DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

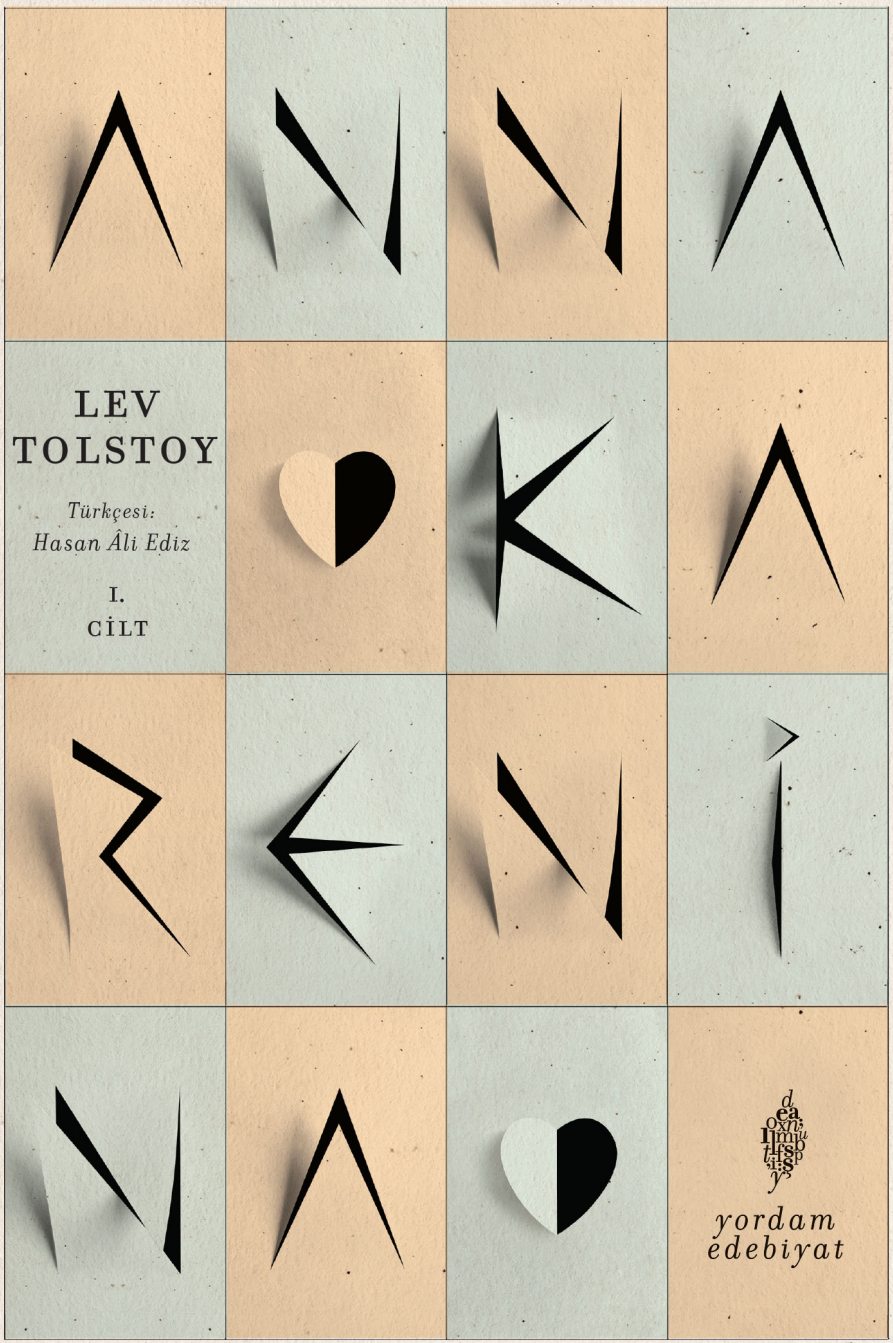
LEV
TOLSTOY
Türkçesi:
Hasan Âli Ediz
I.
CİLT
yordam
edebiyat

Hasan Âli Ediz *(1904, Priboy, Sırbistan - 3 Temmuz 1972, İstanbul)*

70'e yakın çeviriye imza atmış yetkin ve öncü çevirmenlerimizdendir.

Sırbistan'ın Priboy kasabasında doğdu ve on bir yaşına kadar orada yaşadı. Balkan Savaşı'ndan sonra, 1913 yılında, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti.

Telgrafçı olan babası 1914 yılında askere alınınca ailenin maddi durumu kötüleşti. Hasan Âli Ediz, gündüz okula devam etmek ve akşamları ekmek fırınında çalışmak durumunda kaldı. 1919'da İstanbul'un İngilizler tarafından işgali sırasında işgale karşı bildiri dağıtmaktan tutuklandı. 1921 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. Maddi yetersizlik sebebiyle Askerî Tıp Akademisi'ne geçti. 1921 yılından 1930'lu yıllara kadar Türkiye Komünist Partisi (TKP) içinde çalışma yürüttü, Merkez Komitesi ve Politbüro'ya seçildi. 1923 1 Mayıs'ında "komünist bildirileri dağıttığı" için tutuklandı. Nisan 1924'te ikinci kez tutuklandı ve Askerî Tıp Akademisi'nden atıldı. İki ay hapiste kaldı. 1925'te Sovyetler Birliği'ne gitti. Gıyabında 15 yıl kürek cezasına çarptırıldı. Orada kaldığı beş yıl içinde bir yandan siyasal faaliyetlerini sürdürürken bir yandan da tıp eğitimine devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra, 1930-1935 yılları arasında hapis yattı.

Sonraki yıllarda kendini tümüyle yazarlığa ve çevirmenliğe verdi. Devlet Kitapları Müdürlüğü'ne danışman olarak girdi ve buradan emekli oldu.

Hasan Âli Ediz'in asıl verimi çeviri alanındadır. Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Klasikleri dizisinin gerçekleşmesine önemli katkısı oldu. Fransızca, Rusça ve Sırpça bilen Ediz, pek çok klasik ve çağdaş yapıtı Türkçeye kazandırdı.

Ölümünden sonra, Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından Hasan Âli Ediz Çeviri Ödülü verilmeye başlandı. Ne var ki bu ödül, TYS'nin 12 Eylül Darbesi'nden sonra kapatılmasıyla kesintiye uğradı.

Suç ve Ceza (Dostoyevski),*Anna Karenina* (Tolstoy), *Seçme Öyküler* (Çehov, 2 cilt), *Duman* (Turgenyev), *Mayıs Gecesi* (Gogol), *Dubrovski* (Puşkin), *Soytarı* (Gorki), *Ekmeğimi Kazanırken* (Gorki), *Benim Üniversitelerim* (Gorki); Yordam Edebiyat'ın yayımladığı ve yayımlayacağı Hasan Âli Ediz çevirilerinden bazılarıdır.

Hasan Âli Ediz, çeviri hayatının ilk yıllarından itibaren Çehov öykülerini Türkçeleştirmeye başlamış; 1938'de *Artistin Ölümü*, *Kabuğuna Çekilmiş Adam*; 1939'da *6 No.lu Koğuş*; 1943'te *Bir Ressamın Hikâyesi* (Ve Diğer Hikâyeler); 1955'te *75.000* ve 1971'de *Küçük Köpekli Kadın* adlı seçkilerle bu öyküler Türkçeye kazandırılmıştır. Tüm bu çeviriler Rusça aslından yapılmış olup, toplu basımı 1991 yılında Engin Yayıncılık tarafından gerçekleştirilmiştir.

Eserin orijinal adı:
Анна Каренина

Yordam Edebiyat'ta

Hasan Âli Ediz Çevirileri

Suç ve Ceza • Dostoyevski

✲

Anna Karenina • Tolstoy

✲

Seçme Öyküler • Çehov (2 cilt)

✲

Duman • Turgenyev

✲

Mayıs Gecesi • Gogol

✲

Dubrovski • Puşkin

✲

Soytarı • Gorki

✲

Ekmeğimi Kazanırken • Gorki

✲

Benim Üniversitelerim • Gorki

LEV TOLSTOY

ANNA KARENİNA

ROMAN

TÜRKÇESİ
HASAN ÂLİ EDİZ

BİRİNCİ CİLT

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 17 • **Anna Karenina I** • Lev Tolstoy
ISBN 978-605-172-201-6 (Tk) - ISBN 978-605-172-202-3 • *Türkçesi:* Hasan Âli Ediz
Düzeltme: Dilan Keyvan-Hayri Erdoğan • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mart 2017 • *İkinci Basım*: Ağustos 2017
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

ANNA KARENİNA

ROMAN

Lev Nikolayeviç Tolstoy

Hasan Âli Ediz

HAYAT YOLU

Yasnaya Polyana

Moskova'nın iki yüz kilometre güneyinde, Tula yakınlarında, adı bütün kültür dünyasınca bilinen bir derebeyi yurtluğu vardır. Bu yurtluk, insanlığın büyük dehalarından Lev Nikolayeviç Tolstoy'un doğup büyüdüğü ve çalıştığı yerdir.

Lev Nikolayeviç Tolstoy, 28 Ağustos 1828 tarihinde, çok eski ve soylu bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Babası Kont Nikolay İlyiç Tolstoy, Napolyon savaşlarına 1812 yılında katılmış emekli bir yarbaydı. 1822 yılında, pek de güzel sayılmayan, ama çok zengin bir kadın olan Prenses Marya Nikolayevna Volkonskaya ile evlendi. Volkonskaya'nın kocasına getirdiği çeyiz arasında Yasnaya Polyana da vardı.

Yasnaya Polyana yurtluğu, kendi çağının örnek bir "Asilzade Yuvası" idi. Bu yurtluğu, Katerina devrinin kültürlü aristokratlarından, Marya Volkanskaya'nın babası Prens Nikolay Volkonski, XVIII. yüzyılın sonlarında yaptırmıştı. Yurtluk, özellikle yerinin şiirsel görünüşü ile dikkat çekmekte idi. Balta yüzü görmemiş sık bir orman gelip yurtluğa dayanıyordu. Yurtluk, güneşli havalarda, ormanın koyu yeşil fonunda açık bir leke gibi görünen ağaçsız bir

düzlükte kurulmuş ve yavaş yavaş büyümüştü. Yurtluğa girerken iki beyaz taş kule, iki yanı ağaçlı yollar, eski bir parkın sık çalılığı, serler, havuzlar, yanlarında iki bölüğü olan büyük bir derebeyi köşkü bulunuyordu. İşte, Tolstoy doğduğu zaman bu "Asilzade Yuvası"nın genel görünüşü böyle idi. Yurtluğun hemen önünde, parkın biraz ilerisinde, damları saman örtülü evleriyle köy başlıyordu. Köyün ilerisinde de tarlalar, yamaçlar, koruluklar ve tekrar köyler vardı.

Tolstoy bu yurtlukta, o çağın soylu geleneğine uygun olarak, sakin, ölçülü bir yaşayış sürüyordu. Annesi ile babasının çıkara dayanan evlilikleri mutlu bir sonuç vermişti. Lev Nikolayeviç, Tolstoy ailesinin dördüncü oğlu idi.

Çocukluğu ve Gençliği

Tolstoy, bir buçuk yaşında iken annesini kaybetti. Tolstoy'un annesi, büyük bir sanat zevki olan, dört yabancı dil bilen, çok kültürlü bir kadındı. Tolstoy çok sonraları *Savaş ve Barış* romanında, Prenses Mariya Bolkonskaya'nın kişiliğinde, yakınlarının ona anlattıkları çizgilerle, annesinin portresini çizecekti.

Annesinin ölümünden sonra çocukların eğitimini, Tolstoy ailesinin akrabalarından Tatyana Aleksandrovna Yergolskaya üzerine aldı. Yergolskaya iyi yürekli, yumuşak huylu, çocuk eğitiminde usta bir kadındı; çocukların karakteri üzerinde büyük bir etkisi oldu. Tolstoy, anılarında, bununla ilgili olarak şöyle demektedir:

"Tatyana Aleksandrovna teyzenin, hayatım üzerinde çok büyük bir etkisi oldu. Sevgiden manevi zevk almayı bana o öğretti. Bana insan sevgisini aşılayan da odur."

Çocukluğunda, Tolstoy'un üzerinde ağabeyi Nikolay'ın da büyük bir etkisi vardı. Annesinin idealizmi kendisine miras kalan bu hayalci çocuk, insanlığın genel mutluluğu hülyaları içinde yaşıyordu.

Nikolay, yeryüzünde, insanlara mutluluğun esrarlı kapısını açacak olan bir "Yeşil Değnek" bulunduğuna inanıyordu. Küçük kardeşleri Yasnaya Polyana parkında, bu sihirli değneği bulmak için ona yardım ederlerdi. Ağabeyini çok seven Tolstoy, ona "Olağanüstü çocuk", "Olağanüstü adam" derdi.

Tolstoy ailesi, çocuklarını okutmak için, 1837 yılında Moskova'ya taşındı. O yıl Tolstoy'un babası da öldü. Hem yetim hem öksüz kalan çocukların bakım ve eğitim işini, halaları Kontes Osten-Saken üzerine aldı. 1841 yılında halaları da ölünce çocuklar, Kazan şehrinde oturmakta olan öteki halaları Yüşkova'ya sığındılar.

Tolstoy'un gerek baba evinde, gerek Yüşkova ailesinde gördüğü eğitim, zengin, soylu ailelere özgü bir eğitimdi. Yabancı mürebbiyeler, bu eğitimin ayrılmaz bir parçasıydı. Tolstoy, bu mürebbiyelerden ikisinin portresini, sonraları yazdığı *Çocukluk*, *Erginlik* ve *Gençlik* eserlerinde çizecektir.

Erginlik çağında, Tolstoy'un üzerinde, Fransız filozofu J.J. Rousseau'nun büyük bir etkisi oldu. Tolstoy'un hemen hemen çocuk denilecek yaşta, Rousseau'ya gösterdiği bu aşırı ilgi ve sevgi, geleceğin büyük yazarında düşünce yaşantısının ne kadar erken geliştiğini açıkça göstermektedir.

Üniversiteye Giriş

Tolstoy, 1844 yılında üniversiteye giriş imtihanını kazanarak, Kazan Üniversitesi Doğu Dilleri Fakültesine yazıldı. Bu fakülteden pek çabuk bıkarak, bir yıl sonra aynı üniversitenin hukuk fakültesine geçti.

Tolstoy, üniversite çalışmalarına pek az zaman ayırıyordu. Vaktinin çoğunu salonlarda, balolarda geçiriyor, tam bir soylu öğrenci yaşantısı sürüyordu. O sıralarda biricik amacı, bir sosyete züppesi, bir centilmen, o zamanki deyişle *comme il faut* bir sosyete delikanlısı olmaktı. Ne var ki Tolstoy, balolarda, salon yaşantısıyla ilgilendiği sıralarda bile, Rousseau gibi, Montesquieu gibi büyük Fransız düşünürlerinin eserlerine vakit ayırmayı ihmal etmiyordu.

Zekâsının eleştirel yönü, kısa bir süre sonra Tolstoy'u bir sosyete delikanlısı olma konusunda hayal kırıklığına uğrattı. Gerek sürdüğü avare yaşayıştan, gerek üniversitedeki çalışmalarından bıkan Tolstoy, 1847 yılında hukuk fakültesi ikinci sınıfından ayrıldı ve Yasnaya Polyana'ya döndü.

Üniversiteden Sonra

1847 yılı baharında, ana-babadan kalan malların kardeşler arasında bölüşülmesinden sonra, Yasnaya Polyana yurtluğu, Tolstoy'un malı oldu. Böylece 19 yaşındaki Tolstoy, 330 erkek nüfus ve 1470 dönüm toprağı olan bir derebeyi oldu. Genç Tolstoy'a göre onun bu yeni durumu, kendisine büyük bir sorumluluk yüklüyordu. Bu 330 kişinin mutluluğu, geçimi, şimdi artık onun tutumuna bağlıydı. Genç derebeyi, kendi toprak kölelerinin maddi durumunu iyileştirmeyi amaç edindi. Ama bu amacı gerçekleştirmek hiç de kolay bir iş değildi. Tolstoy'un bütün çabalarına rağmen, köylüler onun tutumunu kuşku ile karşılamaktan geri kalmıyorlardı. Tolstoy bu çabalarını, uğradığı başarısızlıkları, sonraları *Derebeyinin Sabahı* adlı eserinde anlatacaktır.

Ekonomik planlarında hayal kırıklığına uğrayan Tolstoy, bir başka konuya, kendini yetiştirme, öğrenimini tamamlama konusuna el attı. Bununla ilgili bir program hazırladı. Köydeki iki yıllık çalışmalarını kapsayacak olan bu 11 maddelik programda şu konular ele alınmıştı:

1) Üniversite imtihanını vermek için gerekli olan, hukuk bilimiyle ilgili bütün hukuk derslerini okuyup öğrenmek. 2) Pratik ve teorik doktorluğu incelemek. 3) Fransız, Rus, Alman, İngiliz, İtalyan ve Latin dillerini incelemek ve öğrenmek. 4) Köy ekonomisini pratik ve teorik olarak öğrenmek. 5) Tarih-Coğrafya ve İstatistik bilimlerini öğrenmek. 6) Lise dersleri çerçevesi içinde matematiği öğrenmek. 7) Bir tez hazırlamak. 8) Resim ve müzik alanında en yüksek bilgileri edinmek. 9) Yaşama kurallarını yazmak. 10) Tabii bilimler konusunda bazı bilgiler edinmek. 11) Okunacak bütün konuları içine alacak bir eser hazırlamak.

Kolayca tahmin edileceği üzere program, iki yılda gerçekleştirilemeyecek kadar yüklü idi. Tolstoy, gençliğe vergi bir cesaretle yine de bunu gerçekleştirmeye koyuldu. Ama Yasnaya Polyana'da sürekli olarak iki yıl kalması mümkün olmadı. Kimi zaman çiftlik işleriyle uğraştı, bu arada yaptığı programı gerçekleştirmeye çalıştı, kimi zaman Moskova'ya giderek kendini zevk ve eğlenceye, içkiye, kumara verdi.

Ama bu "sefahat yılları" Tolstoy'da, kendisine karşı büyük bir hoşnutsuzluk yaratıyordu. Bu yıllardaki yaşantısıyla ilgili olarak Tolstoy'un "Günlük"ünde (Tolstoy, 19 yaşından başlayarak, küçük aralıklarla, ölümüne kadar günlük tutmuştur) yer alan satırlar, yazarın ruhundaki iç savaşları çok güzel anlatmaktadır. Bu savaşlarda, kimi zaman hayattan zevk alma isteği, kimi zaman da kendini tutma, dürüst bir yaşayış sürme isteği üstün gelmiştir. Bundan başka belli başlı bir işi, bir amacı, "hayatta yeri" olmaması da, Tolstoy'u fena halde rahatsız etmekteydi. Onun için o, ne pahasına olursa olsun, yaşama düzenini değiştirmek zorundaydı.

Tolstoy bunu, 1851 yılında, Kafkas ordusunda, subay olarak bulunmakta olan ağabeyi Nikolay'ın yanına gitmekle gerçekleştirdi.

Askerlik Hayatı ve İlk Eseri

Tolstoy, Kafkasya'da Terek Irmağı kıyısında, Starogladkovskaya adlı Kazak köyünde bulunmakta olan topçu tugayına astsubay olarak katıldı. İşte burada, bu Kazak köyünde ilk edebiyat çalışmalarına başladı. 1851 yılı Ekim ayında, Yergolskaya'ya şunları yazıyordu:

"Teyzeciğim, bilmem hatırlıyor musunuz, hani bir tarihte bana roman yazmamı öğütlemiştiniz. İşte ben de o öğüdünüzü tuttum. Şimdi kendimi bu işe verdim."

Tolstoy'un bu mektubunda söz konusu ettiği iş, *Çocukluk* adlı eseridir. Tolstoy bu eserini 1852 yazında tamamlayarak Nekrasov'un çıkarmakta olduğu *Sovremennik* dergisine gönderdi. Eser, aynı yılın eylülünde bu dergide basıldı.

Tolstoy, yine Kafkasya'da bulunduğu sırada, oradaki yaşantısını yansıtan *Baskın*, *Ağaç Kesimi*, *Askerî Birlikte Bir Karşılaşma* gibi bir dizi eser yazdı.

Tolstoy, 1854 yılı Ocak'ında, asteğmenliğe yükseltildi ve ilkin Tuna ordusuna, sonra da Sivastopol'daki bir birliğe atandı. Böylece Tolstoy, Kırım Savaşı'na katılma fırsatını buldu. Sivastopol savaşlarıyla ilgili olarak: *1854 Aralık'ında Sivastopol*, *1855 Mayıs'ında Sivastopol*, *1855 Ağustos'unda Sivastopol* adlarını taşıyan üç eser yazdı. Genç subayın bu eserleri, edebiyat çevrelerinin hemen dikkatini

çekti. Bu eserlerin yayımlanışından sonra genç yazara büyük bir sempati duyan Turgenyev, kâhinlik edercesine şunları yazmıştı: "Bu henüz taze bir şarap, ama bu şarap yıllandıktan sonra, Tanrılara layık bir içki meydana gelecek!"

Tolstoy, 1856 yılı sonunda teğmen rütbesiyle ve istifa yolu ile ordudan ayrıldı. Petersburg'a gelince, en iyi edebiyat dergilerinin kapıları ona açıldı. Özellikle, başta Gonçarov ve Turgenyev olmak üzere, *Sovremennik* dergisi çevresinde toplanan yazarlar grubu, Tolstoy'a büyük bir yakınlık gösterdiler.

İlk Avrupa Yolculuğu

Tolstoy, kafasında Avrupa kültürüyle ilgili birçok hülya olduğu halde, 1857 yılında ilk defa Avrupa'ya gitti. Fransa'yı, İsviçre'yi, İtalya'yı, Almanya'yı dolaştı. Bu Avrupa gezisi Tolstoy'da pek de olumlu izlenimler bırakmadı. Tolstoy, aynı yıl Yasnaya Polyana'ya döndü. Burada yine, bundan önce kendisini rahatsız eden problemlerle karşı karşıya geldi.

Yukarıda da gördüğümüz üzere, memleket davalarını değerlendirebilecek bir çağa geldiği sıralarda, Tolstoy'u en çok rahatsız eden konu, o zamanlar henüz toprak kölesi olan Rus köylüsünün durumu idi. Tolstoy, bu problemi ilk defa 1847 yılında ele almış ve başarısızlığa uğramıştı. Tolstoy bu sefer, işe daha gerçekçi bir açıdan başlamak gerektiğini anladı. İçinde bulunduğu ağır koşullardan kurtarmak için, her şeyden önce köylüyü okutmak, köylünün kültür seviyesini yükseltmek gerekiyordu. Köylüyü okutmak, artık Tolstoy için hayatının başlıca amacı ve ödevi haline gelmişti.

Pedagog Tolstoy

Böylece Tolstoy, 1859 yılında, kendi kurduğu Yasnaya Polyana okulunda bir öğretmen olarak çalışmaya başladı. 1860 yılında da, pedagojik incelemelerde bulunmak üzere ikinci kez Avrupa'ya gitti. Batı'nın bazı ünlü pedagoglarıyla tanışma, onlarla konuşma fırsatı buldu. Okulları, müzeleri dolaştı. Yasnaya Polyana'ya dönünce,

kendini tamamıyla pedagojik çalışmalara verdi. Kendi pedagojik düşüncelerini yaymak için de, *Yasnaya Polyana* adlı bir dergi yayımlamaya başladı.

Tolstoy'un uygulamaya başladığı bu yeni pedagojik sistemin temeli, serbest öğretime dayanmakta idi. Tolstoy'un düşüncesine göre öğretim, programların gösterdiği basmakalıp bilgileri zorla öğretme yerine, öğrencilerin ilgisini uyandıracak özgür bir metotla yapılmalıdır. Öğretim esas olarak, öğrencilerle serbest konuşmalara dayanmalıdır.

Bunlar, o devir için yepyeni pedagojik düşüncelerdi. Tolstoy'un bu yeni pedagojik düşünceleri, kısa zamanda yaygın bir hâl aldı. Bu pedagojik çalışmalar Tolstoy'u öylesine sardı ki, yazarın kendi deyimiyle okul, bütün yaşantısı haline geldi.

1861 yılında Rusya'da, toprak köleliğini kaldıran toprak reformu kanunu çıktı. Tolstoy, günün üzüntülerinden kaçmak çabalarına rağmen, bu reformun doğurduğu çeşitli organlarda görev almaktan kendini kurtaramadı. Bu sıralarda edebiyat çalışmalarından elini eteğini tamamıyla çekmiş bulunuyordu.

1860-1880 Yılları Arasındaki Hayatı

Moskova ile ilişkilerini kesmemiş olan Tolstoy, 1862 yılında, Moskova'nın tanınmış doktorlarından birinin kızı olan Sofya Andreyevna Bers ile evlendi. Mutlu aile hayatı, geçici bir süre için onun ruhsal heyecanlarını yatıştırdı.

Aile babası olmak, Tolstoy'un omuzlarına yeni birtakım ödevler yükledi. Tolstoy, yenilenen bir enerji ile çiftlik işlerine sarıldı. Meyve bahçesine yeni ağaçlar, çam ormanına yeni fideler dikmek, arıcılığa önem vermek, Tolstoy'un yeni çalışma alanları oldu.

Tolstoy, tarım alanındaki bu çabalarına rağmen, pedagojik çalışmalarını da ihmal etmedi. Nitekim bu sıralarda bir de *Alfabe* yazdı.

Ama Tolstoy'un 1860-1880 yıllarındaki çalışmalarını ölümsüzleştiren eseri *Alfabe* değil, *Savaş ve Barış* (1864-1869) romanı ile *Anna Karenina* (1873-1877) romanı oldu.

Tolstoy'daki İdeolojik Gelişmeler

Tolstoy, çağının derin ve duygulu bir gözlemcisiydi. Ülkesindeki ekonomik ve sosyal durumun gittikçe kötüleştiğini görüyor, önüne geçilmez bir sosyal fırtınanın kopmak üzere olduğunu hissediyordu. Tolstoy'a göre, tehlikeyi önlemenin biricik yolu, soyluların kendi yaşama koşullarını değiştirmeleri idi. Böyle bir kanaate varan Tolstoy, soyluların yaşama koşullarına ve ahlak anlayışına karşı şiddetli bir savaş açtı. Böylece, düne kadar bağlı bulunduğu soylular sınıfı ile bütün bağlarını kesti. Tolstoy Hristiyanlığın, çıkarcı din adamlarının ve din müesseselerinin elinde nasıl soysuzlaştığını da incelemiş ve görmüştü. Onun gözlemlerine göre ilk Hristiyanlıkla Tolstoy zamanındaki Hristiyanlık arasında anlatılamayacak kadar büyük ayrımlar, büyük uçurumlar meydana gelmişti. Tolstoy, o günkü durumu ile artık Hristiyanlığı beğenmez olmuş, âdeta yeni bir din aramaya başlamıştı.

Böylece Tolstoy, moralist-filozof oldu. Tolstoy bu yeni görüşlerini oluştururken ilk Hristiyanlığın iki ahlak ilkesini temel olarak ele aldı: 1) İnsanları seveceksin! 2) Kötülüğe, kötülükle karşı koymayacaksın!

"Tolstoyizm"in temeli işte bu görüşlerdi. Tolstoy bu görüşlerinde mucizeyi, Hristiyanlığın zamanla edindiği dogmatik yanları tamamen reddetmekte idi.

Tolstoy'un *İnancımın Niteliği*, *Dogmatik Din Biliminin Eleştirisi*, *Sanat Nedir?* gibi eserlerinde ve bazı makalelerinde ayrıntılı olarak açıkladığı ve yaydığı görüşleri, bütün dünyada geniş yankılar uyandırdı.

Yasnaya Polyana Düşünürü

XIX. yüzyıl sonlarında, Yasnaya Polyana yurtluğu, eşine az rastlanan bir kültür merkezi haline geldi. Memleketin ve dünyanın dört bir yanından birçok yazar, bilgin, düşünür, politikacı, Tolstoy ile tanışmak için Yasnaya Polyana'yı ziyaret etmeye başladı. Burayı ziyaret edenlerin kimini Tolstoy'un artık dünyaca tanınmış olan edebiyatçı

kimliği, kimini de din ve felsefe konusundaki eserlerinin Tolstoy'a sağladığı filozof ve düşünür niteliği çekmekte idi. O sıralarda "Yasnaya Polyana Dâhisi"nin, "Yasnaya Polyana Düşünürü"nün şöhreti, en yüksek noktasına ulaşmış bulunuyordu. Bu şöhretin en büyük belirtisi, dünyanın dört bir yanından Yasnaya Polyana'ya gelen mektupların çokluğudur... Ölümünden sonra Tolstoy'un arşivinde bulunan bu mektupların sayısı 50 bini aşkındı.

Düşüncelerindeki Değişiklikten Sonraki Edebî Çalışmaları

Düşüncelerindeki değişiklikten sonra Tolstoy, bundan önce yazdığı edebî eserlerini, sadece günahkâr heyecanları kamçılayan birer vasıta olarak görmeye başladı. Bundan ötürü de eski sanat anlayışını, eski edebiyat çalışmalarının tümünü ret ve inkâra kadar geldi. Böyle bir görüşün tabii sonucu olarak da, 1880 yılından sonra yazdığı edebiyat eserlerinin, halka ahlak öğütleri verici nitelikte olmasına dikkat etti. *Halk için Hikâyeler* başlığı altında toplanan ve *İnsan Neyle Yaşar?*, *Mum*, *İki İhtiyar*, *Bir İnsana Ne Kadar Toprak Gerek?*, *Tövbe Eden Günahkâr*, *Tanrı Doğruyu Görür Ama Geç Söyler* adlarını taşıyan bir dizi hikâyesi, bu çeşit edebiyat yazılarından bazılarıdır.

Tolstoy'un 1880 ve 1890 yıllarından sonra yazdığı *İvan İlyiç'in Ölümü* (1866); *Karanlığın Gücü* (1886); *Kroytser Sonatı* (1890); *Efendi İle Uşak* (1895) gibi büyük eserlerinde de öğretici bir nitelik göze çarpmaktadır.

Tolstoy'un edebiyat eseri yazmama kararı, dostlarını ve hayranlarını çok üzmüştü. Nitekim ölüm döşeğinde bulunan Turgenyev, Tolstoy'a yazdığı bir mektubunda şöyle demektedir: "Dostum, edebiyat çalışmalarınıza tekrar dönünüz! Dostum, Rus ülkesinin büyük yazarı, ricamı kabul ediniz!"

Hayatın kendisi de yazarın edebî çalışma ihtiyacı da onu yeniden sanatsal yaratıcılığa itmekte idi. Tolstoy, bütün bunların etkisi altında sanata karşı olan tutumunu tekrar değiştirdi. Böylece *Diriliş* (1898-1899) romanı ile *Hacı Murat* (1896-1904), *Balodan Sonra* (1903) hikâyeleri üzerinde çalışmaya başladı.

Ama Tolstoy, bu son eserlerinde de, bazı çelişkilerden kendini kurtaramadı. *Diriliş* romanında Çarlık düzeninin bütün uygunsuzluklarını açık seçik ortaya döktüğü halde, bu düzene karşı koymak için, ancak kişilerin ahlakça silahlanmalarını öğütlemekten öteye geçmedi. *Hacı Murat*'ta ise bunun tam tersi bir görüşü savundu. Dağlıların Çarlık düzenine karşı yaptıkları milli kurtuluş savaşını açıkça destekledi. Bu hikâyenin, Çarlık rejimine karşı olan tutumu ile Tolstoy'un savunmakta olduğu "Kötülüğe kötülükle karşı koymamak" felsefesi, tam bir çelişki halinde idi.

Tolstoy'un edebî eserlerinin çoğunun, din felsefesiyle çeliştikleri, gerek yazarın sağlığında, gerek ölümünden sonra, birçok eleştirmenin dikkatinden kaçmadı. Bu durumun bizzat yazar da farkında idi. Nitekim "Günlük"ünde, 1896 yılında yazılmış şu satırları okuyoruz: "Yine Tanrıma yalvarıyor, acıyla haykırıyorum, yine yolumu şaşırdım. Kendimden ve hayatımdan iğreniyorum."

Tolstoy'un çektiği acıların başlıca nedeni, inançları ile davranışları arasındaki çelişki idi.

Hayatının Son Yılları

Tolstoy, hayatının 1881-1901 yılları arasındaki zamanını, ailesinin işleriyle ilgili olarak daha çok Moskova'da geçirdi. Zaten orada bir ev satın almıştı. Yasnaya Polyana'ya ancak yazları gidebiliyordu.

Tolstoy, hayatının bu son yıllarında toplumsal çalışmalara geniş ölçüde yer verdi. 1882 yılında Moskova'da yapılan nüfus sayımına aktif olarak katıldı. 1891 ve 1894 yıllarında havaların kurak gitmesi yüzünden ülkede baş gösteren açlık sıralarında, Açlara Yardım Komitesinde görev aldı. Açlık çekilen bölgelerin birçoğunu köy köy dolaştı.

Tolstoy, 1901 yılında ağır bir hastalığa tutuldu. Bu yüzden birkaç ayını Kırım'da geçirdi. Orada, çok değer verdiği Çehov gibi, Gorki gibi yazarlarla sık sık görüşme fırsatını buldu. Kırım'dan dönünce yine, hayatının önemli bir bölümünü geçirdiği Yasnaya Polyana'daki yurtluğuna yerleşti.

1901 yılında, bir kitabında Ortodoks kilisesini yerdiği için Sen Sinod Meclisi kararıyla aforoz edildi. Bu olay, umulanın tersi bir etki yaptı. Tolstoy'un düşünceleri ve adı daha yaygın bir hâl aldı.

1908 yılında kültür dünyası, Tolstoy'un 80. doğum yıldönümünü büyük törenlerle kutladı.

Tolstoy bu kutlamadan sonra, ancak iki yıl daha yaşayabildi. Bu iki yıl içinde, büyük yazarın iç dünyasındaki çelişkiler daha da derinleşti. Kafasında, toplumdan, ailesinden kaçma düşünceleri filiz vermeye başladı. Nitekim bu düşüncelerin tohumunu, ölümünden biraz önce yazdığı *Sergey Baba* ve *Yaşayan Ölü* gibi eserlerinde de görmekteyiz.

Kendi ailesinden anlayış göremeyen Tolstoy, 1910 yılında, ailesiyle olan bütün ilişkilerini kesmeye ve ideali olan yalın ve özgür bir yaşayışı gerçekleştirmeye karar verdi: 1910 yılı Ekim'inin karanlık ve yağışlı 28. gecesinde, yanında arkadaşı ve doktoru Makovitski olduğu halde, bir daha dönmemek üzere gizlice Yasnaya Polyana'dan ayrıldı. Bu, büyük yazarın ruhunda yıllardır oynanan hayat dramının son perdesi idi.

82 yaşındaki ihtiyar Tolstoy'un sağlığı bu yolculuğa dayanamadı. Büyük yazar trende üşüttü. Ryazan-Ural demiryolu üzerindeki Astapovo (şimdi Lev Tolstoy) istasyonuna gelmeden zatürreye tutuldu. İstasyon şefi, Tolstoy'u kendi evine götürüp yatırdı.

Tolstoy'un Yasnaya Polyana'dan kaçışı ve hastalığı pek çabuk duyuldu. Memleket gazetelerinin yanı sıra dünya gazeteleri de bu olaya birinci sayfalarında yer verdiler. O zamana kadar birçoklarınca adı bile duyulmamış küçük Astapovo istasyonu, birdenbire, Tolstoy'un sağlık durumunu öğrenmek isteyen milyonlarca insanın gözlerini diktiği çok önemli bir yer haline geldi.

Lev Tolstoy, 7 Kasım 1910 tarihinde; bu küçük istasyonda gözlerini hayata kapadı. Bütün kültür dünyası Tolstoy'un ölümüne yas tuttu.

Tolstoy, vasiyeti gereğince, Yasnaya Polyana parkında, çocukken kardeşleriyle birlikte, bütün insanlığın mutluluk kapısını açacak olan o büyülü "Yeşil Değnek"i aradıkları yere gömüldü.

SANAT YOLU

İlk Eserleri

Tolstoy'un hayat hikâyesini bitirdikten sonra, şimdi de kronolojik bir yol tutarak, başlıca eserlerine kısa bir göz atalım.

Tolstoy, *Çocukluk*, *Erginlik* ve *Gençlik* (1852-1856) adlı eserleriyle edebiyat dünyasına ayak bastı. Bu eserlere, otobiyografik bir üçleme demek mümkündür. Tolstoy bu üçlemesinde, insan hayatının üç devrini inceleme amacını gütmüştür.

Zamanın eleştirmenleri, bu üçlü üzerinde şu yargıya varmışlardı:

"Bu üçleme, sanat bakımından büyük bir olaydır. Her şey bir yana, sadece çocuk psikolojisinin böylesine derin çözümlenmesi bile, *Çocukluk*, *Erginlik* ve *Gençlik* eserlerinin büyük bir istidadın ürünü sayılmasına bol bol yeter. Üstelik bu üçleme, sadece psikolojik bir etüt de değildir. Burada roman kişilerini, bunların yaşama şartlarını çok iyi tasvir etmeyi bilen realist bir fırçanın ustaca kullanılışını da görmek mümkündür."

Derebeyinin Sabahı

1856 yılında yazılan bu eser, Tolstoy'un başlayıp da bitiremediği *Rus Derebeyi* adlı romanının bir parçasıdır. Eser, Tolstoy'un üniversiteyi bırakıp Yasnaya Polyana'ya geldiği, çiftlik işleriyle uğraşmaya, köylülerinin geçim koşullarını iyileştirmeye karar verdiği zamanlardaki hayatını anlatmaktadır. Eserin başlıca kişisi Nehlüdov'un yaşantısı, ideal bir derebeyi olma çabası, 1850 yıllarında Tolstoy'un yaşantısının, ideal bir derebeyi olma çabasının ta kendisidir. Eserin, derebeyi-köylü ilişkilerini incelemek gibi sosyal yönünden başka, edebî bir değeri de vardır. Tolstoy bu eserinde, Rus köylüsünün yaşantısını ve psikolojisini, realist bir sanatçı olarak ustaca anlatmasını bilmiştir.

Sivastopol Hikâyeleri

Otobiyografik üçlemesinde psikolojik analiz işini büyük bir ustalıkla çözümleyen; *Derebeyinin Sabahı* eserinde Rus köylüsünü realistçe tasvir etme denemesini ustalıkla başaran Tolstoy, *Sivastopol Hikâyeleri*'nde (1854-1855), savaşı tasvir etmek gibi çok zor bir konuya el atmış bulunmaktadır. Bu hikâyelerin en büyük değeri, savaş sahnelerinin gerçekçi bir dille anlatılmasıdır.

"*Sivastopol Hikâyeleri*'ni, Tolstoy'un en büyük, en ünlü eseri *Savaş ve Barış*'ın çok güzel bir proloğu sayan eleştirmenler de vardır.

Kazaklar

Tolstoy *Kazaklar* hikâyesini 1852 yılında yazmaya başlamış, 1861 yılında bitirmiştir. Eserin basılması, yazılmaya başlanmasından 11 yıl sonradır (1863).

Kazaklar'da eserin başlıca kişisi Olenin, boş sosyete yaşantısından hayal kırıklığına uğramış genç bir soyludur. Başkentin alışılmış yaşantısı ile ilgisini keserek, özgürlüğe ve mutluluğa kavuşma isteğiyle, Kafkasya'daki bir Kazak köyüne gider. Bu köyde birçok Kazakla dostluk kurar. Maryana adlı güzel bir Kazak kızına âşık olur.

Ama Olenin'in, Maryana ile evlenerek Kazak köyüne yerleşme ve Kazakların sürdüğü doğal, yalın yaşantıyı sürdürme planları gerçekleşemez. Çünkü Maryana onunla evlenmek istememiştir. Bunun üzerine Olenin, Kazak köyünden ayrılmak zorunda kalır.

Hikâyenin konusu, Tolstoy'a olağanüstü sanat yeteneklerini, bütün gücüyle gösterme fırsatını vermiştir. Eserde, Yeroşka amca, Lukaşka, Maryana gibi saf, gürbüz tabiat çocuklarının ustaca çizilmiş portrelerini görmekteyiz. Hikâyenin ideolojik özü de çok önemlidir. Eserde yazar, şehir uygarlığına karşı olumsuz bir tavır takınmakta ve bu uygarlığa, basit insanların ilkel yaşayışlarıyla karşı koymaktadır. Bu, bizzat yazarın kendi düşüncelerinin de bu yönde geliştiğini apaçık göstermektedir. Nitekim büyük yazar, yıllarca böyle bir yaşantının özlemini çekmiş, birçok kez başını alıp evden kaçma denemesi yapmıştır.

Savaş ve Barış

Tolstoy, tarihsel roman türünün bu ölümsüz örneğini, dünya edebiyatının bu büyük anıtını, 1864-1869 yılları arasında yazdı. Bu devir, Rusya'nın birçok sosyal davayla çalkalandığı, çok hareketli bir devirdir. 1861 yılında toprak reformu kanunu çıkmış, toprak köleliği kaldırılmıştı. Ama köylü sorunu, köylü ile toprak sahipleri arasındaki ilişkiler çözülmemiş olarak kalmıştı. Köylüler arasında patlak veren birçok ayaklanma, köylünün bu reformdan memnun olmadığını gösteriyordu. "Mujik" problemi, eskiden olduğu gibi yine toplumun dikkat merkezini teşkil etmeye devam etti. Bununla ilgili olarak çözülmesi gereken birçok yeni problem ortaya çıkmıştı. Gazeteler, dergiler durmadan bu problemlere ışık tutuyor, gerçekçiliğe sımsıkı bağlı edebiyat eserleri, konu olarak bu problemleri seçiyordu.

İşte böyle bir havanın etkisiyle, Tolstoy'un kafasında tarihsel bir roman yazma düşüncesi doğdu. Ama bu öyle tarihsel bir roman olacaktı ki, tarihsel olayların fonu üzerinde günün en can alıcı problemlerini dile getirecekti.

Tolstoy ilkin, Rus tarihinin iki önemli devrini; 1825 Dekabrist ayaklanmasını ve 1861 toprak reformuyla ilgili hareketleri dile getirmeyi düşündü. Ama kısa bir zaman sonra bu tasarısından vazgeçerek daha gerilere, 1812 yılına dönmeyi uygun buldu. Sonra kafasında konuyu genişletti; 1805 olaylarından başlayarak ve roman kişilerini çoğaltarak 1807, 1812, 1825, 1856 yıllarından geçmek suretiyle 1861 yılına kadar gelmeyi tasarladı.

Ama Tolstoy, çok yoğun bir emek ve çok uzun bir zaman isteyen bu planından da vazgeçti. 1805 ve 1812 savaşlarıyla yetinmeye karar verdi. Bu kararından sonra da konuyla ilgili materyalleri toplamaya ve incelemeye başladı. Bunu yaparken de, romanında yer vereceği kişilerin ev ve kişisel yaşantılarını canlandırmak üzere o devirle ilgili anılara ve mektuplara özel bir önem verdi.

Çalışmalarının bu safhasında romanın "Barış" bölümü daha önemli bir yer tutuyor, tarihsel olaylar, soylu kişilerin yaşantılarının daha iyi belirtilmesi için, sadece bir fon olarak düşünülüyordu.

İki yıl sonra Tolstoy, roman kişilerinin yaşantı çevrelerini genişletmeye karar verdi. Böylece, tarihsel kişilerle toplum hayatı, ro-

manın birinci planında yer almaya başladı. Bunların gerektiği gibi tasvir edilebilmeleri için de, o devrin derinlemesine incelenmesi ve XIX. yüzyıl başlangıcındaki büyük tarihsel olayların nedenlerinin anlaşılması gerekiyordu. Yazar bu bilgileri edinmek için, 1812 savaşıyla ilgili Rus ve yabancı kaynakları incelemek zorunda kaldı.

Romana tarihsel olayların girmesi üzerine, romanın çerçevesi çok genişledi. Çar I. Aleksandr, İmparator Napolyon Bonaparte, General Kutuzov gibi tarihsel kişiler sahneye çıktı. Romanın başlıca kişilerinden olan Andrey Bolkonski ile Piyer Bezuhov'un hayat hikâyelerine daha ayrıntılı yer verildi.

Savaş ve Barış romanında başlıca iki savaş ele alınmıştır. Biri Rusya dışında geçen 1805-1807 savaşı, öteki de Rusya içinde geçen 1812 savaşı. Bu iki savaşın nitelikleri ayrı idi. Tolstoy, özellikle savaşların bu nitelikleri üzerinde durdu. 1812 savaşı bir milli kurtuluş savaşı niteliğini taşıdığı için bu savaşa halk yığınları da katılmış ve Tolstoy romanında, halkı da sahneye çıkarmıştır.

Savaş ve Barış, yalnız kapsadığı tarihsel olayların genişliği bakımından değil, sanat özelliği, yani kompozisyonu, tasvirleri, gerçekçiliği, dili bakımından da hâlâ, dünya edebiyatının en ünlü, en büyük eserlerinden biri olarak anılmaktadır. Tolstoy, ancak bu romanından ve bunun arkasından gelen *Anna Karenina* romanından sonradır ki, Batı'da ünlenmiş ve dünya ölçüsünde büyük bir yazar olma niteliğini kazanmıştır.

Anna Karenina

Tolstoy'a dünya ölçüsünde büyük bir yazar olmak niteliğini kazandıran ünlü eserlerinden biri de *Anna Karenina* (1873-1877) romanıdır.

Bu romanın konusu, daha 1870 yılının başında Tolstoy'un kafasında filiz vermişti. Yazarın eşi, 24 Şubat 1870 tarihli günlüğünde, bu konu ile ilgili olarak şunları yazmaktadır: "Tolstoy dün gece bana, yüksek sosyeteden, ama yolunu şaşırmış, evli bir kadın tipi yarattığını söyledi. Bu kadını, suçlu olarak değil de, sadece acınacak bir halde göstermek istediğini de sözlerine ekledi."

Ama, romanın planı yazarın kafasında iyice belirinceye kadar, aradan üç yıl daha geçti. Tolstoy, ancak 1873 yılı Mart'ında *Anna Karenina* romanına başladı. Nitekim Tolstoy'un eşi, kız kardeşine yazdığı 19 Mart 1873 tarihli bir mektubunda, kendisine şu haberi vermektedir: "Tolstoy, günümüzün yaşantısıyla ilgili bir roman yazmaya başladı. Romanın konusu, kocasını aldatan bir kadın. Bütün facia da buradan doğmaktadır."

Rus edebiyat tarihçilerinden A. R. Zerçaninov'un belirttiğine göre Tolstoy'un, *Anna Karenina* romanını yazmaya başlaması şöyle olmuş: Yazar bir gün bir rastlantı ile Puşkin'in bir kitabını karıştırırken, gözüne şu satırlar ilişmiş: "Misafirler yazlıkta toplanmışlardı..." Tolstoy bu satırları okur okumaz, yüksek sesle: "Hah," demiş, "bir romana işte böyle başlanır. Puşkin bizim öğretmenimiz. Böyle bir başlangıç, okuru hemen olaya sokar. Bir başkası olsaydı, misafirleri, odaları anlatmaya kalkışırdı. Puşkin ise hemen olaya giriyor."

Tolstoy bunları söyledikten sonra odasına çekilir ve hemen romanın ilk satırlarını yazmaya başlar: "Bütün mutlu aileler birbirine benzer, her mutsuz ailenin mutsuzluğu kendine göredir. Oblonski'lerin evinde her şey altüst olmuştu."

Anna Karenina'yı dört yıl kafasında tasarlayan Tolstoy, eserin yazılışı için de aşağı yukarı beş yıllık bir emek harcadı. Tolstoy bu romanını, kendi deyimiyle "mürekkep hokkasının içinde vücudundan etler bırakarak" yazdı. Çalışmalarında çok titiz olan Tolstoy, romanında bölümlerin yerlerini değiştirerek, bazı kişileri çıkarıp yeni bazı kişileri sokarak ve kişilerin karakterleri üzerinde oynayarak, eserinde ve eserinin planında tam on iki sefer değişiklik yaptı. Böylelikle de romanını daha açık, daha iyi ifade edilmiş hale getirdi.

Romanın ilk tasarısında, hatta ilk yazılışında gerek Anna, gerek Karenin, gerekse Vronski, romanın son biçimini aldıktan sonraki kişiliklerinden çok farklı idiler. Tolstoy, sonraları romanın bu önemli kişilerine birçok yenilik kattı. Böylece Anna Karenina, "kocasını aldatan kadın"dan, Rus toplumunun bütün yaşantısını kapsayan, parlak örneklerle dolu, devrinin en büyük sosyal yaşantı romanı haline geldi.

Gerçekten de *Anna Karenina* romanında, 1870'li yıllarda Rus toplumunda yer alan çeşitli sosyal tabakalar âdeta bir resmigeçit yapar. Prenslik, Kontluk sanlarını almış soylu aileler (Şçerbatski'ler, Oblonski'ler, Vronski'ler); çiftlik sahibi soylular (Levin'ler, Sviyajski'ler); soylu yüksek bürokrasi (Karenin'ler, Stremov'lar); o devrin doktor, avukat, sanatçı gibi aydınları; tüccarlar, köylüler, dadılar, uşaklar, hizmetçiler bir bir önümüzden geçer.

Yalnız, romanın bu kalabalık kişilerinden hiçbiri, yazarın bundan önceki eserlerinde yer almış kişilerden birinin ne tekrarı ne de benzeridir. Tam tersine, bunların hepsi orijinal yapılarıyla, Tolstoy'un çeşitli romanlarında yer almış kişiler ailesini arttırmakta ve zenginleştirmektedir.

Tolstoy'un bu romanında yer alan kişilerin sayısı gerçekten de pek çoktur. Ama bunlardan her birinin yaşantısı, acıları, sevinçleri, özlemleri tamamıyla kişiseldir, başka başkadır. Buna rağmen bunlar bir arada alındıkları zaman, her biri kendi kaderinin sınırlarını yansıtarak, hayatın genel senfonisini yaratmaktadır.

***Anna Karenina*'nın Sanat Değeri:** *Anna Karenina*, bir roman olarak sosyal-yaşantı türünün en parlak örneklerinden biridir. Bu eser yalnız Tolstoy'un değil, klasik Rus edebiyatının da en büyük toplumsal romanlarından biridir. *Anna Karenina* çıkar çıkmaz Dostoyevski, 1877 yılında, kendi dergisinde şunları yazmıştı: "*Anna Karenina, çağımızın Avrupa edebiyatındaki benzerlerinden hiçbirinin, kendisiyle boy ölçüşemeyeceği kadar kusursuz, mükemmel ve ölümsüz bir sanat eseridir.*"

Anna Karenina, hangi yönden bakılırsa bakılsın, gerçekten de dâhi bir sanatçının eseridir. Roman kişilerinin psikolojik çözümlemelerindeki derinlik, portrelerin çizilişindeki incelik ve orijinallik, tasvirlerdeki insanı şaşırtan ustalık; dilin, edebî süslemelerden uzak yalın güzelliği, yaşantı tasvirlerindeki gerçekçilik, *Anna Karenina* romanına büyük ve erişilmez bir sanat eseri niteliği vermektedir.

Anna Karenina, sadece hazla okunan bir sanat eseri değil, aynı zamanda okurlara bütün yönleriyle hayatı tanımayı öğreten bir eserdir de.

Diriliş

Tolstoy'un üçüncü büyük sanat eseri, *Diriliş* romanıdır. *Diriliş* romanı XIX. yüzyılın sonunda, 1899 yılında yazılmıştır.

Tolstoy bu romanında, XIX. yüzyıl sonu Rusya'sının sosyal yaşantı tablosunu çizerken, bu yaşantının çelişkili birçok yönü bulunduğunu göstermeye çalışmıştır. Nitekim, Tolstoy'un bundan önceki, *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina* gibi en önemli romanlarının başlıca kişileri soylular olduğu halde, *Diriliş* romanında halktan bir kadın olan Katuşa Maslova birinci planda yer almaktadır.

Diriliş romanının sanat yapısı, birçok bakımdan *Savaş ve Barış* romanıyla *Anna Karenina* romanının sanat özelliklerini taşımaktadır. *Diriliş* romanında da, yazarın bundan önceki iki büyük romanında gördüğümüz derin ve ince psikolojik çözümlemeleri, o harikulade tasvirleri, edebî süslemelerden uzak o pırıl pırıl dili görmekteyiz. Yalnız, öteki büyük eserlerinden farklı olarak, yazarın o yıllarda geçirmekte olduğu ruhsal bunalım, bu romanında kendini açıkça belli etmekte, yazar, karşımıza moralist-filozof olarak çıkmaktadır. Yazarın bu görüşleri, roman kişilerinden bazılarının, özellikle olumsuz karakterlerin tasvirinde açıkça seçilmektedir.

Yazarın Öteki Eserleri

Tolstoy, edebî, sosyal, pedagojik, politik, dinsel konular üzerinde olmak üzere yüzü aşkın eser yazmıştır. Bunlardan, edebî nitelik taşıyan en önemlileri üzerinde, yukarıda ayrı ayrı durmuştuk. Tolstoy'un, bunların dışında kalan ve çoğu dilimize de çevrilmiş olan eserleri arasında *İvan Ilyiç'in Ölümü* (1886); *Karanlığın Gücü* (1886); *Kroytser Sonatı* (1887-1889); *Şeytan* (1889); *Eğitimin Meyveleri* (1890); *Hacı Murat* (1904) gibileri en ünlüleridir.

Tolstoy'da Edebî Tür

Tolstoy, arkasında büyük bir edebî miras bırakarak öldü. Bu mirasın içinde, her şeyden önce edebiyat türlerinin çokluğu ve çeşitliliği dikkati çekmektedir. Gerçekten de Tolstoy'un edebî mirası

arasında tarihsel-psikolojik romanlara (*Savaş ve Barış*); sosyal yaşantı romanlarına (*Anna Karenina*); toplumsal romanlara (*Diriliş*); otobiyografik üçlemelere (*Çocukluk*, *Erginlik*, *Gençlik*) kısa ve uzun hikâyelere (*Kazaklar*, *Hacı Murat*, *Balodan Sonra*); sahne eserlerine *Karanlığın Gücü*, *Eğitimin Meyveleri*); halk için hikâyelere ve masallara rastlamaktayız.

Ama Tolstoy'un sanat dehasının büyüklüğü ve gücü, sadece onun edebî türlerinin çokluğunda ve çeşitliliğinde değildir. Kendi zamanına kadar olan edebiyat biçimlerinden faydalanan Tolstoy, kendi yaratıcılık özelliğini de katarak bunları yeniledi, zenginleştirdi ve genişletti. Böylece tarihsel roman *Savaş ve Barış*, Tolstoy'un güçlü kalemiyle, tarihsel-felsefi görüşleriyle, derin psikolojik çözümlemelerle dolu eşsiz ve ölümsüz bir eser halini aldı.

Tolstoy, edebiyat sanatı ile ilgili bir yazısında şunları söylemektedir: "Bana kalırsa her büyük sanatçı, kendi kalıplarını da yaratmak zorundadır. Nasıl sanat eserlerinin özü alabildiğine çeşitli olabiliyorsa, bunların kalıpları da alabildiğine çeşitli olabilir."

Tolstoy'un bu düşüncelerine en iyi örnek, bizzat kendi eserleridir.

Tolstoy'un Sanat Ustalığı

Tolstoy'u inceleyen yerli ve yabancı eleştirmenlerin, Tolstoy'un sanat ustalığında dikkatlerini en çok çeken şu özellikler olmuştur: 1) Tolstoy'un eserlerindeki yaşantı gerçekçiliği, 2) Eserlerindeki eşsiz psikolojik gerçekçilik, 3) Tabiat tasvirlerindeki ustalık, 4) Sadeliği, kesinliği ve edebî anlatımı bakımından dilinin eşsizliği.

Yaşantı Gerçekçiliği: Klasik Rus yazarları içinde Rus toplumunu Tolstoy kadar enine ve derinlemesine, gerçekçi bir açıdan aydınlatan bir başka Rus yazarı gösterilemez.

Tolstoy, gerçekten de *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina* ve *Diriliş* romanlarında, XIX. yüzyılın başından aynı yüzyılın sonlarına kadar süren bütün önemli memleket olaylarını, sadık bir ayna gibi yansıtan bir yazardır. Buna yazarın irili ufaklı öteki eserlerinde dile getirdiği memleket olayları eklenirse, Tolstoy'un eserlerinde Rus toplum yaşantısını ilgilendiren ne denli geniş bir çağı canlan-

dırdığı kolayca anlaşılabilir. Tolstoy'un, prototiplerini gerçek hayattan aldığı bu eserlerinde anlatılan olaylar, tarihsel gerçeklere tıpatıp uymaktadır.

Ama Tolstoy'daki gerçekçiliğin en büyük özelliği, yazarın, memleket yaşantısının tablosunu çizerken, asla şiirselliğe kaçmaması, olayları anlatırken, çoğu zaman sert bir yargıç gibi davranmasıdır.

Tanınmış edebiyat eleştirmenlerinden V. Neyştadt, büyük yazarın 130. doğum yıldönümüyle ilgili olarak yazdığı yazıda, Batılı bazı eleştirmenlerin düşüncelerini de yansıtarak Tolstoy'un gerçekçiliği üzerine şunları söylemektedir:

"Tolstoy'un gerçekçiliğini Batılı yazarların gerçekçiliğinden üstün tutan birçok eleştirmenler vardır. Nitekim Fransız edebiyat eleştirmeni Hippolyte Taine, bu konu ile ilgili olarak şunları yazmaktadır: 'Balzac, G. Sand, Stendhal gibi yazarlar, insanlardan çok kendi sanatlarını seviyorlar. Onlar, güzele olan sevgilerinden ötürü yazı yazıyorlar. Tolstoy ise –bunun herkes farkındadır– sanata olan sevgisinden değil, hayata olan sevgisinden, insanlara olan sevgisinden yazı yazıyor. Onun romanlarındaki insanlar, özellikle bundan ötürü, tam gerektiği gibi yaşıyorlar...' Alman edebiyat tarihçilerinden A. Brückner ise, bu konuda şunları yazıyor: 'Tolstoy, sadece yazmakla yetinmiyor, anlattığı olayları onunla birlikte yaşamanız için sizi de zorluyor. Tolstoy'un gerçekçilik konusunda ne kadar ağır bastığını anlamak için Zola'nın *Nana* romanındaki at yarışlarıyla Tolstoy'un *Anna Karenina* romanındaki at yarışlarını karşılaştırmak yeter. Bu yarışların dış görünüşünü, fotoğrafını verirken, Tolstoy, Vronski'nin kişiliğinde, kendisi bu yarışlara katılmakta, atı görmekten bile heyecana kapılan bir sporcunun izlenimlerini vermektedir.'"

Tolstoy'un Psikolojik Gerçekçiliği: Tolstoy'un psikolojik çözümleme metodunda da aynı derin gerçekçiliği görmekteyiz.

Tolstoy, dünya edebiyatının en büyük psikolog sanatçılarından biridir. "İnsanların değişkenliğini açıkça göstermek, bir insanın kimi zaman bir cani, kimi zaman bir melek; kimi zaman akıllı bir kişi, kimi zaman bir budala; kimi zaman güçlü bir adam, kimi zaman da zayıf bir yaratık" olduğunu belirtmek, Tolstoy için çok önemlidir.

İşte, Tolstoy'un psikolojik çözümlemelerinde en önemli nokta, insanların bu değişkenliği, yani karakterlerindeki dinamizmdir. Gerçek hayatta nasıl her şey değişiyor, gelişiyor, hareket ediyorsa, Tolstoy'un roman kişileri de ruhça devamlı bir değişme halindedirler. Onun kişileri sevmekte, acı çekmekte, aramakta, kuşku ile kıvranmakta, yollarını şaşırmakta, inanmaktadırlar.

Tolstoy'un eserlerindeki kişilerin gerçek duyguları, çoğu zaman sözle değil, bir gülümseyişle, bir bakışla, bir vücut hareketiyle, hatta susmakla anlatılmaktadır. Bunun için *Savaş ve Barış* romanında, izinli gelen Nikolay Rostov'un, sevgilisi Sonya ile buluşma sahnesini göz önüne getirmek yeter. Nikolay Rostov, kıza nasıl davranacağını bilmez, büyük bir şaşkınlık içindedir. Tolstoy bu sahneyi şöyle anlatır: "Sonya'nın elini öptü ve ona 'sen' değil, 'siz' diye hitap etti, adını kullanırken de 'Sonya' dedi. Ama bu arada karşılaşan gözleri birbirine 'sen' diyerek tatlı tatlı öpüşmüştü."

Anna Karenina romanının ikinci bölümünün VII. pasajında, Vronski, Anna'ya onu sevdiğini söyler, Anna ondan böyle konuşmamasını rica eder. "Ağzından: 'Ne olursunuz, bunu hatırım için yapınız! Bana böyle şeyler söylemeyiniz! Sizinle iyi dost olalım' sözleri döküldü, ama gözleri tamamıyla başka sözler söylüyordu."

Diriliş romanında Tolstoy, Prens Nehlüdov'un kız kardeşiyle buluşma sahnesini şöyle yazmaktadır: "Burada çok şeyler söylemek gerekirdi. Ne var ki sözler hiçbir şey söylemedi. Ama bakışlar, söylenmesi gereken şeylerin söylenmediğini söyledi."

Tolstoy, roman kişilerinin ruh hallerindeki değişimleri anlatmak gerektiği zaman, sık sık dış ayrıntılardan yararlanmaktadır. Mesela Anna, Moskova'da Vronski ile tanıştıktan sonra Petersburg'a gelir. Garda kendisini karşılamaya gelen kocasını görünce onda uyanan izlenimleri, Tolstoy şöyle anlatır:

"Anna, kocasının soğuk ama gösterişli yüzüne, özellikle şimdi onu şaşırtan ve melon şapkasının kenarlarına dayanan kulak kepçelerine bakarak: 'Aman yarabbi, kulakları niye böyle olmuş?..' diye düşündü."

Bu gözlem, hem Anna'nın ruhunda Vronski'ye karşı uyanan sevgiyi hem de kocasından soğuduğunu anlatmaya yeter.

Tanınmış edebiyat tarihçilerinden V.İ. Strojyev, bu konu ile ilgili olarak şunları yazmaktadır:

"Karmaşık ruh hallerini tasvir etmek, bütün yazarlar için özel bir güçlük taşır. Bu durumda yazarlar, alışılmış olarak, aynı cinsten, eş anlamda sözcükler kullanırlar (Mesela: yorgun, üzgün, mutsuz gibi). Tolstoy bu çeşit psiko-analizlerde, çok orijinal bir yol tutmaktadır. Karmaşık bir psikolojik kompleksi tasvir etmek için eş anlamda sözcükler yerine, tam tersine, karşıt anlamda sözcükler kullanılır. Mesela *Savaş ve Barış* romanında 'kaygısızca yorgun' er yüzleri, 'neşeli, edepsizce küfürler', 'olağanüstü güzel, sıra saygı tanımayan gözler' gibi deyimlere bol bol rastlanır."

Tolstoy'da Tabiat Tasvirleri: Tolstoy, büyük ve güçlü bir tabiat tasvircisidir. Tolstoy gibi başarılı bir tabiat tasvircisi olabilmek, ancak tabiatı sevmekle mümkündür. Tolstoy, gerçekten de, tabiatı delice severdi. Yalnız, Tolstoy'daki tabiat tasvirlerinin dikkate değer bir yanı vardır: Tolstoy'un bu tasvirleri şiirsel olduğu halde hiç de romantik değildir. Hatta tam tersine doğrucu ve gerçekçidir.

Tolstoy'da tabiat tasvirlerinin en büyük ortak özelliği, bu tasvirlerin, roman kişilerinin ruh haline uygunluğudur. Nitekim, *Anna Karenina* romanının birinci bölümünde (XXIX. ve XXX. pasajlarda) Anna, Vronski ile tanıştıktan sonra, trenle Moskova'dan Petersburg'a dönerken, ruhundaki derin heyecan anlatılmaktadır. Anna, Vronski'ye âşık olduğunu hissetmekte, bu onu hem sevindirmekte hem de geleceği bakımından korkutmaktadır: "Sinirlerinin, tıpkı teller gibi, birtakım vidalı sopacıklar üzerinde gittikçe gerildiğini duyuyordu. Gözlerinin gittikçe daha çok büyüdüğünü, el ve ayak parmaklarının sinirli sinirli kımıldadığını, vücudunda bir şeylerin soluğunu kestiğini, bu sallantılı yarı karanlıkta, bütün görüntülerin ve seslerin kendisini aşırı derecede şaşırttığını hissediyordu."

Anna, "kendine gelmek için" dışarı çıkmaya karar verdi: "Tipi ve rüzgâr onu göğüsledi, kapıyı yüzüne itti. Bu ona eğlenceli göründü. Kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Rüzgâr sanki onu bekliyordu. Neşeli neşeli ıslık çalıyor, onu yakalayıp uçurmak istiyordu."

Böylece, kar fırtınasının manzarası, Anna'nın ruhundaki büyük heyecanla uygun olarak, onun ruh halini büsbütün güçlendirmektedir.

Tolstoy'un Dili

Tolstoy'un dili, yazmaya başladığı günden bu yana, büyük bir gelişme göstermiş, yavaş yavaş son biçimini bulmuştur. Genel olarak Puşkin'in ölümünden sonra geçen yıllar içinde Rus edebiyat dilinde büyük değişiklikler olmuştur. Gogol, Lermontov, Turgenyev gibi yazarlar, Rus edebiyat dili üzerinde büyük bir etki yapmışlardır. Bunların, özellikle Gogol ile Lermontov'un, Tolstoy'un dili üzerinde de bir etki yapmış olmaları kadar tabii bir şey olamaz. Puşkin'in dili, artık Tolstoy'u tatmin etmez olmuştu. Nitekim büyük yazar, 1853 yılında, Puşkin'in *Yüzbaşının Kızı*'nı okuduktan sonra günlüğüne şunları yazmıştı: "Ne yalan söyleyeyim, Puşkin'in düz yazıları, üslup olarak değil de, anlatım biçimleriyle artık eskimiş bulunuyor. Edebiyatın bu yeni yönünde, çok haklı olarak, duygu ayrıntılarına olan ilginin yerini, doğrudan doğruya olayların kendisine olan ilgi alıyor. Puşkin'in nikelleri bana biraz yavan gibi görünüyor."

Tolstoy, bir yandan Rus ve Avrupa edebiyat dilinden yararlanırken, öte yandan, hem soylu aydınların, hem de köylülerin konuşma dilinden yararlanmıştır. Ama aşırı derecede gerçekçi olan, bütün yapmacıkların, düzmecelerin düşmanı olan Tolstoy, edebiyatta da, tabii bir dil ve tabii bir biçim kullanmaya çalıştı. Tolstoy bu konuda, özellikle *Savaş ve Barış* romanıyla *Anna Karenina* romanında büyük bir başarı sağladı. Bu iki romanın, dünya edebiyatının şaheserlerinden sayılması, elbette boşuna değildir.

Tolstoy, yarattığı kişilerin psikolojisini daha iyi belirtmek, ileri sürdüğü düşüncelerin okurlarca daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, zaman zaman başvurduğu benzetmelerde de sadelikten, yalınlıktan hiç ayrılmamıştır. Tolstoy'un bütün eserlerinde olduğu gibi *Anna Karenina* romanında da bu çeşit güzel ve başarılı benzetmelere oldukça sık rastlanmaktadır. Örneğin: Moskova'dan dönen Vronski'nin eski hayatına girişi şöyle anlatılmaktadır: "Ama hemen ayaklarını eski kunduralarına sokar gibi, eski neşeli ve hoş dünyasına giriverdi." Tolstoy, karısı Anna ile formel ilişkilerinin kuruluşundan bir hafiflik duyan Karenin'in ruh halini "ağrıyan dişini çektiren" bir adamın, ruh haline benzetmektedir. Tolstoy,

Kiti'nin tedavisi için harcanan çabaları, Kiti'nin ağzıyla, "kırılan bir vazonun parçalarının yapıştırılmasına" benzetmektedir. Aynı romanda; "Böylece konuşma, tutuşan bir çalı ateşi gibi neşeli neşeli çıtırdamaya başladı", "Anna'nın içeri girişiyle kesilmiş olan konuşma, sönmek üzere olan bir lambanın yeniden parlaması gibi alevlendi" gibi, çok güzel benzetmelere sık sık rastlamak kabildir.

Tolstoy dilinin özellikleri; açıklık, kesinlik, uzun bir çaba ile elde edilen cümlelerin özentisiz sadeliği, anlatıştaki içtenlik, kelime dağarcığındaki zenginlik sözleriyle özetlenebilir.

Avrupa'da Tolstoy

Tolstoy, çağdaşları arasında, sürekli olarak 20 yıl Fransa'da yaşayan Turgenyev'den daha sonra, ama Dostoyevski'den çok daha önce Batı dillerine çevrilmeye başlanmış bir Rus yazarıdır. Mesela: Turgenyev'in, 1847-1852 yılları arasında tamamlanmış olan *Bir Avcının Notları*, 1854 yılında; 1862'de çıkan *Babalar ve Çocuklar*'ı 1863'de; 1867'de çıkan *Duman*'ı 1868'de Fransızcaya çevrilmişti. Oysaki Dostoyevski'nin en ünlü eseri olan *Suç ve Ceza*, 1866 yılında Rusya'da yayımlanmış, ancak 18 yıl sonra, yani 1884'de Fransızcaya çevrilmiştir.

Tolstoy'a gelince, ilk eseri olan *Çocukluk*, 1852 yılında Rusya'da çıkmış, 1866 yılında da, İngilizceden Fransızcaya çevrilerek Hachette yayınları arasında Paris'te basılmıştır. O zamanlar Rusya'da bile tanınmayan Tolstoy'un bu ilk eseri Fransa'da, asıl adı olan *Çocukluk* olarak değil de *Nikolinka-Bir Rus Beyinin Çocukluğu* adı altında basılmıştı.

Bu arada Tolstoy'un, Rusya'da, birbirinden güzel birçok eseri yayımlandı. Bunlar Batı dillerine de çevrildi. Tolstoy, yavaş yavaş Batı'da layık olduğu yeri almaya başladı. Nitekim, büyük yazarın daha *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina* gibi en önemli eserleri Batı dillerine çevrilmeden, o sıralarda Fransa'da bulunmakta olan Turgenyev, çağdaşı Rus şairlerinden Fet'e 1878 yılında yazdığı bir mektupta, Tolstoy üzerine şunları söylüyordu: "Onun adı, artık Avrupa ölçüsünde tanınmaya başladı. Biz Ruslar, onun rakipsiz olduğunu çoktan biliyoruz."

O sıralarda Turgenyev, Avrupa edebiyat eleştirmenlerine göre Rus edebiyatında baş köşede yer almakta idi. Ama Turgenyev, Batı'da, kendi eserlerini tanıtmaktan çok Puşkin ile Gogol'ün propagandasını yapıyordu. Hele 1879 yılında *Savaş ve Barış*'ın ilk Fransızca çevirisi çıkınca, Turgenyev, eserin Fransa'da da başarı sağlaması için büyük bir çaba harcadı. Eserin Fransızca çevirisini, Fransız edebiyat eleştirmenlerinden Hipppolyte-Taine'e, Flaubert'e, Edmond About'a gönderdi. Eserle ilgili olarak da, Paris'ten Tolstoy'a 28.12.1879 tarihli şu mektubu yazdı: "... Umarım ki eserinizin bütün gücünü ve güzelliğini anlayacaklardır. Gerçi çeviri biraz zayıf ama, büyük bir emek harcanarak yapılmış. Ben, gerçekten de büyük olan bu eserinizi, her seferinde yeni bir tat alarak 5-6 defa okudum. Gerçi eserin yapısı Fransızların sevdikleri ve kitaplarda görmesini istedikleri gibi değildir. Ama eninde sonunda hak yerini bulacaktır. Parlak bir zafer ummamakla birlikte, ağır da olsa, okurları fethedeceğini sanıyorum."

Bu konu ile ilgili olarak Rus edebiyat tarihçilerinden Rayhin şunları yazmaktadır:

"20 yıl Fransa'da kalan, devamlı olarak Fransız edebiyat çevreleriyle ilişkisi bulunan Turgenyev, Fransızların neyi sevdiklerini, kitaplarda ne aradıklarını gerçekten de biliyordu. Bundan ötürü, kendisinin Avrupa edebiyatında bir benzeri olmadığına inandığı *Savaş ve Barış* romanının başarısından, Fransızlar hesabına, şüphe etmeye elbette hakkı vardı. Ama bu sefer Turgenyev yanılmış, Tolstoy'un gücünü azımsamıştı. *Savaş ve Barış* çıkar çıkmaz, yalnız Avrupa'da değil, Amerika'da da yazarına büyük ün sağladı. Turgenyev, Tolstoy'a yazdığı 28.12.1879 tarihli mektubunun üzerinden daha iki hafta geçmeden, Tolstoy'a yazdığı bir başka mektubunda, Flaubert'in *Savaş ve Barış* üzerine olan sonsuz hayranlığını ona iletti.

Turgenyev, 1879'da *Savaş ve Barış*'ın başarısından şüphe etmişti. 1883 yılında Fransız eleştirmeni Melchior de Vogüé de şüphelerini belirtmişti. Ama artık onun şüpheleri tamamıyla ters yönde idi. Vogüé, Turgenyev ile ilgili bir yazısında şöyle demektedir: "Soğuk bir görüşü olan ve aşırılık bilmeyen İngiliz eleştirmenleri, Turgenyev'e baş köşeyi verdi. Turgenyev'in büyülü sahifelerini okuyunca, ben de

onların bu yargısına katılmak isterdim. Ama olağanüstü Tolstoy'u hatırlayarak kendimi tuttum."

• • •

Rusya'da 1877 yılında yayımlanan *Anna Karenina* romanının ilk Fransızca çevirisi, 1885 yılında, Hachette yayınları arasında yer yer atlanmış ve biraz kısaltılmış olarak çıkmıştır. Bu çeviri, aynı yayınlar arasında, 1887, 1888, 1892, 1894, 1897, 1901, 1902, 1904, 1911, 1915, 1923, 1924, 1928 yıllarında da çıkmıştır. Bundan önce dilimize yapılmış olan *Anna Karenina* çevirileri, hep bu kısaltılmış Fransızca çevirisinden yapılmıştır.

Tolstoy, başka dillere çevrilen dünya yazarlarının başında gelmektedir. *Bibliographie de la France*'ın 20 Ocak 1961 tarihli sayısında, Tolstoy çevirileriyle ilgili bir yazıda 1948-1958 yılları arasında yapılan çevirilerde, Tolstoy'un daima, eserleri başka dillere en çok çevrilen 5-6 dünya yazarı arasına girdiği belirtilmektedir.

Unesco'nun yayımlamakta olduğu çeviri ile ilgili *Index Translationum* adlı yıllığın 1958 ve 1959 yıllarında yayımlanan 9. ve 10. sayılarında, Tolstoy'un başka dillere yapılan çevirileri üzerine şu bilgi verilmektedir: 1957 yılında eserleri başka dillere çevrilen edebiyat yazarları içinde Jules Verne 121 çevirisi ile birinci, Shakespeare 120 çevirisi ile ikinci, Tolstoy 94 çevirisi ile üçüncü gelmektedir.

1958 yılında ise, yine Jules Verne, 143 çevirisi ile birinci, Tolstoy 134 çevirisi ile ikinci gelmektedir. Tolstoy'u, Dostoyevski izlemekte, Balzac, Mark Twain, Dickens gibi yazarlar ise, sıranın çok aşağılarında yer almaktadır. Jules Verne'in daha çok çocuklar tarafından okunduğu dikkate alınırsa, Tolstoy'un eserlerinin başka dillere çevrilen yazarlar içinde başta geldiği anlaşılmaktadır.

1908 yılında, Tolstoy'un doğumunun 80. yıldönümü ile ilgili olarak British Museum'un Tolstoy üzerine yayımladığı bir broşürde şu bilgi verilmektedir:

"Tolstoy, eserleri başka dillere çevrilen yazarların başında gelmekte ve Voltaire'i, Goethe'yi, Byron'u, Hugo'yu, Balzac'ı geçmiş bulunmaktadır. Bu konuda yalnız Shakespeare, Tolstoy'la boy ölçüşebilmektedir. 1888-1908 yılları arasında, yani 20 yıl içinde Tolstoy'un

çeşitli dünya dillerine çevrilen eserlerinin baskı sayısı 20 milyonu bulmaktadır."

Türkiye'de Tolstoy

Tolstoy, Türkiye'de de eserleri en çok sevilen Rus yazarlarından biridir. Tolstoy'un, gazete ve dergilerde tefrika edilerek yarıda kalmış ya da tamamlandığı halde kitap biçiminde yayımlanmamış eserlerini bir yana bırakırsak, 1893 yılından başlayarak bugüne kadar dilimize çevrilip basılmış roman ve hikâye kitaplarının sayısı 44'ü bulmaktadır. Aynı eserin başka başka kişiler tarafından yapılmış ve başka başka adlar altında yayımlanmış çevirileri, bu sayının dışında kalmaktadır.

Gazete ve dergilerde Tolstoy üzerine yazılmış yazı ve incelemelerin sayısı da pek çoktur.

Tolstoy'un Bugüne Kadar Türkçeye Çevrilmiş Eserleri
[1971 yılına kadar]

1- *İlyas, Yahut Hakikat-ı Gına*, çev. Gülnar (1893)
2- a) *Familya Saadeti*, çev. Gülnar (1893).
   b) *Bir İzdivacın Romanı*, çev. Raif Necdet (1910).
   c) *Samimi Saadet*, çev. İsmail Hakkı Alişan (1934).
   d) *Katya*, çev. Ali Kâmi Akyüz (1940).
3- *Kafkasya'da Bir Esir*, çev. H. Hüsnü (1907).
4- *Mazlum İvan*, çev. H. Hüsnü (1907).
5- a) *Çar İvan Vasiliç*, çev. Dursun Paşazade, Mehmet Sedat (1891).
   b) *Çar Korkunç İvan*, çev. E. Kayıhan (1947).
6- a) *Hacı Murat*, çev. Y. R. (1911).
   b) *Hacı Murat*, çev. R. C. Ulunay (1948).
   c) *Hacı Murat*, çev. N. Y. Taluy (1960).
   d) *Hacı Murat*, çev. Zeki Baştımar (1961).
   e) *Hacı Murat*, çev. Leylâ Soykut (1967).

7- a) *Anna Karenin*, çev. Raif Necdet - S. Naci, 4 cilt. (1912).
b) *Anna Karenina*, çev. Bahadır Dülger, 2 cilt (1949).
8- a) *Ölüm Bahsi*, çev. Ahmet Mithat (1914).
b) *Ölüm*, çev. Ali Fuad.
9- *Felsefe-i Hayat*, çev. Ahmet Mithat (1914).
10- *Facia-yı Aşk ve İzdivaç*, çev. İsmail Münir (1919).
11- *Hakikatnüma*, çev. İlyas (1920).
12- a) *Aşk ve İhanet (Serj Baba)*, çev. Orhan Nüzhet (1921).
b) *Serge Baba*, çev. H. B. Örs (1942).
13- *a) Acıklı Bir Sergüzeşt*, çev. Ahmet Sabahattin (1922).
b) *Kroyçer Sonatı*, çev. Ali Kâmi Akyüz (1936).
c) *Kroyçer Sonatı*, çev. N. Y. Taluy (1959).
14- *Ruh*, çev. Ali Fuad (1926).
15- *Dua*, çev. Ali Fuad (1926).
16- *Kelâm*, çev. Ali Fuad (1926).
17- *Hiddet*, çev. Ali Fuad (1927).
18- *Muhabbet*, çev. Ali Fuad (1927).
19- *İman ve İtikad*, çev. Ali Fuad (1927).
20- *Adem-i Müsavat*, çev. Ali Fuad (1928).
21- *Vicdan*, çev. Ali Fuad (1928).
22- a) *Bâsübadelmevt*, çev. Haydar Rifat (1933).
b) *Ölümden Sonra Dirilme*, çev. N. Y. Taluy, 3 cilt (1949).
c) *Diriliş*, çev. S. Tiryakioğlu (1959).
d) *Diriliş*, çev. E. Altay (1969).
e) *Diriliş*, çev. R. Tinal (1970).
23- *İnsan Ne İle Yaşar*, çev. Sofi Huri (1934).
24- *Nerede Sevgi*, *Orada Allah*, çev. Sofi Huri (1934).
25- a) *İliç'in Ölümü*, çev. Haydar Rifat (1936).
b) *İvan İlyiç'in Ölümü*, çev. N. Y. Taluy (1945).
26- *Efendi İle Uşak*, çev. Haydar Rifat (1336).
27- *Kazaklar*, çev. Ali Kâmi Akyüz (1937).
28- *Resimli Hikâyeler* (1937).
29- a) *Harp ve Sulh*, çev. Ali Kâmi Akyüz (1938).
b) *Harp ve Sulh*, çev. Zeki Baştımar (1943-49).
c) *Harp ve Sulh*, çev. Vahdet Gültekin - S. Tiryakioğlu (1958).
d) *Savaş ve Barış*, çev. Leylâ Soykut (1968).

30- *Yaşayan Ölü*, çev. R. Çakırgöz - S. Ş. İlter (1943).
31- *Çocukluk*, çev. R. Çakırgöz (1945).
32- *Karanlığın Kudreti*, çev. R. Çakırgöz (1945).
33- *Tolstoy'dan 17 Hikâye*, çev. Vâ-Nû (1946).
34- *İlk Gençlik*, çev. R. Çakırgöz (1946).
35- *Polikuşka*, çev. D. Sorakin - S. Aytekin (1946).
36- *Halk İçin Hikâyeler*, çev. D. Sorakin - S. Aytekin - O. Peltek, 3 cilt (1946-49).
37- *Gençlik*, çev. R. Çakırgöz - C. Ekinci (1947).
38- *Allah Hakikati Görür, Fakat Bekler,* çev. T. Baltacıgil (1947).
39- *Budala İvan*, çev. F. Dosdoğru (1947).
40- *Balodan Sonra*, çev. N. Tanur (1948).
41- a) *Üç Ölüm*, çev. F. Gürer (1953).
b) *Üç Ölüm*, çev. M. Özgül (1962).
42- *Akılsız Oğlan*, çev. M. Z. Gülsoy (1960).
43- *Boş Davul*, çev. M. Z. Gülsoy (1961).
44- *Sivastopol 1855*, çev. E. Nermi (1966).

TOLSTOY ÜZERİNE YAYIMLANAN ESERLER

1- *Tolstoy İbtidaî Muallimi*, Nafi Atuf (1919).
2- *Tolstoy, Hayatı ve Eserleri*, çev. Reşat Nuri Güntekin (1933).
3- *Tolstoy* (Kanaat Kütüphanesinin çocuklar için hazırladığı "Büyük Adamlar Serisi"nin 19. kitabı.)
4- *Büyük Muztaripler*, S. K. Yetkin (1933).
5- *Tolstoy, Hayatı ve Eserleri*, Edward Garnett'den çev. Belkıs Boyer (1939).
6- *İnsanlık Tarihinde Yıldızın Parladığı Anlar*, Stefan Zweig, çev. Burhan Arpad (Kitabın 10. bölümü. Lev Tolstoy'un tamamlanmamış dramı olan "Karanlıkta Bir Işık Göründü" için yazılan bir epilog.) (1954)
7- *Tolstoy: Hayat ve Sanatı,* Zeki Baştımar (1961).
8- *Tolstoy: Hayatı, Sanatı, Eserleri,* Haz. T. Yücel (1962).

28 Ocak 1971

Öç benimdir,
*ben karşılık vereceğim.**

* Yeni Ahid, Romalılar: 12:19 "Sevgili kardeşler, kimseden öç almayın; bunu Tanrı'nın gazabına bırakın. Çünkü şöyle yazılmıştır: Rab diyor ki: Öç benimdir, ben karşılık vereceğim."

BİRİNCİ BÖLÜM

I

BÜTÜN mutlu aileler birbirine benzer, her mutsuz ailenin mutsuzluğu kendine göredir.

Oblonski'lerin evinde her şey altüst olmuştu. Oblonski'nin karısı, kocasının, evlerindeki eski Fransız mürebbiye ile ilişkisi olduğunu öğrenmiş; kocasına, kendisiyle aynı evde yaşayamayacağını bildirmişti. Bu durum üç gündür böyle sürüp gidiyor, gerek karı koca gerek aile fertleri gerek hizmetçiler üzerinde bütün acılığı ile kendini duyuruyordu. Bütün aile fertleri, hizmetçiler, artık bir arada yaşamanın anlamı kalmadığını, bir handa, bir rastlantı ile karşılaşan insanların bile birbirlerine kendilerinden, yani Oblonski'nin aile fertleri ile hizmetçilerinden daha bağlı olduklarını hissediyorlardı. Oblonski'nin karısı dairesinden çıkmıyor, Oblonski ise üç günden beri evde bulunmuyordu. Çocuklar, şaşkın şaşkın evin içinde koşuşuyorlardı. Evdeki İngiliz kadın, kâhya kadınla kavga etmiş, dostlarından birine, kendisine başka yer bulması için pusula yazmıştı. Aşçı daha dün, öğle yemeğinde evden çıkıp gitmişti; bulaşıkçı kadın ile arabacı, hesaplarının görülmesini istiyorlardı.

Kavgadan üç gün sonra –kibar çevrelerde Stiva diye çağrılan– Prens Stepan Arkadyeviç Oblonski, her gün uyandığı saatte, yani sabahın sekizinde, karısının yatak odasında değil de, kendi çalışma odasında, maroken kanepede uykudan uyandı. Sanki yeniden uzunca bir süre uyumak istiyormuş gibi, toplu, bakımlı vücuduyla kanepenin yayları üzerinde döndü, öte yandan da yastığını sımsıkı kucakladı, yüzünü yastığa gömdü; ama birden fırladı, oturdu ve gözlerini açtı.

Gördüğü düşü hatırlamaya çalışarak: 'Evet, evet nasıldı bakayım?' diye düşündü. 'Evet, nasıldı bakayım?.. Evet! Alabin, Darmstadt'ta bir öğle yemeği veriyordu; hayır Darmstadt'ta değil de, bir Amerikan şehrinde...' Evet, işte rüyasında Darmstadt Amerika'daydı.

'Alabin, cam masalar üzerinde bir öğle yemeği veriyordu. Evet, masalar da, *Il mio tesoro** şarkısını söylüyordu. *Il mio tesoro* değil de, daha güzel bir şeydi... Sonra, birtakım küçük sürahicikler vardı... Hem bu sürahiler de kadındı,' diye hatırladı.

Stepan Arkadyeviç'in gözleri neşeyle parladı, gülümseyerek düşünceye daldı: 'Evet, güzeldi, çok güzeldi. Orada daha pek çok güzel şey vardı, ama işte sözle, düşünceyle anlatamazsın, hatta uyanıkken bile açıklayamazsın...' diye aklından geçirdi. Çuha perdelerden birinin kenarından içeri sızan ışık çizgisini görünce ayaklarını kanepeden neşeli neşeli sarkıtarak, onlarla, karısının işlediği –ve geçen yıl doğum gününde kendisine hediye ettiği– altın işlemeli maroken terliklerini araştırdı, dokuz yıllık eski bir alışkanlıkla, yerinden kalkmadan, yatak odasında ropdöşambırının asılı olduğu yere elini uzattı. İşte o zaman, ansızın, niçin ve nasıl karısının yatak odasında değil de, kendi çalışma odasında uyuduğunu hatırladı. Yüzündeki gülümseme dağıldı, alnı kırıştı.

Bütün olup bitenleri hatırlayarak: "Ah, ah, ah!" diye homurdandı. Karısıyla ettiği kavganın bütün ayrıntıları, durumunun çaresizliği, hepsinden üzücü olarak da, kendi suçu hayalinde yine canlandı.

Bu kavganın en ağır izlenimlerini hatırlayarak, umutsuzluk içinde: 'Evet! Karım beni bağışlamayacak, bağışlayamaz! İşin kötüsü, bütün bunlara ben sebep oldum. Sebep benim ama suçlu değilim... İşin bütün acı yanı burada...' diye düşünüyor, 'Ah, ah!' diye mırıldanıyordu.

Hepsinden tatsızı o ilk andı: Elinde, karısına getirdiği kocaman bir armutla, neşeyle ve sevinçle tiyatrodan dönünce, karısını salonda bulamamıştı. Çalışma odasında da bulamayınca şaşmış, en sonunda onu, elinde her şeyi meydana çıkaran o uğursuz pusula ile yatak odasında görmüştü.

---

* Aslında İtalyanca yazılmıştır. "Hazinem" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Her zaman sıkıntılı, her zaman telaşlı, kocasına göre sığ düşünceli bir kadın olan Dolli, elinde pusula, kımıldamadan oturuyor, yüzünde korku, umutsuzluk olduğu hâlde, öfkeyle kocasına bakıyordu.

Kadın, elindeki pusulayı göstererek:

"Bu ne? Bu?" diye sormuştu.

Bunu hatırladıkça, Stepan Arkadyeviç'i, sık sık görüldüğü üzere olaydan çok, karısının bu sözlerine verdiği cevap üzüyordu.

O anda, birdenbire çok utanılacak suçları meydana çıkan insanların düştüğü duruma düşmüştü. Suçunun meydana çıkışından sonra yüzüne, karısının karşısında düştüğü duruma uygun bir görünüş vermeyi beceememişti. İnkâr edecek, kendini hakarete uğramış sayacak, haklı çıkarmaya çalışacak, af dileyecek, hatta ilgisiz bir görünüş takınacak yerde hiç elinde olmayarak (Fizyoloji'ye meraklı olan Stepan Arkadyeviç, 'bir beyin refleksi,'* diye düşündü) birdenbire alışılmış, saf, bundan ötürü de aptalca bir gülüşle gülümsemişti.

Bu aptalca gülüşünden ötürü kendisini bir türlü affedemiyordu. Dolli bu gülüşü görünce canı yanmış gibi irkilmiş, kendisine özgü öfke ile bir yığın acı söz söyleyerek odadan çıkıp gitmişti. O zamandan beri kocasını görmek istemiyordu.

Stepan Arkadyeviç: 'Bütün suç şu aptalca gülüşte,' diye düşünüyordu. Sonra umutsuzluk içinde: 'Peki, ne yapmalı? Ne yapmalı?' diye soruyor ve bir cevap bulamıyordu.

II

STEPAN Arkadyeviç, kendisine karşı dürüst bir adamdı. Yaptıklarından pişmanlık duyduğunu söyleyerek kendisini aldatıp kandıramazdı. Onun gibi otuz dört yaşında, yakışıklı, şıpsevdi bir adam, kendisinden ancak bir yaş küçük, beşi sağ, yedi çocuk

* *Anna Karenina* yazılmadan kısa bir süre önce, Rus dergilerinde, yukarıda adını verdiğimiz eserin yazarı olan Profesör Seçenov ile bir başka bilgin arasında hararetli bir polemik geçmişti. Bu polemiği halkın büyük bir merakla izlemiş olması, bu gibi konulara yüzeysel bir ilgisi bulunduğunu göreceğimiz Oblonski'nin aklına niye hemen bu sözlerin geldiğini açıklamaktadır. *–H. Âli Ediz*

annesi karısına artık âşık olmadığından pişmanlık duyamazdı. Pişmanlık duyduğu biricik şey, durumu karısından gizlemeyi daha iyi beceremememesiydi. Ama o, durumunun bütün ağırlığını duyuyor, karısına, çocuklarına, kendisine acıyordu. Haberin karısı üzerinde böyle etki yapacağını tahmin etseydi, belki de günahlarını karısından gizlemeyi daha iyi beceririrdi. Açık olarak bu meseleyi hiçbir zaman düşünmemiş, ancak karısının kendi ihanetini çoktan fark ettiğini, bunu hoşgörüyle karşıladığını hayalinde belli belirsiz canlandırır gibi olmuştu. Hatta ona öyle gelmişti ki; çökmüş, yaşlanmış, artık güzelliğini kaybetmiş, hiçbir özelliği kalmamış, basit, artık sadece iyi bir aile anası olan karısının, içindeki adalet duygusuna uyarak hoşgörülü olması gerekirdi. Bunun tam tersi olmuştu.

Hiçbir çare bulamayan Stepan Arkadyeviç, kendi kendine: 'Of, korkunç! Aman, aman, aman çok korkunç!' diye tekrarlayıp duruyordu. 'Bundan önce her şey ne kadar iyiydi, ne kadar da iyi yaşıyorduk! Karım memnun, çocuklarıyla mutluydu, ben onun hiçbir şeyine engel olmuyordum, çocuklarıyla, ev işleriyle dilediği gibi uğraşmasına karışmıyordum. Gerçekten de onun evimizde mürebbiye olması iyi bir şey değildi. İyi değildi! Bir insanın evindeki mürebbiyesine kur yapmasında, bir adilik, bir bayağılık var!.. Ama ne mürebbiye!.. (Matmazel Roland'ın çapkın, kara gözlerini, gülümseyişini, bütün canlılığıyla hatırladı.) Ne var ki, kadın evimizde bulunduğu sürece ona hiç dokunmadım. Ama hepsinden kötüsü, şimdi onun artık... Bütün bunlar sanki mahsus... Of aman!.. Ne yapmalı, ne yapmalı?'

En karışık ve çözülemeyen sorulara hayatın verdiği genel cevaptan başka buna verilecek bir cevap yoktu. Bu cevap da şuydu: Günün isteklerine göre yaşamak, yani kendini unutmak... Uykuda kendini unutmak, hiç değilse geceye kadar mümkün değildi. Kadın sürahiciklerin şarkı söyledikleri müzik dünyasına dönülemezdi ya!.. Demek ki, hayat rüyasında kendini unutmak gerekiyordu.

Stepan Arkadyeviç kendi kendine: 'Bakalım ne olacak!' diye söylendi, mavi ipek astarlı gri ropdöşambırını giydi. Kuşağını düğümledi, tombul vücudunu kolayca taşıyan dinç ayaklarının çevik yürüyüşüyle pencereye yaklaştı, perdeyi kaldırdı, şiddetle zili çaldı.

Bu zil sesiyle, eski dostu, uşağı Matvey, elinde efendisinin elbisesi, kunduraları ve bir telgraf olduğu hâlde içeri girdi. Onun arkasından, tıraş takımlarıyla berber de geldi.

Telgrafı alıp aynanın önüne oturan Stepan Arkadyeviç:

"Mahkemeden evrak getirdiler mi?" diye sordu. Matvey efendisine soru dolu, dostça gözlerle bakarak:

"Evet, efendim, masada," dedi. Biraz bekledikten sonra kurnaz bir gülümseyişle ekledi: "Arabacıların patronu adam yollamış."

Stepan Arkadyeviç cevap vermedi. Sadece aynada Matvey'e baktı. Aynada karşılaşan bakışlarından, birbirlerini ne kadar iyi anladıkları belli oluyordu. Stepan Arkadyeviç'in bakışlarında, "Bunu ne diye söylüyorsun! Sanki sen bilmiyor musun?" diyen bir hâl vardı.

Matvey, ellerini ceketinin ceplerine soktu, ayağını geri çekti, hafifçe gülümseyerek, dostça, sessizce efendisine baktı. Önceden hazırlanmış bir cümle ile:

"Pazar günü gelmesini söyledim. O güne kadar ne sizi rahatsız etsin ne de kendisini yorsun, dedim."

Stepan Arkadyeviç, Matvey'in şakalaşmak ve dikkati kendi üzerine çekmek istediğini anladı. Telgrafı açtı, her zamanki gibi eksik yazılmış sözleri tahminle düzelterek okudu, yüzü aydınlandı.

Bir tarakla kıvırcık favorisinde küçük bir ayrık yapmaya çalışan berberin cilalı, tombul elini bir an durdurarak:

"Matvey," dedi, "kız kardeşim Anna Arkadyevna yarın geliyor!.."

Matvey:

"Şükür Allah'a," dedi. Bu cevabıyla da, efendisi gibi kendisinin de bu gelişin önemini, yani Stepan Arkadyeviç'in sevgili kız kardeşi Anna Arkadyevna'nın karı kocanın barışması üzerinde bir etki yapabileceğini anladığını göstererek sordu:

"Yalnız mı, yoksa kocasıyla mı?"

Berber üst dudağını tıraş ettiği için, Stepan Arkadyeviç konuşamıyordu, yalnız bir parmağını kaldırdı. Matvey, aynaya doğru bir baş işareti yaptı.

"Yalnız. Üst katta mı hazırlatayım?"

"Darya Aleksandrovna'ya bildir, o nereye emrederse."

Matvey tereddüt ederek tekrarladı:

"Darya Aleksandrovna'ya mı?"

"Evet, ona bildir. Bu telgrafı da al kendisine göster, bakalım ne diyecek."

Matvey: 'Denemek istiyorsunuz, öyle mi?' diye düşündü ve sadece, "Emredersiniz," demekle yetindi.

Matvey, elinde telgraf, gıcırdayan kunduralarıyla ağır ağır yürüyerek odaya döndüğü zaman, Stepan Arkadyeviç yıkanmış, taranmış, giyinmeye hazırlanıyordu. Berber, artık gitmişti.

"Darya Aleksandrovna, gitmek üzere olduklarını bildirmemi emrettiler, nasıl isterlerse, yani siz nasıl isterseniz, öyle yapsınlar dediler."

Matvey, elleri ceplerinde, başını yana doğru eğerek ve yalnız gözleriyle gülerek bunları söylemiş ve gözlerini efendisine dikmişti.

Stepan Arkadyeviç biraz sustu. Sonra iyi, biraz da acınacak bir gülümseme güzel yüzünde dolaştı. Başını sallayarak:

"Ee, Matvey," dedi.

Matvey:

"Merak etmeyin efendimiz, düzelir," dedi.

"Düzelir mi?"

"Evet efendimiz."

"Öyle mi sanıyorsun?" dedi. Sonra, kapının arkasında bir kadın entarisinin hışırtısını duyarak sordu:

"Kim var orada?"

Kesin ve tatlı bir kadın sesi:

"Benim efendim," dedi ve kapının ardından, çocukların dadısı Matryona Filimonovna'nın sert ve çiçek bozuğu yüzü göründü.

Ona, kapıya doğru yürüyen Stepan Arkadyeviç:

"Ee, ne var bakalım Matryona?" diye sordu.

Karısına karşı tamamıyla suçlu olmasına, kendisinin de bunu hissetmesine karşın, evdekilerin hemen hepsi, hatta Darya Aleksandrovna'nın başlıca dostu, çocukların dadısı bile, Stepan Arkadyeviç'ten yanaydılar.

Neşesiz bir sesle:

"Ne var?" diye sordu.

"Efendim, gidip özür dilemelisiniz!.. Belki Tanrı yardımcınız olur. Çok acı çekiyorlar. Görmek bile insanı üzüyor. Evin içinde her şey altüst oldu. Efendim, çocuklara acımak gerek! Özür dileyiniz, efendim! Ne yaparsınız! Sefayı seven, cefaya da..."

"Ama, kabul etmez ki..."

"Siz elinizden geleni yapın! Tanrı bağışlayıcıdır, Tanrı'ya yalvarın efendim, Tanrı'ya yalvarın!"

Stepan Arkadyeviç birdenbire kızarak:

"Peki, haydi sen git!" dedi ve kararlı bir eda ile sırtından ropdöşambırını atarak Matvey'e döndü: "Elbiselerimi ver de giyineyim."

Matvey, üzerindeki görünmez bir şeyleri üfleyerek, boyuna geçirilmek üzere hazırlanmış gömleği elinde tutuyordu. Görünür bir istekle onu efendisinin bakımlı vücuduna giydirdi.

III

STEPAN Arkadyeviç giyininceye, kokular sürüldü. Kolluklarını düzeltti. Sigaralarını, para cüzdanını, kibritlerini, çift zincirli ve madalyonlu saatini alışık bir hareketle ceplerine yerleştirdi. Mendilini silkti. Uğradığı felakete karşın, kendini temiz, hoş kokulu, sağlıklı ve neşeli buldu. Bacakları hafifçe titreyerek yemek odasına yürüdü. Kahvesi ile birlikte mektupları, mahkeme evrakı kendisini orada bekliyordu.

Mektupları okudu. Bunlardan biri çok tatsızdı, karısının çiftliğinden orman satın almak isteyen bir tüccardan geliyordu. Bu ormanın satılması gerekliydi, ama şimdi, karısıyla barışmadan, bunun lafı bile edilemezdi. Burada en hoşuna gitmeyen şey, ileride karısıyla söz konusu olacak barışmaya para işinin karışmasıydı. Böyle bir çıkarın etkisi altında kalabileceği, bu ormanı satabilmek için karısı ile bir barışma yolu arayacağı düşüncesi onuruna dokunuyordu.

Mektupları bitirince, Stepan Arkadyeviç mahkemeden gelen kâğıtları önüne çekti. İlk dosyayı hemen gözden geçirdi. Kalın bir kurşun kalemle bazı notlar yazdı, sonra kâğıtları bir yana iterek, kahvaltısını etmeye koyuldu. Kahvesini içerken de, henüz mürekkebi kuramamış sabah gazetesini açıp okumaya başladı.

Stepan Arkadyeviç, çoğunluğun görüşüne uygun, aşırı olmayan, liberal bir gazete alıp okurdu. Bilim, sanat ve politika kendisini özel olarak ilgilendirmediği hâlde, okuduğu gazetenin ve çoğunluğun bütün bu konulardaki görüşlerine sımsıkı bağlıydı. Bu görüşlerini ancak, çoğunluğa uyarak değiştirirdi. Daha doğrusu o, görüşlerini değiştirmezdi de, onlar, farkında olmadan, kendiliğinden değişirdi.

Stepan Arkadyeviç, ne görüş ne de akımları seçerdi; bu akım ve görüşler kendiliğinden ona gelirdi. Tıpkı şapkasının ya da ceketinin biçimini de kendisi seçmediği, herkesin giydiğini giydiği gibi... Genel olarak olgunluk çağlarında gelişen çeşitli fikir çalışmalarının zorunluluk hâlini aldığı belli bir toplumda yaşayan kendisi gibi bir adamın görüşleri olması, bir şapkası olması kadar zorunluydu. Liberal görüşü, çevresinde yaşayanlardan çoğunun paylaştıkları tutucu görüşe yeğ tutmasının nedeni, liberal görüşü daha akla yakın buluşundan değil, bu görüşün, sürdüğü yaşayış biçimine daha uygun gelmesindendi. Liberal Parti Rusya'da her şeyin kötü olduğunu söylüyordu. Gerçekten de, Stepan Arkadyeviç'in borcu çoktu, parası ise hiç yetmiyordu. Liberal Parti, evliliğin modası geçmiş, yenilenmesi zorunlu bir müessese olduğunu söylüyordu. Aile yaşantısı gerçekten de Stepan Arkadyeviç'e çok az tat veriyor, onu, yaradılışına hiç de uygun olmayan, yalana, ikiyüzlülüğe zorluyordu. Liberal Parti dinin, sadece kara cahilleri dizginleyen bir araç olduğunu söylüyor, daha doğrusu öyle demek istiyordu. Gerçekten de en kısa dinî törenleri bile ayakları sızlamadan dinleyemeyen Stepan Arkadyeviç, bu dünyada da çok mutlu yaşanabilirken, o korkunç ve tantanalı sözlerle öteki dünyayı dile getirmenin anlamını bir türlü kavrayamıyordu. Bunlarla birlikte, neşeli şakalardan hoşlanan Stepan Arkadyeviç, atalarımızla övüneceksek, Rürik'de* durmamak ve ilk atamız maymuna kadar gitmek gerektiğini söyleyerek, bazen akıllı uslu insanları şaşırtmaktan hoşlanırdı. Böylece liberal görüş, Stepan Arkadyeviç'te bir alışkanlık hâline gelmişti. Beyninde yarattığı hafif sislenmeden ötürü yemekten sonra içtiği

* Rürik: Rusların ilk hükümdarlarından. –*H. Âli Ediz*

purodan nasıl hoşlanıyorsa, gazetesinden de öyle hoşlanıyordu. Stepan Arkadyeviç, radikalizmin güya, bütün tutucu elemanları yutma tehlikesi gösterdiğine ve güya hükümetin devrim ejderini ezmek için tedbirler alması gerektiğine dair zamanımızda boşuna yaygara koparıldığını söz konusu eden ve "Tam tersine, düşüncemize göre tehlike, muhayyel devrim ejderinde değil, ilerlemeyi köstekleyen gelenekçiliktedir," diye devam eden başyazıyı, ardından, Bentham ve Mill adlarının geçtiği bir başka yazıyı, bir finans yazısını okudu. Bu yazıda Maliye Bakanlığı iğnelenmekteydi. Kendisine özgü bir kavrayış çabukluğuyla her iğnenin önemini anlıyordu: Bu iğneler kimden kime, niçin ve ne münasebetle yöneltilmişti? Her zaman olduğu üzere bu onu eğlendiriyordu ama Matryona Filimonovna'nın öğütlerini, evdeki düzensizliği hatırlamak ona bugün bu eğlenceyi zehir etmişti. Ayrıca, öğrenildiğine göre, Kont Beust'in Wiesbaden'e gittiğini, bundan böyle kır saçlara rastlanmayacağını, bir gezinti arabasının satıldığını, bir genç bayanın iş aradığını okudu. Ama bu havadisler ona, eskiden olduğu gibi, rahat ve alaycı bir tat veremedi.

Gazeteyi, ikinci kahvesini, tereyağlı ekmeğini bitirince ayağa kalktı. Yeleğinin üzerine dökülmüş olan ekmek kırıntılarını silkeledi. Geniş göğsünü şişirerek neşe ile gülümsedi. Ancak, bu neşeli gülümseyiş, gönül rahatlığından değil, iyi bir yemek yemiş olmasındandı.

Ama bu keyifli gülümseme ona hemen, her şeyi hatırlattı, o da düşüncelere daldı.

Kapının ardından iki çocuk sesi duyuldu. (Stepan Arkadyeviç, küçük oğlu Grişa ile büyük kızı Tanya'nın seslerini tanımıştı.) Sürükledikleri bir şeyi düşürdüler.

Küçük kız İngilizce olarak:

"Ben sana, yolcuları vagonun tepesine koyma dememiş miydim? Topla bakalım şimdi," diye bağırıyordu.

Stepan Arkadyeviç: 'Her şey altüst oldu, işte çocuklar bir başlarına koşuşup duruyorlar,' diye düşündü. Kapıya kadar gelerek onlara seslendi. Çocuklar, tren diye oynadıkları kutuyu atarak babalarının yanına girdiler.

Babasının sevgilisi olan kız cesurca koştu, babasını kucakladı. Gülerek ve her zamanki gibi babasının favorilerinden yayılan bildik kokuya sevinerek, boynuna asıldı. Babasının eğilmekten kızarmış ve şefkatten parlayan yüzünü öptükten sonra, kollarını çözdü ve gerisin geri kaçmak istedi, ama babası onu bırakmadı. Elini, kızının incecik, yumuşak boynunda gezdirerek:

"Annen nasıl?" diye sordu. Sonra da yanına yaklaşan oğluna gülümseyerek "Günaydın!" dedi.

Oğlunu daha az sevdiğini biliyordu, bundan ötürü de her zaman eşit davranmaya çalışıyordu, ama oğlu bunu hissediyordu. Onun için babasının soğuk gülüşüne karşılık vermedi.

Kız:

"Annem mi?" dedi. "Kalktı."

Stepan Arkadyeviç içini çekti, 'Demek ki yine, bütün gece uyumamış,' diye düşündü.

"Keyfi yerinde mi?"

Küçük kız, annesiyle babasının kavga ettiğini, bundan ötürü de annesinin keyfinin yerinde olamayacağını, babasının da bunu bilmesi gerektiğini biliyordu. Babasının, bu soruyu böyle kolayca sormakla, işi bilmezlikten geldiğini anlıyordu. Kızcağız babası hesabına kızardı. Baba bunu hemen anladı, o da kıpkırmızı oldu.

Küçük kız:

"Bilmiyorum," dedi. "Bize bugün ders aldırtmadı. Miss Hull ile birlikte büyükannemize gezmeye gitmemizi söyledi."

"Peki, Tançuroçka git," dedi. Ama yine de kızın gitmesine engel oldu. Küçücük elini okşayarak: "Ah, bak, biraz dur!" diye ekledi.

Bir gün önce şöminenin üzerine koyduğu şekerleme kutusunu aldı, içinden, kızının pek sevdiği biri çikolatalı, ötekisi de kremalı olmak üzere, iki şekerleme seçerek verdi.

Küçük kız çikolatalısını işaret ederek:

"Bu da Grişa'ya, değil mi?" dedi.

Stepan Arkadyeviç:

"Evet, evet!" diye cevap verdi ve kızının omzunu bir daha okşayarak, saçlarının dibinden, ensesinden öptükten sonra onu salıverdi.

Matvey:

"Araba hazır efendim," dedi ve ekledi: "Bir de ricacı kadın var."

Stepan Arkadyeviç sordu:

"Çoktan beri mi burada?"

"Yarım saatten beri."

"Bana hemen haber vermen için sana kaç sefer emretmiştim."

Matvey, öfkelenmeye meydan vermeyen o dostça, kaba tonla:

"Kahvaltı etmenize fırsat vermeyelim mi?" dedi. Oblonski, can sıkıntısından kaşlarını çatarak:

"Peki, çabuk al içeri!" dedi.

Ricacı, Kalinin adlı bir yüzbaşının eşiydi. Olmayacak, akıl almayacak bir şey için ricaya gelmişti.

Ama Stepan Arkadyeviç, her zaman yaptığı gibi, kadını oturttu, sözünü kesmeden onu dikkatle dinledi. Kime, nasıl başvurması gerektiğine dair ona ayrıntılı öğütler verdi. Hatta ona yardım edebilecek olan kişiye iri, güzel, okunaklı, düzgün yazısıyla, oturup bir de mektup yazdı. Yüzbaşının eşini savdıktan sonra, Stepan Arkadyeviç şapkasını aldı, bir şey unutup unutmadığını hatırlamaya çalışarak durakladı. Unutmak istediği karısından başka hiçbir şeyi unutmadığını anladı.

"Ah, evet!" diyerek başını eğdi, güzel yüzü üzüntülü bir hâl aldı. Kendi kendine: 'Gitmeli mi, gitmemeli mi?' diye söylendi. İçinden gelen bir ses gitmemesinin daha doğru olacağını söylüyordu. Bu, sahtecilikten başka bir şey olamazdı. Aralarındaki ilişkiyi düzeltmek imkânsızdı. Çünkü karısını eskisi gibi çekici, aşkı kamçılayıcı bir hâle getirmek ya da kendisini, artık sevmeye gücü olmayan bir ihtiyar hâline sokmak elde değildi. Şimdi artık, elinden yalandan ve ikiyüzlülükten başka bir şey gelmezdi. Yalan ve ikiyüzlülük ise onun yaradılışına aykırıydı.

Kendisini cesaretlendirmeye çalışarak: "Ama nasıl olsa bir gün gitmek gerekecek, bu böyle sürüp gidemez!" diye söylendi. Göğsünü ileri çıkardı. Bir sigara alıp yaktı, iki nefes çektikten sonra sedef bir kül tablasına attı. Hızlı adımlarla boş salondan geçerek karısının yatak odasına açılan öteki kapıyı açtı.

IV

DARYA Aleksandrovna, sırtında bluz, odanın şurasına burasına atılmış eşyalar arasında, açık bir şifonyer önünde durmuş, bir şeyler seçiyordu. Bir zamanlar gür ve çok güzel olan, şimdi ise seyrekleşen saçlarını firkete ile tepesinde toplamıştı. Zayıf yüzü uzamıştı, yüzünün zayıflığından ötürü daha da büyümüş olan gözlerinde korku vardı. Kocasının ayak seslerini duyunca, kapıya bakarak ve yüzüne, boşu boşuna sert, küçümseyici bir görünüş vermeye çalışarak durdu. Kocasından ve bu karşılaşmadan korktuğunu hissediyordu. Az önce de, bu üç gün içinde belki onuncu kez yapmaya çalıştığı şeyi yapmak istemişti: Annesine götüreceği, kendisinin ve çocuklarının eşyalarını toplamaya çalışmış, ama bu gücü yine kendinde bulamamıştı. Bundan önceki gibi bu sefer de, bunun böyle kalamayacağını, kocasını cezalandırıcı, küçültücü bir şeyler yapması, kendisine çektirdiği acının hiç değilse birazını ona tattırarak ondan öç alması gerektiğini kendi kendine söylüyordu. Kocasını bırakacağını da söylüyordu ama bunun mümkün olmadığını da hissediyordu. Çünkü onu sevmek ve kocası olarak saymak alışkanlığından vazgeçemiyordu. Bundan başka kendi evinde bile beş çocuğuna bakmakta zorluk çekerken, onlarla birlikte gideceği yerde bunun daha da kötü olacağını biliyordu. Zaten küçüğü, kendisine kötü bir et suyu içirdikleri için, bu üç gün içinde hastalanmış, ötekiler ise dün, hemen hemen öğle yemeği yememişlerdi. Gitmesinin elinde olmadığını hissediyordu. Ama kendini aldatarak yine de eşyalarını topluyor, gidecekmiş gibi davranıyordu.

Kocasını görünce, sanki bir şeyler arıyormuş gibi, kolunu şifonyerin içine soktu. Ancak kocası yanına geldiği zaman başını kaldırıp ona baktı. Sert, kararlı bir görünüş vermek istediği yüzünde, kararsızlık ve acı okunuyordu.

Kocası, yavaş, ürkek bir sesle:

"Dolli!" dedi. Başını omuzları arasına çekmiş, kendine acınacak, uysal bir görünüş vermeye çalışmıştı. Ama yine de yüzü taze, sağlıklı bir ışıkla parlıyordu.

Kadın, taptaze, sağlıklı bir ışıkla parıldayan kocasını, acele bir bakışla, baştan ayağa kadar süzdü. 'Evet, o mutlu ve hâlinden hoş-

nut,' diye düşündü. 'Ya ben?.. Onun bu, herkesin beğendiği ve övdüğü iyi yürekliliği benim sinirime dokunuyor! Ben onun bu iyi yürekliliğinden tiksiniyorum!..' Kadının ağzı büzüldü, solgun, sinirli yüzünün sağ yanındaki yanak kası seğirmeye başladı. Yabancı, boğuk bir sesle, çabuk çabuk:

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç, titrek bir sesle:

"Dolli!" diye tekrarladı. "Bugün Anna geliyor!.."

Dolli:

"Bana ne?.." diye bağırdı. "Onu kabul edemem!.."

"Ama ne de olsa kabul etmen gerek, Dolli..." Dolli, kocasına bakmadan, sanki canı yanmış da acıdan bağırıyormuş gibi:

"Gidiniz, gidiniz, gidiniz!" diye bağırdı.

Stepan Arkadyeviç, karısını düşünürken sakin olabilir, Matvey'in deyimiyle her şeyin düzeleceğini umabilir, rahat rahat gazetesini okuyarak kahvesini içebilirdi. Ama karısının bitkin, çileli yüzünü görüp, kadere boyun eğmiş umutsuz çığlığını işitince soluğu kesildi, boğazına bir şeyler tıkandı, gözlerinde yaşlar parladı.

"Aman yarabbi, ben ne yaptım! Dolli! Allah aşkına!.. Gerçekten de..." devam edemedi, hıçkırıklar boğazında düğümlendi.

Karısı şifonyeri hızla kapayıp kocasına baktı.

"Dolli, ne söyleyebilirim?.. Bir şey: Beni bağışla, bağışla... Düşün, dokuz yıllık hayatım birkaç dakikalık..."

Kadın gözlerini indirdi, âdeta kocasının kendisini inandırması için yalvarıyormuş gibi, ne söyleyeceğini bekleyerek onu dinledi.

Kocası:

"Birkaç dakikalık gönül macerasını bağışlatamaz mı?" diye tamamladı ve sözlerine devam etmek istedi... Ama bu sözlerden kadının, sanki fiziki bir acı çekiyormuş gibi, yine dudakları kısıldı, yüzünün sağ yanındaki yanak kası, yine seğirmeye başladı.

"Gidiniz, gidiniz buradan," diye daha şiddetli bağırdı. "Hem bana gönül maceralarınızdan, iğrenç işlerinizden söz etmeyin!.."

Kadın dışarı çıkmak istedi, ama sendeledi, dayanmak için bir sandalyenin arkalığına tutundu. Adamın yüzü yayvanlaştı, dudakları şişti, gözleri yaşla doldu.

Hıçkırarak:

"Dolli!" diye söze başladı. "Allah aşkına çocukları düşün, onların suçu yok! Suçlu benim, beni cezalandır, söyle de suçumu affettireyim. Elimden gelen her şeyi yapmaya hazırım. Suçluyum, suçluluğumu anlatacak söz bulamıyorum! Dolli, ne olursun, beni bağışla!"

Dolli oturdu. Stepan Arkadyeviç onun ağır ve sesli soluk alışlarını duyuyor, karısına anlatılamayacak kadar acıyordu. Kadın birkaç sefer söze başlamak istediyse de elinden gelmedi. Stepan Arkadyeviç bekliyordu.

Nihayet kadın, galiba son üç gün içinde birçok defa kendi kendine tekrarladığı cümlelerden birini söyledi:

"Sen çocukları, onlarla oynayacağın zaman hatırlıyorsun, bense onları hep düşünüyor ve şimdi mahvolduklarını biliyorum."

Karısı ona, "Sen" demişti. Stepan Arkadyeviç karısına minnetle baktı, elinden tutmak için yerinden kımıldadı. Ama kadın, tiksinerek ondan uzaklaştı:

"Ben çocuklarımı düşünüyorum, bundan ötürü de, onları kurtarmak için her şeyi yapmaya hazırım. Ama nasıl kurtaracağımı kendim de bilmiyorum: Onları babalarından uzaklaştırarak mı, yoksa sefih babalarının yanında bırakarak mı, evet, sefih babalarının yanında bırakarak mı onları kurtarabilirim? Söyleyin bakayım, bugün bu olup bitenlerden sonra, bir arada yaşamamız mümkün mü? Böyle bir şey olabilir mi?.."

Darya Aleksandrovna sesini yükselterek tekrarlıyordu. "Kocam, çocuklarımın babası, çocuklarının mürebbiyesi ile aşk ilişkisi kurduktan sonra, hiç böyle bir şey olabilir mi, söyleyiniz?"

Stepan Arkadyeviç, başını biraz daha eğerek ve artık ne söylediğini bilmeyerek acıklı bir sesle:

"Peki, ne yapmalı?.. Ne yapmalı?" diye söylendi.

Dolli, öfkesi gittikçe kabararak:

"Sizden iğreniyorum, tiksiniyorum," diye bağırdı. "Gözyaşlarınız sudan başka bir şey değil!.. Beni hiçbir zaman sevmediniz!.. Ne kalbiniz, ne de şerefiniz var! Benim için bayağı, iğrenç, yabancı, evet, büsbütün yabancı bir insansınız."

Darya Aleksandrovna, kendisine göre çok müthiş olan bu *yabancı* kelimesini acı ve öfke ile söylemişti.

Stepan Arkadyeviç karısına baktı, karısının yüzündeki öfke onu korkuttu ve şaşırttı. Karısı onda, kendisine karşı aşk değil, bir acıma duygusu görmüştü. Stepan Arkadyeviç bu acıma duygusuyla onu sinirlendirdiğini anlamıyordu. 'Hayır, karım benden tiksiniyor. Beni affetmez!' diye düşündü.

"Bu korkunç bir şey!" diye söylendi.

Bu sırada, öteki odada, herhâlde düşmüş olan bir çocuk ağladı. Darya Aleksandrovna kulak kabarttı, yüzü birdenbire yumuşadı.

Kadın âdeta nerede olduğunu, ne yapması gerektiğini bilmeyerek, görünüşte birkaç saniye aklını başına toplamaya çalıştı, hızla yerinden kalkarak kapıya yöneldi.

Çocuğun bağırması üzerine kadının yüzünde meydana gelen değişikliğe dikkat eden Stepan Arkadyeviç: 'Ama benim çocuğumu seviyor, nasıl olur da benden nefret eder?' diye düşündü.

Karısının arkasından yürüyerek:

"Dolli," diye seslendi, "bir kelime daha."

"Arkamdan gelirseniz hizmetçileri, çocukları çağırırım!.. Bir alçak olduğunuzu varsın herkes öğrensin!.. Ben şimdi gidiyorum, siz de burada metresinizle birlikte oturunuz!"

Dışarı çıkarak kapıyı şiddetle kapadı.

Stepan Arkadyeviç içini çekti, yüzünü sildi, sessiz adımlarla odadan çıktı. Karısının bağırışlarını, "alçak", "metres" sözlerini hatırlayarak kendi kendine: 'Matvey, düzelir diyor; ama nasıl?.. Ben çıkar yol bile göremiyorum. Ah, ah, ne korkunç şey! Hem de nasıl adice bağırıyor!.. Belki de hizmetçiler duymuştur! Müthiş adice, müthiş!..' diye söylendi. Birkaç saniye bir başına durdu, gözlerini sildi, içini çekti, göğsünü doğrultarak odadan dışarı çıktı.

Günlerden cumaydı. Alman saatçi yemek odasında saati kuruyordu. Stepan Arkadyeviç, bu dazlak kafalı düzensever Almanla ilgili olarak yaptığı bir espriyi hatırladı ve gülümsedi: "Saatleri kurmak için kurulmuş olmalı," demişti o zaman. Stepan Arkadyeviç iyi esprileri severdi. 'Belki de düzelir! Güzel söz: *Düzelir*. Bunu kullanmalı,' diye düşündü.

"Matvey!" diye seslendi. Matvey gelince de ekledi: "Anna Arkadyevna için, Marya ile birlikte divanlı odayı hazırla!"

"Emredersiniz!"

Stepan Arkadyeviç kürkünü giydi ve kapının önündeki taş merdivenlere çıktı.

Efendisini geçirmekte olan Matvey:

"Yemeği evde yemeyecek misiniz?" diye sordu.

"Belli olmaz," dedi ve cüzdanından çıkardığı on rublelik bir banknotu uzatarak, "Bunu masraf için al," diye ekledi. "Yeter mi?.."

Matvey, arabanın kapısını kapayıp merdivenlere çıkarak:

"İster yetsin, ister yetmesin, idare etmek gerekecek," dedi.

Bu arada çocuğunu yatıştıran ve arabanın sesinden kocasının gitmiş olduğunu anlayan Darya Aleksandrovna, tekrar yatak odasına döndü. Burası onun, daha dışarı çıkar çıkmaz etrafını çeviren ev kaygılarından sığınabileceği biricik yerdi. Şimdi bile, çocukların odasına girdiği şu kısa zamanda İngiliz mürebbiye ile Matryona Filimonovna, kendisine acele ve yalnız onun cevap verebileceği birkaç soru sorma fırsatını buldular: Gezmeye giderken çocuklara ne giydirmeli?.. Çocuğa süt vermeli mi? Başka bir aşçı için adam göndermeli mi?

Dolli:

"Ah, bırakın, bırakın beni!" dedi ve yatak odasına dönerek, kocasıyla konuşurken oturmakta olduğu yere tekrar oturdu. Kemikli parmaklarında yüzük durmayacak kadar zayıflamış olan yüzüklü ellerini kenetleyerek, kocası ile aralarında geçen bütün konuşmaları zihninde bir bir canlandırmaya çalıştı:

'Gitti!.. Ama *o kadınla* olan ilişkisini nasıl sonuçlandırdı? Acaba onu hâlâ görüyor mu? Ona niçin sormadım?.. Hayır hayır, birleşmemize imkân yok!.. Aynı evde kalsak bile, birbirimize yabancıyız. Hem her zaman için yabancı...' Dolli, kendisi için korkunç olan bu kelimeyi özel bir önemle tekrarladı. 'Ah, onu nasıl da seviyordum, nasıl da seviyordum! Şimdi bile onu sevmiyor muyum, sanki!.. Onu şimdi eskisinden çok sevmiyor muyum? Korkunç!.. İşin en önemlisi...' diye başladıysa da düşüncelerini tamamlayamadı. Çünkü Matryona Filimonovna başını kapıdan uzatmıştı:

"Bari emredin de kardeşimi çağırtayım," dedi. "Hiç değilse öğle yemeğini hazırlasın!.. Yoksa çocuklar, dünkü gibi, saat altıya kadar yemeklerini yiyemezler..."

"Peki, şimdi çıkar emir veririm. Hem taze süt aldırtmak için birini gönderdiniz mi?"

Böylece Darya Aleksandrovna günlük işlerine daldı ve bunların arasında geçici bir zaman için acısını unuttu.

V

STEPAN Arkadyeviç, yetenekleri sayesinde iyi bir öğrenim görmüştü. Ne var ki, tembel ve yaramazdı, bu yüzden de okulu sonunculukla bitirdi; ama devamlı hovardalığına, kıdeminin azlığına, henüz genç yaşta olmasına rağmen, Moskova mahkemelerinden birinin başkanlığı gibi, dolgun aylıklı, şerefli bir yere gelmişti. Stepan Arkadyeviç bu yeri, başkanı olduğu mahkemenin bağlı bulunduğu bakanlıkta en önemli yerlerden birinde olan eniştesi, kız kardeşi Anna'nın kocası, Aleksey Aleksandroviç Karenin sayesinde elde etmişti. Ama Karenin kayınbiraderini buraya kaydırmasaydı bile, Stiva Oblonski,* sayıları yüzlere varan başka kişiler, kardeşler, kız kardeşler, dayılar, amcalar, halalar, teyzeler ve bunların çocukları sayesinde –karısı bir hayli varlıklı olduğu hâlde işleri bozuk gittiğinden– ihtiyacı olan altı bin ruble geliri sağlayacak bu yeri ya da buna benzer bir başkasını yine de bulurdu.

Moskova ile Petersburg'un yarısı Stepan Arkadyeviç'in akrabası ve dostuydu. O, bu dünyanın güçlü insanlarından kurulu bir çevreye doğmuştu. Devlet adamlarının ve yaşlıların üçte biri babasının dostlarıydı. Onu, daha kısa pantolon giydiği zamanlardan tanıyorlardı. Öteki üçte biriyle senli benliydi. Geri kalan üçte biri ise onun

* Stiva Oblonski karakterinin, Tolstoy'la aralarında dostça ilişkiler bulunan V. S. Perfiliev'den alındığı sanılmaktadır. V. S. Perfiliev, 1878'de Moskova Vali Yardımcılığına, 1887'de Moskova Valiliğine atanmış, Tolstoy'un ikinci kuzini Kontes P. F. Tolstoy ile evlenmişti. Bununla birlikte, Stiva'nın karakterinin bazı özellikleri, Tolstoy'un arkadaşı Prens D. D. Obelenski'den alınmıştır (doğ. 1844); nitekim Tolstoy bu arkadaşının soyadını da az çok değiştirerek, romanında Stiva'ya vermiştir. *–H. Âli Ediz*

yakın dostlarıydı. Bunun tabii sonucu olarak dünya nimetlerini, mevki, gelir, ayrıcalık ve buna benzer usullerle dağıtanların hepsi de onun dostlarıydı. Tabii kendi adamlarını çiğneyip geçemezlerdi. Bundan ötürü, Oblonski'nin iyi bir yer elde etmek için özel bir çaba göstermesine ihtiyaç yoktu. Sadece reddetmemek, kıskanmamak, kavga etmemek, darılmamak yeterdi. Zaten o iyi huylu bir insan olduğu için, bu gibi şeyleri hiçbir zaman yapmazdı. Hem, ihtiyacı olduğu geliri sağlayacak yerin kendisine verilmeyeceğini söyleselerdi, bu ona gülünç görünürdü. Üstelik o, olağanüstü bir şey de istememişti. Sadece akranlarının aldığını istiyordu. Bu çeşit bir işi de en az başkaları kadar başarabilirdi.

Stepan Arkadyeviç'i tanıyanların hiçbiri, onu yalnız iyi huyundan, neşeli hâllerinden, kuşku götürmeyen doğruluğundan ötürü sevmiyorlardı, ayrıca onda, onun güzel ve parlak dış görünüşünde, ışıklı gözlerinde, kara kaşlarında ve saçlarında, yüzünün pembe beyazlığında onunla karşılaşan insanlar üzerinde maddi etki yapan dostça ve sevimli bir şeyler de vardı. Onunla karşılaşanlar hemen her zaman, sevinçli bir gülümseyişle: "Vay, Stiva Oblonski! İşte ta kendisi!" diye haykırmaktan kendilerini alamazlardı. Bazen onunla konuştuktan sonra, özel bir sevinç duymayı gerektirecek hiçbir şey olmadığı anlaşılsa bile, herkes, ertesi, daha daha ertesi günlerde onunla karşılaşmaktan, yine de aynı sevinci duyardı.

Üç yıldır Moskova mahkemelerinden birine başkanlık etmekte olan Stepan Arkadyeviç, üstlerinin ve astlarının, onunla işi olan herkesin sevgisinden başka saygısını da kazanmıştı. İş hayatında Stepan Arkadyeviç'in bu genel saygıyı kazanmasına sebep olan başlıca meziyetleri, ilkin insanlara karşı gösterdiği, kendi eksikliklerini bilmesine dayanan olağanüstü hoşgörüde; ikincisi, ondaki sonsuz liberallikte aramak gerekti. Ondaki bu liberallik, gazetelerden kapma değildi, kanında vardı. Sanları, durumları ne olursa olsun, insanlara karşı eşit ve aynı davranırdı. Üçüncüsünü ve başlıcasını, uğraştığı işe karşı duyduğu tam bir umursamazlıkta aramak gerekirdi. Bu umursamazlıktan ötürü de hiçbir zaman heyecan duymaz, yanlış yapmazdı.

Stepan Arkadyeviç çalıştığı yere gelince, arkasında çantasını taşıyan saygılı bir odacı olduğu hâlde, küçük çalışma odasına girdi, üniformasını giydi ve salona geçti. Yazıcı ve memurların hepsi ayağa kalkarak onu neşe ve saygı ile selamladılar. Stepan Arkadyeviç, her zamanki gibi acele ederek yerine geçti, üyelerin elini sıkarak oturdu. Yakışık aldığı kadar şakalaşıp konuştuktan sonra oturum açıldı. İşlerin yolunda gitmesi için gerekli olan o serbestlik, sadelik, resmîlik sınırını hiç kimse Stepan Arkadyeviç kadar doğru tayin edemezdi. Kâtip, Stepan Arkadyeviç'in mahkemesindeki herkes gibi, neşeli ve saygılı bir eda ile, elindeki kâğıtlarla yanına yaklaştı. Stepan Arkadyeviç'in yarattığı teklifsiz liberal bir tonla kendisiyle konuştu:

"Ne yapıp yapıp Penza ilinden bilgi aldık, efendim... İşte, arzu eder misiniz?.."

Stepan Arkadyeviç, kâğıtların arasına parmağını sokarak:

"Sonunda geldi demek. Öyleyse baylar..." diye söze başladı ve oturum açıldı.

Raporu dinlerken, anlamlı anlamlı başını eğerek: 'Başkanlarının yarım saat önce nasıl suçlu bir çocuk durumunda olduğunu bilselerdi!..' diye düşündü. Rapor okunurken gözleri gülüyordu. Oturumun, saat ikiye kadar aralıksız sürmesi gerekiyordu. Saat ikide oturuma ara verilerek öğle kahvaltısı edilirdi.

Birdenbire mahkemenin büyük camlı kapıları açılıp biri içeriye girdiği zaman, saat iki bile olmamıştı. Bir oyalanma fırsatı çıktığına sevinen bütün mahkeme üyeleri, portrenin altından ve prizmanın* arkasından kapıya baktılar. Ama kapıda durmakta olan mübaşir, gireni hemen dışarı çıkardı, arkasından camlı kapıyı kapadı.

Dosyanın okunması sona erince, Stepan Arkadyeviç, kalktı, gerindi, zamanın liberal eğilimine uyarak mahkeme salonunda sigarasını çıkardı, çalışma odasına girdi. İki arkadaşı, emektar Nikitin ile Kamer Yunker sanını taşıyan Grineviç onunla birlikte çıktılar.

Stepan Arkadyeviç:

"Kahvaltıdan sonra bitirme fırsatını buluruz," dedi.

---

* Burada sözü edilen, kenarlarında Büyük Petro'nun emirleri yazılı olan ve devrime kadar bütün mahkeme salonlarında bulunan üç köşeli prizmadır. *–H. Âli Ediz*

Nikitin:

"Elbet buluruz!" diye cevaplandırdı.

Grineviç, incelemekte oldukları davanın kişilerinden birini kastederek:

"Şu Fomin de sayılı hilecilerden biri olmalı!" dedi.

Stepan Arkadyeviç, Grineviç'in bu sözleri üzerine, peşin yargıda bulunmanın uygun olmadığını anlatmak isteyerek yüzünü buruşturdu ve cevap vermedi.

Mübaşire:

"Salona giren kimdi?" diye sordu.

"Ben arkamı döner dönmez, birisi izin almadan içeri girdi. Sizi arıyormuş. Ben de ona: 'Üyeler çıktıktan sonra,' diye cevap verdim."

"Nerede o?.."

"Belki koridora çıkmıştır, buralardaydı."

Mübaşir, başındaki koyun derisinden kalpağı çıkarmadan, acele ve çevik adımlarla taş merdivenin aşınmış basamaklarından yukarı doğru çıkmakta olan sağlam yapılı, geniş omuzlu, kıvırcık sakallı birini göstererek: "İşte, kendisi," diye ekledi. Koltuğunun altında çantasıyla aşağıya inmekte olan zayıfça bir memur, durup, koşmakta olan genç adamın ayaklarına beğenmezlikle baktı. Sonra da, soru dolu gözlerini Oblonski'ye çevirdi.

Stepan Arkadyeviç, merdivenin başında duruyordu. Koşmakta olanı tanıyınca, üniformasının işlemeli yakalığı içinden dostça bir ışıkla yanan yüzü, daha da çok parıldamaya başladı. Kendisine yaklaşmakta olan Levin'e bakarak, dostça, alaycı bir gülümseme ile:

"Vay!.. Levin, nihayet!.." diye söylendi. "Nasıl oldu da tenezzül edip beni bu batakhanede buldun..." Arkadaşının elini sıkmakla yetinmeyerek onu kucaklayıp öptü. "Geleli çok mu oldu?.."

Etrafını aynı anda öfkeli ve endişeli bir bakışla süzen Levin, utangaç bir eda ile:

"Şimdi geldim, seni görmeyi de çok istiyordum," dedi.

Arkadaşının gururlu ve öfkeli utangaçlığını bilen Stepan Arkadyeviç:

"Haydi odama gidelim," dedi ve sanki onu tehlikelerin arasından geçiriyormuş gibi, kolundan tutarak arkasından sürükledi.

Stepan Arkadyeviç, hemen hemen bütün tanıdıklarıyla; altmış yaşındaki ihtiyarlarla, yirmi yaşındaki delikanlılarla, aktörlerle, bakanlarla, tüccarlarla, generallerle senli benliydi. Onun için, onunla senli benli konuşanlardan pek çoğu sosyal basamakların iki aykırı ucunda bulunmaktaydılar. Bunlar, Oblonski vasıtasıyla aralarında ortaklaşa bir şey kurulmuş olduğunu öğrenselerdi çok şaşarlardı. Oblonski, şampanya içtiği herkesle senli benliydi. O ise, herkesle şampanya içerdi. Bunun için de, maiyetinde çalışan memurların yanında bu *utanılacak* senli benlilerle –dostlarından çoğuna şakadan, *utanılacak* senli benli derdi– karşılaştığı zaman, kendine özgü bir incelikle bu karşılaşmanın emrindeki memurlar üzerinde uyandırdığı izlenimin tatsızlığını azaltmasını bilirdi. Levin, utanılacak senli benlilerden değildi. Ama Oblonski, Levin'in, kendisinin astlarının yanında ona olan yakınlığını belki belli etmek istemediği düşüncesine kapılabileceğini hissetti. Bunun için de arkadaşını çalışma odasına götürmekte acele etti.

Levin,* Oblonski ile hemen hemen aynı yaştaydı.

Onunla senli benli olması yalnız şampanya yüzünden değildi. Levin, Oblonski'nin ilk gençlik çağlarının arkadaşı ve dostuydu. Karakterlerinin, zevklerinin ayrılığına karşın, birbirlerini, ilk gençlik çağlarında arkadaşlık kuran dostların sevdikleri gibi seviyorlardı. Ama buna karşın, ayrı çalışma alanları seçen insanlarda sıkça görüldüğü üzere, bunlardan her biri, mantığı ile ötekinin çalışmasını doğru bulmakla birlikte içinden onu küçümserdi. Onlardan her biri, kendi yaşantısının biricik gerçek yaşayış olduğunu, dostunun yaşantısının ise, bir hayalden başka bir şey olmadığını

---

* Levin birçok bakımdan Tolstoy'un tıpatıp kendisidir. Fiziksel gücü ve çevikliği, köy hayatını sevmesi, köylülere sempati duyması, tarım işlerine düşkünlüğü bir yana, Levin'in de tıpkı Tolstoy gibi şehirlilerin yaşayış biçimlerini beğenmeyişi, şehir hayatının suniliğinden hoşlanmayışı ve yine Tolstoy gibi açık yürekli, samimi oluşu, onu hayatı ciddiye almaya zorlayan çabaları ve kendini ahlakça mükemmelleştirme yolunda harcadığı çabalar hep, Levin'le Tolstoy arasındaki güçlü benzerliklere işaret etmektedir. Bunun dışında bir başka benzerlik de, Levin'in ihtiraslı içtepilere kolaylıkla kapılabilir oluşu, çabucak bir ruh durumundan başka bir duruma geçmesi, yerleşmiş düşüncelere ve otorite sayılan kişilere karşı tepki göstermeye her an hazır oluşu, herhangi bir tartışmada kendi fikirlerini aşırılığa vardırarak savunmasıdır. *–H. Âli Ediz*

sanırdı. Oblonski, Levin'i görünce alaycı bir şekilde gülümsemekten kendini alamazdı. Levin'in bir şeyler yaptığını söylediği köyden Moskova'ya gelişini kaç kez görmüştü. Ama köyde ne yaptığını hiçbir zaman iyice anlamamış, anlamaya da çalışmamıştı. Levin her zaman Moskova'ya, heyecanlı, aceleci, biraz utangaç, bu utangaçlığından ötürü de sinirli bir hâlde gelirdi. Bu gelişlerinde, çoğu zaman, hayata ve eşyaya dair tamamıyla yeni, beklenmedik görüşler getirirdi. Stepan Arkadyeviç bunlarla alay eder ve bunu severdi. Levin de, tıpkı onun gibi, hem arkadaşının sürdüğü şehir yaşayışını, hem de önemsiz saydığı mesleğini içinden küçümser ve gülünç bulurdu. Ama arada şu fark vardı: Oblonski, herkesin yaptığını yaparken, tamamıyla kendine güvenerek, iyi yüreklilikle alay ediyordu; Levin ise, kendine güvenmeden, bazen de kızarak bunu yapıyordu.

Stepan Arkadyeviç odasına girerek ve sanki tehlikenin geçmiş olduğunu anlatmak ister gibi, Levin'in elini bırakarak:

"Seni çoktandır bekliyorduk," dedi. "Seni gördüğüme çok, çok sevindim. Ee, ne yapıyorsun bakalım?.. Nasılsın?.. Ne zaman geldin?.."

Levin, kendisi için yabancı olan Oblonski'nin iki arkadaşının yüzüne, hele bunlardan zarif Grineviç'in uzun beyaz parmaklı, uçları kıvrık uzun sarı tırnaklı ellerine, gömleğinde parıldayan iri kol düğmelerine bakarak susuyordu. Galiba bu eller bütün dikkatini alıyor, ona serbest düşünmek olanağını vermiyordu. Oblonski hemen bunun farkına vardı, gülümsedi.

"Ha, evet, müsaadenizle sizi tanıştırayım," dedi. "Arkadaşlarım: Filip İvanoviç Nikitin ve Mihayil Stanislaviç Grineviç." Sonra Levin'e dönerek: "Eyalet Meclisi kişilerinden, yeni düşünceli Eyalet Meclisi üyelerinden, bir eli ile beş pud* kaldıran sporcu, hayvan besleyici, avcı dostlarımdan Konstantin Dmitriç Levin, Sergey İvanoviç Koznişev'in kardeşi."

Yaşlısı:

"Çok memnun oldum," dedi.

Grineviç, uzun tırnaklı ince elini uzatarak:

"Kardeşiniz Sergey İvanoviç'i tanımak şerefini taşıyorum," dedi.

* Pud: Rus ağırlık ölçüsü olup 1 pud 16,38 kg. değerindedir. *–H. Âli Ediz*

Levin somurttu, kendisine uzatılan eli soğuk bir eda ile sıktı ve hemen Oblonski'ye döndü. Gerçi, bütün Rusya'ca tanınmış bir yazar olan, ana bir, baba ayrı üvey kardeşine büyük bir saygı beslemekle birlikte, şimdi, kendisinin Konstantin Levin olarak değil de meşhur Koznişev'in kardeşi olarak tanıtılmasına katlanamıyordu. Oblonski'ye dönerek:

"Hayır, artık Eyalet Meclisi işleriyle uğraşmıyorum," dedi. "Herkesle bozuştum, artık toplantılara gitmiyorum."

Oblonski gülümseyerek:

"Pek çabuk!" dedi. "Nasıl oldu bu? Neden?"

Levin:

"Uzun hikâye, bir gün sana anlatırım," dedi, ama yine de hemen anlatmaya başladı: "Kısaca söylemek gerekirse, şuna inandım ki, Eyalet Meclisi çalışması diye bir şey yoktur ve olamaz da..." Sanki birisi şu anda kendisine sataşmış gibi sözlerine devam etti. "Bir yandan oyuncakla oynar gibi, parlamentoculuk oynuyorlar. Ben ise, oyuncaklarla vakit geçirecek kadar ne çok genç, ne de çok ihtiyarım. Öte yandan (kekeleyerek) bu, eyalet yâranı için bir ceplerini doldurma vasıtası oluyor. Eskiden vasilik müesseseleri, mahkemeleri vardı. Şimdi ise, rüşvet olarak değil de hak edilmemiş maaşlar biçiminde para alan Zemstvo'lar* var."

Sanki oradakilerden biri düşüncelerine itiraz etmiş gibi, ateşli ateşli konuşmuştu.

Stepan Arkadyeviç:

"Vay!.. Görüyorum ki, yeni bir aşamaya giriyorsun, tutuculuğa dönüyorsun!" dedi. "Neyse, bunu sonra konuşuruz."

Levin, Grineviç'in eline tiksinti ile bakarak:

"Evet, sonra konuşuruz," dedi. "Ama seni görmem gerekiyordu."

Stepan Arkadyeviç, belli belirsiz gülümsedi. Arkadaşının, herhâlde bir Fransız terzisinin elinden çıkma yeni kostümünü gözden geçirerek:

"Hani, artık hiçbir zaman Avrupa kostümü giymeyeceğini söylemiştin? Bak sen! Görüyorum ki, bu yeni bir aşama."

---

* Zemstvo: Kırsal bölgelerdeki özyönetim organı. *–H. Âli Ediz*

Levin birdenbire kızardı. Ama farkında olmadan hafifçe kızaran olgun bir adam gibi değil de, utangaçlıklarıyla gülünç olduklarını hisseden, bundan ötürü de âdeta ağlamaklı bir hâle gelecek kadar gittikçe utanan ve kızaran küçük çocuklar gibi kızardı. Bu zeki, bu erkek yüzü böyle çocuksu bir hâlde görmek öylesine tuhaftı ki, Oblonski ona bakmaktan vazgeçti.

Levin:

"Peki, nerede görüşeceğiz?" dedi. "Seninle öylesine konuşmak ihtiyacındayım ki..."

Oblonski, düşünür gibi yaptı:

"Biliyor musun ne yapalım: Gurin'e gidip kahvaltı edelim, orada konuşuruz. Ben üçe kadar boşum."

Levin, biraz düşündükten sonra:

"Hayır," dedi. "Bir yere daha gitmem gerek."

"Öyleyse, öğle yemeğini birlikte yiyelim!"

"Öğle yemeği mi?.. Aslına bakarsan benim söyleyecek özel bir şeyim yok. İki kelimecik söyleyeceğim. Bir şey soracağım. Ondan sonra da çene çalarız!"

"O hâlde o iki kelimeyi şimdi söyle, yemekte de çene çalarız."

Levin:

"Bu iki kelime şudur," dedi. "Zaten bir özellikleri yok ya!"

Utangaçlığını yenmek için harcadığı çabadan, yüzü birdenbire hırçın bir hâl aldı:

"Şçerbatski'ler ne yapıyorlar?.. Her şey eskisi gibi mi?" dedi.

Levin'in, baldızı Kiti'ye âşık olduğunu uzun süreden beri bilen Stepan Arkadyeviç, belli belirsiz gülümsedi, gözleri neşe ile parıldadı.

"Sen iki kelime söyledin ama ben iki kelime ile cevap verememem, çünkü... bir dakika için özür dilerim..."

Kâtip, laubali bir saygı ile ve bütün kâtiplere özgü, iş bakımından şeflerinden daha bilgili olmalarından gelen alçakgönüllü bir üstünlük duygusu içinde içeri girdi. Elinde kâğıtlar olduğu hâlde Oblonski'ye yaklaştı. Soru sormak bahanesiyle bir zorluğu anlatmaya başladı. Stepan Arkadyeviç, lafın sonunu beklemeden, elini, şefkatle kâtibin kolu üzerine koydu. Bir gülümseyişle sözlerini yumuşatarak:

"Hayır, artık benim size söylediğim gibi yapınız!" dedi. Kısaca, işi nasıl anladığını açıklayarak kâğıtları itti ve:

"Lütfen benim dediğim gibi yapınız Zahar Nikitiç," diye ekledi.

Utanan kâtip uzaklaştı. Dostunun kâtip ile konuşması sırasında utangaçlığını büsbütün atmış olan Levin, dirseklerini bir iskemleye dayamış, ayakta duruyordu. Yüzünde alaycı bir dikkat vardı.

"Anlamıyorum, anlamıyorum," diye söylendi.

Oblonski, yine neşe ile gülümseyerek ve bir sigara çıkararak:

"Neyi anlamıyorsun?" dedi. Levin'in herhangi bir tuhaf çıkış yapmasını bekliyordu.

Levin omuzlarını silkerek:

"Ne yaptığınızı anlamıyorum," dedi. "Bunu nasıl da ciddi olarak yapabiliyorsun?.."

"Niçin?"

"Yapılacak bir şey yok da onun için!"

"Sen öyle sanıyorsun ama işimiz başımızdan aşkın."

Levin:

"Kırtasiyecilik. Zaten senin bu gibi işlere kabiliyetin var," diye ekledi.

"Yani bende bir şeylerin eksik olduğunu mu sanıyorsun?"

Levin:

"Belki de, evet," dedi. "Ama yine de senin büyüklüğüne hayranlık duyuyor, böyle büyük bir dostum olduğu için övünüyorum."

Aşırı bir zorlama ile doğrudan doğruya Oblonski'nin gözlerinin içine bakarak ekledi:

"Bununla birlikte, soruma karşılık vermedin!"

"Pekâlâ, pekâlâ! Biraz bekle, sen de bu hâle gelirsin!.. Bir insanın, Karazinski eyaletinde üç bin dönüm toprağa, böyle kaslara, on iki yaşlarındaki bir kızın gençliğine sahip olması ne iyi... Sen de buralara düşersin!.. Sorduğun şeye gelince: Bir değişiklik yok. Ne yazık ki çoktandır buralara gelmedin!.."

Levin korku ile sordu:

"Yani ne olmuş?"

Oblonski:

"Bir şey olduğu yok canım, sonra konuşuruz. Sen niye geldin bakalım?"

Levin yine kulaklarına kadar kızararak:

"Bunu da sonra konuşuruz," dedi.

Stepan Arkadyeviç:

"Çok güzel, anlıyorum," dedi. "Seni eve çağırırdım ama karımın sağlığı pek de yerinde değil... Biliyor musun ne yapalım: Onları görmek istiyorsan, herhâlde şimdi dörtten beşe kadar, hayvanat bahçesindedirler. Kiti paten kayıyordur. Sen oraya git, ben de uğrarım, birlikte bir yerde yemek yeriz."

"Çok güzel, şimdilik hoşça kal!.."

Stepan Arkadyeviç gülerek:

"Bak, karışmam ha," diye bağırdı. "Ben seni bilirim, unutur ya da birdenbire köye gidiverirsin!"

"Hayır, mutlaka giderim."

Levin, Oblonski'nin arkadaşlarını selamlamayı unuttuğunu ancak kapıda hatırlayarak, odadan çıktı. Levin dışarı çıkınca, Grineviç:

"Herhâlde enerjik bir adam olmalı," dedi.

Stepan Arkadyeviç, başını sallayarak:

"Evet azizim, mutlu bir adam!" diye söylendi. "Karazinski eyaletinde üç bin dönüm toprağı var. Geleceği açık, hem de ne kadar da genç... Bizim gibi değil!"

"Siz ne diye şikâyet ediyorsunuz, Stepan Arkadyeviç?"

Stepan Arkadyeviç, derin derin içini çekerek:

"Kötü, kötü," diye karşılık verdi.

VI

OBLONSKİ, Levin'e Moskova'ya niçin geldiğini sorduğu zaman Levin kızarmış, kızardığı için de kendine kızmıştı. Çünkü arkadaşına, gelişinin biricik amacı bu olduğu hâlde, "baldızını istemeye geldim," cevabını veremezdi.

Levin ve Şçerbatski aileleri, eskiden beri birbirleriyle yakınlık kurmuş, dostça yaşamış, eski ve soylu, iki Moskovalı aileydi. Bu dostluk, Levin'in öğrenciliği sırasında daha da güçlenmişti. Levin,

Dolli ve Kiti'nin erkek kardeşleri genç Prens Şçerbatski ile birlikte üniversiteye hazırlanmış, onunla beraber üniversiteye girmişti. Bu sıralarda Levin, sık sık Şçerbatski'lerin evine gidip gelmiş, Şçerbatski'lere âşık olmuştu. Bu ne kadar tuhaf görünürse görünsün, Konstantin Levin, Şçerbatski'lerin evine, ailesine, özel olarak da Şçerbatski ailesinin kadınlarına âşıktı. Levin, anasını hatırlamıyordu. Biricik kız kardeşi de kendisinden büyüktü. Böylece, anası ile babasının ölümü dolayısıyla yoksun olduğu o eski, soylu, kültürlü, namuslu aile çevresini, ilk defa olarak Şçerbatski'lerin evinde görüyordu. Bu ailenin bütün fertleri, hele kadın kısmı ona, esrarlı, şiir dolu bir perde ile örtülü gibi geliyordu. Levin, bunlarda bir eksiklik görmek şöyle dursun, onları gizleyen şiir dolu perdenin arkasında en yüce duyguların, her türlü üstünlüklerin bulunduğunu sanıyordu. Bu üç genç bayan, neden iki günde bir Fransızca ve İngilizce konuşmak zorundaydılar; neden belli saatlerde sıra ile –sesi, öğrencilerin ders çalıştıkları ağabeylerinin odasına kadar gelen– piyano çalıyorlardı; neden Fransız edebiyatı, müzik, resim, dans öğretmenleri bu eve gelip gidiyordu; neden bu üç küçük bayan, günün belli saatlerinde, Matmazel Linon ile birlikte, sırtlarında –Dolli'nin uzun, Natali'nin orta uzunlukta, Kiti'nin ise, kırmızı çoraplarının sımsıkı sardığı düzgün bacaklarını tamamıyla gösteren çok kısa– atlas kürkleri olduğu hâlde araba ile Tverskoy bulvarına gidiyorlardı; neden yanlarında –şapkasında altın yaldızlı özel işaret bulunan– uşakları olduğu hâlde Tverskoy bulvarında dolaşmak zorunluluğunu duyuyorlardı. Bütün bunları ve onların esrarlı dünyasında olup biten başka şeyleri anlamıyor, ama onların yaptığı her şeyin çok güzel olduğunu biliyordu. Zaten o, olup biten bu şeylerin esrarlılığına âşık olmuştu.

Öğrenciliği sırasında, neredeyse kızların en büyüğüne, Dolli'ye âşık oluyordu. Ne var ki, onu pek çabuk Oblonski ile evlendirdiler. Daha sonra, ortancasını sevmeye başladı. Bu üç kız kardeşten birini sevmesi gerektiğini âdeta hissediyor, ama, özellikle hangisini, bir türlü kestiremiyordu. Ama Natali de, sosyeteye girer girmez, Lvov adlı bir diplomatla evlendi. Levin üniversiteden çıktığında Kiti henüz bir çocuktu. Deniz kuvvetlerine giren genç Şçerbatski, kısa bir

zaman sonra Baltık denizinde boğuldu. Böylece Levin ile Şçerbatski ailesi arasındaki bağlar, Oblonski ile arkadaşlığına rağmen, gevşedi. Ama Levin, bir sene köyde kaldıktan sonra bu yıl kışın başlangıcında, Moskova'ya gelip Şçerbatski'leri görünce, üç kızdan hangisine âşık olması gerektiğinin alnında yazılı olduğunu anladı.

İyi bir aileden, hâli vakti yerinde, otuz iki yaşında bir adamın Prenses Şçerbatskaya'yı istemesi kadar, görünüşte tabii bir şey olamazdı. Bütün ihtimallere göre de kendisini hemen iyi bir kısmet olarak kabul edeceklerdi. Ama Levin âşıktı. Bunun için de Kiti'yi her bakımdan öylesine mükemmel, yeryüzünün öylesine üstün, kendisini ise yeryüzünün öylesine aşağı bir varlığı olarak görüyordu ki, ne başkalarının, ne de Kiti'nin, onu Kiti'ye layık göreceğine ihtimal veriyordu.

Levin, rüyadaymış gibi, iki ay Moskova'da kaldıktan, kızı görmek için gittiği topluluklarda hemen her gün Kiti ile karşılaştıktan sonra, birdenbire bu işin olamayacağına karar verdi, köyüne döndü.

Levin'in, bu işin olamayacağına dair inancı, kızın ailesine göre, kendisinin, güzel Kiti'ye uygun ve layık bir eş olmadığı, Kiti'nin ise kendisini sevemeyeceği noktasına dayanıyordu. Kızın ailesine göre, otuz iki yaşına geldiği hâlde, sosyetede belli ve alışılmış bir mesleği ya da mevkii yoktu. Oysaki arkadaşlarından kimisi albay veya muhafız alayı subayı, kimisi profesör, kimisi banka veya demiryolları kumpanyası direktörü ya da Oblonski gibi mahkeme başkanıydı. Kendisine gelince (başkalarına nasıl göründüğünü çok iyi biliyordu), inek yetiştirmekle, çulluk avlamakla, çiftlik binası yapmakla uğraşan bir çiftlik sahibi, yani hiçbir şey olamayan yeteneksiz bir insan ve topluma göre, hiçbir değeri olmayan kişilerin yaptığını yapan bir adamdı.

Esrarlı, güzel Kiti, böyle çirkin –o kendisini böyle sanıyordu– ve en önemlisi, hiçbir özelliği olmayan silik bir adamı nasıl sevebilirdi? Bundan başka, Kiti ile olan eski bağlantıları –kızın ağabeyi ile aralarındaki dostluk dolayısıyla, yetişkin bir adamın bir çocukla olan bağlantıları– bu aşk için ona yeni bir engel olarak görünüyordu. Kendisi gibi güzel olmayan, iyi yürekli bir insan (o kendisini böyle görüyordu) dost olarak sevilebilirdi ama, onun Kiti'yi sevdiği

aşkla sevilebilmesi için çok güzel ve en önemlisi, özellikleri bulunan bir kişi olması gerektiğini sanıyordu.

Kadınların, çoğu zaman, çirkin, basit kişilere âşık olduğunu duymuştu. Ama buna inanmıyordu. Çünkü kendinden pay biçiyordu. Kendisi ancak güzel, esrarlı, birtakım özellikleri olan kadınları sevebilirdi.

Ama köyde bir başına iki ay kaldıktan sonra, bu aşkının, gençliğinde geçirdiği aşklardan biri olmadığına, bu duygunun ona bir dakika bile rahat vermediğine; Kiti'nin, karısı olup olmayacağı meselesini çözmeden yaşayamayacağına; umutsuzluğunun sadece kuruntudan ileri geldiğine; reddedileceğine dair elinde hiçbir delil olmadığına emin oldu. Şimdi de Moskova'ya, kızı istemek ve verirlerse, onunla evlenmek kesin kararıyla gelmişti. Yoksa... Reddedilirse, neler olacağını düşünmek bile istemiyordu.

VII

LEVİN, sabah treniyle Moskova'ya gelince, anne bir baba ayrı üvey ağabeyi Koznişev'e gitmiş, elbisesini değiştirdikten sonra, onun çalışma odasına girmişti. Niyeti hemen, Moskova'ya niçin geldiğini anlatmak, ondan öğüt istemekti. Ama ağabeyi yalnız değildi. Yanında, çok önemli bir felsefe sorunu yüzünden aralarında çıkan anlaşmazlığı aydınlatmak üzere Harkov'dan gelen tanınmış bir felsefe profesörü vardı. Profesör materyalistlerle şiddetli bir polemiğe tutuşmuştu. Sergey Koznişev, bu polemiği ilgi ile izliyordu. Profesörün son makalesini okuyunca, bir mektupla ona itirazlarını bildirmiş; onu, materyalistlere büyük tavizler vermekle suçlamıştı. Şu anki konuşma, günün modası olan sorunlardan biri üzerineydi: İnsanların davranışlarında, ruhi olaylarla fizyolojik olaylar arasında bir sınır var mıdır, bu sınır neredедir?..

Sergey İvanoviç kardeşini, herkese karşı takındığı, her zamanki dostça, soğuk gülümseyişiyle karşıladı. Onu profesörle tanıştırdıktan sonra konuşmasına devam etti.

Ufak tefek, sarı benizli, dar alınlı, gözlüklü bir adam olan profesör, selamlaşmak için bir an duraladı, sonra yine, Levin'e aldırma-

dan, sözlerine devam etti. Levin, profesörün gitmesini bekleyerek oturdu, ama kısa bir zaman sonra o da konuşma konusuyla ilgilendi.

Levin, sözü edilen makalelere dergilerde rastlamış, üniversitede tabii bilimler öğrenimi yapmış bir aydın olarak, kendisi için yabancı olmayan bu bilimlerin gelişmesiyle ilgilenmiş ve bunları okumuştu. Ama bir canlı olarak insanın kökenine, reflekslere, biyoloji ve sosyolojiye dair bu bilimsel sonuçlarla, son zamanlarda gittikçe daha sık olarak aklına getirdiği hayatın ve ölümün kendisi için anlamı arasında hiçbir zaman bir yakınlık kurmamıştı.

Kardeşiyle profesör arasındaki konuşmayı dinlerken, bilimsel meselelerle ruh meselelerini birbirine bağladıklarını, birkaç sefer bu meselelere hemen hemen yaklaştıklarını, ama her seferinde en can alıcı noktaya vardıkları zaman, hemen bu konudan ayrıldıklarını sanır gibi oluyor, sonra yine en ince ayrıntılara, sakıncalı kayıtlara, imalara, otoritelerden alınmış pasajlara kendilerini kaptırdıklarını görüyor, nelerden söz ettiklerini anlamakta zorluk çekiyordu.

Sergey İvanoviç, kendisine özgü bir konuşma duruluğu, açıklığı ve diksiyon inceliği ile:

"Hayır, hayır, bunu kabul edemem, dış dünya üzerine olan bütün düşüncelerimin izlenimlerden geldiğini ileri süren Keiss'in görüşlerini asla benimseyemem. Anlamların başlıcası olan *varoluşu* duygulardan almadım, çünkü, bu anlamı vermek için ayrı bir organ yoktur," diyordu.

"Evet, ama Wurst, Knaust, Pripasov, var olmak anlamının bütün duyguların toplamından çıktığını, bu varoluşun, duyguların bir sonucu olduğunu size söyleyeceklerdir. Hatta Wurst açıkça, duyguların olmadığı yerde varoluş anlamının da olamayacağını söylüyor."

Sergey İvanoviç:

"Ben tam tersini söyleyeceğim," diye başladı.

Levin, tam can alıcı noktaya gelince tekrar konudan uzaklaştıklarını sanır gibi oldu. Profesöre bir soru sormaya karar verdi.

"Şu hâlde duygularım ortadan kalkar, vücudum ölürse, demek ki ortada varolma diye bir şey de kalmayacak?"

Profesör, sözünün kesilmiş olmasından canı sıkılmış, âdeta hakarete uğramış bir duygu ile soruyu soran adama baktı. Sonra da, filozoftan çok yedekçiye benzeyen bu adam ne istiyor, diye sorar gibi gözlerini Sergey İvanoviç'e çevirdi. Profesör kadar sofu ve tek taraflı konuşmayan, kafasında, hem profesöre cevap verecek, hem de soruyu meydana getiren basit ve tabii görüşü anlayacak kadar genişlik bulunan Sergey İvanoviç, gülümseyerek:

"Henüz bu meseleyi çözmeye hakkımız yok..." diye cevap verdi.

Profesör:

"Elimizde yeteri kadar bilgi yok," diye destekledi ve delillerini sıralamaya devam etti. "Hayır, ben şunu demek istiyordum ki, Pripasov'un açıkça söylediği gibi, eğer duygular izlenimlere dayanıyorsa, bu iki anlamı şiddetle birbirinden ayırt etmek zorundayız!.."

Levin artık dinlemiyor, profesörün gitmesini bekliyordu.

VIII

PROFESÖR gidince, Sergey İvanoviç kardeşine döndü:

"Gelişine çok sevindim," dedi. "Çok mu kalacaksın? Çiftlik nasıl?.."

Levin, ağabeyinin çiftlik işleriyle pek az ilgilendiğini, sadece gönlünü almak için bunu sorduğunu biliyordu. Bu yüzden, sadece buğday satışından ve elde edilen paradan söz etmekle yetindi.

Levin, ağabeyine evlilik niyetinden söz açmak, ona akıl danışmak istiyordu. Aslında buna karar vermişti. Ama ağabeyini görüp profesörle olan konuşmasını dinledikten ve iktisat işlerini sorarken (annelerinden kalan çiftliği bölüşmemişlerdi. Her iki bölümü de Levin idare ediyordu) ağabeyinin elinde olmayarak takındığı koruyucu tonu duyduktan sonra, evlilik niyetinden söz açamayacağını anladı. Ağabeyinin bu işe, kendi istediği gibi bakmadığını hissetti.

Bölge meclisleri işiyle çok ilgilenen ve bunlara büyük bir önem veren Sergey İvanoviç:

"Sizin orada tarım işleri nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Doğrusunu isterseniz bilmiyorum."

"Nasıl olur?.. Sen İdare Heyeti üyesi değil misin?"

Konstantin Levin:

"Hayır, artık değilim," dedi. "Çekildim. Artık toplantılara gitmiyorum."

Sergey İvanoviç kaşlarını çatarak:

"Yazık!" dedi.

Levin, kendini haklı göstermek için, bölgesindeki toplantılarda olup bitenleri anlattı.

Sergey İvanoviç, kardeşinin sözünü keserek:

"Bu her zaman böyledir işte," dedi. "Biz Ruslar her zaman böyleyizdir. Yanlışlarımızı görme istidadı, belki de en iyi niteliklerimizden biridir. Ama biz bunda aşırıya kaçıyoruz. Bizim eyalet meclislerindeki hakları, Avrupa milletlerinden herhangi birine, mesela Almanlara ya da İngilizlere verseler, onlar bundan özgürlüğü elde etmenin yolunu bulurlardı. Biz ise sadece gülüyoruz."

Levin, suçlu suçlu:

"Peki, ne yapmalı?" diye sordu. "Bu benim son denememdi. Bütün gücümle çalıştım. Yapamıyorum. Kabiliyetsizim."

Sergey İvanoviç:

"Kabiliyetsiz değilsin," dedi. "İşi gerektiği gibi ele almıyorsun!"

Levin, neşesizce:

"Belki," diye cevap verdi.

"Duydun mu, kardeşimiz Nikolay yine buraya gelmiş!.."

Nikolay, Konstantin Levin'in ağabeyi ve Sergey İvanoviç'in ana bir, baba ayrı üvey kardeşiydi. Bu, servetinin büyük bir kısmını har vurup harman savurarak, kötü, tuhaf bir çevrede yaşamakta olan mahvolmuş bir adamdı. Kardeşleriyle arası açıktı.

Levin, dehşetle bağırdı:

"Ne diyorsun? Nereden biliyorsun?"

"Prokofiy onu sokakta görmüş."

"Burada, Moskova'da mı?.. Nerede o?.. Biliyor musun?.."

Levin, âdeta hemen şimdi gidecekmiş gibi iskemlesinden kalktı.

Sergey İvanoviç kardeşinin heyecanlanmasına başını sallayarak:

"Sana bunu söylediğime pişman oldum," dedi. "Nerede oturduğunu öğrenmek için birini gönderdim; Trubin'e verilmiş, ödediğim bir bonosunu da kendisine yolladım. İşte bana verdiği cevap."

Sergey İvanoviç, tamponun altından aldığı bir pusulayı kardeşine uzattı.

Levin, tanıdığı, tuhaf bir yazı ile yazılmış şu satırları okudu:

"Beni rahat bırakmanızı saygı ile rica ederim. Aziz kardeşlerimden biricik isteğim budur. Nikolay Levin."

Levin bunu okudu, elinde pusula, başını kaldırmadan Sergey İvanoviç'in önünde kalakaldı.

Ruhunda şimdi, bu mutsuz kardeşini unutmak isteği ile bu davranışın kötü bir şey olacağı düşüncesi savaşmaktaydı.

Sergey İvanoviç sözlerine devam ederek:

"Bana hakaret etmek istediği besbelli," dedi. "Ama o bana hakaret edemez. Bütün kalbimle ona yardım etmek isterdim. Lakin bunun olamayacağını biliyorum."

Levin:

"Evet, evet," diye tekrarladı. "Ona olan davranışını, ilgini takdir ediyorum. Ama ben gidip onu göreceğim."

Sergey İvanoviç:

"İstiyorsan git," dedi. "Ama tavsiye etmem. Yani kendi açımdan bundan korkmuyorum, seninle aramı açamaz!.. Senin hesabına söylüyorum, gitmesen daha iyi edersin! Ona yardım etmek imkânsız... Ama dilediğini yap!.."

"Belki de gerçekten yardım edilemez!.. Ama ben öyle hissediyorum ki, hele şu dakikada –neyse bu ayrı bir şey– öyle hissediyorum ki, içim rahat etmeyecek."

Sergey İvanoviç:

"Ama ben bunu anlamıyorum," dedi. "Anladığım bir şey varsa," diye ekledi, "bunun bir alçakgönüllülük dersi olduğudur. Kardeşimiz Nikolay şimdiki durumuna geldiğinden beri, ben alçaklık denilen şeye başka türlü, daha hoşgörüyle bakmaya başladım. Ne yaptığını biliyor musun?"

Levin:

"Ah, bu korkunç bir şey, korkunç," diye tekrarladı.

Levin, Sergey İvanoviç'in uşağından kardeşinin adresini aldıktan sonra, hemen ona gitmeye davrandı. Ama etraflıca düşündük-

ten sonra, gidişini akşama kadar ertelemeye karar verdi. Gönül rahatlığına ermesi için, her şeyden önce Moskova'ya gelmesine sebep olan işi çözmesi gerekiyordu. Ağabeyinden, Oblonski'nin dairesine yollandı. Ondan Şçerbatski'ler üzerine bilgi edindikten sonra, Kiti'yi bulabileceğini söyledikleri yere gitti.

IX

LEVİN saat dörtte, hayvanat bahçesinin önünde, yüreğinin çarpıntısını duyarak arabadan indi. Patikadan paten sahasına, tepelere doğru yürümeye başladı. Kiti'yi oradan bulacağından emindi. Çünkü giriş yerinde, Şçerbatski'lerin arabasını görmüştü.

Hava açık ve soğuktu. Giriş yerinde özel arabalar, kızaklar, arabalar, jandarmalar dizilmişti. Bahçenin kapısında, süpürülmüş patikalarda, tahta oymalarla süslü Rus izbeleri arasında, güneş ışığı altında parıldayan şapkalarıyla temiz bir halk kaynaşıp duruyordu. Kardan bütün dalları sarkmış olan bahçenin ihtiyar, lüle kayın ağaçları, yeni ve süslü rubalar giymiş gibiydi.

Levin, hem paten yerine doğru yürüyor, hem kendi kendine konuşuyordu.

'Heyecanlanmamalı, sakin olmalı! Ne oluyorsun? Ne istiyorsun? Sus, aptal kalbim,' diye kalbine sesleniyordu. Kendini yatıştırmaya çalıştıkça, soluğu daha çok kesiliyordu. Tanıdıklardan biri kendisine seslendi. Ama Levin onu hatırlamadı bile, inip çıkmakta olan kızakların zincir şıkırtılarının geldiği tepelere yaklaştı. Kızakların gürültüsü, neşeli bağrışmalar duyuluyordu. Birkaç adım daha attı. Önünde paten alanı belirdi. Levin bütün paten kayanlar arasında onu hemen tanıdı.

Onun burada olduğunu, yüreğini birdenbire dolduran korku ve sevinçten anlamıştı. Kiti duruyor, paten alanının karşı kıyısında bir bayanla konuşuyordu. Görünüşte, ne kılığında, ne de duruşunda bir özellik vardı. Ama Levin için onu kalabalığın arasında seçmek, ısırganlar arasında bir gülü seçmek kadar kolaydı. Her şey onunla aydınlanıyordu. O, çevresindeki her şeyi aydınlatan bir gülümseyişti. Levin: 'Acaba oraya, buz pateni alanına inip ona

yaklaşabilecek miyim?' diye düşündü... Kızın bulunduğu yer ona, âdeta erişilmesi imkânsız kutsal bir tapınak gibi görünüyordu. Öylesine korkmuştu ki, bir an geldi, neredeyse kaçıp gidecekti. Kızın çevresinde her çeşit insan bulunduğunu, kendisinin de oraya gidip paten kayabileceğini düşünmesi ve kendini inandırması için büyük bir çaba harcaması lazım geldi. Ona da, güneşe bakmaktan kaçınır gibi uzun uzun bakmaktan kaçınarak aşağı indi, ama bakmadığı hâlde güneşi nasıl görüyorsa, onu da bakmadan görüyordu.

Haftanın bu gününde ve günün bu saatlerinde paten alanında, hepsi de birbirini tanıyan, aynı çevreden insanlar toplanırlardı. Sanatlarıyla böbürlenmeye gelmiş buz pateni ustaları, ürkek ve acemi davranışlarla iskemlelerin arkalıklarına tutunarak paten yapmayı öğrenmeye çalışan hevesliler, çocuklar, sağlık düşüncesiyle kaymaya gelen yaşlılar hep buradaydı. Bunların hepsi de Levin'e, Kiti'nin yanında bulundukları için, seçkin mutlular gibi görünüyordu. Burada bütün patenciler, görünüşte, tam bir ilgisizlik içinde kıza yetişiyor, onu geçiyor, hatta onunla konuşuyor, buzun olağanüstülüğünden, havanın güzelliğinden yararlanarak, ona hiç de bağlı olmadan neşeleniyorlardı.

Kiti'nin dar bir pantolon ve kısa bir ceket giymiş olan kuzeni Nikolay Şçerbatski, ayağında patenler, bir sıranın üzerinde oturuyordu. Levin'i görünce:

"Vay, Rusya'nın en iyi patencisi!" diye bağırdı. "Geleli çok mu oldu? Buz çok güzel... Haydi, patenlerinizi takınız!.."

Kiti'ye bakmamakla birlikte bir saniye bile onu gözden kaybetmeyen Levin, kızın yanında gösterdiği bu cesarete ve serbestliğe şaşarak:

"Patenlerim yok ki," diye cevap verdi.

Levin, güneşin kendisine yaklaşmakta olduğunu hissetti. Kız köşedeydi. Yüksek botların içindeki taraksız ayaklarını beceriksizce ileri sürerek, görünüşe göre ürkek bir eda ile, ona doğru kayıyordu. Kollarını çılgınca sallayan ve yere doğru eğilmiş olan Rus millî kılığında bir çocuk onu geçti. Kiti, pek de kendine güvenerek kaymıyordu. Ellerini, bir kurdeleye asılı küçücük manşonundan çıkarmış, hazır bir durumda tutuyor, tanımış olduğu Levin'e ba-

karak, ona ve kendi korkaklığına gülümsüyordu. Dönemeç bitince, kıvrak bir ayak vuruşuyla, doğruca kuzeni Şçerbatski'nin yanına geldi. Onu kolundan tuttu, gülümseyerek Levin'i başıyla selamladı. Kız, Levin'in hayalinde canlandırdığından da güzeldi.

Levin genç kızı düşündüğü zaman onu bütünüyle; gelişmiş genç kız omuzları üzerinde yükselen, bir çocuğunki kadar saf ve iyilik dolu ifadesiyle küçücük kumral başını, özellikle bu olağanüstü güzelliğiyle gözlerinde pek çabuk canlandırabiliyordu. Yüzünün çocuksu görünüşüyle birleşen endamının ince güzelliği, Levin'in çok iyi bildiği, Kiti'nin üstün güzelliğini meydana getiriyordu. Ama onda, her zaman bir sürpriz gibi insanı şaşırtan şey, gözlerinin yumuşak, sakin, dürüst ifadesi ve özellikle Levin'i büyülü bir dünyaya götüren gülümseyişiydi. Levin, ilk çocukluk çağlarının nadir günlerini hatırladığı bu anlarda, kendisini yumuşamış ve incelmiş hissederdi. Genç kız, elini Levin'e uzatarak:

"Çoktan beri mi buradasınız?" dedi. Ve manşonundan düşen mendilini yerden alıp kendisine verdiğini görünce: "Teşekkür ederim!" diye ekledi.

Levin, kendisine sorulan soruyu heyecandan birdenbire anlamayarak:

"Ben mi?" dedi. "Çok olmadı... Dün... Yani şimdi geldim. Size gelmek istiyordum." Ve hemen, hangi maksatla kızı aradığını hatırlayarak şaşırdı, kıpkırmızı oldu. "Sizin paten yaptığınızı bilmiyordum, hem çok güzel kayıyorsunuz!.."

Genç kız, şaşkınlığının sebebini anlamak ister gibi, dikkatle ona baktı. Siyah eldivenli küçücük eliyle, manşonunun üzerindeki kırağı iğnelerini silkeleyerek:

"Övgünüze değer vermek gerek," dedi. "Çok iyi bir patenci olduğunuzla ilgili hikâyeler, burada hâlâ dilden dile dolaşıyor."

"Evet, bir zamanlar büyük bir tutkuyla paten kayardım. Bu işin ustası olmak istiyordum."

Genç kız gülümseyerek:

"Galiba siz her şeyi tutkuyla yapıyorsunuz," dedi. "Nasıl paten yaptığınızı görmeyi çok isterim. Patenlerinizi takın da haydi birlikte paten kayalım!"

Levin, genç kıza bakarak: 'Birlikte paten yapmak! Acaba böyle bir şey mümkün mü?' diye düşündü.

"Şimdi takıyorum," dedi ve patenlerini takmaya gitti.

Patenci, Levin'in ayağını tutup pateni ökçesine vidalamaya çalışırken:

"Çoktandır buralara gelmediniz efendim," dedi. "Siz gittikten sonra buradaki baylar içinde hiç usta kalmadı." Paten kayışlarını sıkarak, "Nasıl, böyle iyi mi?" diye sordu.

Levin, elinde olmadan yüzünde beliren mutlu gülümsemeyi zorla tutarak:

"İyi, iyi," diye cevap verdi. "Yalnız, lütfen çabuk olunuz!.."

'Evet,' diye düşünüyordu. 'İşte hayat! İşte mutluluk! *Birlikte*, dedi. *Haydi birlikte paten yapalım*, dedi. Ona şimdi söylesem mi?.. Şimdi mutlu olduğum için, hiç değilse umut mutlusu olduğum için söylemekten çekiniyorum. Ya o zaman? Ama söylemeliyim! Söylemeli, söylemeli! Zayıflık istemez!'

Levin ayağa kalktı, paltosunu çıkardı. Kulübenin yanındaki pürtüklü buzun üzerinde hız alarak, kaygan buz alanına çıktı. Kendini zorlamadan, sanki yalnız iradesiyle hızını arttırıp yavaşlatarak ya da hızına yön vererek kaymaya başladı. Ürkek ürkek Kiti'ye yaklaştı. Ama kızın gülümsemesi yine onu yatıştırdı.

Genç kız ona elini uzattı. Hızlarını arttırarak yan yana kaymaya başladılar. Hızları arttıkça kız onun elini daha güçlü sıkıyordu.

Kız ona:

"Sizinle çabuk öğrenirdim," dedi. "Nedense size güvenim var."

Levin:

"Siz koluma yaslandıkça ben de kendime güveniyorum," dedi. Ama, bu söylediklerinden hemen korktu ve kızardı. Gerçekten de, bu sözleri söyler söylemez, güneş, bir bulutun arkasında nasıl kayboluyorsa, kızın yüzü de birdenbire bütün tatlılığını kaybetti. Levin, kızın, düşüncesini zorladığını gösteren o bildik yüz oyununu tanıdı. Kiti'nin düzgün alnında bir kırışık belirivermişti. Acele sordu:

"Hoşunuza gitmeyecek bir şey mi oldu?.. Sormaya hakkım yok ya!.."

Genç kız, soğuk bir eda ile:

"Neden olsun?" diye cevap verdi ve hemen ekledi: "Matmazel Linon'u görmediniz mi?.."

"Henüz görmedim."

"Onun yanına gidin, sizi ne kadar sever."

Levin: 'Bu da ne demek?.. Onun canını sıktım. Allah'ım, bana yardım et!' diye düşündü ve bir sıranın üzerinde oturmakta olan beyaz bukleli ihtiyar Fransız kadının yanına gitti. Kadın, gülümseyerek ve takma dişlerini göstererek, onu eski bir dost gibi karşıladı.

İhtiyar kadın, gözleriyle Kiti'yi işaret ederek:

"Büyüyor, biz de ihtiyarlıyoruz, *tiny bear** artık kocaman oldu," dedi. Ve gülerek ona, bir İngiliz masalından alınma, üç ayı dediği üç matmazel ile ilgili şakasını hatırlattı. "Hatırlıyor musunuz, böyle derdiniz?.."

Levin, bunu hiç hatırlamıyordu. Ama Linon, on yıldır bu şakaya gülüyor, bunu seviyordu.

"Haydi, gidin, gidin de paten yapın!.. Bizim Kiti iyi paten yapmaya başladı, değil mi?.."

Levin tekrar Kiti'nin yanına döndüğü zaman genç kızın yüzü, artık sertliğini kaybetmişti. Gözlerinde de yine o dürüst ve tatlı bakışlar vardı. Ne var ki Levin bu tatlılıkta önceden tasarlanmış özel bir rahatlık sezer gibi oldu, içine bir üzüntü çöktü. Genç kız, ihtiyar mürebbiyesinden, onun tuhaflıklarından söz açtıktan sonra, delikanlının yaşayışını sordu:

"Sahi, kışın köyde canınız sıkılmıyor mu?"

Levin, Kiti'nin onu, kış başında olduğu gibi şimdi de, bir türlü içinden çıkarmak gücünü bulamadığı kendi sakin havasına boyun eğdirdiğini hissederek:

"Hayır sıkılmıyor, çok işim var," dedi.

Kiti:

"Burada çok mu kalacaksınız?" diye sordu.

Levin, ne söylediğini düşünmeden:

---

* (İng.) "Ayı yavrusu." –*H. Âli Ediz*

"Bilmiyorum," dedi. Kızın bu sakin dostluk havasına kendini yeniden kaptırırsa, yine hiçbir şeyi çözmeden köye döneceği düşüncesi aklına geldi, isyan etmeye karar verdi.

Kiti:

"Nasıl bilmiyorsunuz?.."

Levin:

"Bilmiyorum. Bu size bağlı," dedi ve hemen kendi sözlerinden dehşete kapıldı.

Genç kız onun bu sözlerini duymadı mı, yoksa duymak mı istemedi ama, ayağı tökezler gibi oldu. İki sefer ayağını yere vurarak ondan hızla uzaklaştı. Matmazel Linon'un yanına kadar kaydı, ona bir şeyler söyledi. Sonra, bayanların patenlerini çıkardıkları kulübeye yöneldi.

Levin içinden: 'Allah'ım, ben ne yaptım! Aman yarabbi! Bana yardım et, bana doğru yolu göster!..' diye dua ediyor, öte yandan da sert hareketler yapmak ihtiyacını duyarak hızla kayıyor, iç ve dış daireler çiziyordu.

Bu sırada yeni patencilerin en ustalarından bir genç, ayağında patenler, ağzında sigara olduğu hâlde kahveden çıktı. Hızlandıktan sonra, sıçrayarak paldır küldür, patenlerle kendini basamaklardan aşağı bıraktı. Kollarının serbest durumunu bile bozmadan, buz üzerinde kaymaya başladı.

Levin:

"Ah, bu da yeni bir numara," diye söylendi ve bu yeni numarayı yapmak için hemen yukarı koştu.

Nikolay Şçerbatski:

"Kendinizi sakatlamayın, bunlar alışkanlık ister," diye bağırdı.

Levin, merdivenin başına çıktı. Yukarıda, elinden geldiği kadar hızlandıktan sonra, bu alışılmamış durumda dengesini kollarıyla sağlayarak, kendini aşağı bıraktı. Son basamakta ayağı takıldı. Ama eliyle buzlara dokununca, sert bir hareket yaptı, doğruldu, gülerek kaymaya başladı.

Bu sırada, Matmazel Linon ile kulübeden çıkmakta olan Kiti, şefkat dolu bir gülümseyişle, sevgili bir kardeşe bakar gibi Levin'e bakarak: 'Ne iyi çocuk!' diye düşündü. 'Acaba benim bir suçum var

mı?.. Acaba ben kötü bir şey mi yaptım?.. Buna cilve, diyorlar... Sevdiğimin o olmadığını biliyorum, ama, yine de onunla, çok neşeleniyorum. Öylesine iyi bir çocuk ki... Ama neden bunu söyledi?..'

Yaptığı hızlı hareketlerle kıpkırmızı bir hâle gelmiş olan Levin, Kiti'nin, kendisini merdivenlerde karşılayan annesiyle birlikte gitmekte olduğunu görünce, durdu ve düşündü. Patenlerini çıkardı, bahçenin çıkış yerinde anne ile kıza yetişti.

Prenses:

"Sizi gördüğüme çok memnun oldum," dedi. "Perşembeleri, her zamanki gibi, kabul günümüzdür."

"Demek ki, bugün?.."

Prenses, kuru bir eda ile:

"Sizi görmekle çok memnun olacağız," diye cevap verdi.

Bu kuru eda Kiti'yi üzdü. Annesinin bu soğukluğunu düzeltmek isteğinden kendini alamadı. Başını çevirdi, gülümseyerek:

"Yine görüşelim," dedi.

Bu sırada Stepan Arkadyeviç, şapkasını yana eğmiş, yüzü, gözleri pırıl pırıl, neşeli, muzaffer bir eda ile bahçeye girmekteydi. Ama kaynanasının yanına gelince, kadının, Dolli'nin sağlığı üzerine sorduğu soruları, üzgün, suçlu bir yüzle cevaplandırdı. Kaynanasıyla, alçak bir sesle ve neşesizce biraz konuştuktan sonra, göğsünü ileri doğru çıkararak doğruldu. Levin'in koluna girdi:

"Ee, nasıl, gidiyor muyuz?" diye sordu. Sonra, manalı manalı arkadaşının gözlerine bakarak: "Hep seni düşündüm, gelişine çok sevindim," dedi.

"Yine görüşelim," diyen sesin ahengi kulaklarından gitmemiş, bu sese eşlik eden gülümseyiş gözlerinden kaybolmamış olan mutlu Levin:

"Gidiyoruz, gidiyoruz," diye cevap verdi.

"İngiltere'ye mi, yoksa Ermitaj'a mı?.."

"Benim için hepsi bir."

Stepan Arkadyeviç:

"O hâlde İngiltere'ye gidelim," dedi.

İngiltere'yi seçişi, oraya Ermitaj'dan çok borcu olmasındandı. Bundan ötürü bu oteli çiğneyip geçmeyi uygun bulmamıştı.

"Araban var mı?.. Eh, çok iyi, çünkü ben kendi arabamı göndermiştim."

İki arkadaş yol boyunca sustular. Levin, Kiti'nin yüz ifadesindeki bu değişikliğin ne manaya geldiğini düşünüyor, bazen bir umut belirtisi olduğuna kendini inandırıyor, bazen kendini umutsuzluğa kaptırıyor, beslediği umutların bir çılgınlık olduğunu açıkça görüyordu. Ama yine de kendini, Kiti'nin gülümseyişinden ve *yine görüşelim* sözlerinden öncekine hiç benzemeyen bambaşka bir adam olarak görüyordu.

Stepan Arkadyeviç, yemek listesi planlıyordu. Otele yaklaştıkları sırada Levin'e sordu:

"Sen kalkan balığı seversin, değil mi?.."

"Ne?.. Kalkan balığı mı?.. Bayılırım kalkan balığına..."

X

LEVİN, Oblonski ile lokantaya girdiği zaman, Stepan Arkadyeviç'in gerek yüzünde, gerek bütün görünüşünde, bir çeşit başkalığı, âdeta tutulmaya çalışılan bir neşeyi fark etmekten kendini alamadı. Oblonski paltosunu çıkardı. Şapkasını yana eğmiş bir hâlde, koltukları altında peçeteler, fraklı, sırnaşık Tatar garsonlara emirler vererek, lokantaya girdi. Her yerde olduğu gibi burada da rastladığı, kendisini sevinçle karşılayan tanıdıklarını sağlı sollu başıyla selamlayarak büfeye yürüdü. Bir kadeh votka içti, biraz balık yedi. Kasada oturan yüzü boyalı, saçları ondüleli, kurdele ve danteller içindeki Fransız matmazele bir şeyler söyledi. Matmazel bu sözlere katıla katıla güldü. Levin'e gelince, âdeta takma saçlarla *poudre de riz* ile *Vinaigre de toilette*'ten* yapılmış bir kadının görünüşü onu tiksindirdiği için votka içmedi. Âdeta pis bir yerden kaçar gibi, alelacele bu kadından uzaklaştı. Bütün ruhu, Kiti'nin anısıyla doluydu. Gözlerinde de, bir zafer ve mutluluk gülümsemesi parlıyordu.

Peşlerinden bir dakika bile ayrılmayan geniş omuzlu, kır saçlı, ihtiyar Tatar garson, frakının kuyruklarını iki yana uçurarak:

* (Fr.) "Pirinç pudrası" ile "tuvalet sirkesi" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

"Buraya efendimiz, buraya buyurunuz, burada sizi kimse rahatsız etmez," diyor, Stepan Arkadyeviç'e olan saygısından ötürü, onun misafiri olan Levin'e de ikramda kusur etmeyerek, ona da "buyurunuz," diye tekrarlıyordu.

Garson, bronz aplik altındaki, zaten örtülü olan yuvarlak masanın üzerine kaşla göz arasında temiz bir örtü yayarak iki kadife sandalye getirdi. Bir elinde peçete, ötekinde liste, emirlerini bekleyerek Stepan Arkadyeviç'in karşısında durdu.

"Emir buyurursanız efendimiz, özel kabin şimdi boşalacaktır: Prens Galitsin ile bir bayan. Taze istiridyelerimiz geldi."

"Ya. İstiridye demek..."

Stepan Arkadyeviç düşünceye daldı. Parmağını listenin üzerine koyarak:

"Planımızı değiştirsek mi, Levin?" dedi. Yüzünde ciddi bir duraksama vardı. "İstiridyeler iyi mi?.. Bak karışmam!"

"Flensburg istiridyeleri efendimiz, Ostend istiridyelerimiz yok!.."

"Flensburg istiridyeleri, Flensburg istiridyeleri anladık, taze mi yani?"

"Daha dün alınmıştır, efendim."

"Ne dersin, istiridyeden başlayıp sonra bütün planı değiştirsek mi?"

"Bana göre hepsi bir, ben lapa ile lahana çorbasını hepsine tercih ederim. Ama onlar burada bulunmaz!.."

Garson, bir dadı çocuğun üzerine nasıl eğilirse, Levin'in üzerine öyle eğilerek:

"Alarus lapa emreder misiniz?" diye sordu.

Levin:

"Hayır, şaka etmiyorum," dedi. "Sen ne seçersen bence iyidir, paten yaptım, karnım acıktı." Oblonski'nin yüzünde hoşnutsuzluk belirtileri görerek ekledi: "Seçtiğin yemekleri beğenmediğimi sanma! Zevkle, çok iyi yiyeceğim."

Stepan Arkadyeviç:

"Elbette!" dedi. "Kim ne derse desin, bu, hayatın en büyük zevklerinden biridir. Öyleyse, azizim, sen bize iki, hayır bu az gelir, üç düzine istiridye ile sebze çorbası getir."

Tatar:

"*Printanière*," diye tekrarladı.

Ama Stepan Arkadyeviç'in garsona yemeklerin Fransızcasını söylemek zevkini vermek istemediği belliydi:

"Sebze çorbası, anladın mı?" dedi. "Sonra, koyu salçalı kalkan balığı, sonra rozbif; ama bak, iyi olsun! Sonra, ne bileyim işte, piliç kızartması, konserveler falan."

Stepan Arkadyeviç'in, yemekleri Fransızca liste üzerinden ısmarlamama huyunu hatırlayan Tatar garson, o söylerken Fransızcalarını sıralamamakla birlikte, ısmarlanan bütün yemekleri liste üzerinden tekrarlamak zevkinden kendini alamadı: *"Potage printanière, turbot sauce beau marchais, poularde a L'estragon, macédoine de fruits*."

Ve, yaylıymış gibi, hemen ciltli listelerden birini bırakıp bir başkasını, içki listesini aldı, Stepan Arkadyeviç'e uzattı.

"Ne içeceğiz?.."

Levin:

"Ne istersen içeriz," dedi. "Biraz şampanya olursa..."

"Nasıl?.. Onunla mı başlayacağız?.. Ama neden olmasın. Sen beyaz markalısını seversin, değil mi?.."

Tatar:

"*Cachet blanc*," diye söze karıştı.

"İstiridyelerle bu markayı getir, ondan sonrasını düşünürüz."

"Emredersiniz efendim. Yemekle hangi şarabı emrediyorsunuz?"

"Nuits getir. Ama hayır, klasik *Chablis* daha iyi."

"Emredersiniz efendim. *Sizin* peynirinizden getirmemi emreder misiniz efendim?"

"Elbette, parmesan olsun. Belki de sen başkasını seversin?.."

Gülümsemekten kendini alamayan Levin:

"Hayır, benim için hepsi bir," cevabını verdi.

Tatar, frakının kuyruklarını uçurarak gitti. Beş dakika sonra da, açılmış sedef kabukları içinde istiridye tabağı ve parmakları arasında bir şişe ile koşup geldi.

Stepan Arkadyeviç kolalı peçeteyi açtı, bir ucunu yeleğine soktu. Ellerine rahat bir durum vererek istiridyelere uzandı. Kaygan istiridyeleri gümüş bir çatal ile sedef kabuğundan çıkararak birbiri peşinden ağzına atarken:

"Fena değil, fena değil," diye tekrarlıyor, nemli, parlak gözlerini kâh Levin'in, kâh Tatarın üzerinde dolaştırıyordu.

Levin, beyaz ekmekle peynir daha hoşuna gitmekle birlikte, istiridyelerden de yiyor, Oblonski'yi hayran hayran seyrediyordu. Hatta Tatar bile, şişenin mantarını çıkarıp köpüklü şarabı ince kristal kadehlere doldurduktan sonra, belli bir sevinç gülümseyişi ile beyaz kravatını düzelterek Stepan Arkadyeviç'e bakıyordu.

Stepan Arkadyeviç kadehini boşaltarak:

"Galiba istiridyeleri pek sevmiyorsun?" dedi. "Ya da düşüncelisin? Ha?.."

Levin'in neşeli olmasını istiyordu. Gerçi Levin neşesiz değildi ama sıkılıyordu. Gönlünden geçenlerle, bu geliş gidiş ortasında, kadınlarla baş başa yemek yenilen odaların arasında bu lokantada bulunmak onu sıkıyor, korkutuyordu. Bu mobilyalar, aplikler, aynalar, hava gazları, Tatar, bütün bu şeyler onu alçaltıyordu. Gönlünü doldurup taşıran duyguları kirletmekten korkuyordu.

"Ben mi?" dedi. "Evet, düşünceliyim. Bundan başka bütün bunlar beni sıkıyor, bütün bu şeylerin benim gibi bir köylüye ne kadar tuhaf göründüğünü tasavvur et. Tıpkı, senin odanda gördüğüm bayın tırnakları gibi..."

Stepan Arkadyeviç gülerek:

"Evet, zavallı Grineviç'in tırnaklarının seni çok ilgilendirdiğinin farkındayım."

Levin:

"Elimde değil," diye cevap verdi. "Beni anlamaya çalış, kendini benim yerime koy, bir köylü gibi düşün! Biz köyde ellerimizi, iş görebilecek bir duruma getirmeye çalışırız. Bunun için tırnaklarımızı keser, kimi zaman da kollarımızı sıvarız. Burada ise insanlar tırnaklarını, mahsus uzatabildikleri kadar uzatıyorlar, elleriyle de hiçbir şey yapamamak için, kollarına, kol düğmesi olarak fincan tabakları takıyorlar."

Stepan Arkadyeviç neşeli neşeli gülümseyerek:

"Bu, onların kaba emeğe ihtiyacı olmadığını gösteriyor. Onların kafası çalışıyor..."

"Belki. Ama ne olursa olsun bu benim tuhafıma gidiyor. Biz köylüler, işlerimizi görebilecek bir duruma gelmek için bir an önce karnımızı doyurmaya çalışırken, seninle ben, elimizden geldiği kadar karnımızı geç doyurmaya çalışıyor, bunun için de istiridye yiyoruz..."

Stepan Arkadyeviç:

"Elbette ya," dedi. "Ama öğrenimin amacı da, her şeyi zevk hâline getirmektir."

"Amaç bu ise, ben yabani kalmak isterdim."

"Sen zaten yabanisin. Siz bütün Levin'ler yabanisiniz!.."

Levin içini çekti. Kardeşi Nikolay'ı hatırladı, içi sızladı, üzüntü duydu, suratı asıldı. Ama Oblonski, öyle bir konudan söz açtı ki, onu hemen oyaladı.

Oblonski, boş, tüylü istiridye kabuklarını bir yana itip peyniri önüne çekerken, gözlerinde manalı bir pırıltı ile:

"Ee, bu akşam bizimkilere, yani Şçerbatski'lere gidiyor musun?" diye sordu.

Levin:

"Gerçi bana öyle geldi ki, prenses beni yarım ağızla çağırdı ama... Ne olursa olsun gideceğim, gideceğim."

Stepan Arkadyeviç:

"Amma da yaptın ha!.. Ne saçma şey!.. Bu onun usulüdür. Azizim, şu çorbayı getir!.. Bu onun *grand dame** usulüdür. Ben de geleceğim.. Ama, Kontes Bonina'nın şan resitaline gitmek zorundayım. Yabani değilsin de nesin? Moskova'dan birdenbire kayboluşunu ne ile açıklamalı?.. Sanki bilmek zorundaymışım gibi durmadan seni benden sordular. Bildiğim bir şey varsa, o da senin her zaman kimsenin yapmadığı şeyleri yaptığındır."

Levin ağır ağır ve heyecanla:

"Evet," dedi. "Haklısın, ben yabaninin biriyim. Ama benim yabaniliğim, buradan gidişimde değil, şimdi buraya gelişimdedir. Şimdi ben buraya..."

* (Fr.) "Hanımefendi." –*H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç, Levin'in gözlerine bakarak:

"Oh, ne kadar da mutlusun!" dedi.

"Neden?.."

Stepan Arkadyeviç:

"Ben, oynak, yavuz atları, bazı belirtilerinden, sevdalı gençleri de gözlerinden tanırım,"* mısralarını okudu. "Senin her şey geleceğindedir."

"Senin her şeyin geçmişte mi yani?"

"Hayır, gerçi geçmişte değil ama, gelecek senin, bugün de benimdir, ne var ki benim bugünüm karmakarışık."

"Ne olmuş?.."

Stepan Arkadyeviç:

"Kötü işte," dedi. "Neyse, kendimden söz etmek istemiyorum. Üstelik hepsini sana anlatamam da. Sen Moskova'ya niçin geldin?.." Tatara, "Hey, gel şunları topla!" diye bağırdı.

Levin, derinliklerinde pırıltılar yanan gözlerini Stepan Arkadyeviç'ten ayırmadan:

"Niçin geldiğimi anladın, değil mi?.."

Stepan Arkadyeviç ince bir gülümseyişle Levin'e bakarak:

"Anladım ama bu konu üzerine konuşmaya ben başlayamam. Anladığımın doğru olup olmadığını bundan da çıkarabilirsin!.."

Levin titrek bir sesle ve yüzündeki bütün kasların da titrediğini duyarak:

"Ee, bana ne söyleyeceksin bakalım?" dedi. "Bu işi nasıl görüyorsun?.."

Stepan Arkadyeviç gözlerini Levin'den ayırmadan *chablis* kadehini ağır ağır yudumladı.

"Ben mi?" dedi. "Şu anda, olmasını böylesine istediğim hiçbir şey yoktur. Bu, olabilecek şeylerin en iyisidir."

Levin, gözlerini karşısındakine dikerek:

"Ama, yanılmıyorsun ya?" dedi. "Nelerden söz ettiğimizi biliyorsun, değil mi?.. Bunun olabileceğini sanıyor musun?.."

"Evet, olabileceğini sanıyorum. Neden olmasın yani?.."

---

* Oblonski'nin tekrarladığı mısralar, Puşkin'in Anakreon'dan çevirdiği *55. Ode*'den alınmadır. *–H. Âli Ediz*

"Hayır ama sen gerçekten de bunun olabileceğini sanıyor musun?.. Hayır sen ne düşünüyorsan, bana hepsini söyle!.. Ya, ya ret cevabıyla karşılaşırsam!.. Hatta inanıyorum ki..."

Stepan Arkadyeviç, Levin'in heyecanına gülümseyerek:

"Niçin bunu düşünüyorsun?" dedi.

"Bazen içime böyle doğuyor. Ama bu, benim için de, onun için de korkunç bir şey olur."

"Herhâlde bir kız için bu işte hiç de korkunç bir şey olmasa gerek. Her kız evlilik teklifinden gurur duyar."

"Her kız evet, ama o değil!.."

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in bu duygusunu çok iyi anlıyordu. Levin'e göre dünyadaki bütün kızların iki çeşide ayrıldığını biliyordu: Birinci çeşide, kusurlarıyla, insanlık zaaflarıyla, dünyanın Kiti'den başka bütün kızları giriyordu. Bunların hepsi de sıradan kızlardı. İkinci çeşide ise, hiçbir insanlık zaafı olmayan ve insanlığın üzerinde duran, bir başına yalnız o girmekteydi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in salça tabağını iten elini tutarak:

"Dur, biraz salça al," dedi.

Levin uysal bir davranışla kendine biraz salça aldı, ama Stepan Arkadyeviç'in yemek yemesine fırsat vermedi:

"Hayır, sen hele dur biraz, dur," dedi. "Bunun benim için bir ölüm dirim meselesi olduğunu anlaman gerek!.. Şimdiye kadar hiçbir zaman, hiç kimse ile bunun üzerine konuşmadım. Seninle olduğu kadar hiç kimse ile bu konu üzerinde konuşamam, gerçi biz seninle, her alanda apayrı insanlarız. Zevklerimiz, görüşlerimiz, her şeyimiz, her şeyimiz başka başkadır. Ama beni sevdiğini, beni anladığını biliyorum. Bundan ötürü de seni çok seviyorum. Yalnız ne olursun Allah aşkına, benimle tamamıyla samimi ol."

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Ne düşünüyorsam onu söylüyorum," dedi. "Ama sana fazlasını da söyleyeceğim: Karım şaşılacak bir kadındır." Stepan Arkadyeviç karısıyla olan ilişkilerini hatırlayarak içini çekti ve biraz duraladıktan sonra sözlerine devam etti. "Onda ilerisini görme özelliği var. İnsanların içini dışını görür; ama bununla da yetinmez, özellikle evlilik işlerinde ne olacağını önceden kestirir. Mesela, Şahovskaya'nın

Brenteln'e varacağını önceden söylemişti. Kimse buna inanmak istememişti, ama iş böyle oldu. Karım senden yanadır."

"Yani ne gibi?.."

"Yani, seni sevmesi bir yana, Kiti'nin, ne olursa olsun, senin karın olacağını da söylüyor."

Bu sözler üzerine, Levin'in yüzü birdenbire, içli göz yaşlarına yakın bir gülümseyişle aydınlandı:

"Böyle söylüyor ha!" diye bağırdı. "Karının olağanüstü bir insan olduğunu ben her zaman söyler dururdum. Yeter artık, bundan konuştuğumuz yeter!"

Levin bu sözleri söyleyerek ayağa kalktı.

"İyi ama otursana."

Ama Levin yerinde duramıyordu. Sert adımlarla, kafes odanın içinde iki sefer gidip geldi. Gözyaşlarının fark edilmemesi için gözlerini kırpıştırdı. Ancak bundan sonra tekrar masanın başına geçip oturdu:

"Bunun bir aşk olmadığını anlamalısın," dedi. "Ben bir zamanlar âşık olmuştum, ama bu o değil!.. Bu benim duygum değil, beni egemenliğine alan dışarıdan bir güçtür bu!.. Zaten bunun olamayacağına, yeryüzünde böyle bir mutluluğun olmasına imkân olmadığına karar verdiğim için buradan gitmiştim. Kendi kendimle mücadele ettim. Ama bunsuz hayat olamayacağını görüyorum. Karar vermek gerek..."

"Peki, niçin gittin?"

"Aman, dur!.. Ah, kafamda ne çok düşünce var!.. Ne çok sorulacak şeyim var!.. Dinle. Söylediklerinle benim için neler yapmış olduğunu aklına bile getiremezsin! Öylesine mutluyum ki, kötü bir insan bile oldum; her şeyi unuttum. Az önce öğrendim... Kardeşim Nikolay... Sen onu bilirsin, buradaymış... Onu da unuttum... Bana öyle geliyor ki, o da mutludur. Bu, delilik gibi bir şey... Ama beni dehşete düşüren bir şey var. İşte sen evlendin, bu duyguyu bilirsin... Geçmişi aşkla değil de günahla dolu biz ihtiyarların, kalkıp birdenbire, tertemiz, masum bir varlıkla yakınlık kurması korkunç bir şey değil midir?.. Bu, iğrenç bir şey... Bundan ötürü de kendimi ona layık görmem mümkün olmuyor!.."

"Canım, senin öyle pek de çok günahın yok!.."

Levin:

"Ah, yine de var, yine de var," dedi tiksinerek. "Hayatımı okurken titriyor, lanet ediyor ve acı acı yakınıyorum... Evet."

Stepan Arkadyeviç:

"Ne yaparsın, dünya böyle kurulmuş," dedi.

"Biricik avuntum, şu her zaman sevdiğim duada denildiği gibidir: Hak ettiğime göre değil, merhametine göre beni bağışla!.. O da beni ancak böyle bağışlayabilir."

XI

LEVİN kadehini bitirdi, ikisi de bir süre sustular.

Stepan Arkadyeviç, Levin'e:

"Sana bir şey daha söylemek zorundayım. Vronski'yi tanır mısın?" diye sordu.

"Hayır, tanımam. Niye soruyorsun?"

Stepan Arkadyeviç, kadehlerini doldurmakta olan ve özellikle hiç de gerekli olmadığı bir zamanda çevrelerinde dönüp duran Tatara seslenerek:

"Yeni bir şişe getir," dedi...

"Vronski'yi tanımam neden gerekiyor?"

"Vronski senin rakiplerinden biridir de onun için tanıman gerekiyor."

Levin:

"Vronski de kimmiş?" dedi ve yüzü az önce Oblonski'nin hayran hayran seyrettiği çocuksu, heyecanlı görünüşünü kaybederek hırçın, tatsız bir hâl aldı.

"Vronski, Kont Kiril İvanoviç Vronski'nin oğullarından ve Petersburg'un soylu gençlerinin en iyi örneklerinden biridir. Onu askerliğim sırasında Tver'de tanımıştım. O da oraya acemi er yoklamasına gelmişti. Korkunç denilecek kadar zengin, güzel, geniş çevreli, saray yaveri, üstelik de çok sevimli, çok iyi bir çocuk... Hatta iyi bir çocuk olmaktan da öte... Onu burada tanıdığım kadarıyla, hem bilgili, hem çok zeki... Kısacası geleceği parlak bir kişi..."

Levin, surat asıyor ve susuyordu.

"Evet, sen gittikten kısa bir süre sonra ortaya çıktı. Anladığıma göre Kiti'ye delice âşık. Anlarsın ya, annesi..."

Levin, fena hâlde surat asarak:

"Beni bağışla ama, ben bir şey anlamıyorum," dedi ve hemen o anda kardeşi Nikolay'ı, onu unutabildiği için kendisinin ne kadar iğrenç olduğunu hatırladı.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek ve arkadaşının koluna dokunarak:

"Dur hele, dur," dedi. "Ben sana bildiklerimi söyledim. Ama tekrar ediyorum ki, benim anladığıma göre bu ince ve nazik işte şans senden yanadır."

Levin sandalyesinin arkalığına dayandı, yüzü sararmıştı.

Stepan Arkadyeviç Oblonski, Levin'in kadehini doldurarak sözlerine devam etti:

"Bu işi bir an önce sonuçlandırmanı sana tavsiye ederim," dedi.

Levin, kadehini uzaklaştırarak:

"Hayır, teşekkür ederim, bundan fazla içemem, sonra sarhoş olurum," dedi ve herhâlde konuşma konusunu değiştirmek isteğiyle, sözlerine devam etti: "Ee, sen nasılsın bakalım?"

Stepan Arkadyeviç:

"Bir söz daha," dedi. "Ne olursa olsun bu meseleyi bir an önce çözmeni tavsiye ederim. Şimdi konuşmanı tavsiye etmem. Yarın sabah resmen kızı istemeye git!.. Tanrı yardımcın olsun..."

Levin:

"Hani bana hep avlanmaya gelmek istiyordun? Baharda gelsene!.." dedi.

Stepan Arkadyeviç ile böyle bir konuşma kapısı açtığı için, şimdi bütün ruhu ile pişmanlık duyuyordu. Petersburglu bir subayın rekabeti üzerine olan konuşma ile Stepan Arkadyeviç'in öğüt ve tahminleri, onun en içli duygularını yaralamıştı.

Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Levin'in ruhunda olup bitenleri anlıyordu:

"Bir gün gelirim," dedi. "Ya, kardeş! Kadın, üzerinde her şeyin döndüğü bir vidadır. Benim işlerim ise, kötü, hem de çok kötü...

Tabii hep kadınlar yüzünden." Bir puro alarak, öbür elinde de kadehini tutarak sözlerine devam etti. "Bana açıkça düşüncelerini söyle... Bana bir öğüt ver."

"Ne üzerine düşüncelerimi istiyorsun?.."

"Şunun üzerine: Diyelim ki evlisin, karını seviyorsun, ama, bir başka kadına tutulmuşsun..."

"Bağışla beni, ama ben bunu hiç anlamıyorum. Bu, tıpkı iyice karnını doyurduktan sonra bir fırının önünden geçerken francala çalmaya benzer. Bunu nasıl anlamazsam, onu da öyle anlamıyorum."

Stepan Arkadyeviç'in gözleri her zamankinden daha çok parlıyordu.

"Neden olmasın?.. Francala bazen öylesine güzel kokar ki, insan kendini tutamaz."

Himmlisch ist's, wenn ich bezwungen
Meine irdische Begier,
Aber doch wenn's nicht gelungen
*Hatt ich auch hübsch Plaisir!**

Stepan Arkadyeviç bunu söylerken zarif zarif gülümsedi. Levin de gülümsemekten kendini alamadı.

Oblonski sözlerine devam ederek:

"Evet, şaka bir yana. Bunu anlamalısın: Sevimli, tatlı, seven ve her şeyini vermiş olan fakir ve kimsesiz bir kadın düşün!.. Şimdi, her şey olup bittikten sonra, bir düşün, bu kadını nasıl kaldırıp atabilirsin? Aile hayatını bozmamak için ondan ayrıldığını düşünelim, insan bu kadına acımamalı, ona bir şeyler yapıp bu ayrılığı yumuşatmamalı mı?"

"Özür dilerim ama, bilirsin ki bana göre bütün kadınlar iki çeşittir... Yani, hayır, daha doğrusu: Kadınlar vardır, bir de... Ben

---

* Oblonski'nin Heine'yi değiştirerek tekrarladığı bu mısralar Türkçe şu anlama gelir:

Dünyada hırsımı yenersem,
Bu tanrısal bir davranış olur;
Ama, bunu başaramazsam,
Yine de zevk almış olurum. *–H. Âli Ediz*

düşmüş, harikulade güzel kadınlar görmedim ve görmeyeceğim. Şu kabinde oturan bukleli Fransız kadın gibileri ise benim için iğrençtir. Bütün düşmüş kadınlar da böyledir."

"Peki İncil'e ne buyurulur?"

"Ah, bırak onu!.. İsa, böylesine kötüye kullanılacağını bilseydi, o sözleri hiçbir zaman söylemezdi. Bütün İncil'den yalnız bunlar akılda tutuluyor. Zaten ben düşkün kadınlardan iğreniyorum. Sen örümceklerden korkuyorsun, ben de bu iğrenç yaratıklardan. Sen herhâlde oturup örümcekleri incelemedin, onların ahlaklarını bilmezsin, ben de öyle."

"Böyle söylemek senin için kolaydır. Böyle davranmakla, çetin sorunları sol eliyle sağ omzunun arkasına atan Dickens kahramanlarına benziyorsun!.. Ama gerçeği inkâr etmek bir cevap değildir. Söyle ne yapmalı, söyle bana ne yapmalıyım?.. Karın ihtiyarlıyor, oysaki sen hayat dolusun! Göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir süre içinde, ona ne kadar saygı beslersen besle, artık karını sevemeyeceğini hissediyorsun! Derken birdenbire aşka tutuluyorsun! İşte o gün mahvolduğun gündür."

Stepan Arkadyeviç bu sözleri üzgün bir umutsuzlukla söylemişti. Levin gülümsedi. Oblonski sözlerine devam etti:

"Evet, mahvolduğun gündür. Öyleyse ne yapmalı?"

"Francala çalmamalı."

Stepan Arkadyeviç güldü.

"Oh, seni ahlakçı!.. Şunu anlaman gerek, ortada iki kadın var: Biri sadece kendi hakkı üzerinde direniyor, bu hak da, senin ona veremeyeceğin aşkındır. Öteki kadın ise, sana her şeyini feda ediyor, buna karşılık da senden hiçbir şey istemiyor. Bu durumda ne yapmalısın? Nasıl davranmalısın? Burada korkunç bir dram gizli."

"Bu konuda ne düşündüğümü açıkça bilmek istiyorsan, burada bir dram olduğuna inanmadığımı söyleyeceğim.. Bak niçin: Aşk... Her iki aşk, hatırlarsın, Platon'un *Şölen* adlı eserinde tarif ettiği her iki aşk, insanlar için bir mihenk taşıdır. İnsanların kimisi bir aşkı, kimisi de öteki aşkı anlar... Yalnız Platoncu olmayan aşktan anlayanlar da boşuna bir dramdan söz ediyorlar. Bu aşkta hiçbir dram olamaz! 'Bana verdiğiniz zevkten ötürü candan teşekkürler...

Saygılarımla.' İşte bütün facia bundan ibaret... Platoncu aşkta facia olamaz çünkü bu biçim aşkta her şey açık ve temizdir, çünkü..."

Bu sırada Levin kendi günahlarını ve geçirdiği iç savaşları hatırladı. Birdenbire:

"Kim bilir," dedi, "belki de sen haklısın. Hem de bu çok mümkün... Ben bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum."

Stepan Arkadyeviç:

"Görüyorsun ya," dedi. "Sen fazla bütün bir adamsın!.. Bu, hem senin üstünlüğün, hem kusurundur. Senin yaradılışın bütün olduğu için bütün hayatın tek olaydan meydana gelmesini istiyorsun, bu ise olmuyor. Örneğin, sen devlet hizmetini hor gördüğün için, işin her zaman bir amaca uygun olmasını istiyorsun, bu da olmuyor. Yine sen, bir adamın çalışmalarının her zaman bir amacı olmasını, aşk ile aile hayatının her zaman bir olmasını istiyorsun. Oysa bu da olmuyor. Hayatın bütün çeşitliliği, bütün fevkaladeliği, bütün güzelliği gölgelerden ve ışıktan meydana gelir."

Levin içini çekti, cevap vermedi. O, kendisini ilgilendiren şeyleri düşünüyor, Oblonski'yi dinlemiyordu.

Derken birdenbire ikisi de, arkadaş olduklarını, birlikte yemek yiyip şarap içerek yakınlaşmaları gerekirken, ikisinin de yalnız kendileriyle ilgili şeyleri düşündüklerini, bir ötekinin hiç umurunda olmadıklarını hissettiler. Oblonski, yemeklerden sonra meydana gelen yakınlaşma yerine bu çeşit aşırı bir ikileşme duygusuna çok kez kapılmıştı; bu durumlarda ne yapması gerektiğini biliyordu.

"Hesap!" diye bağırdı ve bitişik salona geçti. Orada bildik bir yavere rastladı, onunla bir aktris ve onun koruyucusu üzerine konuşmaya başladı. Oblonski, yaver ile olan bu konuşmasından sonra hemen hafifledi ve yatıştı. Çünkü, Levin ile her konuşmasından sonra ruhça ve kafaca bir gerginlik duyardı.

Tatar, yirmi altı küsur ruble tutan hesabı, bahşiş parasını da katarak getirince, kendi payına düşen on dört rubleyi, bir başka zaman bir köy adamı olarak, dehşetle karşılayacak olan Levin, bu sefer bunu hiç umursamadan, ödedi. Ve kılığını değiştirip alın yazısının belirleneceği Şçerbatski'lere gitmek üzere, evine yollandı.

XII

PRENSES Kiti Şçerbatskaya on sekiz yaşındaydı. İlk defa bu kış sosyetede görünmeye başlamıştı. Sosyetede sağladığı başarı iki ablasından da çok, hatta annesinin umduğundan da çok olmuştu. Moskova balolarında onunla dans eden gençlerden hemen hepsinin kendine âşık oluşlarından başka, daha bu birinci kış, karşısına çok önemli iki kısmet çıkmıştı: Levin ve o gittikten hemen sonra Kont Vronski.

Kış başlangıcında Levin'in ortaya çıkışı, onun eve sık gelişleri, Kiti'ye beslediği besbelli olan aşkı, kızın geleceği üzerine annesi ile babası arasında ilk ciddi konuşmalara ve tartışmalara yol açmıştı. Prens, Levin'den yanaydı, Kiti için bundan daha iyi bir şey istemediğini söylüyordu. Prenses ise, kadınlara özgü bir alışkanlıkla, dolambaçlı yollardan giderek, Kiti'nin çok genç olduğunu, Levin'in, niyetinin ciddiliğini hiçbir davranışıyla göstermediğini, Kiti'nin ona sevgi beslemediğini söylüyor ve deliller ileri sürüyordu. Ama başlıca sebebi; yani kızı için daha iyi bir kısmet beklediğini, kendisinin Levin'den hoşlanmadığını ve onu anlamadığını söylemiyordu. Levin ansızın Moskova'dan gidince prenses pek sevinmiş ve muzaffer bir eda ile kocasına: "Görüyorsun ya! Ben haklıymışım," demişti. Vronski ortaya çıkınca, prenses, Kiti'nin sadece bir iyi evlilik yapmakla kalmayıp, parlak bir evlilik yapacağı konusundaki düşüncelerinin doğrulanmasına büsbütün sevinmişti.

Anne için, Vronski ile Levin arasında bir kıyaslama yapmak bile imkânsızdı. Levin'in tuhaf ve sert yargıları da, sosyetedeki, prensese göre, gurura dayanan beceriksizce davranışları da, onun, yine kadının anlayışına göre, hayvanlarla ve köylülerle uğraşma üzerine kurulan köydeki yabani yaşayışı da, annenin hoşuna gitmiyordu. Kızına âşık olan Levin'in, bir buçuk ay evlerine girip çıkması, sanki bir şeyler bekliyormuş, sanki bir şeyler inceliyormuş, sanki kıza evlilik teklifinde bulunursa onlara büyük bir şeref vereceğinden korkuyormuş gibi bir eda takınması, içinde, gelinlik çağında bir kızın bulunduğu bir eve girip çıkarken niyetini açığa vurması gerektiğini anlamaması, sonra niyetini açığa vurmadan birdenbire çekip git-

mesi de annenin hiç, ama hiç hoşuna gitmemişti. Anne: 'İyi ki çekici bir insan değil, iyi ki Kiti ona âşık olmadı,' diye düşünüyordu.

Vronski, annenin bütün beklentilerine uygundu; çok zengindi, zekiydi, soyluydu, saray ve orduda parlak bir geleceği vardı. Üstelik de çok sevimli bir insandı. Bundan daha iyi bir şey de istenemezdi. Vronski balolarda açıkça Kiti'ye kur yapıyor, onunla dans ediyor, evlerine gelip gidiyordu... Bu anlamda niyetinin ciddiliğinden şüphe edilemezdi. Ama anne, yine de, bütün bu kış korkunç bir tedirginlik ve heyecan içindeydi.

Prensesin kendisi de, otuz yıl önce, teyzesinin aracılığı ile evlenmişti. Her şeyi önceden bilinen görücü eve gelmiş, kızı görmüş, kız tarafı da onu görmüştü. Aracı teyze, iki tarafın izlenimlerini öğrenmiş, bunları karşılıklı olarak her iki tarafa bildirmişti, bu izlenimler iyiydi. Sonra, kararlaştırılan bir günde, kız ana babadan istenmiş ve bu beklenilen isteme kabul olunmuştu. Her şey, çok kolay ve sade olup bitmişti. Hiç değilse bu, prensese böyle geliyordu. Ama kendi kızlarını kocaya vermeye kalkışınca, kolay bir şey gibi görünen bu işin, hiç de sanıldığı gibi kolay ve basit olmadığını yaşayarak öğrenmişti. İki büyük kızı Darya ile Natalya'yı evlendirirken kaç kez düşünce değiştirmiş, ne korkular yaşamış, ne paralar harcamış, kocasıyla ne kavgalar etmişti. Şimdi de, küçük kızlarının sosyete hayatına çıkarılışı sırasında aynı korkular, aynı kuşkular yaşanmış, prensle, hem de büyük kızları için olduğundan çok, kavgalar edilmişti. İhtiyar prens, bütün babalar gibi, kızlarının namus ve şerefiyle ilgili meselelerde çok titiz davranmaktaydı. Kızlarına, özellikle en çok sevdiği kızı Kiti'ye karşı, manasız denilecek kadar kıskançtı. Kızını dillere düşürüyor diye her dakika prensesle kavga ediyordu. Prenses, ilk kızlarından beri bu kavgalara alışıktı. Ama şimdi kocasının bu titizliğinde daha farklı sebepler bulunduğunu hissediyordu. Son zamanlarda, sosyete hayatının usullerinde pek çok değişiklik olduğunu, annelik ödevlerinin gittikçe zorlaştığını görüyordu. Prenses, Kiti'nin yaşıtlarının, aralarında birtakım toplantılar düzenlediklerini, birtakım kurslara gittiklerini, erkeklerle serbestçe konuştuklarını, bir başlarına araba gezintileri yaptıklarını, birçoklarının artık dizlerini kırarak selam vermediklerini, hep-

sinden önemlisi, hepsinin de, koca seçme işinin ana babaları değil, kendilerini ilgilendirdiğine kesin olarak inandıklarını da görüyordu. Bütün bu genç kızlar, hatta yaşlılar bile, 'artık şimdi, eskisi gibi kocaya varılmıyor,' diye düşünüyor ve söylüyorlardı. Peki, ama şimdi kocaya nasıl varılıyordu?.. Prenses bunu kimseden öğrenememişti. Çocuklarının kaderini belirleme hakkını ana babaya veren Fransız geleneği alınmamış, hatta şiddetle reddedilmişti. Genç kızlara tam bir serbestlik veren İngiliz geleneği de alınmamıştı; zaten bu gelenek Rus toplumunca kabul edilemezdi. Bir çöpçatanın aracılığına dayanan Rus evlilik geleneği ise çok münasebetsizdi. Herkes, hatta prenses bile bununla alay ediyordu. Ama kocaya nasıl varmalıydı, bir kızı kocaya nasıl vermeliydi, bunu kimse bilmiyordu. Prensesin bu konu ile ilgili olarak konuştuğu herkes ona hep aynı şeyi söylüyordu: "İnsaf edin, artık çağımızda bu eski gelenekleri bırakmanın zamanı çoktan gelmiştir. Evlenecek olanlar ana babalar değil gençlerdir. Şu hâlde, yaşayışlarını diledikleri gibi düzenlemekte gençler serbest bırakılmalıdır." Kızları olmayanların bu biçimde konuşmaları kolaydı. Ama prenses, bir topluluğa girecek olursa kızının gönlünü kaptırabileceğini, hatta evlenmek istemeyen ya da kocalığa layık olmayan birini sevebileceğini kavrıyordu. Zamanımızda gençlerin, kendi alın yazılarını kendilerinin çizmesi gerektiği yolunda prensesin kulağını ne kadar doldururlarsa doldursunlar, kadın bunlara asla inanamazdı. Prenses bunu, hangi zamanda olursa olsun, beş yaşında bir çocuk için en iyi oyuncağın dolu bir tabanca olduğunu söylemekle bir tutuyordu. Kiti'nin onu, büyük kızlarından çok rahatsız etmesinin sebebi buydu.

Şimdi ise prenses, Vronski'nin yalnız kur yapmakla yetinmesinden korkuyordu. Kızının ona âşık olduğunu görüyordu. Ama Vronski'nin namuslu bir adam olduğunu, bu yüzden bunu yapmayacağını düşünerek kendini avutuyordu. Ama bunun yanı sıra, şimdiki serbest davranışla bir kızın başını kolayca döndürmenin nasıl mümkün olduğunu ve genel olarak erkeklerin bu suçu nasıl hafife aldıklarını da biliyordu. Geçen hafta Kiti annesine, bir mazurka dansı sırasında, Vronski ile aralarında geçen konuşmayı anlatmıştı. Bu konuşma prensesi bir dereceye kadar yatıştırır gibi oldu. Ama bütün

üzüntülerinden kurtulmuş değildi. Vronski Kiti'ye, kardeşi ile kendisinin her konuda annelerinin sözünü dinlemeye alışık olduklarını, annelerine danışmadan, hiçbir zaman hiçbir önemli karar almaya kalkışmadıklarını söylemiş ve: "Şimdi de annemin Petersburg'dan gelişini, özel bir mutluluk duyarak bekliyorum," demişti.

Kiti bunu, bu sözlere hiçbir önem vermeden, annesine anlatmıştı. Ama annesi bunu başka türlü anladı. Prenses, ihtiyar kontesin bugün yarın gelmesinin beklendiğini, kadının, oğlunun seçiminden memnun kalacağını biliyordu. Yalnız prensesin tuhafına giden tek şey, Vronski'nin annesini gücendirmekten korkarak, kızına hâlâ evlilik teklifi yapmamasıydı. Prenses bu evlilik işinin olmasını, her şeyden çok da, varlığına inandığı bu huzursuzluktan kurtulmayı öylesine istiyordu ki... Kocasından ayrılmaya kalkışan büyük kızı Dolli'nin mutsuzluğunu görmek prenses için ne kadar acı olursa olsun, küçük kızı Kiti'nin alın yazısı ile ilgili kararların doğurduğu heyecan, onun diğer bütün duygularını yutuyordu. Bugün Levin'in ortaya çıkışı ile üzüntülerine yeni üzüntüler katılmıştı. Prenses, kızının, bir zamanlar Levin'e beslediğini sandığı duygulardan ötürü, aşırı bir namuslulukla Vronski'yi reddetmesinden ve genel olarak, Levin'in gelişinin, artık bitimine yaklaşan işleri karıştırmasından, geciktirmesinden korkuyordu.

Evlerine döndükleri zaman prenses, Levin'den söz açarak:

"Geleli çok mu olmuş?" diye sordu.

"Bugün gelmiş, *maman*."

Prenses:

"Sana yalnız bir şey söylemek istiyorum..." diye başladı.

Kiti, annesinin ciddi, canlı yüzünden neyin söz konusu olduğunu anladı. Parlayarak ve hızla annesine dönerek:

"Anne, rica ederim, rica ederim, bunun üzerine bana hiçbir şey söylemeyin," dedi. "Ben biliyorum, her şeyi biliyorum."

O da annesinin istediğini istiyor, ama annesinin isteyiş sebepleri onu alçaltıyordu.

"Ben yalnız şunu söylemek istiyorum. Birine ümit verip..."

"Anneciğim, şekerim, Allah aşkına söylemeyin!.. Bundan söz etmek beni öylesine korkutuyor ki..."

Annesi, kızının gözlerindeki yaşları görünce:

"Peki peki, vazgeçtim," dedi. "Yavrucuğum, yalnız bir kelimecik: Benden hiçbir şey saklamamayı bana vadetmiştin. Saklamayacaksın, değil mi?"

Kiti, kızarak ve dosdoğru annesinin yüzüne bakarak:

"Hiçbir zaman, hiçbir şeyi anneciğim..." diye cevap verdi. "Ama şimdi söyleyecek hiçbir şeyim yok. Ben... Ben... Ben isteseydim... Doğrusu ne söyleyeceğimi... nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum, bilmiyorum..."

Prenses, kızının heyecanına ve mutluluğuna gülerek: 'Hayır,' diye düşündü, 'bu gözlerle yalan söyleyemez!'

Prenses, şu anda kızının ruhunda olup biten şeylerin, kızcağıza böylesine önemli ve büyük görünmesine gülmüştü.

XIII

KİTİ, öğle yemeğinden sonra ve akşama kadar, bir gencin savaştan önceki duygularına benzer bir duygunun etkisi altında kaldı. Kalbi şiddetle çarpıyor, düşünceleri hiçbir şeyin üstünde karar kılamıyordu.

İkisinin ilk defa olarak karşılaşacakları bu akşamın, kaderinin belirleneceği bir akşam olacağını hissediyordu. Durmadan onları, bazen ayrı ayrı, bazen bir arada hayalinde canlandırıyordu. Geçmişi düşünürken, Levin ile olan ilişkilerinin anıları üzerinde zevkle, tatlılıkla duruyordu. Çocukluk anıları ile Levin'in ölen ağabeyi ile ilgili dostluk anıları, kendisinin Levin ile olan ilişkilerine şairane, özel bir güzellik veriyordu. Levin'in kesin olarak inandığı aşkı, koltuklarını kabartıyor, onu sevindiriyordu. Levin'i hatırlamak ona kolay geliyordu. Vronski tam anlamı ile bir sosyete adamı, sakin bir kişi olmakla birlikte, onunla ilgili anılarına bir huzursuzluk karışıyordu. Sanki ortada bir sahtelik, bir yalan vardı. Ama bu sahtelik çok tabii ve sevimli olan Vronski'de değildi, kızdaydı. Oysaki, Levin ile olan ilişkisinde kendini tamamıyla tabii ve açık hissediyordu. Ama buna karşılık, Vronski ile olan geleceğini düşününce,

önünde göz kamaştırıcı, mutlu bir tablo canlanıyordu. Levin ile olan geleceği ise ona sisli ve belirsiz görünüyordu.

Akşam tuvaletini giymek için yukarıya çıkıp aynaya bir göz atınca, çok iyi bir gününde ve bütün güçlerine sahip olduğunu sevinçle gördü. Gelecek için buna çok ihtiyacı vardı. Soğukkanlılığında ve zarafetinde hiçbir eksiklik olmadığını hissetti.

Saat yedi buçukta, henüz salona indiği sırada, uşak, Konstantin Dmitriç Levin'in geldiğini bildirdi. Prenses henüz odasındaydı, prens de çıkmamıştı. Kiti: 'Tamam işte,' diye düşündü ve bütün kanı yüreğine saldırdı. Aynaya bakınca, yüzünün solgunluğundan dehşete kapıldı.

Şimdi artık iyice biliyordu, onun böyle erken gelmesi, kendisini yalnız yakalayıp teklifini yapmak içindi. Ve ancak şimdi ilk defa olarak, bütün mesele tamamıyla başka, yeni bir yönden görünmeye başladı. Ancak şimdi, meselenin –kiminle mutlu olacağını, kimi sevdiğini düşünerek– yalnız kendisini ilgilendirmediğini, hemen şu dakikada, sevdiği bir adamı aşağılamak, hem de zalimce aşağılamak zorunda olduğunu anladı. Niçin? Çünkü bu adam sevimliydi, kendisini seviyordu, kendisine âşıktı. Ama yapılacak başka bir şey yoktu, böyle olması gerekti, böyle olması gerekiyordu.

'Aman yarabbi,' diye düşündü, 'bunu bizzat ben kendim mi ona söyleyeceğim?.. Peki, ben ona ne diyeyim?.. Acaba onu sevmediğimi mi söyleyeyim?.. Ama bu doğru değil!.. Peki, ona ne söyleyeyim?.. Başka birini sevdiğimi mi söyleyeyim?.. Hayır, bu mümkün değil!.. Kaçacağım... Kaçacağım.'

Onun ayak seslerini duyduğu zaman artık kapıya yaklaşıyordu. 'Hayır!.. Bu dürüst bir davranış değil. Neden korkuyorum? Hiçbir kötülük yapmadım. Ne olacaksa olsun! Doğrusunu söyleyeceğim... Onunla güç bir duruma düşülmez!..' diye düşündü ve onun kendisine dikilmiş pırıl pırıl gözleriyle, güçlü ve ürkek yüzünü görünce: 'İşte o!' diye içinden söylendi. Âdeta kendisine acımasını yalvarıyormuş gibi doğrudan doğruya Levin'in yüzüne baktı ve ona elini uzattı.

Levin, boş salona bakarak:

"Galiba biraz vakitsiz oldu," dedi, "Erken geldim."

Umutlarının gerçekleştiğini, düşüncelerini söylemekten kendisini alıkoyacak hiçbir engel olmadığını görünce yüzü dertli bir hâl aldı.

Kiti:

"Oh, hayır," dedi ve masanın yanına oturdu. Levin, cesaretini kaybetmemek için oturmadan ve genç kızın yüzüne bakmadan:

"Benim istediğim de buydu zaten, sizi bir başınıza bulmaktı," diye başladı.

"Annem şimdi gelir... Dün çok yorulmuştu. Dün..."

Kiti, dudakları arasından neler çıktığının kendisi de farkında olmadan, yalvaran ve okşayan bakışlarını Levin'den ayırmadan konuşuyordu.

Levin ona baktı. Kiti kızardı ve sustu.

"Size, burada uzun bir süre kalıp kalmayacağımı bilmediğimi, bunun size bağlı olduğunu söylemiştim."

Kiti, yaklaşmakta olan şeye ne cevap vereceğini bilemeyerek başını önüne gittikçe daha çok eğdi. Levin tekrarladı:

"Bunun size bağlı olduğunu söylemiştim... Şunu söylemek istedim... Şunu demek istedim... Bunun için buraya geldim... Ki..."

Nihayet, kendisi de ne söylediğinin farkında olmadan, ağzından:

"Benim eşim olur musunuz?.." sözleri çıktı ve en korkunç sözleri söylemiş olduğunu hissederek durdu, genç kızın yüzüne baktı.

Kiti, Levin'in yüzüne bakmıyor, güçlükle soluyordu. Büyük bir sevinç içindeydi. Ruhu mutlulukla dolup taşıyordu. Bu sevgi açıklamasının kendisinde böylesine güçlü bir etki yapacağını hiç sanmamıştı. Ama bu sadece bir an sürdü. Vronski'yi hatırladı. Işıklı ve dürüst gözlerini Levin'e kaldırdı. Onun umutsuz yüzünü görünce hızla:

"Bu, olamayacak, beni affedin," diye cevap verdi.

Bir dakika önce bu kız ona ne kadar yakın, varlığı için ne kadar önemliydi. Şimdi ise ondan ne kadar uzaklaşmış, ona ne kadar yabancılaşmıştı.

Kiti'ye bakmadan:

"Zaten bu başka türlü olamazdı," dedi. Kızı selamlayarak çıkıp gitmek istedi.

XIV

AMA tam bu sırada prenses içeri girdi. Onları yalnız ve yüzlerini perişan bir hâlde görünce, yüzünde bir dehşet belirdi. Levin, bir şey söylemeden onu selamladı. Kiti, gözlerini kaldırmadan susuyordu. Prenses: 'Tanrı'ya şükürler olsun, reddetmiş,' diye düşündü ve perşembeleri, misafirlerini karşılarken yüzünü süsleyen o her zamanki gülümseme ile yüzü aydınlandı. Oturdu ve Levin'e köydeki yaşayışı üzerine sorular sormaya başladı. Levin belli etmeden gitmek için, misafirlerin gelişini bekleyerek yine oturdu.

Beş dakika sonra, Kiti'nin geçen kış evlenmiş olan arkadaşlarından Kontes Nordstan içeri girdi.

Bu, kuru, sarı, siyah parlak gözlü, hastalıklı, sinirli bir kadındı. Kiti'yi severdi ve ona olan bu sevgisi, evli kadınların genç kızlara olan sevgilerinde her zaman görüldüğü üzere, Kiti'yi, kendi idealine uygun bir mutluluk içinde evlendirmek isteğinde beliriyordu. Bunun için de Kiti'yi Vronski ile evlendirmek istiyordu. Kış başlangıcında Kiti'lerin evinde sık sık rastladığı Levin'den hiç hoşlanmamıştı. Onunla her karşılaştığında, her zaman, en sevdiği şey ona takılmaktı.

Kontes Nordstan, Levin'den söz ederken şöyle derdi:

"Kurulduğu büyüklük tahtının yüksekliğinden bana baktığı zaman hoşuma gidiyor: O zaman ya aptal olduğum için benimle akıllıca konuşmaktan vazgeçiyor ya da bana kadar iniyor. İnmek: Ben bunu çok seviyorum. Bana katlanamayışına da çok memnunum."

Kontes haklıydı. Çünkü Levin gerçekten de kontese katlanamıyor, onun bir meziyet olarak saydığı ve gururlandığı sinirli hâlinden, bütün kabalıklara ve adiliklere karşı gösterdiği ince küçümsemeden ve ilgisizlikten ötürü onu küçümsüyordu.

Nordstan ile Levin arasında, sosyete hayatında sık sık rastlanan cinsten bir ilişki kurulmuştu: Görünüşte birbirleri ile dost geçinirken, birbirlerine karşı ciddi olarak davranamayacak, hatta karşılıklı olarak birbirlerinin hakaretlerinden bile kırılmayacak kadar birbirlerini küçümsüyorlardı.

Kontes Nordstan hemen Levin'e saldırdı. Ona minnacık sarı elini uzatarak ve onun kışın başlarında bir gün, "Moskova bir Babil'dir," dediğini hatırlayarak:

"Vay!.. Konstantin Dmitriç!.. Demek yine bizim sefih Babil'imize geldiniz!.." dedi, sonra alaycı bir gülümseyişle Kiti'ye bakarak ekledi: "Nasıl, Babil mi düzeldi, yoksa siz mi bozuldunuz?.."

Kendini toparlayan Levin, alıştığı üzere, kontesle konuşurken takındığı düşmanca alaycı edayı takınarak:

"Sözlerimi böylesine iyi hatırlamış olmanızdan doğrusu koltuklarım kabardı, kontes," dedi. "Herhâlde sözlerim üzerinizde çok güçlü bir etki yapmış olacak!"

"A, elbet! Ben hepsini not ediyorum, nasıl Kiti, yine paten yaptın mı?.."

Kontes, Kiti ile konuşmaya başladı. Şu anda buradan kalkıp gitmek Levin için ne kadar uygunsuz olursa olsun, bütün gece burada kalıp ara sıra kendisine bir göz atan ve onun bakışlarından gözlerini kaçıran Kiti'yi görmektense bu uygunsuzluğu yapmak yine de daha kolaydı. Kalkmak istedi. Ama onun susmakta olduğunu fark eden prenses ona dönerek:

"Uzun bir süre kalmak için mi Moskova'ya geldiniz?" diye sordu. "Galiba siz Eyalet Meclisi yargıçlığı* yapıyorsunuz, uzun bir süre kalamazsınız!"

Levin:

"Hayır prenses, ben artık Eyalet Meclisi işiyle uğraşmıyorum," dedi. "Birkaç gün kalmak üzere geldim."

Kontes Nordstan, Levin'in sert ve ciddi yüzüne bakarak: 'Onda bir fevkaladelik var,' diye düşündü. 'Nedense her zamanki konuşmalarına girişmiyor. Ama ben onu konuştururum. Kiti'nin önünde onu aptal durumuna sokmaya bayılıyorum!' Levin'e dönerek:

"Konstantin Dmitriç," dedi. "Siz bütün bunları bilirsiniz! Lütfen bana bunun ne demek olduğunu açıklar mısınız?.. Bizim Kaluga köyündeki mujikler ve eşleri her şeylerini, bütün varlarını yoklarını içkiye verdiklerinden şimdi bize olan borçlarını ödemiyorlar... Bu ne demektir?.. Siz her zaman mujikleri över durursunuz..."

Bu sırada salona bir kadın daha girdi ve Levin ayağa kalktı.

---

* Eyalet Meclisleri, 1861 toprak reformundan sonra bağımsızlıklarına kavuşan toprak köleleriyle derebeyleri arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere kurulmuş bir yargılama örgütüdür. *–H. Âli Ediz*

"Affınızı rica ederim, kontes. Doğrusunu isterseniz bu konuda hiçbir şey bilmiyorum, size de hiçbir şey söyleyemem," dedi ve kadının arkasından salona giren subaya baktı.

Levin, 'Herhâlde bu Vronski olmalı,' diye düşündü ve bundan emin olmak için Kiti'ye baktı. Kiti, Vronski'ye bakma ve Levin'e bir göz atma fırsatını bile bulmuştu. Levin, genç kızın gözlerinde elinde olmayarak tutuşan bu bakıştan, bu genci sevdiğini, hem de bu sevgisini sözle kendisine söylemiş kadar kesin olarak anladı. Ama bu adam kimdi, neyin nesiydi?

Şimdi Levin –bu ister iyi, ister kötü olsun– artık kalmamazlık edemezdi. Kiti'nin sevdiği bu adamın neyin nesi olduğunu öğrenmek zorundaydı.

Öyle kişiler vardır ki, hangi alanda olursa olsun, mutluluğa ermiş bir rakibi ile karşılaştıkları zaman, onda olan bütün iyi şeylere sırt çevirir, onun sadece kötü şeylerini görürler... Ama öyle kişiler de vardır ki, tam tersine, bu mutlu rakipte, her şeyden çok, kendilerini yenilgiye uğratan üstünlükleri bulmak ister ve gönülleri yana yana, onda sadece iyi şeyler ararlar. İşte Levin, bu kişilerden biriydi. Ama o, Vronski'nin iyi ve çekici yanlarını arayıp bulmakta zorluk çekmedi. Bunlar hemen gözüne çarptı. Vronski, orta boylu, tıknaz vücutlu, fevkalade sakin ve kararlı bir yüzü olan sevimli, yakışıklı, esmer bir gençti. Kısa kesilmiş siyah saçlarından, yeni tıraş olmuş çenesinden, terzinin elinden henüz çıkmış yepyeni bol üniformasına kadar, yüzünde ve görünüşünde, her şey sade, aynı zamanda zarifti. İçeri giren kadına yol verdikten sonra prensese, sonra da Kiti'ye yaklaştı.

Kiti'ye yaklaşırken, Vronski'nin güzel gözleri, özellikle tatlı bir ışıkla tutuştu. Yüzünde zor fark edilir, mutlu, alçakgönüllü, muzaffer bir gülümseyiş olduğu hâlde (Levin'e öyle geldi) Kiti'nin önünde ölçülü bir saygı ile eğildi. Küçük ama geniş elini genç kıza uzattı.

Herkesle selamlaştıktan ve birkaç kelime konuştuktan sonra, gözlerini kendisinden hiç ayırmayan Levin'e bir defa olsun bakmadan oturdu.

Prenses, Levin'i işaret ederek:

"İzin veriniz de sizi birbirinize tanıtayım," dedi. "Konstantin Dmitriç Levin, Kont Aleksey Kirilloviç Vronski."

Vronski kalktı ve Levin'in gözlerine dostça bakarak elini sıktı. Sakin, içten bir gülümseyişle:

"Galiba bu kış sizinle bir öğle yemeği yiyecektim, ama siz birdenbire kalkıp köye gittiniz!" dedi.

Kontes Nordstan atılarak:

"Konstantin Dmitriç, şehirleri ve biz şehirlileri küçümser, bizlerden tiksinir."

Levin:

"Herhâlde sözlerim üzerinizde büyük bir etki yapıyor olmalı ki onları böylesine iyi hatırlıyorsunuz," dedi ve bu sözleri bundan önce de söylemiş olduğunu hatırlayarak kızardı.

Vronski, Levin'e ve Kontes Nordstan'a bakarak gülümsedi. Sonra Levin'e dönerek:

"Siz her zaman köyde mi oturuyorsunuz?" diye sordu. "Öyle sanıyorum ki kışın sıkıcı olur?"

Levin sertçe cevap verdi:

"İnsanın bir işi olursa sıkılmaz. Zaten insan kendi kendine sıkılmaz."

Levin'in konuşma tonunu fark eden, ama fark etmemiş gibi davranan Vronski:

"Ben köyü seviyorum," dedi.

Kontes Nordstan:

"Sanıyorum ki köyde sürekli olarak oturmaya katlanamazdınız," diye lafa karıştı.

Vronski sözlerine devam ederek:

"Bilmiyorum, uzun bir süre kaldığım olmadı. Ama tuhaf bir duygunun etkisi altında kaldım. Annemle bir kışı geçirdiğim Nice'te olduğu kadar hiçbir yerde, kar topu oyunlarıyla, mujikleriyle köyü, Rus köyünü böylesine özlemedim. Siz de bilirsiniz ki, Nice, aslında sıkıcı bir yerdir. Sonra, Serento, Napoli gibi yerler de ancak kısa bir süre iyidirler. Hele oralarda insan, çok canlı olarak Rusya'yı, özellikle köyü hatırlıyor! Oraları denilebilir ki..."

Vronski, hem Kiti'ye, hem Levin'e dönerek sakin ve iyilik dolu bakışlarını kâh birinin, kâh ötekinin üzerinde gezdirerek konuşuyor, herhâlde aklına esenleri söylüyordu.

Kontes Nordstan'ın bir şey söylemek istediğini fark edince, başladığı cümleyi bitirmeden sustu ve dikkatle kontesi dinlemeye başladı.

Konuşma bir an bile kesilmeden, aralıksız sürüp gidiyordu. Öyle ki, konu kıtlığına karşı daima, klasik öğrenim ile pratik öğrenim ve mecburi askerlik gibi yedek iki ağır silahı bulunan ihtiyar prenses, bu silahlarını kullanmak gerekliliğini duymadı. Kontes Nordstan da Levin'e takılmak fırsatını bulamadı.

Levin, genel konuşmaya katılmak istiyor ama yapamıyordu. Her an kendi kendine 'şimdi gitmeliyim' diye düşünüyor, ama bir şeyler bekleyerek gitmiyordu.

Dönen masalardan, ruhlardan konuşulmaya başlandı. İspirtizmaya inanan Kontes Nordstan, gördüğü bazı inanılmayacak olayları anlatmaya başladı.

Vronski gülümseyerek:

"Ah, kontes ne olursunuz, mutlaka beni de götürün, Allah aşkına beni de onlara götürün!" dedi. "Her yerde aradımsa da, hiçbir zaman olağanüstü bir şey görmedim."

Kontes Nordstan:

"Olur," diye cevap verdi. "Gelecek cumartesi."

Sonra Levin'e dönerek sordu:

"Ya siz Konstantin Dmitriç, inanıyor musunuz?"

"Bana niçin soruyorsunuz?.. Ne cevap vereceğimi nasıl olsa biliyorsunuz!.."

"Ama düşüncelerinizi duymak istiyorum."

Levin:

"Ben sadece şu düşüncedeyim; bu dönen masalar, sözde aydın toplumumuzun mujiklerden ileri olmadığını ispatlıyor... Mujikler, göze gelmeye, çarpılmaya, büyüye inanıyorlar... Biz ise..."

"Yani siz inanmıyor musunuz?.."

"İnanamam, kontes."

"Ya ben kendim gördüysem?.."

"Köylü kadınlar da cinleri gözleriyle gördüklerini söylerler."

Kontes:

"O hâlde benim doğruyu söylemediğimi düşünüyorsunuz?" dedi ve neşeli olmayan bir gülüşle güldü.

Levin'in hesabına kızaran Kiti:

"Yok canım Maşa," dedi, "Konstantin Dmitriç, sadece inanamayacağını söylüyor."

Levin bunu anladı ve daha çok sinirlenerek cevap vermek istedi. Ama Vronski, hemen açık, sevimli gülümseyişi ile tatsız bir hâl almak tehlikesini gösteren konuşmanın imdadına yetişti:

"Siz hiç ihtimalleri kabul etmek istemiyor musunuz?" diye sordu. "Niçin olmasın?.. Ne olduğunu bilmediğimiz elektriğin varlığını kabul ediyoruz. Bizce henüz bilinmeyen yeni bir güç neden olmasın? Öyle bir güç ki..."

Levin hızla Vronski'nin sözünü keserek:

"Elektrik bulunduğu zaman sadece onun belirtileri keşfedilmişti, onun nereden geldiği, ne yaptığı henüz bilinmiyordu. Onu uygulama alanına geçirmeyi akıl edinceye kadar aradan yüzyıllar geçti. İspirtizmacılar ise, tam tersine, masalara yazı yazdırmak ve ruhları çağırmakla işe başladılar. Ancak bundan sonradır ki, bunun bilinmeyen bir güç olduğunu söylemeye başladılar."

Vronski, görünüşe göre Levin'in sözleriyle ilgilenerek, onu her zaman dinlediği gibi, dikkatle dinliyordu.

"Evet, ama ispirtizmacılar da diyor ki: 'Şimdilik biz bu gücün ne olduğunu bilmiyoruz, ama ortada bir güç var ve bu güç şu şartlar altında ortaya çıkıyor. Bu gücün ne olduğunu bulmak da bilginlere düşüyor.' Hayır, ben anlamıyorum, niçin bu yeni bir güç olmazmış, eğer bu güç..."

Levin yine onun sözünü keserek:

"Çünkü elektrikte, reçineyi yünlü bir kumaş parçasına sürttüğünüz zaman, her seferinde belli bir olay meydana geliyor, ispirtizmada ise her seferinde sonuç alamazsınız! Demek ki bu, bir tabiat olayı sayılamaz!.."

Vronski, herhâlde, konuşmanın bir salon için çok ciddi bir hâl almakta olduğunu hissetmiş olacak ki, itiraz etmedi. Ama konuşma konusunu değiştirmeye çalışarak neşeli bir gülümseyişle bayanlara döndü.

"Haydi, hemen şimdi bir deneme yapalım, kontes."

Ama Levin, düşündüklerini sonuna kadar söylemek istiyordu:

"Öyle sanıyorum ki," diye sözlerine devam etti, "ispiritizmacıların mucizelerini yeni bir güçle açıklamak yolundaki bu denemeleri, en başarısız denemedir. Onlar düpedüz manevi bir güçten söz ediyorlar. Bunu da maddi bir denemeye bağlamak istiyorlar."

Herkes onun sözünü bitirmesini bekliyordu, o da bunu hissetti.

Kontes Nordstan:

"Öyle sanıyorum ki siz iyi bir medyum olabilirsiniz, çünkü coşkun bir hâliniz var."

Levin ağzını açtı, bir şey söylemek istedi, ama kızardı ve sustu. Vronski:

"Prenses Kiti, haydi, lütfen hemen şimdi bir deneyelim. Prenses, izin veriyor musunuz?.."

Vronski, gözleriyle bir masa arayarak kalktı.

Kiti de bir masa bulmak üzere kalktı. Levin'in yanından geçerken, göz göze geldiler. Kiti bütün yüreğiyle ona acıyordu. Mutsuzluğuna kendisi sebep olduğu için ona daha da çok acıyordu. Bakışları: 'Beni bağışlayabilirseniz bağışlayın, öylesine mutluyum ki!' diyordu.

Levin'in bakışı ona: 'Herkesten nefret ediyorum, sizden de, kendimden de,' diye cevap verdi ve şapkasını aramaya koyuldu.

Ama gitmesi kısmet değilmiş! Konukların tam masanın başına geçip oturmaya hazırlandıkları, Levin'in de gitmeye kalkıştığı sırada, ihtiyar prens içeri girdi. Bayanlarla selamlaştıktan sonra, Levin'e döndü, sevinçle:

"Vay!" diye bağırdı. "Geleli çok mu oldu? Burada olduğunu bilmiyordum. Sizi gördüğüme çok sevindim."

İhtiyar prens, Levin'e bazen *sen*, bazen de *siz* diye hitap ediyordu. Levin'i kucakladı ve ayağa kalkarak prensin kendisini görmesini sessizce bekleyen Vronski'nin farkında olmadan Levin'le konuşmaya daldı.

Kiti, bütün bu olup bitenlerden sonra prensin Levin'e gösterdiği yakınlığın delikanlıya çok ağır geldiğini anladı. Babasının –nihayet– Vronski'nin selamına nasıl soğuk bir karşılık verdiğini de

gördü; Vronski'nin kendisine neden ve nasıl soğuk durabildiğini anlamaya çalışarak ama anlamayarak, babasına nasıl dostça bir şaşkınlıkla baktığını da fark etti ve kızardı.

Kontes Nordstan:

"Prens," dedi, "Konstantin Dmitriç'i bize bırakın, bir deneme yapmak istiyoruz."

İhtiyar prens, Vronski'ye bakarak ve bu denemenin onun başı altından çıktığını sezerek:

"Ne denemesi?" dedi. "Masaları döndürmek mi?.. Bayanlar, baylar beni affedin ama, yüzük oyunu oynasak bence daha çok eğlenmiş oluruz. Hiç değilse yüzük oyununda bir anlam var."

Vronski, şaşkınlık dolu sert bakışlarıyla prensi süzdükten ve hafifçe gülümsedikten sonra, hemen Kontes Nordstan ile, gelecek hafta verilecek büyük balo üzerine konuşmaya başladı. Sonra Kiti'ye dönerek:

"Umarım ki siz de bu baloya gelirsiniz," dedi.

Levin, ihtiyar prens yanından ayrılır ayrılmaz, kimse farkına varmadan çıkıp gitti ve bu geceden beraberinde götürdüğü son izlenim, Vronski'nin balo ile ilgili sorusuna cevap veren Kiti'nin gülümseyen mutlu yüzü oldu.

XV

AKŞAM toplantısı bitince Kiti annesine, Levin'le konuşmasını anlattı. Levin'e çok acımasına rağmen, kendisine evlilik teklifinde bulunduğu düşüncesi, onu sevindiriyordu. Gerektiği gibi davrandığından kuşkusu yoktu. Ama yine de yatağında uzun süre uyuyamadı. Bir izlenim kafasından bir türlü çıkmıyordu: bu, babasının anlattıklarını dinlerken durduğu biçimde, çatık kaşlı ve bu kaşların altından, iyilik dolu gözlerle kederli, üzgün, bir kendisine, bir Vronski'ye bakan Levin'in yüzüydü. Ona öylesine acıyordu ki, gözleri dolu dolu oldu. Ama hemen onunla değiştirdiği adamı düşündü. Bu erkekçe kararlı yüzü, bu soylu durgunluğu, her şeyde herkese gösterilen iyilik dolu davranışları çok canlı olarak gözlerinin önüne getirdi. Sevdiği adamın kendisine olan sevgisini hatırla-

dı. Ruhunu yine bir sevinç dalgası kapladı, mutlu bir gülümseyişle başını yastığa bıraktı. Kendi kendine: 'Yazık, çok yazık, ama elden ne gelir?.. Benim hiçbir suçum yok!' diye söylendi. Ama içinden gelen bir ses, başka şeyler söylüyordu. Acaba kendini Levin'e sevdirmiş olmasına mı, yoksa onu reddedişine mi pişmanlık duyuyordu, bunu bilmiyordu. Ama mutluluğu şüphelerle zehirlenmişti. Uyuyuncaya kadar kendi kendine: 'Allah'ım sen bana acı! Allah'ım sen bana acı,' diye söylendi.

Bu sırada aşağıda, prensin küçük çalışma odasında, ana baba arasında, en sevdikleri kızları yüzünden, sık sık tekrarlanan sahnelerden biri geçiyordu.

Prens, kollarını sallayarak ve kürk ropdöşambırının önünü kapayarak bağırıyordu:

"Bu ne demek? Bu şu demektir ki, sizde gurur, asalet yoktur. Bu, bu adice, bu aptalca koca arama yollarınızla kızı mahvediyorsunuz, demektir."

Prenses, hemen hemen ağlayarak:

"Allah rızası için insaf et, prens," dedi. "Ben ne yaptım?"

Prenses, kızıyla yaptığı konuşmadan sonra, mutlu ve sevinçli bir hâlde, âdeti olduğu üzere, kocasına iyi geceler dileğinde bulunmak üzere prensin odasına gelmişti. Gerçi ona, Levin'in evlilik teklifinden ve Kiti'nin bu teklifi reddedişinden söz etmeye niyetli değildi. Ona sadece, Vronski ile olan duruma bitmiş gözüyle bakılabileceğini, Vronski'nin annesi gelir gelmez bu işin kesin karara bağlanacağını çıtlatmıştı. İşte bu sırada, bu sözler üzerine, kocası birdenbire parlamış ve bağıra bağıra, ağır sözler söylemeye başlamıştı.

"Ne mi yaptınız?.. Birincisi, birtakım kurnazlıklara başvurarak isteklileri evinize çağırıyorsunuz! Şimdi bütün Moskova, hem de haklı olarak, bundan söz edecek... Bir suare veriyorsanız, yalnız seçilmiş isteklileri değil, herkesi çağırın efendim. Bütün şu *muhallebi çocuklarını* (prens, Moskova gençlerine böyle bir ad takmıştı) çağırın, bir piyanist tutun, varsın dans etsinler. Ama bu akşamki gibi buluşmalar tertip etmeyin. Bunları görmekten iğreniyorum, iğreniyorum. Nihayet meramınıza erdiniz, kızcağızın aklını çeldiniz! Levin bin defa daha iyi. Şu Petersburg züppesi olacak adama

gelince, hepsi bir kalıptan çıkmış gibi birbirine benziyor, hepsi de alçak... Hiç olmazsa safkan bir prens olsaydı bari... Benim kızımın kimseye ihtiyacı yok..."

"Peki ben ne yapmışım?"

Prens öfkeyle bağırdı:

"Şunu yapmışsın ki..."

Prenses kocasının sözünü kesti:

"Seni dinleyecek olursam kızımızı hiçbir zaman evlendiremeyeceğimizi biliyorum. O hâlde köye gidelim."

"Bence gitmek daha iyidir."

"Dur, ama!.. Sanki ben adamın yüzüne mi gülüyorum? Hiç de yüzüne güldüğüm yok. Genç adam, üstelik çok iyi... âşık olmuş... Kız da sanırım..."

"Evet, size öyle geliyor! Ya kız ona gerçekten âşık olursa? Oysa ben ne kadar evlenmeyi düşünüyorsam o da o kadar düşünüyor. Oh, bari gözlerim görmese! 'Ah, ispirtizma!.. Ah Nice şehri!.. Ah balo!' (Prens, karısını taklit ettiğini tasavvur ederek her kelimede reverans yapıyordu.) Katya'nın kafası bu düşüncelere saplanırsa, işte o zaman kızcağızın mutsuzluğunu hazırlamış oluruz."

"Niçin öyle sanıyorsun?"

"Sanmıyorum, biliyorum. Bunun için bizim gözlerimiz var, ama kadınlarda bu yok işte! Bir yanda, Levin gibi ciddi niyetleri olan bir adam var, öte yanda da, eğlenmekten başka bir şey düşünmeyen bu soytarı gibi bir züppe var."

"Ne diyeyim, bir defa kafana saplanmış..."

"Anlayacaksın ama, Daşenka'da olduğu gibi, iş işten geçmiş olacak!"

Mutsuz Dolli'yi hatırlayan prenses, kocasının lafını keserek:

"Pekâlâ, pekâlâ, artık konuşmayalım!" dedi.

"Çok iyi, öyleyse... İyi geceler..."

Karı koca birbirlerini kutsayarak öpüştüler ama, her biri kafasında kendi düşüncesi olduğu hâlde ayrıldılar.

Prenses bu gecenin, Kiti'nin alın yazısını çizdiğine ve Vronski'nin niyetlerinden şüphe edilmeyeceğine, ilkin kesin olarak inanmıştı. Ama kocasının sözleri onu şaşırttı. Odasına dönünce,

geleceğin bilinmezliği karşısında kapıldığı dehşetle, tıpkı Kiti gibi, içinden: 'Allah'ım bana acı, Allah'ım bana acı, Allah'ım bana acı!' diye birkaç sefer tekrarladı.

XVI

VRONSKİ, aile hayatını hiç tanımamıştı. Annesi gençliğinde parlak bir sosyete kadınıydı. Evliliği sırasında, hele evliliğinden sonra, bütün sosyetenin bildiği birçok gönül macerası yaşadı. Vronski, babasını hemen hemen hatırlamıyordu. Öğrenimini soyluların okuduğu askerî bir okulda yaptı.

Okuldan, çok genç parlak bir subay olarak çıkınca, hemen Petersburg'un zengin askerî çevresine karıştı. Gerçi seyrek olarak Petersburg sosyetesine giriyordu ama bütün gönül maceraları sosyete dışındaydı.

Petersburg'un parlak ve kaba hayatından sonra, ilk defa Moskova'da, kendisine âşık olan, sevimli, saf bir sosyete kızıyla yakınlık kurmanın güzelliğini tattı. Kiti ile ilişkisinde kötü herhangi bir şey olabileceği aklına bile gelmiyordu. Balolarda daha çok onunla dans ediyor, evlerine girip çıkıyordu. Onunla, sosyete hayatında konuşulmasına alışılmış olan saçma sapan konulardan söz ediyor, ama elinde olmayarak bu saçma sapan sözlere kız için özel bir anlam katıyordu. Ona, başkalarının yanında söylenemeyecek hiçbir şey söylememekle beraber, genç kızın gittikçe kendisine bağlandığını hissediyor, bunu hissettikçe de bundan bir tat duyuyor ve kıza olan duyguları gittikçe inceliyordu. Vronski, Kiti'ye olan davranışının belli bir adının olduğunu, buna, evlilik niyeti olmadan genç kızları baştan çıkarma denildiğini, bu baştan çıkarmanın, kendisi gibi parlak gençler arasında alışkanlık hâline gelen kötü davranışlardan biri sayıldığını bilmiyordu. Bu tat kaynağını ilk defa kendisinin bulduğunu sanıyor ve bu buluşunun tadını çıkarıyordu.

O gece Kiti'nin anası ile babasının neler konuştuğunu işitebilseydi, kızın ailesinin görüşlerini paylaşarak Kiti ile evlenmezse onun mutsuz olacağını öğrenebilseydi buna çok şaşar ve inanmaz-

dı. Kendisine böyle büyük, tatlı bir zevk veren şeyin, özellikle kıza fena gelebileceğine inanamazdı. Onunla evlenmek zorunda olduğuna ise bundan da az inanabilirdi.

Evlilik ona, hiçbir zaman mümkün görünmemişti. Aile hayatını sevmemekle kalmıyor, ailede, özellikle kocada, içinde yaşadığı bekârlar dünyasının ortak görüşüne göre, yabancı, düşman ve hepsinden çok, gülünç bir şeyler tasavvur ediyordu. Vronski, Kiti'nin anası ile babasının neler konuştuğunu bilmemekle beraber, bu gece Şçerbatski'lerden çıkarken, kendisi ile Kiti arasındaki o manevi gizli bağın, bu akşam öylesine güçlendiğini hissetti ki, bir şeyler yapmak gerekecekti. Ama ne yapabilirdi, ne yapması gerekiyordu, işte bunu kestiremiyordu.

Her zaman olduğu gibi Şçerbatski'lerden –biraz da bütün gece sigara içmemiş olmasından ileri gelen– hoş bir tazelik ve temizlik duygusuyla dönerken: 'İşin en güzel yanı,' diye düşünüyordu, 'onun ya da benim tarafımdan hiçbir şey söylenmediği hâlde, bakışmalar ve edalarla yapılan bu dilsiz konuşmamızda, birbirimizi öylesine iyi anlıyorduk ki, bu kez, her zamandan daha açık olarak sevdiğini söyledi. Hem de ne kadar sevimli, sade ve güvenli olarak... Ben kendim de kendimi daha iyi, daha temiz buluyorum. Benim de bir kalbim olduğunu, birçok iyi yanımın bulunduğunu hissediyorum. Bu sevimli âşık gözler! Hele: *pek çok*... dediği zaman...'

'Peki, ne olacak? Hiçbir şey... Benim hoşuma gidiyor, onun da hoşuna gidiyor...' Ve bu gecesini nasıl geçireceğini düşünmeye başladı.

Gidebileceği yerleri hayalinde canlandırdı: 'Acaba kulübe mi gitsem?.. Orada Ignatov ile şampanya içip bir parti bezik mi oynasam? Yok gitmeyeceğim. İyisi mi *Chateau des fleurs*'e gider, orada Oblonski'yi bulurum, biraz şarkı, biraz *cancan*?.. Hayır, bıktım. Şçerbatski'lerde kendim de daha iyi olduğumdan, onları seviyorum. İyisi mi eve gideyim.' Doğruca Dussause otelindeki odasına gitti. Akşam yemeği getirtti, sonra soyunup yatağına girdi, başını yastığa koyar koymaz da derin bir uykuya daldı.

XVII

ERTESİ gün Vronski, sabahın on birinde, annesini karşılamak üzere, tren istasyonuna gitti. Orada, büyük merdivenlerde karşısına çıkan ilk insan, aynı trenle gelmekte olan kız kardeşini bekleyen Oblonski oldu.

Oblonski:

"Ooo! Ekselans!" diye bağırdı. "Kimi karşılamaya geldin?"

Vronski, Oblonski ile karşılaşan herkes gibi gülümseyerek:

"Annemi," diye cevap verdi. Ve elini sıkarak onunla birlikte merdivenleri çıktı. "Bugün Petersburg'dan gelmesi gerekiyor."

"Bense seni saat ikiye kadar bekledim. Şçerbatski'lerden nereye gittin?"

Vronski:

"Eve," diye cevap verdi. "Ne yalan söyleyeyim, Şçerbatski'lerden sonra kendimi öylesine iyi hissettim ki, başka bir yere gitmeyi canım istemedi."

Stepan Arkadyeviç Oblonski, bir gün önce Levin'e söylediği mısraları aynen tekrarladı: "Ben oynak, yavuz atları belirtilerinden, sevdalı gençleri de gözlerinden anlarım."

Vronski, bunu inkâr etmeyen bir eda ile gülümsedi, ama hemen konuşmayı değiştirdi.

"Sen kimi karşılıyorsun?" diye sordu.

Oblonski:

"Ben mi?" dedi. "Güzel bir kadını karşılamaya geldim."

"Bak sen!.."

"*Honni soit qui mal y pense*!* Kız kardeşim Anna'yı."

Vronski:

"Ya, demek Karenina'yı?" dedi.

"Herhâlde onu tanırsın?.."

Vronski, Karenina adı altında, belli belirsiz, kendini beğenmiş ve sıkıcı bir şeyi gözü önüne getirerek dalgın dalgın cevap verdi.

"Galiba tanıyorum... Ya da hayır... Doğrusu pek hatırlamıyorum."

---

* (Lat.) "Kötü düşünen utansın!" –*H. Âli Ediz*

"Ama Aleksey Aleksandroviç'i, benim ünlü eniştemi herhâlde tanıyorsundur. Onu bütün dünya tanır."

Vronski:

"Yani şöhretini duydum, yüzce de tanırım," dedi. "Akıllı, bilgili, etkileyici biri olduğunu da biliyorum... ama bilirim ki bu benim alanım dışında... *Not in my line*."

Stepan Arkadyeviç Oblonski:

"Evet, harikulade bir insandır. Gerçi biraz tutucudur ama sevimli, iyi bir adamdır," dedi.

Vronski gülümseyerek:

"Eh, varsın öyle olsun!" diye söylendi. Sonra giriş kapısında durmakta olan annesinin uzun boylu, ihtiyar uşağını görerek: "O, sen burada mısın!" dedi. "Gir içeri."

Herkesin Stepan Arkadyeviç'te ortaklaşa bulduğu sevimlilikten başka, hayalinde kendisini Kiti ile birleştirmesinden ötürü, Vronski bu son zamanlarda ona ayrıca bir bağlılık da duymaktaydı. Gülümseyerek koluna girdi.

"Nasıl, pazara ünlü ses sanatçısı şerefine bir akşam yemeği düzenleyelim mi?"

Stepan Arkadyeviç:

"Mutlaka," dedi. "Ben katılacakları yazarım. Ha, bak, dün akşam dostum Levin'le tanıştın mı?.."

"Tabii tanıştım. Ama nedense çabuk gitti."

Oblonski sözüne devam ederek:

"Çok iyi bir çocuk, doğru değil mi?" dedi.

Vronski:

"Bilmem neden, bütün Moskovalılarda bir katılık var," dedi. Sonra şakacı bir eda ile ekledi: "Ama tabii konuştuğum bir yana, burunlarından kıl aldırmıyorlar, hemen kızıveriyorlar.. Sanki hep bir şeyler hissettirmek istiyorlar..."

Stepan Arkadyeviç neşeli neşeli gülerek:

"Böyle bir şey var, gerçekten de var," dedi.

Vronski bir memura başvurarak:

"Tren yakında geliyor mu?" diye sordu.

Memur:

"Son istasyondan hareket etti," cevabını verdi.

Garda gittikçe artmakta olan hazırlıklar, hamalların koşuşması, jandarmaların, memurların görünmesi, karşılayıcıların çoğalması, her şey, her şey trenin yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu. Gocuklar giymiş yumuşak keçe çizmeli işçilerin kıvrılan demiryolunun rayları üzerinden geçişleri, donmuş sislerin arasından görünüyordu. Uzaktan lokomotifin düdük sesi ve raylar üzerinde yaklaşmakta olan ağır bir cismin gürültüsü duyuldu.

Levin'in Kiti üzerine olan niyetlerini Vronski'ye anlatmayı çok isteyen Stepan Arkadyeviç:

"Hayır, hayır," dedi. "Sen benim Levin'i yanlış değerlendirmişsin! Levin çok sinirli bir adamdır. Ara sıra tatsızlaşır, orası doğru, ama bazen da çok sevimli olur. Dürüst, doğrucu bir yaradılışı, altın gibi bir yüreği vardır. Ama dün ortada özel birtakım sebepler vardı."

Stepan Arkadyeviç, dün dostuna karşı duyduğu candan sempatiyi büsbütün unutarak, şimdi de, ama bu sefer yalnız Vronski'ye karşı aynı sempatiyi duyarak, manalı bir gülüşle sözlerine devam etti:

"Evet, dün ortada, onu ya çok mutlu ya da büsbütün mutsuz kılabilecek sebepler vardı."

Vronski durdu ve düpedüz sordu:

"Yani ne demek istiyorsun? Yoksa o dün, *belle soeur*'üne* evlilik teklifinde mi bulundu?"

Stepan Arkadyeviç:

"Olabilir," dedi. "Dün akşam böyle bir şey sezer gibi oldum. Evet, erken gittiğine, üstelik keyfi de yerinde olmadığına göre, böyle olacak. O kadar uzun zamandan beri âşık ki... ona acıyorum."

Vronski:

"Bak sen!.." dedi ve doğrularak yine yürümeye başladı. "Ama bana öyle geliyor ki, Kiti daha parlak bir evlilik umabilir... Bununla birlikte ben Levin'i tanımıyorum," diye ekledi. "Güç bir durum...

* (Fr.) "Baldız." –*H. Âli Ediz*

Zaten bundan ötürüdür ki erkeklerin çoğu Klara'larla ilgilenmeyi tercih ediyor. Oradaki başarısızlık sadece paranızın yetersizliğini, ama buradaki başarısızlık terazideki değerinizin yetersizliğini gösterir. Neyse, işte tren de geliyor."

Gerçekten de, lokomotif uzaktan düdüğünü öttürüyordu. Birkaç dakika sonra peron sarsıldı. Soğuktan ağırlaşıp aşağıya yığılan buharla soluyarak ve orta tekerleği döndüren pistonu ölçülü bir hareketle ağır ağır inip çıkarak lokomotif geçti. Yüzü gözü sarılı, her yanı kırağı ile örtülü uyuşmuş makinist garı selamlıyordu. Tender'in arkasından, peronu daha da güçlü sarsarak, ciyak ciyak bağıran bir köpekle, ağır ağır bagaj vagonu geçti. En sonunda, durmadan önce sarsılan yolcu vagonları göründü.

Gösterişli bir kondüktör, yürürken düdük çalarak, vagondan atladı. Onun arkasından da, sabırsız yolcular, etrafını sert bakışlarla süzerek dimdik yürüyen bir muhafız subayı, elinde çantası neşe ile gülümseyen aceleci bir küçük tüccar, heybesini omuzlamış bir köylü... Birer birer inmeye başladılar.

Oblonski'nin yanında duran Vronski, vagonları, inenleri seyre dalmış, annesini tümden unutmuştu. Şimdi Kiti üzerine öğrendiği şeyler onu hem heyecanlandırmış, hem sevindirmişti. Elinde olmayarak göğsü kabarıyor, gözleri parlıyordu. Kendini üstün gelmiş bir adam olarak görüyordu.

Gençten bir kondüktör Vronski'ye yaklaşarak:

"Kontes Vronskaya bu bölümdeler efendim," dedi.

Kondüktörün sözleri onu uyandırmış, annesini ve biraz sonra onunla olacak görüşmeyi hatırlamaya kendisini zorlamıştı. Yaradılıştan annesine saygısı yoktu. Bunu kendi kendisine bile itiraf etmemekle beraber, annesine sevgisi de yoktu. Ne var ki, içinde yaşadığı çevre ve gördüğü eğitim yüzünden annesine yüksek bir saygı ve bağlılık göstermekten başka türlü davranabileceğini aklına bile getiremiyordu. İçinden annesine olan saygı ve sevgisi azaldıkça, dış görünüşünde ona olan bağlılık ve saygısı da artmaktaydı.

XVIII

VRONSKİ, kondüktörün peşinden vagona yürüdü. Kompartımana girerken, dışarı çıkmakta olan bir bayana yol vermek için durdu. Bir sosyete adamına vergi alışkanlıkla, bir bakışta kadının dış görünüşünden, onun yüksek sosyeteden olduğunu hemen anladı. Özür diledi, kompartımana girmek üzere bir adım attı, ama dönüp bir kez daha kadına bakmaktan kendini alamadı. Buna sebep, kadının aşırı güzelliği, bütün endamında göze çarpan kibarlığı, inceliği değil, yanından geçerken fark ettiği sevimli yüzünün ifadesindeki özel tatlılık ve çekicilikti. Vronski ona baktığı zaman kadın da başını çevirmişti. Sık kirpiklerinin altında daha koyu görünen gri renkli, pırıltılı gözleri, sanki onu tanıyormuş gibi dostça, dikkatle delikanlının yüzünde durdu, sonra hemen, birini arıyormuş gibi, yaklaşan kalabalığa çevrildi. Vronski bu kısa bakışta, kadının yüzünde oynaşan, pırıltılı gözleriyle, pembe dudaklarını büzen belli belirsiz gülümseyişi arasında uçuşan ve bastırılmaya çalışılan canlılığı fark etmeyi başardı. Kadının, sanki bütün varlığından bir fazlalık taşıyor, isteğine rağmen, kâh bakışlarının pırıltısında, kâh gülümseyişinde kendini belli ediyordu. Kadın, gözlerindeki ışıltıyı bilerek söndürmüş, ama bu ışıltı, elinde olmayarak, belli belirsiz fark edilen gülümseyişinde parlamıştı.

Vronski kompartımana girdi. Kara gözlü, bukleli, kuru bir ihtiyar olan annesi, oğluna bakarken gözlerini kırpıştırıyor ve ince dudaklarıyla hafifçe gülümsüyordu. Oturduğu kanepeden kalkarak ve çantasını hizmetçisine vererek, küçük, kuru elini oğluna uzattı. Sonra oğlunun başını alnından tutup kaldırarak onu yanağından öptü.

"Telgrafımı aldın mı?.. Sağlığın nasıl? Şükür Allah'a."

Vronski annesinin yanına oturdu ve elinde olmadan kapının dışından gelen bir kadın sesine kulak kabartarak sordu:

"Yolculuğunuz iyi geçti mi?"

Vronski, bu sesin kompartımana girerken karşılaştığı kadının sesi olduğunu biliyordu. Kadının sesi:

"Ama ben yine de sizin düşüncenizde değilim," diyordu.

"Petersburg görüşü, hanımefendi."

Kadın:

"Hayır, Petersburg görüşü değil, sadece bir kadın görüşü," diye cevap verdi.

"Şu hâlde, elinizi öpmeme müsaade buyurunuz efendim."

Kadın, tam kapının ağzında:

"Yine görüşelim İvan Petroviç, hem bakın bakalım, kardeşim orada mı?" dedi ve tekrar kompartımana girdi.

Vronskaya, gelen bayana dönerek:

"Nasıl, kardeşinizi buldunuz mu?" dedi.

Vronski, bunun Karenina olduğunu şimdi hatırladı. Ayağa kalkarak:

"Kardeşiniz burada efendim," dedi. Kadının önünde eğilerek, "Af buyurun, sizi tanıyamadım," diye ekledi. "Hem tanışmamız o kadar kısa sürmüştü ki, siz herhâlde beni hatırlayamazsınız bile."

Karenina:

"Ah, hayır ben sizi tanıdım. Çünkü annenizle, galiba bütün yol boyunca, yalnız sizden konuştuk," dedi ve kendini açığa vurmayı rica eden canlılığına, nihayet, gülümseme hâlinde belirme izni vererek ekledi: "Kardeşim hâlâ görünürlerde yok."

İhtiyar kontes:

"Alyoşa, onu çağırsana," dedi.

Vronski perona çıkarak:

"Oblonski! Buraya!" diye bağırdı.

Ama Karenina kardeşinin gelmesini beklemedi. Onu görünce sert, hafif adımlarla vagondan çıktı. Kardeşi yanına gelir gelmez, incelik ve enerjisiyle Vronski'yi şaşırtan bir hareketle, sol kolunu kardeşinin boynuna doladı, onu hızla kendine çekerek kuvvetle öptü. Vronski, gözlerini indirmeden ona bakıyor, sebebini kendisi de bilmeden gülümsüyordu. Nihayet, annesinin kendisini beklediğini hatırlayarak, yine vagona girdi.

Kontes, Karenina'dan söz ederek:

"Ne hoş bir kadın, değil mi?" dedi. "Kocası onu benim yanıma oturttu. Doğrusu buna çok sevindim. Bütün yol boyunca onunla

gevezelik ettik durduk. Ee, söylediklerine göre, sen... *Vous filez le parfait amour. Tant mieux, mon cher, tant mieux*!"*

Vronski soğuk bir eda ile:

"Neyi kastettiğinizi bilmiyorum, *maman*," dedi. "Gidelim *maman*."

Karenina, kontesle vedalaşmak üzere tekrar vagona girdi. Neşeli neşeli:

"İşte kontes, eşsiz oğlunuzu buldunuz, ben de kardeşimi... Zaten bütün hikâyelerim tükenmişti. Artık anlatacak bir şey de bulamayacaktım."

Kontes onun elinden tutarak:

"Oh, hayır," dedi. "Sizinle hiç canım sıkılmadan bütün dünyayı dolaşabilirdim. Siz, hem konuşmaktan, hem susmaktan zevk alınan o sevimli kadınlardan birisiniz! Oğlunuza gelince, rica ederim onu hiç düşünmeyiniz: İnsanların birbirinden hiç ayrılmaması elde değildir ki."

Karenina kımıldamadan dimdik duruyor, gözlerinin içi gülüyordu.

Kontes oğluna:

"Anna Arkadyevna'nın sekiz yaşlarında bir oğlu varmış," diye açıkladı. "Galiba şimdiye kadar ondan hiç ayrılmamış, onu bıraktığına çok üzülüyor."

Anna Karenina:

"Evet," dedi. "Kontesle hep oğullarımızdan söz ettik, ben oğlumdan, o da kendi oğlundan."

Yine bir gülümseme, Vronski ile ilgili, tatlı bir gülümseme, yüzünü aydınlattı.

Vronski, Anna Karenina'nın kendisine fırlattığı bu cilve topunu havada yakalayarak:

"Herhâlde bu sizi çok sıkmış olmalıdır," dedi.

Ama görünüşe göre, konuşmayı bu tonda sürdürmek istemeyen Anna Karenina, ihtiyar kontese dönerek:

"Size çok teşekkür ederim, efendim," dedi. "Dün, günümü nasıl geçirdiğimin farkında bile olmadım. Yine görüşelim, kontes!"

---

* (Fr.) "İdeal bir aşk hayatı sürüyormuşsun, ne iyi azizim, ne iyi." *–H. Âli Ediz*

Kontes:

"Güle güle aziz arkadaşım," diye cevap verdi. "İzin verin de güzel yüzünüzden öpeyim. Ben teklifsizce, kocakarı ağzıyla, düpedüz, size âşık olduğumu söyleyeceğim."

Bu cümle ne kadar beylik olursa olsun, görünüşe göre, Anna Karenina yine de buna candan inanmış ve sevinmişti. Kızardı, hafifçe eğildi ve yanağını kontesin dudaklarına uzattı. Sonra yine doğruldu ve gözleriyle dudakları arasında uçuşan aynı gülümseyişle elini Vronski'ye uzattı. Vronski, kendisine uzatılan bu küçücük eli sıktı ve özel bir şeye seviniyormuş gibi, elini cesurca ve güçle sarsan bu enerjik el sıkışa sevindi. Anna Karenina, oldukça toplu vücudunu böylesine tuhaf bir kolaylıkla taşıyan hızlı adımlarla dışarı çıktı.

İhtiyar kontes:

"Çok hoş bir kadın," dedi.

Oğlu da aynı şeyi düşünüyordu. Zarif endamı kayboluncaya kadar gözleriyle kadını izledi, yüzünde bir gülümseme dolaştı. Kadının kardeşine nasıl yaklaştığını, elini onun elinin üzerine koyduğunu, canlı canlı bir şeyler anlatmaya başladığını, pencereden gördü. Kadının anlattığı şeylerin, hiç şüphe yok ki, Vronski ile hiçbir ilgisi yoktu, bu da onun canını sıktı.

Vronski annesine dönerek:

"Ee, *maman*, herhâlde çok iyisiniz?" diye tekrarladı.

"Her şey çok iyi, çok güzel. *Alexandre* çok sevimliydi. *Marie* de çok güzelleşti, çok ilginç bir hâli var."

Ve ihtiyar kontes yine, kendisini en çok ilgilendiren şeylerden; Petersburg'a gidişini gerektiren torununun vaftiz olayından, İmparatorun büyük oğluna gösterdiği özel yakınlıktan söz etmeye koyuldu. Vronski, pencereden bakarak:

"İşte Lavrenti," dedi. "İsterseniz şimdi gidelim."

Kontesle birlikte gelmiş olan ihtiyar uşak, her şeyin hazır olduğunu bildirmek üzere vagona girdi, kontes de gitmek üzere ayağa kalktı.

Vronski:

"Gidelim," dedi. "Kalabalık azaldı."

Hizmetçi kız çanta ile köpeği aldı. Uşak ile hamal öteki eşyaları yüklendiler. Vronski annesinin koluna girdi. Ama tam vagondan çıkacakları sırada, birdenbire, birkaç kişinin korkmuş yüzlerle yanlarından koşup geçtiğini gördüler. Gar şefi de acayip renkli şapkasıyla yanlarından koşup geçti. Anlaşılan olağanüstü bir şey olmuştu. Halk, trenin arka tarafına doğru koşuyordu.

Koşuşanların:

"Ne olmuş? Ne olmuş? Nerede?.. Kendini atmış! Ezilmiş!" diye konuştukları duyuluyordu.

Stepan Arkadyeviç ile kız kardeşi de kol kola geri dönüp kalabalıktan kaçarak korkulu yüzlerle vagonun yanında durmuşlardı.

Kadınlar vagona girdiler. Vronski ile Stepan Arkadyeviç, kazanın ayrıntılarını öğrenmek üzere halkın peşinden yürüdüler.

Bekçilerden biri, belki sarhoşluğu belki de şiddetli ayazın etkisiyle başını fazlaca sarmış olması yüzünden, trenin geri geri geldiğini duymamış ve altında kalarak ezilmişti.

Vronski ile Oblonski daha dönmeden, hanımlar bu ayrıntıları uşaktan öğrenmişlerdi.

Vronski ile Oblonski, parçalanmış cesedi görmüşlerdi. Anlaşılan Oblonski çok üzülmüştü. Yüzünü buruşturuyordu, neredeyse ağlayacaktı...

"Ah, ne korkunç şey!" deyip duruyordu. "Ah, Anna, bir görseydin!.. Ah ne feci şey!"

Vronski susuyordu. Güzel yüzü ciddi ama tamamıyla sakindi.

Stepan Arkadyeviç:

"Ah kontes, bir görseydiniz," diyordu. "Karısı da oradaydı... Onu görmek korkunç bir şey... Kocasının ölüsünün üstüne atıldı. Söylediklerine göre kalabalık olan ailesini bir başına o geçindiriyormuş. Ne felaket!"

Anne Karenina heyecanlı bir fısıltı ile:

"Bu kadın için bir şey yapılamaz mı?" dedi.

Vronski ona baktı ve hemen vagondan çıktı. Kapıda başını geriye çevirerek:

"Ben şimdi gelirim *maman*," diye ekledi.

Birkaç dakika sonra geri döndüğü zaman, artık Stepan Arkadyeviç, kontese yeni bir şarkıcı kızdan söz etmeye başlamıştı. Kontes ise oğlunun gelişini bekleyerek sabırsızlıkla kapıya bakıyordu. Vronski içeri girerken:

"Şimdi artık gidebiliriz," dedi.

Hep birlikte çıktılar. Vronski annesiyle önden yürüyor, Oblonski kız kardeşiyle arkadan geliyordu. Peşlerinden koşup gelen gar şefi, kapıda Vronski'nin yanına yaklaştı:

"Yardımcıma iki yüz ruble vermişsiniz," dedi. "Bu paranın kime verileceğini lütfen belirtir misiniz?"

Vronski omuzlarını kaldırarak:

"Dul kadına," dedi. "Anlamıyorum, bunu sormak neden gerekti?

Oblonski arkadan:

"Siz verdiniz ha?" diye bağırdı ve kız kardeşinin elini sıkarak ekledi: "Çok güzel, çok güzel! Doğru değil mi, ne iyi çocuk?.. Saygılarımla kontes!.."

Sonra Karenina'nın hizmetçisini aramak üzere durdular. Dışarı çıktıkları zaman Vronski'lerin arabası artık hareket etmişti. Gardan çıkan kalabalık hâlâ kazadan söz etmekteydi.

Yanlarından geçmekte olan bir adam:

"Ne feci bir ölüm," diyordu. "Söylediklerine göre iki parçaya ayrılmış..."

Bir başkası:

"Ben tam tersini düşünüyorum," dedi. "En kolay ölüm, hemencecik ölüvermiştir."

Bir üçüncüsü:

"Nasıl da tedbir almıyorlar, bilmem ki," dedi.

Karenina arabaya bindi. Stepan Arkadyeviç, kız kardeşinin dudaklarının titrediğini ve gözyaşlarını zorlukla tuttuğunu şaşarak gördü, birkaç yüz sajen* gittikten sonra:

"Nen var Anna?" diye sordu.

Anna:

"Kötü bir belirti," dedi.

---

* Sajen: Metrik sistemin kabulünden önce Rusya'da kullanılan 2,13 metre uzunluğunda bir uzunluk ölçüsüdür. *–H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç:

"Ne saçma şey!" dedi. "Sen geldin ya, en önemlisi bu. Sana ne kadar güvendiğimi tasavvur edemezsin!.."

Anna:

"Vronski'yi çoktan beri mi tanıyorsun?" diye sordu.

"Evet, biliyor musun, biz onun Kiti ile evleneceğini umuyoruz."

Anna yavaşça:

"Öyle mi?" dedi. Sonra da, gereksiz ve kendisine engel olan bir şeyi, sanki kafasından zorla kovmak istiyormuş gibi, başını silkerek ekledi: "Senin işlerinden konuşalım, mektubunu aldım ve işte geldim."

Stepan Arkadyeviç:

"Evet, bütün ümidim sende," dedi.

"Öyleyse, bana hepsini anlat."

Ve Stepan Arkadyeviç anlatmaya koyuldu.

Eve gelince, Oblonski, kız kardeşini arabadan indirdi, içini çekerek, elini sıktı ve dairesine gitti.

XIX

ANNA odaya girdiği zaman, Dolli küçük salonda oturuyor, şimdi artık babasına benzeyen sarışın, tombulca bir oğlan çocuğun Fransızca okuma dersini dinliyordu. Çocuk hem okuyor, hem de ceketinin neredeyse kopacak olan bir düğmesini koparmak için evirip çeviriyordu. Annesi birkaç sefer çocuğun elini çekmiş, ama bu tombul el yine düğmeye gitmişti. Anne düğmeyi kopardı ve cebine koydu. Çocuğa dönerek:

"Ellerin rahat dursun Grişa!" dedi ve çoktan beridir örmekte olduğu örgüyü tekrar eline aldı. Dolli sıkıldığı zamanlar daima bu örgüyü eline alırdı. Şimdi de, parmağıyla ilmikleri atarak ve bunları sayarak sinirli sinirli örgüsünü örüyordu. Gerçi dün, kız kardeşinin gelişini düşünecek durumda olmadığını kocasına söylemelerini emretmiş ise de, görümcesinin gelişi ile ilgili bütün hazırlıkları yapmış, şimdi de onu heyecanla bekliyordu.

Üzüntülerinin ağırlığı altında ezilmiş ve bu üzüntü ile dopdolu olan Dolli, yine de Anna'nın, yani görümcesinin, Petersburg'un en önemli kişilerinden birinin eşi ve bir Petersburg *grande dame*'ı olduğunu hatırlamıştı. Bu sebepten de, kocasına söylemelerini emrettiği biçimde davranmamış, yani görümcesinin geleceğini unutmamıştı. 'Hem bunda Anna'nın hiçbir suçu yok,' diye düşünüyordu. 'Onunla ilgili olarak da iyi şeylerden başkasını bilmiyorum. Bana olan davranışlarında da kendisinden sadece dostluk ve şefkat gördüm.'

Gerçi Petersburg'da, Karenin'lerin evindeki izlenimlerini hatırlayabildiği kadarıyla, onların evi pek de hoşuna gitmemişti. Onların bütün aile hayatlarının yapısında sahte bir şeyler vardı. Dolli düşüncesine devam etti: 'Onu niçin kabul etmeyecekmişim?.. Yeter ki beni avutmaya kalkmasın! Bütün bu avutmaları, öğütleri, Hristiyanca bağışlamaları, bütün bunları binlerce sefer aklımdan tekrar tekrar geçirdim. Bunların hiçbir değeri yok.'

Dolli bütün bu günlerini çocuklarıyla yalnız geçirmişti. Acılarından söz etmek istemiyor, ama yüreğinde bu acılar varken başka şeylerden söz etmek de elinden gelmiyordu. Şu ya da bu biçimde Anna'ya her şeyi anlatacağını biliyordu. İçini açacağı düşüncesi bazen onu sevindiriyor, bazen onunla, kocasının kız kardeşiyle, kendini küçük düşüren bu durumdan söz etmek, beylik birtakım öğüt ve avutma cümleleri dinlemek zorunluluğu onu öfkelendiriyordu.

Dolli, sık sık olduğu üzere, gözü saatte, her an görümcesinin gelişini bekliyordu, ama tam da misafirin geldiği dakikayı kaçırdı, böylece kapının zilini duymadı.

Kapının ağzında bir etek hışırtısı ve hafif ayak sesleri duyunca, yorgun yüzünde, elinde olmayarak sevinç değil de bir şaşkınlık belirdi. Ayağa kalkarak görümcesini kucakladı. Onu öperken:

"Nasıl, demek geldin bile?" dedi.

"Dolli, seni gördüğüme çok sevindim."

Dolli de, hafifçe gülümseyerek ve Anna'nın bilip bilmediğini yüzünden anlamaya çalışarak:

"Ben de sevindim," dedi.

Ve Anna'nın yüzünde bir acıma belirtisi fark ederek, 'Herhâlde biliyor,' diye düşündü. Açıklama zamanını elden geldiği kadar uzaklaştırmaya çalışarak:

"Gel de seni odana götüreyim!" diye ekledi.

Anna:

"Bu, Grişa mı? Aman yarabbi, ne kadar da büyümüş!" dedi ve çocuğu öperek gözlerini Dolli'den ayırmadan duraladı. Kızararak: "Hayır, izin ver de hiçbir yere gitmeyeyim," diye devam etti.

Başörtüsünü, şapkasını çıkardı. Şapkası, siyah kıvırcık saçlarının bir buklesine takıldı. Başını sallayarak saçlarını kurtardı.

Dolli âdeta imrenerek:

"Sen sağlık ve mutluluktan pırıl pırıl parlıyorsun," dedi.

Anna:

"Ben mi?.. Evet," dedi. Sonra içeri koşup giren bir kız çocuğuna dönerek: "Aman yarabbi, Tanya! Benim Serj'in yaşıtı..." diye ekledi ve çocuğu kucağına alarak öptü. "Ne güzel kız, harika!.. Bana hepsini göstersene!"

Onların bir bir adlarını sıralıyor, çocukların yalnız adlarını değil, yaşlarını, doğdukları ayları, karakterlerini, hastalıklarını da hatırlıyordu. Dolli de Anna'nın bu davranışını beğenmezlik edemedi.

"Haydi, şimdi çocukların yanına gidelim," dedi. "Yalnız ne yazık ki, Vasya uyuyor."

Çocukları gördükten sonra salona gelip bir başlarına oturdular, kahvelerini içmeye koyuldular. Anna tepsiyi önüne çekti, sonra iterek:

"Dolli," dedi. "O bana anlattı."

Dolli, soğuk bir bakışla Anna'yı süzdü. Ondan yapmacık birkaç üzüntü cümlesi bekliyordu ama Anna böyle bir şey söylemedi.

Anna:

"Dolli, sevgilim," dedi. "Ne ondan yana sana bir şey söylemek, ne de seni avutmak istiyorum, buna imkân yok. Ama şekerim, düpedüz sana acıyorum, bütün ruhumla acıyorum sana!"

Sık kirpiklerinin arasından parıldayan gözlerinde birdenbire yaşlar belirdi. Yaklaşıp yengesine daha yakın bir yere oturdu. Kü-

çük, enerjik eliyle onun elini tuttu. Dolli, ondan uzaklaşmadı. Ama yüzü de kuru ifadesini değiştirmedi:

"Beni avutmak elde olmayan bir şeydir," dedi. "Bu olup bitenlerden sonra, artık her şey bitmiş, her şey mahvolmuştur!"

Bunu söyler söylemez de yüz ifadesi birdenbire yumuşadı. Anna, Dolli'nin kuru, zayıf elini kaldırdı ve öptü:

"Ama Dolli, ne yapmalı, ne yapmalı?.. Bu korkunç durumda en iyi nasıl davranmalı? İşte bunu düşünmek gerek."

Dolli:

"Her şey bitti," dedi. "İşte o kadar. Hepsinden kötüsü, onu fırlatıp atamam da. Çocuklar var, elim ayağım bağlı. Onunla da yaşayamam: Onu görmek benim için bir işkence."

"Dolli, yavrucuğum, o bana anlattı, ama ben senden duymak istiyorum. Bana hepsini anlat."

Dolli ona soru dolu gözlerle baktı. Anna'nın yüzünde candan bir sevgi ve yakınlık vardı. Dolli birdenbire:

"Peki, olur anlatayım," dedi. "Ama hepsini baştan anlatacağım. Nasıl evlendiğimi bilirsin!.. Annemin eğitimi yüzünden günahsız olmakla kalmamış, budala bir kız olup çıkmıştım. Hiçbir şey bilmiyordum. Söylediklerine göre kocalar karılarına geçmişlerini anlatırlarmış. Ama Stiva... –düzelterek– Stepan Arkadyeviç bana hiçbir şey anlatmadı. İnanmazsın ama ben şimdiye kadar onun benden başka bir kadın tanımadığını sanırdım. Sekiz yıl böyle yaşadım. Beni aldatacağından şüphe etmek şöyle dursun, böyle bir şeyin olabileceğine bile inanmıyordum. Bu düşüncede olan bir insanın birdenbire bu felaketi, bu alçaklığı öğrenmesinin ne demek olduğunu düşün bir kere... Beni anla!.."

Dolli, hıçkırıklarını tutarak sözlerine devam etti:

"Mutluluğuna inanmış bir hâlde yaşa, derken birdenbire, metresine, çocukların mürebbiyesine yazdığı mektubu ele geçir... Hayır, bu çok korkunç bir şey!" Aceleyle mendilini çıkararak yüzünü kapadı.

Biraz sustuktan sonra:

"Gönlünü kaptırmayı yine anlarım... Ama düşünerek, kurnazca beni aldatmak... Hem de kiminle?.. Hem onunla düşüp kalk... Hem

kocam olmaya devam et. Bu korkunç bir şey!.. Sen bunu anlayamazsın...”

Anna onun elini sıkarak:

“Oh hayır, ben anlıyorum!” dedi. “Sevgili Dolli, anlıyorum, anlıyorum.”

Dolli sözlerine devam ederek:

“Durumumun bütün dehşetini onun anladığını sanıyor musun? Zerrece! O mutlu ve hayatından memnun...”

Anna hızla onun sözünü keserek:

“Oh, hayır,” dedi. “Acınacak bir durumda. Pişmanlık acıları içinde kıvranıp duruyor.”

Dolli, görümcesinin yüzüne dikkatle bakarak:

“Onun pişmanlık duyma kabiliyeti var mı ki?” diye sözünü kesti.

“Evet, ben onu bilirim. Acımadan ona bakamadım. Biz ikimiz de onu tanırız. İyi yüreklidir, ama gururludur. Şimdi ise öylesine küçük düştü ki... Asıl beni içlendiren de... (Anna burada Dolli’yi duygulandırabilecek en önemli noktaların ne olduğunu bulmuştu.) Ona acı veren iki şey var: Biri, çocuklarından utanması, öteki de seni sevdiği hâlde –itiraz etmek isteyen Dolli’nin sözlerini hızla keserek– evet, evet dünyada her şeyden çok seni sevdiği hâlde, sana acı vermesi, seni yıkmasıdır. Durmadan: ‘Hayır, hayır, beni bağışlamaz!’ deyip duruyor.”

Dolli, görümcesinin sözlerini dinlerken, düşünceli düşünceli başka yana bakıyordu.

“Durumun korkunç olduğunu anlıyorum,” dedi. “Suçlu, bütün felaketin kendi suçluluğundan ileri geldiğini hissediyorsa, suçsuzlardan daha çok acı çeker. Ama onu nasıl bağışlayabilirim. O kadından sonra tekrar nasıl onun karısı olabilirim? Özellikle, ona olan eski aşkımı düşündükçe, şimdi onunla yaşamam daha acıklı olacak.”

Hıçkırıklar sözünü kesti.

Ama sanki mahsus, her seferinde biraz yatışır yatışmaz, yine kendisini sinirlendiren şeylerden söz etmeye başlıyordu.

“Evet, o kadın genç, güzel. Ama benim gençliğimi, güzelliğimi kimler aldı, biliyor musun?.. O ve çocukları. Ben onun uğruna

yıprandım, her şeyimi ona feda ettim, şimdi pek tabii, daha taze, bayağı bir yaratık hoşuna gidiyor. Herhâlde aralarında benden söz etmişlerdir ya da, daha kötüsü, belki de hiç lafımı etmemişlerdir. Anlıyor musun?.."

Gözleri yine hınç ve nefretle tutuştu.

"Ve bütün bunlardan sonra kalkıp bana diyecek ki... Sanki ben ona inanacak mıyım? Asla. Hayır, artık her şey; çalışmalarımın, acılarımın avuntusunu, mükâfatını teşkil eden her şey bitmiştir. İnanır mısın, az önce Grişa'yı çalıştırıyordum: Eskiden bu benim için bir zevkti, şimdi ise bir acı. Ne diye uğraşayım, çaba harcayayım? Ne diye çocuklarım olsun? İşin en fecisi, ruhumun birdenbire altüst olması, aşk ve şefkat yerine kalbimin ona karşı sadece hınçla, evet hınçla dolmasıdır. Onu öldürebilirim ve..."

"Dolliciğim, canım benim, anlıyorum ama kendini böyle harap etme!.. Öylesine hakarete uğramışsın, öylesine heyecanlısın ki, birçok şeyi olduğu gibi görmüyorsun!"

Dolli yatıştı. İki dakika kadar sustular.

"Ne yapmalı, düşün Anna, bana yardım et!.. Ben her şeyi çok düşündüm, hiçbir çare bulamadım."

Anna da bir şey bulamıyordu. Ama yüreği, yengesinin her sözüne, yüzünün her ifadesine hak veriyordu. Nihayet:

"Ben bir şey söyleyeceğim," diye başladı. "Ben onun kardeşiyim. Onun karakterini, o her şeyi, her şeyi unutma kabiliyetini (Anna, eliyle alnına doğru bir hareket yaptı), o kendini büsbütün kaptırma, ama buna karşılık büsbütün pişman olma kabiliyetini bilirim. O şimdi yaptıklarına inanmıyor, bunları nasıl yapabildiğini anlamıyor."

Dolli onun sözünü keserek:

"Hayır anlıyor, anlıyordu!" dedi. "Ama ben... Sen beni unutuyorsun... Sanki bana daha mı kolay?"

"Dur. İşi bana açtığı zaman, ne yalan söyleyeyim, senin durumunun bütün korkunçluğunu henüz anlamamıştım. Ben o zaman yalnız onu ve bozulan aile düzeninizi gördüm. Ona acıdım. Ama seninle konuşunca, bir kadın olarak, başka şey görüyorum. Senin çektiğin acıları görüyorum, sana ne kadar acıdığımı anlatamam.

Ama Dolli, yavrucuğum, senin acılarını tamamıyla anlıyorum, yalnız bilmediğim bir şey var: Yüreğinde ona karşı şu an ne ölçüde bir sevgi olduğunu bilmiyorum. Bu sevginin onu bağışlayacak kadar olup olmadığını sen bilirsin!.. Yüreğinde böyle bir sevgi varsa, onu bağışla!.."

Dolli:

"Hayır," diye başladı. Ama Anna, bir kez daha onun elini öperek sözünü kesti.

"Ben dünyayı senden iyi tanırım," dedi. "Stiva gibi adamları, onların bu işe nasıl baktıklarını bilirim. Sen onun, o kadınla senden söz ettiklerini söylüyorsun! Böyle bir şey olmamıştır. Bu çeşit insanlar eşlerini aldatabilirler, ama aile ocakları, eşleri onlar için kutsaldır. Aslında küçümsedikleri bu kadınlar, aile hayatlarına engel olamaz. Onlar, aileleriyle bu kadınlar arasında aşılmayan bir çeşit sınır çizer. Ben bunu anlamıyorum ama bu böyledir."

"Evet, ama onu öptü..."

"Dolli, dur yavrucuğum... Ben Stiva'yı sana âşık olduğu sıralarda görmüştüm. Bana gelip senden söz ederken ağladığı zamanları da hatırlıyorum. Sen onun için bir şiir, bir yüksek varlıktın!.. Seninle ne kadar çok yaşadıysa onun gözünde öylesine çok yükseldiğini biliyorum. Her sözünde, 'Dolli şaşılacak bir kadındır' demesi, kimi zaman onunla alay etmemize sebep oldu. Sen onun için her zaman tanrısal bir varlıktın ve tanrısal bir varlık olarak kaldın. O gönül kaptırmasına gelince, ruhuna işleyen bir şey değil o..."

"Evet, ama ya bu gönül kaptırma tekrarlanırsa?.."

"Benim anladığıma göre tekrarlanamaz..."

"Peki, ya sen bağışlayabilir miydin?"

Anna:

"Bilmiyorum, bir yargıda bulunamam," dedi. Biraz düşündükten sonra, "Evet, bağışlayabilirdim," diye ekledi.

Durumu kafasında muhakeme ettikten ve iç terazisinde tarttıktan sonra şunları söyledi:

"Evet, yapabilirdim, bunu yapabilirdim. Evet, bağışlayabilirdim, aynı kadın olarak kalmazdım ama bağışlayabilirdim, hem de sanki böyle bir şey olmamış gibi, hiç olmamış gibi bağışlardım."

Dolli, sanki birçok kez aklından geçirdiği bir şeyi söylüyormuş gibi, hızla sözünü keserek:

"Pek tabii," dedi, "yoksa bu bir bağışlama olmazdı. Bağışladıktan sonra büsbütün, büsbütün bağışlamalı." Sonra ayağa kalkarak: "Haydi gel de seni odana götüreyim," diye ekledi.

Giderlerken Dolli, Anna'yı kucaklayarak:

"Sevgilim, gelişine öylesine sevindim ki," dedi. "Acım azaldı, çok azaldı."

XX

ANNA o gün bütün gününü evde, yani Oblonski'lerde geçirdi ve kimseyi kabul etmedi. Çünkü gelişini öğrenmek fırsatını bulan ahbaplarından bazıları, hemen o gün ziyaretine koşmuşlardı. Yalnız öğle yemeğini mutlaka evde yemesi için kardeşine bir pusula gönderdi. "Gel, Allah yardımcımızdır," diye yazdı.

Oblonski öğle yemeğini evde yedi. Konuşma umumi oldu. Karısı "sen" diye hitap ederek onunla konuştu. Oysaki eskiden böyle olmazdı. Karı ile koca arasında aynı soğukluk sürüp gidiyor, ama artık ayrılmadan söz edilmiyordu. Stepan Arkadyeviç bir anlaşma ve uzlaşma ihtimalini görüyordu.

Öğle yemeğinden hemen sonra Kiti geldi. Anna Arkadyevna'yı tanıyordu, ama çok az. Şimdi ablasına biraz da, herkesin böylesine övdüğü bu Petersburglu yüksek sosyete hanımının kendisini nasıl karşılayacağı korkusu içinde gelmişti. Ama Kiti, Anna Arkadyevna'nın hoşuna gittiğini hemen anladı. Anna herhâlde Kiti'nin gençliğine ve güzelliğine hayranlık duymuş olsa gerekti. Kiti, daha kendini toplamaya fırsat bulamadan, sadece Anna'nın etkisi altına girdiğini duymakla kalmadı, genç kızların evli ve yaşça kendilerinden büyük kadınlara karşı duymaya yatkın oldukları bir sevgi ile ona bağlandığını hissetti. Anna bir sosyete hanımefendisine ya da sekiz yaşlarında bir çocuk annesine benzemiyordu. Gözlerinin, Kiti'yi şaşırtan ve kendine çeken ciddi, kimi zaman üzgün ifadesi olmasa; hareketlerinin kıvraklığıyla, tazeliğiyle, kâh gülümseyişinde, kâh bakışlarında yer eden yüzünün canlılığıyla,

daha çok yirmi yaşlarında bir kızı andırırdı. Kiti, Anna'nın tamamıyla sade ve samimi bir insan olduğunu, ama onun, meraklıların erişemediği yüksek bir dünyası, karmaşık ve şiirsel bir dünyası da olduğunu hissediyordu.

Yemekten sonra Dolli kendi odasına gidince, Anna hızla yerinden kalktı, bir puro içmekte olan kardeşine yaklaştı. Neşeli neşeli göz kırpıp üzerine istavroz çıkararak ve gözleriyle kapıyı göstererek:

"Stiva, git," dedi. "Allah yardımcın olsun!"

Stiva, sigarasını attı. Kız kardeşinin ne demek istediğini anlayarak kapının arkasında kayboldu.

Stepan Arkadyeviç gidince, Anna, çocuklarla çevrili olarak oturduğu kanepeye döndü. Annelerinin bu halayı sevdiğini gördükleri için midir, yoksa kendileri de bu halada özel bir güzellik buldukları için midir, çocukların iki büyüğü, onların arkasından küçükleri, çocuklarda sık sık görüldüğü üzere, daha öğle yemeğinden önce yeni halaya yapışmışlar, ondan bir türlü ayrılmıyorlardı. Aralarında; elden geldiği kadar halaya daha yakın oturmak, ona dokunmak, onun küçücük elini tutmak, öpmek, yüzüğüyle oynamak ya da hiç değilse elbisesinin kıvrımlarını ellemek gibi oyuna benzer bir şeyler düzenlemişlerdi.

Anna Arkadyevna yerine otururken:

"Ee, haydi, haydi, bundan önce oturduğumuz gibi oturalım," dedi.

Grişa yine başını halasının elinin altına koydu, başını robuna dayadı. Yüzü gururla, mutlulukla parladı.

Anna, Kiti'ye dönerek:

"Öyleyse şimdi balonuz ne zaman?" dedi.

"Gelecek hafta, hem de çok güzel bir balo. Bu, her zaman eğlenceli geçen balolardan biridir."

Anna ince bir alaycılıkla:

"Her zaman eğlenceli geçen balolar da var mıymış?"

"Tuhaf ama var işte. Bobrişçev'lerin balosu her zaman eğlenceli geçer... Nikitin'lerin de öyle... Mejkov'ların balosu ise her zaman sıkıcıdır. Buna hiç dikkat etmediniz mi?"

Anna:

"Hayır, yavrum, benim için artık eğlenceli balo yoktur," dedi. Kiti, Anna'nın gözlerinde kendisine açık olmayan o özel dünyayı gördü; "Benim için ancak daha az yorucu ve daha az sıkıcı balolar vardır."

"Nasıl olur da siz balodan sıkılabilirsiniz?"

Anna sordu:

"*Ben* balodan niçin sıkılmayayım?"

Kiti, bu soruya nasıl bir cevap geleceğini Anna'nın bildiğini fark etti.

"Çünkü siz her zaman herkesten güzelsiniz!"

Anna'nın kızarmak huyu vardı. Kızardı ve:

"Birincisi, hiçbir zaman," dedi. "İkincisi, dediğiniz doğru da olsa, bunu ben ne yapayım?"

Kiti:

"Siz bu baloya gidecek misiniz?" diye sordu.

Anna:

"Öyle sanıyorum ki, gitmemek olmayacak," dedi.

Sonra, kolayca çıkabilen bir yüzüğü ince, beyaz parmağının ucundan çıkarmaya çalışan Tanya'ya dönerek:

"Al onu işte!" diye ekledi.

Kiti:

"Giderseniz çok sevineceğim," dedi. "Baloda sizi görmeyi öylesine isterdim ki..."

Anna:

"Gitmek gerekirse, hiç değilse bunun sizi sevindireceği düşüncesiyle avunacağım," dedi.

Sonra, Grişa'nın oynamakta olduğu, dışarı çıkmış bir saç buklesini düzelterek:

"Grişa, rica ederim, elleme," diye çıkıştı. "Zaten saçlarım darmadağınık oldu."

Kiti:

"Sizi baloda leylak rengi bir tuvaletle gözümün önüne getiriyorum," dedi.

Anna gülümseyerek:

"Neden ille de leylak rengi?" dedi.

Sonra, çocukları kendinden uzaklaştırarak ve yemek odasına göndererek:

"Haydi bakalım çocuklar," diye ekledi. "Duyuyor musunuz? Miss Hull sizi çaya çağırıyor."

Sonra yine Kiti'ye dönerek:

"Beni baloya niçin çağırdığınızı biliyorum," dedi. "Siz bu balodan çok şey bekliyorsunuz. Siz herkesin bu baloya gelmesini, herkesin buna katılmasını istiyorsunuz!"

"Bunu nereden biliyorsunuz?.. Evet doğru."

Anna devam etti:

"Oh!.. Ne güzel bir çağdasınız!.. İsviçre dağlarındaki sisleri andıran bu mavi sisi biliyor ve hatırlıyorum. Bu sis, çocukluğun bitmek üzere olduğu o mutlu çağı örter. Ve bu mutlu, neşeli geniş çevreden, gittikçe darlaşan bir yol meydana gelir. Uzayıp gider bu yol, ışıklı ve çok güzel görünmekle birlikte, buraya girmek hem hoş, hem korkunçtur. Buradan geçmeyen kim var?.."

Kiti sessizce gülümsüyordu. Anna'nın kocası Aleksey Aleksandroviç'in şiirle ilgisi olmayan dış görünüşünü hatırlayarak: 'Acaba Anna bu yoldan nasıl geçti? Onun bütün yaşantısını bilmeyi ne kadar isterdim,' diye düşündü.

Anna:

"Bazı şeyler biliyorum," diye devam etti. "Stiva bana anlattı. Sizi tebrik ederim. Vronski'ye garda rastladım, çok hoşuma gitti."

Kiti kızararak:

"Ah, o, orada mıydı?" diye sordu. "Stiva size ne anlattı?"

Anna:

"Stiva bana hepsini anlattı. Çok sevindim..." dedi ve sözlerine devam etti:

"Dün, Vronski'nin annesiyle beraber yolculuk ettim. Bana hep oğlundan söz etti durdu. Annesinin sevgilisi. Annelerin nasıl taraf-sız olmadıklarını bilirim, ne var ki..."

"Annesi size neler anlattı?"

"Ah, birçok şey! Onun, annesinin en sevgili oğlu olduğunu biliyorum, ama yine de şövalye ruhlu olduğu belli... Ne bileyim, örneğin annesi onun bütün malını kardeşine vermek istediğini, daha

çocukluğunda görülmemiş bazı şeyler yaptığını, bir kadını suda boğulmaktan kurtardığını anlattı." Anna, gülümseyerek ve garda onun verdiği iki yüz rubleyi hatırlayarak:

"Tek kelime ile kahraman!" diye ekledi.

Ama bu iki yüz rubleden söz etmedi. Bunu hatırlamak nedense hoşuna gitmemişti. Bunda kendisini ilgilendiren ve olmaması gereken bir şey olduğunu hissediyordu.

Anna sözüne devam ederek:

"Kontes kendisini ziyaret etmemi çok rica etti. Ben de bu ihtiyar kadını görmekten çok mutlu olacağım, yarın ona gideceğim."

Kiti'nin sezdiğine göre bir şeylerden hoşnutsuzluk duyan Anna, konuşma konusunu değiştirerek ve ayağa kalkarak:

"Neyse, Allah'a şükür, Stiva uzunca bir süre Dolli'nin odasında kaldı," diye ekledi.

Çaylarını bitiren ve Anna halanın odasına koşan çocuklar:

"Hayır, ilkin ben! Hayır, ben!" diye bağrışıyorlardı.

Gülerek çocuklara doğru koşan Anna:

"Hepiniz birlikte," dedi ve sevinçten kaynaşan, çığlıklar atan bu çocuk kalabalığını kucaklayıp yuvarladı.

XXI

DOLLİ büyüklerin çay saatinde odasından çıktı. Stepan Arkadyeviç çıkmadı. O, anlaşılan karısının odasından, arka kapıdan çıkmış olacaktı.

Dolli, Anna'ya dönerek:

"Yukarıda üşümenden korkuyorum," dedi. "Seni aşağı kata almak istiyorum. Hem birbirimize daha yakın oluruz."

Anna, Dolli'nin yüzüne bakarak ve barışıp barışmadıklarını anlamaya çalışarak:

"Oh rica ederim," dedi. "Beni merak etmeyiniz!"

Yengesi:

"Burası daha aydınlık olur," dedi.

"Şunu bil ki, ben bir tarla faresi gibi her yerde, her zaman uyuyabilirim."

Çalışma odasından çıkan ve karısına seslenen Stepan Arkadyeviç:

"Neden söz ediyorsun?" diye sordu.

Onun ses tonundan, Kiti de, Anna da barıştıklarını hemen anladılar.

Dolli kocasına dönerek:

"Anna'yı aşağı almak istiyorum," diye cevap verdi. "Ama perdelerin yerini değiştirmek gerekiyor. Bunu da benden başkası beceremez."

Dolli'nin soğuk ve sakin edasını gören Anna: 'Tamamıyla barışıp barışmadıklarını Allah bilir,' diye düşündü.

Kocası:

"Ah Dolli, hep işleri güçleştiriyorsun," dedi. "İstersen bunların hepsini ben yapayım."

Anna: 'Evet, herhâlde barışmışlar,' diye düşündü.

Dolli:

"Hepsini nasıl yapacağını biliyorum," dedi. "Matvey'e yapılmaması gereken şeyleri yapmasını emredeceksin, sonra da kalkıp gideceksin!.. O da her şeyi karmakarışık edecek!" Dolli bunları söylerken, her zamanki alaycı gülümseme, dudaklarının ucunu büzdü.

Anna: 'Allah'a şükür, tamamıyla, tamamıyla barışmışlar!' diye düşündü ve buna kendisinin sebep olduğuna sevinerek Dolli'ye yaklaşıp onu öptü.

Stepan Arkadyeviç belli belirsiz bir gülümseme ile karısına dönerek:

"Hiç de öyle değil," dedi. "Matvey ile beni niçin böyle küçümsüyorsun?"

Bütün bu akşam süresince Dolli, her zamanki gibi kocasına karşı hafifçe alaycı bir tavır takınmıştı. Stepan Arkadyeviç ise, sevinçli ve neşeliydi, ama bu sevinç ve neşesi bağışlanmış olmasının, suçunu unutturmadığını gösterecek kadar sınırlıydı.

Saat dokuz buçuğa doğru Oblonski'lerin çay masası başında geçen, özellikle sevinçli ve hoş aile konuşması, görünüşte çok basit bir olayla bozuldu. Bu basit olay, nedense herkese tuhaf göründü. Petersburglu ortak dostlardan söz edilirken Anna hızla yerinden kalktı.

"Onun benim albümümde resmi var," dedi. Sonra da gururlu anne gülümseyişiyle ekledi: "Hem bu vesileyle size Seryoja'mı göstereyim."

Saat ona doğru, genel olarak oğluna iyi geceler dediği, çoğu zaman da baloya gitmeden önce onu kendi eliyle yatırdığı bu saatlerde, oğlundan böyle uzak oluşuna hüzünlenmişti. Ne konuşulursa konuşulsun nafile, onun aklı fikri hep kıvırcık saçlı Seryojasındaydı. Oğlunun resmine bakmak ve oğlu üzerine konuşmak isteğine kapıldı. Çıkan ilk bahaneden yararlanarak ayağa kalktı, hafif ve canlı yürüyüşüyle albümü getirmeye gitti. Yukarıya, onun odasına çıkan merdiven, ısıtılmış büyük giriş merdiveninin sahanlığına açılıyordu.

Anna tam salondan çıkarken kapıdan zil sesi geldi. Dolli:

"Kim olabilir?" dedi.

Kiti ise:

"Beni almaya geldilerse erken, bir ziyaret içinse çok geç," diye düşüncesini belirtti.

Stepan Arkadyeviç:

"Herhâlde evrak getirmişlerdir," dedi.

Anna merdivenin yanından geçerken, hizmetçinin gelen ziyaretçiyi haber vermek için yukarı koştuğunu, ziyaretçinin de aşağıda, lambanın altında durduğunu gördü. Anna aşağıya bakınca, Vronski'yi hemen tanıdı ve yüreği nedense birdenbire tuhaf bir sevinç duygusuyla, aynı zamanda korku ile çarptı. Vronski paltosunu çıkarmadan ayakta duruyor ve cebinden bir şeyler çıkarıyordu. Anna merdivenin ortaları hizasına geldiği zaman, Vronski gözlerini kaldırdı, onu gördü, yüzünde utangaç ve ürkek bir anlam belirdi. Anna, hafifçe başıyla selam vererek geçti. Onun arkasından, Stepan Arkadyeviç'in Vronski'yi içeri girmeye çağıran gürültülü sesiyle, bu çağrıyı reddeden Vronski'nin hafif yumuşak, sakin sesi duyuldu.

Anna albümle geri döndüğü zaman, Vronski artık gitmişti. Stepan Arkadyeviç, Moskova'ya gelen ünlü bir kişinin onuruna verecekleri öğle yemeği hakkında bilgi almak için uğradığını anlatıyordu. Stepan Arkadyeviç:

"Bir türlü girmek istemedi," diye ekledi. "Tuhaf bir adam."

Kiti kızardı. Vronski'nin niçin geldiğini, niçin içeri girmek istemediğini yalnız kendisinin anladığını sanıyordu. 'Bize gitti, beni bulamayınca burada olduğumu düşündü. Vakit geç olduğu, Anna da burada bulunduğu için girmek istemedi,' diye düşündü.

Hepsi de bir şey söylemeden birbirlerine baktılar ve Anna'nın albümünü incelemeye koyuldular.

Bir adamın saat dokuz buçukta bir dostunun evine gelerek tasarlanan öğle yemeği üzerinde bilgi almak istemesinde ve içeri girmeyişinde ne bir fevkaladelik ne de bir tuhaflık vardı. Ama nedense bu herkese tuhaf göründü. Hepsinden de çok Anna bunu hem tuhaf, hem de kötü buldu.

XXII

KİTİ ile annesi, yüzleri pudralı, kırmızı kaftanlar giymiş uşakların dizildiği, çiçeklerle süslü pırıl pırıl aydınlatılmış büyük merdivenlerden çıkarlarken, balo henüz başlamıştı. Salondan, tıpkı arı kovanından yükseldiği gibi, düzgün bir uğultu yükseliyordu. Ana kız sahanlıkta, ağaçların arasında, aynanın önünde saçlarına, tuvaletlerine çeki düzen verirlerken, salondan ilk valsi çalmaya başlayan orkestra kemanlarının açık, ölçülü sesleri duyuldu. Bir başka aynanın önünde kırlaşmış favorilerini düzeltmekte ve çevresine keskin bir lavanta kokusu saçmakta olan sivil bir ihtiyarcık, onlarla merdivenin ağzında karşılaştı ve herhâlde tanımadığı Kiti'ye hayran olarak, öne geçmelerine izin verdi. İhtiyar Prens Şçerbatski'nin *muhallebi çocuğu* adını verdiği sosyete gençlerinden, çok açık bir yelek giymiş, yürürken boyuna beyaz kravatını düzelten sakalsız bir genç onları selamladı. Yanlarından geçtikten sonra geri dönerek Kiti'yi kadrile davet etti. Birinci kadril Vronski'ye verilmişti, Kiti bu gence ikinci kadrili vermek zorundaydı. Eldivenlerini iliklemekte olan bir subay kapının kenarında durmuş, bıyıklarını burarak, pembeler giymiş Kiti'yi hayran hayran seyrediyordu.

Elbise ve saç tuvaleti gibi balo için gerekli olan bütün bu hazırlıklar, Kiti'yi bir hayli uğraştırmış, kafasını bir hayli yormuştu. Oysa şimdi pembe bir örtü altındaki tülden tuvaletiyle baloya öyle serbest, öyle rahat giriyordu ki, bütün bu süs güllerinin, bu dantellerin, bütün bu tuvalet ayrıntılarının, kendisinin ve ailesinin bir dakikalık vaktini bile almadığı sanılabilirdi. Sanki o, üstüne gül ve iki yaprak oturtulmuş bu yüksek saç tuvaletiyle, bu tül ve dantellerle dünyaya gelmişti.

İhtiyar prenses, salona girmeden önce Kiti'nin kuşağındaki bir kurdeleyi düzeltmeye koyulduğu zaman, Kiti bunu yavaşça reddetti. Üzerindeki her şeyin kendiliğinden iyi ve zarif olduğunu, hiçbir şeyi düzeltmeye gerek olmadığını hissediyordu.

Kiti, mutlu günlerinden birini yaşıyordu. Tuvaleti vücudunun hiçbir yanını sıkmıyor, küçük dantel pelerini hiçbir yanından sarkmıyordu. Elbisesindeki süsler, ne örselenmiş, ne de kopmuştu. Kemerli, yüksek ökçeli pembe iskarpinleri ayağını sıkmıyor, ferah tutuyordu. Sarı saçları arasına katılmış gür postişler, zarif başında kendi saçları gibi duruyordu. Biçimlerini değiştirmeden kollarını sımsıkı saran uzun eldivenlerindeki her üç düğme de kopmadan iliklenmişti. Madalyonunun asıldığı siyah kadife kurdele, çok zarif bir biçimde boynunu sarıyordu. Gerçekten de bu kadife kurdele bir harikaydı. Kiti, evindeki aynada kendi gerdanını seyrederken bu kadifenin konuştuğunu hissetmişti. Bunun dışındaki her şey su götürebilirdi ama kadife bir harikaydı. Kiti, baloda, salondaki aynadan kadifeye bir göz atınca, gülümsedi. Çıplak omuzlarında ve kollarında, özellikle sevdiği bir duygu olan mermer serinliği duygusunu hissetti. Gözleri parlıyor, pembe dudakları, çekiciliğini anlamanın verdiği bir duygu ile gülümsemekten kendini alamıyordu.

Kiti, balo salonuna girmeye ve dansa kaldırılmayı bekleyen, tüllerle, kurdelelerle, dantellerle, çiçeklerle süslü kadın kalabalığına yaklaşmaya vakit bulamadan (Kiti hiçbir zaman bu kalabalığa katılmazdı) kendisini dansa çağırdılar. Hem onu dansa çağıran en iyi kavalye, balo hiyerarşisine göre baş kavalyeydi. Bu zat, ünlü balo yöneticisi, balolar protokol görevlisi, evli, yakışıklı boylu boslu bir

erkek olan Yegoruşka Korsunski'ydi.* Valsin ilk turunu kendisiyle yaptığı Kontes Banina'yı henüz bırakmıştı. İşini, yani dansa koyulan birkaç çifti gözden geçirirken, salondan içeri girmekte olan Kiti'yi gördü. Hemen, balo yöneticilerine özgü o özel, laubali yürüyüşle, Kiti'ye doğru giderek önünde eğildi. Hatta isteyip istemediğini sormadan, genç kızın ince beline sarılmak için kolunu uzattı. Kiti, yelpazesini birisine vermek için bakındı. Ev sahibi kadın gülümseyerek yelpazesini aldı.

Korsunski, genç kızı belinden kucaklayarak:

"Zamanında gelmekle ne iyi ettiniz," dedi. "Geç kalmak da ne oluyor sanki!.."

Kiti, hafifçe büktüğü sol kolunu kavalyesinin omzuna koydu ve pembe iskarpinler içindeki küçük ayakları müziğin ahengine uygun olarak, kaygan parkeler üzerinde, kolayca ve ölçülü bir biçimde hızla kaymaya başladı.

Korsunski, valsin ilk hızlı adımlarına kendini kaptırmadan:

"İnsan sizinle dans ederken dinleniyor," diye söylendi. "Ne güzellik, ne hafiflik, *precision*.**"

Korsunski'nin genç kıza söylediği bu sözler, hemen hemen bütün ahbaplarına söylediği şeylerdi.

Kiti, Korsunski'nin bu övgüsüne gülümsedi ve kavalyesinin omzu üzerinden salonu seyretmeye devam etti. Kiti, baloya ilk defa gelenlerden ve balodaki bütün yüzleri, büyülü bir izlenim hâlinde birleşmiş olarak görenlerden değildi. Ama Kiti, balolarda sürten, böylece, balolara katılan herkesi, bıkkınlık getirecek kadar tanıyan kızlardan da değildi. O bu ikisinin ortasındaydı. Heyecanlıydı, ama bununla beraber, etrafını seyredecek kadar kendine hâkimdi. Salonun sol köşesinde, sosyetenin kalburüstü tabakasının toplandığını gördü. Korsunski'nin, aşırı denilecek kadar dekolte giyinmiş olan

---

* Korsunski karakteri, zengin, yakışıklı, şık, şen ve sosyetede çok sevilen Rimski-Korsakov'dan (1829-75) alınmıştır. Sivastopol'deki orduda hizmet etmiş olan Rimski-Korsakov'u ve onun Moskova'nın en güzel kadınlarından biri sayılan karısını Tolstoy yakından tanımaktaydı. Korsakov'la karısı en sonunda ayrılmışlar, karısı Fransa'ya gitmiş ve orada, III. Napolyon'un eşi İmparatoriçe Eugenie'nin sarayında çok parlamıştı. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) Burada, "ne dikkat, ne kesinlik" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

karısı güzel Lidi oradaydı; ev sahibi kadın da oradaydı. Sosyetenin kalburüstü tabakasının bulunduğu yerden hiç ayrılmayan Krivin de, pırıldayan dazlak kafasıyla oradaydı. Gençler, yaklaşmaya cesaret edemeyerek oraya bakıyorlardı. Kiti, gözleriyle Stiva'yı orada buldu. Daha sonra, siyah kadife rop giymiş Anna'nın harikulade vücudunu ve başını gördü. Vronski de oradaydı. Kiti onu, Levin'in evlilik teklifini reddettiği akşamdan beri görmemişti. Kiti, uzağı gören gözleriyle onu hemen tanıdı, hatta onun kendisine bakmakta olduğunu fark etti.

Hafifçe soluyan Korsunski:

"Ne dersiniz, bir tur daha yapalım mı?" dedi. "Yorulmadınız değil mi?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Şu hâlde sizi nereye götüreyim?"

"Galiba Karenina burada.. Beni onun yanına götürünüz."

"Nereye emrederseniz."

Korsunski adımlarını hafifleterek, yolda da "*Pardon, mesdames, pardon, pardon, mesdames*" diye söylenerek, doğruca salonun sol köşesindeki kalabalığa doğru valsine devam etti. Dantel, tül, kurdele denizleri arasında zikzaklar yaparak bir tüye bile takılmadan keskin bir dönüş yaptı. Bu dönüşte, Kiti'nin ajur çoraplar içindeki ince bacakları meydana çıktı. Etekleri ise bir yelpaze gibi açılarak Krivin'in dizlerini örttü. Korsunski eğilerek selam verdi, doğrularak Anna Arkadyevna'nın yanına götürmek üzere kolunu Kiti'ye verdi. Kızaran Kiti, eteğini Krivin'in dizlerinden kurtardı. Biraz başı dönmüş bir hâlde, Anna'yı arayarak çevresine bakındı. Anna, Kiti'nin mutlaka giymesini istediği leylak rengi bir tuvalet değil de, siyah kadifeden bir rop giymişti. Çok dekolte olan bu siyah kadife rop, Anna'nın, eski bir fildişi gibi yontulmuş dolgun omuzlarını, göğsünü, ince, küçücük bilekli tombul kollarını meydana çıkarmıştı. Robu, Venedik dantelleriyle süslüydü. Başında, kendi katışıksız siyah saçlarında, muhabbet çiçeklerinden yapılmış küçücük bir taç vardı. Beyaz danteller arasında siyah kurdele kuşağında da bunun gibi bir taç yer alıyordu. Baş tuvaleti belirsizdi. Burada yalnız dikkati çeken şey her zaman

şakaklarından, ensesinden taşan ve onu süsleyen, kendiliğinden kıvrılmış küçük buklelerdi. Fildişini andıran güzel gerdanında, bir inci dizisi vardı.

Kiti, Anna'yı her gün görüyordu, ona âşıktı. Onu mutlaka leylak rengi bir tuvaletle gözlerinde canlandırmıştı. Ama şimdi, onu siyah bir tuvalet içinde görünce, Anna'nın bütün güzelliğini kavramış olduğunu hissetti. Şimdi onu yepyeni ve kendisi için beklenmedik bir varlık olarak görüyordu. Kiti, Anna'nın leylak rengi bir tuvalet içinde olmayacağını, onun bütün güzelliğinin, özellikle, her zaman tuvaletin dışına çıkmasında olduğunu, tuvaletin onun üzerinde hiçbir zaman görülmeyeceğini şimdi anladı. Muhteşem dantellerle süslü siyah robu onun üzerinde görünmüyordu. Bu sadece bir çerçeveydi. Görünen yalnız, sade, tabii, bununla birlikte neşeli ve canlı Anna'ydı.

Kiti bu grubun yanına yaklaştığı zaman Anna, her zamanki gibi dimdik duruyor, başını hafifçe ev sahibine çevirerek onunla konuşuyordu. Ev sahibinin söylediği bir sözle ilgili olarak ona:

"Hayır, taş atmayacağım," diyordu. Sonra omuzlarını kaldırarak, "Gerçi ben anlamıyorum," diye ekledi ve hemen nazik, koruyucu bir gülümseyişle Kiti'ye döndü. Kadınlara özgü acele bir bakışla genç kızın tuvaletini gözden geçirdikten sonra, başıyla belli belirsiz, ama Kiti için anlaşılır, tuvaletini ve güzelliğini beğendiğini belirten bir hareket yaptı ve:

"Siz salona bile dans ederek giriyorsunuz," dedi.

Korsunski, şimdiye kadar hiç görmediği Anna Arkadyevna'yı selamlayarak:

"Benim en sadık yardımcılarımdan biridir," dedi. "Prenses balonun neşeli ve güzel olmasını sağlamaya yardım ediyor." Sonra eğilerek: "Bir vals, Anna Arkadyevna," diye ekledi.

Ev sahibi:

"Birbirinizi tanıyor musunuz?" diye sordu.

Korsunski:

"Biz kimi tanımayız? Karımla ben beyaz kurtlar gibiyiz, herkes de bizi tanır. Bir vals Anna Arkadyevna!"

Anna:

"Dans etmemek mümkün olduğu zaman ben dans etmem," dedi.

Korsunski:

"Ama şimdi dans etmemek mümkün değil," diye cevap verdi.

Bu sırada Vronski onlara doğru yaklaşmaktaydı. Anna, Vronski'nin selamına dikkat etmeyerek kolunu hızla Korsunski'nin omzuna koydu:

"Peki, şimdi dans etmemek mümkün değilse, o hâlde buyurun dans edelim," dedi.

Anna'nın, Vronski'nin selamına bilerek karşılık vermediğini gören Kiti, 'Acaba ondan niçin hoşlanmıyor?' diye düşündü.

Vronski, Kiti'ye yaklaştı ve ilk kadrili kendisiyle yapmaya söz verdiğini hatırlatarak, bir süreden beri onu görmediğine üzüldüğünü söyledi. Kiti hem dans etmekte olan Anna'yı seyrederek hayranlık duyuyor, hem Vronski'nin söylediklerini dinliyordu. Kiti, Vronski'nin kendisini valse çağırmasını bekliyordu, ama Vronski hiçbir davranışta bulunmayınca, kız ona baktı. Vronski kızardı ve onu acele, valse çağırdı. Ama kolunu kızın incecik beline henüz sarmış ve ilk adımını henüz atmıştı ki, müzik birdenbire sustu. Kiti, kendi yüzüne böylesine yakın olan Vronski'nin yüzüne uzun uzun baktı. Bugünkü karşılık görmeyen bu sevda dolu bakış, uzun bir süre, yıllarca sonra bile, acı veren bir utangaçlıkla kızın yüreğini parçalamaktan geri kalmayacaktı.

Korsunski, salonun öbür ucundan:

"*Pardon, pardon*!.. Vals, vals!" diye bağırdı ve ilk rastladığı kıza sarılarak dans etmeye başladı.

XXIII

VRONSKİ, Kiti ile valste birkaç tur yaptı. Valsten sonra Kiti annesinin yanına geldi ve Kontes Nordstan'a birkaç söz söylemek fırsatını ancak bulmuştu ki, Vronski gelip onu ilk kadrile kaldırdı. Kadril süresince önemli hiçbir şey konuşulmadı. Kâh, Vronski'nin çok gülünç bir dille, kırk yaşında sevimli çocuklar diye

tasvir ettiği karı koca Korsunski'lerden, kâh gelecekte kurulacak olan toplum tiyatrosundan* parça buçuk söz edildi. Yalnız bir sefer, o da Vronski'nin, Levin'in burada olup olmadığını sorduğu ve Levin'den çok hoşlandığını söylediği zaman, konuşma Kiti bakımından can alıcı bir noktaya ulaştı. Zaten Kiti kadrilden büyük bir şey beklemiyordu. O, kalbi duracak kadar büyük bir heyecanla mazurkayı bekliyordu. Her şeyin mazurkada netleşeceğini sanıyordu. Vronski'nin kadril sırasında kendisini mazurkaya çağırmayışı onu pek korkutmuyordu. Bundan önceki balolarda olduğu gibi mazurkayı Vronski ile oynayacağına öylesine güveni vardı ki, beş kişinin mazurka teklifini, angaje olduğunu söyleyerek reddetti. Son kadrile kadar bütün balo Kiti'ye, neşeli çiçeklerle, seslerle, hareketlerle dolu büyülü bir rüya gibi geldi. Kendisini çok yorgun hissettiği ve biraz dinlenmek ricasında bulunduğu zamanlar hariç, hep dans etti. Ama reddetmek imkânını bulamadığı iç sıkıcı gençlerden biriyle son kadrili oynarken, Vronski ve Anna ile *vis-à-vis*** gelmek durumunda kaldı. Balonun başından beri Anna ile buluşmamıştı, işte burada birdenbire Anna'yı yine, tüm yeni ve beklenmedik haliyle görüyordu. Kiti, Anna'da kendisinin çok iyi bildiği, o başarıdan gelme coşkunluğun izlerini görüyordu. Kiti, Anna'nın hayranlığını coşturan bir şarapla sarhoş olduğunu görüyordu. Kiti bu duyguyu biliyor, bunun belirtilerini tanıyor, bunları Anna'da görüyordu. Onun gözlerinde tutuşan titrek ve ateşli pırıltıları, mutlu gülümseyişi, elinde olmayarak dudaklarını büzen coşkunluğu ve açık zarafeti, ahenk ve incelik dolu davranışları görüyordu.

Kiti kendi kendine: 'Buna sebep olan kim?' diye sordu. 'Herkes mi yoksa bir kişi mi?' Başladığı bir konuşmada ipin ucunu kaçıran ve bulamadığı için kıvranan danstaki kavalyesini, yaşadığı zor-

---

* O sıralarda Moskova'da topu topu iki tane devlet tiyatrosu vardı: Büyük Tiyatro ile Küçük Tiyatro. Bununla birlikte, 1872 Moskova fuarında bir halk tiyatrosu açılmış ve tiyatro öylesine büyük bir başarı kazanmıştı ki, fuar kapandıktan sonra, devlet tiyatrolarına verilmiş olan tekel imtiyazının kaldırılması ve özel tiyatroların açılmasına izin verilmesi için hükümete baskı yapıldı. Ne var ki, devlet tiyatrolarına verilen tekel 1882 yılına kadar kaldırılmadı. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Karşı karşıya" demektir. Burada, dansta, iki çiftin karşı karşıya gelmesi anlamındadır. *–H. Âli Ediz*

lukla baş başa bıraktı; görünüşte Korsunski'nin kâh herkesi *Grand rond*'a,* kâh *chaine*'e** yönelten gürültülü ve neşeli komutlarına boyun eğiyormuş gibi yaparak gözetliyor, yüreği gittikçe hep daha çok sıkışıyordu. 'Hayır, onu sarhoş eden kalabalığın beğenmesi değil, bir kişinin hayranlığı. Kim bu bir kişi?.. Yoksa o mu?..' Vronski, her seferinde, Anna ile konuşurken, Anna'nın gözlerinde bir sevinç pırıltısı tutuşuyor, mutlu bir gülümseme pembe dudaklarını çarpıtıyordu. Anna bu sevinç belirtilerini açığa vurmamak için sanki kendini zorluyordu. Ama bu belirtiler, kendiliğinden yüzüne vuruyordu. 'Ya o?' Kiti, Vronski'ye baktı ve dehşete kapıldı. Kiti, Anna'nın yüzünün aynasında açıkça gördüğü şeyleri Vronski'nin yüzünde de gördü. Onun o her zamanki sakin, kararlı edası, kaygısız, sakin yüz ifadesine ne olmuştu? Hayır, şimdi o Anna'ya her seslenişinde, âdeta onun önünde yere kapanmak istiyormuş gibi, biraz başını eğiyor, bakışlarında da sadece boyun eğme ve korku okunuyordu. Bakışları her seferinde, sanki şunu söylüyordu: 'Hareket etmek istemiyorum, sadece kendimi kurtarmak istiyorum. Ama nasıl kurtaracağımı bilmiyorum.' Vronski'nin yüzünde, Kiti'nin bundan önce hiç görmediği bir ifade vardı.

Ortak dostlarından söz ediyorlar, tamamıyla önemsiz şeyler üzerine konuşuyorlardı. Ama onların söylediği her söz Kiti'ye onların ve kendisinin alın yazısını belirliyor gibi geliyordu. Tuhaf olan şurasıydı ki, onlar, gerçekten de İvan İvanoviç'in Fransızcasının pek gülünç olduğundan, Yeletskaya'nın daha iyi bir evlilik yapmasının mümkün olduğundan söz ettikleri hâlde, bu sözlerin onlar için önemi vardı ve onlar bunu, tıpkı Kiti gibi hissediyorlardı. Bütün balo, bütün dünya, her şey, Kiti'nin ruhunda bir sise büründü. Yalnız, aldığı güçlü terbiye onu ayakta tutuyor ve ondan istenileni yapmaya, yani dans etmeye, sorulara cevap vermeye, konuşmaya, hatta gülümsemeye zorluyordu. Ama mazurka hazırlıklarına başlanıp, iskemleleri yerleştirmeye, bazı çiftler küçük salondan büyük salona geçmeye koyuldukları zaman, Kiti bir an için umutsuzluk ve dehşete kapıldı. Beş kişinin teklifini reddetmişti, şimdi de mazurka

* (Fr.) "Büyük halka, büyük tur" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) Burada "Dizi" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

oynamıyordu. Hatta onu dansa kaldıracaklarına umudu da yoktu. Çünkü sosyete hayatında büyük bir başarısı vardı. Şimdiye değin dans teklifi almamış olabileceğini kimse aklına bile getiremezdi. Hasta olduğunu annesine söyleyip eve gitmeliydi, ama bunu yapacak gücü kendinde bulamadı. Kendisini yıkılmış hissediyordu.

Küçük misafir salonuna geçerek kendisini bir koltuğa attı. Tuvaletinin, havadan yapılmış gibi ince etekleri, incecik vücudunun çevresinde bir bulut gibi yükseldi. Dermansızca bırakılmış çıplak, zayıf, narin genç kız kolu, pembe jüponunun kıvrımları arasına batmıştı. Öteki eli ile bir yelpaze tutuyor, kısa, hızlı hareketlerle, yanan yüzünü yelpazeliyordu. Her ne kadar bu hâliyle, çimenlerin üzerine yeni konmuş, şimdi neredeyse havalanarak renkli kanatlarını açacak olan bir kelebeği andırıyorsa da, korkunç bir umutsuzluk yüreğini sıkıyordu.

'Belki de yanılıyorum, belki de böyle bir şey olmadı,' diye kendi kendine düşünüyor ve bütün gördüklerini yeniden hatırlıyordu.

Halı üzerinde ayak sesi duyulmadan Kiti'ye yaklaşan Kontes Nordstan:

"Kiti, bu ne demek? Ben bunu anlamıyorum," dedi.

Kiti'nin alt dudağı titredi; hızla yerinden kalktı.

"Kiti, sen mazurka oynamıyor musun?"

Kiti, gözyaşlarından titreyen sesiyle:

"Hayır, hayır," dedi.

Kontes Nordstan, Kiti'nin, "o"nun kim olduğunu anlayacağını bilerek:

"Onu benim yanımda mazurkaya çağırdı," dedi. "O da, 'Siz Prenses Şçerbatskaya ile dans etmeyecek misiniz?' diye karşılık verdi,"

Kiti:

"Ah, bence hepsi bir!" dedi.

Kendisinden başka kimse onun durumunu anlamıyordu. Daha dün, belki de sevdiği bir adamın teklifini reddettiğini, bunu da bir başkasına inandığından yaptığını kimse bilmiyordu.

Kontes Nordstan, kendisiyle mazurka oynadığı Korsunski'yi buldu ve Kiti'yi dansa çağırmasını söyledi.

Kiti, ilk çiftler arasında dans ediyordu. Şansına, konuşmak zorunda da değildi. Çünkü Korsunski, balonun idaresiyle ilgili emirler vererek boyuna koşup duruyordu. Vronski ile Anna, hemen hemen karşısında yer almışlardı. Kiti onları kendi, uzağı gören gözleriyle görüyordu. Onları ne kadar çok görüyorsa, mutsuzluğunun da öylesine çok tamamlandığına inanıyordu. O, bu dolu salonda onların kendilerini yalnız hissettiklerini görüyordu. Kiti, her zaman öylesine kararlı ya da gamsız olan Vronski'nin yüzünde, suç işlemiş zeki bir köpeğin görünüşünü andıran bir şaşkınlık ve boyun eğme hâlini hayretle görüyordu.

Anna gülümsüyordu, bu gülümseme ona da bulaşıyordu. Anna düşünceye daldığı zaman o da ciddileşiyordu. Tabiatüstü bir güç, Kiti'nin gözlerini Anna'nın yüzüne çekiyordu. Anna, siyah, sade elbisesi içinde harikulade güzeldi. Bileziklerle süslü tombul kolları, inci dizisiyle çevrili zarif boynu, biraz dağınık siyah kıvırcık saçları, küçücük el ve ayaklarının yumuşak, zarif hareketleri, güzel yüzünün canlılığı, harikulade güzeldi. Ama onun bu güzelliğinde korkunç ve zalim bir şey vardı.

Kiti, Anna'ya eskisinden çok hayranlık duyuyor, acısı da gittikçe artıyordu. Kiti kendisini ezilmiş hissediyor, bu hâli, yüzünden de okunuyordu. Vronski, mazurkada karşılaşıp Kiti'yi görünce, birdenbire tanıyamadı; yüzü öylesine değişmişti. Delikanlı bir şeyler söylemiş olmak için:

"Ne güzel balo!" dedi.

Kiti:

"Evet," diye cevap verdi.

Mazurkanın ortalarına doğru, Korsunski'nin yeni buluşu olan karışık bir figürü tekrarlarken Anna, dairenin ortasına çıktı. İki kavalye alarak yanına bir dam ile Kiti'yi çağırdı. Kiti yaklaşırken, ürkek ürkek Anna'ya bakıyordu. Anna gözlerini süzerek Kiti'ye baktı ve elini sıkarak gülümsedi. Ama gülümsemesine, Kiti'nin, üzüntü ve şaşkınlık okunan bir yüzle karşılık verdiğini görünce, hemen ondan yüz çevirerek öteki damla neşeli neşeli konuşmaya koyuldu.

Kiti kendi kendine: 'Evet, onda yabancı, şeytanca bir güzellik var,' diye düşündü.

Anna akşam yemeğine kalmak istemiyordu. Ama ev sahibi ısrar etmeye başladı. Korsunski, Anna'nın çıplak elini frakının kolu altına alarak:

"Kalın canım, Anna Arkadyevna," diyerek lafa karıştı. "Göreceksiniz, kotyon için nasıl bir düşüncem var! *Un bijiou*!"*

Anna'yı sürüklemeye çalışarak ağır ağır yürüdü. Ev sahibi onu cesaretlendirerek gülümsüyordu. Anna da gülümseyerek:

"Hayır, kalamam," dedi.

Gülümsemekle birlikte sesinin kesin tonundan, hem Korsunski hem ev sahibi, onun kalmayacağını anlamışlardı. Anna, yanı başında durmakta olan Vronski'ye göz ucu ile bakarak:

"Hayır, ben zaten Moskova'da, sizin yalnız bir balonuzda, bütün bir kış Petersburg'da ettiğimden çok dans ettim," diye devam etti. "Yolculuğa çıkmadan önce dinlenmem gerek."

Vronski:

"Yarın kesin olarak gidiyor musunuz?" diye sordu.

Anna, bu sorudaki cesarete şaşmış gibi:

"Evet, niyetim öyle," dedi.

Ama Anna bunu söylerken, gözlerinin engellenemeyen titrek pırıltısı ve gülümseyişi Vronski'yi yakmıştı.

Anna Arkadyevna akşam yemeğine kalmadı, gitti.

XXIV

LEVİN, Şçerbatski'lerden çıktıktan sonra yaya olarak kardeşine giderken: 'Evet, bende herkesi tiksindiren, iten bir şey var,' diye düşünüyordu. 'Ben başkalarının işine yaramıyorum. Bunun, kendini beğenmişlikten ileri geldiğini söylüyorlar... Hayır, bende kendini beğenmişlik de yok! Bende kendini beğenmişlik olsaydı bu duruma düşmezdim.' Sonra, herhâlde hiçbir zaman kendisinin bu akşam düştüğü duruma düşmemiş olan mutlu, sevimli, zeki ve sakin Vronski'yi gözleri önünde canlandırdı. 'Evet, Kiti elbet onu seçecekti. Böyle olması gerek. Kimseden ve hiçbir şeyden yakınmaya

* (Fr.) "Bir cevher!" –*H. Âli Ediz*

hakkım yok!.. Suç bende... Hayatını benim hayatımla birleştirmeye razı olacağını düşünmeye ne hakkım vardı?.. Ben kimim?.. Ben neyim?.. Hiç kimseye gerekli olmayan değersiz bir kişiyim.' Levin, kardeşi Nikolay'ı* hatırladı ve bu hatırlama üzerinde sevinçle durdu: 'Dünyada her şeyin kötü ve iğrenç olduğunu söylemekte haksız mıydı? Kardeşim Nikolay üzerine doğru bir yargıda bulunduğumuzu, onu haklı yargıladığımızı hiç sanmıyorum. Tabii, onu yırtık pırtık bir palto içinde, sarhoş olarak gören Prokofiy bakımından o, küçümsenmeye layık bir adamdır. Ama ben onu başka türlü biliyorum. Birbirimize benzediğimizi biliyorum. Ve ben kalkıp onu arayacağıma, yemeğe gittim. Buraya geldim.'

Levin, fenerlerden birine yaklaştı, cüzdanında bulunan, kardeşinin adresinin yazılı olduğu kağıdı çıkarıp okudu ve bir araba çağırdı. Kardeşinin evine kadar süren uzun yol boyunca, Nikolay'ın hayatı ile ilgili, kendisince bilinen bütün olayları, canlı olarak bir bir hatırladı. Kardeşinin üniversitedeyken ve üniversiteden çıktıktan bir yıl sonra, arkadaşlarının alaylarına bakmadan, ayin, ibadet, oruç gibi dinin bütün gereklerine sımsıkı uyarak ve bütün zevklerden, özellikle kadınlardan kaçarak nasıl bir keşiş yaşantısı sürdüğünü, sonra birdenbire nasıl azdığını, en iğrenç kişilerle nasıl arkadaş olduğunu ve tamamen başıboş bir sefahat hayatına nasıl daldığını göz önüne getirdi. Sonra, yetiştirmek üzere köyden aldığı ve bir öfke nöbetinde fena hâlde dövdüğü bir çocukla olan macerasını hatırladı: Çocuğu öylesine dövmüştü ki, hakkında, çocuğu sakatlamaktan kovuşturma açılmıştı. Daha sonra, bir kumar hilecisiyle başına gelen olayı hatırladı: Nikolay bu adamla kumar oynamış, parasını kaybederek ona bir bono vermişti. Sonra da bu hilecinin kendisini aldattığını ileri sürerek onu şikâyet etmişti (Sergey İvanoviç'in ödediği bu paralardı). Sonra, azgınlığı yüzünden karakolda nasıl gecelediğini aklına getirdi. Daha sonra, annesinin yurtluğundan payına düşen parayı güya ödemediği iddiasıyla kardeşi Sergey İvanoviç'e karşı açtığı rezilce davayı gözü

* Nikolay Levin, Tolstoy'un üçüncü kardeşi Dimitri'nin (1827-1856) bir portresidir. Nikolay'ın birlikte yaşadığı Maşa'nın adı ve aralarındaki ilişki bile, Tolstoy'un kardeşinin hayatındaki olgulardan alınmadır. *–H. Âli Ediz*

önüne getirdi. Nihayet, son defa olarak, çalışmak üzere gittiği Batı illerinden birinde amirini dövme suçuyla mahkemeye verilişini düşündü. Bütün bunların hepsi de çok çirkin şeylerdi. Ama bunların hiçbirisi Levin'e, Nikolay'ı tanımayanlara, onun bütün hayat hikâyesini bilmeyenlere, onun kalbini bilmeyenlere göründüğü kadar çirkin görünmüyordu.

Levin, Nikolay'ın oruç tuttuğu, keşişlik ettiği, kendini kilise işlerine adadığı sofuluğu sırasında; dinden yardım, ihtiraslı yaradılışına bir fren aradığı zamanlarda, onu desteklemek şöyle dursun, başta kendisi, herkesin onunla alay ettiğini hatırlıyordu.

Levin, kardeşi Nikolay'ın, bütün rezilce hayatına rağmen ruhça, ruh mayasınca, onu küçümseyen insanlardan hiç de daha az haklı olmadığını hissediyordu. Ele avuca sığmaz bir karakterle, sınırlı bir zekâ ile doğduğu için onu suçlamak elde değildi. O her zaman iyi bir insan olmak istemişti.

Levin, gece saat on birde, adreste yazılı otele yaklaşırken, kendi kendine şu kararı verdi: 'Onunla açıkça konuşacağım, onu da açık konuşmaya zorlayacağım... Onu sevdiğimi, bundan ötürü de onu anladığımı göstereceğim.'

Otel kapıcısı, Levin'in sorusuna:

"Yukarıda, on ikinci ve on üçüncü odada," diye karşılık verdi.

"Odasında mı?"

"Odasında olacak."

On iki numaralı odanın kapısı yarı açıktı. Oradan, ışık çizgisi boyunca, adi cinsten hafif bir tütünün koyu dumanı çıkıyor ve Levin'in tanımadığı bir ses duyuluyordu. Ama Levin, kardeşinin burada olduğunu öksürüğünden hemen anladı.

Kapıya geldiği zaman, tanımadığı ses:

"Her şey, işin bilinçli ve mantık yolu ile yürütülmesine bağlı," diyordu.

Konstantin Levin, kapının aralığından baktı. Konuşanın, beli büzgülü kaftan giymiş, kocaman kabarık saçlı, genç bir delikanlı olduğunu gördü. Kısa kollu, yakasız yünlü entari giymiş çiçek bozuğu genç bir kadın da divanda oturuyordu. Kardeşi görünmüyordu. Kardeşinin, çevresinde nasıl da yabancı insanlarla yaşadığını

düşününce, yüreği fena hâlde burkuldu. Kimse onu duymamıştı. Levin, lastiklerini çıkarırken, kaftanlı delikanlının söylediklerine kulak kabarttı. Delikanlı bir işletmeden söz ediyordu. Öksüren kardeşinin sesi duyuldu:

"Şu imtiyazlı sınıfların canı cehenneme! Maşa! Bize akşam yemeği bul! Kaldıysa şarap ver, yoksa, aldırt!"

Kadın yerinden kalktı, bölmenin ötesinde Konstantin'i gördü ve:

"Nikolay Dimitriç, burada bir bay var," diye seslendi.

Nikolay Levin'in sesi öfkeli öfkeli:

"Kimi istiyormuş?" dedi.

Işığa çıkan Konstantin Levin:

"Benim," dedi.

Nikolay daha da öfkeli bir sesle:

"Kim, *ben*?" diye tekrarladı. Bir şeylere takılarak hızla yerinden kalktığı duyuldu.

Levin kapıda, karşısında, o kadar iyi tanımasına karşın yine de yabani ve hastalıklı görünüşüyle kendisini şaşırtan kardeşinin kamburu çıkmış, zayıf, iri yarı, korkudan gözleri kocaman açılmış siluetini gördü.

Nikolay, Konstantin Levin'in onu son defa gördüğü üç yıl öncesine göre daha zayıftı. Sırtında kısa bir ceket vardı. Elleri, iri kemikleri daha büyük görünüyordu. Saçları daha da seyrekleşmişti. Bıyıkları yine eskisi gibi dudaklarının üzerinde dimdik duruyordu. Aynı gözler, tuhaf ve saf bir bakışla içeri girene bakıyordu. Kardeşini tanıyarak, birdenbire:

"A, Kostya!" diye bağırdı ve gözleri sevinçle parladı. Ama aynı anda delikanlıya bir göz atarak, başıyla ve boynuyla sanki kravatı kendisini sıkıyormuş gibi, Levin'in çok iyi bildiği çırpıntılı bir hareket yaptı. Zayıflamış yüzünde, bambaşka, yabani, acı çeken, gaddar bir görünüş belirdi.

"Sizi tanımadığımı, tanımak da istemediğimi, size de Sergey İvanoviç'e de yazmıştım. Ne istiyorsun, benden ne istiyorsunuz?"

Nikolay, hiç de Konstantin Levin'in onu tasavvur ettiği gibi değildi. Konstantin Levin kardeşini düşünürken, onunla ilişki kurmayı böylesine zorlaştıran huyunun bu en kötü, en çekilmez yanını

tamamıyla unutmuştu. Şimdi onun yüzünü, özellikle bu çırpıntılı baş çevirişini görünce, bütün bunları hatırladı.

Ürkek ürkek:

"Senden bir şey istediğim yok," diye cevap verdi. "Sadece seni görmeye geldim."

Kardeşinin ürkekliği, herhâlde Nikolay'ı yumuşatmış olacaktı. Dudaklarını oynattı.

"Demek öyle ha?" dedi. "Öyleyse gir, otur. Yemek ister misin? Maşa, üç porsiyon getir. Hayır, dur." Sonra beli büzgülü kaftan giymiş olanı göstererek kardeşine döndü: "Bunun kim olduğunu biliyor musun? Bu, Bay Kritski'dir. Benim, daha Kiyev'den arkadaşımdır. Seçkin bir adam. Tabiidir ki polis onu izliyor, çünkü o alçak bir adam değildir."

Alışkanlığına uyarak, odadakilerin hepsine baktı. Kapının ağzında durmakta olan kadının gitmeye davrandığını görünce ona: "Dur dedik ya!" diye seslendi. Ve konuşmasındaki Konstantin'in çok iyi bildiği beceriksizlik ve düzensizlikle, yine odadakilerin hepsini gözden geçirdikten sonra, kardeşine Kritski'nin başından geçenleri; fakir öğrencilere yardım derneği kurduğunu ve pazar okulları açtığı için nasıl üniversiteden kovulduğunu, sonra, nasıl ilkokul öğretmeni olduğunu, bu görevinden nasıl atıldığını, bilmem neden ötürü kendisini nasıl yargıladıklarını anlatmaya koyuldu.

Konstantin Levin, baş gösteren iç sıkıcı sessizliği bozmak için Kritski'ye:

"Siz Kiyev Üniversitesi'nde miydiniz?" diye sordu.

Suratını asan Kritski, öfkeli bir sesle:

"Evet, Kiyev Üniversitesi'ndeydim," dedi.

Nikolay Levin, kadını göstererek arkadaşının sözünü kesti:

"Bu kadına gelince, benim hayat arkadaşım Marya Nikolayevna'dır," dedi. "Onu bir genelevden aldım. Ama kendisini sever ve sayarım." Sonra, çatınarak ve sesini yükselterek ekledi, "Beni tanımak isteyen herkesin de onu sevmesini ve saymasını rica ederim. Onu kendi karım sayıyorum, karımdan farkı yok. Şimdi kimlerle bulunduğunu öğrenmiş oluyorsun!.. Alçaldığını sanıyorsan çıkıp gitmekte serbestsin!.."

Çevresindekilere yine, sorgu dolu bakışlarla baktı.

"Niye alçalacakmışım, anlamıyorum."

"Öyleyse Maşa, bize akşam yemeği getir: Üç porsiyon olsun. Votka, şarap da... Hayır, dur... Hayır, istemez... Git!"

XXV

NİKOLAY Levin, herhâlde ne yapacağını ve ne söyleyeceğini toparlamakta zorluk çektiği için, alnını buruşturarak ve çırpıntılı birtakım hareketler yaparak, zorlukla:

"Görüyor musun," dedi ve odanın köşesinde iplerle bağlı demir çubukları göstererek devam etti: "Görüyor musun bunları?.. Bunlar, giriştiğimiz yeni bir işin başlangıcıdır. Bu bir üretim birliğidir."

Konstantin Levin hemen hemen onu dinlemiyordu. Kardeşinin hastalıklı, veremli yüzünü inceliyor, ona olan merhameti gittikçe artıyor ve onun birlik üzerine anlattıklarını dinlemeye kendisini bir türlü zorlayamıyordu. Bu birliğin, Nikolay için sadece kendi kendini küçümsemeden kurtaracak bir cankurtaran simidi olduğunu görüyordu. Nikolay Levin konuşmasına devam etti:

"Bilirsin ki kapitalist, işçiyi eziyor. Bizde işçi köylüdür. İşin tüm ağırlığı onun omuzlarına yüklenmiştir. İş öyle düzenlenmiştir ki, onlar ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, hayvanca durumlarından bir türlü kurtulamazlar. İşçilerin durumlarını iyileştirmeye yarayacak gündelikten doğma bütün kârlar, onlara boş zaman kazandıracak, dolayısıyla eğitim imkânını sağlayacak tüm artık değerler, kapitalistler tarafından ellerinden alınır. Düzen öyle kurulmuştur ki, bunlar ne kadar çok çalışırlarsa, tüccarlar, toprak sahipleri onları öylesine çok soyarlar. Tabii işçiler de her zaman birer hayvan olmaya devam ederler. İşte değiştirilmesi gerekli olan bu düzendir."

Nikolay, sözlerini bitirdi ve soru dolu gözlerle kardeşine baktı.

Konstantin Levin, kardeşinin elmacık kemikleri üzerindeki kırmızı lekelere bakarak:

"Evet, doğru," dedi.

"İşte biz, üretimin, kârın ve hepsinden önemlisi, üretim araçlarının, kısacası her şeyin ortaklaşa olacağı bir tesviyeci birliği kuruyoruz."

Konstantin Levin sordu:

"Bu birliği nerede kuruyorsunuz?"

"Kazan ilinin Vozdreno köyünde."

"Niçin köyde kuruyorsunuz?.. Bana öyle geliyor ki, köyde zaten yeteri kadar iş var. Köyde bir tesviyeci atölyesinin gereği ne?"

Yapılan itiraza sinirlenen Nikolay:

"Çünkü köylüler şimdi de, eskiden olduğu gibi birer köledir. Bunun içindir ki, onları bu kölelikten kurtarmak senin ve Sergey'in hoşuna gitmez!.."

Konstantin Levin bu sırada, karanlık ve kirli odayı gözden geçirerek içini çekti. Bu iç çekiş, galiba, Nikolay'ı büsbütün sinirlendirdi.

"Seninle, Sergey İvanoviç'in aristokratça görüşlerinizi biliyorum. Onun bütün zekâsını, şimdiki kötülüklerini haklı göstermek için kullandığını biliyorum."

Konstantin Levin gülümseyerek:

"Hayır," dedi. "Hem ne diye Sergey İvanoviç'i söz konusu ediyorsun?.."

Nikolay Levin, Sergey İvanoviç'in adını duyunca birdenbire bağırarak:

"İşte şunun için," dedi. "Ama söylemek neye yarar?.. Sadece bana şunu söyle... Bana niye geldin?.. Bunları küçümsüyorsun, pekâlâ, şu hâlde güle güle... git!.." İskemlesinden kalkarak, "Haydi git, gitsene!" diye bağırdı.

Konstantin Levin yavaşça:

"Ben hiç de küçümsemiyorum," dedi. "Hatta tartışmıyorum bile."

Bu sırada Marya Nikolayevna içeri girdi. Nikolay Levin öfkeli öfkeli kadına baktı. Kadın hızla onun yanına yaklaştı ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Nikolay Levin, biraz yatışarak ve zorlukla soluyarak:

"Ben hastayım, sinirli oldum," diye konuşmaya başladı. "Sen de bana Sergey İvanoviç'ten, onun makalesinden söz ediyorsun... Bunlar, öyle saçma, öyle yalan, öyle kendi kendini aldatıcı şeyler ki. Adaletten haberi olmayan bir adam adalet üzerine ne yazabilir?.."

Sonra, yine masanın başına geçip oturarak ve yeri boşaltmak için yarı yarıya masanın üzerine dökülmüş olan sigaraları bir yana iterek Kritski'ye döndü:

"Onun makalesini okudunuz mu?" dedi.

Herhâlde konuşmaya katılmak istemeyen Kritski, asık bir yüzle:

"Hayır, okumadım," dedi.

Nikolay Levin bu sefer sinirli sinirli ona sordu:

"Niçin?.."

"Vaktimi boşa harcamak istemiyorum da ondan."

"Yani, müsaade buyurun, vaktinizi boşuna harcayacağınızı nereden biliyorsunuz? Birçokları bu makaleyi anlamaz, yani onların anlayışından üstündür. Bana gelince, iş değişir. Ben onun düşüncelerini avucumun içi gibi bilirim, niçin zayıf olduğunu da anlıyorum."

Herkes sustu. Kritski yavaşça kalktı ve şapkasını aldı.

"Yemek yemek istemiyor musunuz?.. O hâlde güle güle, yarın tesviyeci ile birlikte geliniz!.."

Kritski dışarı çıkar çıkmaz Nikolay Levin gülümsedi ve gözünü kırptı:

"O da kötü," dedi. "Görüyorum."

Tam bu sırada Kritski onu kapıdan çağırdı. Nikolay Levin:

"Daha ne istiyorsun?" dedi ve onun yanına, koridora gitti.

Marya Nikolayevna ile yalnız kalan Levin:

"Kardeşimle çoktan beri mi berabersiniz?" diye sordu.

"İşte iki yıl oluyor. Sağlığı çok bozuldu. Çok içiyor."

"Yani nasıl içiyor?"

"Votka içiyor, bu da ona çok dokunuyor."

Levin fısıltı ile:

"Çok mu içiyor?" diye sordu.

Kadın, Nikolay Levin'in göründüğü kapıya korku ile bakarak:

"Evet," dedi.

Nikolay, kaşlarını çatarak ve ürkek gözlerle bir ona, bir ötekine bakarak:

"Ne konuşuyorsunuz?" diye sordu. "Ha, ne konuşuyorsunuz?"

Konstantin şaşırarak:

"Hiçbir şey," dedi.

Nikolay boynunu çarpıtarak:

"Mademki söylemek istemiyorsunuz, pekâlâ, söylemeyin," dedi. "Yalnız, sen onunla ne konuşacaksın? O bir sokak kadını, sen ise bir beyefendisin!.."

Sonra sesini yükselterek yine konuşmaya başladı:

"Her şeyi anladığını ve değerlendirdiğini görüyorum. Sapıklıklarımı da esefle karşılıyorsun!"

Marya Nikolayevna ona yaklaşarak, yine:

"Nikolay Dimitriç, Nikolay Dimitriç," diye fısıldadı.

"Peki, peki!.. Ya yemek ne oldu?" Bir uşağın elinde tepsi ile içeri girdiğini görünce, "Hah işte geldi," dedi.

Sonra öfkeli öfkeli:

"Buraya, buraya koy," diye ekledi, hemen votka şişesini alarak bir kadeh doldurdu ve hırsla içti. Hemen neşelenerek kardeşine döndü:

"İçer misin? Artık Sergey İvanoviç'ten konuştuğumuz yeter. Ne olursa olsun seni gördüğüme sevindim. Ne söylersek söyleyelim, birbirimizin yabancısı değiliz!.. İçsene yahu!.. Anlat bakalım, ne yapıyorsun?.." Ağzına attığı bir lokma ekmeği büyük bir iştahla çiğneyerek ve kendine ikinci bir kadeh votka doldurarak sözlerini sürdürdü. "Nasıl yaşıyorsun?"

Konstantin Levin, kardeşinin ne büyük bir hırsla yiyip içtiğine dehşetle bakarak ve dikkatini gizlemeye çalışarak:

"Eskisi gibi köyde yalnız çalışıyorum. Çiftçilikle uğraşıyorum," dedi.

"Niçin evlenmiyorsun?"

Konstantin kızararak:

"Olmadı işte," dedi.

"Neden? Bana gelince, benden geçti! Ben hayalimi mahvettim. Bunu söyledim, yine de söyleyeceğim; payıma düşen o zaman, gerektiği zaman, bana verilseydi, bütün hayatım başka türlü olurdu."

Konstantin lafı değiştirmekte acele etti:

"Senin Vanyuşka'nın, Pokrovskoye'de, benim büromda çalıştığını biliyor musun?"

Nikolay boynunu çarpıttı ve düşünceye daldı.

"Pokrovskoye'de ne var ne yok, anlatsana bana!.. Ev yine öyle mi? Kayın ağaçları, çalışma odamız hep yerli yerinde mi? Bahçıvan Filip hâlâ yaşıyor mu? Kameriyeyi, divanı ne kadar iyi hatırlıyorum! Bak dikkat et, evde bir şey değiştirme, çabuk evlen, eski düzeni yeniden kur. İyi bir karın olursa ben de senin yanına gelirim."

Konstantin Levin:

"Şimdi gelsene," dedi. "Birbirimizle ne kadar iyi anlaşırdık!"

"Sergey İvanoviç'le karşılaşmayacağımı bilsem gelirdim."

"Onunla karşılaşmazsın! Ben ondan büsbütün ayrı yaşıyorum."

Nikolay, ürkek ürkek kardeşinin gözlerine bakarak:

"Evet, ama sen ne dersen de, ikimizden birini seçmek zorundasın," dedi.

Kardeşinin bu ürkekliği Konstantin Levin'e pek dokundu.

"Bu konuda samimi olarak ne düşündüğümü öğrenmek istiyorsan, sana şunu söyleyeceğim ki, Sergey İvanoviç ile aranızdaki anlaşmazlıkta ben, ne senden, ne de ondan yanayım, bana göre bu işte ikiniz de haksızsınız! Yalnız senin haksızlığın dışta, onunki içtedir."

Nikolay sevinçle bağırdı:

"Yaaa!.. Demek sen bunu anladın, demek sen bunu anladın ha?"

"Ne var ki, eğer öğrenmek istiyorsan, ben şahsen senin dostluğuna daha çok değer veriyorum, çünkü..."

"Niçin, niçin?"

Konstantin Levin, Nikolay'ın mutsuz ve dostluğa ihtiyacı olduğunu, bundan ötürü onun dostluğuna daha çok değer verdiğini söyleyemezdi. Ama Nikolay, kardeşinin özellikle bunu söylemek istediğini anladı, suratını asarak içmeye koyuldu.

Marya Nikolayevna, çıplak tombul kolunu votka sürahisine doğru uzatarak:

"Yeter, Nikolay Dimitriç," dedi. "Yeter!"

Nikolay:

"Bırak! Üzerime düşme, yoksa döverim seni!" diye bağırdı.

Marya Nikolayevna'nın yüzünde, Nikolay'a da bulaşan, uysal, tatlı bir gülümseme dolaştı ve votkayı kaldırdı.

Nikolay:

"Sen bu kadını bir şey anlamaz sanıyorsun değil mi?" dedi. "O bütün bunları hepimizden iyi anlıyor. Onda iyi, sevimli bir şey var, değil mi?"

Konstantin Levin, bir şeyler söylemiş olmak için, kadına:

"Siz bundan önce hiç Moskova'da bulundunuz mu?" diye sordu.

"Ona *siz* deme. O bundan korkar. Genelevden çıkmak istediği için onu yargılayan sulh yargıcından başka kimse ona siz dememiştir." Birden, "Aman Allah'ım," diye bağırdı. "Şu dünyada ne manasız şeyler var. Şu yeni kuruluşlar, şu sulh mahkemeleri, tarım dairesi falan ne münasebetsiz şeyler!"

Ve bu yeni kuruluşlarla çatışmalarını anlatmaya koyuldu.

Konstantin Levin onu dinliyordu. Kendisinin de paylaştığı ve sık sık tekrarladığı bütün bu sosyal kuruluşları ret ve inkâr düşüncesi, şimdi kardeşinin ağzından ona hiç de hoş görünmüyordu. Şaka ederek:

"Bütün bunları öteki dünyada anlayacağız," dedi.

Ürkek, yabani gözlerini kardeşinin yüzüne dikerek:

"Öteki dünyada mı? Öf, ben öteki dünyayı sevmiyorum, sevmiyorum," dedi. "Gerçi, hem kendimin, hem başkalarının bütün bu iğrençliklerinden, karışıklıklarından kurtulmak iyi bir şey olurdu ama ben ölümden korkuyorum, fena hâlde korkuyorum ölümden." Titredi. "Bir şeyler içsene... Şampanya ister misin? Ya da bir yerlere gidelim... Çingenelere gidelim. Biliyor musun, ben çingeneleri ve Rus şarkılarını çok seviyorum."

Dili dolaşmaya başladı, bir konudan öteki konuya atlıyordu. Konstantin Levin, Maşa'nın yardımıyla onu hiçbir yere gitmemeye razı edebildi ve adamakıllı sarhoş bir hâlde yatağına yatırdı.

Maşa, gerekirse Konstantin'e mektup yazmayı ve Nikolay Levin'i gidip kardeşinin yanında oturmaya ikna etmeyi vadetti.

XXVI

KONSTANTİN Levin ertesi sabah Moskova'dan hareket etti ve akşama doğru evine vardı. Yolda, vagonda, yol arkadaşlarıyla politikadan, yeni demiryollarından söz etti ve tıpkı Moskova'da olduğu gibi bir düşünce perişanlığı içinde boğulduğunu, kendinden hoşnut olmadığını, bilmediği bir şeylerden utanç duyduğunu hissetti. Ama kendi istasyonunda inip, bir gözü kör, kaftanının yakası kalkık arabacısı Ignat'ı tanıyınca, istasyonun penceresinden vuran hafif ışık altında, halı ile örtülü kızağını, kuyrukları bağlanmış, koşumları halka ve sayvanla süslü atlarını görünce, arabacı Ignat, daha arabaya yerleşirlerken köyle ilgili haberleri, müteahhitin gelişini, Pava'nın buzağıladığını anlatınca, düşünce perişanlığının yavaş yavaş dağılmaya, kendi kendinden duyduğu hoşnutsuzluk ve utancın kaybolmaya başladığını hissetti. Ignat'ı ve beygirlerini görmesi onda böyle bir duygu uyandırmıştı.

Ama evden getirilen gocuğu giyince ve iyice sarınarak kızağa kurulunca, köyde vereceği emirleri düşünerek ve dibe koşulmuş eski binek atını, yıpranmış ama canlı Don beygirini inceleyerek hareket edince, başına gelenleri bambaşka bir anlayışla görmeye başladı. Kendisini kendisi olarak hissediyor ve başka biri olmak istemiyordu. Şimdi o, eskiden olduğundan bile daha iyi olmak istiyordu. Birincisi, bugünden başlayarak, artık evlenmenin kendisine sağlayacağı olağanüstü mutluluğa bel bağlamamaya, bunun sonucu olarak da bu günü küçümsememeye karar verdi. İkincisi, Kiti'ye evlilik teklifinde bulunmaya hazırlandığı sırada kendisini kaptırdığı, hatırlanması ona böylesine acı veren, iğrenç tutkuya hiçbir zaman yer vermeyecekti. Sonra, kardeşi Nikolay'ı hatırlayarak onu asla unutmamaya, kötü bir duruma düştüğü zaman yardıma hazır bir hâlde olmak için onu izlemeye ve gözden uzak tutmamaya kendi kendine karar verdi. Kardeşinin kötü bir duruma düşmesinin yakın olduğunu da hissetmekteydi. Daha sonra, kardeşiyle komünizm üzerine yaptığı ve o zaman pek de ciddiye almadığı konuşma, şimdi onu düşünmeye zorladı. İktisadi koşulların değiştirilmesini saçma buluyordu. Ama halkın fakirliğiyle ölçünce, kendi refahını

her zaman haksızlık saymıştı. Gerçi eskiden de çok çalışır, lüks bir ömür sürmezdi. Şimdi ise kendisini büsbütün haklı hissetmek için daha çok çalışmaya ve daha az lüks bir yaşayış sürmeye kendi kendine karar verdi. Kendisini bütün bunları yapmaya zorlamak, ona öylesine kolay göründü ki, evine kadar olan yolu, en tatlı hülyalar içinde geçirdi. Yeni, daha iyi bir yaşayış için taze umut duygularıyla dolu olarak gece saat dokuza doğru evine vardı.

Evinde kâhya kadın durumunda olan ihtiyar dadı Agafya Mihaylovna'nın odasının pencerelerinden sızan ışık evin önündeki sahanlığın karlarına vuruyordu. Dadı daha uyumamıştı. Onun uyandırdığı Kuzma, uykulu bir hâlde, yalın ayak, taş merdivenlere koştu. Av köpeği Laska da dışarı fırladı. Neredeyse Kuzma'yı yere devirecekti. Efendisinin dizlerine tırmanıyor, ön ayaklarını Levin'in göğsüne dayamak istiyor, ama korkuyordu. Agafya Mihaylovna:

"Çabuk döndünüz efendimiz," dedi.

Levin:

"Sıkıldım Agafya Mihaylovna, misafirlik iyi ama insanın kendi evi daha iyi," diye cevap verdi ve çalışma odasına girdi.

Çalışma odası, getirilen mumla ağır ağır aydınlandı. Geyik boynuzları, kitap dolu raflar, öteki odanın duvarından bu yana geçirilmiş, hava deliği çoktandır tamir edilmeyi bekleyen sobanın bir yanı, babadan kalma divan, büyük masa, masanın üzerinde açık bırakılmış bir kitap, kırık bir sigara tablası, kendi yazısıyla dolu bir defter gibi bildik eşyalar yavaş yavaş belirmeye başladı. Bütün bunları görünce, yolda hayal ettiği yeni bir hayat kurma olanağından, bir an için, kuşku duydu. Hayatının bütün bu izleri sanki kendisini kucaklamış, ona şöyle diyordu: 'Hayır, sen bizden ayrılmayacaksın, başka bir adam olmayacaksın, eskiden neydiysen; kuşkularınla, kendinden sonsuz hoşnutsuzluklarınla, kendini düzeltme yolundaki boş çabalarınla, düşüşlerinle, sana nasip olmayan ve senin için imkânsız olan bir mutluluğu sonsuz bekleyişinle, yine öyle kalacaksın!'

Ama bunu söyleyen eşyalarıydı. Ruhunda bir başka ses, geçmişe boyun eğmemek gerektiğini, insanın kendini her hâle sokmasının mümkün olduğunu ona söylüyordu. Bu sese boyun eğerek,

iki pudluk güllelerin durduğu köşeye yaklaştı. Ve kendisini çevik bir hâle getirmek için bunlarla jimnastik yapmaya başladı. Bu sırada kapının ardında ayak sesleri duyuldu. Gülleleri hemen yerine koydu.

Kâhya içeri girdi ve Allah'a şükür, her şeyin yolunda olduğunu söyledi. Sonra da, kara buğdayın yeni kurutma makinesinde yandığını bildirdi. Bu haber Levin'i sinirlendirdi. Çünkü bu kurutma makinesini kendisi yapmıştı. Kâhya her zaman bu kurutma makinesine karşıydı. Şimdi de, gizli bir zaferle kara buğdayın yandığını bildiriyordu. Levin ise, belki yüz defadır emrettiği tedbirler alınmadığı için buğdayın yandığına kesin olarak inanıyordu. Canı sıkıldı ve kâhyayı azarladı. Ama önemli ve sevinçli bir olay olmuştu: Bir hayvan panayırından satın aldığı pahalı ve en iyi ineklerinden Pava buzağılamıştı. Levin:

"Kuzma, gocuğumu ver," dedi. Sonra kâhyaya dönerek: "Siz de feneri yaktırın, gidip göreceğim..." diye ekledi.

Değerli ineklerin bulunduğu ahır, evin hemen arkasındaydı. Leylakların yanındaki kar yığınlarını dolanarak avluyu geçti ve ahıra yaklaştı. Donup yapışmış kapı açılınca, ortalığa sıcak bir gübre buharı kokusu yayıldı. Alışmadıkları fener ışığından şaşıran inekler, taze samanların üzerinde kımıldadılar. Hollanda ineğinin alaca siyah, düz, geniş sağrısı parladı. Ağzına halka geçirilmiş Berkut adlı boğa kalkmak istedi, ama vazgeçerek, yanından geçerlerken sadece bir iki sefer pofurdadı. Güzeller güzeli, bir su aygırı kadar iri kızıl Pava, arkasını dönmüş, vücuduyla buzağısını gelenlerden gizleyerek kokluyordu.

Levin, kapalı bölmeye girdi. Pava'yı gözden geçirdi ve kırmızı benekli buzağıyı, uzun, titrek bacakları üzerine kaldırdı. Heyecanlanan Pava, böğürecek oldu. Ama Levin buzağıyı ona yaklaştırınca, yatıştı ve ağır ağır soluyarak pürtüklü diliyle onu yalamaya koyuldu. Buzağı, araştırarak, burnunu annesinin kasığına doğru sokuyor ve kuyruğunu sallıyordu. Levin, buzağıyı gözden geçirerek:

"Feodor, burayı aydınlat, feneri buraya getir," diye seslendi. "Donunu babasından almış olmasına karşın tıpkı annesine benziyor. Çok güzel, uzun ve ince bir hayvan!"

Buzağının verdiği sevinçle, yanan kara buğdaydan ötürü kâhyaya olan dargınlığını büsbütün unutarak:

"Ama güzel değil mi Vasili Feodoroviç?" dedi.

Kâhya:

"Kime benzeyip de çirkin olacaktı?" dedi. "Gittiğinizin ertesi günü müteahhit Semyon geldi. Onunla pazarlık edip anlaşmak gerek Konstantin Dmitriç! Daha önce makine işiyle ilgili size bilgi vermiştim."

Yalnız bu mesele Levin'i büyük ve karmaşık olan çiftlik işlerinin bütün ayrıntılarına soktu. Ahırdan, doğruca yazıhanesine gitti. Kâhyasıyla ve müteahhit Semyon ile görüştü. Sonra evine döndü ve doğru yukarıya, misafir salonuna çıktı.

XXVII

LEVİN'İN evi büyük ve eskiydi. Levin burada yalnız oturmakla birlikte, bütün evi işgal ediyor ve ısıtıyordu. Bunun budalaca bir şey olduğunu da biliyordu, hatta bunun kötü olduğunu, şimdiki yeni planlarına aykırı olduğunu biliyordu. Ama bu ev Levin için bütün bir dünyaydı. Öyle bir dünya ki, anası ve babası orada yaşamış, orada ölmüşlerdi. Onlar orada öyle bir yaşayış sürmüşlerdi ki, Levin bu yaşayışı tüm mükemmelliklerin bir tezahürü olarak görüyor, karısıyla, ailesiyle buna yeniden başlamayı hayal ediyordu.

Levin annesini zar zor hatırlıyordu. Onu düşünmek, Levin için kutsal bir hatıraydı. Hayalinde, gelecekteki eşi de, ona göre annesi nasıldıysa, o güzel, o kutsal kadın idealinin bir tekrarı olmak zorundaydı. Bir kadınla aşkı, evlilik dışında düşünmemekle kalmıyor, daha ileri giderek, önce aileyi, sonra da ona bu aileyi sağlayacak olan kadını düşünüyordu. Bundan ötürü onun evlilik anlayışı, evliliği sosyal yaşamın gereklerinden biri olarak sayan pek çok tanıdığının anlayışına uymuyordu. Levin'e göre evlilik, bütün mutluluğunun bağlı olduğu, hayatın başlıca meselelerinden biriydi. Ve şimdi bundan vazgeçmek gerekiyordu...

Levin, her zaman çay içtiği küçük misafir salonuna girip elinde kitapla koltuğuna oturduğu, Agafya Mihaylovna* da ona çay getirerek her zamanki, "Efendimiz izin verirseniz ben de oturacağım," sözleriyle, pencere kenarında bir sandalyeye iliştiği zaman –bu ne kadar tuhaf olursa olsun– hayallerinden vazgeçmediğini ve bunlarsız yaşayamayacağını hissetti. O olsun ya da bir başkası olsun, ama işte bu hayal olacaktı. Kitap okuyor, durmadan gevezelik eden Agafya Mihaylovna'yı dinleyerek, okuduğu şey üzerine düşünüyordu. Bununla birlikte, çiftlik işleriyle ilgili çeşitli tablolar, gelecekteki aile hayatı, karışık bir hâlde hayalinde canlanıyordu. Ruhunun derinliklerinde bir şeylerin yerleştiğini, temellendiğini, hafiflediğini hissediyordu.

Agafya Mihaylovna'nın, Prohor'un Allah'ı nasıl unuttuğuna ve Levin'in at almak üzere verdiği paralarla nasıl ayılmadan içtiğine ve karısını öldüresiye dövdüğüne dair anlattıklarını dinliyordu. Levin bunları dinlerken kitabını okuyor ve bu okumanın kafasında uyandırdığı düşüncelere dalıyordu. Okuduğu, Tyndall'ın ısı üzerine yazılmış bir kitabıydı. Tyndall'ı, denemelerinin yapısındaki kendine has ustalığı nedeniyle beğendiğini ve filozofça görüşlerinin eksikliğinden ötürü eleştirdiğini hatırladı. Birdenbire kafasında sevinçli bir düşünce belirdi: 'İki yıl sonra sürümde iki Hollanda ineğim olacak, sonra Pava da belki hayatta bulunacak... Bu üçü, tam sergide gösterilecek hayvanlar... Harika! Sonra Berkut'un on iki genç kızı...' Yine kitabını okumaya koyuldu.

'Peki, elektrik ile ısının aynı şey olduğunu tutalım. Ama meseleyi çözmek için, denklemde bir birimin yerine ötekini koyabilir miyiz? Hayır, peki öyleyse?.. Bütün tabiat güçleri arasındaki ilinti zaten içgüdü ile hissediliyor... Özellikle, Pava'nın buzağısı alaca kırmızı bir inek olduğu zaman, bu üçünün katılacağı sürü ne güzel olacak!.. Ben ve karım, misafirlerimizle sürünün dönüşünü seyre çıkacağız... Karım: "Bu buzağıya, Kostya ile bir çocuğa bakar gibi baktık," diyecek. Misafirlerden biri: "Peki, bu sizi böylesine nasıl

* Agafya Mihaylovna, gerçekten var olan bir kişinin adıdır. Bu kadın, Tolstoy evlenınceye kadar onun Yasnaya Polyana'daki evini idare etmiş olan kâhya kadındır. *–H. Âli Ediz*

ilgilendirebiliyor?" diye soracak. Karım: "Onu ilgilendiren her şey beni de ilgilendirir," diye cevap verecek. Ama, karım kim?' Ve Levin, Moskova'da olup bitenleri hatırladı. 'Ne yapayım? Suç bende değil. Ama şimdi her şey bambaşka olacak... İnsanın, hayatının elinde oyuncak olması ne saçma şeydir. Daha iyi yaşamak için, çok daha iyi yaşamak için çaba harcamak gerek.' Başını kaldırdı ve düşünceye daldı. Levin'in gelişinden duyduğu sevinci henüz tamamıyla sindirememiş olan ve havlamak için avluya koşan ihtiyar Laska, kuyruğunu sallayarak ve taze hava kokusu getirerek içeri girdi, efendisine yaklaştı. Kendisini okşaması için acı acı inleyerek başını efendisinin elinin altına koydu.

Agafya Mihaylovna:

"Bir konuşması eksik," dedi. "Köpek ama sahibinin geldiğini, canının sıkıldığını anlıyor..."

"Niye canım sıkkın oluyormuş?.."

"Aman efendimiz ben görmüyor muyum sanki?.. Artık efendilerimizi tanıyacak çağdayım... Onların elinde büyüdüm. İnsanın sağlığı yerinde, vicdanı da temiz olunca ötesinin hiç değeri yok..."

Levin, nasıl olup da düşüncelerini anladığına şaşarak ısrarla ihtiyar kadına bakıyordu. Agafya Mihaylovna:

"Nasıl, bir bardak çay daha getireyim mi?" dedi ve bardağı alarak dışarı çıktı.

Laska durmadan başını efendisinin elinin altına sokuşturmaya devam ediyordu. Levin köpeği okşadı. Hayvan başını arka ayağı üzerine koyarak, hemen efendisinin ayakları dibine kıvrılıp yattı. Artık her şeyin iyi ve yolunda olduğunun bir belirtisi olarak hafifçe ağzını açtı, dudaklarını şapırdattı. Sonra, bu ıslak ve sarkık dudaklarını yıpranmış dişlerinin çevresinde daha iyi birleştirerek, mutlu bir sessizliğe gömüldü. Levin köpeğin bu son hareketini dikkatle izliyordu. Kendi kendine:

'Ben de böyle yapacağım, ben de böyle yapacağım!' dedi. 'Zarar yok... Her şey yoluna girebilir...'

XXVIII

ANNA Arkadyevna, balonun ertesi günü sabahleyin erkenden kocasına, o gün Moskova'dan hareket edeceğini bildiren bir telgraf çekti. Yengesine, niyetini değiştirdiğini, saymakla bitip tükenmeyecek bir sürü iş hatırlamış gibi bir tonla anlatıyordu.

"Hayır, gitmem gerek. Gitmeliyim," diyordu. "Hayır, şimdi gitmem daha iyi olacak!"

Stepan Arkadyeviç öğle yemeğini evinde yemiyordu. Ama, kız kardeşini geçirmek üzere saat yedide geleceğini vadetti.

Kiti de başının ağrıdığını bildiren bir pusula göndererek, gelmedi. Dolli ile Anna, yalnız çocuklarla ve İngiliz mürebbiye ile yemek yediler. Çocuklar maymun iştahlı ya da çok duygulu olduklarından ve bugün Anna'nın hiç de geldiği, kendisini öylesine sevdikleri günkü gibi olmadığını, onlarla ilgilenmediğini hissettiklerinden midir nedir, onunla olan bütün oyunlarını, ona olan sevgilerini birdenbire kesiverdiler. Onun gidişi kendilerini zerrece ilgilendirmemişti. Anna bütün sabahını yol hazırlıklarıyla geçirdi. Moskovalı dostlarına pusulalar yazdı, hesaplarını yaptı, valizlerini yerleştirdi. Genel olarak Dolli, Anna'nın içinin rahat olmadığını, kendi tecrübelerine dayanarak çok iyi bildiği üzüntülü bir ruh hâli içinde bulunduğunu, bunun sebepsiz olmadığını ve daha çok insanın kendisine karşı duyduğu bir hoşnutsuzluğu gizlediğini anlıyordu. Öğle yemeğinden sonra Anna, gitmek için odasına çıktı, Dolli de onun arkasından gitti.

Dolli ona:

"Bugün sende bir tuhaflık var," dedi.

"Bende mi? Öyle mi buluyorsun?.. Ben tuhaf değilim, kötüyüm. Bazen böyle olurum. Hep ağlamak istiyorum. Çok budalaca bir şey, ama geçer."

Anna bunları hızlı hızlı söyledi ve kızararak yüzünü, gece başlığı ve patiska mendillerini yerleştirmekte olduğu küçücük çantasına eğdi. Gözleri, gözyaşlarıyla parlıyor ve durmadan kırpışıyordu. Sözlerine devam ederek:

"Petersburg'dan ayrılmayı hiç istememiştim," dedi. "Şimdi buradan gitmeyi de istemiyorum."

Dolli dikkatle onu süzerek:

"Sen buraya geldin ve iyi bir iş yaptın," dedi.

Anna ona, gözyaşlarından ıslanmış gözleriyle bakarak:

"Bunu söyleme Dolli," dedi. "Ben hiçbir şey yapmadım, yapamazdım da... İnsanlar beni şımartmak için neden böyle söz birliği ediyorlar, çoğu zaman şaşarım. Ben ne yaptım ve ne yapabilirdim? Sen yüreğinde affedecek kadar sevgi buldun..."

Dolli:

"Sen olmasaydın Allah bilir ne olurdu!" dedi. "Anna, sen ne kadar mutlusun!.. Yüreğin ne kadar iyi ve saf!"

"İngilizlerin dediği gibi herkesin yüreğinde kendi *skeleton*'u* var."

"Senin ne gibi bir *skeleton*'un olabilir?.. Senin her şeyin öylesine açık ki..."

Anna birdenbire:

"Var!" dedi. Ve gözyaşlarından sonra hiç beklenmedik kurnaz, alaycı bir gülümseme dudaklarını büzdü.

Dolli gülümseyerek:

"Senin *skeleton*'un gülünç şeydir herhâlde. Karanlık değil."

Anna, kararlı bir eda ile bir koltuğa yerleşerek ve doğrudan doğruya Dolli'nin gözlerinin içine bakarak:

"Hayır, karanlık," dedi. "Yarın değil de niçin bugün gittiğimi biliyor musun? Beni sıkan bu açıklamayı sana yapmak istiyorum."

Dolli büyük bir şaşkınlıkla, Anna'nın kulaklarına kadar, ensesindeki siyah saç kıvrımlarının dibine kadar kızardığını gördü.

Anna:

"Evet," diye devam etti. "Kiti'nin öğle yemeğine niçin gelmediğini biliyor musun? Beni kıskanıyor. Ben onun neşesini berbat ettim, bu balonun onun için bir sevinç kaynağı olacağı yerde bir acı kaynağı olmasına ben sebep oldum. Ama doğrusu ben suçlu değilim ya da biraz suçluyum."

Anna bu sözleri incecik bir sesle, "biraz" kelimesini uzatarak söylemişti.

---

* (İng.) Burada "Gizli bir derdi" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Dolli gülerek:

"Oh, sen bunu ne kadar da Stiva'yı andırır bir tonla söyledin!"

Anna incindi. Suratını asarak:

"Oh, hayır, hayır!" dedi. "Ben Stiva değilim. Kendime, bir an için bile kendimden şüphe etmeye izin vermediğim için bunu sana söylüyorum."

Ama o dakikada, bu sözleri söylerken, bunların doğru olmadığını hissediyordu. Yalnız kendinden şüphe etmekle kalmıyor, Vronski'yi hatırlamak bile onu heyecanlandırıyor ve sadece onunla bir daha karşılaşmamak için, vaktinden önce dönüyordu.

"Evet, Vronski ile mazurka oynadığını Stiva bana söyledi. Vronski'nin de..."

"Bunun nasıl gülünç bir biçime büründüğünü aklına getiremezsin!.. Ben sadece bu evlilik işinde bir aracılık yapmayı düşünmüştüm. Derken; iş birdenbire başka bir renk aldı, belki de ben isteğime karşın..."

Anna kızardı ve sustu.

Dolli:

"Oh, insanlar bunu hemen hissederler," dedi.

Anna, Dolli'nin sözünü keserek:

"Burada Vronski tarafından ciddi bir şey olsaydı, umutsuzluğa kapılırdım," dedi. "Ama her şeyin unutulacağına ve Kiti'nin benden nefret etmekten vazgeçeceğine eminim."

"Bununla birlikte, sana doğrusunu söylemek gerekirse Anna, ben bu evliliği Kiti hesabına pek de istemiyorum. Vronski sana bir günde âşık olabildiyse, bu evliliğin olmaması daha iyidir."

Anna:

"Aman yarabbi, bu ne büyük bir delilik olurdu," dedi ve kafasını dolduran düşüncenin sözle söylendiğini işitince, yine, sevinçten gelme koyu bir kırmızılık dalgası yüzünü kapladı. Sözüne devam etti:

"İşte, o kadar sevdiğim Kiti'yi kendime düşman ederek gidiyorum. Ah, o ne sevimli bir kız!.. Ama, sen bunu düzeltirsin değil mi, Dolli?"

Dolli, gülümsemesini zorla tutabildi. Anna'yı severdi. Ama onun da zaafları olduğunu görmek hoşuna gitmişti.

"Düşman mı? Bu olamaz!"

Anna gözlerinde yaşlar olduğu hâlde:

"Benim sizi sevdiğim gibi, hepinizin beni sevmesini ne kadar isterdim, şimdi ben sizi eskisinden çok seviyorum. Ah, bugün ben ne budalayım!.."

Mendilini yüzünde dolaştırdı ve giyinmeye başladı.

Anna tam hareket etmek üzereyken, geç kalmış Stepan Arkadyeviç, kırmızı ve neşeli bir yüzle geldi. Ağzı şarap ve puro kokuyordu.

Anna'nın duygululuğu Dolli'ye de bulaşmıştı. Görümcesini son defa kucaklarken, kulağına:

"Anna, benim için neler yaptığını hiçbir zaman unutmayacağımı hatırla," diye fısıldadı. "Seni en iyi dostum olarak sevdiğimi ve her zaman seveceğimi de hatırla!.."

Anna, Dolli'yi öperek ve gözyaşlarını gizleyerek:

"Bunun niçin olduğunu anlamıyorum," dedi.

"Sen beni anladın ve anlıyorsun!.. Güle güle, canım!"

XXIX

ÜÇÜNCÜ kampanaya kadar vagona giriş yolunu kapayan ağabeyiyle son defa vedalaşınca, Anna Arkadyevna'nın aklına gelen ilk düşünce: 'Eh, Allah'a şükür, her şey bitti!' demek oldu. Küçük divanın üzerine, Annuşka'nın yanına oturdu. Hafif bir ışıkla aydınlatılmış yataklı vagonu inceleyerek düşüncesine devam etti: 'Çok şükür, yarın Seryoja'yı ve Aleksey Aleksandroviç'i göreceğim. İyi ve alışılmış hayatım, yine eskisi gibi sürüp gidecek!'

O gün bütün gün yakasını bırakmayan aynı hareketli hava içinde, memnuniyet ve dikkatle yolculuk hazırlığını yaptı: Küçücük, becerikli elleriyle kırmızı yol çantasını açıp kapadı. Oradan bir yastık çıkararak dizleri üzerine koydu, ayaklarını dikkatle sarıp sarmalayarak rahatça yerleşti. Hasta bir kadın, daha şimdiden yatmaya hazırlanıyordu. Başka iki kadın Anna ile konuştular. Şişman bir ihtiyar kadın bacaklarını sarıp sarmaladı ve ısınma düzeni üzerine şikayet yollu bazı düşünceler ileri sürdü. Anna birkaç sözle ka-

dınlara cevap verdi, ama bu konuşmadan bir fayda ummadığından, Annuşka'dan yol fenerini istedi. Onu koltuğun kenarına iliştirdi ve çantasından bir kâğıt keseceği ile bir İngiliz romanı çıkardı. İlkin okuyamadı. Birincisi, gidiş geliş buna engel oldu. Sonra tren kalkınca, seslere kulak vermemek elinden gelmedi. Daha sonra, sol pencereye vuran ve cama yapışan karlar, yanından geçen ve iyice sarınmış olan, bir yanı karla örtülü kondüktörün görünüşü, dışarıdaki müthiş tipi üzerine konuşmalar dikkatini dağıtıyordu. Sonra, hep, hep aynı şeyler tekrarlandı: Aynı çarpmalarla aynı sallantılar, pencereye vuran aynı karlar, buhar sıcağından soğuğa, sonra yine soğuktan sıcağa aynı hızlı geçişler, yarı karanlıkta görülen aynı yüzler, aynı sesler... Nihayet Anna okumaya ve okuduğunu anlamaya başladı. Annuşka, eldivenlerinden biri yırtık kocaman elleriyle kırmızı çantayı dizleri üzerinde tutarak, şimdiden uyukluyordu. Anna Arkadyevna okuyor ve okuduğunu anlıyordu. Ne var ki, okumak, yani başkalarının hayat yansımalarını izlemek hoşuna gitmiyordu. Kendisinin yaşamaya çok ihtiyacı vardı. Roman kahramanı kadının hastalara baktığını mı okuyordu, kendisi de bir hastanın odasında yavaşça yürümek istiyordu; bir parlamento üyesinin nutuk çektiğini mi okuyordu, kendisi de nutuk çekmek isteğine kapılıyordu. Lady Mary'nin ata binerek sürünün peşinden gittiğini, gelinini kızdırdığını ve herkesi cesaretine hayran kıldığını mı okuyordu, o da bunları yapmak hevesine kapılıyordu. Ama yapılacak bir şey yoktu. O da, küçücük elleriyle, perdahlı kâğıt keseceği ile oynayarak kendini okumaya veriyordu.

Roman kahramanı, artık kendi İngiliz mutluluğunun en yüksek düzeyine eriyor, baronluk unvanı ve bir malikâne alıyordu. Anna, onunla birlikte bu malikâneye gitmek istiyordu. Derken birdenbire bu roman kahramanının bir şeylerden utanması gerektiğini, kendisinin de bundan utandığını hissetti. Ama roman kahramanının utanılacak nesi vardı? Sonra, hakarete uğramış bir şaşma ile kendi kendine sordu: 'Benim utanılacak nem var?' Kitabını bıraktı, kâğıt keseceğini iki eliyle sımsıkı tutarak sırtını koltuğun arkalığına dayadı. Utanılacak hiçbir şeyi yoktu. Moskova anılarını bir bir aklından geçirdi. Hepsi de iyi ve hoş şeylerdi. Baloyu

hatırladı. Vronski'yi, onun âşık, uysal yüzünü hatırladı. Onunla olan bütün ilişkisini hatırladı: Ortada utanılacak hiçbir şey yoktu. Ama bununla birlikte, anılarının tam bu yerinde, utanma duygusu güçleniyor, sanki içinden gelen bir ses, özellikle tam da Vronski'yi hatırladığı şu anda ona: 'Sıcak, çok sıcak, ateş gibi,' diyordu. Koltuğunda kesin bir hareketle yer değiştirerek kendi kendine sordu: 'Ne yapalım? Bu ne demek yani?.. Düpedüz bu olaya bakmaktan korkuyor muyum acaba?.. Ne yapalım? Benimle bu subay çocuk arasında, her tanıdıkla olan ilişki dışında herhangi bir ilişki var mı ve böyle bir ilişki olabilir mi sanki?' Küçümser bir eda ile gülümsedi, yine kitabını okumaya koyuldu, ama artık kesin olarak okuduğunu anlayamıyordu. Kâğıt keseceğini camın üzerinde dolaştırdı, sonra keseceğin perdahlı, soğuk demirini yüzüne dayadı; birdenbire, sebepsiz olarak benliğini saran bir sevinçle doldu, az daha yüksek sesle gülecekti. Sinirlerinin, tıpkı teller gibi, birtakım vidalı sopacıklar üzerinde gittikçe gerildiğini duyuyordu. Gözlerinin gittikçe daha çok büyüdüğünü, el ve ayak parmaklarının sinirli sinirli kımıldadığını, vücudunda bir şeylerin soluğunu kestiğini, bu sallantılı yarı karanlıkta, bütün görüntülerin ve seslerin kendisini aşırı derecede şaşırttığını hissediyordu. Boyuna kuşkulanıyordu; vagonlar ileri mi gidiyor, geri mi gidiyor, yoksa büsbütün duruyor mu? Yanındaki Annuşka mıydı, yoksa başka biri mi? 'Çivide asılı olan kürk mü, yoksa hayvan mı? Burada olan ben miyim? Ben miyim yoksa bir başkası mı?' Bu bilinç dışı hâle düşmek onu korkutuyordu, ama bir şeyler onu bu hâle sürüklüyordu. Kendini bu hâle kaptırabilirdi de, kaptırmayabilirdi de, bu keyfine kalmış bir şeydi. Kendisine gelebilmek için ayağa kalktı. Yol battaniyesini üzerinden attı, pelerinini çıkardı. Bir dakikada kendine geldi ve içeri giren, düğmeleri eksik kaba bir pamuklu palto giymiş olan zayıf mujiğin ateşçi olduğunu, termometreye baktığını anladı. Onun peşinden rüzgâr ve karın kapıdan içeri saldırdığını fark etti. Ama sonra yine her şey birbirine karıştı. Uzun boylu mujik duvara bir şeyler kazımaya başladı. İhtiyar kadın bacaklarını vagon boyunca uzattı, vagonu kara bir bulut gibi kapladı. Sonra, sanki birini boğazlıyormuş gibi, korkunç bir gıcırtı, bir vurma sesi duyuldu. Gözleri kör

eden kırmızı bir ışık parladı. Sonra her şey bir duvarın arkasında kayboldu. Anna, bir uçuruma yuvarlandığını hissetti. Ama bütün bunlar korkunç olmaktan çok, neşeliydi. Yüzünü gözünü sarmalamış, karla örtülü adamın sesi, Anna'nın kulağı dibinde bir şeyler bağırdı. Anna ayağa kalktı ve kendine geldi. Bir istasyona geldiklerini, bağıran adamın kondüktör olduğunu anladı. Annuşka'dan, çıkardığı pelerinini ve eşarbını istedi. Bunlarla örtünerek kapıya yöneldi.

Annuşka:

"Hanımefendi dışarı mı çıkıyorlar?" diye sordu.

"Evet, biraz hava almak istiyorum. Burası çok sıcak."

Kapıyı açtı. Tipi ve rüzgâr onu göğüsledi, kapıyı yüzüne itti. Bu ona eğlenceli göründü. Kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Rüzgâr sanki onu bekliyordu. Neşeli neşeli ıslık çalıyor, onu yakalayıp uçurmak istiyordu. Ama Anna bir eliyle soğuk sütunu, öteki eliyle de eteklerini tutarak perona indi ve vagonun arkasına geçti. Rüzgâr merdivenlerde çok şiddetliydi. Ama peronla vagonların arkası sakindi. Bu karlı, soğuk havayı zevkle, derin derin içine çekti. Vagonun yanında ayakta durarak peronu ve ışıklı istasyonu gözden geçirdi.

XXX

KORKUNÇ bir rüzgâr istasyonun köşesinden bütün şiddetiyle esiyor, tekerleklerin arasında, sütunların çevresinde ıslık çalıyordu. Gözle görülen her şey; vagonlar, sütunlar, insanlar bir yanlarından karla örtülmüştü. Kar, bunları gittikçe örtmeye devam ediyordu. Fırtına bir an için yavaşlar gibi oldu, ama sonra yine öylesine şiddetle saldırdı ki, âdeta karşı konulamaz bir hâl aldı. Bu arada birtakım insanlar, aralarında neşeli neşeli konuşarak ve peronun tahtalarını gıcırdatarak şuraya buraya koşuşuyor, boyuna istasyonun büyük kapısını açıp kapıyorlardı. İki büklüm bir adamın gölgesi, Anna'nın ayakları dibinden geçti ve demire vuran çekiç sesleri işitildi. Öbür yandan, fırtınalı karanlığın içinden 'telgraf çek!' diye haykıran öfkeli bir ses duyuldu. Başka birtakım sesler de, "28 No. lütfen buraya!" diye bağırıyorlardı. Üstleri başları kar içinde,

sarınıp sarmalanmış birtakım adamların koşup geçtikleri görüldü. Ağızlarında sigara ateşi pırıldayan iki kişi, Anna'nın yanından geçti. Anna temiz hava almak için bir defa daha derin derin soluk aldı ve sütuna tutunup vagona girmek üzere ellerini manşonundan çıkardığı bir sırada, sırtında asker kaputu bulunan bir adam, fenerin titrek ışığına gölgesini düşürerek yanında belirdi. Anna bu adama baktı ve hemen Vronski'nin yüzünü tanıdı. Vronski, elini kasketinin viziyerine götürerek kadının önünde saygı ile eğildi ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını, kendisine bir hizmette bulunup bulunamayacağını sordu. Anna hiç cevap vermeden oldukça uzun bir süre ona baktı. Vronski gölgede durduğu hâlde, kadın onun hem yüz ifadesini, hem de gözlerini gördü ya da gördüğünü sandı. Bu, dün kendisini öylesine etkileyen yine o saygılı hayranlık ifadesiydi. Anna, bu son günlerde ve şimdi, Vronski'nin kendisi için her yerde rastlanan ve hiç değişmeyen yüzlerce gençten biri olduğunu, kendine hiçbir zaman onu düşünmeye bile müsaade etmeyeceğini birçok sefer içinden tekrarlayıp durmuştu. Ama şimdi, onunla karşılaşmanın ilk anında, sevinçli bir gurur duygusunun bütün benliğini kapladığını hissetti. Onun neden burada olduğunu sormak Anna için gereksizdi. Çünkü bunu, Anna'nın bulunduğu yerde bulunmak için burada olduğunu, kendisine söylemişçesine biliyordu.

Anna, sütunu tutmak üzere olan elini bırakarak:

"Petersburg'a gitmek niyetinde olduğunuzu bilmiyordum, niçin gidiyorsunuz?" dedi. Belli bir sevinç ve canlılık yüzünü aydınlattı.

Vronski, doğrudan doğruya Anna'nın gözlerinin içine bakarak:

"Niçin mi gidiyorum?" diye tekrarladı. "Sizin olduğunuz yerde bulunmak için gittiğimi biliyorsunuz," dedi. "Başka türlü edemem."

Bu sırada rüzgâr, sanki engelleri yenmiş gibi, vagonun damındaki karları uçurdu, kopmuş bir sac levhayı tıkırdattı. İleride, lokomotifin tiz düdüğü, hazin ve şikâyetçi bir sesle öttü. Şimdi tipinin bütün dehşeti Anna'ya daha güzel göründü. Vronski ona, kalbinin beklediği, ama aklının çekindiği şeyleri söylemişti: Anna hiç cevap vermedi. Vronski, onun içindeki savaşı yüzünde okumuştu. Söz dinler bir eda ile:

"Söylediklerim hoşunuza gitmediyse, beni bağışlayınız," dedi.

Terbiyeli, saygılı, ama kesin ve kararlı bir eda ile konuşmuştu. Öyle ki, kadın uzun bir süre ona hiç cevap veremedi. En sonunda:

"Söylediklerinizi kötü şeyler," dedi. "İyi bir adamsanız, benim unutacağım gibi, siz de söylediklerinizi unutunuz!"

"Hiçbir sözünüzü, hiçbir davranışınızı hiçbir zaman unutmayacağım, unutamayacağım!"

Anna, delikanlının büyük bir tutkuyla baktığı yüzüne, boşuna sert bir görünüş vermeye çalışarak:

"Yeter, yeter!" diye bağırdı, eliyle soğuk demire tutunarak merdivenlerden çıktı ve hızla vagonun koridoruna girdi. Ama olup bitenleri aklından geçirmeye çalışarak bu küçücük koridorda duraladı, ne kendi sözlerini ne de onunkileri hatırlayarak, bu bir dakikalık konuşmanın onları birbirine fena hâlde yaklaştırdığını, duygularıyla anladı. Bundan hem korktu, hem mutluluk duydu. Birkaç saniye durduktan sonra vagona girdi ve yerine oturdu. Önceleri ona acı veren o sinirli hâli tekrar başlamakla kalmadı, arttı ve o hâle geldi ki, içinde çok gergin olan bir şeyin her an kopması ihtimalinden korkmaya başladı. Bütün gece uyuyamadı. Ama düşüncelerini dolduran bu ruh gerginliğinde, bu hayallerde hoşa gitmeyen, kederli hiçbir şey yoktu. Tam tersine, sevinçli, yakıcı, coşturucu bir şeyler vardı. Anna, sabaha doğru, koltuğunda otururak uyudu. Uyandığı zaman artık ortalık ışımıştı, tren Petersburg'a yaklaşıyordu. Hemen evi, kocası, oğlu ile ilgili düşünceler, o günle ve ondan sonraki günlerle ilgili kaygılar ve işler kendisini sardı.

Petersburg'da tren durup da Anna vagondan çıkınca, dikkatini çeken ilk yüz, kocasının yüzü oldu. Kocasının soğuk ve gösterişli yüzüne, özellikle şimdi onu şaşırtan ve melon şapkasının kenarlarına dayanan kulak kepçelerine bakarken: 'Ah, yarabbi! Kulakları neden böyle olmuş?' diye düşündü. Karenin, karısını görünce, dudaklarında o her zamanki alaycı gülümseyiş olduğu hâlde, kocaman yorgun gözleriyle dik dik ona bakarak Anna'ya doğru yürüdü. Anna, kocasının ısrarlı yorgun bakışlarıyla karşılaşınca, sanki onu başka türlü görmeyi umuyormuş gibi, yüreğinin tatsız bir duygu ile burkulduğunu hissetti. Anna'yı özellikle şaşırtan şey, kocasıy-

la karşılaşınca hissettiği kendi kendisinden hoşnutsuzluk duygusu oldu. Bu, kocasıyla olan ilişkisinde varlığını hissettiği ikiyüzlülüğe benzer, eski, bildik bir duyguydu. Ne var ki, önceleri bu duygunun pek de farkında olmuyordu. Şimdi ise onu apaçık ve acı duyarak görüyor ve anlıyordu.

Aleksey Aleksandroviç, ağır, ince sesiyle ve hemen her zaman karısı ile konuşurken takındığı tonla, gerçekte bu biçim konuşanlarla alay ettiği tonla:

"Ya işte, gördüğün gibi," dedi. "Şefkatli bir koca, tıpkı evliliğimizin ilk yılındaki gibi şefkatli; seni görmek isteğiyle yanıp tutuşan bir koca."

Anna:

"Seryoja iyi mi?" diye sordu.

"Benim heyecanımın bütün mükâfatı bu mu?" dedi kocası. "İyi, iyi..."

XXXI

VRONSKİ o gece uyumayı hiç denemedi bile. Kâh gözlerini karşıya dikerek, kâh girip çıkanları seyrederek koltuğunda oturdu. Eskiden de, tanımadığı kişileri sarsılmaz soğukkanlı görünüşüyle şaşırtır ve heyecanlandırırdı ama şimdi, daha da gururlu, kendini beğenmiş görünüyordu; insanlara, eşyalara bakar gibi bakıyordu. Vagonda karşısında oturan ve bölge mahkemelerinden birinde memur olan sinirli bir genç, bu görünüşünden ötürü ondan nefret etmeye başladı. Eşya olmayıp insan olduğunu anlatmak için onun ateşiyle sigarasını yaktı, onunla konuştu. Hatta onu itti. Ama Vronski ona, bir fenere bakar gibi bakmaya devam etti. Ve bu genç, kendisinin insan yerine konulmamasının etkisi altında soğukkanlılığını kaybetmekte olduğunu hissederek yüzünü buruşturdu.

Vronski, hiçbir şeyi ve hiç kimseyi görmüyordu. Kendisini bir kral gibi hissediyordu. Ama bu duygu, kendisinin Anna'nın üzerinde bir etki yarattığına inandığından değil –çünkü buna henüz inanmıyordu– Anna'nın kendisi üzerinde yaptığı etki ona mutluluk ve gurur verdiğinden ileri geliyordu.

Bütün bunlardan ne çıkacaktı, bunu bilmiyordu, hatta düşünmek de istemiyordu Ama şimdiye kadar başıboş ve dağınık bir hâlde bulunan bütün güçlerinin bir noktaya toplandığını ve müthiş bir enerji ile mutlu bir amaca yöneldiğini hissediyordu. Ve bundan mutluluk duyuyordu. O, Anna'ya sadece gerçeği söylediğini, onun bulunduğu yere gittiğini, şimdi, hayatının bütün mutluluğunun, hayatının biricik anlamının onu görmek, onun sesini duymak olduğunu biliyordu. Bologoye istasyonunda bir soda içmek için dışarı çıktığı ve Anna'yı gördüğü zaman, daha ilk sözde, elinde olmayarak, ona düşündüklerini söyleyivermişti. Bunu ona söylemiş olmasından, Anna'nın şimdi bunu öğrenmiş olmasından ve bunu düşünmesinden dolayı çok sevinçliydi. Bütün gece uyuyamamıştı. Vagonuna dönünce, onu gördüğü bütün durumları, onun bütün sözlerini, aralıksız olarak bir bir gözden geçirdi. Hayalinde, kalbini titreterek, olabilir bir geleceğin tabloları canlandı.

Uykusuz bir geceden sonra, Petersburg'da vagondan çıkınca, kendisini soğuk su banyosu yapmış gibi canlanmış ve zinde hissetti. Onun çıkmasını bekleyerek, kendi vagonunun yanında durdu. Elinde olmadan gülümseyerek, kendi kendine: 'Onu bir defa daha göreceğim, onun yürüyüşünü, onun yüzünü seyredeceğim... Belki bana bir şeyler söyler, belki başını çevirir, belki bana bakar, gülümser!' diye söylendi. Ama daha Anna'yı görmeden, gar şefi tarafından, saygılı bir eda ile halkın arasından geçirilmekte olan kocasını gördü. 'Ah, evet!.. Koca!' Vronski, kocanın, Anna ile bağlı bir kişi olduğunu ilk defa olarak ancak şimdi açıkça anladı. Onun kocası olduğunu biliyordu, ama bu kocanın varlığına inanmıyordu. Ancak, başıyla, omuzlarıyla ve siyah pantolonlu bacaklarıyla onu gördükten; özellikle bu kocanın mülkiyet duygusuyla, rahatça Anna'nın elini tutuğunu fark ettikten sonradır ki, büsbütün buna inandı.

Aleksey Aleksandroviç'i,* Petersburglu taze yüzüyle, sert, kendine güvenir edasıyla, melon şapkasıyla, biraz kamburlaşmış sır-

* Karenin karakteri kısmen İçişleri Bakanlığı (1866-68), İmparatorluk Mülkleri Bakanlığı (1872-77), daha sonra da Bakanlıklar Başkanlığı yapmış olan P.A. Valuyev'den alınmıştır. Valuyev'in İmparatorluk Mülkleri Bakanlığı sırasında, daha ilerideki notlarda sözünü edeceğimiz Başkırlar'ın topraklarının zorbalıkla satılması meselesi ortaya çıkmıştır. Romanın daha ileriki bölümlerinde yazar tarafından bu meseleye "Azınlıklar meselesi" biçiminde değinilmiştir. *–H. Âli Ediz*

tıyla görünce onun varlığına inandı ve tatsız bir duyguya kapıldı. Bu, susuzluktan yanmış bir adamın, saf bir su kaynağına varınca, orada su içmekte ve suyu bulandırmakta olan bir köpekle, bir koyunla ya da bir domuzla karşılaştığı zaman kapılacağı duyguya benzer bir duyguydu. Vronski'yi en çok tiksindiren şey, Aleksey Aleksandroviç'in, kalçalarını oynata oynata ağır yürüyüşüydü. O, Anna'yı sevme hakkını kuşku götürmez bir şekilde yalnız kendisine tanıyordu. Ama Anna hep aynıydı; görünüşü de, ruhunu canlandırarak, heyecanlandırarak, mutlulukla doldurarak, onun üzerinde aynı etkiyi yaptı. İkinci mevkide seyahat etmekte olan ve yanına koşup gelen Alman uşağına eşyaları alıp götürmesini emretti, kendisi de Anna'ya yaklaştı. Karı kocanın ilk karşılaşmalarını gördü ve seven bir adamın sezişiyle, kocasıyla konuşurken, Anna'yı saran hafif bir sıkılma belirtisi fark etti. İçinden: 'Hayır, onu sevmiyor, sevmesine de imkân yok,' diye düşündü.

Daha Anna Arkadyevna'ya arkadan yaklaşırken, Anna'nın onun yaklaşmakta olduğunu hissettiğini, hafifçe başını çevirip baktığını, onu tanıyınca, tekrar kocasına döndüğünü sevinçle fark etti.

Vronski, karı koca önünde eğilerek ikisini birden selamlamış oldu. Böylece Aleksey Aleksandroviç'i selamını kendi hesabına kabul edip etmemekte ve isteğine göre kendisini tanıyıp tanımamakta serbest bırakarak:

"Geceyi iyi geçirdiniz mi?" dedi.

Anna:

"Teşekkür ederim, çok iyi geçirdim," cevabını verdi.

Anna'nın yüzü yorgun görünüyordu ve bu yüzde, kâh dudaklarda bir gülümseme, kâh gözlerde bir canlılık hâlinde belirmeye hazır o mimikler yoktu. Ama Vronski'yi görünce, gözlerinde bir an parlayıp sönen bir ışık tutuştu. Bu an, Vronski'yi mutlu kılmaya yetti. Anna, Vronski'yi tanıyıp tanımadığını anlamak için kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç, kim olduğunu dalgın dalgın hatırlamaya çalışarak, hoşnutsuzlukla Vronski'yi süzdü. Vronski'nin serinkanlılığı, kendine güveni burada, bıçağın taşa çalması gibi Aleksey Aleksandroviç'in soğuk kendine güvenine çarptı.

Anna:

"Kont Vronski," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, elini uzatarak ilgisizce:

"Ya!.. Galiba tanışıyoruz," dedi. Sonra ağzından inciler saçarcasına, her kelimenin üstünde ayrı ayrı durarak, "Annesiyle gitti, oğlu ile dönüyor. Herhâlde izinden dönüyorsunuzdur, değil mi?" diye ekledi ve cevap beklemeden karısına dönerek şakacı tonuyla, "Ee, Moskova'dan ayrılırken epey gözyaşı döküldü mü?" dedi.

Aleksey Aleksandroviç karısına bu seslenişiyle, yalnız kalmak istediğini Vronski'ye çıtlatmak istemişti. Sonra Vronski'ye dönerek elini şapkasına götürdü. Ama Vronski, Anna Arkadyevna'ya seslenerek:

"Sizi ziyaret etmek şerefine erişeceğimi umarım," dedi.

Aleksey Aleksandroviç yorgun gözlerle Vronski'ye baktı ve soğuk bir eda ile: "Çok memnun oluruz, kabul günümüz pazartesidir," dedi ve Vronski'yi büsbütün bırakarak karısına döndü, hep o alaycı tonla sözlerine devam etti:

"Seni karşılamak ve inceliğimi gösterebilmek için yarım saat boş vaktimin bulunması ne iyi bir rastlantı."

Anna, arkalarından gelmekte olan Vronski'nin ayak seslerine elinde olmadan kulak vererek aynı alaycı tonla:

"Ona daha çok değer vermem için incelik üzerinde çok duruyorsun," dedi ve 'sanki bundan bana ne?' diye düşündü. Sonra da, kendisinin bulunmadığı sıralarda Seryoja'nın nasıl vakit geçirdiğini kocasına sormaya koyuldu.

"Oo, çok güzel!.. *Mariette* onun çok uslu oturduğunu söylüyor. Seni üzmek zorundayım ama seni hiç özlemedi... Oğlun kocan gibi değil... Bir gün önce geldiğine bir defa daha *merci*, dostum, bizim sevgili semaverimiz (her zaman, her şeye heyecanlandığı ve hırslandığı için ünlü Kontes Lidya İvanovna'ya bu adı takmıştı) sevincinden uçacak. Seni sorup durdu. Sana öğüt vermek cesaretinde bulunabilsem, onu hemen ziyaret etmeni tavsiye ederdim. Onun, herkesin derdi ile ilgilendiğini bilirsin! Şimdi o, kendi üzüntülerinden başka, Oblonski'leri barıştırmakla uğraşıyor."

Kontes Lidya İvanovna, Anna'nın kocasının ahbabı ve Petersburg sosyetesi topluluklarından birinin merkeziydi. Anna, kocası yüzünden, bu topluluğa herkesten daha sıkı bağlıydı.

Anna, kocasına:

"Ama ben kontese yazmıştım," dedi.

"O, her şeyi ayrıntılarıyla öğrenmek ister, eğer yorulmadıysan onlara gidiver dostum. Kondrati sana arabayı getirir, ben toplantıya gidiyorum. Artık yalnız yemek yemeyeceğim..."

Aleksey Aleksandroviç bu sefer şaka etmeden:

"İnanmazsın ne kadar alışmışım," diye ekledi.

Ve uzun uzun karısının elini sıkarak, özel bir gülümseme ile onu arabaya bindirdi.

XXXII

ANNA'YI evde karşılayan ilk insan, oğlu oldu. Oğlu, mürebbiyesinin bağırmalarına bakmadan merdivenlere atıldı ve delice bir sevinçle "Annem, annem!" diye bağırdı. Annesinin yanına koşup gelince de boynuna asıldı. Sonra mürebbiyesine dönerek:

"Annem olduğunu söyledim size! Ben biliyordum!" dedi.

Oğlu da babası gibi, Anna'nın üzerinde hayal kırıklığına benzer bir duygu yarattı. Anna oğlunu, gerçekte olduğundan daha güzel tasavvur ediyordu. Oğlundan, bulunduğu durumda zevk alabilmesi için, gerçeğe kadar inmesi gerekiyordu. Ama oğlu, bulunduğu durumda da kıvırcık açık sarı saçlarıyla, mavi gözleriyle, sımsıkı çorapları içinde toplu düzgün bacaklarıyla çok güzeldi. Anna, oğlunun yanı başında bulunmasından, çocuksu sorularından gönül rahatlığı hissediyordu. Anna, Dolli'nin çocuklarının gönderdiği hediyeleri çıkardı. Oğluna, Moskova'da Tanya adlı ne yaman bir kız çocuğu olduğunu, bu Tanya'nın nasıl okuma bildiğini, hatta başka çocuklara okuma öğrettiğini anlattı.

Seryoja:

"Ne olacak yani, ben ondan daha mı kötüyüm?" diye sordu.

"Benim için sen dünyada herkesten iyisin!.."

Seryoja gülümseyerek:

"Ben bunu biliyordum," dedi.

Anna henüz kahvesini bitirmemişti ki, Kontes Lidya İvanovna'nın geldiğini haber verdiler. Kontes Lidya İvanovna iri yarı, hastalıklı, sarı yüzlü, çok güzel siyah gözlü, hülyalı bakışlı bir kadındı. Anna onu severdi, ama şimdi onu, sanki ilk defa olarak bütün kusurlarıyla görüyordu.

Kontes Lidya İvanovna, daha odaya girer girmez:

"Ee, dostum, zeytin dalını götürdünüz mü?" diye sordu.

"Evet, hepsi düzeldi," diye cevap verdi. "Zaten iş, bizim düşündüğümüz kadar önemli değilmiş. Genel olarak benim *belle soeur*'üm* kararlarında çok acelecidir."

Ne var ki, kendisini ilgilendirmeyen her şeyle ilgilenen Kontes Lidya İvanovna'nın, kendisini ilgilendiren şeyleri hiç dinlememek alışkanlığı vardı. Anna'nın sözünü keserek:

"Şu dünyada ne çok acı ve kötülük var," dedi. "Ben de bugün öylesine bitkinim ki."

Anna, gülümsemesini tutmaya çalışarak:

"Yine ne var?" diye sordu.

"Gerçek uğruna boşuna pala sallamaktan yorulmaya başladım artık. Bazen bütün bütün gevşiyorum. Şu hemşireler işi (bu, filantropik, dinsel-yurtsever bir müesseseydi) çok iyi gidiyordu." Kontes Lidya İvanovna alaycı bir boyun eğişle ekledi: "Ama bu baylarla hiçbir şey yapılmaz ki... Onlar düşünceye sahip çıktılar, berbat ettiler. Şimdi de onun üzerine öyle adice, öyle değersizce düşünceler ileri sürüyorlar ki... İçlerinden ancak iki üç kişi –kocanız da bunların arasındadır– bu işin önemini anlıyor, ötekilerse onu küçültmekten başka bir şey yapmıyorlar... Dün Pravdin bana yazıyor ki..."

Pravdin yurt dışında yaşayan ünlü panislavistlerdendi. Kontes Lidya İvanovna, Pravdin'in mektubunda neler yazdığını anlattı.

Daha sonra kontes birtakım can sıkıcı olaylardan, Kiliseler Birliği'ne karşı çevrilen dolaplardan söz etti ve o gün bir kurumun ve Slav Komitesi'nin toplantısında bulunmak zorunda olduğu için, aceleyle kalkıp gitti.

---

* (Fr.) Burada "yenge" anlamına gelmektedir. –*H. Âli Ediz*

Anna kendi kendine düşündü: 'Ama bütün bunlar eskiden de vardı; peki ama eskiden ben bunların niçin farkında olmuyordum?.. Yoksa kontes bugün çok mu sinirli?.. Aslında bu gülünç bir şey: Onun amacı yoksullara yardım etmek, kendisi Hristiyan... Böyle olmakla birlikte boyuna öfkelenip duruyor, boyuna düşmanlarından söz ediyor, düşmanları da, Hristiyanlıkla, yoksullara yardım etmekle ilgili kişiler...'

Kontes Lidya İvanovna'dan sonra, Anna'nın, yüksek memurlardan birinin eşi olan bir ahbabı geldi ve şehrin bütün havadislerini verdi, öğle yemeğine geleceğini vaat ederek saat üçte o da gitti. Aleksey Aleksandroviç bakanlıktaydı. Yalnız kalan Anna, öğle yemeğine kadar olan zamanını, oğlu yemek yerken yanında bulunmak (çünkü oğlu ayrı yemek yiyordu), eşyalarını düzenlemek, masanın üzerinde birikmiş mektup ve pusulalara cevap vermek gibi işlerle geçirdi.

Yolda hissettiği sebepsiz utanma ve heyecanlanma duyguları büsbütün kaybolmuştu. Alışageldiği yaşama koşulları içinde kendini yine dayanıklı ve kusursuz duyuyordu.

Dün geceki hâlini şaşarak hatırladı. 'Ne olmuştu? Hiçbir şey. Vronski, kolayca önüne geçilebilen bazı saçma şeyler söyledi. Ben de ona gerektiği gibi cevap verdim. Kocama bunu söylemek gerekmez, hem söylemek de olmaz! Kocama bundan söz etmek, önemi olmayan bir şeye önem vermek demek olur.'

Anna Petersburg'da, kocasının yanında çalışan genç memurlardan birinin kendisine aşk ilanına benzer bir olayını kocasına nasıl anlattığını hatırladı. O zaman Aleksey Aleksandroviç ona, sosyetedeki her kadının böyle bir durumla karşılaşabileceğini, ama karısının sezişine tamamıyla güvendiğini, kıskançlık göstermekle hiçbir zaman karısını ya da kendisini alçaltmaya müsaade etmeyeceğini söylemişti. Anna kendi kendine: 'Şu hâlde kocama anlatmanın ne manası var?' diye düşündü. 'Hem çok şükür, söyleyecek bir şeyim de yok!'

XXXIII

ALEKSEY Aleksandroviç, bakanlıktan saat dörtte döndü. Ama çoğu zaman olduğu üzere, karısının yanına girme fırsatını bulamadı. Doğruca, kendisini bekleyen ricacıları kabul etmek ve daire amirinin getirdiği bazı evrakı imzalamak üzere çalışma odasına geçti. Öğle yemeğine* (Karenin'ler her zaman üç-dört kişiyi yemeğe çağırırlardı) Aleksey Aleksandroviç'in yaşlı bir yeğeni, bakanlık genel müdürlerinden birisiyle eşi ve işe alınmak üzere Aleksey Aleksandroviç'e tavsiye edilmiş bir delikanlı geldi. Anna, misafirleri oyalamak için salona indi. Tam saat beşte, Birinci Piyotr zamanından kalma bronz saat beşinci vuruşunu tamamlamadan Aleksey Aleksandroviç –yemekten sonra hemen gitmek zorunda olduğu için– sırtında frakı, boynunda beyaz kravatı ve göğsünde iki nişanıyla çalışma odasından çıktı. Aleksey Aleksandroviç'in hayatının her dakikası sayılıydı ve bir işe ayrılmıştı. Her gün önünde duran işleri başarabilmesi için çok sıkı bir düzene bağlı kalması gerekiyordu. "Acele etmeden ve dinlenmeden" sözleri onun parolasıydı. Herkesi selamlayarak salona girdi, karısına gülümseyerek hemen masaya oturdu.

"Evet, artık yalnızlığım sona erdi. Bir başına yemek yemenin ne kadar sıkıcı olduğunu (sıkıcı kelimesi üzerine vurgu yaptı) tahmin edemezsin!"

Yemekte karısıyla Moskova işleri üzerine konuştu. Alaycı bir gülümseyişle Stepan Arkadyeviç ile ilgili sorular sordu. Ama konuşma daha çok genel bir karakter taşıdı, Petersburg'un çalışma ve sosyal işleriyle ilgili konular konuşuldu. Aleksey Aleksandroviç yemekten sonra misafirleriyle yarım saat kadar oturdu, dudaklarında yine bir gülümseme olduğu hâlde karısının elini sıktı ve toplantıya katılmak üzere çıkıp gitti. Anna bu sefer, ne gelişini öğrenip kendisini akşama çağıran Prenses Betsi Tverskaya'ya, ne de bu akşam için locası olan tiyatroya gitti. Gitmeyişinin başlıca sebebi, giymeyi tasarladığı robunun hazır olmayışıydı. Misafirler gittikten sonra tuvaletiyle uğraşan Anna, çok öfkeliydi. Genel olarak çok pahalı

* Genel olarak Rusya'da öğle yemeği saat 15-17 arasında yenir. *–H. Âli Ediz*

giyinmemekte usta olan Anna, Moskova'ya gitmeden önce, biçimlerini değiştirmek üzere terziye üç rop vermişti. Roplar öylesine değiştirilmeliydi ki, hiç belli olmamalıydı. Üstelik üç gün önce hazır olmaları gerekiyordu. Oysaki iki robun henüz hiç hazır olmadığı, bir tanesinin ise, Anna'nın istediği biçimde dikilmediği anlaşıldı. Terzi, açıklamada bulunmaya geldi ve diktiği biçimin daha iyi olduğunu iddia etti. Anna öylesine öfkelendi ki, sonradan bunu hatırlamaktan bile utandı. Tamamıyla yatışmak için çocuğunun odasına gitti, akşamı oğlu ile geçirdi. Onu kendisi yatırdı. Haç çıkararak kutsadı ve yorganını örttü. Hiçbir yere gitmediğine, akşamı böyle iyi bir şekilde geçirdiğine memnundu. Öylesine yatışmış ve rahatlamıştı ki, trende kendisine o kadar önemli görünen olayın, sosyete hayatının alışılmış önemsiz olaylarından biri olduğunu, ne başkalarından, ne de kendisinden utanacak bir şeyi olduğunu apaçık gördü. Elinde İngilizce bir romanla şöminenin önüne oturdu ve kocasını beklemeye başladı. Tam saat dokuz buçukta kocasının zil sesi duyuldu ve Aleksey Aleksandroviç odaya girdi. Anna, kocasına elini uzatarak:

"Nihayet gelebildin!" dedi.

Aleksey Aleksandroviç karısının elini öptü ve yanına oturdu.

"Görüyorum ki, genel olarak yolculuğun başarılı geçmiş," dedi.

Anna:

"Evet, çok başarılı geçti," diye cevap verdi ve ona her şeyi; Kontes Vronskaya ile yolculuğunu, Moskova'ya varışını, gardaki kazayı baştan sona anlatmaya koyuldu. Daha sonra, ilkin kardeşinin, sonra da Dolli'nin kendisinde uyandırdığı acıma duygularını anlattı.

Aleksey Aleksandroviç sert bir tonla:

"Gerçi kardeşin ama böyle bir adamın mazur görülebileceğini sanmıyorum," dedi.

Anna gülümsedi. Kocasının bunu, akrabalık ilişkilerinin bile samimi düşüncelerini söylemekten kendisini alıkoyamayacağını göstermek için bilhassa söylediğini anladı. Kocasının bu yanını biliyor ve onun bu yanını seviyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

"Her şeyin iyi bir biçimde sonuçlandığına ve senin döndüğüne memnunum," diye devam etti. "Bakanlıkta uyguladığım yeni prensipler üzerine orada neler söyleniyor?"

Anna bu prensiplerle ilgili hiçbir şey duymamıştı. Kocası için böylesine önemli olan bir şeyi böyle kolayca unutabilmiş olmasından ötürü utandı.

Aleksey Aleksandroviç kendisinden hoşnut bir gülümseyişle:

"Burada, tam tersine, büyük gürültülere sebep oldu," dedi.

Anna, Aleksey Aleksandroviç'in bu işle ilgili olarak, kendi payına bazı boş şeyler söylemek istediğini gördü ve sorduğu sorularla onu, bunları anlatmaya sürükledi. Aleksey Aleksandroviç, kendinden hoşnut aynı gülümseme ile yeni prensiplerin uygulanması ile ilgili olarak kendisine yapılan gösterileri anlattı.

"Çok, çok memnun oldum. Bu, nihayet bizde de bu konuda akla yakın ve sağlam bir görüşün yerleşmeye başladığını gösteriyor."

Aleksey Aleksandroviç ekmekle, kremalı ikinci bardak çayını içip bitirdikten sonra kalktı ve çalışma odasına yollandı. Karısına:

"Sen hiçbir yere gitmedin, herhâlde sıkılmışsındır?" dedi.

Anna, kocasının arkasından kalkarak ve onu salondan çalışma odasına kadar geçirerek:

"Oh, hayır!" dedi ve "Sen şimdi ne okuyorsun?" diye sordu.

"Duc de Lille'in *Poesie des enfers*'ini* okuyorum. Fevkalade bir kitap."

Anna, sevilen insanların zaaflarına gülümsendiği biçimde gülümsedi ve kocasının koluna girerek onu çalışma odasının kapısına kadar geçirdi. Anna onun, bir zorunluluk hâline gelen, akşamları okuma alışkanlığını biliyordu. Kocasının, hemen hemen bütün zamanını alan resmî işine rağmen, düşünce alanında ortaya çıkan bütün fevkalade şeyleri izlemeyi bir ödev saydığını da biliyordu. Anna, siyasi, felsefi, dinî eserlerin Aleksey Aleksandroviç'i ilgilendirdiğini, yaradılışı gereğince güzel sanatlara tamamıyla yabancı

* "Cehennem Şiirleri" anlamına gelir.
Tolstoy'un burada yabancı bir ad ile de, tıpkı Rus adları için tuttuğu yola benzer bir plana uyarak hareket ettiği –yani, tanınmış bir adı okurları için adapte ettiği– ortaya çıkıyor. Duc de Lille adının da, tanınmış Fransız şairi Leconte de Lisle'den adapte edildiği anlaşılmaktadır. *–H. Âli Ediz*

kaldığını, ama buna rağmen ya da bundan ötürü, bu alanda hadise yaratan hiçbir şeyi kaçırmadığını ve hepsini okumayı bir borç saydığını da yine biliyordu. Anna, Aleksey Aleksandroviç'in politika, felsefe, teoloji alanlarında şüphe ettiğini ya da arayıp bulduğunu, ama sanat ve şiir meselelerinde, özellikle, anlamaktan yoksun olduğu müzik alanında çok kesin ve sağlam düşünceleri olduğunu biliyordu. O, Shakespeare'den, Raphael'den, Beethoven'dan, mantıklı ve rabıtalı bir sınıflamaya tabi tuttuğu yeni şiir ve müzik ekollerinin öneminden söz etmeyi severdi.

Anna, koltuğun yanına abajurlu mumun ve bir sürahi suyun konduğu çalışma odasının kapısında kocasına:

"Ee, Allah yardımcın olsun," dedi. "Ben de Moskova'ya mektup yazacağım."

Aleksey Aleksandroviç karısının elini sıktı ve bir kez daha onu öptü.

Anna odasına dönünce kocasını suçlayan ve onu sevmenin elde olmadığını söyleyen birisine karşı güya onu savunuyormuş gibi kendi kendine: 'Ne de olsa iyi, dürüst, iyi yürekli, kendi alanında üstün bir adam,' dedi. 'Ama kulakları neden böyle göze batıyor! Yoksa saçlarını mı kestirdi?'

Tam saat on ikide, Anna'nın masa başında hâlâ Dolli'ye mektup yazmaya uğraştığı bir sırada, terlikli, düzgün ayak sesleri duyuldu. Aleksey Aleksandroviç, koltuğunun altında kitabı, yıkanmış, taranmış bir hâlde, özel bir gülümseyişle:

"Artık yatma zamanı geldi," dedi ve yatak odasına geçti.

Anna, Vronski'nin Aleksey Aleksandroviç'e bakışlarını hatırlayarak: 'Ona öyle bakmaya ne hakkı vardı?' diye düşündü.

Soyunup yatak odasına girdi. Ama yüzünde, Moskova'dayken gözlerinden ve gülümseyişinden durmadan saçılan o canlılık olmayışı dışında, tam tersine, içindeki ateş sönmüşe ya da çok derinlerde gizlenmişe benziyordu.

XXXIV

VRONSKİ, Petersburg'dan ayrılırken, Morskaya Caddesindeki büyük apartman dairesini, dostu ve en iyi arkadaşı Petritski'ye bırakmıştı.

Petritski, pek de soylu olmayan genç bir teğmendi. Zengin olmak şöyle dursun, gırtlağına kadar borç içindeydi. Her akşam sarhoş olur, çeşitli gülünç, çirkin maceralar yüzünden sık sık inzibat karakolunu boylardı. Ama yine de arkadaşları ve amirleri tarafından sevilirdi. Vronski, saat on ikiye doğru istasyondan evine geldiği zaman, apartmanının kapısında tanıdığı bir binek araba gördü. Daha zili çalarken, kapının ardından, erkek kahkahaları ve bir kadın mırıltısı duydu. Petritski de: "Bir haydut falansa, sakın içeri bırakma!" diye bağırdı. Vronski, hizmet erine, geldiğini haber vermemesini tembih ederek yavaşça ilk odaya girdi. Petritski'nin ahbaplarından Barones Şilton, leylak rengi saten robuyla, pembe sarışın yüzüyle pırıl pırıl yanarak ve bir kanarya gibi, Paris ağzı konuşmasıyla bütün odayı doldurarak yuvarlak masanın başına oturmuş kahve pişiriyordu. Petritski sırtında kaputuyla, herhâlde vazifeden gelmiş olan Yüzbaşı Kamerovski de büyük üniformasıyla onun etrafında oturuyorlardı. Petritski gürültü ile sandalyesinden fırlayarak:

"Bravo!.. Vronski!" diye bağırdı. "Evin asıl sahibi! Barones, ona yeni kahvelikten bir kahve!.. Doğrusu beklemiyorduk!"

Sonra Barones Şilton'u göstererek:

"Umarım ki odanın süsünden memnun kalmışsındır," diye ekledi. "Herhâlde tanışıyorsunuzdur?"

Vronski neşe ile gülümseyerek ve Şilton'un küçücük elini sıkarak:

"Elbette!" dedi. "Elbette!.. Eski ahbabım."

Barones Şilton:

"Yoldan geliyorsunuz, ben gideyim," dedi. "Ah, size engel oluyorsam hemen şimdi giderim."

Vronski:

"Nerede bulunuyorsanız orası sizin evinizdir, barones," dedi, Kamerovski'nin elini soğukça sıkarak ekledi: "Merhaba Kamerovski!"

Barones, Petritski'ye dönerek:

"Bakın işte, siz hiçbir zaman böyle güzel şeyler söylemesini bilmezsiniz!" dedi.

"Hayır, neden olmasın? Öğle yemeğinden sonra bundan kötüsünü ben de söylemem."

Barones:

"Yemekten sonra değeri yok!" dedi.

Tekrar oturarak ve yeni kahveliğin vidasını dikkatle çevirerek, Vronski'ye:

"Ben size kahve pişirinceye kadar siz de yıkanıp kendinize çekidüzen verirsiniz!" dedi.

Sonra, Petritski soyadından ötürü Piyer diye çağırdığı ve onunla olan ilişkisini gizlemeyi gerekli görmediği Petritski'ye dönerek:

"Piyer," dedi, "biraz kahve veriniz de içine katayım."

"Ama kahveyi bozacaksınız!.."

"Hayır, bozmam."

Sonra, Vronski'nin arkadaşıyla olan konuşmasını birdenbire keserek:

"Ya karınız?" dedi. "Biz sizi burada evlendirdik. Karınızı da getirdiniz mi?"

"Hayır barones. Ben çingene olarak doğmuşum, çingene olarak öleceğim."

"Oh ne iyi, ne iyi. Veriniz elinizi."

Ve barones, Vronski'yi bırakmayarak, çeşitli şakalar arasında ona kendi son hayat planlarını anlatmaya ve ondan öğüt istemeye koyuldu.

"O beni bir türlü boşamak istemiyor. Bilmem ki ne yapayım? (O dediği kocasıydı.) Dava açmayı düşünüyorum. Bana ne öğüt verirsiniz? Kamerovski, kahveye baksanıza, taşıyor; görüyorsunuz ki işle uğraşıyorum. Malımı kurtarmak için dava açmak istiyorum, (küçümseyerek) şu budalalığa bakın, güya kendisine ihanet ediyormuşum diye malımdan faydalanmak istiyor."

Vronski, bu güzel kadının gevezeliklerini zevkle dinliyor, ona hak veriyor, yarı şaka öğütlerde bulunuyor ve hemen, genellikle bu çeşit kadınlara karşı takınmaya alışık olduğu edayı takınıyor-

du. Onun Petersburg'daki hayatında bütün insanlar birbirine zıt iki çeşide ayrılıyordu: Birincisi aşağı çeşit insanlardı ki bunlar, adi, budala ve en önemlisi, bir kocanın yalnız nikâhlı olduğu kadınla yaşaması, kızların bakire, kadınların utangaç olması gerektiğini düşünen; erkeklerin cesur, kendilerini tutmasını bilen sağlam karakterli olması, çocuklarını terbiye etmesi, ekmek parası kazanması, borçlarını ödemesi ve buna benzer birçok saçmalıklar yapması gerektiğine inanan gülünç kişilerdi. Bunlar, modası geçmiş gülünç insan örnekleriydi. Ama bir başka insan çeşidi vardı ki bunlar gerçek insanlardı; Vronski gibiler işte bu gruptandı. Bu gruba giren insanların başlıca özellikleri, zarif, güzel, cömert, cesur, neşeli olmak, kızarmadan bütün tutkularına serbest akış vermek, bunun dışında kalan her şeyle alay etmek zorunluluğu duymaktı.

Vronski, Moskova'dan getirdiği, büsbütün başka bir dünyaya ait izlenimlerin etkisiyle, ilk dakikalarda afalladı. Ama hemen, ayaklarını eski kunduralarına sokar gibi, kendi eski neşeli ve hoş dünyasına giriverdi.

Şu kahve de bir türlü pişirilemedi. Herkesin üzerine sıçradı, kabarıp taştı, değerli bir halı ile Barones Şilton'un robu üzerine döküldü, böylece asıl gerekli olan şeyi yaptı; yani gürültülere, gülüşmelere sebep oldu.

"Ee, ben gideyim artık, yoksa hiçbir zaman yıkanamayacaksınız, ben de, centilmen bir adamın kirli kalmasına sebep olmak gibi en ağır suçlardan birini yüklenmiş olacağım. Demek bıçağı gırtlağına dayamamı tavsiye ediyorsunuz?"

Vronski:

"Mutlaka," diye cevap verdi. "Hem öyle yapmalısınız ki, eliniz onun dudaklarına yakın olsun, o da elinizi öper, böylece her şey tatlıya bağlanır."

Barones Şilton:

"Bu akşam Fransız tiyatrosunda," dedi ve robunun eteklerini hışırdatarak gözden kayboldu.

Kamerovski de kalktı. Vronski, onun çıkmasını beklemeden elini sıktı ve tuvalete girdi. Yıkandığı sürece de, Petritski Vronski'ye, onun gidişinden sonra, kendi durumundaki değişikliği birkaç keli-

me ile kısaca anlattı: Parası hiç yoktu. Babası, para vermeyeceğini, borçlarını da ödemeyeceğini söylemişti. Terzinin biri onu hapse attıracağını söyleyerek tehdit ediyordu. Alay komutanı, bu rezaletlere son vermezse, alaydan ayrılması gerekeceğini ona bildirmişti. Barones Şilton, sürekli para vermek teklifleriyle, artık kabak tadı vermişti. Bir başka kadın vardı, onu Vronski'ye gösterecekti. "Harika bir şey... Bütün çizgileriyle Doğulu bir tip: Rebeka'nın cariyesi tipinde bir şey, anlıyor musun?" Dün Berkeşev ile de kavga etmişti. Berkeşev düello için şahitlerini göndermek istemişti. Ama tabii, bir şey çıkacağı yoktu. Genel olarak her şey çok iyi, çok neşeli geçiyordu. Petritski arkadaşına, kendi durumunun ayrıntıları üzerinde derinleşmeye fırsat bırakmadan, bütün dikkate değer havadisleri anlatmaya koyuldu. Vronski, üç yıldan beri oturmakta olduğu apartmanının böylesine bildik havası içinde, Petritski'nin böylesine bilinen hikâyelerini dinlerken, alışılmış, kaygısız Petersburg hayatına dönmenin tatlı duygularını yaşıyordu.

Vronski, Lora'nın Fertingof'dan ayrılarak Mileyev ile anlaştığını duyunca, pembe, sağlıklı boynuna su fışkırtmakta olduğu lavabo pedalını bırakarak:

"Bu olamaz!.. Hayır bu olamaz!" diye bağırdı. "Tabii Mileyev, her zamanki gibi budala ve hâlinden memnun! Peki ya Buzulukov?.."

Petritski:

"Buzulukov'un başından bir olay geçti," diye bağırdı. "Nefis!.. Bilirsin ki o, balolara çok düşkündür. Saray balolarından hiçbirini kaçırmaz!.. Büyük baloya başında miğferiyle gitmiş. Bilmem yeni miğferleri gördün mü?.. Çok güzel şeyler, daha hafif... Yalnız biraz pahalı... Ama dinlesene ya!"

Vronski, tüylü bir havlu ile ovunarak:

"Dinliyorum, dinliyorum!" diye cevap verdi.

"Bir elçinin kolunda Grand Düşes geçmiş. Aksilik bu ya, yeni miğferlerden söz açılmış, Grand Düşes, elçiye bir yeni miğfer göstermek istemiş, bizimkinin kazık gibi durduğunu görmüş. (Petritski, Buzulukov'un, başında miğferiyle duruşunu taklit etti.) Grand Düşes, ondan miğferini vermesini rica etmiş. Bizimki oralı olma-

mış. Bu da nesi?.. Ona kaş göz etmişler, kaşlarını çatmışlar... Versene falan demişler... Hayır, vermemiş. Adam sanki taş kesilmiş. Artık sahneyi göz önüne getirebilirsin!.. Nihayet şu... adı neydi canım... Başından miğferi kapmak istemiş... bırakmamış... En sonunda kendisi miğferi başından çıkarıp Grand Düşes'e uzatmış. Grand Düşes: "İşte yeni modeli" diye miğferi çevirmiş. Miğferin içinden yerlere ne dökülse beğenirsin? Bir armut ve iki funt şekerleme. Herif bunları toplayıp depo etmiş!"

Vronski, katıla katıla güldü. Çok sonraları, başka şeylerden konuşurken, miğferi hatırladıkça, beyaz düzgün dişlerini göstererek, sağlıklı bir gülüşle katıla katıla gülmeye devam etti.

Vronski, bütün havadisleri öğrenince, uşağının yardımıyla üniformasını giydi ve bağlı olduğu makama, gelişini bildirmeye gitti. Oradan çıkınca, kardeşine, sonra Betsi'ye gitmek ve Karenina'ya rastlayabileceği sosyeteye girip çıkmayı sağlayacak birkaç ziyarette bulunmak niyetindeydi. Petersburg'da her zaman yaptığı gibi, gece geç vakit dönmek üzere evinden çıktı.

İKİNCİ BÖLÜM

I

KIŞ sonlarına doğru Şçerbatski'lerin evinde bir konsültasyon yapıldı. Bu konsültasyonda, Kiti'nin sağlığının ne durumda olduğu, sağlığını eski hâline getirmek için ne gibi çarelere başvurulması gerektiği üzerine karar verilecekti. Kiti hastaydı, ilkbaharın yaklaşması ile sağlığı büsbütün kötüleşti. Aile doktoru ona ilkin balık yağı, sonra kuvvet şurubu, en sonunda da cehennem taşı suyu verdi. Ama bunlardan ne birincisi, ne ikincisi, ne de üçüncüsü fayda edince, aile doktoru da kızın baharda yurt dışına gitmesini önerince, ünlü doktorlardan biri çağrıldı. Henüz genç olan bu ünlü doktor, çok yakışıklı bir adamdı. Hastayı muayene etmesi gerektiğini söyledi. Doktor, kızlık utangaçlığının, sadece barbarlık kalıntısından başka bir şey olmadığında, henüz yaşlı olmayan bir erkeğin, çıplak bir kızı elle muayene etmesinden daha tabii bir şey olamayacağında, görünüşe göre özel bir hoşnutlukla ayak diredi. Doktor bunu pek tabii bulduğunu, çünkü bunu her gün yaptığını, bunu yaparken, kendisine göre hiçbir kötülük hissetmediğini ve düşünmediğini, bundan ötürü de, kızlık utangaçlığını sadece bir barbarlık kalıntısı değil, kendisine bir hakaret saydığını söyledi.

Boyun eğmek gerekiyordu. Çünkü bütün doktorların aynı okulda aynı kitapları okumalarına, aynı bilgiyi edinmelerine; bazılarının bu ünlü doktorun kötü bir doktor olduğunu söylemesine rağmen, prensesin evinde ve onun çevresinde, nedense, bu ünlü doktorun, özel bilgisi olan biricik insan olduğu ve Kiti'yi ancak onun kurtarabileceği kabul edilmekteydi. Utangaçlıktan şaşkına dönen ve sersemleyen hastayı dikkatle muayene ettikten ve orasına bura-

sına tık tık vurduktan sonra ünlü doktor, uzun uzun ellerini yıkayarak salonda durdu ve prensle konuştu. Prens,* doktoru dinlerken hafifçe öksürerek kaşlarını çattı. Görmüş geçirmiş, aklı başında, ömründe hiç hasta olmamış bir adam olarak prens, tıbba inanmıyor ve içinden bütün bu komedilere burun kıvırıyordu. Üstelik Kiti'nin hastalığının sebeplerini anlayan belki de yalnız kendisiydi. Ünlü doktorun, kızının hastalık belirtileriyle ilgili gevezeliklerini dinlerken, avcılık sözlüğündeki "boşuna havlayan köpek" sözünün doktor için uygun olacağını düşündü. Öte yandan doktor bu ihtiyar soyluya olan küçümseme belirtisini zorla tutuyor, onun basit anlayışına güçlükle iniyordu. Doktor, bu ihtiyarla konuşmanın hiçbir faydasının olmadığını, bu evde aile reisinin anne olduğunu anladı. Bunun için incilerini kadının önünde dökmeye niyetleniyordu. Bu sırada prenses, aile doktoru ile birlikte salona girdi. Prens bütün bu komedinin kendisine ne kadar gülünç geldiğini belli etmemek için oradan uzaklaştı. Prenses perişan bir hâldeydi, ne yapacağını bilmiyordu. Kendisini Kiti'ye karşı suçlu hissediyordu.

"Ee, doktor, kaderimiz sizin elinizde. Bana her şeyi açıkça söyleyin," dedi. 'Ümit var mı' da diyecekti ama dudakları titredi, bu soruyu soramadı. "Evet doktor?"

"Şimdi prenses, meslektaşımla görüşeyim, ondan sonra size düşüncelerimi bildirmekle şeref duyacağım."

"Öyleyse sizi yalnız bırakalım."

"Nasıl isterseniz."

Prenses içini çekerek dışarı çıktı.

Doktorlar yalnız kalınca, aile doktoru, kızda verem başlangıcı olduğu yolundaki düşüncesini ileri sürdü. "Ne var ki... Allah allah..." Ünlü doktor onu dinliyordu. Tam konuşmasının ortasında kocaman altın saatini çıkarıp baktı.

"Evet," dedi. "Ama..."

Aile doktoru, sözünün yarısında, saygılı bir eda ile sustu.

---

* Yaşlı Prens Şçerbatski, Moskova'daki bir güderi fabrikası müdürü olan ve Prenses P.B. Çetvertinskaya ile evlenen Prens S.A. Şerbatov'un bazı özelliklerini taşımaktadır. Tolstoy gençliğinde bir ara, bunların kızlarından biri olan Praskovya Sergeyevna'nın çekiciliğine kapılmıştır. *–H. Âli Ediz*

"Bildiğiniz üzere, verem hastalığının başlangıcını belirtmek bizim için imkânsızdır. Kavernler ortaya çıkıncaya kadar belirli bir şey yoktur, ama biz şüphe edebiliriz. Bazı belirtiler de yok değil: Kötü beslenme, sinirlilik ve buna benzer şeyler. Mesele şu: Verem başlangıcından şüphe edildiği zaman beslenmede yardımcı olmak için ne yapılmalıdır?"

Aile doktoru ince bir gülüşle:

"Ama bu hastalıkta her zaman manevi, ruhi birtakım sebepler bulunduğunu da bilirsiniz," demekten kendini alamadı.

Ünlü doktor yine saatine bakarak:

"Bu, pek tabii bir şey," dedi ve, "Affedersiniz Yauza Köprüsü onarıldı mı? Yoksa yine dolaşmak mı gerekecek?" diye sordu. "Ya! Onarılmış demek. Şu hâlde yirmi dakikada oraya varabilirim. Diyorduk ki mesele şu: Beslenmede yardımcı olmak, sinirleri kuvvetlendirmek, biri ötekine bağlı iki yönlü etki yapmak gerek."

Aile doktoru:

"Ya bir yabancı ülkeye gidişe ne dersiniz?" diye sordu.

"Ben yabancı ülkelere gidişin düşmanıyım. Bu konudaki düşüncelerimi söyleyeyim: Bir verem başlangıcı ile karşı karşıya isek ki, bunu kestirmemize imkân yok, yurt dışına gidişin hiçbir faydası olmaz. Öyle bir çare bulmalıyız ki, hem beslenmeyi düzenlesin, hem de zararı olmasın."

Ve ünlü doktor, Soden sularıyla yapılacak tedavi konusundaki kendi planını anlattı. Bu tedavinin başlıca niteliği, zararlı olmayışıydı.

Aile doktoru dikkatle ve saygıyla dinledikten sonra:

"Ama yabancı ülkelere gidişten yana olmak üzere, bunun alışkanlıklarda yapacağı değişiklik, anıları canlandıran çevreden uzaklaşma gibi faydaları ileri sürülebilir. Üstelik annesi de böyle istiyor," dedi.

"Ya! Öyleyse gitsinler. Yalnız şu Alman şarlatanlarının zararı dokunacak. Öğütlerimizi tutmaları gerek, ne yapalım, gitsinler."

Yine saatine baktı.

"Ooo! Vakit gelmiş," dedi ve kapıya doğru yürüdü.

Ünlü doktor, herhâlde nezaket duygusuna uyarak, prensese, hastayı bir defa daha görmek gerektiğini söyledi.

Prenses dehşetle:

"Nasıl! Bir kez daha mı muayene edeceksiniz?" diye bağırdı.

"Oh, hayır prenses, bazı ayrıntılar için."

"O hâlde buyurunuz."

Ve annesi, doktorun eşliğinde misafir salonuna, Kiti'nin yanına girdi. Çok zayıflamış olan Kiti, duyduğu utançtan kıpkırmızı, gözlerinde mahcup bir pırıltı olduğu hâlde odanın ortasında ayakta duruyordu. Doktorun girdiğini görünce büsbütün kızardı, gözleri yaşla doldu. Hastalığını ve ona uygulanan tedaviyi de çok budalaca, hatta gülünç buluyordu. Kendisine uygulanacak tedaviyi kırılmış bir vazonun parçalarını birleştirmek kadar yararsız buluyordu. Onun kalbi parçalanmıştı. Haplarla, tozlarla onu iyileştirmek mümkün müydü? Ama annesini kıramazdı! Üstelik annesi bu işte kendini suçlu görüyordu.

Ünlü doktor:

"Prenses, lütfen oturur musunuz," dedi. Doktor, dudaklarında bir gülümseme ile kızın karşısına geçip oturdu. Nabzını tuttu ve yine can sıkıcı sorularına başladı. Kiti bu sorulara karşılık verdi. Sonra birdenbire öfkelenerek ayağa kalktı.

"Beni affedin doktor," dedi. "Ama ne yalan söyleyeyim bundan bir şey çıkmaz! Üçüncü seferdir ki aynı şeyleri soruyorsunuz."

Ünlü doktor bundan hiç alınmadı. Kız dışarı çıkınca prensese dönerek:

"Hastalıktan gelme bir sinirlilik," dedi. "Ben zaten bitirmiştim."

Sonra doktor, pek zeki bir kadına anlatır gibi, prensese kızının durumunu bilimsel olarak açıkladı. Sözlerini o hiç de gerekli olmayan suları nasıl içeceği öğütleriyle bitirdi. Yurt dışına gitmesinin uygun olup olmayacağı sorusuna da, güç bir meseleyi çözüyormuşçasına düşünceli düşünceli gülümsedi. En sonunda kararını bildirdi: Yurt dışına gidebilirdi, ama şarlatanlara inanmamalı, her konuda kendisine danışmalıydı.

Doktor gidince herkes sevinçli bir şey olmuş gibi ferahladı. Annesi neşeli bir hâlde kızının yanına döndü. Kiti de neşeli bir tavır takındı. Kızcağız zaten sık sık, yalandan neşeli bir tavır takınmak zorunda kalıyordu:

"Ben gerçekten de iyiyim, *maman*, ama siz gitmek istiyorsanız gidelim," dedi ve bu yolculukla ilgilendiğini göstermeye çalışarak hareket hazırlıklarından söz etmeye koyuldu.

II

DOKTORUN gidişinden hemen sonra Dolli geldi. Bugün konsültasyon yapılacağını biliyordu. Lohusa yatağından daha yeni kalkmış olmasına (kış sonuna doğru bir kız çocuğu doğurmuştu), birçok işi ve üzüntüsü bulunmasına rağmen, süt çocuğunu ve hasta kızını bırakarak, Kiti'nin bugün belli olacak olan akıbetini öğrenmeye gelmişti.

Kapıdan içeri girince, şapkasını çıkarmadan:

"Ne haber?" dedi. "Hepiniz neşelisiniz. Galiba işler yolunda?"

Ona doktorun söylediklerini anlatmaya çalıştılar. Ama doktorun çok düzgün ve uzun konuşmasına rağmen ne dediğini anlatmak bir türlü mümkün olmadı. Sadece en dikkate değer nokta yurt dışına gitmek kararıydı.

Dolli, elinde olmayarak içini çekti. En iyi dostu, kız kardeşi gidiyordu. Kendi hayatı ise çok tatsızdı. Barıştıktan sonra Stepan Arkadyeviç ile olan ilişkisi alçaltıcıydı. Anna'nın yaptığı lehim uzun ömürlü olmamış, aile düzeni yine aynı yerden kırılmıştı. Ortada belirli bir şey yoktu, ama Stepan Arkadyeviç hemen hiçbir zaman evde bulunmuyor, para da, hemen hiç bırakmıyordu. Kocasının kendisini aldattığı şüpheleri devamlı olarak Dolli'yi üzüyordu. Ama o, kıskançlığın denenmiş acılarından korktuğu için bu şüpheleri kendisinden uzaklaştırıyordu. Bir kez başından geçen o kıskançlık şahlanışı bir daha geri dönemezdi. Hatta kocasının bir ihaneti meydana çıksa, bu ihanet ilk seferinde olduğu kadar onun üzerinde etki yapamazdı. Şimdi böyle bir şeyin meydana çıkışı onu sadece aile alışkanlıklarından yoksun edebilirdi. Bundan ötürü aldatılmasına ses çıkarmıyor, kocasının gösterdiği zaaftan ötürü de daha çok kendisini suçluyordu. Üstelik kalabalık ailesiyle ilgili dertler durmadan onu üzüyordu: Kimi zaman, bebeğin beslenmesi yolunda gitmiyor,

kimi zaman sütnine çekip gidiyor; kimi zaman da, bu sefer olduğu gibi çocuklarından biri hastalanıveriyordu. Annesi:

"Çocukların nasıl?" diye sordu.

"Ah *maman*, sizin derdiniz başınızdan aşkın. Lili hastalandı, kızıl olmasından korkuyorum. Şu anda durumunuzu öğrenmek için evden çıktım. Çocuğun hastalığı, Allah korusun kızıl ise, iyice eve kapanacağım."

Doktor gidince ihtiyar prens de çalışma odasından çıktı. Yanağını Dolli'ye uzatarak onunla birkaç kelime konuştuktan sonra karısına döndü:

"Nasıl, gitmeye karar verdiniz mi?" diye sordu. "Benim için ne düşünüyorsunuz?"

Karısı:

"Senin burada kalman daha uygun olacak gibime geliyor, Aleksandr," dedi.

"Nasıl isterseniz."

Kiti:

"*Maman*, babam da bizimle birlikte niye gelmesin?" dedi. "Onun için de, bizim için de daha eğlenceli olur."

İhtiyar prens yerinden kalktı. Eliyle Kiti'nin saçlarını okşadı. Kiti başını kaldırdı, zorla gülümseyerek babasına baktı. Ondan çok az söz ettiği hâlde, Kiti'ye öyle geliyordu ki, ailenin içinde kendisini her zaman en iyi anlayan babasıydı. Babasının en küçük, bu yüzden de en sevgili kızıydı. Bu sevginin onu daha anlayışlı yaptığına inanıyordu. Bakışları şimdi, babasının kendisine dikkatle bakan mavi ve iyilik saçan gözleriyle karşılaştığı zaman onun bütün ruhunu okuduğunu ve içindeki bütün acıları sezdiğini sandı. Kızararak ve ondan bir öpücük bekleyerek başını babasına uzattı. Ama babası kızının saçlarını çekmekle yetinerek:

"Ah şu saçma topuzlar!" diye söylendi. "Kendi öz kızına erişemiyorsun da sanki ölü kadın saçlarını okşuyorsun."

Sonra büyük kızına dönerek:

"Ee, Dolinka," dedi. "Senin züppe ne yapıyor?"

Dolli kocasından söz edildiğini anlayarak:

"Hiç, baba," dedi. Sonra alaycı bir gülümseyişle şunları eklemekten kendini alamadı: "Hep aynı yolun yolcusu. Hemen hemen yüzünü gördüğüm yok."

"Ormanı satmak için hâlâ köye gitmedi mi?"

"Hayır, hep gitmeye hazırlanıyor."

Prens:

"Bak sen!" dedi. Karısına dönerek: "Öyleyse ben de hazırlansam mı? Emredersiniz!" Sonra da küçük kızı Kiti'ye dönerek: "Sana gelince Katya,* bak sen ne yapmalısın: Işıklı, güzel bir günün sabahında uyandığın zaman kendi kendine demelisin ki: 'Ben artık tamamıyla iyileştim, neşeliyim; yine babamla, erkenden, sabahın ayazında gezintiye çıkacağım.' Haaa, ne dersin?"

Prensin söylediği bu sözler, görünüşte çok önemsizdi. Ama Kiti bu sözler karşısında, suçüstü yakalanmış bir suçlu gibi bozuldu, şaşırdı. 'Evet, o her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor ve bu sözlerle bana: "Gerçi utanılacak bir şey ama her ne pahasına olursa olsun, bu utancının üstesinden gelmelisin," demek istiyor,' diye düşündü! Babasına cevap vermek için kendini toparlayamadı. Bir şeyler söylemek istedi, ama birdenbire ağlamaya başladı ve odadan kendini dışarı attı.

Prenses kocasına çıkışarak:

"İşte senin şakaların. Sen her zaman..." diye sitemlerle dolu sözlerine başladı.

Prens, karısının sitemlerini oldukça uzun süre, hiçbir şey söylemeden dinledi. Ama suratı gittikçe asıldı.

"Zavallı kızcağız öylesine acınacak, öylesine acınacak bir durumda ki... Ama sen, bunun nedeniyle ilgili her çıtlatmadan onun ne kadar acı duyduğunun farkında değilsin. Ah!.. İnsanlar hakkında ne kadar da aldanabiliyormuşuz." Dolli ve prens, sesinin tonundan, kadının Vronski'den söz ettiğini anlamışlardı. "Bilmem ki neden, böylesine bayağı, böylesine iğrenç kimseleri cezalandırmak için kanunlar yok!"

---

* O devirde Rus soylularının çocuklarına takmak zorunda kaldıkları Rus adlarını, İngiliz ya da Fransız adları biçiminde söylemeleri moda olmuştu. Böylece Katya'yı "Kiti", Darya'yı da "Dolli" olarak çağırırlardı. *–H. Âli Ediz*

Prens, koltuğundan kalkarak gitmeye davrandı, ama kapıda durarak asık bir suratla:

"Ah, keşke dinlemeseydim," dedi. "Kanunlar var, hanım, mademki beni düşüncelerimi söylemeye zorladın, sana şunu diyeceğim ki; bütün bu olup bitenlerden yalnız ve yalnız sen suçlusun! Bu çeşit insanlara karşı her zaman kanunlar vardı, yine de vardır. Olmaması gereken şeyler olmasaydı, ihtiyarlığıma rağmen bu züppeyi yine de hizaya getirmesini bilirdim. Evet, şimdi de kızı iyi et bakalım! İşin yoksa bu şarlatanları çağır dur."

Görünüşe göre prensin söyleyecek daha pek çok şeyi vardı, ama prenses kocasının bu konuşma tonunu duyar duymaz, bütün ciddi meselelerde olduğu üzere, hemen yelkenleri suya indirdi ve pişmanlık duydu. Kocasına sokularak gözyaşları içinde: "Alexandre, Alexandre," diye fısıldadı.

Kadın ağlamaya başlayınca, kocası da yatıştı ve karısına yaklaşarak:

"Ee, yeter, yeter!" dedi. "Bunun, senin için de zor olduğunu biliyorum. Ama elden ne gelir? Ortada pek de öyle büyütülecek bir dert yok, Allah büyüktür."

Ne söylediğinin artık kendisi de farkında değildi. Elinin üzerinde hissettiği karısının gözyaşlarıyla ıslanmış öpücüğüne, "Teşekkür ederim," diye cevap vererek odadan çıkıp gitti.

Daha Kiti gözyaşları içinde odadan çıkar çıkmaz, Dolli kendi annelik ve aile içgüdüsüyle, hemen bunun bir kadın işi olduğunu görmüş ve bu görevi yapmaya hazırlanmıştı. Şapkasını çıkarmış, enerjisini toplamış ve harekete hazırlanmıştı. Annesinin babasına saldırışı sırasında, kızlık saygısı elverdiği ölçüde annesini tutmaya çalışmıştı. Prensin çıkış yaptığı sırada ise susmuş, annesi hesabına utanç, hemen yumuşayıp iyileşen babası hesabına da bir şefkat duymuştu. Ama babası odadan çıkınca, yapılması gerekli olan başlıca işi, Kiti'nin yanına gidip onu yatıştırma işini yapmaya hazırlandı.

"Size çoktandır söylemek istiyordum *maman*: Bilmem biliyor musunuz, Levin, son defa buraya geldiği zaman, Kiti'ye evlilik teklifinde bulunmak niyetindeymiş. Bunu Stiva'ya söylemiş."

"Peki, ne olmuş? Anlamıyorum."

"Belki de Kiti onun bu teklifini reddetmiştir? Size bir şey söylemedi mi?"

"Hayır, bana ne ondan ne de ötekinden hiç söz etmedi. Kiti çok gururlu bir kızdır. Ama ben bütün bunların şeyden... geldiğini biliyorum."

"Ama düşünün, şayet Levin'i reddettiyse... Ötekisi olmasaydı Levin'i reddetmezdi, ben biliyorum... O da onu öyle bir aldattı ki..."

Kızına karşı böylesine suçlu olduğunu hatırlamak prenses için çok korkunçtu. Buna öfkelendi.

"Artık ben hiçbir şey anlamıyorum," dedi. "Şimdi herkes kendi aklına göre davranmak istiyor. Annelere bir şey söylemiyorlar, sonra da..."

"Maman, ben Kiti'nin yanına gidiyorum."

Annesi:

"Git, seni tutan mı var?" dedi.

III

DOLLİ, Kiti'nin eski Saksonya biblolarıyla süslü pembe, güzel –daha iki ay önceki Kiti gibi gencecik, pembecik, neşeli– küçücük oturma odasına girerken, geçen yıl bu odayı nasıl birlikte süslediklerini hatırladı. O zaman ikisi de ne kadar neşeli, ne kadar mutluydular. Şimdi Kiti'yi, kapının yanında alçak bir iskemleye oturmuş, hareketsiz gözlerini halının bir köşesine dikmiş görünce, yüreği buz gibi oldu. Kiti ablasına şöyle bir baktı ve yüzündeki soğuk, biraz sert görünüş hiç değişmedi.

Darya Aleksandrovna, kız kardeşinin yanına oturarak:

"Ben şimdi eve gidip kapanacağım," dedi. "Senin de bana gelmen kabil olmayacak. Onun için seninle biraz konuşmak istiyorum."

Kiti korku ile başını kaldırarak hızla sordu:

"Ne üzerine?"

"Senin derdin üzerine değil de başka ne üzerine olacak?"

"Benim derdim yok."

“Bırak bunları Kiti. Benim bir şey bilmediğimi sahiden düşünebiliyor musun? Ben her şeyi biliyorum. İnan ki bu önemsiz bir şey, hepimiz o yollardan geçtik.”

Kiti susuyor, yüzü sert bir ifade taşıyordu.

Darya Aleksandrovna, doğrudan doğruya maksada geçerek:

“Kendisi yüzünden çektiğin bu üzüntülere değmez bir adamdır o,” diye sözlerine devam etti.

Kiti titrek bir sesle:

“Çünkü beni küçümsedi,” dedi. “Artık konuşma. Rica ederim artık konuşma.”

“Hem sana bunu kim söyledi? Kimse böyle bir şey söylemedi. Sana âşık olduğuna, hâlâ da seni sevdiğine inancım var. Ne var ki...”

Kiti birdenbire öfkelenerek:

“Bu avutmalar kadar bana acı veren hiçbir şey yok,” diye bağırdı.

İskemlesinin üzerinde döndü; kızardı ve tutmakta olduğu kemer tokasını bir bu eliyle, bir öteki eliyle sıkarak çabuk çabuk parmaklarını oynatmaya başladı. Dolli kız kardeşinin, öfkelendiği zaman elleriyle yaptığı bu hareketi biliyordu. Kiti’nin öfkeli anlarında kendinden geçerek gereksiz ve tatsız birçok söz söylemeye yatkın olduğunu da biliyor ve onu avutmak istiyordu. Ama artık geç kalmıştı.

Kiti çabuk çabuk:

“Bana neyi, neyi anlatmak istiyorsun?” diye devam etti. “Beni istemeyen bir adama âşık olduğumu ve onun aşkından öldüğümü mü anlatmak istiyorsun? Hem bana bunu ablam söylüyor... Beni avuttuğunu, acılarıma ortak olduğunu sanan ablam söylüyor. Bu avuntuları, bu yalancıktan acımaları istemiyorum.”

“Kiti, haksızsın.”

“Bana niçin acı çektiriyorsun?”

“Ben mi? Tam tersine. Üzüntülü olduğunu görüyorum.”

Ama Kiti öfkesinden onu dinlemiyordu bile.

“Ortada, ne üzülmem, ne de avutulmam için bir sebep var. Ben öylesine gururluyum ki, kendime beni sevmeyen bir adamı sevmeye asla izin vermem.”

Darya Aleksandrovna Kiti’nin elini tutarak:

"Zaten benim de böyle bir şey söylediğim yok," dedi. "Yalnız bana doğruyu söyle: Levin sana bir şey söyledi mi?"

Levin'in adını duyunca, Kiti, büsbütün kendini kaybetti. Sandalyesinden sıçradı. Kemerinin tokasını yere fırlattı. Elleriyle hızlı hızlı birtakım jestler yaparak:

"Üstelik bir de Levin'den ne diye söz ediyorsun?" dedi. "Anlamıyorum, bana böyle işkence etmekten ne zevk alıyorsun? Bunu önce de söyledim, yine de tekrarlıyorum: Ben gururlu bir kızım, senin yaptığını asla, asla yapmam. Başka bir kadını sevip bana ihanet eden bir adama dönmem. Ben bunu anlamıyorum, anlamıyorum. Sen yapabilirsin ama ben yapamam!" Kiti bu sözleri söyledikten sonra ablasına baktı. Dolli'nin başını mahzun bir şekilde önüne eğip sustuğunu görünce, önceden tasarladığı üzere odadan dışarı çıkacağı yerde kapının yanına oturdu. Mendili ile yüzünü örterek başını önüne eğdi.

Bu sessizlik iki dakika kadar sürdü. Dolli kendi hâlini düşünüyordu. Her zaman hissettiği bu alçalışı, hele kız kardeşi Kiti'nin de ağzından duyunca, içindeki acı büsbütün arttı. Kardeşinden böylesine bir sertlik beklememişti hiç. Buna kırıldı. Ama birdenbire bir etek hışırtısı ve tutulmaya çalışılan bir hıçkırık sesi duydu. Aşağıdan iki kol boynuna dolandı. Kiti, önünde diz çökmüştü. Suçlu suçlu:

"Dolinka, öylesine, öylesine mutsuzum ki!" diye mırıldandı.

Ve gözyaşlarıyla ıslanmış sevimli yüzü Darya Aleksandrovna'nın etekliği altına gizlendi.

Sanki bu gözyaşları iki kız kardeş arasındaki karşılıklı anlaşma makinesinin başarılı yürümesi için vazgeçilmez bir yağmış gibi, kardeşler bu gözyaşından sonra, onları ilgilendiren konulardan değil de başka şeylerden söz etmeye başladılar. Ama başka şeylerden söz ederken de birbirlerini anladılar. Kiti, kocasının ihaneti ve bununla ilgili alçalışı üzerine öfke anında söylediği sözlerle ablasını ta kalbinden yaraladığını, ama ablasının kendisini affettiğini anlamıştı. Öte yandan Dolli de, kendi payına, anlamak istediği şeyleri anlamış, tahminlerinin doğru çıktığını öğrenmişti: Kiti'ye en acı gelen şey, özellikle Levin'in evlilik teklifini reddetmesi, Vronski'nin de onu aldatmasıydı. Kiti artık Levin'i sevmeye ve Vronski'den nef-

ret etmeye hazırdı. Kiti bunlarla ilgili hiçbir söz söylememiş, sadece içinde bulunduğu ruh hâlinden söz etmişti.

Kiti yatışmış bir hâlde:

"Benim hiçbir derdim yok," dedi. "Ama bilemezsin, başta kendim olmak üzere her şey bana ne kadar iğrenç, ne kadar çirkin ve kaba görünüyor. Kafamın içinde, kendimle ilgili ne iğrenç düşünceler bulunduğunu tasavvur edemezsin."

Dolli gülümseyerek:

"Senin ne gibi iğrenç düşüncelerin olabilirmiş?" diye sordu.

"En, en iğrenç ve kaba düşünceler; anlatamam sana. Bu ne üzüntü, ne de can sıkıntısıdır. Ama onlardan çok daha kötü bir şey. Sanki içimde ne kadar iyi şey varsa hepsi gizlenmiş de yalnız en iğrenç şeyler kalmış."

Kiti ablasının gözlerinde bir şaşkınlık okuyarak sözlerine devam etti:

"Bilmem ki sana nasıl anlatayım? Demin babam benimle konuşmaya başladı... Bana öyle geliyor ki, onun bütün düşüncesi, benim kocaya varmam gerektiğinde toplanıyor. Annem beni balolara götürüyor: Yine bana öyle geliyor ki onun bunu yapmasının biricik amacı, beni elden geldiği kadar çabuk evlendirmek ve benden kurtulmaktır. Bunun doğru olmadığını biliyorum, ama, bu düşünceleri kafamdan atamıyorum. Sözümona evlilik düşüncesiyle beni görmeye gelen gençlere hiç katlanamıyorum. Sanki ölçümü alıyorlarmış gibi geliyor bana. Eskiden balolara gitmek benim için düpedüz bir zevkti, kendime hayranlık duyardım. Şimdi ise utanıyor, rahatsız oluyorum. Ama elden ne gelir! Doktor... ne bileyim işte."

Kiti ne söyleyeceğini bilemiyordu. Daha sonra, kendisinde bu değişiklik olalı beri Stepan Arkadyeviç'i çekilmez, can sıkıcı bulmaya başladığını, onu görünce en kaba, en çirkin şeyleri aklına getirmekten kendini alamadığını söylemek istedi. Sözlerine devam ederek:

"Ne söyleyeyim, her şey gözlerimin önünde en kaba, en iğrenç biçimde canlanıyor," dedi. "Bu benim hastalığım, belki geçer..."

"Sen de düşünme..."

"Elimde değil. Yalnız çocuklarla, bir de senin yanında avunabiliyorum."

"Yazık ki şimdi bize gelemeyeceksin."

"Hayır geleceğim. Ben kızıl hastalığı geçirdim. Annemi kandırırım."

Kiti isteğinde direndi ve ablasının evine taşındı. Gerçekten de kızıl olduğu anlaşılınca bütün hastalık süresince çocuklara baktı. İki kız kardeş, altı çocuğun da hastalığı sağlıkla atlatmasında büyük bir çaba harcadılar. Ama Kiti'nin sağlığı bir türlü düzelmedi. Şçerbatski'ler büyük perhiz yortusunda yurt dışına çıktılar.

IV

PETERSBURG'UN yüksek sosyetesi aslında bir tanedir, herkes birbirini tanır, hatta herkes birbirine gidip gelir. Ama bu geniş çevre kendine göre birtakım bölümlere ayrılır. Anna Arkadyevna Karenina'nın üç ayrı grupla sıkı bağları ve bu grupların her birinde dostları vardı. Bu gruplardan biri, kocasının resmî iş grubuydu. Üyelerinin, çok çeşitli ve kaprisli birtakım sosyal ilişkilerle birbirine bağlandığı ya da birbirinden ayrıldığı bu grup, kocasının iş arkadaşlarından ve emrinde çalışan memurlardan oluşuyordu. Anna ilk zamanlar bu insanlara karşı beslediği hemen hemen tanrısal bir saygıyı andıran duyguyu, şimdi zorlukla hatırlayabiliyordu. Şimdi artık hepsini, bir taşra kasabasında herkesin herkesi tanıdığı gibi tanıyordu. Her birinin alışkanlıklarını, zayıf yanlarını, kimin hangi kundurasının ayağını sıktığını, gruptaki kişilerin birbiriyle ve grubun başıyla olan bağlılığının sebeplerini, kimin kiminle hangi konularda anlaştığını ya da anlaşmadığını biliyordu. Ne var ki, kocasının çıkarı ile ilgili bu resmî grup, Kontes Lidya İvanovna'nın uyarılarına rağmen, Anna'yı bir türlü ilgilendirememiş, Anna bu gruptan uzak durmaya çalışmıştı.

Anna'ya yakın olan ikinci grup Aleksey Aleksandroviç Karenin'in yükselmesine aracı olan gruptu. Bu grubun başı Kontes Lidya İvanovna'ydı. Bu grup yaşlı, çirkin, iyiliksever, sofu kadınlarla, zeki, bilgili, yükselme hırslısı erkeklerden kuruluydu. Bu gruptaki zeki erkeklerden biri bu gruba "Petersburg Sosyetesinin Vicdanı" adını takmıştı. Aleksey Aleksandroviç Karenin bu gru-

ba çok değer vermekteydi. Herkesle arkadaş olmasını bilen Anna, Petersburg hayatının ilk günlerinde bu grubun içinde de kendine dostlar bulmuştu. Şimdi ise, Moskova'dan döndükten sonra, bu grup ona çekilmez görünmeye başladı. Ona öyle geldi ki, kendisi de, bütün ötekiler de ikiyüzlüydüler. Bu topluluğun içinde sıkılmaya, usanç duymaya başladı. Bu yüzden de Lidya İvanovna'yı az görmeye çalıştı.

Nihayet, Anna'nın ilişki kurduğu üçüncü grup, aslında balolar, ziyafetler, parlak tuvaletler grubuydu. Bu grup, yarı-kibarlar seviyesine düşmemek için bir kolu ile de sarayla bağlantı kurmuştu; ne var ki zevkleri, küçümsediği bu yarı-kibarlarla sadece benzer değil gerçekte tıpatıp aynıydı. Anna'yı bu gruba bağlayan, yeğenlerinden birinin karısı olan Prenses Betsi Tverskaya'ydı. Yılda yüz yirmi bin ruble geliri olan Betsi, Anna Petersburg sosyetesinde görünür görünmez, onu özellikle sevmiş, ona kur yapmaya başlamış ve Kontes Lidya İvanovna'nın grubu ile alay ederek, onu kendi grubuna çekmişti.

Betsi:

"İhtiyarladığım ve çirkinleştiğim zaman ben de onun gibi olacağım," diyordu. "Ama sizin gibi, genç güzel bir kadının bu düşkünler yurduna girmesi için henüz çok erken."

Anna ilk zamanlar, elinden geldiği kadar Prenses Tverskaya'nın grubundan kaçmıştı. Çünkü bu grup, maddi imkânlarının üstünde birtakım masraflar yapmasını gerektiriyordu. Üstelik samimi olarak birinci grubu tercih ediyordu. Ama Moskova gezisinden sonra bunun tam tersi oldu. Manevi dostlarından kaçtı, yüksek sosyeteye devama başladı. O, bu çevrede Vronski'ye rastlıyor ve bu karşılaşmalardan heyecanlı bir sevinç duyuyordu. Anna, Vronski'ye, özellikle Betsi'nin evinde sık sık rastlıyordu. Betsi, Vronski soyundan olup, Aleksey Vronski'nin kuziniydi. Vronski, Anna'ya rastlayabileceği her yerde bulunuyor, fırsat buldukça ona aşkından söz ediyordu. Anna ona hiç yüz vermiyordu. Ama her seferinde, onunla karşılaştıkça, onu trende ilk defa gördüğü gün ruhunda tutuşan aynı canlılık duygusu onda yine tutuşuyordu. Onu görünce gözlerinde bir sevinç parladığını, dudaklarında bir gülümseme uçuştuğunu kendisi de hissediyor ve bu sevinç belirtisini gizlemek gücünü kendinde bulamıyordu.

Anna, Vronski'nin peşine düşmesinden hoşlanmadığına ilk zamanlar samimi olarak inanıyordu. Ama Moskova'dan dönüşünden kısa bir zaman sonra Vronski'yi bulacağını umduğu bir gece toplantısına gidip de onu bulamayınca, gönlünü kaplayan kara düşüncelerden kendini aldattığını, Vronski'nin peşine düşmelerinden hoşlanmak şöyle dursun bunun, hayatının bütün odağını meydana getirdiğini anladı.

• • •

Ünlü ses sanatçısı ikinci sefer konser veriyordu. Bütün yüksek sosyete de tiyatrodaydı. Birinci sıradaki koltuğundan kuzini Betsi'yi gören Vronski, perde arasını beklemeden onun locasına gitti. Kadın ona:

"Öğle yemeğine niçin gelmediniz?" diye sordu. Sonra gülümseyerek, yalnız onun işitebileceği bir sesle ekledi: "Doğrusu âşıkların bu önsezisine şaşıyorum. *O da yoktu*. Ama operadan sonra gelin."

Vronski, sorgu dolu bir bakışla kuzinini süzdü. Betsi hafifçe başını eğdi. Vronski, bir gülümseme ile ona teşekkür ederek yanına oturdu.

Bu tutkunun gelişmesini izlemekten özel bir hoşnutluk duyan Prenses Betsi:

"O eski alaylarınız hiç aklımdan çıkmıyor," diye devam etti. "Bütün bunlara ne oldu? Tutuldunuz dostum."

Vronski, sakin, cana yakın gülümseyişi ile:

"Zaten benim istediğim de tutulmaktı," diye karşılık verdi. "Doğrusunu isterseniz, yakınırsam, çok az tutulduğumdan yakınacağım. Umudumu yitirmeye başlıyorum."

Arkadaşı hesabına hakarete uğrayan Betsi:

"Zaten nasıl bir umut besleyebilirsiniz?" dedi. "*Entendons-nous*."*

Ama gözlerinde, delikanlının nasıl bir umut besleyebileceğini Vronski kadar onun da çok iyi ve çok doğru anladığını gösteren kıvılcımlar tutuştu.

Vronski gülerek ve sıra sıra düzgün dişlerini meydana çıkararak:

* (Fr.) "Birbirimizi anlayalım" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

"Hiçbir umut," dedi ve "affedersiniz," diye ekleyerek kuzininin elinden aldığı dürbünle, onun çıplak omuzları üzerinden karşı sıradaki localara bakmaya başladı. Daha sonra:

"Gülünç olmaktan korkuyorum," diye mırıldandı.

Vronski, Betsi'nin ve bütün yüksek sosyete insanlarının gözünde gülünç olmak tehlikesine düşmediğini çok iyi biliyordu. Bu insanların genç bir kızı ya da genel olarak serbest bir kadını seven mutsuz bir âşığı gülünç bulabileceklerini çok iyi biliyordu. Ama evli bir kadının peşine düşen ve her ne pahasına olursa olsun onu baştan çıkarmak için bütün hayatını ortaya koyan bir adamın durumunda bir güzellik, bir büyüklük vardı. Böyle bir adam asla gülünç olamazdı. Bunun için Vronski, bıyıklarının altında uçuşan gururlu, neşeli bir gülümseyişle dürbününü indirdi ve kuzinine baktı.

Betsi, hayranlıkla ona bakarak:

"Öğle yemeğine niçin gelmediniz?" dedi.

"Bunu size anlatmalıyım, meşguldüm, hem de ne ile? Bire yüz, bire bin bahse girerim ki tahmin edemezsiniz. Bir kocayı, karısına sataşanla barıştırmaya çalıştım. Sahi söylüyorum, doğru."

"Barıştırdınız mı Bari?"

"Hemen hemen."

Betsi kalkarak:

"Bunu bana anlatmanız gerek," dedi. "Bu perde arası geliniz."

"Olmaz. Fransız Tiyatrosuna gideceğim."

Betsi, dehşete kapılarak sordu:

"Nilsson'u* bırakarak, ha?"

Oysaki Nilsson'u, koronun rastgele bir şarkıcısından asla ayırt edemezdi.

"Ne yapayım? Orada randevum var. Hep bu barıştırma işi ile ilgili."

Betsi birinden buna benzer bir söz işittiğini hatırlayarak:

"Ne mutlu barışçılara, onlar kurtulacaklardır," dedi. "Ee, oturup anlatın bakalım, neymiş."

Betsi tekrar yerine oturdu.

---

* Christine Nilsson (1843-1921): 1872-73 yıllarında Moskova'da çok büyük başarı kazanmış olan ünlü İsveçli primadonna. *–H. Âli Ediz*

V

VRONSKİ, gülen gözleriyle kuzinine bakarak:

"Bu biraz uygunsuz ama öylesine hoş ki," dedi. "Bunu mutlaka anlatmak isterim. Yalnız ad söylemeyeceğim."

"Ama ben tahmin ederim, daha iyi."

"Dinleyin öyleyse: Neşeli iki delikanlı..."

"Tabii alayınızın subayları?"

"Ben subay demedim. Basbayağı kahvaltı etmiş iki delikanlı."

"İçmiş diye çevirin."

"Belki. Çok neşeli bir hâlde, bir arkadaşlarına öğle yemeğine gidiyorlarmış. Derken, arabaya binmiş güzel bir kadının yanlarından geçtiğini, onlara baktığını, başı ile selam vererek güldüğünü görüyorlar. Ya da, hiç değilse, öyle sanıyorlar. Hemen kadının peşine düşüyorlar, dörtnala sürüyorlar... ve güzel kadının, tam da kendilerinin gitmekte oldukları apartmanın kapısı önünde durduğunu şaşarak görüyorlar. Güzel kadın üst kata çıkıyor. Delikanlılar kısa tülün altından ancak bir çift pembe dudak ve çok güzel küçücük iki ayak görüyorlar."

"Bunu öyle bir anlatışınız var ki, bu iki kişiden birinin siz olduğunuza inanasım geliyor."

"Az önce bana ne söylemiştiniz? Neyse, bizim delikanlılar bir veda yemeği vermekte olan arkadaşlarına gidiyor. Delikanlılar, bütün bu çeşit veda yemeklerinde olduğu üzere, belki de çok içiyor. Yemekte, üst katta kimlerin oturduğunu soruşturuyorlar. Bunu bilen çıkmıyor. Ancak ev sahibinin uşağı: 'Yukarıda *matmazeller* oturuyor mu?' sorusuna, burada onlardan pek çok olduğu karşılığını veriyor. Yemekten sonra delikanlılar ev sahibinin çalışma odasına girerek orada, bilinmeyen güzele mektup yazıyorlar. Yazdıkları, çok ateşli bir aşk ilanı mektubudur. Mektubu, gerektiği kadar açık görünmemesi ihtimali olan yerlerini açıklamak üzere, kendileri yukarı götürüyorlar."

"Bana bu iğrenç şeyleri ne diye anlatıyorsunuz? Ee, sonra?"

"Kapıyı çalıyorlar. Bir hizmetçi kız onlara kapıyı açıyor. Mektubu kıza veriyorlar ve ona, hemen, şu kapının önünde düşüp öle-

cek kadar âşık olduklarını söylüyorlar. Kız şaşkın şaşkın bunlarla konuşurken birdenbire, favorileri sucuğu andıran, yüzü ıstakoza benzeyen bir adam görünüyor, evde karısından başka kimsenin bulunmadığını söyleyerek ikisini de kovuyor."

Betsi:

"Adamın favorilerinin, sizin deyiminizle, sucuğu andırdığını nereden biliyorsunuz?"

"Dinlesenize... Bugün onları barıştırmaya gittim."

"Peki, ne oldu?"

"İşin en ilginç yanı burası ya. Meğer bu mutlu çift devlet müşaviri ile eşiymiş. Devlet müşaviri şikâyet etmiş, ben de arabulucu oldum. Hem de nasıl. Sizi temin ederim ki Talleyrand* benim yanımda hiç kalır."

"Güçlük bunun neresinde?"

"Dinleyiniz canım. Gerektiği gibi özür diledik: 'Çok üzgünüz, bu mutsuz yanlışlıktan ötürü bizi bağışlamanızı rica ederiz,' dedik. Sucuk gibi favorileri olan devlet müşaviri yumuşamaya başladı. Ama o da duygularını belirtmek istedi. Duygularını belirtmeye başlayınca da öfkelenmeye ve kabalaşmaya başladı. Bunun üzerine, ben de yeniden, bütün diplomatik kabiliyetlerimi kullanmak zorunda kaldım: 'Onların davranışlarının iyi olmadığını kabul ediyorum,' dedim. 'Ama sizin de ortada bir yanlışlık bulunduğunu, gençlik çağını dikkate almanızı rica ederim. Üstelik gençler olaydan önce biraz yemek yemişlerdi, tabii anlarsınız. Şimdi yürekten bir pişmanlık duymakta ve suçlarının bağışlanmasını rica etmektedirler.' Devlet müşaviri yeniden yumuşadı: 'Söylediklerinizi kabul ediyorum Kont,' dedi. 'Bağışlamaya da hazırım. Ama siz de rastgele bir çapkının, karımın, namuslu bir kadın olan karımın peşine düştüğünü, ona kabaca ve küstahça davrandığını kabul etmelisiniz. Bu rezil...' Devlet müşavirinin söz konusu ettiği çapkının orada olduğunu, onları yine barıştırmam gerektiğini tabii anlarsınız. Yine diplomatik kabiliyetlerime başvurdum, işe bir son vermek gerekince, benim devlet müşaviri yeniden öfkelendi, kıpkırmızı kesildi.

* Talleyrand (1754-1838): Avrupa tarihinin en önemli diplomatlarından biridir. *–H. Âli Ediz*

Sucuğu andıran favorileri kalkıp kalkıp inmeye başladı. Tabii ben yine diplomatik inceliklere başvurdum."

Bu sırada Betsi, locasına giren bir kadına gülerek:

"Ah, bunları size anlatmalıydı, beni öylesine güldürdü ki," dedi. Sonra yelpazesini tutmakta olan elinin boş kalan bir parmağını Vronski'ye uzattı ve locanın ön bölümünde, ışığa, herkesin gözleri önüne çıktığı zaman gerektiği gibi tamamıyla çıplak görünmek için bir omuz hareketiyle, tuvaletinin yukarı kalkan bölümünü aşağı indirerek:

"Ee, haydi bakalım *bonne chance*,*" diye ekledi.

Vronski, gerçekten de görmek zorunda olduğu alay komutanı ile görüşmek üzere Fransız Tiyatrosuna gitti. Orada Fransız Tiyatrosunun hiçbir temsilini kaçırmayan alay komutanı ile, kendisini üç günden beri hem uğraştıran hem eğlendiren arabuluculuk işini konuşacaktı. Bu işin kahramanları Vronski'nin çok sevdiği Petritski ile sevimli bir çocuk ve iyi bir arkadaş olan genç Prens Kedrov'du. Meselenin en can alıcı noktası, alay çıkarının da bu işe karışmasıydı.

Gençlerin ikisi de, Vronski'nin süvari bölüğünde bulunuyordu. Devlet müşaviri Venden, alay komutanına gelip eşine hakaret ettikleri iddiasıyla bu iki subaydan yakınmıştı. Venden'in anlattığına göre genç karısı –Venden altı aylık evliymiş– annesi ile birlikte kiliseye gitmiş. Orada birdenbire bilinen bir sebepten ötürü hastalanıvermiş. Daha fazla duramayarak, ilk rastladığı arabaya atlayıp evine yollanmış. Bu subaylar da peşine düşmüşler. Kadıncağız korktuğu için hastalığı büsbütün artmış. Merdivenlerden koşa koşa çıkarak dairesine girmiş. İşinden yeni dönmüş olan Venden, kapının çalındığını ve birtakım sesleri duyunca, kapıya fırlamış, ellerinde mektupla sarhoş subaylarla karşılaşmış ve onları kapı dışarı etmiş. Sonra da onların şiddetle cezalandırılmalarını istemiş.

Alay komutanı, Vronski'yi yanına çağırarak:

"Hayır, ama ne derseniz deyiniz, Petritski artık çekilmez bir hâl alıyor. Hafta geçmiyor ki bir olay çıkarmış olmasın. Bu devlet müşaviri, işin peşini bırakmayacak, üst makamlara da başvuracak," demişti.

* (Fr.) "İyi şanslar." –*H. Âli Ediz*

Vronski işin bütün uygunsuzluğunu görüyordu. Burada düello söz konusu olamazdı. Devlet müşavirini yumuşatmak, işi örtbas etmek gerekiyordu. Alay komutanı, Vronski'yi soylu, zeki, daha önemlisi, alayın şerefine değer veren bir insan olarak tanıdığı için çağırmıştı. İkisi baş başa verip konuşmuşlar ve Vronski'nin, yanına Petritski ile Kedrov'u alarak, birlikte devlet müşavirine gitmeleri ve ondan özür dilemeleri gerektiğine karar vermişlerdi. Gerek alay komutanı, gerek Vronski, Vronski adının ve çarlık yaveri kordonunun, devlet müşavirinin yumuşamasında büyük bir payı olacağını anlıyorlardı. Gerçekten de bu iki vasıta az çok etkili oldu. Ama Vronski'nin de anlattığı gibi barışma sonucu şüpheli kaldı.

Vronski, Fransız Tiyatrosuna gelince, alay komutanı ile fuayeye çekildi ve alay komutanına başarısını ya da başarısızlığını anlattı. Alay komutanı her şeyi enine boyuna düşündükten sonra meseleyi olduğu gibi bırakmaya karar verdi. Ama sonra sırf zevk için Vronski'den, devlet müşaviri ile olan görüşmesinin ayrıntılarını soruşturmaya başladı. Vronski yumuşayan devlet müşavirinin, işin ayrıntılarını hatırlayınca, tekrar nasıl birdenbire parladığını, kendisinin, son yarım barışma sözü üzerine hileye başvurarak Petritski'yi önüne katıp nasıl geri çekildiğini anlatırken, alay komutanı, uzun uzun, katıla katıla gülmekten kendini alamadı.

"Çirkin, ama çok gülünç bir olay," diye söylendi. "Kedrov bu zat ile dövüşecek değil ya. Demek, fena hâlde öfkelendi, ha?" diye tekrar sormaktan kendini alamadı.

Sonra, yeni Fransız sahne sanatçısından söz açarak:

"Claire bu akşam nasıl? Harika," dedi. "Ne kadar bakarsan bak, daima yeni olan bir kadın. Bu yalnız Fransızlara vergi bir şey."

VI

PRENSES Betsi, son perdenin bitmesini beklemeden tiyatrodan ayrıldı. Tuvalet odasına girerek uzun, solgun yüzünü pudralamak, silmek, saçlarına çeki düzen vermek ve çay takımını büyük salona götürmelerini emretmek için ancak vakit bulmuştu ki, arabalar birbiri peşinden Bolşaya Morskaya Caddesindeki bü-

yük konağın kapısı önüne gelmeye başladılar. Misafirler, geniş büyük kapının önünde arabalarından iniyor, gelip geçenlere ibret olsun diye sabahları camlı kapısının arkasında gazete okuyan şişman kapıcı, sessizce kapıyı açarak gelenleri içeri alıyordu.

Saçlarına çeki düzen veren, yüzünün makyajını tazeleyen Betsi bir kapıdan, misafirler de öteki kapıdan, hemen hemen aynı zamanda büyük misafir salonuna girdiler. Salonun duvarları koyu renk kumaşla kaplı, döşemeleri tüylü halılarla örtülüydü. Fevkalade aydınlatılmış masa, bembeyaz örtüsü ile, gümüş semaverleriyle, saydam porselen çay takımlarıyla mum ışıkları altında pırıl pırıl yanıyordu.

Semaverin başına geçip oturan prenses, eldivenlerini çıkardı. Varlıklarını belli etmeyen uşakların yardımı ile iskemlelerin yerlerini değiştirerek iki gruba ayrılan misafirler, salona yerleştiler. Bunlardan kimisi, semaverin yanındaki prensesin, kimisi de misafir salonunun karşı köşesinde, siyah kadifeler giymiş, keskin kara kaşlı güzel bir elçi karısının çevresinde toplandılar. Her iki grupta da, ilk anlarda her zaman olduğu üzere, yeni gelenleri karşılamak, hâl hatır sormak, çay ikram etmek yüzünden kesilen konuşma, hangi konunun üzerinde karar kılınacağını araştırır gibi bir duraksama geçirdi.

Elçinin karısının çevresinde toplanan gruptan bir diplomat:

"Bir artist olarak fevkalade iyi; Kaulbach'ı* etüt ettiği besbelli... Nasıl düştüğüne dikkat ettiniz mi?" diyordu.

Eskice bir ipekli rop giymiş olan şişman, sarışın, kırmızı yüzlü, kaşsız ve topuzsuz bir bayan:

"Ah, rica ederim. Nilsson'dan söz etmeyelim," dedi. "Onun üzerine yeni bir şey söylenemez."

Bu, sadeliği ve davranışlarındaki kabalığı ile tanınmış Prenses Miyagkaya'ydı. Kendisine *enfant terrible*** adı takılmıştı. Prenses Miyagkaya, iki grubun arasında bir yerde oturuyor ve iki tarafın

---

* Wilhelm von Kaulbach (1805-1874): Alman ressam. Bu ressam, büyük duvar resimlerinin yanı sıra Shakespeare'in ve Goethe'nin eserlerini de resimlemiştir; operada Ophelia, Desdemona ve Gretchen rollerine çıkan Bn. Nilsson'un, işte bu resimlerden de ilham aldığı anlaşılmaktadır. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Müthiş çocuk." *–H. Âli Ediz*

da konuşmalarına kulak kabartarak, bir o yanda, bir bu yanda lafa karışıyordu:

"Bugün üç kişi bana, âdeta söz birliği etmiş gibi, Kaulbach üzerine bu aynı cümleyi tekrarladılar. Bu cümle, bilmem ki nesi ile onların böylesine hoşuna gitmişti."

Konuşma, ileri sürülen bu düşünce ile kesildi. Yeni bir konu bulup ortaya atmak gerekiyordu.

İngilizlerin *small-talk* dedikleri güzel konuşma sanatında büyük bir ustalığı olan elçinin karısı, şu anda hangi konudan söz açacağını bilmeyen diplomata dönerek:

"Bize gülünç bir şeyler anlatınız, ama iğneli olmasın," dedi.

Diplomat gülümseyerek söze başladı:

"Söylediklerine göre bu çeşit konuşmalar pek güçmüş. Ancak iğneli sözler gülünçmüş. Ama yine de bir deneyeceğim. Yalnız siz bana bir konu verin. Bütün iş konuda. Elde bir konu olduktan sonra onun işlenmesi pek kolay. Geçen yüzyılın ünlü söz ustaları zamanımızda yaşasalardı zekice söz söylemekte büyük zorluk çekerlerdi, diye sık sık düşünürüm. Zekice sözler öylesine bıkkınlık verdi ki..."

Elçinin eşi, diplomatın sözünü keserek:

"Çok eskiden söylenmiş bir sözdür bu," dedi.

Konuşma hoş başladı. Ne var ki, özellikle çok hoş olduğu için yine kesildi. Hiç değişmeyen, güvenilir bir çareye, dedikoduya başvurmak gerekiyordu.

Diplomat, masanın başında durmakta olan sarışın, güzel bir delikanlıyı gözleriyle işaret ederek:

"Şu Tuşkeviç'te, XV. Louis'yi andıran bir hava bulmuyor musunuz?" diye sordu.

"Oh, evet. Kendisi misafir salonu ile aynı stilde olduğu içindir ki, sık sık buraya geliyor."

Bu konuşma, özellikle bu salonda konuşulması mümkün olmayan şeylerden, yani Tuşkeviç'in ev sahibi bayanla olan ilişkisinden kinayelerle söz edildiği için ilgi gördü. Bu arada, semaverin ve ev sahibi bayanın çevresindeki konuşma da bir süre, kaçınılmaz üç konu üzerinde; son toplum havadisleri, tiyatro ve yakınlardan bi-

rinin çekiştirilmesi üzerinde dönüp dolaştıktan sonra, son konu, yani dedikodu üzerinde karar kılındı.

"Maltişçeva'nın da –ama kız değil annenin– kendisine *diable rose** bir kostüm diktirdiğini bilmem duydunuz mu?"

"Olamaz! Hayır, bu çok güzel!"

"Şaşıyorum doğrusu, hem de bu aklı ile –gerçekten hiç de budala bir kadın değil– ne kadar gülünç olduğunu görmüyor mu?"

Herkes zavallı Maltişçeva'yı suçlamak, onunla alay etmek için söyleyecek bir şeyler buldu. Böylece konuşma, tutuşan bir çalı ateşi gibi, neşeli neşeli çıtırdamaya başladı.

Prenses Betsi'nin, ateşli bir gravür meraklısı, iyi huylu bir şişman olan kocası, karısının misafirleri olduğunu öğrenince, kulübe gitmeden önce misafir salonuna uğramayı uygun buldu. Yumuşak halılar üzerinde yürüyerek sessizce Prenses Miyagkaya'ya yaklaştı.

"Nilsson'u beğendiniz mi?" diye sordu.

Prenses Miyagkaya:

"Ah insanın yanına hiç böyle sessizce gelinir mi?" dedi. "Beni nasıl da korkuttunuz. Hem rica ederim bana operadan söz etmeyiniz. Müzikten bir şey anladığınız yok. İyisi mi, size kadar ineyim de çinilerinizden, gravürlerinizden söz edeyim. Geçenlerde bitpazarından ne hazineler satın aldınız?"

"Göstereyim, ister misiniz? Ama bir şey anlamazsınız."

"Gösteriniz. Ben, neydi adları, şu bankerlerden epey şey öğrendim. Onlarda çok iyi gravürler var. Bize gösterdiler."

Ev sahibi bayan, semaverin başında sordu:

"Nasıl, siz Şützburg'lara** gittiniz mi?"

Herkesin kendisini dinlediğini hisseden Prenses Miyagkaya yüksek sesle:

"Gittim, *ma chére*," dedi. "Kocamla beni öğle yemeğine çağırmışlardı. İkram ettikleri yemeğin birinde kullandıkları sosun bin rubleye çıktığını anlattılar. Yeşil, berbat bir sos. Benim de onları yemeğe çağırmam lazım geldi. Ben de onlara seksen beş kapiklik

---

* (Fr.) "Pembe şeytan." –*H. Âli Ediz*

** Bu romanın yazılmakta olduğu sırada, Rusya'da, adı Tolstoy'un romanında geçen kişinin adına çok benzeyen, önemli bir Alman bankeri ve demiryolu müteahhidi bulunuyordu. Bu adam kısa zamanda büyük paralar kazanmış ve tabii sosyetenin dikkatini çekmişti. –*H. Âli Ediz*

bir sos ikram ettim, hepsi pek beğendiler. Ben bin rublelik soslar yapamam."

Betsi:

"Prenses bir tanedir," dedi.

Oradakilerden biri: "Harika bir kadındır o," diye ekledi.

Prenses Miyagkaya'nın sözleriyle yaptığı etki her zaman aynıydı. Bu etkinin sırrı da kadının, şimdi olduğu gibi, pek de yerinde olmamakla birlikte, sağduyuya dayanan basit şeyler söylemesindeydi. Bulunduğu toplumda bu çeşit sözler çok ince bir espri yerine geçiyordu. Prenses Miyagkaya, sözlerinin niçin böyle bir etki yaptığını anlayamıyordu. Ama böyle bir etki yaptığını biliyor ve bundan yararlanıyordu.

Prenses Miyagkaya konuşurken herkes dinlediğine ve elçinin karısının çevresindeki konuşmalar kesildiğine göre ev sahibi bayan iki grubu bir araya getirmek istedi. Elçinin karısına dönerek:

"Gerçekten de çay istemiyor musunuz?" dedi. "Bizim yanımıza buyursanıza."

Elçinin karısı gülümseyerek:

"Hayır, biz böyle çok iyiyiz," diye karşılık verdi ve başlamış olduğu konuşmasına devam etti. Konuşmaları çok tatlı bir konu üzerinde geçiyordu. Karı koca Karenin'leri çekiştiriyorlardı. Ahbaplarından biri Anna için:

"Moskova yolculuğundan beri Anna çok değişti," dedi. "Hâlinde bir tuhaflık var."

Elçinin karısı:

"Başlıca değişiklik, Aleksey Vronski'nin gölgesini peşinde getirmiş olmasıdır," dedi.

"Bundan ne çıkar? Grimm'in bir masalı var: Gölgesiz Adam, gölgeden yoksun adam. Bu da, bilmem neden ötürü ona verilen bir cezaymış. Doğrusu ceza bunun neresinde, hiçbir zaman anlayamadım. Ama bir kadın için, gölgeden yoksun olmak herhâlde hoş bir şey olmasa gerek."

Anna'nın arkadaşı:

"Evet, ama peşlerinde gölge olan kadınların sonu çoğu zaman pek iyi olmuyor," dedi.

Bu sözleri işiten Prenses Miyagkaya birdenbire:

"Hay diliniz tutulsun," dedi. "Anna Karenina çok cici bir kadındır. Kocasını sevmem ama onu çok severim."

Elçinin karısı:

"Kocasını niye sevmiyorsunuz?" dedi. "Öylesine olağanüstü bir adam ki... Kocam bu çeşit devlet adamlarına Avrupa'da bile az rastlandığını söylüyor."

Prenses Miyagkaya:

"Benim kocam da bana aynı şeyi söylüyor ama ben inanmıyorum. Kocalarımız bunu söylemeselerdi, biz durumu olduğu gibi görürdük. Ama bence Aleksey Aleksandroviç düpedüz aptalın biridir. Tabii laf aramızda. Sizce de her şey apaçık, değil mi? Eskiden, onu akıllı bir adam saymaya zorlandığım zaman onda öyle bir akıl göremeyince bunu hep kendi aptallığıma verir, bu hâlime de inanırdım. Ama tabii, yine laf aramızda, *o aptalın biridir* dediğim an her şey öylesine aydınlandı ki... doğru değil mi?"

"Ah, bugün ne kadar da kötü dillisiniz."

"Hiç de değilim. Hem benim için başka çıkar yol da yok. İkimizden birinin aptal olması gerekiyor. Siz de bilirsiniz ki, insan hiçbir zaman budalalığı kendine kondurmak istemez."

Gruptaki diplomat, Fransız şairden* bir mısra okuyarak:

"Kimse maddi durumundan hoşnut değildir, herkes kendi aklından hoşnuttur," dedi.

Prenses Miyagkaya, hızla ona dönerek:

"Gerçekten de öyledir," dedi. "Ama Anna'ya gelince, onu size bırakmam. O, öylesine güzel, öylesine sevimli ki... Herkes ona âşıksa ve bir gölge gibi peşinden ayrılmıyorsa, kadıncağız ne yapsın?"

Anna'nın arkadaşı kendini temize çıkarmaya çalışarak:

"Ben zaten onu suçlamayı düşünmüyorum," dedi.

"Kimse bizim peşimizden bir gölge gibi gelmiyorsa, bu, yargılamaya hakkımız olduğunu göstermez."

Prenses Miyagkaya, Anna'nın ahbabının ağzının payını iyice verdikten sonra ayağa kalktı ve elçinin karısı ile birlikte, Prusya kralı üzerine genel bir konuşmanın geçtiği masaya katıldı.

---

* Fransız kadın şairlerinden Deshoulieres'den söz ediliyor. *–H. Âli Ediz*

Betsi sordu:

"Siz orada kimi çekiştiriyordunuz kuzum?"

Elçinin karısı gülümseyerek masanın başına geçip otururken:

"Karenin'leri," diye cevap verdi. "Prenses, Aleksey Aleksandroviç'in niteliklerinden söz etti."

Betsi kapıya doğru bakarak:

"Ne yazık ki biz duymadık," dedi. Ve kapıdan içeri girmekte olan Vronski'ye dönerek, dudaklarında bir gülümseme ile:

"Nihayet gelebildiniz!" diye ekledi.

Vronski, buradakilerin hepsini sadece tanımakla kalmıyor, tümünü her gün görüyordu. Bunun için de salona, az önce kendilerinden ayrıldığı kişilerin yanına tekrar gelen bir adamın rahatlığı ile girdi.

Elçi karısının sorusuna cevap olarak da:

"Nereden mi geliyorum?" dedi. "Ne yapalım, gerçi söylemek de gerek. Buff'tan.* Bu gidişim belki de yüzüncüdür. Ama her seferinde yeni bir tat duyuyorum. Harikulade güzel. Bunun ayıp olduğunu biliyorum; ama operada uyuyorum, Buff'ta oyunun bitimine kadar kalıyorum, öylesine eğleniyorum ki... Bugün..."

Vronski bir Fransız aktrisinin adını söyledi ve onun üzerine bazı şeyler anlatmak istedi. Ama elçinin karısı alaycı bir dehşetle onun sözünü keserek:

"Rica ederim," dedi. "Bu iğrençliklerden söz etmeyiniz."

"Peki, peki. Üstelik herkes de bu iğrençlikleri biliyor."

Prenses Miyagkaya:

"Bu iğrençlikler de opera gibi alışılmış sayılsaydı, hepiniz oraya giderdiniz," diye tamamladı.

VII

KAPIDA ayak sesleri duyuldu. Gelenin Karenina olduğunu bilen Prenses Betsi, Vronski'ye baktı. Vronski kapıya bakıyordu, yüzünde yeni, tuhaf bir ifade belirmişti. Kapıdan girene, sevinçle, dikkatle, aynı zamanda ürkekçe baktı ve yavaşça sandal-

* O devirde Petersburg'da bulunan komik operadan söz ediliyor. *–H. Âli Ediz*

yesinden doğruldu. Anna Karenina salona girdi. Onu öteki sosyete kadınlarının yürüyüşünden ayırt eden o her zamanki hızlı, çevik, yumuşak adımlarla dimdik yürüyerek, bakışlarının yönünü değiştirmeden, kendisini ev sahibi kadından ayıran o birkaç adımı attı. Betsi'nin elini sıktı, gülümsedi ve yüzünde bu gülümseme ile Vronski'ye baktı. Vronski yerlere kadar eğilerek onu selamladı ve bir iskemle uzattı.

Anna, sadece bir baş eğmesiyle ona karşılık verdi, kızardı ve kaşlarını çattı. Ama hemen, acele acele tanıdıklarını başı ile selamlayarak ve kendisine uzatılan elleri sıkarak ev sahibi bayana döndü:

"Kontes Lidya'daydım. Daha erken gelecektim ama kurtulamadım. Sir John da oradaydı. Çok enteresan bir adam."

"Ah, şu misyoner mi?"

"Evet, Hindistan anıları ile ilgili çok ilginç şeyler anlattı."

Anna'nın içeri girişi ile kesilmiş olan konuşma, sönmek üzere olan bir lambanın yeniden parlaması gibi alevlendi.

"Sir John! Evet, Sir John. Onu görmüştüm, güzel konuşuyor. Vlasyeva ona bayağı tutkun."

"Vlasyeva'ların küçüğü Topov'la evleniyormuş, doğru mu?"

"Evet, kesin olarak buna karar verildiğini söylüyorlar."

"Annesi ile babasına şaşıyorum. Söylediklerine göre bu bir aşk evliliğiymiş."

Elçinin karısı:

"Aşk evliliği mi?" dedi. "Sizin de ne köhne düşünceleriniz varmış. Zamanımızda aşktan söz eden kim var?"

Vronski:

"Elden ne gelir?" dedi. "Bu köhnemiş budalaca modadan hâlâ kurtulamıyoruz."

"Bu modanın esiri olanların vay hâline. Ben ancak akla, mantığa dayanan evliliklerin mutluluğuna inanıyorum."

Vronski:

"Evet, ama," dedi, "buna karşılık bu akla mantığa dayanan evliliklerdeki mutluluğun, özellikle kabul etmediğimiz aşkın ortaya çıkışı yüzünden sık sık bir sabun köpüğü gibi dağıldığını görmüyor muyuz?"

"Ben, akla ve mantığa dayanan bir evlilik denince, her iki tarafın da çılgınlık devirlerini atlatmış olmalarını anlıyorum. Bu, kızıl gibi, geçirilmesi gereken bir hastalıktır."

"O hâlde, çiçek hastalığına karşı olduğu gibi suni olarak aşka karşı da aşılanmayı öğrenmemiz gerek."

Prenses Miyagkaya:

"Ben gençliğimde bir kilise zangocuna âşık olmuştum," dedi. "Bunun bana bir yardımı olup olmadığını bilmiyorum."

Prenses Betsi:

"Hayır ama," dedi, "şaka bir yana, ben öyle sanıyorum ki, aşkı tanımak için bir defa yanılmalı, sonra da bunu düzeltmelidir."

Elçinin karısı, alaycı bir eda ile:

"Evlendikten sonra da mı?" dedi.

Toplantıdaki diplomat, bir İngiliz atasözünü tekrarlayarak:

"Pişmanlık duymak için her zaman vakit vardır," dedi.

Prenses Betsi:

"Tamam, insan bir defa yanılmalı, sonra da bu yanlışını düzeltmelidir," diye onu doğruladı.

Sonra da dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme ile bu konuşmayı izlemekte olan Anna'ya dönerek:

"Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Çıkarmış olduğu eldiveni ile oynayan Anna:

"Bence... Bence... Nasıl kafa sayısı kadar düşünce çeşidi varsa, kalp sayısı kadar da aşk çeşidi vardır," dedi.

Anna'ya bakmakta olan Vronski, kalbi duracak gibi, büyük bir heyecanla onun cevap vermesini beklemişti. Anna bu sözleri söyleyince, Vronski, büyük bir tehlike atlatmış gibi derin bir nefes aldı.

Anna birdenbire Vronski'ye dönerek:

"Moskova'dan mektup aldım," dedi. "Kiti Şçerbatskaya'nın çok hasta olduğunu yazıyorlar."

Vronski kaşlarını çatarak:

"Sahi mi?" dedi.

Anna sert sert ona baktı:

"Bu sizi ilgilendirmez mi?" dedi.

Vronski:

"Tam tersine, beni çok ilgilendiriyor," dedi. "Acaba ne yazdıklarını öğrenebilir miyim?"

Anna yerinden kalkarak Betsi'ye yaklaştı. Onun sandalyesi yanında durarak:

"Bana bir bardak çay verir misiniz?" dedi.

Betsi ona çay koyarken, Vronski Anna'nın yanına yaklaştı:

"Mektupta ne yazıyorlar?" diye tekrarladı.

Anna, onun sorusuna cevap vermeyerek:

"Erkeklerin, neyin soysuz olduğunu anlamadıklarını, ama her zaman bundan söz ettiklerini sık sık düşünüyorum," dedi ve birkaç adım atarak köşedeki albümlü masanın başına geçip oturdu. Sonra da: "Bunu size çoktandır söylemek istiyordum," diye ekledi.

Vronski ona çay fincanını uzatarak:

"Sözlerinizin manasını iyice anlamıyorum," dedi.

Anna, yanındaki divana baktı, Vronski hemen oraya oturdu.

Anna ona bakmadan:

"Evet, bunu size söylemek istiyordum. Siz fena davrandınız, fena, hem çok fena!"

"Fena davrandığımı ben bilmiyor muyum sanki? Ama benim böyle davranışıma sebep olan kim?"

Anna, sert sert ona bakarak:

"Bunu bana niçin söylüyorsunuz?" dedi.

Vronski, gözlerini Anna'nın bakışlarından kaçırmayarak cesaretle ve sevinçle:

"Niçin olduğunu siz bilirsiniz," dedi.

O değil, Anna şaşırmıştı.

"Bu sözler sadece kalbiniz olmadığını gösteriyor," dedi. Ama bakışları, onun kalbi olduğunu bildiğini, bundan ötürü de ondan korktuğunu söylüyordu.

"Şimdi söz konusu ettiğiniz şey aşk değil, bir yanlışlıktı."

Anna irkilerek

"Bu sözcüğü, bu iğrenç sözcüğü söylemeyi size yasak ettiğimi hatırlarsınız," dedi.

Ama bunu söyler söylemez de, sadece bu yasak sözcüğüyle, kendisine onun üzerinde belirli bir hak tanıdığını, bununla da onu aşk-

tan söz etmeye kışkırttığını hissetti. Kararlı bir eda ile Vronski'nin gözlerinin içine bakarak ve yanaklarını kaplayan kırmızılıkla ateş gibi yanarak sözlerine devam etti:

"Bunu size çoktandır söylemek istiyordum. Şimdi de size rastlayacağımı bilerek mahsus buraya geldim. Bu işe bir son verilmesi gerektiğini size söylemeye geldim. Benim hiçbir zaman, hiç kimsenin karşısında yüzüm kızarmadı. Siz ise beni, bir şeylerden ötürü kendimi suçlu hissetmeye zorluyorsunuz!"

Vronski, Anna'ya bakıyordu. Kadının yüzündeki bu yeni manevi güzellik karşısında şaşkına dönmüştü. Ciddi ve sade:

"Benden ne istiyorsunuz?" dedi.

"Moskova'ya gitmenizi ve Kiti'den af dilemenizi istiyorum."

Vronski:

"Siz bunu istemiyorsunuz," dedi.

Vronski, Anna'nın söylemek istediği şeyleri değil, söylemeye kendisini zorladığı şeyleri söylediğini görüyordu.

Anna:

"Söylediğiniz gibi beni seviyorsanız, rahat etmem için bunu yapınız," diye fısıldadı.

Vronski'nin yüzü parladı.

"Benim bütün hayatım olduğunuzu sanki bilmiyor musunuz? Ama ben rahat nedir bilmiyorum, size de bunu verememem. Bütün benliğimi, aşkımı size vermek... evet bunu kabul ederim. Sizi ve kendimi ayrı bir varlık olarak düşünemem. Bana göre siz ve ben biriz. Gelecekte, ne kendim için ne de sizin için rahat imkânını görüyorum. Gördüğüm, umutsuzluk ve mutsuzluk... ya da mutluluktur. Hem de ne mutluluk," dedi. Sonra, "Sanki bu olamaz mı?" diye dudakları arasından mırıldandı. Ama Anna bunu duydu.

Anna, gerekli olan şeyi söylemek için bütün zekâsını harcadı. Ama bunu söyleyecek yerde sevda dolu bakışlarla ona uzun uzun baktı ve hiçbir cevap vermedi.

Vronski büyük bir sevinçle: 'İşte aşk!' diye düşündü. 'Tam umutsuzluğa düştüğüm, başarıdan umudumu kestiğim bir sırada işte aşk! O beni seviyor. Bunu itiraf ediyor.'

Anna'nın ağzından:

"Ne olursunuz, bunu hatırım için yapınız. Bana böyle şeyler söylemeyiniz. Sizinle iyi dost olalım," sözleri döküldü. Ama gözleri tamamıyla başka şeyler söylüyordu.

"Biz dost olamayız, bunu siz kendiniz de biliyorsunuz. Ama dünyanın en mutlu ya da en mutsuz insanları olmamız da size bağlı."

Anna bir şeyler söylemek istedi, ama Vronski onun sözünü kesti.

"Sizden rica ettiğim biricik şey, şimdi olduğu gibi bana, umut etmek ve acı çekmek hakkını tanımanızdır. Buna imkân yoksa kaybolmamı emrediniz, hemen kaybolurum, varlığım sizi sıkıyorsa beni asla göremezsiniz."

"Sizi kovmak istemiyorum."

Vronski titrek bir sesle:

"Yalnız hiçbir şeyi değiştirmeyiniz, her şeyi olduğu gibi bırakınız," dedi. "İşte kocanız."

Gerçekten de tam bu anda, Aleksey Aleksandroviç, sakin ve biçimsiz yürüyüşüyle salona girmekteydi. Karısı ile Vronski'ye bir göz attıktan sonra ev sahibi bayana yaklaştı, çay masası başına geçip oturdu ve bir şeyle inceden inceye alay eden o alışılmış alaycı tonu ile her zaman ayırt edilen bir sesle ağır ağır konuşmaya başladı. Bütün salondakileri gözden geçirerek:

"Rambouillet'niz* tamamıyla dolu," dedi. "Güzellik, ilham perileri hep burada."

Ama Prenses Betsi, *sneering*** dediği onun bu konuşma edasına bir türlü katlanamıyordu. Bu nedenle akıllı bir ev sahibi niteliğiyle hemen Aleksey Aleksandroviç'i genel askerlik yükümü gibi ciddi bir konuşmaya sürükledi. Aleksey Aleksandroviç hemen konuşma ile ilgilendi ve Prenses Betsi'nin saldırdığı yeni kararnameyi*** ciddiyetle savunmaya koyuldu.

Vronski ile Anna küçük masanın başında oturmakta devam ediyorlardı.

---

* Marquise de Rambouillet: XVII. yüzyılda yaşamış ve zamanının seçkin kişilerinin toplandığı Paris'teki salonu ile ün salmış bir Fransız markizidir. *–H. Âli Ediz*

** (İng.) "Alaycı." *–H. Âli Ediz*

*** Ocak 1847'de, Prusya usulü muvazzaf askerliği öngören bir kararname çıkarılmış ve bu kararname bütün konuşmalarda geçen belli başlı konu hâline gelmişti. *–H. Âli Ediz*

Topluluktaki kadınlardan biri gözleriyle Vronski'yi, Karenina'yı ve kocasını göstererek:

"Bu da pek uygunsuz kaçıyor," dedi.

Anna'nın arkadaşı olan bayan:

"Ben size ne demiştim?" diye cevap verdi. Yalnız bu bayanlar değil, salondakilerin hemen hepsi, hatta Prenses Miyagkaya ile Betsi de, sanki bu durum kendilerini rahatsız ediyormuş gibi, topluluktan uzaklaşıp bir köşeye çekilmiş olanlara birkaç sefer dönüp baktılar. Yalnız Aleksey Aleksandroviç bir defa olsun o yana bakmamış ve başlanmış olan konuşmayı kesmemişti.

Bu hâlin, herkesin üzerinde uyandırdığı tatsız izlenimi fark eden Betsi, Aleksey Aleksandroviç'i dinlemek üzere kendi yerine bir başkasını bırakarak Anna'ya yaklaştı:

"Kocanızın anlatımındaki açıklığa ve kesinliğe her zaman hayranım," dedi. "O konuştuğu zaman en yüksek anlamlar bile benim için anlaşılır bir hâl alıyor."

Anna, Betsi'nin söylediği sözlerin bir kelimesini bile anlamayarak, mutluluktan pırıl pırıl yanan bir gülümseyişle:

"Oh, evet," dedi ve büyük masaya yaklaşarak genel konuşmaya katıldı.

Aleksey Aleksandroviç yarım saat kadar oturduktan sonra karısına yaklaşarak birlikte eve gitmeyi teklif etti. Ama Anna, ona bakmadan, akşam yemeğine kalacağını söyledi.

Aleksey Aleksandroviç selam vererek çıktı.

• • •

Anna Karenina'nın gamsele giymiş şişman bir Tatar olan ihtiyar arabacısı, merdivenlerin önünde soğuktan huysuzlaşan sol kır atı zorlukla zapt ediyordu. Bir uşak arabanın kapısını açmış, bekliyordu. Kapıcı dış kapıyı tutarak duruyordu. Anna Arkadyevna, başını eğmiş, küçücük çevik eliyle robunun dantelini, kürkünün kopçasından kurtarmaya çalışırken, kendisini geçirmekte olan Vronski'nin söylediklerini hayranlıkla dinliyordu. Vronski ona:

"Diyelim ki, siz hiçbir şey söylemediniz," diyordu, "ben de hiçbir şey istemiyorum. Ama bana gerekli olanın dostluk olmadığını

biliyorsunuz. Hayatta benim için biricik mutluluk, sizin böylesine sevmediğiniz o kelimede... Evet, aşktadır..."

Anna yavaşça, iç sesiyle:

"Aşk..." diye tekrarladı ve dantelini kopçasından kurtardığı sırada birdenbire ekledi: "Bu kelimenin benim gözümde çok büyük, sizin anlayabileceğinizden çok, çok daha büyük bir anlamı olduğu içindir ki, ben bu kelimeyi sevmiyorum."

Sonra Vronski'nin yüzüne bakarak:

"Allahaısmarladık!" dedi.

Anna elini Vronski'ye uzatarak, acele acele çevik adımlarla kapıcının yanından geçti ve arabanın içinde kayboldu.

Anna'nın bakışı, elinin eline değişi, Vronski'yi yakmıştı. Avucunda, onun parmaklarının değdiği yeri öptü ve bu gece, amacına son iki ay içinde olduğundan çok daha fazla yaklaştığını anlamanın verdiği bir mutluluk içinde evine gitti.

VIII

ALEKSEY Aleksandroviç Karenin, karısının ayrı bir masada Vronski ile baş başa oturup heyecanla bir şeyler konuşmasında olağanüstü bir şey, bir uygunsuzluk görmemişti. Ama salonda bulunan başkalarının bunda olağanüstü bir hâl ve uygunsuzluk gördüklerini fark etmiş, bundan ötürü bu hâl kendisine de uygunsuz görünmüştü. Bunu karısına açmaya karar verdi.

Aleksey Aleksandroviç evine dönünce, her zaman yaptığı gibi, çalışma odasına geçti. Koltuğuna oturdu. Papizm* ile ilgili bir kitabın, kitap açacağı ile işaretlenmiş sayfasını açtı. Her zaman yaptığı gibi, gece saat bire kadar okudu. Yalnız ara sıra, yüksek alnını ovuşturuyor, bir düşünceyi kovmak istiyormuş gibi, başını sallıyordu. Alışılmış saatte koltuğundan kalktı, gece tuvaletini yaptı. Anna Arkadyevna hâlâ dönmemişti. Koltuğunda kitabı ile yukarı çıktı. Ama bu gece, kafasını, işi ile ilgili her zamanki düşünceler yerine, karısı ile ve karısının başına gelen tatsız şeylerle ilgili birtakım düşünceler dolduruyordu. Alışkanlığının tersine, yatmadı.

* Papizm: Katolik olmayan Hristiyanlara göre Roma kilisesi. *–H. Âli Ediz*

Elleri arkasında, odasında bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Her şeyden önce ortaya çıkan yeni durum üzerinde düşünmesi gerektiğini hissederek yatağa giremiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, kendi kendine, karısı ile konuşması gerektiğine karar verince, bu ona çok kolay ve basit görünmüştü. Ama şimdi ortaya çıkan bu yeni durumu tekrar tekrar aklından geçirince bu ona çok karışık ve zor göründü.

Aleksey Aleksandroviç kıskanç değildi. Onun inancına göre karısını kıskanmak ona hakaret etmek demekti. Bir koca karısına inanmalıydı. Neden inanmalıydı, yani genç karısının her zaman kendisini seveceğine neden tam bir güveni olmalıydı, bunu kendisine sormamıştı. Onun şimdiye kadar güveni hiç sarsılmadığı için karısına inanmış ve kendi kendine, ona güven duyması gerektiğini söylemişti. Şimdi ise, gerçi kıskançlığın utanç verici bir duygu olduğu ve insanın eşine inanması gerektiği yolundaki inancı sarsılmamakla birlikte mantığa aykırı, manasız bir durumla karşı karşıya bulunduğunu hissediyor ve ne yapacağını bilmiyordu. Aleksey Aleksandroviç hayatla, karısının kendisinden başka herhangi bir kimseyi sevmesi ihtimali ile yüz yüze geliyordu. Bu ona çok anlamsız ve anlaşılmaz bir şey gibi görünüyordu. Çünkü bu, hayatın ta kendisiydi. Aleksey Aleksandroviç, hayatın kendisi değil sureti olan resmî iş çevresinde yaşamış ve orada ömrünü geçirmişti. Hayatın kendisi ile karşılaştıkça her seferinde, hayattan kaçınmıştı. Şimdiki duyguları ise, bir uçurumun üzerindeki köprüden rahat rahat geçerken birdenbire bu köprünün kaldırılmış olduğunu, ortada bir girdap belirdiğini gören bir adamın duygularından farksızdı. Bu girdap, gerçek hayat; köprü ise Aleksey Aleksandroviç'in şimdiye kadar sürdüğü sahte hayattı. Karısının kendisinden başka birini sevebileceği ihtimali ilk defa olarak aklına geliyor ve bundan dehşete kapılıyordu.

Soyunmadan, düzgün adımlarla, bir lamba ile aydınlatılmış yemek salonunun ses çıkaran parkelerinde ve ışığın ancak divanın üst yanına asılı, daha geçenlerde yapılmış kendi portresine vurduğu loş misafir salonunun halıları üzerinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Oradan aile ve dost portrelerini, çoktandır bildiği

birtakım cici bicilerle süslü yazı masasını aydınlatarak iki mumun yandığı, karısının çalışma odasına geçiyordu. Bu odadan geçince, yatak odasının kapısına kadar geliyor, sonra tekrar geri dönüyordu.

Işıklı yemek odasının parkelerinde her turda daha çok durakliyor ve kendi kendine konuşuyordu: 'Evet, buna bir karar verip kesip atmalıyım, bu konudaki görüş ve kararımı açıklamalıyım.' Sonra geri dönüyordu. Misafir salonuna gelince: 'Peki neyi açıklayacağım? Hangi kararı?' diye söyleniyor ve bu sorusuna cevap bulamıyordu. Çalışma odasına dönerken: 'Peki ama ne oldu?' diye kendi kendine soruyor, çalışma odasına girerken: 'Hiçbir şey!' diye karşılık veriyordu. 'Karım onunla uzunca bir süre konuştu. Peki, bundan ne çıkar? Bir kadın sosyetede kimlerle konuşmaz ki? Sonra, kıskanmak hem kendimi, hem onu küçük düşürmek demektir.' Ama önceleri kendisi için bir değer taşıyan bu düşünceler, şimdi ona değersiz ve anlamsız göründü. Yatak odasının kapısından yine salona döndü. Ama karanlık salona girer girmez bir ses kendisine, bu işin pek de öyle olmadığını, başkaları bunu fark ettiğine göre işin içinde bir iş olduğunu fısıldadı. Yemek odasında yine kendi kendine: 'Evet, bir karar verip bu işi kesip atmak ve bu konudaki görüşümü açıklamak gerek,' diye söylendi. Ama salona dönüşünde kendi kendine sordu: 'Nasıl yapmalı?' Daha sonra yine kendi kendine: 'Ne olmuş yani?' diye söylendi ve şu cevabı verdi: 'Hiçbir şey...' Bunun üzerine kıskançlığın kadını alçaltan bir duygu olduğunu hatırladı. Ama yine misafir salonunda, ortada bir şeyler olduğuna kendini inandırmaya çalıştı. Vücudu gibi düşünceleri de yeni hiçbir şey bulamadan tam bir daire çiziyordu. Bunun farkına vardı, alnını kuruladı ve karısının çalışma odasında bir yere oturdu. Burada karısının, üzerinde yeşil bakır taşından kurutmaç ve yarım kalmış bir mektup duran masasına bakarken, düşünceleri birdenbire değişti. Karısını, onun neler düşündüğünü, neler duyduğunu düşünmeye başladı. İlk defa olarak karısının kişisel hayatını, düşüncelerini, isteklerini böylesine canlı bir biçimde gözleri önüne getirdi. Karısının kişisel yaşantısı olabileceği ve böyle bir yaşantısı olması gerektiği düşüncesi, ona öylesine korkunç göründü ki, bu düşünceyi kafasından hemen kovdu. Bu onun eğilip bakmaktan korktuğu o

uçurumdu. Düşünce ve duygu yolu ile başkasının ruhuna girmek, Aleksey Aleksandroviç'e yabancı olan ruhsal bir davranıştı. O bu ruhsal davranışı, zararlı ve tehlikeli bir fantezi olarak görüyordu.

'Hepsinden korkuncu,' diye düşündü, 'şimdi, özellikle işimin sona ermek üzere olduğu bir zamanda (şu sırada yürütmekte olduğu bir projeyi düşünüyordu) tam bir ruh sakinliğine ve manevi güce ihtiyacım olduğu şu anda, bu anlamsız üzüntülerin üzerime çullanmasıdır. Eh, ne yapalım? Ben, üzüntü ve acı çekip onlarla yüz yüze gelmek gücünü kendinde göremeyen kişilerden değilim...'

Sonra yüksek sesle:

"Bunu etraflıca düşünmek, karar vermek ve kesip atmak zorundayım," diye söylendi.

'Onun duygularıyla, onun ruhunda olup bitenlerle ilgili meseleler benim işim değildir. Bu onun vicdanının işidir, buna din karışır,' diye aklından geçirdi ve ortaya çıkan durumun uyabileceği bir prensip dayanağı bulunmasından doğan bir ferahlık duydu.

Aleksey Aleksandroviç, yine kendi kendine söylenerek: 'Böylece,' dedi, 'onun duygularıyla vesaire ile ilgili meseleler, aslında onun vicdan meseleleridir, bunlar beni hiç ilgilendirmez. Benim ödevim açıkça beliriyor. Bir aile reisi olarak ben, ona kılavuzluk etmek zorundayım, bundan ötürü de az çok sorumlu bir kişiyim. Gördüğüm tehlikeyi ona göstermek, onu uyarmak, hatta otoritemi kullanmak zorundayım. Ona her şeyi söylemeliyim.'

Ve Aleksey Aleksandroviç'in kafasında, şimdi karısına söyleyeceği her şey açıkça belirdi. Karısına neler söyleyeceğini düşünürken, ev işleri için böyle farkına varmadan zamanını, akıl gücünü harcamak zorunda oluşuna acıdı. Ama yine de, karısına söyleyeceği sözlerin biçimi ve dizisi bir rapor gibi, kafasında açıkça ve belirli olarak düzenlendi:

'Ona şunları söylemek ve açıklamak zorundayım: Birincisi, kamuoyunun ve genel ahlak kurallarının mana ve öneminin anlatılması; ikincisi, nikâhtaki önemin din bakımından açıklanması; üçüncüsü, gerekirse, bu yüzden oğlunun başına gelebilecek felaketlerin gösterilmesi; dördüncüsü, bizzat kendisinin başına gelebilecek felaketlerin gösterilmesi.' Aleksey Aleksandroviç, avuçları aşa-

ğı gelmek üzere parmaklarını kenetledi, gerindi, parmakları oynak yerlerinden çıtırdadı.

Bu hareket, bu kötü alışkanlık –parmaklarını birbirine geçirerek çıtırdatmak– her zaman onu yatıştırır ve şimdi çok ihtiyacı olduğu manevi dengeyi sağlamasına yardım ederdi. Kapının önüne gelen bir arabanın gürültüsü işitildi. Aleksey Aleksandroviç salonun ortasında durdu.

Merdivenlerden bir kadının ayak sesleri duyuldu. Aleksandroviç sözlerini söylemeye hazır bir hâlde, kenetlediği parmaklarını germiş, bir defa daha çıtlamasını bekleyerek duruyordu. Bir oynak yeri çıtladı.

Merdivenlerdeki hafif ayak seslerinden karısının yaklaştığını hissetti. Hazırladığı sözlerden memnun olmakla birlikte aralarında geçecek konuşmadan bir korku duydu.

IX

ANNA, başlığının püskülü ile oynayarak başı eğik bir hâlde yürüyordu. Yüzü, aydınlık bir pırıltı ile parlıyordu. Ama bu, neşeli bir pırıltı değildi; daha çok karanlık gecede bir yangının korkunç parıltısını andırıyordu. Kocasını görünce, başını kaldırdı, uykudan uyanmış gibi gülümsedi. Başlığını çıkararak:

"Daha yatmadın mı?" dedi. "Mucize doğrusu!"

Durmadan kendi tuvalet odasına yürüdü. Kapının ardından da:

"Yatma zamanı geldi Aleksey Aleksandroviç," diye seslendi.

Kocası:

"Anna, seninle konuşmam gerekiyor," dedi.

Anna şaşarak:

"Benimle mi?" dedi ve kapının ardından çıkarak kocasına baktı: "Ne var? Ne üzerine benimle konuşmak istiyorsun?" diye sordu ve oturdu. "Böylesine önemli ise konuşalım o hâlde, ama uyusak daha iyi olurdu," diye devam etti.

Anna, aklına geleni söylüyordu. Kendi söylediklerini dinlerken, yalan söylemek yeteneğine kendisi de şaşıyordu. Sözleri ne kadar sade, ne kadar tabiiydi. Uyumak isteği de ne kadar tabiiye benziyordu. Kendisini, delinmez bir yalan zırhına bürünmüş hissediyor,

görünmez bir gücün kendisine yardım ettiğini ve onu desteklediğini duyuyordu. Aleksey Aleksandroviç:

"Anna," dedi. "Seni uyarmak istiyorum."

Anna:

"Uyarmak mı?" dedi. "Ne hakkında?"

Anna, öyle saf, öyle neşeli bir bakışla bakıyordu ki, karşısında kendisini kocasının bildiği kadar bilmeyen biri olsaydı sözlerinin ne ahenginde, ne de anlamında tabii olmayan bir şey fark edebilirdi. Ama karısını bilen, yatağına beş dakika geç girse karısının bunu fark ettiğini ve sebebini sorduğunu bilen, bütün sevinçlerini, neşelerini, acılarını hemen kocasına anlattığını bilen kendisi için şimdi karısının, kendi durumunu fark etmek istemediğini, kendisi ile ilgili bir sözcük bile söylemek istemediğini görmek çok manalıydı. Eskiden kendisine daima açık olan karısının ruhunun derinliklerini, artık kendisine kapalı olarak görüyordu. Hatta bu yetmiyormuş gibi, karısının tonundan, bu durumdan zerrece sıkılmadığını, âdeta kendisine: 'Evet, kapalı, bunun böyle olması gerek, bundan sonra da böyle olacak,' der gibi olduğunu da görüyordu. Şimdi o, evine dönüp de kapısının kapalı olduğunu gören bir insanın kapıldığı duyguya kapılmıştı. Aleksey Aleksandroviç: 'Belki anahtar henüz hâlâ bulunabilir,' diye düşündü. Sakin bir sesle:

"İhtiyatsızlık ve havailiğinle, sosyetede, hakkında dedikodu edilmesine fırsat verebileceğini düşünerek seni uyarmak istiyorum," dedi. "Bugün Kont Vronski ile (bu adı sakin bir tonla ve kelimelerin üzerine basa basa söylemişti) yaptığın heyecanlı konuşmalar, herkesin dikkatini sana vermesine sebep oldu."

Aleksey Aleksandroviç hem bunları söylüyor, hem de içlerine girilemez hâlleriyle şimdi kendisi için korkunç olan Anna'nın gülen gözlerine bakıyordu. Konuşurken de sözlerinin bütün faydasızlığını ve boşluğunu hissediyordu.

Anna, sanki onun bütün bu söylediklerinden hiçbir şey anlamamış da mahsus yalnız son sözlerini anlamış bir eda ile:

"Sen her zaman böylesin," dedi. "Bazen sıkıldığım için rahatsız olursun, bazen de neşelendiğim için. Bu akşam canım sıkılmadı, bu seni rahatsız mı etti?"

Aleksey Aleksandroviç irkildi, çıtlatmak için parmaklarını kenetledi.

Anna:

"Oh, rica ederim, parmaklarını çıtlatma," dedi. "Bundan hiç hoşlanmıyorum."

Aleksey Aleksandroviç, ellerinin hareketini durdurmak için bir çaba harcayarak:

"Anna, bu sen misin?" dedi.

Anna, samimi ve gülünç bir şaşkınlıkla:

"Ne oluyor?" dedi. "Benden ne istiyorsun?"

Aleksey Aleksandroviç sustu, eliyle alnını ve gözlerini sildi. O, yapmak istediği şey yerine, yani, karısını toplumun gözünde bir yanlışlık yapmaktan alıkoyacak yerde, elinde olmayarak karısının vicdanını ilgilendiren şeyler için heyecanlandığını ve kendince hayal ettiği bir engelle savaştığını gördü. Soğuk ve sakin bir sesle sözlerine devam etti:

"Bak, söylemek istediğim şu... Beni sonuna kadar dinlemeni rica ederim. Sen de bilirsin ki, ben kıskançlığı, insanı alçaltan ve küçülten bir duygu olarak sayarım. Hiçbir zaman da kendimi bu duyguya kaptırmam. Ama bilinen öyle birtakım ahlak kuralları vardır ki, onlar ceza görmeden aşılamaz. Bugün ben fark etmedim ama toplantıda bulunanların üzerinde yaptığın etkiye bakılırsa, pek de istenildiği gibi davranmadığını herkes fark etmiş bulunuyor."

Anna, omuzlarını silkerek:

"Kesinlikle hiçbir şey anlamıyorum," dedi. İçinden de: 'Bunun onca hiç önemi yok,' diye düşündü. 'Ne var ki, toplantıdakiler fark etmişler, onu ürküten de bu...' Sonra yüksek sesle:

"Sen hastasın Aleksey Aleksandroviç," diye ekledi ve yerinden kalkarak kapıya doğru gitmek istedi. Kocası onu durdurmak istiyormuş gibi öne doğru yürüdü.

Yüzü çirkin ve somurtkandı. Anna onu hiç böyle görmemişti.

Anna durdu. Başını arkaya, yana doğru eğerek çevik elleriyle firketeleri çıkarmaya başladı. Sakin ve alaycı bir eda ile:

"Peki, seni dinliyorum," dedi. "Hatta ilgi ile dinliyorum. Çünkü meselenin ne olduğunu anlamayı çok isterdim."

Anna hem bunları söylüyor, hem de sesinin tabii, sakin ve düzgün tonuna, kullandığı sözleri seçişindeki ustalığına şaşıyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

"Bütün ayrıntılarıyla duygularına girmeye hakkım yok," diye başladı. "Hem genel olarak bunu faydasız, hatta zararlı sayıyorum. Ruhlarımızın derinliğine inerken, çoğu zaman orada kendini belli etmeden yatan bazı olayları meydana çıkarmak tehlikesiyle de karşılaşabiliriz. Duyguların, vicdanını ilgilendirir. Ama ben senin kendine, bana ve Allah'a karşı olan ödevlerini hatırlatmak zorundayım. Hayatımız birbirine bağlanmıştır, hem de insanlar tarafından değil, Allah tarafından bağlanmıştır. Bu bağı, ancak bir suç koparabilir, bu çeşit bir suçun ardından da ağır bir ceza gelir."

Anna, eliyle çabuk çabuk saçlarını toplayarak ve kalan firketeleri araştırarak:

"Bir şey anlamıyorum," dedi. "Ah, aman yarabbi! Aksi gibi nasıl da uykum var!.."

Aleksey Aleksandroviç tatlılıkla:

"Anna, Allah rızası için böyle söyleme," dedi. "Belki ben yanılıyorum... Ama inan, bunları kendim için olduğu kadar senin için de söylüyorum... Ben senin kocanım ve seni seviyorum."

Anna'nın yüzü bir an gevşedi. Gözlerindeki alaycı kıvılcım söndü. Ama *seviyorum* sözü onu yine öfkelendirdi... 'Seviyormuş,' diye düşündü. 'Sanki o sevebilir mi? Aşk diye bir şeyin olduğunu duymamış olsaydı, bu sözü hiç kullanmazdı. O aşkın ne olduğunu bile bilmez.'

"Aleksey Aleksandroviç, gerçekten de anlamıyorum," dedi. "Ne istediğini açık söyle."

"İzin ver de sözümü bitireyim. Seni seviyorum. Ama ben kendimden söz etmiyorum. Söz konusu olan başlıca kişiler oğlumuzla sensin! Tekrar ediyorum; sözlerimin sana tamamıyla faydasız ve yersiz görünmüş olması çok mümkündür. Hatta bu sözlerim, bir aldanışın eseri de olabilir. Böyle ise, senden beni bağışlamanı rica ederim. Ama söylediklerimin küçücük de olsa bir temele dayandığını sen kendin de hissediyorsun, etraflıca düşünmeni ve yüreğinden geliyorsa, bana açılmanı rica ederim..."

Aleksey Aleksandroviç, kendisi de bunun farkında olmadan, hazırladıklarından bambaşka şeyler söylüyordu.

Anna, gülümsemesini güçlükle tutarak, birdenbire, çabuk çabuk:

"Söyleyecek bir şeyim yok," dedi. "Hem artık uyku vakti geldi."

Aleksey Aleksandroviç içini çekti, artık hiçbir şey söylemeden yatak odasına yollandı.

Anna, yatak odasına girdiği zaman kocası artık yatmıştı. Dudakları sımsıkı kapalı, gözleri karısına bakmıyordu. Anna kendi yatağına yattı ve onun bir defa daha kendisi ile konuşmaya başlamasını her an beklemeye başladı. Anna, hem onun konuşmaya başlayacağından korkuyor, hem bunu istiyordu. Ama kocası susuyordu. Anna, uzun bir süre kımıldamadan bekledi ve artık onu unuttu. Şimdi başkasını düşünüyor, onu görüyor ve bu düşünce ile yüreğinin nasıl heyecanla, suçlu bir sevinçle dolduğunu hissediyordu. Birdenbire, burundan gelme, düzgün ve rahat bir ıslık sesi duydu. Aleksey Aleksandroviç ilk dakikalarda, kendi ıslığından kendisi de korkmuş gibi sustu. Ama ilk soluktan sonra o rahat, düzgün ıslık sesi yeniden duyuldu.

Anna, dudaklarında bir gülümseme ile:

"Geç, geç... Çok geç..." diye fısıldadı. Uzun bir süre, kımıldamadan gözleri açık yattı. Gözlerinin pırıltısını karanlıkta, sanki kendisi de görür gibi oluyordu...

X

O GECEDEN itibaren, Aleksey Aleksandroviç için de, karısı için de yeni bir hayat başladı. Görünüşte hiçbir değişiklik yoktu. Anna, her zaman sosyete toplantılarına katılıyor, özellikle sık sık Prenses Betsi'ye gidiyor, Vronski ile her yerde karşılaşıyordu. Aleksey Aleksandroviç bunu görüyor, ama hiçbir şey yapamıyordu. Karısına bir açıklamada bulunmaya her kalkıştığında, karısı onun bu davranışına bir çeşit neşeli anlamama duvarı ile karşı koyuyordu. Dış görünüş hep aynıydı. Ama iç ilişkileri tümden değişmişti. Devlet işlerinde böylesine güçlü bir insan olan Aleksey

Aleksandroviç, burada kendisini pek güçsüz hissediyordu. Uysal bir öküz gibi başını eğmiş, başı üzerinde kalktığını hissettiği baltanın inmesini bekliyordu. Bu konu üzerinde düşünmeye başladığı her seferinde, bir deneme daha yapması gerektiğini, iyilikle, şefkatle, inandırma yolu ile hâlâ onu kurtarmak, aklını başına getirmek umudu olduğunu hissediyor, her gün onunla konuşmaya niyetleniyordu. Ama her seferinde onunla konuşmaya başlayınca, karısına hâkim olan aynı kötülük ve yalancılık ruhunun onu da pençesine aldığını, karısı ile hiç de istediği şeyleri, istediği tonla konuşamadığını hissediyordu. Karısı ile elinde olmayarak, kendi konuştuğu gibi konuşanlara karşı takındığı kendi alışılmış alaycı tonu ile konuşuyordu. Oysa bu tonla, karısına söylenmesi gereken şeyler söylenemezdi...

XI

HEMEN hemen bir yıldan beri Vronski için, bundan önceki bütün isteklerinin yerine geçerek, hayatının biricik isteği hâline gelen; Anna içinse imkânsız, korkunç, o ölçüde mutluluğunun en çekici rüyası olan şey, gerçekleşmişti. Solgun yüzünün alt çenesi titreyen Vronski, Anna'nın başucunda ayakta duruyor, niçin ve nasıl olduğunu kendisi de bilmeden, Anna'ya yatışması için yalvarıyordu. Titrek bir sesle:

"Anna! Anna!" diyordu. "Anna, Allah aşkına!.."

Ama o sesini yükselttikçe, Anna bir zamanlar gururlu, neşeli, şimdi ise alçalmış başını hep daha aşağı eğiyor, bütün vücudu ile eğiliyor, oturmakta olduğu divandan yerlere, Vronski'nin ayakları dibine kayıyordu. Vronski onu tutmasaydı, halının üzerine düşecekti. Vronski'nin elini göğsüne bastırarak:

"Allah'ım! Beni bağışla!" diye hıçkırıyordu.

Kendisini öylesine suçlu, öylesine kabahatli hissediyordu ki, ona ancak alçalmak ve af dilemek kalıyordu. Şimdi dünyada ondan başka kimseciği yoktu. Onun için, yalvarmalarını, yakarmalarını hep ona yöneltiyordu. Vronski'ye bakarken, maddi olarak alçaldığını hissediyor ve daha fazla bir şey söylemiyordu. Vronski ise,

öldürdüğü kişinin cesedini gören bir katilin duyması gereken şeyi duyuyordu... Onun hayatına son verdiği bu ceset, onların aşkları, aşklarının ilk safhasıydı. Utanmanın bu korkunç fiyatı ile ödenen şeyin hatırlanmasında korkunç ve iğrenç bir şeyler vardı. Manevi çıplaklığı karşısında duyduğu utanç Anna'yı eziyor, bu duygu Vronski'ye de bulaşıyordu. Ama bir katilin, öldürdüğü kurbanının ölüsü karşısında kapıldığı bütün dehşete rağmen onu parçalamak, saklamak gerekiyordu. Katilin bu cinayetten elde ettiği kazançtan yararlanması gerekiyordu. Ve katil, büyük bir hınçla, âdeta tutkuyla bu ceset üzerine atılıyor, onu sürüklüyor ve parçalıyordu. O da, bu örnekteki gibi, Anna'nın yüzünü, omuzlarını öpücüklerle örtüyordu. Anna onun elini tutuyor ve kımıldamıyordu. Evet, bu öpücükler, bu utanç pahasına satın alınmıştı. Evet, her zaman onun olacak olan bu el de, onun suç ortağının eliydi. Anna bu eli kaldırdı ve öptü. Vronski diz çöktü ve Anna'nın yüzünü görmek istedi. Ama Anna yüzünü saklıyor, hiç konuşmuyordu. Nihayet, her nasılsa bir çaba harcayarak yerinden kalktı ve Vronski'yi itti. Yüzü, yine eskisi gibi güzel olmakla birlikte acınacak bir hâldeydi.

"Her şey bitti," diye söylendi. "Artık senden başka hiçbir şeyim yok. Bunu unutma!"

"Hayatım olan bir şeyi unutmak elimde değil! Bu mutluluğun bir dakikası için..."

Anna, elinde olmayarak Vronski'yi de saran bir iğrenme ve korku duygusu ile:

"Hangi mutluluk!" dedi. "Allah aşkına artık sus, bir kelime söyleme!.."

Hızla yerinden kalktı ve Vronski'den uzaklaştı.

"Artık bir kelime bile söyleme!" diye tekrarladı ve yüzünde Vronski'ye tuhaf gelen soğuk bir umutsuzluk ifadesi ile ondan ayrıldı.

Anna, yeni hayata adım atarken duyduğu utanç, sevinç ve dehşet duygularını şu anda sözle dile getiremeyeceğini hissediyor, bundan söz etmek, bu duyguyu belirsiz sözlerle adileştirmek istemiyordu. Ama sonraları da, ertesi gün de, daha ertesi gün de, bu duyguların bütün karmaşıklığını dile getirecek sözleri bulamamakla kalma-

mış, ruhundaki izlenimleri, kendi kendine, etraflıca düşünebileceği fikirleri bile bulamamıştı.

Anna kendi kendine: 'Hayır,' diyordu, 'şimdi bunun üzerinde düşünemem. Sonra, daha sakin olduğum bir zamanda...' Ama bu düşünce sakinliğine hiçbir zaman erişemedi. Her seferinde, ne yaptığı, ne olacağı, ne yapması gerektiği düşünceleri aklına geldikçe, hemen dehşete kapılıyor ve bu düşünceleri kafasından uzaklaştırıyordu.

'Sonra, sonra,' diye tekrarlıyordu. 'Daha sakin olduğum zaman.'

Buna karşılık uykuda, düşüncelerine hâkim olamadığı zamanlar, durumu bütün iğrenç çıplaklığı ile kendisine gözüküyordu. Hemen her gece aynı rüyayı görüyordu: Rüyasında, güya iki erkeğin de kendi kocası olduğunu, ikisinin de sevgisini paylaştığını görüyordu. Aleksey Aleksandroviç ellerini öperek ağlıyor ve: 'Oh, şimdi ne iyi!' diyordu. Aleksey Vronski de oradaydı. O da kocasıydı... Anna, eskiden bunun kendisine imkânsız bir şey gibi görünmesine şaşıyor ve bu durumun çok basit olduğunu, şimdi her ikisinin de memnun ve mutlu olduklarını gülerek onlara söylüyordu. Ama bu rüya, bir kâbus gibi onu eziyor ve Anna, dehşet içinde uyanıyordu.

XII

MOSKOVA dönüşünün henüz ilk günlerinde, Levin, reddedilişini hatırlayarak utancından titreyip kızardıkça kendi kendine söyleniyordu: 'Fizik dersinden bir alıp sınıfta kaldığım zaman da kendimi mahvolmuş sayarak böyle kızarmış ve titremiştim. Kız kardeşimin bana verilen işini altüst ettiğim zaman da kendimi mahvolmuş saymıştım. Şimdi, aradan yıllar geçtikten sonra bunu hatırlıyor ve bu işin nasıl olup da beni üzdüğüne şaşıyorum. Bu acım da öyle olacak. Aradan zaman geçecek, ben bu olayı da umursamaz olacağım!'

Ama aradan üç ay geçtiği hâlde, Levin hâlâ bu olayı umursamazlıkla karşılayamıyordu. Bu olayı hatırlamak; ona yine ilk günlerde olduğu gibi acı veriyordu. Levin, bir türlü yatışamıyordu. Çünkü aile hayatı üzerine böylesine hayaller kurduktan, buna kendisini

böylesine hazırladıktan sonra, yine bekârdı ve evlilik işinden her zamankinden daha uzaktı. Çevresindekiler gibi o da kendi yaşında bir adamın bir başına yaşamasının iyi olmayacağını âdeta hastalıklı bir duygu ile hissediyordu. Moskova'ya gidişinden önce bir gün, kendisiyle konuşmaktan hoşlandığı saf bir köylü olan sığırtmacı Nikolay'a: "Ee, ne dersin Nikolay, evlenmek istiyorum!" dediğini hatırlıyordu. Nikolay da kendisine kuşku götürmeyen bir iş üzerine cevap verir gibi: "Bunu çoktan yapmalıydınız Konstantin Dmitriç," demişti. Ama işte şimdi bu evlilik işi ondan, her zamankinden daha uzaktı. Gönlündeki yer tutulmuştu. Şimdi, tanıdığı kızlardan herhangi birini hayalinde bu yere koymaya kalksa, bunun asla mümkün olmayacağını hissediyordu. Bundan başka, reddedilişini ve bu reddedilişte kendi oynadığı rolü hatırlaması ona utanç dolu bir acı veriyordu. Bu işte hiçbir suçu olmadığını kendi kendine ne kadar söylerse söylesin, bu anı, bu çeşit utanç verici öteki anılarla birlikte onu titremeye ve kızarmaya zorluyordu. Her insanın geçmişinde olduğu gibi onun geçmişinde de kendisince kötü olarak kabul edilen ve vicdan azabı çekmesine sebep olan davranışları vardı. Ne var ki, bu kötü davranışları ile ilgili anılar, bu küçük ama utanç verici anı kadar acı vermekten çok uzaktı. Bu yaralar asla kapanmıyordu. Bu anılarla birlikte, şimdi reddedilişi ve o gece düştüğü, başkalarınca görülmemesi gereken acınacak durumu da vardı. Bununla birlikte, zaman ve iş kendi etkisini gösterdi. Acı anılar, köy yaşamının onun için görünmeyen ama önemli olayları ile gittikçe silindi. Her geçen hafta Kiti'yi biraz daha seyrek hatırlamaya başladı. Kiti'nin evlendiği ya da evlenmek üzere olduğu haberini sabırsızlıkla bekliyordu. Böyle bir haberin, ağrıyan bir dişin çıkarılması gibi, onu büsbütün iyileştireceğini umuyordu.

Bu arada, bekletmeden ve aldatmadan, bütün güzellik ve sıcaklığıyla bahar geldi. Bu, bitkilerin, hayvanların, insanlarla birlikte sevindikleri o az rastlanan baharlardan biriydi. Bu harikulade bahar, Levin'i büsbütün canlandırdı ve kabuğuna çekilmiş hayatını sağlam ve özgür olarak kurmak için geçmiş günlerden tamamıyla uzaklaşmak konusundaki tasarısını daha da güçlendirdi. Gerçi köye dönerken, beraberinde getirdiği planlardan çoğunu gerçekleştirememişti.

Ama bunlardan başlıcası olan temiz bir yaşayış sürme kararını gerçekleştirmişti... Düşüşten sonra, genel olarak, ona acı veren o utancı duymuyor ve insanların gözlerinin içine cesaretle bakabiliyordu. Daha şubat ayında Marya Nikolayevna'dan, kardeşi Nikolay'ın sağlık durumunun gittikçe kötüleştiğini ama kendisini doktora baktırmak istemediğini bildiren bir mektup almıştı. Bu mektup üzerine Levin, Moskova'ya, kardeşini görmeye gitti. Onu, bir doktorla görüşmesi ve yurt dışına, kaplıcalara gitmesi için kandırmayı başardı. Kardeşini kandırmayı ve onu sinirlendirmeden, yolculuk için gerekli parayı ödünç olarak ona vermeyi öyle ustaca başardı ki, başardığı bu işten kendisi de memnun kaldı. Okumadan ve baharda özel bir dikkat isteyen çiftlik işlerinden başka, Levin, bu kış çiftlik ekonomisi ile ilgili bir esere başladı. Eserin planı şuydu: Köy ekonomisinde iklim kadar, toprağın tabiatı kadar tarım işçisinin karakteri de kesin bir rol oynamaktadır. Bu duruma göre tarım bilgisi, yalnız iklimle, toprağın tabiatı ile ilgili verilere değil, iklimle toprağın tabiatı ile birlikte, tarım işçisinin değişmeyen belirli karakteri ile ilgili verilere de dayanmalıdır. Böylece, kabuğuna çekilmiş olmasına rağmen ya da, kabuğuna çekilmiş olmasının bir sonucu olarak, hayatı çok doluydu. Ancak arada bir, kafasında dolaşan düşünceleri Agafya Mihaylovna'dan başka birine söylemek gibi, tatmin edilmemiş bir istek duyuyordu. Gerçi, fizik, tarım teorisi ve özellikle felsefe konuları üzerinde onunla da sık sık konuştuğu oluyordu. Felsefe, Agafya Mihaylovna'nın en sevdiği konulardan biriydi.

Bahar, gelmekte biraz nazlanmıştı. Büyük perhizin son haftasında havalar açık ama soğuk gitmişti. Gündüz karlar eriyor, geceleri ise ısı yedi dereceye kadar düşüyordu. Donun, karların üzerinde oluşturduğu kabuk öylesine sertti ki, arabalarla yolun dışından, tarladan gidiliyordu. Paskalya'ya karlı girildi. Ama birdenbire, Paskalya'nın ikinci günü sıcak bir rüzgâr esti, bulutlar yığıldı. Üç gün üç gece, durmamacasına bol ve ılık bir yağmur yağdı. Perşembe günü rüzgâr dindi. Âdeta tabiattaki değişikliğin sırlarını gizlemek istiyormuş gibi, koyu, kurşuni bir sis ortalığı kapladı. Sisin içinde sular akmaya, buzlar çatlayıp yerinden oynamaya, köpüklenen bulanık seller daha büyük bir hızla gürüldemeye başladı. Akşama

doğru Krasnaya Gorka üzerinde sisler dağıldı, beyaz koyun sürülerini andıran bulutlar şuraya buraya kaçıştı. Hava açıldı, gerçek bir bahar kendini gösterdi. Ertesi sabah yükselen parlak bir güneş, suları örten ince buz tabakasını çabucak yedi bitirdi. İhtiyar topraktan yükselen buğunun doldurduğu ılık hava titreşmeye başladı. Eski çimenler ve iğneler hâlinde sürmeye başlayan yeni çimenler yeşerdi. Yabani kartopu ağaçlarının, frenk üzümlerinin, kayın ağaçlarının tomurcukları şişti, altın rengine boyanmış incecik söğüt dalları arasında, kovulup gelmiş bir arı vızıldadı. Görünmeyen tarla kuşları, kadife yeşillik ve donmuş saman kökleri üzerinde şarkı söylemeye, bataklık çılıbıkları sağanağın yığdığı alçak yerlerdeki çekilmemiş sular ve bataklıklar üzerinde feryat etmeye, turnalar ve yaban kazları bahar sesleri çıkararak yüksekten uçup geçmeye başladı. Tüyleri dökülmüş, ama henüz yer yer tüylerini değiştirmemiş olan sığırlar otlaklarda böğürdü. Eğri bacaklı kuzular, tüylerini kaybetmekte olan, meleyen annelerinin etrafında sıçramaya, yalın ayak çocuklar, kurumaya yüz tutmuş patikalarda çıplak ayak izlerini bırakarak koşuşmaya başladılar. Kaba keten bezlerini yıkamaya gelen köylü kadınların neşeli sesleri gölden yükseldi. Tırmıklarını, sabanlarını onarmakta olan köylülerin balta sesleri evlerden etrafa yayıldı. Gerçek bahar gelmişti.

XIII

LEVİN kocaman çizmelerini ayağına geçirdi ve ilk defa olarak kürkünü değil de, beli büzgülü çuha kaftanını giydi. Pırıltılarıyla güneşte insanın gözünü kamaştıran su birikintilerinden atlayarak, kimi buzlara, kimi yapışkan çamurlara basarak çiftliğini gezmeye çıktı.

İlkbahar planlar ve tasarılar zamanıdır. Nasıl ilkbaharda bir ağaç, yeşeren tomurcuklarından çıkacak dalların ve sürgünlerin nasıl ve hangi yönlerde gelişeceğini bilmiyorsa, Levin de evden çıkarken, çok sevdiği çiftliğinde hangi işletmeden işe başlayacağını bilmiyordu. Ama kafasının, en iyi plan ve tasarılarla dolu olduğunu hissediyordu. İlkin sürü hayvanlarını görmeye gitti.

İnekleri ağıla çıkarmışlardı. Yeni sürülen tüyleri pırıldayarak güneşte ısınmış olan inekler, çayıra çıkmak için yalvarıyormuş gibi böğürüyordu. Levin, en küçük ayrıntılarına kadar tanıdığı inekleri seyrettikten sonra, onları çayıra salmalarını, danaları da ağıla çıkarmalarını emretti. Çoban, çayıra çıkmak için neşeli neşeli hazırlanmaya koştu. Sığırtmaç kadınlar, ev dokumasından yapılmış eteklikelerini toplayarak henüz güneşten yanmamış çıplak, beyaz ayaklarıyla, çamurlara bata çıka, ellerinde çalı çırpı, baharın sevinci ile böğüren, sersemleyen danaların peşinden koşuyor, onları ağıla sürüyorlardı.

Bu yılın inek dölü, olağanüstü güzeldi. Erken doğan buzağılar, bir köylü ineği kadar olmuştu. Paya'nın üç aylık yavrusu ise, bir yaşındakiler kadar iriydi. Levin bunları seyrettikten sonra teknelerin dışarı çıkarılmasını ve kuru otun, parmaklığın arkasında verilmesini emretti. Ama sonbaharda yapılmış olan bölmelerin, kışın kullanılmayan ağılda kırılmış oldukları anlaşıldı. Verilen emir gereğince harman makinesi ile uğraşması gereken marangozu çağırttı. Ama marangozun, daha büyük perhizde onarılmış olması gereken tırmıkları onarmakla uğraştığı anlaşıldı. Levin'in canı buna fena hâlde sıkıldı. Çünkü çiftlikteki, yıllarca bütün gücü ile savaştığı sürekli düzensizlik yine tekrarlanmıştı. Öğrendiğine göre, kışın kullanılmayan bu bölmeler işçi ahırına taşınmış, buzağılara göre çerden çöpten yapıldıkları için, orada kırılmışlardı. Bundan başka daha kışın gözden geçirilmeleri ve onarılmaları emredilen, özel olarak da bu iş için üç marangoz tutulan tırmıkların ve öteki tarım aletlerinin onarılmadığı, tırmıkların ancak tırmıklama işine gidilmesi gerektiği zaman onarıldığı anlaşıldı. Levin, kâhyasını çağırtmak üzere bir adam gönderdi. Ama hemen arkasından kendisi de onu aramaya gitti. Bugün her şey gibi kâhya da neşeden pırıl pırıl bir hâlde, sırtında kuzu derisinden bir gocuk, saman çöpü ile oynayarak harman yerinden geliyordu.

"Marangoz neden harman makinesine gitmemiş?"

"Size dün söyleyecektim efendim: Tırmıkların onarılması gerekiyordu. Yakında çift süreceğiz!"

"Peki, kışın ne yaptınız?"

"Marangozu ne yapacaktınız, efendim?"

"Danaların avlusundaki bölmeler nerede?"

Kâhya:

"Yerlerine konmasını emrettim," dedi. Sonra ellerini sallayarak: "Bu milletle ne yapılabilir, bilmem ki efendim!" diye ekledi.

Levin parlayarak:

"Bu milletle değil de, bu kâhya ile! Ben sizi ne diye tutuyorum!" diye bağırdı. Ama bağırmaktan bir şey çıkmayacağını hatırlayarak sözünün yarısında durdu ve içini çekmekle yetindi. Kısa bir aralıktan sonra sordu:

"Ekin yapılabilecek mi?"

"Yarın ya da öbür gün Turkino gerisinde yapılabilir."

"Ya yoncalar?"

"Vasili ile Mişka'yı ekmeye gönderdim. Ne var ki, varıp varamayacaklarını bilmiyorum. Orası çok batak."

"Kaç desyatin* üzerine ektiriyorsun?"

"Altı."

Levin bağırdı:

"Niye hepsini ektirmiyorsun?"

Yoncanın yirmi desyatinlik değil de altı desyatinlik bir alana ekilmesi, Levin'in canını büsbütün sıktı. Yoncanın, elden geldiği kadar erken, hatta kar üstüne ekildiği zaman iyi olacağını, teorik bilgilerden olduğu kadar kendi tecrübesinden de biliyordu. Levin hiçbir zaman bunu yaptıramamıştı.

"Adamımız yok. Bu milletle ne yapılabilir? Üçü gelmedi. İşte Semyon da..."

"Onları samana göndermeseydiniz!"

"Saman işini de bıraktırdım."

"Peki, adamlar nerede?"

"Beşi kompot** yapıyor, dördü de yulafı havalandırıyor! Bari bozulmasa, Konstantin Dmitriç."

---

* Desyatin: 1,092 hektar genişliğinde bir toprak ölçüsüdür. *–H. Âli Ediz*

** Kâhya, toprakla karışık gübre, kuvvetli gübre anlamına gelen Fransızca "Compost" kelimesi yerine Rusça komposto anlamına gelen "Kompot" kelimesini kullanmaktadır. *–H. Âli Ediz*

Levin, "bari bozulmasa" sözlerinin, tohumluk İngiliz yulafının bozulmuş olduğu anlamına geldiğini çok iyi biliyordu. Emirleri yerine getirilmemişti.

Levin:

"Yulafın havalandırılması için bacalar yapılmasını, daha, büyük perhizde söylemiştim," dedi.

"Merak etmeyin, her şey zamanında yapılacaktır."

Levin, öfkeli öfkeli elini salladı, yulafı görmek üzere ambara gitti ve tavlaya döndü. Yulaflar daha bozulmamıştı. Ama yulafı, doğrudan doğruya alt ambara boşaltıvermek mümkünken işçiler onu küreklerle karıştırıyorlardı. Levin öyle yapmalarını emrederek, yonca ekimi için buradan iki işçi ayırdı, böylelikle de kâhyasına karşı duyduğu öfke de geçti. Hem hava öyle güzeldi ki öfkeli kalmak elde değildi.

Levin, kollarını sıvamış, kuyu başında binek arabasını yıkamakta olan arabacısına seslendi:

"İgnat, bana bir at kapat!"

"Hangisini emrediyorsunuz efendim?"

"Kolpik'i..."

"Emredersiniz efendim."

At eyerleninceye kadar, Levin, ortalıkta dönenip duran kâhyayı, kendisi ile barışmak için yanına çağırdı. Ona, ilkbaharda yapılacak işlerden ve tarım planlarından söz etti.

İlk biçme mevsimine kadar her şeyin bitmesi için gübrenin taşınmasına erken başlanmalıydı. En uzak tarlalar, pulluklarla aralıksız sürülmeli, böylece tarlaların dinlenmesine imkân verilmeliydi. Sonra, biçilen otların hepsini yarıcılara değil, kendi hesabına işçilere kaldırtmalıydı.

Kâhya onu dikkatle dinliyor, efendisinin tasarılarını uygun bulmak için görünüşe göre çaba harcıyordu. Ama yine de yüzünde, Levin'in çok iyi bildiği, onu her zaman sinirlendiren o umutsuz ve neşesiz görünüş vardı. Bu görünüşte: "Bunların hepsi iyi, hoş ama, bakalım Tanrı ne gösterecek!" diyen bir anlam okunuyordu.

Bu ton kadar Levin'i üzen başka hiçbir şey yoktu. Ama bu ton, Levin'le çalışmış olan bütün kâhyalarda ortaktı. Hepsinde de ken-

di tasarılarına karşı aynı davranış vardı. Bunun için de şimdi kızmıyor, sadece üzülüyor ve "Tanrı ne gösterecek" adını verdiği, her yerde karşısına dikilen, bu bir çeşit ilkel güce karşı savaşmak için kendini daha heyecanlı hissediyordu.

"Bakalım başarabilecek miyiz, Konstantin Dmitriç?"

"Niçin başaramayasınız?"

"Herhâlde daha on beş işçi tutmamız gerekiyor. Ama gelmiyorlar işte. Bugün birkaçı geldi, yazlığına yetmiş beş ruble istiyorlar."

Levin sustu. O ilkel güç yine karşısına dikilmişti. Ne kadar denerlerse denesinler, normal gündelikle otuz yedi, otuz sekiz, bilemediniz kırk işçiden çoğunu tutamıyorlardı. En çok kırk işçi buluyor, bundan ötesini bulamıyorlardı. Ama yine de savaşmaktan vazgeçmeyecekti.

"Gelmezlerse Suri'ye, Çefirovka'ya adam gönderiniz! Aramak gerek."

Kâhya Vasili Fiyodoroviç üzgün üzgün konuştu:

"Göndermesine göndereyim ama beygirler de pek zayıf düştü."

Levin:

"Daha satın alırız," dedi ve gülerek ekledi: "Ben biliyorum, siz hep yapılabilenin en azını ve en kötüsünü yapıyorsunuz! Ama bu yıl, bildiğinizi okumanıza izin vermeyeceğim, her şeyi kendim yapacağım."

"Sanırım, zaten az uyuyorsunuz! Efendimizin gözü önünde bulunmak bizim için daha hoş olur."

Levin, arabacının getirdiği kula rengindeki küçük Kolpik'e binerken:

"Demek, kayın ağacı vadisinin ardında yonca ekiyorlar?" dedi. "Gidip göreyim."

Arabacı:

"Dereden geçemezsiniz, Konstantin Dmitriç," diye seslendi.

"Eh, öyleyse ormandan gideriz."

Su birikintileri üzerinde şiddetle soluyarak geme asılan ve uzun bir süre tavlada dinlenmiş, iyi, küçük atının canlı, eşkin yürüyüşü ile avlunun çamurlarından geçen Levin dışarı çıktı ve kırlara açıldı.

Hayvan ahırlarında, zahire ambarlarında böylesine neşelenen Levin'in kırlara açılınca neşesi büsbütün arttı. İyi atının eşkin yürüyüşü onu ölçülü ölçülü sallıyordu. Karın ve havanın ılık, taze kokusu ile ciğerlerini doldurarak, şurada burada toz hâlinde kalmış yumuşak karların arasından, ormandan geçerken, kabuklarında yeniden yeşeren yosunlarıyla ve patlamaya hazır tomurcuklarıyla her ağaç onu sevindiriyordu. Ormandan çıkınca geniş bir alanda, düzgün bir kadife halıyı andıran bir yeşillik gözlerinin önüne serildi. Seyrek ekilmiş ya da rutubetten kelleşmiş hiçbir yer yoktu. Yalnız yer yer, hendeklerde, erimekte olan karların artıklarından meydana gelmiş lekeler göze çarpıyordu. Ne, bu yeşilliği çiğneyen bir köylü beygiri ile tayının görünüşü (rastladığı bir köylüye onları kovmasını söyledi) ne de, yolda rastladığı köylü İpat'a sorduğu soruya aldığı budalaca ve alaycı karşılık onu sinirlendirdi. Levin, İpat'a: "Ee, İpat yakında ekmeye başlıyor muyuz?" diye sormuş, köylü de ona, "Konstantin Dmitriç, daha önce toprağı sürmemiz gerek," cevabını vermişti. İlerledikçe neşesi artıyor, birbirinden güzel tarım planları yapıyordu. Karın yığılıp kalmaması için bütün tarlaların etrafını fidanlarla çevirecekti; sürülüp ekilmeye elverişli topraklarının altı parselini gübreleyecek, üçünü de yedek olarak ot yetiştirmeye ayıracaktı. Arazisinin en uzağında sürü hayvanları için bir ahır yaptıracak ve bir havuz kazdıracaktı; gübrelerinden faydalanmak için de sürü hayvanlarına portatif parmaklıklar yaptıracaktı; bu durumda üç yüz desyatinlik toprağa buğday, yüz desyatinlik toprağa patates, yüz elli desyatinlik toprağa da yonca ektirecek, böylece hiçbir desyatin toprağı yormamış olacaktı.

Bu hayallere dalarak ve atını, kendi tarlalarını çiğnetmemek için, ustaca tarlaların kenarından sürerek yonca ekmekte olan işçilerin yanına geldi. Tohumların yüklenmiş olduğu araba tarlanın kenarında değil de içinde duruyordu. Arabanın tekerlekleri kışlık buğday ekinleri arasında derin izler bırakmış, eşinen beygir de çukurlar açmıştı. İşçilerin ikisi de tarlanın kenarına oturmuş ortaklaşa çubuk içiyorlardı herhâlde. Arabanın içindeki tohumla karışık toprak yumuşatılıp ufalanmış, soğuktan ya da uzun bir süre

durmaktan topak hâlinde kalmıştı. Efendilerini görünce, işçi Vasili arabaya doğru yürüdü. Mişka tohum ekmeye koyuldu. Bu hoş bir şey değildi ama Levin işçilerine pek az kızardı. Vasili yanına gelince, Levin ona atı dışarı çıkarmasını söyledi. Vasili:

"Zararı yok efendimiz, çekeriz," diye cevap verdi.

Levin:

"Rica ederim, laf istemez, dediğimi yap!" dedi.

Vasili:

"Emredersiniz," diye cevap verdi ve hayvanı başından tuttu. Sonra da efendisine yaranmak için: "Hani, ekin de, Konstantin Dmitriç, birinci sınıf ha," diye ekledi. "Ne var ki, yürümek çok zor. Her adımda insanın çarığına okkalarla çamur yapışıyor."

"Toprağı neden kalburdan geçirmediniz?"

Vasili bir avuç tohum alıp toprağı avuçlarında ovuşturarak:

"Böyle ufalıyoruz efendim," dedi.

Kalburdan geçirilmemiş toprağı kendisine verdikleri için Vasili suçlu değildi, ama bu, ne de olsa can sıkıcı bir olaydı.

Levin, can sıkıntısını dağıtmak ve ona kötü görünen şeyleri yine iyiye çevirmek için, kendisince bilinen bir çareyi, çok kez denemişti. Bu çareye şimdi de başvurdu. Mişka'nın her iki ayağına yapışmış olan kocaman toprak parçalarını oynatarak nasıl adım attığına baktı. Atından indi, Vasili'nin elinden tohumluğu aldı ve kendisi ekmeye başladı.

"Nerede kalmıştın?"

Vasil, tohum serpmekte olduğu yeri ayağı ile gösterdi. Levin de, bildiği kadar, toprağa tohum serpmeye koyuldu. Adım atmak, bir bataklıkta yürümek kadar zordu, Levin bir evlek kadar yürüdükten sonra terledi ve durarak tohum torbasını verdi.

Vasili:

"Ee, beyim, yazın bu evlek için sakın beni azarlamayın," dedi.

Levin, başvurulan çarenin işe yaradığını hissederek neşeli neşeli:

"Ne olmuş?" dedi.

"Yazın dikkat ediniz, hemen ayırt edilecektir. Geçen bahar ektiklerime bir bakınız! Nasıl da oturtmuşum! Zaten ben, Konstantin Dmitriç, öz babama çalışır gibi çaba harcıyorum. Ben kendim de

kötü iş yapmayı sevmem, başkasının yapmasına da göz yummam. Mal, sahibine iyi olursa, bize de iyi olur."

Vasili tarlayı göstererek ekledi:

"İnsanın şuna bakınca yüreği sevinçle doluyor."

"Bahar çok güzel, değil mi, Vasili?"

"Evet, öylesine güzel ki, ihtiyarlar böyle bir bahar hatırlamıyorlar. Geçenlerde eve gitmiştim, bizim ihtiyar da üç ölçek buğday ekmiş, söylediğine göre çavdardan ayırt edilmiyormuş."

"Ya, siz buğday ekmeye başlayalı çok mu oluyor?"

"Evvelsi sene, bunu bize öğreten sizsiniz! Bana iki kile buğday vermiştiniz! Bunun dörtte birini satmış, üç ölçeğini de ekmiştik."

Levin, atına doğru giderken:

"Bak karışmam," dedi. "Topakları ufala. Sonra Mişka'ya da göz kulak ol. Tohum iyi çıkarsa, sana desyatin başına elli kapik bahşiş vereceğim."

"Saygılarımızla teşekkür ederiz. Biz sizden böyle de çok hoşnutuz."

Levin atına bindi ve geçen yılın yonca tarlası ile yazlık buğday için pullukla sürülen tarlayı görmeye gitti.

Yoncaların biçilmiş buğday tarlasında sürülüşü çok güzeldi. Ama artık onların zamanı tamamıyla geçmişti. Geçen yılki buğdayın kırılmış sapları arasından sert sert yeşeriyordu. At diz boyu çamura batıyor, her ayağı, buzları çözülmüş topraktan çıkarken sesler çıkarıyordu. Pullukla sürülmüş yerlerden geçmek ise kabil değildi. Ancak buzcukların bulunduğu yerlerde tutunmak mümkün oluyordu, ama buzları çözülmüş pulluk izlerinde atın ayağı diz kapaklarından da yukarı batıyordu.

Toprak çok güzel sürülmüştü. İki gün sonra sürgü çekmek ve tohum ekmek mümkün olabilecekti. Her şey çok güzel, her şey neşeliydi. Levin, suyun alçalmış olduğunu düşünerek dere üzerinden dönmek istedi. Gerçekten de dereden geçebildi, iki yaban ördeğini ürküttü ve 'çulluk da olmalı,' diye düşündü. Tam da bu sırada, evin dönemecinde orman korucusuna rastladı. O da çullukla ilgili düşüncesini doğruladı.

Levin yemeğe yetişmek ve akşama tüfeğini hazırlamak için atını tırısa kaldırdı.

XIV

LEVİN, çok neşeli bir hâlde evine yaklaşırken, evin giriş kapısı tarafından çıngırak sesleri duydu.

Trenle birisi gelmiş olmalı,' diye düşündü. 'Tam da Moskova treninin geliş zamanı... Kim olabilir acaba? Ya kardeşim Nikolay ise? Bana: "Belki yurt dışına, kaplıcalara gider, belki de sana gelirim," dememiş miydi?'

Kardeşi Nikolay'ın, bu mutlu bahar keyfini kaçırabileceğini düşünerek bir an korktu, canı sıkıldı. Ama bu bencil duygusundan utandı, hemen ona, âdeta, duygu kollarını açtı ve şimdi, duygulu bir sevinçle, bütün içtenliğiyle bu gelenin kardeşi olmasını istedi ve diledi. Atına dokundu, akasya ağacını dönünce, istasyondan gelmekte olan kiralık troykayı ve kürklü birini gördü. Bu, kardeşi değildi. 'Ah, bari gelen, kendisi ile laf edebileceğim iyi biri olsa,' diye düşündü. Sonra birdenbire Stepan Arkadyeviç'i tanıyınca, kollarını kaldırarak sevinçle bağırdı:

"Oh! İşte sevindirici bir konuk! Bilsen, gelişine ne kadar sevindim." İçinden de: 'Onun evlenip evlenmediğini ya da ne zaman evleneceğini mutlaka öğrenirim,' diye geçirdi.

Ve bu çok güzel ilkbahar gününde onun hatırasının, kendisine hiç de acı vermediğini hissetti.

Stepan Arkadyeviç burnunun alnıyla birleştiği yerde, yanağında, kaşlarında çamur lekeleri, ama sağlık ve neşeden pırıl pırıl kızaktan inerken:

"Ne o, beklemiyor muydun?" dedi. Sonra Levin'i kucaklayarak ekledi: "Birincisi seni görmeye, ikincisi avlanmaya, üçüncüsü de Yerguşovo'daki ormanı satmaya geldim."

"Çok güzel! Ya şu bahara ne dersin? Kızakla nasıl gelebildin?"

Tanıdık arabacı:

"Araba ile gelmek daha güç olurdu Konstantin Dmitriç," diye cevap verdi.

Levin, bir çocuk sevinciyle candan gülümseyerek:

"Seni gördüğüme çok, pek çok sevindim," dedi.

Levin arkadaşını, misafirler için ayrılan odaya götürdü. Biraz sonra da Stepan Arkadyeviç'in, çantadan, kılıfı içinde bir tüfekten

ve puro mahfazasından ibaret eşyaları da odaya getirildi. Levin, yıkanıp üstünü başını değiştirmesi için arkadaşını yalnız bıraktı, kendisi de büroya, ekin ve yoncalar üzerine kâhya ile konuşmaya gitti. Evin şerefini korumakta her zaman büyük bir titizlik gösteren Agafya Mihaylovna onu, yemekle ilgili sorularla sofada karşıladı. Levin:

"Nasıl isterseniz öyle yapın, yalnız çabuk olun!" diyerek kâhyayı görmeye gitti.

Levin döndüğü zaman, Stepan Arkadyeviç yıkanmış, taranmış bir hâlde, neşe ile gülümseyerek kapısından çıkıyordu. İkisi birlikte yukarı çıktılar.

Stepan Arkadyeviç, burada her zaman bugünkü gibi bahar havası ve neşeli günler olmadığını unutarak:

"Sana geldiğim için öylesine sevinçliyim ki," dedi. "Senin yaşama sırlarını şimdi artık anlayacağım. Doğrusu sana imreniyorum. Ne güzel ev, her şey öylesine güzel ki! Neşeli, aydınlık. Dadın ne harika kadın! Gönül, önlüklü, güzel bir hizmetçi kız tercih ederdi tabii... Ama senin bu keşişçe yaşayışına, bu katı yöntemine böylesi daha iyi."

Stepan Arkadyeviç, birçok ilgi çekici havadis verdi. Bunların arasında özellikle Levin'i ilgilendiren havadislerden biri de ağabeyi Sergey İvanoviç'in bu yaz buraya, köye gelme isteğiyle ilgili haberdi. Stepan Arkadyeviç, Kiti'den ve genel olarak Şçerbatski'lerden söz etmedi. Yalnız karısının selamını iletti. Levin bu inceliğinden ötürü ona çok minnettardı. Stepan Arkadyeviç'in gelişi onu çok sevindirmişti. Her zamanki gibi, yalnızlığı sırasında onda, çevresindekilere anlatamayacağı bir yığın düşünce ve duygu birikmişti. Şimdi o, hem baharın şairce sevincini, hem çiftlik işlerindeki başarısızlık ve planlarını, hem de okuduğu kitaplar üzerine olan düşünce ve izlenimlerini; özellikle, kendisi farkında olmamakla beraber, temeli, ekonomi hakkındaki bütün eski kitapların eleştirisi olan kendi eserinin konusunu Stepan Arkadyeviç'e anlatıyordu. Her zaman sevimli olan, bir ima ile her şeyi anlayan Stepan Arkadyeviç bu seferki gelişinde her zamankinden daha sevimliydi. Bundan başka Levin onda ve onun kendisine karşı davranışlarında,

koltuklarını kabartan saygı dolu yeni bir nitelik ve şefkate benzer bir şeyler fark etti.

Öğle yemeğinin özellikle iyi olması için Agafya Mihaylovna ile aşçının gösterdikleri çaba, fena hâlde acıkan iki dostun mezelerin başına geçerek bol bol ekmek, tereyağı, tütsülenmiş balık ve tuzlu mantar yemeleriyle sonuçlandı. Ayrıca Levin'in, misafiri hayran bırakmak düşüncesiyle aşçının hazırladığı kıymalı poğaçaları beklemeden çorbayı istemesi de buna eklendi. Ama Stepan Arkadyeviç, başka çeşit yemeklere alışık olmakla birlikte önüne getirilen bütün yemekleri; likörü, ekmeği, tereyağını, hele tütsülenmiş balığı çok beğendi. Tuzlanmış mantar da, ısırgan çorbası da, beyaz salçalı tavuk da, beyaz Kırım şarabı da çok, çok nefisti.

Et kızartmasından sonra kalın sigarasını tellendiren Stepan Arkadyeviç:

"Çok iyi, çok iyi," dedi. "Şimdi ben, tıpkı, gürültülü patırtılı bir vapur yolculuğundan sonra sakin kıyıya çıkmış bir insan gibiyim. Neyse... Sen işçi unsurunun incelenmesi ve ekonomik metotların seçilmesinde kılavuzluk etmesi gerektiğini söylüyorsun! Doğrusu, ben bu konunun yabancısıyım. Ama bana öyle geliyor ki, teori ve bunun uygulanması işçi üzerinde de bir etki yapacaktır."

"Evet, ama dur; ben ekonomi politikten değil, ekonomi bilgisinden söz ediyorum. Bu bilim, tabii bilimler gibi olmalı ve olayların nedenlerini, işçileri, ekonomik ve etnografik yönden incelemelidir."

Bu sırada Agafya Mihaylovna reçellerle içeri girdi.

Stepan Arkadyeviç kendi tombul parmaklarının uçlarını öperek:

"Eh, Agafya Mihaylovna, balıklara, likörlere diyecek yok, doğrusu!.." dedi. Sonra arkadaşına dönerek: "Kostya daha vakit gelmedi mi?" diye ekledi.

Levin, pencereden tepesi çıplaklaşmış ormanın ardına çekilmekte olan güneşe baktı:

"Vakit geldi, geldi," dedi. Sonra: "Kuzma, arabayı hazırlasınlar!" diye ekledi ve aşağı indi.

Stepan Arkadyeviç de aşağı inerek içinde cilalı bir kutunun bulunduğu yelken bezinden yapılmış kılıfı kendi eliyle dikkatle çı-

kardı. Kutuyu açtı ve yeni model, pahalı tüfeğini monte etmeye koyuldu. Okkalı bir bahşiş kokusu alan Kuzma, Stepan Arkadyeviç'in yanından hiç ayrılmıyor, onun çoraplarını da, çizmesini de kendisi giydiriyordu. Stepan Arkadyeviç seve seve buna razı oluyordu.

"Kostya, biz burada yokken tüccar Riyabinin gelirse –çünkü ben ona bugün gelmesini söylemiştim– içeri almalarını ve biz gelinceye kadar bekletmelerini söyle..."

"Yoksa ormanını Riyabinin'e mi satıyorsun?"

"Evet, yoksa onu tanıyor musun?"

"Elbette tanıyorum. Onunla 'olumlu ve kesin' işlerim oldu."

Stepan Arkadyeviç gülmeye başladı. "Olumlu ve kesin" sözcükleri, tüccarın en sevdiği sözlerdi.

"Evet, çok gülünç konuşuyor," dedi ve ağlamaklı sesler çıkararak Levin'in etrafında dolaşan, onun elini, çizmelerini ve tüfeğini yalayan Laska'yı okşayarak ekledi: "Efendisinin nereye gideceğini anladı."

Dışarı çıktıkları zaman araba kapıda onları bekliyordu.

"Gideceğimiz yer uzak olmamakla birlikte arabayı koşmalarını söyledim. Yoksa yaya mı gidelim?"

Stepan Arkadyeviç arabaya yaklaşarak:

"Yok, araba ile gidelim daha iyi," dedi.

Sonra, arabaya oturarak kaplan postundan battaniye ile ayaklarını örttü ve bir yaprak sigarası tellendirdi.

"Nasıl oluyor da sen sigara içmiyorsun? Puro bir zevk değil, âdeta zevkin bir belirtisi, bir tacıdır. İşte yaşamak diye buna derler. Ne güzel! Tam da sürmek istediğim hayat!"

Levin gülümseyerek:

"Sana engel olan mı var?" dedi.

"Hayır, sen mutlu bir adamsın. Sevdiklerinin hepsi sende var: Atları seviyorsun atların var; köpekleri seviyorsun köpeklerin var; av alanların, çiftliğin var."

Levin, Kiti'yi hatırlayarak:

"Mutluluğum belki de şundan ileri geliyor: Bende olanlara seviniyor, olmayanların üzerine de düşmüyorum," dedi.

Stepan Arkadyeviç, arkadaşının ne demek istediğini anladı, yüzüne baktı, ama bir şey söylemedi.

Levin, Oblonski'nin her zamanki inceliğiyle, kendisinin Şçerbatski'lerden söz açılmasından korktuğunu fark edip onlardan söz etmeyişine minnettardı. Ama artık, Levin, ona böylesine acı veren şeyi öğrenmeyi istiyor, fakat konuşmaya cesaret edemiyordu.

Levin, sadece kendisini düşünmenin hiç de iyi bir şey olmadığını akıl ederek:

"Ee, senin işlerin nasıl gidiyor?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç'in gözleri neşe ile parladı. Levin'in sorusunu kendine göre yorumlayarak:

"Ama sen insanın belirli bir tayını varken francala sevebileceğini kabul etmiyorsun," dedi. "Sana göre bu bir suçtur. Bense aşksız bir hayat kabul etmiyorum. Ne yapalım, benim yaradılışım böyle. Hem doğrusunu istersen bunun başkalarına verdiği zarar öyle az, sana sağladığı zevk ise öyle çok ki..."

Levin:

"Ne o, yoksa yeni bir şey mi var?" diye sordu.

"Var, kardeş. *Ossian** tipi kadınları bilir misin? Hani rüyalarda görülen kadınlar... İşte bu kadınlar bazen gerçek hayatta da vardır. Hem bunlar müthiş kadınlardır. Bilir misin, kadın öyle bir konudur ki, onu ne kadar incelersen incele her zaman yepyenidir."

"Öyleyse onu incelememek daha iyi."

"Hayır. Bilmem hangi matematikçi; 'zevk, gerçeği bulmakta değil, onu aramaktadır,' demiş."

Levin bir şey söylemeden onu dinliyor ve bütün çabalarına rağmen kendini arkadaşının yerine koyarak onun duygularını ve bu çeşit kadınları incelemenin güzelliğini bir türlü anlayamıyordu.

---

* Ossian: Efsanevi Kelt kahramanı ve saz şairi. Machperson, 1762-63'de, *Ossian* adı altında bütün şiirlerini yayımlamıştır; bu şiirlerde yer alan dişi kahramanların çoğu trajik ve esrarengiz birer tiptir. *–H. Âli Ediz*

XV

KUŞLARIN geçit yeri, pek de uzak olmayan bir yerde, bir dereciğin üzerinde, küçük bir akçakavak ormanındaydı. Ormana vardıkları zaman Levin arabadan indi. Oblonski'yi karsız, yosunlu ve batak bir düzlüğün köşesine götürdü. Kendisi de düzlüğün öteki kenarına, çifte kayın ağacının yanına döndü ve tüfeğini, alttaki kuru budaklardan birinin çatallaştığı yere dayadı. Kaftanını çıkardı, beline bir kuşak sardı, kollarının serbestliğine engel olacak bir şey olup olmadığını anlamak için kollarını hareket ettirdi.

Onun arkasında yürüyen tüyleri ağarmış ihtiyar Laska, ihtiyatla Levin'in karşısına geçip oturdu ve kulaklarını dikti. Güneş, büyük ormanın ardında batıyordu. Akçakavak ormanında şuraya buraya dağılmış kayın ağaçları, hemen hemen açılmak üzere olan tomurcuklu sarkık dalları ile, batan güneşin ışınları altında açıkça belli oluyordu.

Karın henüz kalkmadığı ormanın derinliklerinde sular, dar, yılankavi derecikler hâlinde, hafif bir şırıltı ile akıyordu. Küçük kuşlar cıvıldıyor, ara sıra bir ağaçtan ötekine konuyordu.

Eriyen toprağın ve boy atan otların etkisi ile kımıldayan kurumuş yaprakların hışırtısı, bu mutlak sessizlikte işitiliyordu.

Topraktan yeni çıkan bir otun yanındaki arduvaz renkli ıslak bir kayın yaprağının kımıldadığını fark eden Levin, kendi kendine: 'Otların büyüdüğü nasıl da duyuluyor ve görülüyor!' dedi. Levin ayakta duruyor, bir yosunlarla örtülü ıslak toprağa, bir etrafı gözetleyen ve dinleyen Laska'ya, bir önünde uzanan dağın eteğindeki tepesi çıplaklaşmış orman denizine, bir de beyaz parçalar hâlinde yükselen bulutların kararttığı gökyüzüne bakıyor, etrafı dinliyordu. Bir atmaca da, yine o yöne uçarak gözden kayboldu. Kuşlar, ormanın derinliklerinde, gittikçe daha canlı, daha telaşlı ötüşüyorlardı. Yakınlarında bir yerde bir puhu kuşu ofladı. Laska irkilerek ihtiyatla birkaç adım attı ve başını bir yana eğerek dinlemeye koyuldu. Derenin ötesinden bir guguk kuşunun sesi duyuldu. Kuş, iki kez, alışılmış sesiyle gugukladı. Sonra kısık bir sesle acele acele bağırmaya başladı ve sesine kendisi de şaşırıp sustu.

Stepan Arkadyeviç, çalıların arkasından çıkarak:

"Nasıl?" diye söylendi. "Daha şimdiden guguk kuşu!"

Levin, kendisinin bile hoşuna gitmeyen sesiyle ve isteksizce ormanın sessizliğini bozarak:

"Evet, işitiyorum," dedi. "Şimdi erken çıkıyorlar."

Stepan Arkadyeviç çalıların arkasına geçti. Levin sadece, bir kibritin parlak alevini ve bu alevin yerini alan sigaranın kırmızı başını ve mavi dumanını gördü.

Çıt! Çıt! Stepan Arkadyeviç'in, tüfeğinin horozunu kaldırdığı duyuldu.

Oblonski, ince sesli yaramaz bir tayın kişnemesini andıran sürekli bir bağırışa Levin'in dikkatini çekerek:

"Bu bağıran ne?" diye sordu.

Levin, tüfeğinin horozunu kaldırarak:

"Bunun ne olduğunu bilmiyor musun?" dedi. "Bu bir erkek tavşandır. Ama artık konuşmayalım! Bak, dinle, bir kuş uçuyor."

Uzaktan, avcıların çok iyi tanıdıkları o bilinen ahenkte, ince bir ıslık duyuldu. İki saniye sonra bir ikincisi, bir üçüncüsü işitildi, üçüncü ıslıktan sonra da boğuk bir hırıltı duyuldu.

Levin, gözleriyle sağı solu araştırdı. Birdenbire tam karşısında, göğün bulanık maviliklerinde, akçakavak ağaçlarının ince fidanlarının birbirine karıştığı dorukları üzerinde uçmakta olan bir kuş beliriverdi. Kuş, dosdoğru ona doğru uçuyordu. Kuşun, sık dokunmuş bir kumaşın düzgün yırtılışını andıran yakın hırıltılarını, taa kulağının dibinde duydu. Tam Levin'in nişan almaya davrandığı sırada, Oblonski'nin gizlendiği çalılığın ardından kızıl bir şimşek çaktı. Kuş, bir ok gibi kendini aşağı bıraktı, sonra yine havalandı. Tekrar bir şimşek çaktı ve bir silah sesi duyuldu. Kuş, kendini havada tutmak ister gibi, kanatlarını çırptı, sonra çırpmaktan vazgeçti, bir an havada durdu ve bütün ağırlığıyla batak toprağa düştü.

Dumanların ardından bir şey göremeyen Stepan Arkadyeviç:

"Yoksa ıska mı geçtim?" dedi.

Levin, bir kulağını kaldırarak ve tüylü kuyruğunun ucunu sallayarak, aldığı tadı uzatmak ister gibi, efendisine getirmekte oldu-

ğu vurulmuş kuşla, ağır ağır ilerleyen ve âdeta gülümseyen Laska'yı gösterdi:

"İşte kuş," dedi. "Vurduğuna çok sevindim doğrusu."

Bununla birlikte, bu çulluğu kendisi vuramadığı için bir kıskançlık duymaktan da kendini alamadı.

Stepan Arkadyeviç tüfeğini doldurarak cevap verdi:

"Sağ namlu çok kötü ıskaladı," dedi. "Sus... Bir tane daha geliyor."

Gerçekten de, birbirini kovalayan kulak tırmalayıcı ıslıklar duyuldu. İki çulluk oynaşarak ve birbirini kovalayarak, çığlık atmadan, sadece ıslık çalarak, dosdoğru avcıların üzerine geldiler. Dört tüfek sesi duyuldu. Çulluklar kırlangıç gibi hızlı bir dönüş yaptılar ve gözden kayboldular.

• • •

Av çok güzel oldu. Stepan Arkadyeviç iki çulluk daha vurdu. Levin de iki tane vurdu ama bunlardan biri bulunamadı. Ortalık kararıyordu. Parlak gümüş renkli çoban yıldızı, alçaklarda, batıda, kayın ağaçlarının arkasında tatlı ışığı ile parıldamaya başladı. Doğuda, yükseklerde, karanlık Arkturus, kızıl ışığı ile yanıyordu. Levin, başı üzerinde, gökte, Büyükayı yıldızlarını bir görüyor, bir kaybediyordu. Artık çulluklar uçmuyordu. Levin, kayın ağacı dalları arasında gördüğü Çobanyıldızı yükselinceye ve Büyükayı yıldızı kümesi iyice görününceye kadar beklemeye karar verdi. Çobanyıldızı artık dalları aşmıştı. Büyükayının arabası, oku ile, karanlık gökyüzünde iyice belirmişti, ama Levin hâlâ bekliyordu.

Stepan Arkadyeviç:

"Daha vakit gelmedi mi?" diye sordu.

Orman artık sessizdi. Hiçbir kuş kımıldamıyordu.

Levin:

"Biraz daha duralım," dedi.

"Nasıl istersen."

Şimdi birbirlerinden on beş adım kadar uzakta duruyorlardı. Levin birdenbire:

"Stiva," dedi. "Baldızının evlendiğini ya da ne zaman evleneceğini niçin bana söylemiyorsun?"

Levin kendisini öylesine kararlı, öylesine sakin hissediyordu ki, düşüncesine göre hiçbir cevap onu heyecanlandıramazdı. Ama Stepan Arkadyeviç'in verdiği cevabı da hiç beklemiyordu.

"Kiti evlenmeyi düşünmedi, düşünmüyor da... Kendisi çok hasta, doktorlar onu yurt dışına gönderdiler. Hatta hayatından bile endişe ediyorlar."

Levin:

"Ne diyorsun!" diye bağırdı. "Çok hasta ha? Ona ne oldu? Nasıl oldu da..."

Onlar bunu konuştukları sırada Laska, kulaklarını dikerek bir yukarıya, göğe, bir sitemli sitemli onlara bakıyordu.

Laska: 'Tam da konuşacak zamanı buldular,' diye düşündü. 'İşte bir tane geliyor... Evet, ta kendisi... kaçıracaklar...'

Ama tam bu anda ikisi de, âdeta kulaklarını delen keskin bir ıslık sesi duydular. İkisi de bir anda tüfeklerine sarıldılar. İki şimşek çaktı, aynı anda iki tüfek patladı. Yükseklerden uçmakta olan çulluk, kanatlarını çırptı ve incecik ayaklarını bükerek ormanın sık bir yerine düştü.

Levin:

"İşte bu güzel! İkimiz vurduk," diye bağırdı ve çulluğu aramak üzere Laska ile ormanın derinliklerine daldı.

'Beni üzen neydi?' diye düşündü, sonra hatırladı. 'Evet, Kiti hasta... elden ne gelir... Çok yazık...'

Henüz daha sıcak olan kuşu Laska'nın ağzından alarak, hemen hemen dolu olan çantasına koyarken:

"Buldu! Aferin benim akıllı köpeğim!" dedi.

Sonra, Stepan Arkadyeviç'e seslenerek:

"Stiva, buldum!" diye bağırdı.

XVI

EVE dönerlerken, Levin, Kiti'nin hastalığı ve Şçerbatski'lerin planları üzerine ayrıntılı sorular sordu. Gerçi bunu itiraf etmekten utanıyordu ama öğrendiği şeyler hoşuna gitmişti. Çünkü umut kapısı henüz kapanmamıştı. Ona böylesine acı verenin de

şimdi acı çekmekte olması daha da çok hoşuna gitmişti. Ama Stepan Arkadyeviç, Kiti'nin hastalığının nedenlerini anlatmaya koyulup Vronski'nin adını anınca, Levin onun sözünü keserek:

"Aile sırlarını öğrenmeye hiç hakkım yok; hem doğrusunu istersen merakım da yok," dedi.

Stepan Arkadyeviç, bir dakika önce böylesine neşeliyken şimdi arkadaşını böylesine kederli bir hâle koyan, Levin'in yüzündeki, çok iyi tanıdığı o bir anlık değişikliği yakalayıp belli belirsiz gülümsedi.

Levin:

"Riyabinin ile olan orman işini tamamıyla bitirdin mi?" diye sordu.

"Evet bitirdim. Çok iyi bir fiyat verdi: otuz sekiz bin ruble. Sekiz bin rublesi peşin, geri kalanını da altı yılda ödeyecek. Bu işle bir hayli uğraştım. Kimse bundan çok vermedi."

Levin, asık bir yüzle:

"Bu, ormanını ona bedava verdin demektir," dedi.

Stepan Arkadyeviç, şimdi her şeyin Levin'e kötü görüneceğini bilerek, babacan bir gülümseyişle:

"Niçin bedava olsun?" dedi.

Levin:

"Çünkü ormanın desyatini en aşağı beş yüz ruble eder," diye cevap verdi.

"Ah şu çiftlik sahipleri," dedi. "Bizim gibi şehirlilere karşı takındığınız şu küçümser tavrınız yok mu? Ama iş yapmaya gelince, biz bunu her zaman onlardan iyi beceririz! İnan ki ben her şeyi hesapladım. Orman çok elverişli bir fiyatla satılmıştır. O kadar ki, alıcının caymasından bile korkuyorum. Hem bu işlenmeye yarar bir orman değil, daha çok odun olarak kullanılmaya elverişli bir ormandır. Zaten desyatin başına 30 sajenden* fazla etmez. Oysa o bana desyatin başına iki yüz ruble verdi."

Stepan Arkadyeviç, *işlenmeye yarar* sözü ile Levin'i, şüphelerinde haksız olduğuna kesinlikle inandırmaya çalışmıştı.

---

* Sajen: İki metreyi aşkın bir uzunluk ölçüsüdür. Ancak burada "30 sajenden fazla etmez" sözü "60 metreküpten fazla odun alınmaz" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Levin, küçümser bir eda ile gülümsedi. 'Ben yalnız bunun değil, bütün bu şehirli beylerin tutumunu çok iyi bilirim. On yılda bir iki sefer köye gelir ve bir iki köy terimi öğrenip bunları yerli yersiz kullanırlar, sonra da her şeyi bildiklerine kesin olarak inanırlar: *İşlenmeye yararmış... 30 sajenden fazla etmezmiş...* Birtakım laflar ediyorlar, ama bir şey anladıkları yok,' diye düşündü.

Levin:

"Çalıştığın devlet dairesiyle ilgili yazılarda sana akıl öğretmeye kalkmam," dedi. "Gerekirse gelip sana akıl danışırım. Ama sen bu orman konusunu çok iyi bildiğine inanıyorsun! Bu, çetin bir konudur. Sen ağaçları saydın mı?"

"Ağaçlar nasıl sayılabilirmiş? Gerçi denizlerdeki kumu, göklerdeki gezegenlerin ışığını sayacak bir deha belki çıkabilir..."

"Ama işte Riyabinin'in yüksek dehası bunu başarabilir. Hiçbir tüccar, sana olduğu gibi kendisine bedava verilmedikçe, saymadan satın almaz. Ben senin ormanını bilirim, her yıl oraya avlanmaya giderim. Senin ormanının dönümü, peşin para beş yüz ruble eder. O sana, vadeli olarak dönümüne iki yüz ruble veriyor. Bu hesaba göre sen ona otuz bin ruble bağışlamış oluyorsun!"

Stepan Arkadyeviç, şikâyetçi bir tonla:

"Hayale kapılmaktan vazgeç," dedi. "Peki, niçin kimse bana bu fiyatı vermedi?"

"Çünkü onun tüccarlarla anlaşması vardır. Onlara da komisyon vermiştir. Ben onların hepsi ile iş yaptım, hepsini tanırım. Bunlar tüccar değil, tefecidirler. Riyabinin, yüzde on, yüzde on beş kâr getiren hiçbir işe girişmez. O bir rubleyi* 20 kapiğe alıncaya kadar bekler."

"Haydi, yeter! Bugün keyfin yerinde değil."

Levin, eve yaklaştıkları sırada, asık bir suratla:

"Hiç de değil," dedi.

Merdivenlerin önünde, besili bir atın sımsıkı koşulu olduğu, demir ve deri ile sımsıkı kaplı bir araba duruyordu. Arabada, Riyabinin'in arabacılığını yapan, sıkı sıkı kuşanmış, kanlı canlı kâhya oturuyordu. Riyabinin ise, eve girmişti bile; gelenleri holde karşıladı. Riyabinin uzun boylu, orta yaşlı, bıyıklı, yüzü traş-

* Bir ruble 100 kapiktir. *–H. Âli Ediz*

lı, çıkık çeneli, bulanık bakışlı, patlak gözlü, zayıfça bir adamdı. Sırtında, arka düğmeleri çok aşağıda dikilmiş mavi bir redingot, ayağında da topuklarına doğru inen bölümü akordeon biçiminde, baldırı düz, uzun konçlu çizmeler vardı. Çizmelerin üzerine kocaman lastikler giymişti. Mendiliyle yüzünü çevreleme sildi. Hiç gerekmediği hâlde önünü kapadı, girenleri gülümseyerek selamladı. Bir şeyler yakalamak ister gibi elini Stepan Arkadyeviç'e uzattı.

Stepan Arkadyeviç, elini ona vererek:

"Bakınız, siz de gelmişsiniz işte," dedi. "Çok güzel."

"Yol çok kötü olmakla birlikte ekselanslarının emirlerini yerine getirmemek cesaretini gösteremezdim, efendim. Yolun tümünü yaya yürüdüm, ama yine de zamanında geldim."

Sonra Levin'e dönerek ve onun da elini tutmaya çalışarak:

"Konstantin Dmitriç'e saygılarımla," dedi.

Ama suratını asan Levin, onun uzattığı eli görmezlikten gelerek çullukları çıkarmaya koyuldu.

Riyabinin, küçümser bir eda ile çulluklara bakarak:

"Avlanarak eğlendiniz, öyle mi efendim? Bunlar ne kuşu böyle? Demek tadı var," diye ekledi ve bundan yemek yapmanın zahmete değmeyeceğine olan kuvvetli kuşkusunu belirten bir beğenmezlikle başını salladı.

Levin, iyice suratını asarak Stepan Arkadyeviç'e Fransızca:

"Çalışma odama geçmek ister misin?" dedi. "Benim çalışma odama geçin, orada konuşursunuz!"

Riyabinin, kime, nasıl davranılacağında başkaları için güçlükler söz konusu olsa bile kendisi için hiçbir zaman hiçbir konuda güçlük olamayacağını anlatmak istiyormuş gibi küçümser bir güvenle:

"Nerede isterseniz olur," dedi.

Riyabinin, çalışma odasına girince, kutsal resmi arıyormuş gibi, alışkanlıkla etrafına bakındı. Ama resmi bulunca istavroz çıkarmadı. Kitaplığa ve kitap dolu raflara, çulluklara baktığı kuşku ile baktı. Bunlarla uğraşmanın zahmete değebileceğini bir türlü kabul etmek istemeyerek, küçümserlikle gülümsedi, beğenmezlikle başını salladı. Oblonski:

"Ee, parayı getirdiniz mi?" diye sordu. "Oturunuz."

"Biz parayı esirgemeyiz. Ben buraya görüşmeye, konuşmaya geldim."

"Ne üzerine konuşacağız? Otursanıza canım."

Riyabinin, koltuğa oturarak ve kendisi için en elverişsiz bir biçimde koltuğun arkalığına dayanarak:

"Oturmasına otururuz," dedi. "Ama biraz indirim yapmalısınız, prens. Bana yazık olacak. Paraya gelince, son kapiğine kadar hepsi hazır, paradan yana hiçbir gecikme olmaz."

Bu sırada tüfeğini dolaba koyarak kapıdan çıkmakta olan Levin, tüccarın bu son sözlerini duyunca durdu:

"Ormanı zaten bedavaya aldınız," dedi. "Arkadaşım bana geç geldi. Yoksa ormanın fiyatını ben biçerdim."

Riyabinin ayağa kalktı, gülümseyerek, sessizce Levin'i tepeden tırnağa kadar süzdü. Sonra Stepan Arkadyeviç'e dönerek, yüzünde gülümseme ile:

"Konstantin Dmitriç çok cimri," dedi. "Ondan hiçbir şey satın alınmaz. Kendisinden buğday satın almak istedim, iyi fiyat da verdim."

"Malımı size ne diye bağışlayayım? Ben onu ne yerde buldum, ne de çaldım."

"İnsaf edin, zamanımızda hırsızlık etmek asla mümkün değildir. Zamanımızda her iş açık mahkemede ve namuslu olarak görülür. Hırsızlık etmek kimin haddine... Biz namusluca konuştuk. Ormana yüksek bir fiyat istediler. Bu işte hesap yok."

"Bu işi bir sonuca bağladınız mı, bağlamadınız mı? Bağladıysanız, artık pazarlığa yer yok! Yok, bağlamadıysanız, ormanı ben alıyorum."

Riyabinin'in yüzündeki gülümseme, birdenbire kayboldu. Bu gülümsemenin yerini, bir atmacanın yırtıcı, sert görünüşü aldı. Aceleci, kemikli parmaklarıyla redingotunun düğmelerini çözdü. Gömleği, yeleğinin bakır düğmeleri, saatinin kordonu meydana çıktı. Koynundan çabuk çabuk, kocaman eski bir cüzdan çıkardı. Hızla istavroz işareti yaparak ve elini uzatarak:

"Buyurunuz, orman benimdir," dedi.

Sonra, suratını asarak ve cüzdanını sallayarak:

"Alın parayı, orman benimdir," diye ekledi. "Riyabinin işte böyle alış veriş eder, paraya acımaz!"

Levin:

"Ben senin yerinde olsam acele etmezdim," dedi.

Oblonski şaşırarak:

"Ama insaf et, ona söz verdim," dedi.

Levin, kapıyı hızla kapayarak odadan çıktı. Riyabinin kapıya baktı, gülümseyerek başını salladı:

"Bütün bunlar gençlik eseridir, tamamıyla çocukça davranışlardır," dedi. "Sizi namusumla temin ederim ki, ben bunu şan olsun diye alıyorum. 'Oblonski'nin koruluğunu başkası değil, Riyabinin satın aldı' demelerini istiyorum. Bu işin altından nasıl kalkacağımı Allah bilir. İnanın ki böyle. Lütfen sözleşmeyi yazalım."

Bir saat sonra tüccar Riyabinin, kürküne iyice sarılmış ve redingotunun kopçalarını iliklemiş bir hâlde, cebinde sözleşme, sımsıkı kapalı arabasına kuruldu ve evine yollandı. Yolda kâhyasına:

"Ah bu beyler," dedi. "Hep aynı konu."

Kâhya, dizginleri Riyabinin'e vererek ve arabanın meşin önlüğünü ilikleyerek:

"Öyledir öyle," dedi. "Ya alışveriş nasıl oldu Mihail İgnadyiç?"

"Eh işte..."

XVII

STEPAN Arkadyeviç, cebi tüccarın kendisine verdiği üç ay vadeli hazine bonolarıyla dolu olarak salona girdi. Orman işi çözümlenmiş, paralar cebe girmiş, ay çok iyi geçmişti. Stepan Arkadyeviç'in keyfi, neşesi çok yerindeydi. Bunun için de Levin'i pençesine alan neşesizliği dağıtmayı özellikle istiyordu. Böylesine iyi başlayan bir günü, iyi bitirmek istiyordu.

Gerçekten de Levin'in hiç neşesi yoktu. Sevgili misafirine karşı nazik ve sevimli olmak için gösterdiği bütün isteğe rağmen, kendini tutamıyordu. Kiti'nin evlenmediği haberinin yarattığı sarhoşluk yavaş yavaş başına vurmaya başlamıştı.

Kiti evlenmemişti ve hastaydı, hem de onu küçümseyen adama karşı duyduğu sevgiden hastaydı. Bu aşağılama, sanki, biraz da Levin'in payına düşmüyor muydu? Vronski, Kiti'yi küçümsemişti, Kiti de Levin'i küçümsemişti. Öyleyse Vronski de Levin'i küçümsemek hakkını kazanmış oluyordu. Bundan ötürü de Levin'in düşmanıydı. Ama Levin tüm bunları düşünmüyordu. O, bu işte kendisini aşağılayan bir şeyler olduğunu belli belirsiz hissediyordu. Ve şimdi, sinirlerini bozan asıl şeye kızmıyordu da, önüne çıkan her şeye yok yere çatıp duruyordu. Oblonski'nin aldatılışının evinde yaşanması onu sinirlendiriyordu.

Stepan Arkadyeviç'i yukarda karşılayarak:

"Nasıl, bitirdin mi?" dedi. "Akşam yemeği yiyecek misin?"

"Geri çevirmem doğrusu. Köyde amma da iştahım açıldı. Riyabinin'e niçin yemek teklif etmedin?"

"Şeytan görsün onun yüzünü!"

Oblonski:

"Olur şey değil," dedi. "Ona karşı nasıl davrandın öyle! Elini bile vermedin! Neden ona elini vermedin?"

"Çünkü ben uşağa el vermem. Üstelik uşak ondan yüz kat daha iyidir."

Oblonski:

"Amma da geri kafalı adamsın," dedi. "Hani sınıflar arasındaki kaynaşma?"

"Kimin hoşuna gidiyorsa güle güle kaynaşsın, bana gelince, ben bunu iğrenç buluyorum."

"Görüyorum ki, sen tam anlamıyla bir gericisin!"

"Doğrusunu istersen, ben hiçbir zaman ne olduğumu düşünmedim. Ben sadece Konstantin Levin'im, başka bir şey değil!"

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Hem, hiç de keyfi yerinde olmayan bir Konstantin Levin," dedi.

"Evet, keyfim yerinde değil; neden olmadığını biliyor musun? Beni bağışla ama senin şu budalaca satışın yüzünden."

Stepan Arkadyeviç, suçu olmadığı hâlde incitilen ve sinirlendirilen bir insan edasıyla, tatlı tatlı yüzünü buruşturarak:

"Ee, yeter artık," dedi. "Birisinin bir şeyi satıp da satıştan hemen sonra ona, 'bu çok daha fazla ederdi' denmediği hiç görülmüş müdür? Ama satarken kimse ona fazlasını vermemiştir. Hayır, bu zavallı Riyabinin'e bir hıncın olduğunu görüyorum."

"Belki de vardır. Ama nedenini biliyor musun? Belki de yine bana gerici diyeceksin ya da daha korkunç sözler söyleyeceksin! Ama ne olursa olsun sınıflar arası kaynaşmaya rağmen bağlı oluşuma çok sevindiğim soylular sınıfının her açıdan fakirleştiğini görmek gücüme gidiyor, beni üzüyor. Bu fakirleşme, lüks yaşamanın bir sonucu olsa, yine bir diyeceğim olmazdı. Efendice yaşamak soylu kişilerin harcıdır. Böyle yaşamasını ancak, beyzadeler bilir. Zamanımızda köylülerin topraklarımızı satın aldığını görmek beni üzmüyor. Bey aylak aylak geziyor, köylü çalışıyor. Haklı olarak da çalışmayanı yerinden atıp onun yerine geçiyor. Bunun böyle olması gerek, ben köylünün bu davranışından memnunum. Ama beni üzen şey soyluların, bilmem nasıl diyeyim, suçları olmadığı hâlde fakirleşmesini görmektir. Şurada Polonyalı bir toprak kiracısı, Nice'te oturan soylu bir kadının şahane çiftliğini yarı fiyatına satın alıyor; ötede bir tüccara, dönümü on ruble eden bir toprağın dönümünü bir rubleye kiraya veriyorlar. Sen de kalkıyorsun, ortada hiçbir sebep yokken, şu madrabaz herife otuz bin ruble bağışlıyorsun!"

"Ne yapmalıydım yani? Her ağacı oturup saymalı mıydım?"

"Elbet saymalıydın. Sen saymadın, ama Riyabinin oturup saymıştır. Riyabinin'in çocukları yaşama ve öğrenim olanakları bulacaklar, senin çocukların ise, belki de bulamayacaklar."

"Özür dilerim ama bu hesapta bir bayağılık var. Bizim kendi işlerimiz var, onların da kendi işleri. Onların da kazanması gerek. Zaten iş olmuş bitmiştir. Oh bak, tavada yumurta, en sevdiğim yemek. Agafya Mihaylovna da bize şu nefis kokulu votkasından elbet ikram edecektir."

Stepan Arkadyeviç, masanın başına geçip oturdu ve çoktandır böyle bir öğle ve akşam yemeği yemediğine Agafya Mihaylovna'yı inandırarak onunla şakalaşmaya başladı.

Agafya Mihaylovna:

"Siz hiç değilse övüyorsunuz," dedi. "Ama Konstantin Dmitriç, ona ne verirseniz, bu kuru bir ekmek kabuğu bile olsa, hiçbir şey söylemeden yiyip gidiyor."

Levin, kendini tutmak için harcadığı bütün çabaya rağmen, suratı asık ve suskundu. Stepan Arkadyeviç'e bir soru sorması gerekiyordu. Ama bunu ne zaman, ne şekilde sorması gerektiğine karar veremiyordu. Stepan Arkadyeviç, aşağı kendi odasına inmiş, soyunup dökünmüş, tekrar yıkanmış, fitilli gecelik entarisini giyerek yatmıştı. Levin ise, saçma sapan şeylerden söz ederek ve istediğini sormak gücünü kendinde bulamayarak arkadaşının odasında kalmayı boyuna uzatıyordu.

Levin, Agafya Mihaylovna'nın misafir için hazırladığı, ama Oblonski'nin kullanmadığı kokulu bir sabunu kâğıdından çıkararak:

"Nasıl da güzel sabun yapıyorlar," dedi. "Şuna bir bak, âdeta sanat eseri."

Stepan Arkadyeviç ağız dolusu esneyerek uykulu uykulu:

"Evet," dedi. "Zamanımızda her şeyde büyük bir gelişme var. Mesela tiyatrolar ve şu eğlence... eğlence... a-a-a! (Esnedi Oblonski) Her yerde elektrik... a-a!"

Levin:

"Evet, elektrik ışığı," dedi ve birdenbire sabunu yerine koyarak: "Vronski şimdi nerede?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç, esnemesini keserek:

"Vronski mi?" dedi. "Petersburg'da. Senden sonra hemen gitti, bir daha da Moskova'ya gelmedi."

Sonra dirseklerini masaya dayadı, iyilik dolu, baygın, uykulu gözlerinin birer yıldız gibi aydınlattığı güzel, pembe yüzünü avucuna yaslayarak devam etti:

"Biliyor musun Kostya," dedi. "Sana gerçeği söylüyorum, suç sende. Rakipten korktun. Ben ise, o zaman da sana söylediğim gibi, hanginizin daha şanslı olduğunu biliyordum, niye cepheden saldırmadın? Ben sana daha o zaman demiştim ki..." ve ağzını açmadan, sadece çenesiyle esnedi.

Levin ise arkadaşının yüzüne bakarak: 'Kiti'ye evlilik teklifinde bulunduğumu biliyor mu, bilmiyor mu? Yüzünde kurnaz, diplomat-

ça bir şeyler var,' diye düşündü ve kızarmakta olduğunu hissederek doğrudan doğruya Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin içine baktı.

Oblonski sözlerine devam etti:

"O zaman kızda bir şeyler vardıysa, bu sadece yüzeyde kalan bir istekten başka bir şey değildi. Biliyor musun, bu soyluluk ve bir gün sosyetede erişilecek parlak yer, kızı değil de annesini etkiledi."

Levin somurttu, reddedilerek uğradığı hakaret, sanki şimdi alınmış taze bir yara gibi yüreğini sızlattı. Evindeydi, evinde insana duvarlar yardım eder. Oblonski'nin sözünü keserek:

"Dur, dur," dedi. "Sen soyluluktan söz ediyorsun. Vronski'nin ya da kimin olursa olsun bir başkasının soyluluğu ne demektir ve beni küçümsemek hakkını nereden almıştır, sana sorabilir miyim? Sen Vronski'yi soylu sayıyorsun, ama ben saymıyorum. Babası, entrikalarla hiçten yükselmiş bir adam, annesi ise, önüne gelenle ilişki kurmuş bir kadın. Hayır, affedersin ama ben kendimi ve bana benzeyenleri, yani geçmişlerinde, ailelerinin, en yüksek kültür düzeyine erişmiş (yetenek ve zekâ söz konusu değil tabii) üç dört namuslu kuşağını gösterebilen babam ve dedem gibi, hiçbir zaman, hiç kimsenin önünde alçalmamış, hiçbir zaman kimseye muhtaç olmamış kişileri soylu sayarım. Ben böyle pek çok aile tanırım. Ormanda ağaçları saymam sana adice bir davranış gibi görünüyor, kendin ise Riyabinin'e otuz bin ruble bağışlıyorsun! Ama sen kira bedeli ve daha bilmem neler alacaksın, bense almayacağım, bundan ötürü de babadan kalma mallarımın ve kendi emeğimle kazandıklarımın üzerine titriyorum. Soylu olan bizleriz, yoksa zamanımızın güçlülerinden aldıkları sadaka ile geçinen ve yirmi kapiğe satın alınabilen kişiler değil."

Stepan Arkadyeviç, Levin'in, yirmi kapiğe satın alınabilen sözü ile kendisini de kastettiğini hissetmekle beraber içtenlikle ve neşe ile ona cevap verdi. Levin'in canlılığı samimi olarak hoşuna gitmişti:

"Sen kime kızıyorsun kuzum?" dedi. "Ben de seninle aynı düşüncedeydim. Kime kızıyorsun? Gerçi Vronski üzerine söylediklerinin çoğu doğru değil ama, ben ondan söz etmiyorum. Sana açıkça söylüyorum, senin yerinde olsam, benimle Moskova'ya gelir ve..."

"Hayır, bilip bilmediğini bilmiyorum ama benim için önemi yok. Sana şunu söyleyeyim ki, ben evlilik teklifinde bulundum ve reddedildim. Katerine Aleksandrovna şimdi benim için ağır ve utanılacak bir hatıradan başka bir şey değildir."

"Neden? Ne saçma şey!"

Levin:

"Artık konuşmayalım," dedi. "Sana kabalık ettiysem beni bağışla, rica ederim."

Bütün içindekileri döktükten sonra şimdi yine sabahki hâlini aldı, gülümseyerek:

"Bana kızmıyorsun, değil mi Stiva? Rica ederim kızma," dedi ve arkadaşının elini tuttu.

"Yok, canım, hiç de kızmadım, hem ortada kızacak bir şey yok ki... Birbirimize açılmamıza çok sevindim. Biliyor musun, sabah avlanmaları çok iyi olur, ne dersin gidelim mi? Hiç uyumadan, avdan doğruca istasyona giderim."

"Çok güzel!"

XVIII

VRONSKİ'NİN bütün iç dünyası aşkıyla dopdolu olduğu hâlde, dış dünyası, değişmez bir biçimde, sosyetede ve alayındaki eski, alışılmış ilişkileri ve çıkarları yönünde sürüp gidiyordu. Alayın, Vronski'nin hayatında çok önemli bir yeri vardı. Çünkü Vronski alayını seviyordu, üstelik alayda da onu seviyorlardı. Alayında sadece onu sevmekle kalmıyor, onu sayıyor, onunla övünüyorlardı. Onunla övünüyorlardı, çünkü böylesine parlak bir eğitim ve öğrenim görmüş, böylesine yetenekli, bütün şöhret, yükselme, başarı kapıları kendisine açık olan böylesine zengin bir adam bütün bunları küçümsemiş, bütün hayat çıkarları içinde, alayının ve alay arkadaşlığının çıkarını hepsinden üstün tutmuştu. Vronski, arkadaşlarının kendisi hakkındaki bu görüşlerini biliyor, bu yaşayışı sevmesi dışında, arkadaşlarının kendisiyle ilgili bu görüşlerini korumak zorunda olduğunu da hissediyordu.

Vronski'nin, arkadaşlarından hiçbirisiyle aşkı üzerine konuşmaması, çok içilen içki âlemlerinde bile (zaten onun, kendisini tutamayacak kadar sarhoş olduğu hiç görülmemişti) ağzından bir şey kaçırmaması, ilişkisini çıtlatmak isteyen hoppa arkadaşlarının ağzını tıkaması çok doğaldı. Ama yine de, bütün şehir onun aşkını biliyordu. Herkes onun Anna Karenina ile olan ilişkisini az veya çok öğrenmişti. Gençlerden çoğu, bu aşkta Vronski'nin özellikle en ağırına giden bir noktadan, Karenin'in yüksek mevkiinden, buna bağlı olarak da bu ilişkinin yüksek sosyetede kendisinden söz ettirme vesilesi vereceğinden ötürü delikanlıya imreniyorlardı.

Anna'ya imrenen ve ona *doğrucu* denilmesinden çoktandır bıkmış olan genç kadınların çoğu, tahminlerinin haklı çıkmasına seviniyorlardı. Aşağılamalarının bütün ağırlığıyla Anna'ya yüklenmek için, toplumda biraz destek bulmayı bekliyorlardı. Zamanı gelince kadına atacakları çamur topaklarını şimdiden hazırlıyorlardı. Yaşlı kişilerin çoğu ve yüksek mevkilerdeki kişiler, doğmakta olan bu sosyete rezaletinden hoşnut değillerdi.

Vronski'nin annesi, oğlunun Anna ile olan ilişkisini öğrenince, önceleri buna sevinmişti.* Çünkü onun anlayışına göre hiçbir şey, parlak bir delikanlının gelişimini sosyetedeki bir aşk kadar tamamlayamazdı. Çünkü kendisinin böylesine hoşuna giden, boyuna oğlundan söz eden Karenina, Kontes Vronskaya'nın anlayışına göre, yine de bütün öteki güzel ve namuslu kadınlar gibiydi. Ama oğlunun, kendisine teklif edilen ve mesleği bakımından çok önemli olan bir işi, sadece Karenina ile görüşmesine fırsat veren alayında kalabilmek düşüncesiyle reddettiğini, bu yüzden yüksek mevkilerdeki kişilerin de oğlundan hoşnut olmadıklarını son zamanlarda öğrendi ve görüşünü değiştirdi. Bu ilişki üzerine edindiği bütün

---

* Vronski'nin annesinin, 'Bir genç adama, tam manasıyla olgunlaşması yolunda hiçbir şeyin, kaymak tabaka sosyetesinde entrikaya karışmak kadar yardımcı olamayacağı,' konusundaki görüşü, Tolstoy'un Kazan Üniversitesi'nde okurken evinde oturduğu halası P. İ. Yuşkova'nın görüşüne tıpatıp uymaktadır. Tolstoy bize, *İtiraflar*'ında şunları söylüyor: "Yanında kaldığım ve kendisi insanların en temizi olan müşfik teyzem bana her zaman, en büyük isteğinin, benim evli bir kadınla ilişki kurmam olduğunu söyler, şöyle derdi: *Rien ne forme un jeune homme, comme une liaision avec une femme comme il faut. –H. Âli Ediz*

bilgiler, bunun, kendisinin iyi karşılayacağı, parlak, zarif bir sosyete ilişkisi olmadığını gösteriyordu. Bu ancak, yine kendisine anlattıklarına göre, oğlunu delilikler yapmaya götürebilen Werther biçimi delice bir tutkuydu.* Bu da onun hoşuna gitmemişti. Kadın oğlunu, onun, Moskova'dan birdenbire ayrılışından beri görmemişti. Yanına gelmesi için de, büyük oğlu ile ona haber göndermişti.

Vronski'nin ağabeyi de kardeşinden hoşnut değildi. O, bu aşkın büyük ya da küçük, ihtiraslı ya da ihtirassız, ahlaka uygun ya da aykırı olup olmadığıyla ilgilenmiyordu. (Aile babası olduğu hâlde o da bir dansözle yaşıyordu. Bundan dolayı bu gibi şeylere hoşgörüyle bakardı.) Ama o bu aşkın, kendilerini beğendirmek zorunda oldukları kimselerce beğenilmeyen bir aşk olduğunu biliyor, bundan ötürü de kardeşinin davranışını uygun görmüyordu.

Vronski'nin alaydaki görevinden ve sosyeteden başka bir uğraşı daha vardı: At merakı. Vronski'nin atlara ihtiras hâlinde bir tutkusu vardı.

Bu yıl, subaylar arası engelli at yarışları yapılacaktı. Vronski de bu yarışlara yazıldı. Safkan bir İngiliz kısrağı satın aldı. Aşkına rağmen, ölçüyü elden bırakmamakla birlikte, kendini bu yarışların tutkusuna kaptırdı.

Bu iki tutku birbirine engel olmuyordu. Tam tersine, kendisini şiddetle heyecanlandıran izlenimlerden onu kurtaracak ve dinlendirecek, aşkının dışında bir iş, bir tutku gerekti.

XIX

KRASNOYE-SELO yarışlarının yapılacağı gün Vronski, bir bifteк yemek için her zamankinden daha erken bir saatte alay lokantasının genel salonuna gelmişti. Ağırlığı, tam da yarışta kabul edilen dört buçuk puda eşit olduğundan sıkı bir perhiz yapması gerekmiyordu. Ama şişmanlamaması da gerektiğinden, unlu ve şekerli besinler yemekten kaçınıyordu. Beyaz yeleğinin üzerine

* Burada Goethe'nin ünlü eseri *Die Leiden des jungen Werthers* (Genç Werther'in Acıları) adlı romana atıf yapılıyor. Romanın kahramanı, arkadaşının karısı Lotte'ye olan aşkı yüzünden kendini öldürür.–*H. Âli Ediz*

giydiği ceketinin önü açık olarak masanın başında oturuyordu. Dirseklerini masaya dayamış, ısmarladığı bifteği bekleyerek tabağının üzerindeki Fransızca romana bakıyordu. Sadece, girip çıkan subaylarla konuşmamak için romana bakıyor ve Anna'nın bugün koşudan sonra kendisine verdiği randevuyu düşünüyordu. Vronski onu üç gündür görmemişti. Kocası yurt dışından döndüğü için, bugün bu randevunun olup olamayacağını kestiremiyor, bunu nasıl öğrenebileceğini de bilmiyordu. Anna ile son defa, yeğeni Betsi'nin villasında görüşmüştü. Karenin'lerin villasına ise, elden geldiğince seyrek gidiyordu. Şimdi ise oraya gitmek istiyor ve 'bunu nasıl yapmalı' diye düşünüyordu.

'Anna'nın at yarışlarına gelip gelmeyeceğini öğrenmem için Betsi'nin beni gönderdiğini söylerim. Şüphesiz gideceğim,' diye karar verdi ve başını kitaptan kaldırdı. Onu görmenin mutluluğunu hayalinde kuvvetle canlandırdı, yüzü parladı.

Ismarladığı bifteği sıcak gümüş bir tabak içinde getiren uşağa:

"Acele bir troyka hazırlamaları için birini bizim eve gönder," dedi ve tabağı önüne çekerek yemeye koyuldu.

Bitişikteki bilardo salonundan bilardo toplarının takırtısı, konuşmalar ve gülüşmeler duyuluyordu. Giriş kapısında iki subay göründü: Biri, genci, zayıf, ince yüzlüydü. Soylular harp okulundan alaya yeni gelmişti. Ötekisi, kolunda bilezik bulunan, küçücük yağlı gözlü, şişman, yaşlı bir subaydı.

Vronski onlara baktı, suratını astı, görmezlikten gelerek kitabına eğildi, yemeye ve okumaya koyuldu.

Şişman subay, Vronski'nin yanına oturarak:

"Ne o, çalışmak için kuvvet mi topluyorsun?" dedi.

Vronski, kaşlarını çatarak ve ağzını silerek, ona bakmadan:

"Görüyorsun," dedi.

Beriki, genç subaya bir sandalye hazırlarken:

"Şişmanlamaktan korkmuyor musun?" diye sordu.

Vronski tiksinti belirten bir yüz ekşitmesiyle ve bütün dişlerini göstererek, öfkeli öfkeli:

"Ne?" dedi.

"Şişmanlamaktan korkmuyor musun?"

Vronski cevap vermeyerek:

"Garson, heres* getir!" diye seslendi ve kitabını tabağının öbür yanına götürerek okumasına devam etti.

Şişko subay şarap listesini aldı, genç subaya dönerek:

"İçeceğin şarabı kendin seç!" dedi ve arkadaşının yüzüne bakarak şarap listesini uzattı.

Genç subay, göz ucu ile ürkek ürkek Vronski'ye bakarak ve yeni terlemeye başlayan bıyıklarını parmaklarıyla tutmaya çalışarak:

"İstersen Rhin şarabı içelim," dedi ve Vronski'nin bu yana dönmediğini görünce yerinden kalkarak:

"Bilardo salonuna gidelim," dedi.

Şişko subay bu teklife boyun eğerek yerinden kalktı, ikisi birlikte kapıya doğru yürüdüler.

Bu sırada uzun boylu, düzgün vücutlu süvari yüzbaşısı Yaşvin salondan içeri girdi. İki subayı küçümser bir eda ile başı ile selamladı ve Vronski'ye yaklaştı. Kocaman eliyle Vronski'nin apoletine şiddetle vurarak:

"Ah, ta kendisi!" diye bağırdı.

Vronski öfkeli öfkeli arkasına baktı. Ama yüzü hemen ona özgü sakin ve kesin bir yumuşaklıkla parladı.

Yüzbaşı, yüksek, bariton bir sesle:

"Aferin Alyoşa!**" dedi. "Biraz yer, üzerine de bir kadeh yuvarlarsın."

Vronski:

"Canım yemek istemiyor," dedi.

Bu sırada yemek salonundan çıkmakta olan iki subaya alaycı gözlerle bakan Yaşvin:

"Çifte kumrular," dedi ve sandalyenin boyuna göre çok uzun gelen daracık pantolonunun içindeki baldır ve bacaklarını, keskin birer köşe yapacak biçimde bükerek Vronski'nin yanına oturdu. Sonra da:

---

* Heres: Bir beyaz şarap çeşididir. Adını İspanya'daki Heres de la Frontera şehrinden almıştır. *–H. Âli Ediz*

** Alyoşa: Aleksandr, Aleksi adlarının küçültülmüşüdür. *–H. Âli Ediz*

"Dün Krasnoye Tiyatrosuna niye gelmedin?" diye ekledi. "Numerova hiç de fena değildi. Neredeydin?"

Vronski:

"Tverskoy'larda biraz fazla oturmuşum," dedi.

"Yaa!"

Zevk ve eğlence düşkünü, kumarcı, hiçbir olumlu prensibi olmamak şöyle dursun, ahlak dışı prensipleri olan Yaşvin, alayda Vronski'nin en iyi arkadaşıydı. Vronski onu, çoğu zaman bir küp gibi içmesine ve uyumamasına rağmen hep aynı kalmasını sağlayan olağanüstü fizik gücünden ötürü severdi. Vronski onu, üstleriyle ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde, kendisine karşı saygı ve korku aşılayarak gösterdiği büyük manevi güçten ötürü de severdi. On binlerce rublelik kumar oyunlarını, içtiği şaraba rağmen, her zaman çok sağlam ve ince oynayarak İngiliz kulübünde baş oyuncu sayılması da, bu manevi gücün bir başka belirtisiydi. Vronski'nin Yaşvin'i sevmesi ve sayması, özellikle onun kendisini adı ve zenginliği için değil, düpedüz kendisi için sevdiğini hissetmesindendi. Vronski bütün tanıdıkları içinde yalnız Yaşvin'le kendi aşkı üzerine konuşmak isterdi. Görünüşte her türlü duyguyu küçümsemesine rağmen, yalnız Yaşvin'in, şimdi Vronski'nin bütün hayatını dolduran o güçlü ihtirası anlayabileceğini hissediyordu. Bundan başka Yaşvin'in dedikodu ve rezaletlerden bir tat almadığına, bu duyguyu gerektiği gibi anladığına yani, aşkının bir şaka, bir eğlence olmayıp daha ciddi, daha önemli bir şey olduğunu bildiğine ve inandığına güveni vardı.

Vronski, Yaşvin'le aşkı üzerine konuşmamıştı. Ama onun her şeyi bildiğini, gerektiği gibi her şeyi anladığını biliyordu ve onun gözlerinde bunu okumak hoşuna gidiyordu.

Vronski, Tverskoy'larda olduğunu söyleyince Yaşvin:

"Ah, evet," dedi ve kara gözlerinde bir ışık tutuştu. Sol bıyığını yakalayarak kötü bir alışkanlıkla ağzına sokmaya başladı.

Vronski:

"Ee, sen dün ne yaptın? Kazandın mı?" diye sordu.

"Sekiz bin kazandım. Ama üç bininden hayır yok, vereceğinden şüpheliyim."

Vronski gülerek:

"Eh, öyleyse benim için de kaybedebilirsin," dedi. (Yaşvin, Vronski için büyük bir para koyarak bahse girmişti).

"Asla kaybetmem. Yalnız Mahotin tehlikeli."

Böylece konuşma, şimdi Vronski'nin düşünebileceği biricik konu olan gelecek at yarışlarına kaydı.

Vronski:

"Gidelim," dedi. "Ben bitirdim." Ve kapıya doğru yürüdü.

Yaşvin de kocaman bacaklarını ve uzun belini doğrultarak kalktı.

"Öğle yemeği yemem için vakit erken, ama bir şeyler içmeliyim. Şimdi gelirim," dedi ve komutada ün almış, camları titreten gür sesiyle:

"Garson, şarap!" diye bağırdı. Sonra yine, seslenerek, "Hayır, getirme istemiyorum!" diye ekledi. "Eve gidiyorsan ben de seninle gelirim."

Vronski ile birlikte çıktılar.

XX

VRONSKİ, ikiye bölünmüş temiz, geniş bir Finlandiya köy evinde konaklıyordu. Petritski ordugâhta da onunla beraber oturuyordu. Vronski ile Yaşvin içeri girdikleri zaman Petritski uyuyordu.

Yaşvin bölmenin arkasına geçti, burnunu yastığa gömmüş, saçları karmakarışık Petritski'yi omzundan dürterek:

"Kalk artık," dedi. "Uyuduğun yeter!"

Petritski birdenbire dizleri üzerinde sıçradı ve etrafına bakındı. Vronski'ye dönerek:

"Kardeşin buraya geldi," dedi. "Beni uykudan uyandırdı, Allah cezasını versin, yine geleceğini söyledi."

Petritski yine yorganı sırtına çekerek yastığa gömüldü ve yorganı sırtından çekmekte olan Yaşvin'e öfkelenerek:

"Beni rahat bırak Yaşvin!" diye bağırdı. "Bırak!"

Sonra dönerek gözlerini açtı ve:

"İyisi mi sen bana ne içmem gerektiğini söyle," dedi. "Ağzımın içi zehir gibi!"

Yaşvin, kalın sesiyle:

"Votka hepsinden iyidir," dedi ve herhâlde kendi sesini duymaktan hoşlanıyor olmalı ki: "Tereşçenko, efendine votka ile hıyar turşusu getir!" diye bağırdı.

Petritski, yüzünü buruşturup gözlerini ovuşturarak:

"Votka iyi gelir mi dersin? Ha?" diye sordu. "Sen de içer misin? Birlikte içelim!"

Petritski yatağından kalkarak ve kollarının altından, kaplan derisinden bir örtüye sarınarak:

"Vronski, sen içecek misin?" dedi.

Bölmenin kapısına çıktı. Ellerini havaya kaldırarak Fransızca bir şarkı mırıldanmaya başladı: "Tula'da bir kral vardı."*

"Vronski, içecek misin?" diye tekrarladı.

Uşağının kendisine uzattığı redingotu giyen Vronski, Petritski'ye:

"Git başımdan!" diye bağırdı.

Yaşvin:

"Böyle nereye?" diye sordu ve yaklaşmakta olan bir arabayı görünce ekledi: "İşte troykan da geliyor."

Vronski:

"Tavlaya gideceğim," dedi. "Sonra, atlarla ilgili bir iş için Briyanski'ye de uğramam gerek."

Vronski gerçekten de Peterhof'tan on verst kadar uzakta oturan Briyanski'ye uğramaya ve atın parasını götürmeye söz vermişti. Oraya da yetişmek istiyordu. Ama arkadaşları, onun sadece oraya gitmediğini hemen anladılar.

Petritski şarkı söylemeye devam ederek, 'bunun ne biçim bir Briyanski olduğunu biliyoruz' anlamında bir gözünü kırptı ve dudaklarını şişirdi.

Yaşvin:

---

* Bu cümle, Faust'ta, Gretchen'ın şarkısının başlangıcıdır. *Es war ein König in Thule –H. Âli Ediz*

"Sakın geç kalma!" demekle yetindi. Ve sözü değiştirmek için pencereye baktı. Kendisinin sattığı dip beygiri kastederek: "Nasıl, bizim demirkırı iyi çalışıyor mu?" diye sordu.

Petritski, artık kapıdan çıkmakta olan Vronski'ye:

"Dur!" diye bağırdı. "Kardeşin sana bir mektupla bir pusula bıraktı. Dur bakayım, nerede?"

Vronski durdu.

"Nerede onlar?"

Petritski, elinin işaret parmağını burnundan alnına doğru götürerek:

"Nerede onlar? İşte bütün mesele!" diye söylendi.

Vronski gülümseyerek:

"Söylesene, ne saçma şey!"

"Ocağı henüz yakmadım, buralarda bir yerde olmalı."

"Bırak şu şakaları! Mektup nerede?"

"Yok, vallahi, unutmuşum. Yoksa rüyada mı gördüm. Dur, dur! Hem bunda öfkelenecek ne var sanki! Sen de benim gibi dün gece adam başına dört şişe içseydin, nerede yattığını bile unuturdun. Dur hele, şimdi hatırlarım."

Petritski kendi bölmesine geçti ve yatağına girdi.

"Dur bakayım! Ben böyle yatıyordum, o da şöyle duruyordu. Evet, evet, evet... İşte mektup!"

Ve Petritski mektubu, sakladığı şiltenin altından çıkardı.

Vronski mektubu ve kardeşinin pusulasını aldı. Bu, beklediği mektuptu. Annesi mektubunda, oğlunun gelmeyişine sitem ediyordu. Pusula ise konuşmaları gerektiğini yazan kardeşindendi. Vronski, hepsinin aynı meseleye değindiğini biliyordu. 'Bundan onlara ne?' diye düşündü ve her iki kâğıdı buruşturarak yolda daha dikkatli okumak için redingotunun düğmeleri arasına soktu. Köy evinin koridorunda, iki subayla karşılaştı. Biri kendi alayından, öteki de başka bir alaydandı.

Vronski'nin evi, her zaman, bütün subayların sığınağıydı.

"Nereye?"

"Bir iş için Peterhof'a."

"Tsarskoye'den at geldi mi?"

"Geldi ama ben daha görmedim."

"Diyorlar ki, Mahotin'in Gladyatör'ü topallıyormuş."

Öteki subay:

"Saçma!" dedi. "Yalnız, bu çamurda siz nasıl koşu yapacaksınız?"

Karşısında, içinde votka ile hıyar turşusu bulunan bir tepsi ile hizmet eri duran Petritski, içeri girenleri görünce:

"İşte benim kurtarıcılarım," diye bağırdı. "Yaşvin, açılmam için biraz içmemi emrediyor."

Gelen subaylardan biri:

"Dün akşam canımıza okudunuz," dedi. "Bütün gece bizi uyutmadınız!"

Petritski:

"Durun da size, bu işi nasıl bitirdiğimizi anlatayım," dedi. "Volkov bir evin damına çıktı. Çok üzüntülü olduğunu söylüyordu. Bunun üzerine ben de: 'Haydi bir müzik, bir cenaze marşı çalalım' dedim. O da cenaze marşı sırasında uykuya daldı."

Yaşvin, çocuğunu ilaç içmeye zorlayan bir anne gibi, Petritski'nin tepesine dikilmiş:

"Haydi, haydi," diyordu, "votkayı mutlaka iç, arkasından da soda içer, bol limon yersin! Ondan sonra da biraz, şöyle bir şişecik kadar şampanya yuvarlarsın!"

"Bak işte bu akıllıca bir öğüt. Gitme Vronski, beraber içelim."

"Hayır, allahaısmarladık baylar, bugün ben içmiyorum."

"Ne o, yoksa ağırlaşırım diye mi korkuyorsun? Ne yapalım, biz de yalnız içeriz. Getir şu soda ile limonu."

Tam koridora çıkarlarken birisi:

"Vronski," diye bağırdı.

"Ne var?"

"Saçlarını kestirsen iyi edersin, bunlar sana ağırlık veriyor. Özellikle dazlak yerleri."

Gerçekten de Vronski'nin saçları vakitsiz olarak dökülmeye başlamıştı. Vronski, bütün dişlerini gösterecek biçimde neşeli neşeli güldü, şapkasını, saçlarının seyrekleştiği bölüme doğru indirdi ve evden çıkarak arabaya bindi.

"Tavlaya!" emrini verdi ve mektupları çıkarıp okumak istedi. Ama atını görmeden dikkatini dağıtmamak için vazgeçti. 'Sonra!' diye düşündü.

XXI

TAHTADAN bir baraka olan geçici tavla, tam koşu alanının yanında yapılmıştı. Vronski'nin atı dün buraya getirilmiş olmalıydı. Vronski atını daha görmemişti. Bu son günlerde kendisi atı ile gezintiye çıkmamış, bu işi jokeye bırakmıştı. Atının ne duruma geldiğini ve ne durumda olduğunu şimdi hiç bilmiyordu. Henüz arabadan inmişti ki, daha uzaktan arabasını tanımış olan seyisi, jokeyi çağırdı. Sırtında kısa bir ceket, ayağında uzun çizmeler, çenesinde küçücük bir sakal bulunan kuru yüzlü İngiliz, jokeylerin beceriksiz yürüyüşüyle dirseklerini yana açarak, sallana sallana yanına geldi. Vronski, İngilizce olarak:

"Fru-Fru nasıl?" diye sordu.

Sesi, boğazının derinliklerinden bir yerden gelen İngiliz:

"*All right sir* (her şey yolunda efendim)," dedi. Sonra şapkasını çıkararak ekledi: "Girmemeniz daha iyi olur. Kendisine bir ağızlık taktığım için huylandı. Girmeseniz daha iyi edersiniz. Bu, hayvanı sinirlendiriyor."

"Hayır, gireceğim. Onu görmek istiyorum."

Suratını asan İngiliz, yine ağzını açmadan:

"Gidelim," dedi ve dirseklerini sallayarak gevşek yürüyüşüyle öne geçti.

Barakanın önündeki küçük avluya girdiler. Sırtında temiz bir ceket, şık giyinmiş, orada nöbet tutmakta olan yiğit yapılı bir genç, elinde süpürge, gelenleri karşıladı ve arkalarından yürüdü. Tavladaki bölmelerde beş at vardı. Vronski başlıca rakibi olan Mahotin'in 1.64 boyundaki al atı Gladyatör'ün de getirilmiş olduğunu ve şu anda burada bulunması gerektiğini biliyordu. Vronski, kendi atından çok, şimdiye kadar görmediği Gladyatör'ü görmeyi istiyordu. Ama Vronski, yarış kurallarına göre, atı görmek şöyle dursun, bu at üzerine bilgi istemenin bile uygun olmadığını biliyordu. Kori-

dor boyunca yürürken seyisi, soldaki ikinci bölmenin kapısını açtı. Vronski, iri, al bir at ve sekili ayaklarını gördü. Bunun Gladyatör olduğunu biliyordu. Ama başkasının mektubunu açıp başını çeviren bir insan duygusuyla hemen başını çevirdi ve Fru-Fru'nun bölmesine yürüdü.

İngiliz, pis tırnaklı kocaman parmağıyla, Gladyatör'ün bölmesini işaret ederek Vronski'nin omzu üzerinden:

"Burada Mah... Mak...'ın atı var," dedi. "Şu adamın adını da bir türlü söylemesini beceremiyorum."

Vronski:

"Mahotin'in mi? Evet, benim biricik ciddi rakibim," dedi.

İngiliz:

"Eğer ona siz binseydiniz, sizin üzerinize bahse girerdim," dedi.

Vronski, biniciliğinin övülüşünden hoşnut:

"Fru-Fru daha hırslı, Gladyatör daha güçlüdür," dedi.

İngiliz:

"Engelli koşularda bütün iş binicilikte ve *pluck*'tadır," dedi.

Vronski, kendisinde yeteri kadar *pluck*, yani enerji ve cesaret hissetmekle kalmıyordu, bundan da önemli olarak dünyada hiç kimsede kendisinde olduğundan daha çok *pluck* olamayacağına kesin olarak inanıyordu.

"Çok terletmek gerekli değil, bunu biliyor musunuz?.."

İngiliz:

"Hayır, gerekli değil," dedi ve başı ile önünde durdukları kapalı bir bölmeyi işaret ederek:

"Yalnız rica ederim, yüksek sesle konuşmayınız, hayvan huylanıyor," dedi.

Gerçekten de bölmeden, samanlar üzerinde ayak değiştiren bir hayvanın ayak sesleri duyuluyordu.

İngiliz kapıyı açtı, Vronski, küçücük bir pencereden gelen ışıkla çok az aydınlanan bölmeye girdi. Bölmede, taze samanlar üzerinde eşinen, yüzünde ağızlık, duru bir at duruyordu. Vronski zayıf ışık altında bölmeyi gözden geçirince, bir bakışta sevgili atının vücut yapısının bütün özelliklerini gördü. Fru-Fru, orta boylu bir attı, vücut yapısı bakımından kusursuz değildi. İnce kemikli bir hay-

vandı. Göğüs tahtası ileri doğru güçlü bir çıkıntı yapmakla birlikte, göğsü dardı. Sağrısı biraz sarkık, ön, özellikle arka ayakları oldukça paytaktı. Ön ve arka bacak kasları pek de öyle iri değildi. Ama buna karşılık at kolanlıyken olağanüstü genişti; bu hâl, atın beslenmesine dikkat edildiği ve karnının içeri çekik olduğu şu sırada insanı özellikle şaşırtıyordu. Karşıdan bakılınca, diz kapaklarının altındaki bacak kemikleri bir parmak kadar ince, ama yandan bakılınca olağanüstü geniş görünüyordu. Kaburgaları bir yana bırakılırsa, hayvanın her tarafı sanki yanlarından bastırılmış ve içine çekilmişti. Ama onun bütün kusurlarını unutturacak çok yüksek bir meziyeti vardı. Bu meziyet onun *kanıydı*. Bu kan İngilizlerin deyimince *konuşuyordu*. İnce, hareketli, atlas gibi yumuşak derisinin içine bir ağ gibi dağılmış olan damarların altındaki kasları, bir kemik kadar sert görünüyordu. Fırlak, parlak ve neşeli gözlü zayıf başı, dışarı çıkık ve içindeki zarı kıpkırmızı burun deliklerinin her açılıp kapanışında genişliyordu. Bu hayvanın bütün endamında, özellikle başında kararlı, enerjik, bununla beraber ince bir görünüş vardı. Bu öyle bir hayvandı ki, galiba sadece ağzının yapısındaki eksikliklerden ötürü, sadece konuşması eksikti.

Vronski şimdi ona bakarken, neler hissettiğini hayvanın tamamıyla anladığını sanır gibi oldu.

Vronski içeri girer girmez hayvan derin bir soluk aldı. Fırlak gözünü, akına kan dolacak kadar yana devirerek, girenlere ters yönden baktı. Yaylıymış gibi bir ayağını indirip bir ayağını kaldırarak ağızlığını silkelemeye başladı.

İngiliz:

"Ne kadar heyecanlı olduğunu görüyorsunuz ya?" dedi.

Vronski, hayvana yaklaşarak ve onu yatıştırmaya çalışarak:

"Oh, sevgilim! Oh!" dedi.

Ama Vronski ona yaklaştıkça, hayvanın heyecanı da artıyordu. Ancak başı hizasına gelince hayvan birdenbire yatıştı ve kasları, ince yumuşak kılları altında titredi. Vronski kısrağın güçlü boynunu okşadı, keskin boynunun öbür yanına düşmüş olan bir tutam yeleyi düzeltti. Yüzünü, hayvanın bir yarasa kanadı gibi açılmış olan ince burun deliklerine yaklaştırdı. Hayvan gergin burun de-

liklerinden sesli sesli soludu. Ürpererek sivri kulağını kıstı. Yeninden tutmak ister gibi, siyah, güçlü dudağını Vronski'ye uzattı. Ama ağızlığını hatırlayınca başını salladı ve yine yontulmuş gibi duran ayakları ile yer değiştirmeye başladı.

Vronski, hayvanın sağrısını bir defa daha okşayarak:

"Sakin ol güzelim, sakin ol," dedi ve atının çok iyi bir durumda olduğunu anlamaktan doğan bir sevinçle bölmeden çıktı.

Kısrağın heyecanı Vronski'ye de geçmişti. Kanının yüreğine dolduğunu, kısrağı gibi kendisinin de, hareket etmek, ısırmak isteğini gösterdiğini hissetti. Bu hem korkunç, hem gülünçtü. İngiliz'e:

"Pekâlâ," dedi. "Size güveniyorum. Saat altı buçukta koşu yerinde olacağız."

İngiliz:

"Her şey yolunda gidecek," dedi ve hemen hemen hiçbir zaman kullanmadığı *my Lord* sanını birdenbire kullanarak: "Nereye gidiyorsunuz, *my Lord*?" diye sordu.

Vronski, İngiliz'in sorusundaki cürete şaşarak hayretle başını kaldırdı ve yapmasını çok iyi becerdiği bir biçimde, İngiliz'in gözlerine değil de, alnına baktı. Ama İngiliz'in bu soruyu sorarken, kendisine, efendisine bakar gibi değil de bir jokeye bakar gibi baktığını anlayınca:

"Briyanski'yi görmem gerek," dedi. "Bir saate kadar eve dönerim."

Vronski, 'Kaçıncı seferdir bana bu soruyu soruyorlar!' diye düşündü ve kızardı. Oysaki o, çok seyrek kızarırdı. İngiliz dikkatle ona baktı. Sanki efendisinin nereye gittiğini biliyormuş gibi:

"En önemli şey koşudan önce heyecanlanmamaktır," dedi. "Keyfiniz bozulmamalı ve sinirlenmemelisiniz!"

Vronski gülümseyerek:

"*All right*," diye cevap verdi ve arabaya atlayarak arabacıya, Peterhof'a çekmesini emretti.

Çok az ilerlemişti ki, sabahtan beri bulutlarla kaplı olan gökyüzü daha da karardı ve bir sağanak boşandı.

Vronski, arabasının körüğünü kaldırarak: 'İşte bu kötü,' diye düşündü. 'Ortalık zaten çamurdu, şimdi tümden batak olacak!' Ka-

palı arabanın içindeki bu yalnızlığından faydalanarak annesinin mektubu ile kardeşinin pusulasını çıkardı ve okudu.

Evet, hep aynı hikâyeydi. Hepsi, annesi de, kardeşi de, onun gönül işlerine karışmayı gerekli buluyorlardı. Onların bu işe karışması onu öfkelendirmiş, kendisinde çok seyrek görülen bu duygunun uyanmasına sebep olmuştu. Vronski düşünüyordu: 'Onlara ne? Ne diye herkes kendisine benimle ilgilenmeyi bir borç sayıyor? Ne diye üzerime düşüyorlar? Çünkü onlar bunun, kendilerinin anlayamadığı bir şey olduğunu görüyorlar... Eğer bu, her zaman görülen bayağı bir sosyete ilişkisi olsaydı, beni rahat bırakırlardı. Onlar bunun başka bir şey olduğunu, oyuncak olmadığını, bu kadının benim için hayatımdan daha değerli olduğunu hissediyorlar. İşte buna akılları ermiyor, bundan ötürü de canları sıkılıyor. Alın yazımız ne olursa olsun, bizi nasıl bir alın yazısı beklerse beklesin, onu biz yaptık ve ondan şikâyetçi değiliz.' Vronski *biz* sözüyle, kendisini Anna ile birleştirmiş oluyordu. 'Hayır onlar hayatı, nasıl yaşamamız gerektiğini bize öğretmek istiyorlar. Mutluluk üzerine en küçük bir bilgileri bile yok. Bu aşk olmadan, bizim için mutluluğun da, mutsuzluğun da, hayatın da olamayacağını bilmiyorlar.'

Vronski'nin, onların hepsine, kendi işine burunlarını sokmalarından dolayı kızması, onların hepsinin haklı olduğunu içinden hissetmesindendi. Onu Anna'ya bağlayan aşk, sosyete aşkları gibi, hayatta iyi ya da kötü hatıralardan başka, şöyle veya böyle iz bırakmadan gelip geçen bir dakikalık bir gönül macerası değildi. Kendi durumu ile Anna'nın durumunun bütün üzücülüğünü; içinde bulundukları bütün sosyetenin gözleri kendi üzerlerindeyken, aşklarını gizlemenin, yalan söylemenin, aldatmanın, kurnazlık taslamanın bütün zorluğunu hissediyordu. Onları birbirine bağlayan ihtiras, kendi aşklarından başka her şeyi unutturacak kadar böylesine güçlüyken, başkalarını düşünmenin zorluğunu da hissediyordu.

Sık sık tekrarlanan ve yaradılışına böylesine aykırı gelen yalan söylemek ve aldatmak zorunluluğunda kaldığı durumları çok canlı olarak hatırlıyordu. Bu yalan söylemek ve aldatmak zorunluluğunun Anna'da uyandırdığı utanma duygusu, özellikle çok canlı olarak gözleri önüne geldi. Anna ile ilişki kurduğundan beri, zaman

zaman tuhaf bir duyguya kapıldığı oluyordu. Bu, birilerine ya da bir şeylere karşı duyduğu bir tiksinme duygusuydu. Bu tiksinme duygusu kime karşıydı? Aleksey Aleksandroviç'e mi, yoksa bütün dünyaya mı karşıydı, iyice kestiremiyordu. Ama hissettiği zaman bu tuhaf duyguyu kendisinden uzaklaştırıyordu. Şimdi de, kendini toparlayarak düşüncelerine devam etti:

'Evet, eskiden Anna mutsuz ama gururlu ve sakindi. Şimdi ise, yine böyle görünmesine karşın, sakin de olamaz, saygın da. Evet, buna bir son vermek gerek,' diye kendi kendine karar verdi.

Ve ilk defa olarak kafasında bu yalana, hem de elden geldiğince çabuk, bir son verme gerekliliği üzerine açık bir düşünce belirdi. Kendi kendine: 'O ve ben, her şeyi bırakıp, kendi aşkımızla baş başa bir yerlere gizlenmeliyiz,' dedi.

XXII

SAĞANAK uzun sürmedi. Vronski, çamurlarda dizginsiz koşmakta olan yan atları sürükleyen orta atın tırısı ile yaklaşırken, güneş yine göründü. Yazlıkların damları, ana caddenin her iki yanındaki bahçelerin ihtiyar ıhlamur ağaçları, ıslak ıslak parlıyordu. Sular, ağaçların dallarından neşeli neşeli damlıyor, damlardan akıyordu. Vronski bu sağanağın koşu alanını bozacağını düşünmüyor, yağmur yüzünden onu muhtemelen evde ve yalnız bulacağına seviniyordu. Çünkü Avrupa'daki kaplıcalardan yeni dönmüş olan Aleksey Aleksandroviç'in henüz Petersburg'dan gelmediğini biliyordu.

Vronski, Anna'yı evde yalnız bulacağını umarak, her zaman yaptığı gibi daha az dikkat çekmek için, köprüden geçmeden arabadan indi ve yaya yürüdü. Sokağa bakan kapı önündeki merdivenlerden çıkmadı, avluya girdi. Rastladığı bahçıvana:

"Beyefendi geldi mi?" diye sordu.

Bahçıvan:

"Hayır, efendim, henüz gelmediler, ama hanımefendi evde," diye cevap verdi. "Ön kapıdan buyurunuz, orada adam var, size kapıyı açar."

"Hayır, ben bahçeden gireceğim."

Anna'nın yalnız olduğunu öğrenince, bugün gelmek için söz vermediğine, Anna da herhâlde, koşuların arifesinde kendisinin geleceğini ummayacağına göre onu şaşırtmak isteğine kapıldı. Kılıcını tutarak ve iki yanı çiçeklerle süslü kumlu patikadan yavaşça yürüyerek bahçeye açılan terasa doğru yöneldi. Vronski yolda gelirken durumunun ağırlığı ve güçlüğü üzerine düşündüklerinin hepsini şimdi unutmuştu. Şimdi Anna'yı, sadece hayalinde değil gerçekte, olduğu gibi, canlı olarak, bütünü ile görecekti. Şimdi düşündüğü biricik şey buydu. Gürültü yapmamak için terasın eğik basamaklarına bütün ayağıyla basarak artık içeri giriyordu. Birdenbire her zaman unuttuğu bir şeyi, Anna ile ilişkisinin en acılı yanını, sorgulayan (ona öyle geliyordu) bakışlarıyla Anna'nın oğlunu hatırladı.

Bu çocuk, ilişkilerine herkesten çok engeldi. Çocuk yanlarındayken Vronski ve Anna, herkesin yanında konuşamayacakları herhangi bir şey konuşmak şöyle dursun, çocuğun anlayamayacağı imalı bir söz bile söylemekten çekiniyorlardı. Bu konuda aralarında sözleşmemişlerdi, bu, kendiliğinden olmuş bir şeydi. Bu çocuğu aldatmakla, ikisi de kendi kendilerini aşağılamış sayacaklardı. O yanlarındayken, aralarında iki ahbap gibi konuşuyorlardı. Bu ihtiyatlı davranışa rağmen Vronski sık sık, çocuğun kendisine dikilmiş, dikkatli, şaşkın bakışlarıyla karşılaşıyordu. Çocuğun kendisine karşı davranışlarında, tuhaf bir ürkeklik, kararsızlık, bazen sokulganlık, bazen de soğukluk ve utangaçlık görüyordu. Çocuk, bu adamla annesi arasında manasını kendisinin anlayamadığı önemli bir ilişki bulunduğunu sanki hissediyordu.

Gerçekten de çocuk, bu ilişkiyi anlayamadığını, bu adama karşı beslenmesi gereken duyguları kendine açıklamaya çalıştığı hâlde bir türlü açıklayamadığını hissediyordu. O, çocuklara özgü bir seziş inceliğiyle babasının, mürebbiyesinin, dadısının, kısacası hepsinin Vronski'yi sevmemekle kalmadıklarını, onun üzerine bir şey söylememekle birlikte, ona korku ve nefretle baktıklarını, oysa annesinin Vronski'ye en iyi arkadaşı gözüyle baktığını açıkça görüyordu.

Çocuk: 'Bu ne demektir? Bu adam kim? Onu nasıl sevmeliyim? Bir şey anlamıyorsam suç benim. Ben ya budala ya kötü bir çocuğum,' diye düşünüyordu. İşte Vronski'yi öylesine tedirgin eden, çocuktaki o inceleyici, sorgulayıcı, biraz da dostça olmayan görünüş, ürkeklik, kararsızlık hep bundan ileri geliyordu. Bu çocuğun yanlarında bulunuşu, Vronski'de son zamanlarda peyda olan o tuhaf sebepsiz tiksinti duygusunu uyandırıyordu. Bu çocuğun yanlarında bulunuşu, Vronski'de de Anna'da da, hızla gittiği yönün, gitmesi gereken yönden çok aykırı olduğunu pusulasından anlayan, ama bu gidişi durdurmak için elinden bir şey gelmeyen bir denizcinin duygusuna benzer bir duygu uyandırmaktaydı. Her geçen dakika, onu biraz daha doğru yoldan uzaklaştırıyordu. Ama gitmesi gereken yönden ayrıldığını kabul etmek, mahvolmayı kabul etmekten farksızdı bu denizci için.

Bu çocuk da, hayata çevrilmiş masum bakışlarıyla, onlara bildikleri, ama bilmek istemedikleri şeyden uzaklaşma derecesini gösteren bir pusulaydı.

Bu sefer Seryoja evde değildi. Anna yalnız başınaydı. Gezmeye çıkan ve yağmura tutulan oğlunun dönüşünü bekleyerek terasta oturuyordu. Onu aramaları için bir uşakla bir hizmetçi göndermişti. İşte şimdi de oğlunu bekleyerek oturuyordu. Geniş, işlemeli beyaz bir rop giymiş olan Anna, terasın bir köşesinde çiçeklerin arkasında oturmuştu. Vronski'nin gelişini duymadı. Siyah kıvırcık saçlı başını eğerek, alnını terasın korkuluğu üzerinde durmakta olan serin bahçıvan kovasına dayamıştı. Vronski'nin çok iyi bildiği yüzüklerle süslü harikulade güzel elleriyle de kovayı tutuyordu. Kadının bütün vücudunun, başının, gerdanının, ellerinin güzelliği, her seferinde, âdeta beklenmedik bir şey gibi Vronski'yi şaşırtıyordu. Delikanlı durdu ve kendinden geçerek ona bakmaya başladı. Ama ona yaklaşmak için bir adım daha atmak üzereyken, Anna onun yaklaştığını hissetti ve kovayı iterek, ateş gibi yanan yüzünü ona çevirdi.

Vronski kadına yaklaşarak, Fransızca:

"Neniz var? Hasta mısınız?" diye sordu.

Vronski ona doğru koşmak istedi, ama birilerinin olabileceğini hatırlayınca, balkon kapısına baktı ve korkması, etrafına bakınması gerektiğini hissederek her zamanki gibi kızardı.

Anna yerinden kalkarak ve Vronski'nin kendisine uzattığı eli kuvvetle sıkarak:

"Hayır, iyiyim," dedi. "Seni... beklemiyordum."

Vronski:

"Aman yarabbi! Ellerin ne kadar da soğuk," dedi.

"Beni korkuttun. Yalnızım, Seryoja'yı bekliyorum. Gezmeye gitti, bu yandan gelecekler."

Ama sakin olmaya çalışmakla birlikte dudakları titriyordu.

Vronski, aralarında katlanılamayacak kadar soğuk kaçacak olan Rusça 'siz'li ve tehlikeli olan 'sen'li hitaplardan kaçınmak için her zamanki gibi yine Fransızca olarak sözlerine devam etti:

"Geldiğim için beni affetmenizi rica ederim. Ama günümü sizi görmeden geçiremezdim."

"Ortada affedilecek ne var? Öylesine sevindim ki..."

Vronski, tutmakta olduğu Anna'nın elini bırakmadan ve ona doğru eğilerek:

"Siz ya hastasınız ya da kederli," diye devam etti. "Ne düşünüyordunuz?"

Anna gülümseyerek:

"Hep aynı şeyi," dedi.

Anna doğru söylüyordu. Ona, ne zaman, günün hangi dakikasında olursa olsun, ne düşündüğü sorulacak olursa, yanılmadan: 'Hep aynı şeyi, kendi mutluluğumu ve mutsuzluğumu düşünüyorum,' karşılığını verebilirdi. Şu anda, özellikle Vronski içeri girdiği sırada şunu düşünüyordu: Başkalarına, mesela Betsi'ye (Betsi'nin sosyeteden gizli kalan Tuşkeviç'le ilişkilerini biliyordu) böylesine kolay gelen bu işler, kendisine neden böylesine acı veriyordu. Bu düşünce bugün, özellikle bazı bakımlardan onu üzüyordu. Vronski'ye koşuları sordu. O da ona cevap verdi. Anna'nın heyecanlı olduğunu görünce, onu oyalamaya çalışarak, çok sakin bir tonla koşu hazırlıklarıyla ilgili ayrıntıları anlatmaya koyuldu.

Anna, Vronski'nin sakin ve okşayıcı gözlerine bakarak, 'Söylemeli mi, söylememeli mi?' diye düşündü. 'Öylesine mutlu, kendisini koşularına öylesine vermiş ki, bunu gerektiği gibi anlamayacak, bu olayın bizim için taşıdığı bütün önemi anlamayacak.'

Vronski, kendi anlattıklarını yarıda keserek:

"Ama içeri girdiğim zaman ne düşünmekte olduğunuzu söylemediniz," dedi. "Lütfen söyleyiniz!"

Anna cevap vermedi. Başını biraz eğerek göz ucuyla ona baktı. Uzun kirpikleri arasında pırıldayan gözlerinde soru okunuyordu. Koparılmış bir yaprakla oynayan eli titriyordu. Vronski gördü. Yüzü, Anna'yı büyüleyen o söz dinler, kölece kendini veren görünüşünü aldı. Yalvaran bir sesle:

"Bir şeyler olduğunu görüyorum," diye tekrarladı. "Paylaşamadığınız bir acınız olduğunu bilir de bir dakikacık olsun nasıl rahat edebilirim? Allah aşkına söyleyiniz!"

Anna ona bakarak: 'Söyleyeceğim şeyin önemini tamamıyla kavrayamazsa onu affedemem. Söylememek daha iyi, ne diye deneyeyim?' diye düşünüyor ve içinde yaprak bulunan elinin gittikçe daha çok titrediğini hissediyordu.

Vronski, Anna'nın elinden tutarak:

"Allah aşkına!" diye tekrarladı.

"Söyleyeyim mi?"

"Evet, evet, evet."

Anna yavaşça, ağır ağır:

"Gebeyim," dedi.

Elindeki yaprak daha büyük bir güçle titredi. Ama Vronski'nin bunu nasıl karşılayacağını görmek için gözlerini ondan ayırmadı.

Vronski sarardı, bir şeyler söylemek istedi, ama sustu. Anna'nın elini bırakıverdi, başını önüne eğdi. Anna: 'Evet, bu olayın bütün önemini anladı,' diye düşündü ve minnetle Vronski'nin elini sıktı.

Ama Vronski'nin bu haberin önemini bir kadın gibi, kendisi gibi anladığını sanmakta yanılmıştı. Vronski bunu öğrenince, birine karşı duyduğu o tuhaf tiksinme nöbetinin on kat arttığını hissetti. Bununla birlikte, dilediği bunalımın da şimdi gelip çattığını, bu çirkin durumun artık Anna'nın kocasından saklanamayacağını,

buna, şu veya bu biçimde hemen bir son vermek gerektiğini anladı. Bundan başka, Anna'nın heyecanı ona da bulaşmıştı. Duygulu, söz dinler bir bakışla Anna'ya baktı, elini öptü, kalktı, sessizce terasta bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Sonra, kararlı bir eda ile Anna'ya yaklaşarak:

"Evet," dedi. "Ne ben, ne de siz aramızdaki ilişkiye bir oyuncak gözü ile baktık. Şimdi ise, alın yazımız kararlaşmış bulunuyor. İçinde yaşadığımız yalanlara," etrafına bakındı, "artık bir son vermek zorundayız."

Anna, yavaşça:

"Son vermek?" dedi. "Ama nasıl son vereceğiz Aleksey?"

Anna şimdi rahatlamıştı, yüzü tatlı bir gülümseyişle pırıldıyordu.

"Kocanızı bırakıp hayatımızı birleştireceğiz."

Anna, çok hafif bir sesle:

"Hayatımız zaten birleşik," dedi.

"Evet, ama büsbütün, büsbütün."

Anna, durumunun çaresizliğiyle acı acı alay ederek:

"Ama nasıl Aleksey, bana öğret, nasıl? Bu durumdan kurtulmanın bir çaresi olabilir mi? Ben kocamın karısı değil miyim?"

Vronski:

"Her durumdan bir kurtulma yolu vardır," dedi. "Karar vermek gerek. Her şey, senin bugün içinde yaşadığın durumdan daha iyidir. Her şeyin; sosyetenin, oğlunun, kocanın sana ne kadar acı çektirdiğini görmüyor muyum sanki?"

Anna, tabii bir gülümseyişle:

"Yalnız kocam bunun dışında," dedi. "Ben onu tanımıyorum, onu düşünmüyorum. Böyle bir adam yok!"

"İçten konuşmuyorsun! Seni bilirim. Onun yüzünden de acı çekiyorsun."

Anna:

"Onun bir şey bildiği yok ki," dedi ve birdenbire yüzünü keskin bir kızıllık kapladı. Yanakları, alnı, boynu kızardı. Gözlerinde utanç yaşları belirdi: "Hem artık ondan konuşmayalım," diye ekledi.

XXIII

VRONSKİ, bu seferki kadar kesin olmamakla birlikte, Anna'yı birkaç sefer kendi durumu üzerinde düşünmeye sürüklemeyi denemişti. Ama her seferinde, şimdiki çağrısına aldığı cevaplar gibi, yüzeyde kalan, hafif birtakım düşüncelerle karşılaşmıştı. Sanki bunda, Anna'nın anlayamadığı ya da anlamak istemediği bir şeyler vardı. Bundan söz etmeye başlar başlamaz, sanki o gerçek Anna bir yerlere, kendi içine çekiliyor, onun yerine, Vronski'nin sevmediği, korktuğu, ona direnen, bambaşka, tuhaf, yabancı bir Anna ortaya çıkıyordu. Vronski bugün bütün düşüncelerini söylemek niyetindeydi. Her zamanki kesin ve sakin sesiyle:

"O biliyormuş ya da bilmiyormuş, bu bizi ilgilendirmez. Biz... daha doğrusu siz, hele şimdi, bu durumda kalamazsınız!"

Vronski'nin, gebeliğini hafif karşılayacağından böylesine korkan Anna, şimdi onun bundan bazı tedbirler alınması gerektiği sonucunu çıkarmasına üzülmüştü. Aynı alaycı eda ile Vronski'ye sordu:

"Peki, sizce ne yapmalı?"

"Ona her şeyi söyleyip kendisinden ayrılmalısınız!"

"Çok güzel. Tutalım ki böyle yaptım. Bundan ne çıkacağını biliyor musunuz? Önceden size hepsini söyleyeyim." Az önce tatlı bir pırıltı ile yanan gözlerinde hain bir ışık tutuştu. Kocasını taklit ederek ve tıpkı Aleksey Aleksandroviç'in yaptığı gibi suç sözcüğü üzerinde durarak sözlerine devam etti: "Yaa, demek ki bir başkasını seviyorsunuz ve onunla suç sayılacak bir ilişki kurdunuz? Bunun din, toplum ve aile hayatı bakımından doğuracağı sonuçlar üzerine sizi birçok kere uyarmıştım. Ama siz beni dinlemediniz. Şimdi ben kendime (Anna 'oğluma' diyecekti ama oğlu ile alay edemezdi) leke sürdüremem,' diyecek ve bunun gibi daha başka şeyler de söyleyecektir. Genel olarak, kendi resmî edası ile açıkça ve kesin olarak beni serbest bırakmayacağını, rezaletin önüne geçmek için de kendisiyle ilgili bazı tedbirler alacağını bildirecektir. Dediklerini de harfi harfine ve sükûnetle yapacaktır. İşte olacak olan budur."*

* 1917 ihtilâlinden önce Rusya'da, bir karı koca eğer ayrılmak isterlerse, sadece suçsuz olan tarafın boşanma için başvurmaya hakkı vardı. Buna rağmen boşanma kararının alınması çok zordu. Boşanma kararı alındığı takdirde, suçlu görülen taraf bir daha evlenemeyeceği gibi, çocuğu da elinden alınırdı. *–H. Âli Ediz*

Anna bunları söylerken, kocasına karşı işlediği o korkunç suçtan ötürü onun bir şeyini affetmeden Aleksey Aleksandroviç'i, fizyonomisinin bütün ayrıntılarıyla, konuşma tarzı ile karakteriyle hatırladı. Onda kötü olarak ne bulabildiyse, hepsini suç hanesine geçirerek ekledi:

"O bir insan değil, bir makinedir. Hem de kızdığı zaman kötü bir makine."

Vronski, Anna'yı yatıştırmaya çalışarak, kandırıcı, yumuşak bir sesle:

"Ama Anna, yine de ona söylemek gerek," dedi. "Biz de, onun davranışına göre yolumuzu çizeriz."

"Yani kaçalım mı?"

"Niçin kaçmayalım? Ben bu durumu sürdürmeye imkân göremiyorum... Hem kendim için değil, çünkü acı çektiğinizi görüyorum."

Anna öfkeli öfkeli:

"Kaçmak ve sizin metresiniz olmak, değil mi?" diye devam etti.

Vronski, sitemli bir şefkatle:

"Anna," dedi.

Anna sözüne devam ederek:

"Evet, metresiniz olmak ve... her şeyi kaybetmek," dedi. Anna yine "oğlumu" diyecekti ama bu sözü söylemeye dili varmadı.

Vronski, böylesine namuslu ve dürüst karakterli bir kadının nasıl olup da bu sahte duruma katlanabildiğini ve bundan kurtulmak için bir çare aramadığını bir türlü anlayamıyordu. Ama o, bunun başlıca nedeninin, Anna'nın bir türlü söyleyemediği oğul sözcüğü olduğunu bilmiyordu. Anna, oğlunu ve oğlunun, babasını bırakan annesine karşı gelecekteki tutumunu düşünürken, yaptıkları için müthiş bir korkuya kapılıyordu. O zaman hiçbir şey düşünmüyor ve bir kadın olarak her şeyin eskisi gibi kalması ve oğlunun ne olacağı ile ilgili o korkunç soruyu unutması mümkün olduğu yolunda yalancı birtakım yargı ve sözlerle kendisini avutmaya çalışıyordu.

Anna, Vronski'nin elinden tutarak, birdenbire büsbütün başka, içten, yumuşak bir tonla:

"Rica ederim, sana yalvarırım," dedi. "Bir daha bana hiçbir zaman bu konuyu açma!"

"Ama Anna..."

"Hiçbir zaman. Beni kendi hâlime bırak, durumumun bütün alçaklığını, bütün dehşetini biliyorum. Ama buna karar vermek senin sandığın kadar kolay değil. Beni kendi hâlime bırak ve sözümü dinle. Hiçbir zaman bana bundan söz etme. Bana söz veriyor musun? Hayır, hayır, söz ver!"

"Ben her şeye söz veriyorum ama, sakin olamam. Hele senin bu söylediğinden sonra... Sen sakin olamayınca ben sakin olamam."

Anna:

"Ben mi?" diye tekrarladı. "Evet, bazen acı çektiğim doğrudur ama sen bu konuda hiçbir zaman benimle konuşmazsan bu geçer. Sen bu konuda benimle konuşursan ancak o zaman bu bana acı verir."

Vronski:

"Anlamıyorum," dedi.

Anna onun sözünü keserek:

"Dürüst karakterinle yalan söylemenin senin için ne kadar ağır olduğunu biliyor ve sana acıyorum," dedi. "Hayatını benim için nasıl mahvettiğini sık sık düşünüyorum."

Vronski:

"Şimdi ben de aynı şeyi düşünüyorum: Benim için her şeyini nasıl feda ettin? Senin mutsuz oluşundan ötürü kendimi affedemeyeceğim."

Anna, Vronski'ye yaklaşarak ve aşk heyecanıyla dolu bir gülümseyişle ona bakarak:

"Ben mi mutsuzum?" dedi. "Ben, kendisine yiyecek verilen aç bir insana benziyorum. Belki o üşüyordur, belki elbiseleri yırtık pırtıktır, belki utanıyordur, ama o mutsuz değildir. Ben mi mutsuzum? Hayır, işte benim mutluluğum..."

Dönmekte olan oğlunun sesini duydu. Terası acele gözden geçirerek hızla yerinden kalktı. Bakışları, Vronski'nin çok iyi bildiği bir ateşle tutuştu. Hızlı bir hareketle, yüzüklerle kaplı güzel ellerini kaldırdı. Delikanlıyı başından tuttu, uzun uzun ona baktı. Açık

dudakları gülümseyen yüzünü Vronski'ye yaklaştırarak onu dudaklarından, gözlerinden öptü ve itti. Gitmek istedi ama Vronski onu bırakmadı, heyecanla ona bakarak, fısıltı ile:

"Ne zaman?" dedi.

Anna:

"Bu gece saat birde," diye fısıldadı ve derin derin içini çekerek oğlunu karşılamak üzere çevik ve hızlı adımlarla koşup gitti.

Yağmur Seryoja'yı büyük parkta yakalamıştı. Dadısı ile bir kameriyeye sığınmışlardı. Anna, giderken, Vronski'ye:

"Allahaısmarladık," dedi. "Şimdi acele, koşulara hazırlanmak gerek. Betsi gelip beni almaya söz verdi."

Vronski saatine bakıp hızla gitti.

XXIV

VRONSKİ, Karenin'lerin balkonunda saatine baktığı zaman öylesine heyecanlıydı, kendisini düşüncelerine öylesine kaptırmıştı ki, kadranın üzerinde akrep ve yelkovanı gördüğü hâlde saatin kaç olduğunu fark etmemişti. Şoseye çıktı. Sakınarak çamurların arasından arabasına doğru yürüdü. İçi, Anna'ya olan duygularla öylesine dopdoluydu ki, saatin kaç olduğunu ve Briyanski'ye gitmeye vakti olup olmadığını düşünmedi bile. Sık sık görüldüğü üzere, onda ancak, hafızanın yapılacakların sıralanışını belirleyen yeteneği kalmıştı. Gür bir ıhlamur ağacının artık yana vurmuş gölgesinde, arabacı yerinde uyuklamakta olan arabacısına yaklaştı. Sürü hâlinde akın eden ve terli beygirlerin üzerinde daireler çizen sinekleri seyretti. Arabacısını uyandırdı. Arabasına atlayarak Briyanski'ye çekmesini emretti. Ancak yedi verst kadar yol aldıktan sonradır ki, saatine bakacak kadar kendine gelebildi.

Saatin beş buçuk olduğunu ve geç kaldığını anladı.

Bugün birkaç koşu yapılacaktı: İlkin muhafızların koşusu vardı, sonra subaylar arası iki verstlik, dört verstlik koşular ve ardından Vronski'nin katılacağı koşu geliyordu. Vronski kendi koşusuna yetişebilirdi. Ama Briyanski'ye giderse dara dar yetişecek, bütün sa-

ray büyüklerini de gelmiş bulacaktı. Bu, iyi bir şey değildi. Bunun için arabacıya atlara acımamasını emrederek yoluna devam etti.

Briyanski'ye geldi, orada beş dakika kadar kaldı ve dörtnala geri döndü. Bu hızlı gidiş onu yatıştırdı. Anna ile olan ilişkisindeki bütün zorluklar, konuşmalarından sonra kalan bütün belirsizlikler aklından silindi. Şimdi o zevk ve heyecanla koşuyu, ne olursa olsun koşuya yetişeceğini düşünüyor, zaman zaman bu geceki buluşmayı bekleme mutluluğu, hayalinde parlak ışıklar hâlinde canlanıyordu.

Yazlıkları ve Petersburg'dan koşulara giden arabaları geçerek biraz daha koşuların havasına girdikçe, yapılacak koşuların heyecanı da her geçen dakika onu biraz daha çok sarmaktaydı.

Evinde kimsecikler yoktu. Herkes koşulara gitmişti, uşağı da onu, kapının önünde bekliyordu. Elbisesini değiştirdiği sürede, uşağı ona, ikinci koşunun başlamış olduğunu, birçok kişinin gelip kendisini sorduğunu, tavladaki çocuğun iki sefer onu aradığını haber verdi.

Acele etmeden giyinen Vronski (O hiçbir zaman acele etmez ve serinkanlılığını kaybetmezdi) arabacısına, arabayı barakalara sürmesini emretti. Oradan yarış alanını çeviren araba denizini, yayaları, askerleri ve insan kalabalığı ile kaynaşan pavyonları görebiliyordu. Herhâlde ikinci koşu başlamıştı. Çünkü tam barakaya girdiği sırada bir kampana sesi duymuştu. Tavlaya yaklaşırken, Mahotin'in, ayakları sekili al atı Gladyatör'le karşılaştı. Gladyatör'ü, mavi şeritli kulakları çok kocaman görünen, turuncu-mavili bir çulla örtülü olarak koşu alanına getiriyorlardı.

Vronski, seyise:

"Cord nerede?" diye sordu.

"Tavlada, atı eyerliyor."

Fru-Fru kapısı açık bölmede eyerlenmiş bir hâldeydi. Onu dışarı çıkarmaya hazırlanıyorlardı.

"Geç kalmadım mı?"

İngiliz:

"*All right! All right!* Her şey yolunda, her şey yolunda," dedi. "Heyecanlanmayınız."

Vronski, bütün vücudu ile titreyen kısrağının olağanüstü güzel, sevimli vücudunu bir sefer daha gözden geçirdi ve bu güzel görünüş-

ten zorla ayrılarak barakadan çıktı. Kimsenin dikkatini çekmemek için, pavyonlara en uygun zamanda geldi. İki verstlik koşu şimdi bitiyordu. Bütün gözler, son güçleriyle atlarını süren ve direğe yaklaşmakta olan öndeki bir hassa süvari subayı ile onun arkasından gelmekte olan muhafız alayı subayına dikilmişti. Koşu alanının içinden ve dışından büyük bir kalabalık, direğin çevresine yığılıyordu. Hassa süvari alayından bir grup er ve subay, kendi subay ve arkadaşlarının beklenen başarısından duydukları sevinci, gürültülü çığlıklarla açığa vuruyorlardı. Vronski, tam koşunun bittiğini ilan eden kampananın çaldığı sırada, sessizce kalabalığa karıştı. Yarışı kazanan, uzun boylu, çamura bulanmış hassa süvari subayı kendini eyerin üzerine bırakarak, derin derin soluyan ve terden kararmış olan demirkırı aygırının dizginlerini gevşetmeye başladı.

Ayakları üzerinde zorla durabilen aygır, kocaman vücudunun hızını kesti. Hassa subayı da ağır bir uykudan uyanır gibi çevresine bakındı ve zorla gülümsedi. Kendi arkadaşlarından ve meraklılardan kurulu bir kalabalık çevresini sardı.

Vronski, pavyonların önünde, serbest ve ağırbaşlı dolaşan, kendi aralarında konuşan yüksek sosyeteye mensup seçkin kalabalıktan bilerek kaçmıyordu. Anna'nın, Betsi'nin, ağabeyinin karısının orada olduğunu öğrenmişti. Ancak, aklını başka şeylere vermemek için, mahsus yanlarına gitmemişti. Ama adım başında karşılaştığı ahbapları onu durduruyor, bundan önceki koşuların ayrıntılarını ona anlatıyor, niçin geç kaldığını soruyorlardı.

Koşuya katılanlar ödüllerini almak için pavyona çağrıldıkları ve herkesin oraya gittiği sırada Vronski, ağabeyi kordonlu Albay Aleksandr'ın, yanına geldiğini gördü. Bu, orta boylu, Aleksey gibi tıknaz, ama ondan daha güzel ve pembe yüzlü, kırmızı sarhoş burunlu, samimi görünüşlü bir adamdı. Kardeşine:

"Pusulamı aldın mı?" diye sordu. "Seni hiçbir zaman bulmak kabil değil ki..."

Aleksandr Vronski, zevk ve eğlence dolu, özellikle içkici olarak ün yaptığı bir yaşayış sürmekle birlikte, yine de bir saray adamıydı.

Şimdi kardeşi ile onun için tümüyle tatsız bir konu üzerinde konuşurken, birçoklarının gözlerini onlara diktiğini biliyordu. Bu-

nun için, sanki kardeşi ile önemsiz bir şey üzerinde şakalaşıyormuş gibi, güler bir yüz takındı.

Aleksey Vronski:

"Evet, aldım," dedi. "Doğrusu, niye kaygılandığını bilmiyorum."

"Şunun için kaygılanıyorum: Az önce, senin burada bulunmadığını fark ettim. Pazartesi günü de seni Peterhof'ta görmüşler."

"Öyle işler vardır ki, onlar üzerinde ancak, doğrudan doğruya o işle ilgilenenler bir yargıda bulunabilir. Senin kaygılandığın iş de, bu işlerden biridir."

"Evet, ama o zaman bir işe yaramazlar ve..."

"Karışmamanı rica ederim, işte o kadar."

Aleksey Vronski'nin asık yüzü sarardı. Biraz çıkık alt çenesi titremeye başladı. Bu, onda seyrek görülen bir hâldi. Çok iyi yürekli bir insan olarak, seyrek kızardı. Ama kızdığı ve alt çenesi titremeye başladığı zaman tehlikeli bir hâl alırdı. Kardeşinin bu dumunu Aleksandr Vronski de bilirdi. Neşeli neşeli gülümseyerek:

"Ben sadece annemin mektubunu sana vermek istemiştim. Ona cevap ver, koşulardan önce de sinirlenme!" dedi ve Fransızca olarak *Bonne chance* diye ekledi. Gülümseyerek kardeşinden ayrıldı.

Ama hemen onun arkasından, yine dostça bir sesleniş Vronski'yi durdurdu:

"Dostlarını tanımazlıktan geliyorsun! Merhaba *mon cher*!"

Bu pembe yüzü ile briyantinli, taranmış favorileriyle, en az Moskova'da olduğu kadar burada da, Petersburg'un bu parlak çevresinde de dikkati çeken Stepan Arkadyeviç'ti:

"Dün geldim," diye ekledi. "Başarını göreceğime çok seviniyorum. Ne zaman görüşeceğiz?"

Vronski:

"Yarın subay lokantasına gel," dedi. Özür dileyerek Stepan Arkadyeviç'in pardösülü kolunu sıktı ve engelli büyük koşu için atların getirilmekte olduğu koşu alanının ortasına doğru yürüdü.

Koşulara katılmış terli ve bitkin atlar, seyislerin eşliğinde yerlerine götürülüyor, şimdiki koşuya katılacak olan yeni atlar da birbiri ardınca alana çıkıyorlardı. Çoğu safkan İngiliz olan dinç atlar,

başlıklarıyla, kolanları sıkılmış karınlarıyla, kocaman, tuhaf birtakım kuşları andırıyorlardı. Sağda, narin ve adaleli, güzeller güzeli Fru-Fru'yu getiriyorlardı. Elastiki ve oldukça uzun bilekleri üzerinde yaylıymış gibi yürüyordu. Onun biraz ötesinde, koca kulaklı Gladyatör'ün çulunu çıkarıyorlardı. Aygırın, iri, olağanüstü güzel, düzgün vücudu ile ihtişamlı sağrısı, âdeta, toynaklarına oturmuş, çok kısa bilekleri, elinde olmayarak Vronski'nin dikkatini çekti. Kendi atına yaklaşmak istedi, ama bir ahbabı onu yine yolundan alıkoydu. Konuşmakta olduğu ahbabı:

"Aaa, bak Karenin!" dedi. "Karısını arıyor. Oysaki karısı, pavyonun orta bölümünde... Onu görmediniz mi?"

Vronski:

"Hayır, görmedim," diye cevap verdi ve Karenina'nın bulunduğu pavyona başını bile çevirmeden atına yaklaştı.

Eyeri için bazı emirler vermeyi gerekli görüyordu ama gözden geçirmeye fırsat bulamadan, koşuya katılacak olanları, numaralarını çekmek ve hareket etmek üzere pavyona çağırdılar. Ciddi, sert, çoğu da sararmış yüzlü on yedi subay pavyonda toplandı ve numaralarını aldı. Vronski'ye yedi numara düşmüştü. "Ata bin!" komutu duyuldu.

Koşuya katılan ötekilerle birlikte, bütün gözlerin kendisine dikildiği bir merkez teşkil ettiğini hisseden Vronski, gergin bir durumda –bu hâllerinde âdeti olduğu üzere davranışlarında ağır ve sakin olurdu– atına yaklaştı. Cord, koşu şerefine tören elbisesi giymişti: Sırtında önü ilikli siyah bir ceket, boynunda, yanaklarına kadar dayanan çok sert kolalanmış bir yakalık, başında siyah melon şapka, ayağında da uzun konçlu çizmeler vardı. Her zamanki gibi sakin ve ciddiydi. Kısrağın önünde durmuş, dizginlerini kendisi tutuyordu. Fru-Fru, sıtmaya tutulmuş gibi titremekte devam ediyordu. Alev saçan gözleriyle, kendisine yaklaşmakta olan Vronski'ye yan yan bakıyordu. Vronski parmağını kolanının altına soktu. Kısrak daha çok yan yan bakmaya başladı. Dişlerini gösterdi ve kulağını kıstı. İngiliz, at eyerlemesinden şüphe edilmesine güldüğünü göstermek için dudaklarını büzdü.

"Bininiz," dedi. "Daha az heyecanlanırsınız!"

Vronski, rakiplerini son bir defa daha gözden geçirdi. Koşu sırasında artık onları bir daha görmeyeceğini biliyordu. Yarışçılardan ikisi hareket yerine gidiyorlardı bile. Vronski'nin tehlikeli rakiplerinden ve dostlarından Galtsin, binmesine izin vermeyen doru aygırının etrafında dönüp duruyordu. Daracık pantolon giymiş küçük bir hassa subayı, İngilizleri taklit etmiş olmak için, atının sağrısı üzerinde, kedi gibi sırtını kabartarak dörtnala gidiyordu. Prens Kuzovlev, yüzü sapsarı bir hâlde, dizginlerinden bir İngiliz'in tutup götürdüğü, Grabovo harasından alınma safkan kısrağına binmişti. Vronski ve bütün arkadaşları Kuzovlev'i, onun 'zayıf sinir'li özelliğini ve onuruna olan korkunç düşkünlüğünü biliyorlardı. Onun her şeyden korktuğunu, eğitim görmüş ata bile binmekten korktuğunu biliyorlardı. Ama şimdi, özellikle bu yarış, korkulu olduğu için, insanlar boyunlarını kırdığı ve her engelin başında bir doktor, kızılhaçlı bir ambulans ve bir hemşire durduğu için koşulara katılmaya karar vermişti. Vronski ile göz göze geldiler. Vronski, uygun bulduğunu belirten bir eda ile ve dostça ona göz kırptı. Yalnız burada birini, başlıca rakibini, Mahotin'i Gladyatör'ün üzerinde göremiyordu.

Cord, Vronski'ye:

"Sakın acele etmeyiniz ve en önemli şeyi hatırınızdan çıkarmayınız," diyordu: "Engelin önünde atı tutmayınız, sürmeyiniz de, onu kendi hâline bırakınız."

Vronski, dizginleri alarak:

"Peki, peki," dedi.

"Yapabilirseniz başa geçiniz, ama sonda da olsanız, en son dakikaya kadar umutsuzluğa kapılmayınız!"

Hayvan kımıldamaya fırsat bulamadan, Vronski, çevik ve güçlü bir hareketle, çentikli çelik üzengiye ayağını attı ve tıkız vücudunu kolayca, eyerin gıcırtılı derisine yerleştirdi. Sağ ayağını üzengiye geçirerek alışkın bir davranışla parmakları arasında çift dizginleri ayarladı. Cord ellerini çekti. Fru-Fru, ilkin hangi ayağını atacağını sanki bilmiyormuş gibi, uzun boynu ile dizginlere asıldı, kıvrak sırtında süvarisini sallayarak yaylanmış gibi hareket etti. Cord, adımlarını hızlandırarak arkalarından yürüyordu. Heyecanlanmış

hayvan, süvarisini aldatmaya çalışarak, dizginleri bir sağa, bir sola çekiyor, Vronski de boş yere, sözleriyle ve elleriyle onu yatıştırmaya uğraşıyordu.

Koşuya başlayacakları hareket çizgisine doğru yönelerek, bentlerle kapatılmış olan dereye yaklaşıyorlardı. Yarışa katılacaklardan kimisi önde, kimisi de arkada bulunuyordu. Derken Vronski, birdenbire arkasında, yolun çamurları içinde dörtnala giden bir atın nal seslerini duydu. Ayakları sekili, koca kulaklı Gladyatör'üne binmiş olan Mahotin yanından geçip gitti. Mahotin, kocaman dişlerini göstererek sırıttı. Vronski, öfkeli öfkeli ona baktı. Oldum olası Mahotin'i sevmezdi. Şimdi ise onu en tehlikeli rakibi olarak görüyordu. Yanından dörtnala geçerek hayvanını sinirlendirmesine canı sıkılmıştı. Fru-Fru sol ayağı ile dörtnala kalktı, iki sefer sıçradı, ama gergin dizginlere içerleyerek süvarisini zıplatan sarsıcı bir tırısa geçti. Cord da suratını astı, âdeta eşkin bir yürüyüşle Vronski'nin arkasından koşmaya başladı.

XXV

KOŞUYA katılan subayların tamamı on yedi kişiydi. Koşular, pavyonların önünde elips biçimindeki dört verstlik bir alanda yapılacaktı. Bu alanın çevresinde dokuz engel sıralanmıştı: Dere, doğrudan doğruya tribünlerin önünde iki arşın boyunda sabit bir engel, kuru bir hendek, sulu bir hendek, dik bir yamaç, İrlanda tabyası adını alan (ve en zorlu engellerden biri olan) bir engel; bu çalı çırpı doldurulmuş bir tabya olup, arkasında atların göremeyeceği bir hendeği gizlemekteydi. At, ya bu iki engeli aşmak ya da düşüp boynunu kırmak zorundaydı. Bundan sonra da ikisi sulu biri kuru olmak üzere üç hendek daha vardı. Koşu, pavyonların önünde bitiyordu. Ama koşular alandan değil de bunun iki yüz sajen dışından başlayacaktı. İlk engel olan bentle kapatılmış üç arşın genişliğindeki dere burada bulunuyordu. Dereyi atlamak ya da atı yürüterek dereden geçmek binicilerin keyfine kalmış bir işti.

Biniciler hareket için üç sefer sıralandılar. Ama her seferinde, şunun ya da bunun atı ileri çıktığı için yeniden başlamak gereki-

yordu. Koşuyu idare eden Albay Sestrin, artık kızmaya başlamıştı. Nihayet dördüncü kez: "Marş, marş" komutunu verdi, biniciler de hareket ettiler.

Koşucular hareket için sıralanırken bütün gözler, bütün dürbünler bu alaca bulaca gruba çevrilmiş bulunuyordu.

Bekleme sessizliğinden sonra, her yandan: "Hareket ettiler! Koşu başladı!" sesleri duyuldu.

Seyirciler daha iyi görebilmek için, birer birer ya da gruplar hâlinde, oradan oraya geçmeye başladılar. İlk anlarda bir araya toplanmış olan biniciler yayıldılar. İkişer ikişer, üçer üçer ve birbiri ardınca dereye yaklaştıkları görülüyordu. Seyirciler, onların hepsinin birden koşuya kalktıklarını sanıyorlardı. Ama binicilere göre, kendileri için büyük önemi olan saniye farkları vardı.

Heyecanlı ve çok sinirli olan Fru-Fru, ilk fırsatı kaçırdı, birkaç at, ondan önce davrandı. Ama daha dereye varmadan, Vronski dizginlere asılan kısrağını bütün gücüyle tutarak üç tanesini kolayca geçti. Önünde yalnız, Vronski'nin tam burnu dibinde, sağrısını düzgün ve hafif sallayan Mahotin'in al Gladyatör'ü ve hepsinin önünde yarı ölü yarı diri Prens Kuzovlev'i taşıyan güzel Diyana vardı.

İlk anlarda Vronski, henüz ne kendine, ne de atına hâkimdi. Birinci engele (dereye) kadar, atının hareketlerini idare edemiyordu.

Gladyatör'le Diyana dereye birlikte vardılar ve hemen hemen aynı anda, bir sıçrayışta dereyi aştılar. Onların arkasından Fru-Fru, farkına varılmadan, kanatlanmış gibi havalandı. Ama aynı anda Vronski, kendisini havada hissettiği zaman, birdenbire karşı kıyıda hemen hemen atının ayakları dibinde, çırpınmakta olan Kuzovlev ile Diyana'yı gördü. Kuzovlev, atladıktan sonra hayvanın dizginlerini bırakmış ve atı onunla birlikte tepetaklak gitmişti. Vronski bu ayrıntıyı sonradan öğrendi. O şimdi sadece, doğrudan doğruya Fru-Fru'nun basacağı yerde Diyana'nın bulunduğunu ve atının Diyana'nın bacağına ya da başına basabileceğini gördü. Ama Fru-Fru sıçrarken, düşen bir kedi gibi, ayaklarıyla ve sırtıyla bir çaba harcayarak daha ileri fırladı. Vronski: 'Oh benim sevgilim!' diye düşündü.

Vronski, dereden sonra atına tamamıyla hâkim oldu, büyük engeli Mahotin'in peşinden aşıp bundan sonra gelecek iki yüz sa-

jenlik engelsiz düzlükte onu geçmeyi tasarladığından, atını tutmaya başladı.

Büyük engel çar pavyonunun tam önündeydi. Çar, bütün saray büyükleri ve kalabalık bir halk topluluğu hepsi şeytana (sabit engele bu ad verilmişti) yaklaşırlarken onlara –ona ve bir at boyu aralıkla önünde giden Mahotin'e– bakıyorlardı. Vronski, dört bir yandan kendisine çevrilen bu bakışları hissediyordu. Ama o, atının kulaklarından, boynundan, ayakları altında ters yönde kayan topraktan ve önünde aynı aralığı koruyan Gladyatör'ün sağrısından başka bir şey görmüyordu. Gladyatör, hiçbir şeye çarpmadan yükseldi, kısa kuyruğunu sallayarak Vronski'nin gözlerinden kayboldu. Birinin:

"Bravo!" dediği duyuldu.

Aynı anda, Vronski'nin gözleri altında, tam önünde engelin tahtaları belirdi. Hayvan, koşusunda en küçük bir değişiklik yapmadan sıçradı. Tahtalar gözünden kayboldu. Sadece arkasında bir gürültü duydu. Önünde giden Gladyatör'e sinirlenen Fru-Fru, engelin önünde vaktinden çok önce sıçramış ve arka ayağı ile engele çarpmıştı. Yüzüne bir topak çamur sıçrayınca, Vronski, Gladyatör'den aynı uzaklıkta olduğunu anladı. Önünde yine Gladyatör'ün sağrısını, kısa kuyruğunu, yine uzaklaşamayan, hızla giden sekili ayaklarını görüyordu.

Tam Vronski, şimdi Mahotin'i geçmek gerektiğini düşünürken, Fru-Fru onun aklından geçenleri anlayarak, kendisine en küçük bir ihsas yapılmadan, hızını hissedilir derecede arttırdı ve en uygun yanından, ip tarafından Mahotin'e yaklaşmaya başladı. Mahotin, ipin bulunduğu yandan yol vermedi, Vronski dış taraftan dolaşılarak geçilebileceğini düşününce, Fru-Fru yan değiştirdi ve özellikle bu yanda dolanmaya başladı. Terden esmerleşmeye başlayan omzu ile artık Gladyatör'ün sağrısına yaklaşıyordu. Bir süre yan yana koştular. Yaklaşmakta oldukları engel önünde, Vronski, büyük bir daire çizmemek için dizginleriyle oynamaya başladı ve tam yamaçta, hızla Mahotin'i geçti. Bir an için onun çamura bulanmış yüzünü gördü. Vronski'ye öyle geldi ki, Mahotin sanki ona gülümsemişti. Vronski, Mahotin'i geçmişti ama onu hemen arkasında hissediyor,

Gladyatör'ün düzgün dörtnalını, kesik ama hâlâ canlı soluk alışlarını duyuyordu.

Bundan sonraki iki engel, hendek ve set kolaylıkla aşıldı. Ama Vronski, Gladyatör'ün soluğunu ve dörtnal sesini daha yakından duymaya başladı. Atını sürdü, Fru-Fru'nun kolaylıkla hızını arttırdığını gördü. Gladyatör'ün nal sesleri yine aynı uzaklıktan gelmeye başladı.

Vronski koşunun başında gidiyordu. Kendi yapmak istediği, Cord'un da öğüt verdiği şey bu değil miydi? Artık başarısından emindi. Heyecanı, sevinci ve Fru-Fru'ya olan sevgisi gittikçe artıyordu. Arkasına bakmak istiyor, ama bunu yapmaya cesaret edemiyor, kendini yatıştırmaya çalışıyordu. Gladyatör'de kaldığını hissettiği yedek bir güce eşit bir gücün kendi atında da kalmasını sağlamak için onu fazla sürmüyordu. Önünde en zorlu engel kalmıştı. Bunu önde olarak aşarsa, koşuda birinci gelecekti. İrlanda tabyasına doğru koşuyordu. Fru-Fru ile birlikte engeli daha uzaktan gördüler. İkisi de, kendisi de, atı da, bir anlık bir kuşkuya kapıldılar. Vronski, atının kulaklarında bir kararsızlık gördü ve kırbacını kaldırdı. Ama hemen, bu kuşkunun yersiz olduğunu anladı: Atı gerekli olanı biliyordu. Hızını arttırdı ve tıpkı Vronski'nin tahmin ettiği gibi, ölçülü bir biçimde yükseldi ve yerden yaylanarak kendini, onu hendeğin çok ötesine atan süredurum (atalet) gücüne bıraktı. Aynı tempo ile, kendini hiç zorlamadan, yan (ayak) değiştirmeden koşmaya devam etti. Vronski, bir insan kalabalığının:

"Bravo Vronski!" diye bağırdığını duydu. Alay arkadaşlarının engelin yanında durduklarını biliyordu. Yaşvin'in sesini tanımazlık edemezdi, ama kendisini görmedi.

Arkasında olup bitenlere kulak vererek Fru-Fru'dan ötürü 'Oh, benim güzelim!' diye düşünüyordu. Peşinde Gladyatör'ün nal seslerini duyunca, 'atladı!' diye aklından geçirdi. Geriye, iki arşın genişliğinde sulu bir hendek kalıyordu. Vronski'nin bu engele aldırdığı bile yoktu.

Başkalarından çok önce birinci gelmek istediği için, koşu temposuna göre hayvanın başını kaldırıp indirerek dizginlerle oynamaya başladı. Atının son yedek gücüyle koştuğunu hissediyordu.

Hayvanın yalnız boynu ve kulakları ıslanmamıştı, başı ve sivri kulakları da boncuk boncuk terlemişti. Soluması keskin ve kesik kesikti. Ama Vronski, bu yedek gücün geri kalan iki yüz sajen için bol bol yeteceğini biliyordu. Çünkü kendisini yere daha yakın hissediyor ve atın hareketlerindeki özel yumuşaklıktan, hızını ne kadar arttırdığını biliyordu. Hiç farkına varmamış gibi hendeğin üzerinden atladı. Âdeta bir kuş gibi uçmuştu. Ama tam bu sırada, Vronski atının hareketlerini takip edemeyerek nasıl olduğunun kendisi de farkına varmadan, eyere kendini bırakırken kötü, affedilmez bir hareket yaptığını dehşetle hissetti. Birdenbire durum değişmişti. Korkunç bir şeylerin olduğunu hissediyordu. Henüz daha ne olduğunu iyice anlayamadan al aygırın sekili ayakları tam yanı başında beliriverdi. Mahotin dörtnala yanından geçmişti. Vronski'nin bir ayağı yere değiyordu. Kısrağı bu ayağı üzerine yığılıyordu. Vronski bacağını kurtarmak için ancak vakit bulmuştu ki, hayvan kalkabilmek için terli ve ince boynu ile boşuna çaba harcayarak ve güçlükle soluyarak bir yanına devrildi. Vurulmuş bir kuş gibi Vronski'nin ayakları dibinde çırpınıyordu. Vronski, beceriksiz bir hareketle onun belini kırmıştı. Ama bunu çok sonraları anladı. Şimdi o sadece Mahotin'in hızla uzaklaştığını, kendisinin ise çamurlu, hareketsiz toprak üzerinde sallanarak bir başına durduğunu, önünde de, başını ona çevirmiş güçlükle soluyan Fru-Fru'nun güzel gözleriyle kendisine baktığını görüyordu. Vronski, hâlâ ne olduğunu anlamayarak hayvanı dizginlerinden çekti. Hayvan, eyerinin tepindiriklerini çıtırdatarak yine bir balık gibi çırpındı. Ön ayakları üzerine doğrulmak istedi. Ama sağrısını kaldırma gücünü kendisinde bulamadığı için hemen sallandı ve yine yan üstü düştü. Hırsından yüzü biçimsiz bir hâl alan, alt çenesi titreyen sararmış Vronski, ökçesiyle hayvanın karnına vurdu ve yine dizginlerinden çekmeye başladı. Ama hayvan kımıldamadı. Burnunu toprağa sokarak, konuşan bakışlarıyla efendisine bakmakla yetindi.

Vronski elleriyle başını tutarak:

"Aaahh!" diye böğürdü. "Aaahh! Ben ne yaptım?! İşte kaybedilmiş bir koşu! Hem de kendi hatam yüzünden. Affedilmez, utanıla-

cak bir hata! Sonra, şu sevgili mutsuz mahvedilmiş hayvan! Aaahh! Ben ne yaptım böyle!"*

Halk, doktor, sağlık memuru, alayın subayları ona doğru koşuyorlardı. Kendisinin yarasız beresiz, sapasağlam olduğunu, büyük bir üzüntü ile hissediyordu. Kısrağının bel kemiği kırılmıştı. Onu vurmak gerekiyordu. Vronski sorulara cevap veremiyor, kimse ile konuşamıyordu. Arkasını döndü, başından fırlayan kasketini almadan ve nereye gittiğini kendisi de bilmeden koşu alanından çekip gitti. Kendisini mutsuz hissediyordu. Hayatında ilk defa büyük bir felaketle karşılaşmıştı. Hem de, kendisinin sebep olduğu, onarılması elde olmayan bir felaket.

Yaşvin, kasketi ile ona yetişti. Onu eve kadar geçirdi. Vronski, yarım saat sonra kendisine geldi. Ama bu koşu, uzun bir süre ruhunda, hayatının en ağır, en acı hatırası olarak yaşadı.

XXVI

ALEKSEY Aleksandroviç'in karısı ile olan dış ilişkileri değişmemişti. Biricik fark, Karenin'in kendisini eskisinden çok işe vermesiydi. Bahar gelince, bundan önceki yıllarda olduğu gibi, yorucu kış çalışmaları ile bozulan sağlığını düzeltmek için, yurt dışına kaplıcalara gitti. Her zamanki gibi de temmuzda döndü ve hemen, artan bir enerji ile günlük işlerine sarıldı. Yine her zamanki gibi karısı yazlığa taşındı, kendisi ise Petersburg'da kaldı.

Prenses Tverskaya'nın suaresinden sonraki konuşmalarından beri, Anna ile ilgili kuşkularının ve kıskançlığının lafını hiç etmedi. Onun o her zamanki, herhangi bir adam rolünü oynama tonu, şimdi karısı ile olan ilişkilerinde son derece işine yaramıştı. Karı-

* Tolstoy, Fru-Fru'nun başına gelen felaketi tasvir ederken, bu sahnenin yazılışından kısa bir süre önce D. B. Golitsin'in başından geçen buna benzer bir olaydan yararlanmıştır. D. B. Golitsin, Krasnoye Selo'da katıldığı bir subaylararası engelli yarışta, dikkatsizce bir hareketi yüzünden, tıpkı Vronski gibi atının belini kırmıştı. Buna benzer kazalar başka yerlerde de çok görülmüştür. Bir hendek atlanırken, sandalye oturuşuna geçilirse (yani süvari bedenini geriye verirse) hayvanın başı sert bir hareketle yukarı çekilmiş olacağından ve dolayısıyla hayvan arka ayaklarını birden indireceğinden, bel kemiği kırılır. Bu tip kazalar, en çok, tıpkı Tolstoy'un tasvirinde olduğu gibi, dar hendekler atlanırken olur. *–H. Âli Ediz*

sına karşı biraz daha soğuk davranıyordu. O, ilk gece konuşmasını kabul etmediği için sanki karısından, sadece biraz hoşnut değilmiş gibi bir eda takınmıştı. Karısına olan davranışlarında küçük bir güceniklik farkı vardı. Ama işte hepsi o kadar. Sanki içinden karısına şunları söylüyordu: 'Benimle görüşüp anlaşmak istemedin, senin için daha kötü! Şimdi sen gelip bana yalvaracaksın ama bu kez de ben seninle görüşmeyeceğim, senin için ne kadar kötü!' O, bu sözleriyle bir yangını söndürmek için boşuna uğraştıktan sonra boşa giden bu çabalarına içerleyen ve: 'Yan bakalım! Yanmayı hak ettin!' diyen bir insana benziyordu.

İşinde böylesine akıllı ve ince olan bu adam, karısına neden böyle davrandığını anlamıyordu. Bunu anlamıyordu, çünkü kendi gerçek durumunu anlamak onu fena hâlde korkutuyordu. O, ailesine, yani karısına ve oğluna karşı beslediği duyguların bulunduğu çekmeceyi, ruhunun derinliklerine gömmüş, kapamış ve mühürlemişti. Bu dikkatli baba, bu kışın sonlarından beri oğluna karşı özellikle soğuk davranmaya, ona karşı da, karısına karşı takındığı gibi alaycı bir eda takınarak "Vay! Delikanlı!" diye seslenmeye başlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, resmî işlerinin bu yıl olduğu kadar hiçbir yıl, böylesine çok olmadığını söylüyor ve böyle düşünüyordu. Ama bu yıl işleri kendisinin icat ettiğini, bu hâlin, karısına ve ailesine karşı beslediği –kapalı kaldıkları ölçüde korkunçlaşan– duygu ve düşüncelerin bulunduğu çekmeceyi açmama yollarından biri olduğunu itiraf edemezdi. Eğer biri, ona karısının davranışı üzerine ne düşündüğünü sormak yetkisini kendinde görseydi, bu yumuşak, bu uslu Aleksey Aleksandroviç hiç karşılık vermeyecek, ona, bunu sorana fena hâlde kızacaktı. Kendisinden karısının sağlığı sorulduğu zaman Aleksey Aleksandroviç'in yüzünde gururlu ve sert bir görünüş belirmesi bundan ötürüydü. Aleksey Aleksandroviç karısının davranışları ve duyguları üzerinde hiçbir şey düşünmek istemiyordu. Gerçekten de bu konuda hiçbir şey düşünmüyordu.

Aleksey Aleksandroviç'in yazlık evi Peterhof'taydı. Kontes Lidya İvanovna da, genellikle yazın orada onlara komşu olarak oturur, Anna ile sıkı fıkı ahbaplık ederdi. Bu yıl Kontes Lidya İvanovna, Peterhof'ta oturmak istememiş, bir defa bile Anna Arkadyevna'ya

gitmemiş ve Aleksey Aleksandroviç'e, Anna'nın Betsi ve Vronski ile yakınlık kurmasının uygunsuzluğunu çıtlatmıştı. Aleksey Aleksandroviç sert bir eda ile onu susturarak, karısının bütün şüphelerin üstünde olduğunu söylemiş, o günden beri de Kontes Lidya İvanovna'dan kaçmaya başlamıştı. Sosyetede birçoklarının, karısına yan gözle baktığını görmek istemiyor ve görmüyordu. Karısının, Betsi'nin oturduğu ve Vronski'nin bağlı bulunduğu alay karargâhının da uzak olmadığı Tsarskoye'ye taşınmakta özellikle niçin ısrar ettiğini anlamak istemiyor ve anlamıyordu. Bunları düşünmemek için kendini zorluyor ve düşünmüyordu. Ama içinden hiçbir zaman bunu kendine itiraf etmemekle, bu konuda herhangi bir delil bulunmak şöyle dursun şüphe bile etmemekle beraber, yine de aldatılmış bir koca olduğunu kesin olarak biliyor, bundan ötürü de kendini çok mutsuz hissediyordu.

Aleksey Aleksandroviç, karısı ile olan sekiz yıllık mutlu evlilik hayatında kocalarını aldatan başkalarının eşlerine ve aldatılmış kocalara bakarak: 'Bu hâle gelinmesine nasıl göz yumuyorlar? Bu uygunsuz duruma nasıl bir son vermiyorlar?' diye kendi kendine kaç sefer sormuştu. Ama şimdi, felaketin kendi başına da geldiği şu anda, bu beladan nasıl kurtulacağını düşünmek şöyle dursun, onu bilmek bile istemiyordu. Özellikle çok korkunç olduğu için, tabiata çok aykırı olduğu için onu bilmek istemiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, yurt dışından dönüşünden beri iki defa yazlığa gelmişti. Bir seferinde öğle yemeği yemiş, bir seferinde de akşamını misafirleriyle geçirmiş ama, bundan önceki yılların alışkanlığına uyarak gece yatısına kalmamıştı.

Koşu günü, Aleksey Aleksandroviç için çok yüklü bir gün olmuştu. Ama daha sabahtan kendisine günlük bir program yaparak, öğle yemeğini çok erken yedikten sonra yazlığa, karısına uğramaya, oradan da bütün saray halkının bulunacağı, kendisinin de bulunmak zorunda olduğu koşulara gitmeye karar verdi. Karısına gidişi, nezaket gereğince, haftada bir defa onu ziyaret etmek kararını vermesinden ötürüydü. Bundan başka, bugün karısına para vermek zorundaydı. Çünkü ayın on beşinci günü evin masrafı için para vermeyi bir usul hâline getirmişti.

O her zamanki irade gücüyle, karısı ile ilgili bütün bunları etraflıca düşünüp karısı üzerine olan düşüncelerinin daha fazla yayılmasına izin vermemişti.

Aleksey Aleksandroviç'in bu sabahı çok yüklüydü. Bir gün önce Kontes Lidya kendisine, şu sırada Petersburg'da bulunan ve Çin'deki gezileriyle ün yapmış olan bir gezginin broşürüyle, çeşitli bakımlardan çok ilginç ve gerekli olan bu gezgini kabul etmesi dileğini taşıyan bir de mektup göndermişti. Aleksey Aleksandroviç geceleyin broşürün tamamını okuyamadığı için sabahleyin bitirmek zorunda kalmıştı. Sonra ricacılar sökün etmiş, raporlar, resmî ziyaretler, tayinler, aziller, ödüllerin dağıtımı, emekli maaşı işlemleri, maaşlar, yazışmalar, hülasa Aleksey Aleksandroviç'in –vaktinin büyük bir bölümünü alan– günlük işler dediği işler birbirini kovalamıştı. Bundan sonra kişisel işlerine; doktoru ile işlerine bakan adamının ziyaretine sıra gelmişti. İşlerine bakan adamı, çok vaktini almadı. Sadece Aleksey Aleksandroviç'e, ihtiyaç duyduğu bir miktar para ile, pek de iyi olmayan işleri üzerine kısa bir rapor verdi. Bu yıl, sık seyahatler yüzünden masraf fazla olmuş ve açık verilmişti. Ama Aleksey Aleksandroviç'in yakın dostu olan, Petersburg'un ünlü doktoru, çok zamanını aldı. Aleksey Aleksandroviç onu bugün hiç de beklemiyordu. Gelişine, hele kendisini sıkı bir sorguya çekerek göğsünü dinlemesine, muayene etmesine, karaciğerini mıncıklamasına şaşmıştı. Aleksey Aleksandroviç, bu yıl sağlığının pek de iyi gitmediğini fark eden arkadaşı Kontes Lidya İvanovna'nın doktora gidip hastayı muayene etmesini rica ettiğinden haberi yoktu. Kontes Lidya İvanovna, doktora: "Bunu benim için yapınız!" demişti. Doktor da ona:

"Ben bunu Rusya için yapacağım, kontes," diye cevap vermişti.

Kontes Lidya İvanovna da:

"Değerli adam!" diye karşılık vermişti.

Doktor, Aleksey Aleksandroviç'in sağlığından hiç de hoşnut kalmamıştı. Karaciğer bir hayli büyümüştü. Beslenme kötüydü. Kaplıca küründen hiçbir fayda sağlanmamıştı. Doktor hastaya, elden geldiğince vücut hareketi yapmasını, kafa yorgunluğundan sakınmasını ve Aleksey Aleksandroviç için soluk almamak gibi imkânsız

bir şey olan, her çeşit üzüntüyü bir yana atmasını tavsiye etmiş ve Aleksey Aleksandroviç'te, kendisinde tedavisi mümkün olmayan kötü bir hastalık bulunduğu izlenimini bırakarak çıkıp gitmişti.

Doktor, hastasından çıkarken, merdivenlerde Aleksey Aleksandroviç'in özel kalem müdürü olan çok iyi tanıdığı Slüdin ile karşılaştı. Doktorla Slüdin, üniversite arkadaşıydılar. Seyrek görüşmekle birlikte birbirlerine saygı besleyen iki iyi ahbaptılar; bundan ötürü de doktor, Slüdin'e olduğu kadar hiç kimseye, hastasıyla ilgili düşüncelerini böylesine açık söyleyemezdi.

Slüdin:

"Onu gördüğünüze çok sevindim," dedi. "Sağlığı pek de yerinde değil, hem bana öyle geliyor ki... Ee, siz ne dersiniz?"

Doktor, Slüdin'in başı üzerinden arabacısına yaklaşması için işaret ederek:

"Biliyor musunuz ne," dedi ve glase eldiveninin parmağını beyaz elleri arasına alarak gerdi, "bir teli germeden koparmaya çalışınız, zor başarırsınız! Ama son haddine kadar gerilmiş bir tele parmağınızla şöylece bir dokundunuz mu, tel hemen kopuverir. Aleksey Aleksandroviç'e gelince, sürekli ve namuslu çalışmaları yüzünden, son haddine kadar gergin bulunuyor."

Doktor, anlamlı anlamlı kaşlarını kaldırarak:

"Üstelik dışarıdan da bir baskı altında, hem de ağır bir baskı altında..." sözleriyle düşüncelerini bağladı ve yanaşan arabasına binerken: "Koşulara gelecek misiniz?" diye sordu.

Ve Slüdin'in söylediği bir söze karşılık olarak, berikinin duymadığı şu cevabı verdi:

"Evet, evet, tabii, insanın çok vaktini alıyor."

Pek çok vaktini alan doktordan sonra ünlü gezgin geldi. Aleksey Aleksandroviç az önce okuduğu broşürden ve bu konuda edindiği eski bilgilerinden faydalanarak bu alandaki derin bilgisiyle ve görüşlerinin genişliğiyle gezgini şaşırttı. Gezginle birlikte Petersburg'a yeni gelen, kendisiyle görüşmek zorunda olduğu bir il başkanının* ziyaretini de haber verdiler. İl başkanı gittikten son-

* Devrimden önce Rusya'da, seçimle başa getirilmiş kişizadelerin il ya da eyalet başkanı bulunuyordu. *–H. Âli Ediz*

ra, özel kalem müdürü ile günlük işleri bitirmek, sonra da ciddi ve önemli bir iş için önemli bir kişiyi ziyaret etmek gerekiyordu.

Aleksey Aleksandroviç, ancak saat beşe doğru, kendi öğle yemeği zamanında evine dönebildi. Özel kalem müdürü ile yemek yedikten sonra, onu kendisiyle birlikte yazlığa ve koşulara gelmeye davet etti.

Aleksey Aleksandroviç, şimdi, kendisi de farkına varmadan, karısı ile görüşmelerinde bir üçüncü kişinin hazır bulunması fırsatını yaratmaya çalışıyordu.

XXVII

ANNA, dış merdivenlerin önündeki çakıl taşlarını çiğneyen bir tekerlek sesi duyduğu zaman, yukarıda, aynanın önünde, Annuşka'nın yardımı ile robuna son fiyongu iliştiriyordu.

'Betsi için daha vakit erken,' diye düşündü. Pencereden bakınca, bir araba ve arabadan uzanan siyah bir şapka ile çok iyi tanıdığı Aleksey Aleksandroviç'in kulaklarını gördü. 'Şu tersliğe bakın, acaba gece yatısına mı kalacak,' diye aklından geçirdi. Ve bu gelişten doğabilecek sonuçlar ona öylesine korkunç ve müthiş göründü ki, bir an bile düşünmeden, neşeli ve pırıl pırıl bir yüzle onları karşılamaya çıktı. Yabancısı olmadığı yalan ve yapmacık ruhunun varlığını duyarak, hemen kendisini bu duygulara kaptırdı. Ne söylediğinin kendisi de farkında olmadan konuşmaya başladı. Kocasına elini uzatarak, başı ile de evin bir adamı olan Slüdin'i selamlayarak:

"Aman ne iyi ettiniz," dedi ve yalan ruhunun kendisine fısıldadığı ilk söz olarak da, "Umarım ki bu gece burada kalacaksınız!" diye ekledi. "Şimdi birlikte gideriz, yalnız ne yazık ki Betsi'ye söz vermiş bulundum. Almaya gelecek beni."

Aleksey Aleksandroviç, Betsi'nin adını duyunca yüzünü buruşturdu. Her zamanki alaycı edasıyla:

"Ooo, birbirinden ayrılmayanları ben ayırmam," dedi. "Biz Mihail Vasilyeviç ile gideriz. Doktorlar da bana yürümeyi tavsiye ediyorlar. Biraz yaya yürüyeceğim, böylece kendimi kaplıcalarda sanmış olurum."

Anna:

"Acele etmeye sebep yok," dedi. "Çay ister misiniz?"

Zili çaldı.

Anna Karenina, kâh birine, kâh ötekine dönerek konuşuyordu:

"Ee, senin sağlığın nasıl bakalım? Mihail Vasilyeviç, siz de bana hiç gelmediniz! Bakınız, balkonum ne kadar güzel."

Anna çok sade, çok tabii, ama çabuk çabuk ve pek çok konuşuyordu. Hele Mihail Vasilyeviç'in kendisine dikilen meraklı bakışlarından, onun kendisini incelemekte olduğunu fark edince, bunu kendisi de hissetti.

Mihail Vasilyeviç hemen terasa çıktı. Anna kocasının yanına oturdu:

"Görünüşün pek de iyi değil," dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

"Evet," dedi. "Bugün doktor geldi, bir saat vaktimi aldı. Dostlarımdan birinin onu bana gönderdiğini hissediyorum. Demek sağlığım o kadar değerliymiş."

"Peki, ama doktor ne dedi?"

Anna, kocasının sağlığı ve işi üzerine sorular sordu, dinlenmesi ve buraya, yanına gelmesi için onu kandırmaya çalıştı.

Anna bütün bunları neşe ile çabuk çabuk ve gözlerinde özel bir pırıltı ile söylemişti. Ama Aleksey Aleksandroviç, şimdi onun bu tonuna hiçbir önem vermiyordu. Yalnız onun sözlerini dinliyor ve bu sözlere, sadece, düpedüz taşıdıkları anlamı veriyordu. O da, karısına, şakacı bir tonla olmakla birlikte, yalın cevaplar veriyordu. Bütün bu konuşmada hiçbir özellik yoktu. Ama Anna, sonraları, hiçbir zaman, gereksiz acı duymadan bu kısa sahnenin hiçbir noktasını hatırlayamayacaktı.

Seryoja, önünde mürebbiyesi olduğu hâlde içeri girdi. Eğer Aleksey Aleksandroviç dikkat etseydi, çocuğunun ilkin kendisine, sonra da annesine ürkek ve şaşkın bakışlarla baktığını fark edecekti. Ama o hiçbir şey görmek istemiyordu ve bir şey de görmedi.

"Ooo, delikanlı! Bir hayli büyümüş! Doğrusu, kocaman bir adam olmuş. Merhaba delikanlı," dedi ve elini korkmuş olan Seryoja'ya uzattı.

Eskiden de babasına karşı ürkek davranan Seryoja, şimdi Aleksey Aleksandroviç ona 'delikanlı' diye seslenmeye başladıktan ve Vronski'nin dost mu, yoksa düşman mı olduğu bilmecesi kafasına takıldıktan sonra babasından çekinmeye başlamıştı. Bir yardım rica eder gibi annesine baktı. Yalnız onun yanında kendisini iyi hissediyordu. Bu arada mürebbiye ile lafa dalan Aleksey Aleksandroviç oğlunu omzundan tutmuştu. Seryoja bundan öylesine sıkılmış, kendisini öylesine zor bir durumda hissetmişti ki, Anna oğlunun ağlamak üzere olduğunu gördü.

Oğlu içeri girer girmez kızaran Anna, Seryoja'nın zor bir durumda olduğunu görünce hemen yerinden fırladı, Aleksey Aleksandroviç'in çocuğun omzu üzerindeki elini kaldırdı. Oğlunu öperek terasa çıkardı ve hemen geri döndü. Saatine bakarak:

"Vakit geldi," dedi. "Betsi hâlâ niye gelmiyor?"

Aleksey Aleksandroviç:

"Evet," diye yerinden kalktı ve parmaklarını çıtlatarak devam etti: "Bülbülleri masalla beslemediklerine göre, ben sana para getirmek için de gelmiştim. Herhâlde ihtiyacın var sanırım."

Anna, kocasının yüzüne bakmadan ve saçlarının dibine kadar kızararak:

"Hayır, ihtiyacım yok... evet, ihtiyacım var. Koşulardan sonra buraya uğrarsın sanırım."

Aleksey Aleksandroviç:

"Ooo, tabii," dedi ve karoseri küçücük, çok yüksek, İngiliz biçimi açık bir gezi arabasının yaklaştığını pencereden görerek ekledi: "İşte Peterhof güzeli Prenses Tverskaya! Bu ne şıklık, bu ne incelik... Ee, artık biz gidelim."

Prenses Tverskaya arabadan inmedi. Sadece, ayağında getr, sırtında kısa bir pelerin, başında siyah şapka bulunan uşağı, merdivenlerin önünde arabadan atladı.

Anna, oğlunu öperek:

"Ben gidiyorum, allahaısmarladık," dedi ve Aleksey Aleksandroviç'e yaklaşarak ona elini uzattı: "Geldiğine ne iyi ettin," diye ekledi.

Aleksey Aleksandroviç karısının elini öptü. Anna yüzü pırıl pırıl, neşeli dışarı çıkarken:

"Eh, yine görüşelim," dedi. "Demek çay içmeye geleceksin, çok güzel!"

Ama kocasını gözden kaybedince, onun dudaklarının eline değdiği yeri hissederek tiksinti ile titredi.

XXVIII

ALEKSEY Aleksandroviç koşu alanında göründüğü zaman Anna, bütün yüksek sosyetenin toplandığı pavyonda, Betsi'nin yanında artık oturmuş bulunuyordu. Kocasını daha uzaktan gördü. İki kişi, kocası ile âşığı, onun için hayatının iki merkeziydi. Dış duyularının yardımı olmadan onların yakınlığını hissediyordu. Daha uzaktan kocasının yaklaştığını hissetti ve elinde olmayarak onu, kımıldamakta olduğu insan kalabalığı arasında gözleriyle izledi. Onun, kâh dalkavukça selamlara hoşgörüyle karşılık vererek, kâh kendisiyle eşit durumda bulunanlarla dalgın dalgın dostça selamlaşarak, kâh bakışlarını dikkatle kolladığı kodamanların gözleri içine bakarak ve kulaklarına kadar geçen kocaman şapkasını çıkararak pavyona nasıl yaklaşmakta olduğunu gördü. Anna onun bu selamlaşma biçimlerinin hepsini bilir ve onların hepsinden tiksinirdi. Anna: 'Sadece yükselme hırsı, sadece başarıya ulaşma isteği... İşte onun ruhunda olan şeyler bunlardır,' diye düşündü. 'Yüksek düşünceler, kültür aşkı, din gibi şeyler sadece başarıya ulaşmak için birer aracıdan başka bir şey değildir.'

Anna, onun, kadınların bulunduğu pavyona bakışından (Aleksey Aleksandroviç dosdoğru Anna'ya bakıyordu. Ama bu muslin, bu kurdele ve tüy, bu şemsiye ve çiçek denizinde karısını seçemiyordu) kocasının kendisini aradığını anladı, ama mahsus onu görmezlikten geldi.

Prenses Betsi:

"Aleksey Aleksandroviç!" diye seslendi, "Herhâlde karınızı görmüyorsunuz: İşte burada."

Aleksey Aleksandroviç, soğuk gülüşüyle gülümsedi ve:

"Burada her şey öylesine parlak ki, insanın gözleri kamaşıyor," diyerek pavyona girdi.

Az önce kendisinden ayrılan ve şimdi ona rastlayan bir kocanın karısına ne şekilde gülümsemesi gerekiyorsa karısına öyle gülümsedi. Herkese gerekeni vererek, yani bayanlarla şakalaşarak, erkeklerle de karşılıklı selamlaşarak, Prenses Betsi ve öteki tanıdıklarını selamladı. Aşağıda, pavyonun yanında, Aleksey Aleksandroviç'in çok değer verdiği, zekâ ve kültürüyle tanınmış, çar yaveri bir general duruyordu. Aleksey Aleksandroviç onunla konuşmaya koyuldu. İki koşu arası olduğu için konuşmalarına engel bir durum yoktu. Yaver general, koşulara karşıydı. Aleksey Aleksandroviç ona itiraz ediyor, koşuları savunuyordu. Anna, bir kelimesini kaçırmadan kocasının ince, ölçülü sesini duyuyor, her sözü ona yapmacık geliyor ve kulaklarını tırmalıyordu.

Dört verstlik engelli koşu başlayınca, Anna öne doğru eğildi. Atına yaklaşan ve binen Vronski'ye, gözlerini ayırmadan bakmaya başladı. Kocasının susmak bilmeyen iğrenç sesini de, aynı zamanda duyuyordu. Vronski için duyduğu korkudan ötürü acı çekiyor, ama kocasının, edasını çok iyi bildiği, bir türlü dinmeyen ince sesinin ahenginden, daha bile çok acı çeker gibi oluyordu.

Anna: 'Ben kötü bir kadınım, ben mahvolmuş bir kadınım' diye düşünüyordu, 'Ama ben yalan söylemesini sevmiyorum, yalana katlanamıyorum. Oysa *onun* besini yalandır. Her şeyi biliyor, her şeyi görüyor. Böylesine sakin konuşabildiğine göre ne hissediyor? Eğer beni öldürseydi, Vronski'yi öldürseydi, ona bir saygı duyardım. Ama hayır, ona sadece yalan ve nezaket gerek...'

Ama kocasından özellikle ne istediğini, onu nasıl görmek istediğini düşünmeden kendi kendine böyle konuşuyordu. Aleksey Aleksandroviç'in onu böylesine sinirlendiren bu özel konuşkanlığının, onun iç üzüntü ve tedirginliğinin bir ifadesi olduğunu da anlamıyordu. Bir yerini acıtan bir çocuk, acısını dindirmek için nasıl zıplayarak kaslarını harekete geçiriyorsa, Aleksey Aleksandroviç de karısının ve boyuna adı dillerde dolaşan Vronski'nin karşısında, kendisini tedirgin eden düşüncelerini dağıtmak için, kafasını başka şeylerle uğraştırarak avunmak zorundaydı. Bir çocuk

için zıplamak ne kadar tabii bir şeyse, onun için de, iyi ve akıllıca konuşmak öylesine tabiiydi.

"Asker, süvari koşularında tehlike, koşuların gerekli şartıdır," diyordu Aleksey Aleksandroviç. "Eğer İngiltere, kendi askerlik tarihinde parlak bir süvarilikten söz edebiliyorsa, bu ancak, onun tarih boyunca bu gücü, gerek insanlarında, gerek hayvanlarında geliştirmesinden olabilmiştir. Bence sporun büyük bir anlamı vardır. Her zaman olduğu gibi biz bunun yalnız en yüzeydeki yanını alıyoruz."

Prenses Tverskaya:

"Pek de öyle yüzeysel değil," dedi. "Söylediklerine göre subaylardan birinin iki kaburga kemiği kırılmış."

Aleksey Aleksandroviç, yalnız dişlerini gösteren ve başka hiçbir anlamı olmayan kendi gülüşüyle gülümsedi.

"Tutalım ki prenses, yüzeysel değil de içten olsun. Ama söz konusu olan bu değildir."

Aleksey Aleksandroviç, yine ciddi ciddi konuşmakta olduğu generale döndü:

"Unutmayın ki, koşuya katılanlar, bu mesleği seçmiş olan askerlerdir. Yine kabul etmelisiniz ki, her meslekte madalyonun bir de ters yüzü vardır. Bu düpedüz askerlerin ödevleri arasına girer. Boks gibi ya da İspanya'daki boğa güreşi gibi çirkin sporlar, barbarlık belirtisidir. Ama ihtisaslaşmış spor bir gelişim belirtisidir."

Prenses Betsi:

"Hayır, ben bir daha gelmeyeceğim," dedi. "Beni çok heyecanlandırıyor, doğru değil mi, Anna?"

Anna hiç sesini çıkarmıyor, dürbününü gözlerinden ayırmadan hep bir yere bakıyordu.

Bu sırada uzun boylu bir general pavyondan geçiyordu. Aleksey Aleksandroviç konuşmasını keserek hızla, ama ağırbaşlı bir eda ile yerinden kalktı ve yerlere kadar eğilerek geçen generali selamladı. General, şaka ederek sordu:

"Siz koşulara katılmıyor musunuz?"

Aleksey Aleksandroviç saygı ile:

"Benim koşum daha güç," diye cevap verdi.

Bu cevabın hiçbir anlamı olmamakla birlikte, general, zeki bir adamdan esprili bir laf duymuş ve *la pointe de la sauce*'u* tamamıyla anlamış gibi bir eda takınmıştı.

Aleksey Aleksandroviç tekrar sözlerine devam ederek:

"İşin iki yanı vardır," dedi. "Bir koşucu yanı, bir de seyirci yanı. Bu çeşit manzaralara tutku göstermek, seyircilerin aşağı bir gelişim düzeyinde olduklarının açık bir belirtisidir. Bunu kabul ediyorum, ama..."

Aşağıdan Betsi'ye seslenen Stepan Arkadyeviç'in sesi duyuldu:

"Prenses, bahse tutuşalım! Siz kimi tutuyorsunuz?"

Betsi:

"Biz Anna ile Prens Kuzovlev için bahse giriyoruz," dedi.

"Ben de Vronski için. Bir çift eldivenine."

"Olur."

"Ne kadar güzel, değil mi?"

Çevresinde konuşulduğu sürece susan Aleksey Aleksandroviç yine, hemen konuşmaya başladı:

"Kabul ediyorum, ama erkekçe oyunlar..."

Tam bu sırada hareket işareti verildi, bütün konuşmalar kesildi. Aleksey Aleksandroviç de sustu. Herkes ayağa kalktı ve dere tarafına bakmaya başladı. Aleksey Aleksandroviç koşularla ilgilenmediği için koşuculara bakmıyordu. Yorgun bakışlarla, dalgın dalgın seyircileri süzmeye başladı. Bakışları Anna'nın üzerinde durdu. Kadının yüzü sert ve solgundu. Herhâlde birinden başka hiç kimseyi ve hiçbir şeyi görmüyordu. Yelpazesini sımsıkı tutuyor, nefes bile almıyordu. Aleksey Aleksandroviç ona baktı ve hemen başını çevirerek başka yüzleri seyre koyuldu.

Kendi kendine: 'İşte bu bayan da, ötekileri de çok heyecanlı. Bu çok tabii bir şey...' diye düşündü. Karısına bakmak istemiyor, ama bakışları elinde olmayarak ona takılıyordu. Onda böylesine açıkça yazılı olanları okumaya çalışarak yine bu yüzü seyrediyor ve onda, bilmek istemediği şeyi dehşetle okuyordu.

İlk olarak Kuzovlev'in derede düşüşü herkesi heyecanlandırmıştı. Ama Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın sapsarı ve muzaffer yüzünden, izlediği koşucunun düşmemiş olduğunu anladı.

* (Fr.) Burada "İnceliğini" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Mahotin ile Vronski büyük engeli atladıktan sonra, onların arkasından gelen bir subay hemen oracıkta tepe üstü düşüp âdeta ölü gibi kendini kaybedince her yandan bir dehşet mırıltısı yükseldi. Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın bunun farkında bile olmadığını ve çevresinde konuşulanları zorlukla anladığını gördü. Gittikçe sık ve gittikçe artan bir dikkatle Anna'ya bakmaya başladı. Kendisini tamamıyla Vronski'nin koşusunu seyre kaptırmış olan Anna, yandan kocasının soğuk bakışlarının kendi üzerine saplanmış olduğunu hissetti.

Bir an için dönüp, soru dolu gözlerle kocasına baktı, hafifçe kaşlarını çatarak yine başını çevirdi, 'bana hepsi vız gelir' demek isteyen bir hâli vardı. Bundan sonra da bir defa olsun kocasına bakmadı.

Mutsuz bir koşu olmuştu. Koşuya katılan on yedi kişiden yarısı düşmüş ve yaralanmıştı. Koşunun sonlarına doğru herkes heyecan içindeydi. Çar hoşnut kalmadığı için heyecan daha da artmıştı.

XXIX

HERKES beğenmezliğini yüksek sesle açığa vuruyor, herkes, birinin söylediği şu cümleyi tekrarlıyordu: "Bir, aslanlı sirk eksik!" Herkes dehşet içindeydi. Öylesine ki, Vronski düşüp de Anna yüksek sesle 'ah!' diye bağırdığı zaman kimse bunu yadırgamadı. Ama bunun arkasından Anna'nın yüzünde çok yakışıksız bir değişme oldu. Kadın tamamıyla kendini kaybetti. Ökseye tutulmuş bir kuş gibi çırpınmaya başladı. Kâh kalkıp bir yerlere gitmek istiyor, kâh Betsi'ye dönüp:

"Gidelim, gidelim," diye tekrarlayıp duruyordu.

Ama Betsi onu duymuyordu. Aşağıya eğilmiş, oraya gelen bir generalle konuşuyordu. Aleksey Aleksandroviç karısına yaklaştı ve saygı ile kolunu vererek, Fransızca:

"İsterseniz gidelim," dedi.

Ama Anna, kulağını kabartmış generalin anlattıklarını dinliyordu. Kocasının farkında bile değildi.

General:

"Söylediklerine göre onun da ayağı kırılmış," diyordu. "Bu hiçbir şeye benzemiyor."

Anna, kocasına karşılık vermeyerek dürbününü kaldırdı ve Vronski'nin düştüğü yere bakmaya başladı. Ama orası öylesine uzak ve öylesine kalabalıktı ki, hiçbir şey görmek mümkün değildi. Dürbününü indirdi ve gitmeye davrandı. Bu sırada dörtnala bir subay geldi ve İmparatora bir şeyler bildirdi. Anna, kulak kabartarak öne eğildi. Kardeşine:

"Stiva! Stiva!" diye bağırdı.

Ama kardeşi onu duymadı. Yine kalkıp gitmek istedi. Aleksey Aleksandroviç eline dokunarak:

"Gitmek istiyorsanız, bir defa daha kolumu teklif ediyorum," dedi.

Anna, tiksinerek geri çekildi ve yüzüne bakmadan:

"Hayır, hayır, beni bırakın, ben burada kalıyorum," diye karşılık verdi.

Bu sırada Anna, Vronski'nin düştüğü yerden bir subayın, koşu alanının ortasından geçerek, koşa koşa pavyona gelmekte olduğunu gördü. Betsi ona mendilini salladı. Subay, binicinin yaralanmadığını, ama atın bel kemiğinin kırıldığını haber verdi.

Anna bunu duyunca hızla yerine oturdu ve yelpaze ile yüzünü gizledi. Aleksey Aleksandroviç, onun ağladığını, değil yalnız gözyaşlarını, göğsünü kaldıran hıçkırıklarını bile tutamadığını gördü. Ona kendisini toplamak imkânını kazandırmak için vücudu ile onu gizledi.

Bir süre sonra karısına dönerek:

"Üçüncü sefer size kolumu teklif ediyorum," dedi. Anna ona bakıyor, ne söyleyeceğini bilemiyordu.

Prenses Betsi yardımına koştu:

"Hayır, Aleksey Aleksandroviç, Anna'yı ben getirdim, onu götürmeye de ben söz verdim," diye lafa karıştı.

Aleksey Aleksandroviç, nazikçe gülümseyerek, ama kararlı bir eda ile Betsi'nin gözlerine bakarak:

"Özür dilerim prenses," dedi. "Ama Anna'nın sağlığının pek de yerinde olmadığını görüyorum. Onun için benimle gelmesini istiyorum."

Anna, ürkek ürkek etrafına bakındı. Boyun eğerek ayağa kalktı ve kocasının koluna girdi. Betsi kulağına eğilerek:

"Ona bir adam gönderip durumu öğrenirim, sana da gelip haber veririm," diye fısıldadı.

Aleksey Aleksandroviç pavyondan çıkınca, her zamanki gibi, rastladığı tanıdıklarıyla konuştu. Anna da yine her zamanki gibi cevaplar vermek ve konuşmak zorunda kaldı. Ama kendinde değildi, uykudaymış gibi kocasının kolunda yürüyordu.

'Yaralandı mı, yaralanmadı mı? Acaba doğru mu? Gelecek mi, gelmeyecek mi? Onu bugün görecek miyim?' diye düşünüyordu.

Konuşmadan, Aleksey Aleksandroviç'in arabasına bindi, yine konuşmadan araba kalabalığının arasından çıktılar. Aleksey Aleksandroviç, bütün gördüklerine rağmen, yine de karısının gerçek durumu üzerinde düşünmeye razı olamıyordu. O sadece dış belirtiler görmüştü. Karısının yakışıksız davrandığını görmüş ve ona bunu söylemeyi kendisi için bir borç saymıştı. Ama sadece bunu söylemekle yetinip daha fazlasını söylememek onun için çok güçtü. Ona, yakışıksız davrandığını söylemek için ağzını açtı, ama, elinde olmayarak tamamıyla başka şey söyledi:

"Hepimiz, böyle kırıcı oyunlara ne kadar da meraklıyız. Dikkat ediyorum da..."

Anna küçümser bir eda ile:

"Ne?" dedi. "Anlamıyorum."

Onuru kırılmıştı. Hemen söylemek istediklerini söylemeye koyuldu:

"Size şunu söylemek zorundayım ki..."

Anna: 'İşte açıklama başladı,' diye düşündü ve bir korku duydu.

Aleksey Aleksandroviç, Fransızca olarak karısına:

"Bugün, çok yakışıksız davrandığınızı size söylemek zorundayım," dedi.

Anna, hızla başını ona doğru çevirdi. Ama hiç de, altında bir şeyler gizlediği o eski neşeli eda ile değil de, zorlukla korkusunu gizlediği kararlı bir eda ile dosdoğru kocasının gözlerinin içine bakarak, yüksek sesle:

"Ne gibi yakışıksız davranmışım?" dedi.

Aleksey Aleksandroviç, arabacıya bakan açık pencereyi işaret ederek:

"Unutmayın," dedi ve doğrularak camı kaldırdı.

Anna:

"Neyimi yakışıksız buldunuz?" diye tekrarladı.

"Binicilerden biri düştüğü zaman gizlemeyi başaramadığınız o umutsuzluğunuzu!"

Karısının itiraz etmesini bekliyordu. Ama Anna, önüne bakarak susuyordu.

"Sosyetede, kem dillerin bile üzerine dedikodu yapmalarına fırsat vermeyecek biçimde davranmanızı bundan önce de rica etmiştim. İç davranışlardan söz ettiğim zamanlar oldu. Şimdi onlardan söz etmiyorum. Şimdi dış davranışlardan söz ediyorum. Bugün yakışıksız davrandınız, bunun tekrarlanmamasını isterdim."

Anna, kocasının söylediği sözlerin yarısını işitmemişti. Kocasından korkuyor ve Vronski'nin yaralanmadığının doğru olup olmadığını düşünüyordu. Kendisine bir şey olmadı, atının bel kemiği kırıldı, dedikleri binici o muydu? Kocası sözlerini bitirince, sadece, yalandan alaycı alaycı gülümsedi ve hiç cevap vermedi. Çünkü kocasının söylediklerini duymamıştı.

Aleksey Aleksandroviç cesaretle konuşmaya başlamıştı. Ama nelerden söz ettiğini açıkça anlayınca, Anna'nın duyduğu korku ona da bulaştı. Karısının bu gülümseyişini gördü ve bu onu tuhaf bir yanlışlığa sürükledi:

'Şüphelerime gülüyor,' diye düşündü. 'Evet, şimdi bana, bundan önce söylediklerini tekrarlayacak: Şüphelerimin bir temele dayanmadığını, gülünç olduğunu söyleyecek.'

Şimdi her şeyin meydana çıkması ihtimalinin başı üzerinde dolaştığı şu anda, karısının bundan önce olduğu gibi şimdi de, alaycı bir eda ile kuşkularının bir temele dayanmadığı ve gülünç olduğu cevabını vermesini beklediği kadar hiçbir şeyi böylesine beklemezdi. Bildikleri öylesine korkunçtu ki, şimdi her şeye inanmaya hazırdı. Ama karısının korkmuş ve karanlık yüz ifadesi yalan söylemeyi bile vadetmiyordu.

"Belki de ben aldanıyorum," dedi. "Şu hâlde beni bağışlamanızı rica ederim."

Anna, kocasının yüzüne umutsuzca baktıktan sonra, ağır ağır:

"Hayır, aldanmamışsınız," dedi. "Aldanmamışsınız! Ben umutsuzdum, umutsuz olmamak da elimde değildir. Sizi dinliyor ve onu düşünüyorum. Onu seviyorum, onun metresiyim. Size katlanamıyorum, sizden korkuyorum, sizden iğreniyorum. Ne isterseniz yapınız bana!"

Ve arabanın bir köşesine yığılarak elleriyle yüzünü kapadı, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Aleksey Aleksandroviç yerinden kımıldamadı ve bakışlarının düz yönünü değiştirmedi. Ama bütün yüzü, birdenbire, bir ölünün ihtişamlı hareketsizliğini aldı ve bu ifade yazlığa kadar, bütün yol boyunca sürdü. Eve yaklaşırlarken, aynı yüz ifadesini taşıyan başını Anna'ya çevirdi:

"Pekala! Ama ben şerefimi koruyucu tedbirler alıp bunları size bildirinceye kadar," burada sesi titredi, "görünüşü korumanızı istiyorum," dedi.

İlkin arabadan o indi, Anna'yı indirdi, hizmetçilerin önünde karısının elini sıktı, arabaya binip Petersburg'a hareket etti.

Onun gidişinden hemen sonra Prenses Betsi'nin gönderdiği bir uşak geldi ve Anna'ya şu pusulayı getirdi:

"Sağlığını öğrenmek için Aleksey'e bir adam gönderdim. Bana yarasız beresiz ve sağlıklı ama çok üzgün olduğunu yazıyor."

Anna: 'Demek gelecek,' diye düşündü. 'Kocama her şeyi söylemekle ne kadar iyi ettim!'

Saate baktı. Daha üç saat vardı. Son buluşmalarının ayrıntılarının hatırası kanını tutuşturdu.

'Aman yarabbi, ortalık hâlâ aydınlık!* Bu korkunç bir şey, ama ben onun yüzünü görmeyi seviyorum, bu hayalî ışığı seviyorum... Kocam!.. Ha, evet... aramızda her şeyin bitmiş olması ne kadar da iyi...'

---

* Yalnız yaz mevsimlerinde, Rusya'nın Petersburg gibi kuzey kesimlerinde geceler çok kısa sürer. Ortalık geç kararır ve erken aydınlanır. Anna, Vronski ile saat birde buluşacağına göre, saat on olduğu hâlde ortalık hâlâ aydınlıktır. *–H. Âli Ediz*

XXX

İNSANLARIN topluluk kurdukları her yerde olduğu gibi, Şçerbatski'lerin geldikleri bu küçük Alman kaplıcasında da,* her üyesini belirli ve değişmez bir yere oturtan o her zamanki toplumsal ayrışma meydana geldi. Nasıl suyun değişmez ve belirli bir bölümü soğukta kar kristalinin bilinen biçimini alırsa, kaplıcalara gelen her yeni kişi de, hemen kendine özgü yerini alır. *Fürst Şçerbatski sammt gemahlin und tochter*** de, hem tuttukları apartmana, hem adlarına, hem de orada buldukları ahbaplara göre, onlara gösterilen kendi belirli yerlerinde ayrıştılar.

Bu yıl kaplıca kasabasında gerçek bir Alman prensesi bulunduğundan toplumun billurlaşması daha enerjik bir biçimde oldu. Prenses Şçerbatskaya, kızını Alman prensesine tanıtmakta kesin bir istek gösterdi ve bu tanıtma töreni, geldiklerinin hemen ikinci günü yapıldı. Kiti, Paris'ten getirtilmiş *çok sade*, yani çok şık yazlık bir tuvalet giymiş olduğu hâlde, zarif ve saygılı bir biçimde dizlerini kırarak Alman prensesini selamladı. Prenses: "Bu güzel yüzde, çok kısa bir zamanda, yine güllerin açacağını umarım," dedi ve Şçerbatski'ler için hemen, artık dönülmesi elde olmayan belirli bir yaşantı biçimi kesin olarak kurulmuş oldu. Şçerbatski'ler, bir İngiliz lady'siyle, bir Alman kontesi, onun son savaşta yaralanmış oğlu, bir İsveç bilgini ile M. Canut ve kız kardeşiyle tanıştılar. Ama Şçerbatski'lerin, ellerinde olmayarak ilişki kurduğu başlıca kişilerden biri Moskovalı bayanlardan Marya Yevgenyevna Rtişçeva ile Kiti gibi mutsuz bir aşk sonucu hastalanmış olan, bu yüzden Kiti'nin hiç hoşuna gitmeyen kızıydı. Bir de, Kiti'nin çocukluğundan beri üniformalı ve apoletli olarak gördüğü ve tanıdığı Moskovalı bir albay vardı ki, burada küçücük gözleriyle, çıplak boynu ve renkli kravatı ile olağanüstü gülünçtü. Kendisinden ayrılmak elde

* Kiti'nin tedavi için götürüldüğü küçük Alman kaplıcası, daha ileride görüleceği üzere, Hasse-Nassau'deki Soden kaplıcasıdır. Bu kaplıca maden sularıyla ünlüdür. Bu kaplıcayı 1860 yılında Turgenyev ile Tolstoy'un veremli ağabeyi Nikola ziyaret etmiş ve Tolstoy ağabeyini Fransa'nın güneyindeki Hyeres'e (Tolstoy'un, ertesi yıl eylülde, ağabeyi burada ölmüştür) götürmek üzere birkaç günlüğüne adı geçen kaplıcaya uğramıştır. *–H. Âli Ediz*

** (Alm) "Prens Şçerbatski, eşi ve kızıyla birlikte". *–H. Âli Ediz*

olmadığı için de çok sıkıcıydı. Bütün bunlar böyle kesin olarak yerleşince, Kiti fena hâlde sıkılmaya başladı. Hele prens, Carlsbad'a gidip Kiti annesi ile yalnız kalınca daha da çok sıkılmaya başladı. Kiti bildiği kişilerle ilgilenmiyordu. Çünkü onlarda yeni bir şey olamayacağını hissediyordu. Şimdi onun kaplıcalarda başlıca candan merakı, tanımadığı kişiler üzerine gözlemlerde ve tahminlerde bulunmaktı. Karakterinin özelliği gereğince Kiti, her zaman insanlarda, özellikle tanımadığı kişilerde her şeyin eksiksiz olduğunu sanırdı. Şimdi de, kimin kim olduğunu, aralarında ne gibi ilişkiler bulunduğunu, bunların ne biçim kişiler olduğunu tahmin etmeye çalışırken en olağanüstü ve en iyi karakterleri tasavvur ediyor ve bu konuda gözlemlerinden destek görüyordu. Bunlardan biri olan, herkesin Madam Stahl diye çağırdığı hasta bir Rus kadını ile birlikte kaplıcalara gelen bir Rus kızı onu özellikle ilgilendirmişti. Madam Stahl, yüksek sosyeteden bir kadındı. Yalnız öylesine hastaydı ki, ancak çok seyrek günlerde ve iyi havalarda, küçük bir arabanın içinde kaplıcada görünürdü. Ama prensesin anlatışına göre, Madam Stahl, hastalığından çok, kendini beğenmişliğinden ötürü, Ruslardan hiçbiri ile yakınlık kurmamıştı. Rus kızı, Madam Stahl'e bakıyor, bundan başka, Kiti'nin farkına vardığına göre kaplıcada sayıları pek çok olan bütün ağır hastalarla görüşüyor ve en tabii biçimde onlara yardım ediyordu. Kiti'nin gözlemine göre bu Rus kızı Madam Stahl'in akrabası değildi, ama para ile tutulmuş bir bakıcı da değildi, Madam Stahl onu Varenka, diye çağırıyor, başkaları ise ona "Matmazel Varenka" diyorlardı. Bu kızın Madam Stahl'le ya da tanımadığı başkalarıyla olan ilişkilerini gözlemenin Kiti'yi ilgilendirmesi bir yana, Kiti, Matmazel Varenka'ya anlatılamayacak kadar büyük bir sempati besliyor ve karşılaşan bakışlarından, kendisinin de kızın hoşuna gittiğini hissediyordu.

Bu Matmazel Varenka tohuma kaçmış bir kız değil de, âdeta gençliği olmayan bir kızdı. On dokuz yaşında olduğu gibi otuz yaşlarında da sanılabilirdi. Yüz çizgileri incelenecek olursa, yüzünün hastalıklı rengine rağmen ona, çirkinden çok, güzel denilebilirdi. Kendisi böylesine kuru, başı da orta boyuna göre böylesine uygunsuz olmasaydı, vücutça da düzgün sayılabilirdi. Ama erkekler için,

herhâlde, çekici olmasa gerekti. O, taç yaprakları henüz dökülmemiş olmakla beraber, artık solmuş ve kokusunu kaybetmiş çok güzel bir çiçeği andırıyordu. Bundan başka Varenka'da, Kiti'de pek çok olan hayat ateşi ve kendi çekiciliğini anlama yeteneği bulunmadığı için de o, erkeklere göre çekici olamazdı.

Varenka her zaman bir işle uğraşır görünüyor, bundan ötürü de herhâlde, işi dışında bir başka şeyle ilgilenemiyordu. Kendi yaşantısı ile çelişik olan bu durumundan ötürü Varenka, özellikle Kiti'yi kendine çekiyordu. Kiti bu kızda, bu kızın yaşayış düzeninde, şu anda büyük bir acı ile aramakta olduğu bir örneği, –şimdi ona, alıcı bekleyen bir malın satışa çıkarılması biçiminde görünen ve Kiti'ye pek iğrenç gelen, kızların erkeklerle olan sosyete ilişkileri dışında– bir yaşama ilgisi ve sevgisi bulacağını hissediyordu. Kiti, bu bilinmeyen dostunu inceledikçe, bu kızın, kafasında yarattığı olgun varlığın ta kendisi olduğuna gittikçe daha çok inanıyor ve buna bağlı olarak onunla tanışma isteği de gittikçe büyüyordu.

İki kız günde birkaç sefer rastlaşıyordu. Her rastlaşmada Kiti'nin gözleri şöyle söylüyordu: 'Siz kimsiniz? Nesiniz? Tasarladığım harika yaratık olduğunuzda yanılmıyorum, değil mi?' Sonra Kiti'nin bakışları şunları ekliyordu: 'Ama sakın Allah aşkına dostluğumu zorla kabul ettirmek istediğimi sanmayınız! Ben sadece beğenerek sizi seyrediyor ve seviyorum.' Bilinmeyen kızın bakışları da şöyle cevap veriyordu: 'Ben de sizi seviyorum. Siz de çok, pek çok sevimli ve tatlısınız! Vaktim olsaydı sizi daha çok severdim.' Gerçekten de Kiti, onun her zaman bir şeylerle uğraştığını görüyordu. Ya bir Rus ailesinin çocuklarını banyolardan getiriyor, ya hasta kadının ayak battaniyesini taşıyıp onu sarmalıyor ya da birileri için akşam kahvesine pasta alıyordu.

Şçerbatski'lerin gelişinden kısa bir süre sonra, sabah banyolarında, kimsenin pek iyi karşılamadığı yeni bir çift ortaya çıktı. Bunlardan biri, hafifçe kamburu çıkmış, çok uzun boylu, kocaman elli, boyu ile uygun olmayan kısacık ve eski paltolu, saf, aynı zamanda korkunç kara gözlü bir adamdı. Ötekisi, hafifçe çiçek bozuğu, ama sevimli yüzlü, çok kötü ve zevksiz giyinmiş bir kadındı. Kiti bunların Rus olduğunu tahmin ederek hayalinde, bunlarla ilgili çok

güzel ve dokunaklı bir roman canlandırmaya başladı. Ama annesi, Kurliste'den* bunların Nikolay Levin ile Marya Nikolayevna olduğunu öğrenince, Kiti'ye bu Levin'in ne kadar kötü bir adam olduğunu anlattı. Böylece bu iki kişi üzerine kurulan hayaller de yok oldu. Annesinin sözlerinden çok bu adamın Konstantin Levin'in kardeşi olması, bunların, Kiti'nin gözünde birdenbire çok kötü kişiler olarak görünmesine sebep oldu. Bu Levin'in, tuhaf hareketlerle başını oynatma alışkanlığı, şimdi genç kızda önüne geçilmez bir tiksinme duygusu uyandırıyordu. Kiti, Levin'in onu ısrarla izleyen kocaman korkunç gözlerinde nefret ve alay pırıltısı görür gibi olduğunu sanıyor ve elden geldiğince onunla karşılaşmaktan kaçınıyordu.

XXXI

YAĞMURLU bir gündü. Sabahtan beri yağmur yağıyordu. Hastalar, ellerinde şemsiyeler galeride toplanmışlardı.

Kiti annesiyle dolaşıyordu. Yanlarında Frankfurt'ta satın alınmış Avrupa işi hazır ceketiyle neşeli neşeli caka satan Moskovalı albay vardı. Onlar, galerinin öbür yanında dolaşan Levin'le karşılaşmaktan kaçınmaya çalışarak galerinin bu yanında dolaşıyorlardı. Sırtında koyu renk bir entari, başında, kenarları aşağı doğru eğik siyah bir şapka bulunan Varenka, gözleri görmeyen bir Fransız kadını, galerinin bütün uzunluğunca gezdiriyordu. Kiti ile karşılaştıkça, dostça bakışıyorlardı.

Tanımadığı dostunu gözleriyle izleyen ve onun kaynağa yaklaştığını görerek orada buluşabileceklerini anlayan Kiti:

"Anneciğim," dedi. "Onunla konuşabilir miyim?"

Annesi:

"Onunla tanışmakta böylesine istekli isen bırak da ilkin onun üzerine bilgi toplayayım," dedi. "Sonra ben kendim ona giderim. Hem kuzum bu kızda ne gibi bir özellik buldun? Herhâlde, şuna buna eşlik eden bir kız olmalı."

Sonra, gururla başını kaldırarak ekledi:

* (Alm.) "Kaplıca listesi." –*H. Âli Ediz*

"İstersen Madam Stahl'le tanışayım. Ben onun *bell-soeur*'ünü* tanırdım."

Kiti, Madam Stahl'in, annesiyle tanışmaktan kaçınmasından dolayı annesinin gururunun incindiğini biliyordu. Bu konuda daha fazla direnmedi.

Varenka'nın Fransız kadına bir bardak verişine bakarak:

"Harika," dedi. "Ne sevimli şey! Her şeyi nasıl da kolayca ve rahat yapıyor!"

Prenses:

"Bu *engouements*** beni güldürüyor," dedi. Sevgilisiyle ve öfkeli öfkeli yüksek sesle bir şeyler konuştuğu bir Alman doktoru ile karşıdan gelmekte olan Levin'i görerek ekledi: "Hayır, iyisi mi geri dönelim."

Tam geri gitmek için bir dönüş yaparlarken, birdenbire yüksek sesle söylenmiş sözler değil de, bir bağırma işittiler. Levin durmuş bağırıyor, doktor da öfkeli öfkeli konuşuyordu. Bir kalabalık çevrelerinde toplanıyordu. Prensesle Kiti, hemen oradan uzaklaştılar. Albay ise, meselenin ne olduğunu anlamak için kalabalığa karıştı. Birkaç dakika sonra da prensesle Kiti'ye yetişti. Prenses:

"Orada ne olmuş kuzum?" diye sordu.

Albay:

"Ne olacak, yüz karası, rezalet," dedi. "En korktuğum şey yabancı ülkelerde Ruslarla karşılaşmaktır. O uzun boylu bay, doktorla kavga etmiş, kendisini gerektiği gibi tedavi etmiyor diye doktora kabaca çıkışmış ve bastonu ile üzerine yürümüş. Düpedüz ayıp!"

Prenses:

"Ah, ne kadar kötü," diye söylendi. "Peki, iş nasıl bir sonuca bağlandı?"

Albay:

"Bereket versin şu... mantar şapkalı kız işe karıştı da... galiba o da Rus."

Kiti sevinçle sordu:

"Matmazel Varenka mı?"

---

* (Fr.) "Görümce." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.)"Aşırı övmeler" anlamına gelir. –*H. Âli Ediz*

"Evet, evet. Herkesten önce o akıl etti de adamın koluna girip oradan uzaklaştırdı."

Kiti annesine:

"Görüyorsunuz ya anne," dedi. "Sonra kalkıp benim bu kıza hayranlık besleyişime şaşıyorsunuz!"

Kiti, bilinmeyen dostunu gözleriyle izlerken, ertesi günden başlayarak Matmazel Varenka'nın, Levin ve yanındaki kadınla da *protégés*'inde* bulunan başkalarıyla kurduğu ilişkiye benzer bir ilişki kurduğunu gördü. Onlara sokuluyor, onlarla konuşuyor ve hiçbir yabancı dil bilmeyen kadına tercümanlık ediyordu.

Kiti, Varenka ile tanışmasına izin vermesi için annesine daha çok yalvarmaya başladı. Nedense gurur taslamakta bir sakınca görmeyen Madam Stahl'le tanışmak isteğini göstermede ilk adımı atmak prenses için hoş bir şey olmamakla birlikte Varenka üzerine bilgi topladı. Bu kızla tanışmanın –iyi yanı az olmakla beraber– hiçbir kötü yanı olmadığı sonucunu çıkaracak kadar ayrıntılı bilgi edinince ilkin kendisi Varenka'nın yanına gitti ve onunla tanıştı.

Prenses, kızının su kaynağına gittiği, Varenka'nın da çörekçi dükkânının önünde durduğu bir anı yakalayarak kıza yaklaştı. Kibar gülümseyişle:

"Sizinle tanışmama izin verin efendim," dedi. "Kızım size âşık. Belki beni tanımazsınız, ben..."

Varenka, acele:

"Bu, kalp kalbe karşı olmaktan da öte bir şey, prenses," dedi.

Prenses:

"Dün zavallı bir yurttaşımıza ne büyük bir iyilikte bulundunuz," dedi.

Varenka kıpkırmızı oldu:

"Hatırlamıyorum efendim," dedi. "Öyle sanıyorum ki, ben bir şey yapmadım."

"Nasıl olur efendim, siz bu Levin'i kötü bir duruma düşmekten kurtardınız."

---

* (Fr.) "Kanadı altına aldığı, koruduğu." *–H. Âli Ediz*

"Evet, *sa compagne** beni çağırdı, ben de onu yatıştırmaya çalıştım. Çok hasta, doktorundan da hoşnut değilmiş. Ben bu çeşit hastalara bakmaya alışkınımdır."

"Duyduğuma göre Menton'da teyzenizle, galiba Madam Stahl'le birlikte oturuyorsunuz! Ben onun *belle-soeur*'ü ile tanışırdım."

Varenka yine kızararak cevap verdi:

"Hayır, o benim teyzem değildir," dedi. "Gerçi ona *maman* diyorum ama ben onun akrabası değilim, büyütmesiyim."

Bütün bunlar öylesine sade bir biçimde söylenmiş, kızın yüzünün dürüst ve açık ifadesi öylesine sevimli bir hâl almıştı ki, prenses, Kiti'sinin bu Varenka'yı niçin sevdiğini anlamıştı.

Prenses:

"Peki, bu Levin şimdi ne olacak?" diye sordu.

Varenka:

"Buradan gidiyor," diye cevap verdi.

Bu sırada kaynaktan dönmekte olan Kiti, annesinin bilinmeyen dostu ile tanışmış olduğunu görerek çok sevindi.

"Kiti, işte kendisiyle tanışmak için can attığın matmazel..."

Varenka gülümseyerek prensesin sözlerini tamamladı:

"Varenka," dedi. "Beni herkes öyle çağırıyor."

Kiti sevincinden kızardı ve sessizce yeni arkadaşının elini uzun uzun sıktı. Varenka bu sıkışa karşılık vermemekle birlikte elini de çekmedi. Evet, eli bu sıkışa cevap vermemişti ama Matmazel Varenka'nın yüzü, biraz mahzun olmakla beraber, büyük ama çok güzel dişlerini gösteren sessiz ve sevinçli bir gülümseme ile parlamıştı.

"Ben bunu çoktandır istiyordum."

"Ama sizin öylesine çok işiniz var ki..."

Varenka:

"Ah, tam tersine, benim hiçbir işim yok," diye cevap verdi.

Ama aynı anda yeni dostlarından ayrılmak zorunda kaldı. Çünkü bir hastanın çocukları olan iki küçük Rus kızı koşa koşa yanına geldi ve:

"Varenka, annem sizi istiyor," diye seslendiler.

Varenka onların peşinden gitti.

---

* (Fr.) "Eşi, arkadaşı." –*H. Âli Ediz*

XXXII

PRENSES, Varenka'nın geçmişi, onun Madam Stahl ile ilişkileri ve Madam Stahl üzerine şu ayrıntıları öğrenmişti:

Madam Stahl, her zaman hastalıklı ve davranışlarında aşırı bir kadındı. Kimine göre kocasına acı çektirmiş, kimine göre de ahlaksızca davranışlarıyla kocası ona acı çektirmişti. Artık kocasından boşanmış olduğu sırada doğurduğu ilk çocuğu doğar doğmaz ölmüştü. Madam Stahl'in duygululuğunu bilen ve bu haberin onu yıkacağından korkan ailesi, Petersburg'da, aynı gece, aynı evde doğan saray aşçısının kızını onun çocuğuyla değiştirmişlerdi. İşte bu, Varenka'ydı. Madam Stahl sonraları Varenka'nın kendi kızı olmadığını öğrenmiş, ama yine de kızı yetiştirmeye devam etmişti. Üstelik kız kısa bir zaman sonra annesi ile babasını da kaybetmişti.

Madam Stahl, on yılı aşkın bir süreden beri hiç ayrılmadan ve yatağından kalkmadan yurt dışında, güneyde yaşıyordu. Bazıları onun erdemli, aşırı sofu bir kadın olarak sosyal bir yer yaptığını söylüyorlardı. Bazıları ise onun, kendini tanıttığı gibi, sadece yakınlarının iyiliği için yaşayan, doğuştan çok yüksek ahlaklı bir yaratık olduğunu iddia ediyorlardı. Kimse onun hangi dinden, Katolik mi, Protestan mı ya da Ortodoks mu olduğunu bilmiyordu. Ama gerçek olan bir şey varsa o da, onun bütün kilise ve mezhep büyükleriyle dostluk ilişkileri kurmuş olmasıydı.

Varenka, sürekli olarak onunla yurt dışında yaşıyordu. Madam Stahl'i tanıyan herkes Matmazel Varenka'yı da –onu herkes böyle çağırıyordu– tanıyor ve seviyordu.

Bütün bu ayrıntıları öğrenen prenses, kızının Varenka ile bir yakınlık kurmasında hiçbir sakınca görmedi. Üstelik Varenka'nın davranışları ve terbiyesi de çok iyiydi. İngilizce ve Fransızcayı çok iyi konuşuyordu. Hepsinden önemlisi, Madam Stahl'den prensese bir mesaj getirmesiydi. Madam Stahl bu mesajında, hastalığından ötürü prensesle tanışmak zevkinden yoksun olduğunu bildiriyordu.

Varenka ile tanışan Kiti, dostunun büyüsüne her gün biraz daha çok kapılıyor ve her geçen gün onda yeni yeni meziyetler buluyordu.

Varenka'nın iyi şarkı söylediğini öğrenen prenses, bir akşam onlara gelip şarkı söylemesini rica etti:

"Kiti piyano çalıyor. Pek de iyi olmamakla beraber piyanomuz da var. Bizi çok sevindirmiş olacaksınız!"

Prenses bu sözleri, Kiti'nin, özellikle şimdi hiç de hoşuna gitmeyen yapmacık bir gülümseyişle söylemişti. Çünkü Kiti, Varenka'nın şarkı söylemeye pek de istekli olmadığını görmüştü. Ama Varenka, yine de o akşam geldi. Beraberinde bir de nota defteri getirdi. Prenses, Marya Yevgenyevna ile kızını ve albayı çağırmıştı.

Varenka, burada tanımadığı kişilerin bulunmasını büsbütün ilgisizlikle karşıladı ve hemen piyanonun başına geçti. Varenka, kendi kendine eşlik etmesini bilmiyordu, ama nota ile çok güzel şarkı söylüyordu. Güzel piyano çalan Kiti, ona eşlik etti.

Varenka'nın çok güzel söylediği birinci parçadan sonra, prenses:

"Olağanüstü bir istidadınız var," dedi. Marya Yevgenyevna ile kızı teşekkür ettiler ve Varenka'yı övdüler.

Albay, pencereden bakarak:

"Sizi dinlemek için toplanan şu kalabalığa bakınız," dedi.

Gerçekten de pencerelerin altında büyücek bir kalabalık toplanmıştı.

Varenka kısaca:

"Hoşunuza gittiğine çok sevindim," diye cevap verdi.

Kiti, arkadaşına gururla bakıyordu. Onun sanatçılığına da, sesine de, kişiliğine de hayrandı; ama hepsinden çok hâl ve tavrına hayrandı: Varenka, herhâlde şarkı söyleyişini hiç düşünmüyor, kendisine yapılan övgüleri ilgisizce karşılıyordu. Sanki sadece kendi kendine: 'Daha şarkı söylemeli miyim, söylememeli miyim?' diye düşünüyordu.

Kiti ise aklından şunları geçiriyordu: 'Onun yerinde ben olsaydım, bu başarımla kim bilir ne kadar böbürlenir, pencerelerin altındaki bu kalabalığa bakarak ne kadar sevinirdim. Oysa o, bunu hiç umursamıyor. Onun önem verdiği biricik şey annemin isteğini yerine getirmek, onun gönlünü hoş etmektir. Ona herkesi küçüm-

semek gücünü, böylesine bağımsızca sakin olmayı veren nedir? Bunu bilmeyi ve ondan bunu öğrenmeyi ne kadar isterdim.'

Kiti, bu sakin yüze bakarak böyle düşünüyordu.

Prenses, Varenka'dan ikinci bir parça daha okumasını rica etti. Varenka, dimdik, piyanonun başında durarak ve esmer, zayıf eliyle tempo tutarak, ikinci parçayı da aynı düzgünlük ve dikkatle, aynı güzellikle okudu.

Nota defterinde bundan sonraki parça bir İtalyan şarkısıydı. Kiti, prelüdü çaldı ve Varenka'ya baktı. Varenka kızararak:

"Bunu bırakalım," dedi.

Kiti, sorgu dolu korkmuş gözlerini Varenka'nın yüzüne dikti. Bu şarkı ile bir şeylerin bağlı olduğunu hemen anlayarak ve sayfaları çevirerek:

"O hâlde bir başkasına geçelim," dedi. Varenka elini nota defterinin üzerine koyarak ve gülümseyerek:

"Hayır," dedi. "Bunu okuyalım."

Ve bu parçayı da diğerleri gibi, sakin, serinkanlı ve güzel okudu.

Varenka şarkısını bitirdiği zaman yine hepsi ona teşekkür ettiler ve çay içmeye gittiler. Kiti ile Varenka, evin bitişiğindeki küçük bahçeye indiler.

Kiti:

"Bu şarkı ile bağlı bir hatıranız var değil mi?" dedi ve aceleyle ekledi: "Bana bir şey anlatmayınız, doğru mu, onu söyleyiniz."

Varenka, açıkça:

"Hayır, niçin söylemeyecekmişim? Söyleyeceğim," dedi ve cevap beklemeden devam etti: "Evet, hem de bana bir zamanlar çok acı çektiren bir hatıra. Birini seviyordum, bu şarkıyı da ona söylerdim."

Kiti, gözlerini kocaman kocaman açmış, konuşmadan, duyarlıkla Varenka'ya bakıyordu.

"Onu seviyordum, o da beni seviyordu. Ama annesi istemedi, o da başkası ile evlendi. Bize yakın oturuyor, onu ara sıra görüyorum. Benim de bir gönül maceram olabileceğini demek hiç düşünmediniz?" dedi ve güzel yüzünde, Kiti'nin hissettiğine göre, bir zamanlar bütün benliğini aydınlatmış olan küçük bir ışık parladı.

"Düşünmez olur muyum? Eğer erkek olsaydım, sizi tanıdıktan sonra kimseyi sevemezdim. Yalnız, anlayamadığım bir nokta var: Annesinin hatırı için nasıl oluyor da sizi unutabiliyor ve mutsuzluğa sürüklüyor! Demek ki kalpsiz bir adammış!"

Varenka:

"Oh, hayır, çok iyi bir adamdır. Ben de mutsuz değilim; tam tersine çok mutluyum," dedi ve eve doğru yönelerek ekledi: "Bugün artık şarkı söylemeyecek miyiz?"

Kiti:

"Öylesine iyi, öylesine iyisiniz ki," dedi ve onu durdurarak öptü. "Birazcık olsun size benzeyebilsem!"

Varenka, tatlı ve yorgun bir şekilde gülümseyerek:

"Niye bir başkasına benzeyecekmişsiniz?" dedi. "Siz bu hâlinizle iyisiniz!"

Kiti, onu yine yanındaki iskemleye oturtarak:

"Hayır, ben hiç de iyi bir kız değilim," dedi. "Yalnız bana şunu söyleyiniz kuzum: Bir insanın aşkınızı küçümsemesi, sizi istememesi, bir aşağılama değil midir?"

"O beni küçümsemedi, onun beni sevdiğine inanıyorum. Ne var ki o, anasının sözünden çıkmayan bir çocuktu..."

Kiti:

"Peki, ya o bunu annesinin isteğiyle değil de, düpedüz kendisi yapsaydı?" dedi ve sırrını ele verdiğini, bir utanma kızıllığıyla tutuşan yanaklarının onu ele verdiğini hissetti.

Varenka, herhâlde artık kendisinin değil de, Kiti'nin söz konusu olduğunu anlayarak:

"O zaman o, kötü davranmış olur, ben de ona acımazdım," diye cevap verdi.

Kiti, son baloda, müzik durduğu zamanki kendi bakışını hatırlayarak:

"Ya aşağılama?" dedi. "Aşağılama unutulamaz, unutulamaz!"

"Ne aşağılaması? Herhâlde siz kötü bir şey yapmadınız?"

"Kötüden de beter. Utanılacak bir şey yaptım."

Varenka başını salladı ve elini Kiti'nin elinin üstüne koyarak:

"Utanılacak ne yaptınız?" dedi. "Herhâlde siz, size ilgi göstermeyen bir adama onu sevdiğinizi söyleyemezdiniz?"

"Pek tabii ki hayır. Hiçbir zaman, bir sözcük olsun söylemedim. Ama o biliyordu. Hayır, hayır, öyle bakışlar, öyle tavırlar vardır ki... yüzyıl yaşasam unutamam."

Varenka, sözlerini yumuşatmaya çalışmayarak açıkça:

"Peki, ne olmuş?" dedi. "Anlamıyorum. Onu hâlâ seviyor musunuz, sevmiyor musunuz, bütün mesele burada."

"Ondan nefret ediyorum. Kendimi affedemiyorum."

"Peki, ne olmuş yani?"

"Utanç, aşağılama."

Varenka:

"Oh, herkes sizin gibi böylesine duygulu olsaydı!" dedi. "Başından böyle şeyler geçmeyen hiçbir kız yoktur. Bunların hepsi de öyle önemsiz şeylerdir ki..."

Kiti, merak dolu bir şaşkınlıkla genç kızın yüzüne bakarak:

"Peki, önemli olanı hangisidir?" dedi.

Varenka gülümsedi:

"Oh, önemli olan çok şey var."

"Ne gibi?"

Ne söyleyeceğini bilmeyen Varenka:

"Daha önemli pek çok şey var," diye cevap verdi.

Bu sırada, pencereden prensesin sesi duyuldu:

"Kiti hava serin! Ya arkana bir atkı al ya da içeri gir."

Varenka kalkarak:

"Sahi, gitme zamanı geldi," dedi. "Madam Berthe'lere uğramak zorundayım. Benden rica etmişti."

Kiti onu elinden tutuyor, büyük bir merakla yalvaran bakışlarıyla ona soruyordu: "İnsana böylesine iç rahatlığı veren o daha önemli şey neymiş? Siz bunu biliyorsunuz, bana da söyleyiniz!"

Ama Varenka, Kiti'nin bakışlarıyla kendisine neler sorduğunun bile farkında değildi. O sadece şimdi, Madam Berthe'lere gitmek ve gece 12'de annesinin çayında evde bulunmak zorunda olduğunu biliyordu. Odaya girdi, notalarını topladı, herkesle vedalaştıktan sonra gitmeye davrandı. Albay:

"İzin veriniz de sizi geçireyim," dedi.

Prenses de onu destekleyerek: "Geceleyin böyle bir başınıza nasıl gidebilirsiniz?" dedi. "Hiç değilse Paraşa'yı yanınıza katayım."

Kendisini geçirmek gerektiği sözleri karşısında Varenka'nın gülümseyişini zorla tuttuğunu Kiti fark etti.

Varenka, şapkasını alarak:

"Hayır, ben her zaman bir başıma giderim, bir şey de olmaz," dedi ve böylece neyin önemli olduğunu söylemeden Kiti'yi bir kez daha öptü. Koltuğu altında notalar olduğu hâlde, neyin önemli olduğunun, imrenilen o gönül ferahlığının ve kişisel değerinin sırlarını da beraberinde götürerek, dinç adımlarla yaz gecesinin yarı karanlığında kayboldu.

XXXIII

KİTİ, Madam Stahl ile de tanıştı. Varenka'nın dostluğu ile birlikte bu tanışma, onun üzerinde sadece güçlü bir etki yapmakla kalmamış, acılarını da dindirmişti. Bu tanışma sayesinde Kiti'nin önünde, onun geçmişteki dünyası ile ilgisi olmayan yepyeni bir dünya, yüce ve çok güzel bir dünya açılmıştı. Bu yeni dünyanın yüksekliklerinden bu geçmişe, sakin sakin bakılabilirdi. Kiti, şimdiye kadar dört elle sarıldığı ve içgüdülerin yönettiği hayat dışında, bir de manevi hayat bulunduğunu öğrenmişti. Bu hayata din yolu ile erişilebilirdi... Ama bu dinin, Kiti'nin çocukluğundan beri bildiği, tanıdıklara rastlanabilen Düşkün Dullar Evi'ndeki sabah ve akşam dualarına ve bir papazın yardımı ile ezberlediği Slav metinlerinde ifade edilen dinle hiçbir ilintisi yoktu. Bu, yüce, esrarlı, bir sıra çok güzel düşünce ve duygularla bağlı, sadece inanılabilen değil –çünkü böyle emredilmiştir– aynı zamanda sevilebilen bir dindi. Kiti bütün bunları sözlerden öğrenmedi. Madam Stahl onunla, kendisine gençliğini hatırlatan, hayran hayran seyrettiği, sevimli bir çocukla konuşur gibi konuşuyordu. Ve sadece bir defa, aşk ve imanın, bütün insan acılarının biricik dindiricisi olduğundan ve İsa'nın bize olan merhametinde, insanların çektiği bu acıları asla önemsiz saymadığından söz etti ve hemen konuyu değiştir-

di. Ama Kiti onun her davranışından, her sözünden, tanrısal adını verdiği her bakışından, özellikle Varenka'dan öğrendiği bütün hayat hikâyesinden, kısaca her şeyinden, şimdiye kadar bilmediği o "önemli olan şeyi" öğrendi.

Ama Madam Stahl'in karakteri ne kadar yüksek, hayatı ne kadar dokunaklı, sözleri ne kadar nazik ve yüce olursa olsun, Kiti, elinde olmayarak, onda öyle nitelikler fark etti ki, şaşmaktan kendini alamadı. Mesela bir gün, ailesini soruştururken, küçümser bir eda ile gülümsediğini gördü. Bu, Hristiyanlığın iyi yürekliliğine aykırıydı. Yine bir başka gün, evinde bir Katolik papazına rastlamıştı. Madam Stahl'in, yüzünü abajurun gölgesinde dikkatle gizlediğini ve özellikle gülümsediğini fark etmişti. Bu iki gözlem ne kadar önemsiz olursa olsun, Kiti'yi şaşırtmış ve Madam Stahl üzerine kuşkuya düşürmüştü. Ama buna karşılık, yapayalnız, ailesiz, arkadaşsız, acı hayal kırıklıklarına uğramış, hiçbir isteği olmayan, hiçbir şeye üzülmeyen Varenka, Kiti'nin hayal ettiği olgunluğun ta kendisiydi. Kiti, gönül ferahlığına ermek, mutlu ve iyi olmak için sadece, kendini unutup başkalarını sevmenin yettiğini Varenka örneğinden anlamıştı. İşte Kiti de böyle olmak istiyordu. Şimdi, neyin *en önemli* olduğunu açıkça anlayınca, Kiti, buna hayran olmakla yetinmedi, hemen, önünde açılan bu yeni hayata bütün kalbiyle kendini verdi. Varenka'nın, Madam Stahl'in ve adlarını verdiği başkalarının neler yaptıkları üzerine anlattıklarını göz önüne getirerek, Kiti, kendine gelecekteki hayatı ile ilgili bir plan çizdi. Varenka'nın kendisine sık sık sözünü ettiği Madam Stahl'in yeğeni *Aline* gibi o da, kendisi nerede bulunursa bulunsun, mutsuzları arayacak, elinden geldiğince onlara yardım edecek, İncil'ler dağıtacak, hastalara, suçlulara, son nefeslerini vermekte olanlara İncil okuyacaktı. *Aline*'nin yaptığı gibi, suçlulara İncil okumak düşüncesi onu, özellikle çok çekiyordu. Ama bütün bunlar, Kiti'nin, ne annesine, ne de Varenka'ya açtığı gizli hülyalarıydı.

Kiti, kendi planlarını geniş ölçüde uygulayabileceği elverişli zamanı beklemekle birlikte, şimdi de, hastaların ve mutsuzların böylesine çok bulunduğu kaplıcalarda yeni prensiplerini uygulayacak fırsatları Varenka'yı taklit ederek, kolayca buldu.

Prenses önceleri, Kiti'nin, sadece, Madam Stahl'in, özellikle de Varenka'nın güçlü etkisi altında bulunduğunu fark etti. Kiti'nin, Varenka'nın yalnız çalışmalarını değil, elinde olmayarak yürüme, konuşma, gözlerini kırpma biçimlerini de taklit ettiğini gördü. Ama sonraları prenses, kızının bu tutku ile ilgisi olmayan ruhsal bir kriz geçirmekte olduğunu fark etti.

Prenses, Kiti'nin, akşamları –şimdiye kadar yapmadığı bir şeyi yaptığını– Madam Stahl'in kendisine hediye ettiği Fransızca İncil'i okuduğunu gördü. Kız, sosyete ahbaplarından kaçıyor, Varenka'nın koruduğu hastalarla, özellikle hasta ressam Petrov'un fakir ailesiyle dostluk kuruyordu. Kiti, herhâlde bu ailenin içinde hasta bakıcı görevi yapmakla gurur duyuyordu. Bütün bunlar iyi şeylerdi. Prensesin bunlara karşı diyeceği hiçbir sözü yoktu. Üstelik Petrov'un karısı da tamamıyla namuslu bir kadındı. Sonra, Kiti'nin çalışmalarını gören kibar Alman bayanı onu, avutucu melek diyerek övmüştü. Aşırılıklar olmasaydı bütün bunlara çok iyi şeyler denilebilirdi. Prenses ise, kızının kendini aşırılığa kaptırdığını görüyordu. Fransızca olarak ona:

"*İl ne faut jamais rien outrer*,"* diyordu.

Ama kızı ona cevap vermiyordu. Sadece içinden, Hristiyanlık konusunda aşırılıktan söz edilemeyeceğini düşünüyordu. Bir yanağınıza vurulunca öteki yanağınızı çevirmeyi, paltonuzu çaldıkları zaman çıkarıp gömleğinizi vermeyi öğütleyen bir dinin taraftarları için aşırılık nasıl söz konusu olabilirdi? Ama bu aşırılıklar prensesin hoşuna gitmiyordu. Prensesin bundan da çok hoşuna gitmeyen şey, kızının içten duygularını kendisine açmak istememesiydi. Prenses bunun farkındaydı. Gerçekten de Kiti, yeni görüş ve duygularını annesinden gizliyordu. Onun, bu duygularını gizlemesi, annesini saymamasından ya da sevmemesinden ileri gelmiyordu. Bunun biricik sebebi, onun, annesi olmasıydı. Kiti bu duygularını, annesinden başka herkese daha kolay açabilirdi.

Bir gün prenses, Petrov'un karısını söz konusu ederek:

"Nedense Anna Pavlovna çoktandır bize gelmiyor," dedi. "Oysa onu çağırmıştım. Bir şeylerden hoşnut değilmiş gibi bir hâli var."

---

* (Fr.) "Hiçbir zaman, hiçbir şeyde aşırılıklara düşmemelidir." –*H. Âli Ediz*

Kiti birdenbire kızararak:

"Hayır, *maman*, ben fark etmedim," dedi.

"Onlara gitmeyeli çok mu oldu?"

Kiti:

"Yarın dağda bir gezinti tasarlıyoruz," diye cevap verdi.

Prenses, kızının şaşırmış yüzüne bakarak ve bu şaşkınlığının sebebini anlamaya çalışarak:

"Olur, gidiniz," dedi.

O gün Varenka öğle yemeğine geldi ve Anna Pavlovna'nın dağ gezisinden vazgeçtiğini haber verdi. Prenses, Kiti'nin yine kızardığını fark etti. Yalnız kaldıkları zaman prenses:

"Kiti," dedi. "Petrov'larla aranızda tatsız bir şey mi geçti? Neden çocuklarını artık bize göndermez oldular, kendileri de gelmiyorlar?"

Kiti, aralarında hiçbir şey geçmediğini, Anna Pavlovna'nın da neden kendisinden hoşnut değilmiş gibi davrandığını hiç anlayamadığını söyledi. Kiti tam gerçeği söylemişti. Anna Pavlovna'nın tutumunda kendisine karşı olan değişikliğin nedenini bilmiyor, ama tahmin ediyordu. Fakat öyle bir şey tahmin ediyordu ki, bu, kendisine bile söyleyemediği o çeşit şeylerden biriydi: Çünkü bunda yanılmak, öylesine korkunç ve utanç vericiydi.

Kiti, bu aile ile olan ilişkilerini hafızasında bir bir canlandırdı. Karşılaştıkları zaman Anna Pavlovna'nın ablak ve iyi yüzünde beliren saf sevinci hatırladı. Kadınla hasta üzerine olan gizli konuşmalarını, hastayı, kendisine yasaklanmış olan çalışmadan alıkoymak ve gezmeye götürmek için kurdukları planları; ona "benim Kiti'm" diyen ve onsuz yatmak istemeyen küçük oğlanın kendisine olan bağlılığını hatırladı. Bunlar ne kadar da iyiydi! Sonra, Petrov'un kahverengi ceketi içindeki uzun boynu ile zayıf cılız vücudunu; seyrek, kıvırcık saçlarını, ilk zamanlar kendisini korkutan soru dolu mavi gözlerini, kendisinin yanında dinç ve canlı görünmek için harcadığı hastalıklı çabaları gözleri önüne getirdi. Bütün veremli hastalara karşı olduğu gibi ona karşı da duyduğu tiksintiyi yenmek için ilk zamanlar harcadığı çabayı aklından geçirdi. Hastanın ürkek ve duygulu bakışlarını, bu bakışlar karşısında kendisinin kapıldığı tuhaf acımayı ve sıkıntılı duyguyu, sonra da, yaptığı

iyiliğin verdiği mutluluğu hatırladı. Bütün bunlar ne kadar da iyi şeylerdi! Ama bunlar ilk zamanlardaydı. Şimdi, birkaç gün önce her şey birden bozulmuştu. Anna Pavlovna yapmacık bir nezaketle Kiti'yi karşılıyor, gözlerini kızdan ve kocasından ayırmıyordu.

Acaba Anna Pavlovna'nın soğukluğuna sebep, hastanın, Kiti yanındayken kapıldığı duygulu sevinç miydi?

Kiti: 'Evet,' diye hatırladı, önceki gün, Anna Pavlovna, can sıkıntısıyla: "Çok zayıf düşmesine rağmen, siz olmadan kahvesini içmek istemedi, hep sizi bekledi!" derken hiç de onun iyiliğiyle bağdaşmayan tuhaf bir eda takınmıştı.

'Hastaya diz battaniyesini verişim de kadının hoşuna gitmemiş olabilir. Bütün bunlar önemsiz şeyler ama işte, hasta bundan öylesine güç bir duruma düştü, öylesine uzun teşekkürler etti ki, ben bile kendimi güç durumda hissettim. Sonra, şu çok güzel yaptığı portrem... Hepsinden önemlisi de şu utangaç ve yumuşak bakışlar!' Kiti, kendi kendine dehşetle tekrarladı: 'Evet, evet bu böyle!' Ama arkasından da, içinden, ekledi: 'Ama hayır, bu olamaz, olmaması gerek! O, öylesine acınacak bir hâlde ki...'

Bu kuşku, yeni hayatının bütün güzelliğini zehirliyordu.

XXXIV

PRENS Şçerbatski, kaplıca kürü sona ermeden ailesinin yanına döndü. Kendi deyimiyle Rus havası almak için Karlsbad'dan sonra Baden'de ve Kissingen'deki Rus dostlarını görmeye gitmişti.

Prens ve prensesin yabancı ülkelerdeki yaşayış üzerine olan görüşleri tamamıyla birbirinin tersiydi. Prenses her şeyi çok güzel buluyor ve Rus toplumundaki sağlam durumuna rağmen, yabancı ülkelerde bir Avrupalı kadına benzemeye çalışıyordu. Ama kendisi bir Rus hanımefendisi olduğu için Avrupalı bir kadın olamıyor, bu çabası da onu biraz zor duruma düşürüyordu. Prens ise, tam tersine, yabancı ülkelerdeki her şeyi kötü, Avrupa yaşayışını çekilmez buluyordu. Kendi Rus alışkanlıklarına bağlı kalıyor ve yabancı ülkelerde, mahsus, gerçekte olduğundan daha az Avrupalı görünmeye çalışıyordu.

Prens, zayıflamış, yanak derileri torba gibi sarkmış bir hâlde, ama çok neşeli olarak dönmüştü. Hele Kiti'yi tamamıyla iyileşmiş görünce, neşesi büsbütün artmıştı. Kiti ile Madam Stahl ve Varenka arasında bir dostluk kurulduğu haberi, sonra prensesin, Kiti'de bazı değişiklikler olduğu yolunda kocasına anlattığı gözlemler, prenste, kızının ilgilendiği kendisinden başka her şeye karşı duyduğu o alışılmış kıskançlık duygusunu uyandırdı. Kızının, kendi etkisinden kurtularak, onun erişemeyeceği birtakım alanlara kayıp gitmesi ihtimali de onda bir korku yarattı. Ama bu tatsız haberler, kendisinde her zaman bulunan, özellikle Karlsbad kaplıcalarıyla güçlenen, iyi yüreklilik ve neşe denizinde boğulup gitti.

Prens, geldiğinin ertesi günü uzun paltosu ile yüzündeki Ruslara özgü kırışıklarla, kolalı yakalığının yukarıya ittiği şişkince yanakları ile çok keyifli bir hâlde kızı ile birlikte suların kaynağına gitti.

Çok güzel bir sabahtı. Temiz, insanın yüzüne gülen bahçeli evler, kırmızı yüzlü, kırmızı kollu, bira ile beslenmiş, neşe ile çalışan Alman hizmetçi kızları, parlak güneş, insanın yüreğini neşe ile dolduruyordu. Ama baba kız kaynağa yaklaştıkça, hastalara daha sık rastlamaya başladılar. Bunların yüzleri, konforlu Alman hayatının iyi örgütlenmiş koşulları içinde daha da acıklı görünüyordu. Bu çelişki, Kiti'yi artık şaşırtmıyordu. Bu parlak güneş, yeşilliğin bu neşeli pırıltısı, müzik sesi, Kiti için, iyiye ya da kötüye doğru değişmelerini izlediği bütün bu bildik yüzlerin tabii bir çerçevesiydi. Ama bu haziran sabahının ışık ve pırıltısı, son moda neşeli bir vals çalan orkestranın ahengi, özellikle hizmetçilerin sağlıklı yüzleri, Avrupa'nın dört bir yanından gelmiş olan ve güçlükle yürüyen bu canlı cenazelerin yanında, prense uygunsuz ve çirkin görünüyordu.

Sevgili kızı kolunda bulunduğu şu anda, gurur ve bir çeşit gençleşme duymasına rağmen, prens, bu dinç yürüyüşünden, bu tombul ve sağlam organlarından âdeta utanıyor ve sıkılıyordu. Bu, toplum içinde çırılçıplak soyunmuş bir insanın duygusuna benzer bir duyguydu.

Dirseği ile kızının kolunu sıkıştırarak:

"Beni yeni dostlarınla tanıştırsana," dedi. "Senin bu iğrenç Soden'ini bile, sana böylesine yaradığı için sevdim. Ne var ki burası çok üzücü bir yer. Bu kim?"

Kiti ona, yolda rastladıkları tanıdıklarının ve tanımadıklarının adlarını söyledi. Tam bahçenin ağzında, kör Madam Berthe ile ona kılavuzluk eden kıza rastladılar. Kiti'nin sesini duyduğu zaman ihtiyar Fransız kadınının yüzünde beliren sevimli ifade, prensin pek hoşuna gitti. Kadın hemen, aşırı Fransız nezaketiyle onlarla konuşmaya koyuldu. Böyle çok güzel bir kızı olduğu için prensi övdü. Kiti'nin bir hazine, bir inci, bir avutucu melek olduğunu söyleyerek onu göklere çıkardı.

Prens gülümseyerek:

"Bu mantıkla Kiti iki numaralı melek oluyor," dedi. "Çünkü kendisi bir numaralı meleğin, Matmazel Varenka olduğunu söylüyor."

Madam Berthe:

"Oh!" dedi. "Matmazel Varenka gerçek bir melektir, *allez*."

Galeride Varenka'nın kendisine de rastladılar.

Kolunda, kırmızı, şık bir çanta olduğu hâlde hızlı hızlı onlara doğru geliyordu. Kiti ona:

"İşte babam da geldi," dedi.

Varenka, bütün davranışları gibi, sade ve tabii, eğilme ile diz kırma arasında bir davranışta bulundu ve hemen prensle, herkesle konuştuğu gibi, hiçbir sıkılganlık göstermeden tabii bir eda ile konuşmaya başladı.

Prens, yüzünde bir gülümseme ile:

"Şüphesiz sizi tanıyorum," dedi. "Hem de çok iyi tanıyorum, böyle nereye acele ediyorsunuz?"

Kiti, babasının hâlinden Varenka'dan hoşlandığını sevinçle anladı.

Varenka, Kiti'ye dönerek:

"Annem burada," dedi. "Bütün gece uyumadı. Doktor biraz dışarı çıkmasını tavsiye etti. Ben de işini götürüyorum."

Varenka yanlarından gidince, prens:

"Demek bir numaralı melek bu," dedi.

Kiti, babasının Varenka ile alay etmek isteğine kapıldığını, ama Varenka'dan hoşlandığı için bunu bir türlü yapamadığını anladı.

Babası:

"Böylece, bütün ahbaplarını görmüş olacağız," diye ekledi. "Beni tanımak tenezzülünde bulunursa, tabii Madam Stahl'i de."

Madam Stahl'in adı geçince, babasının gözlerinde alaycı bir ışık parladığını fark eden Kiti, korku ile sordu:

"Yoksa onu tanıyor muydun baba?"

"Kocasını tanırdım, kendisini de *Piétiste** olmadan önce biraz tanımıştım."

Kiti, Madam Stahl'de böylesine yüksek değer verdiği şeyin bir adı olmasından korkarak: "*Piétiste* ne demektir, baba?" diye sordu.

Prens:

"Ben de pek iyi bilmiyorum," dedi. "Sadece bildiğim, onun her şey için, başına gelen bütün felaketler için, hatta kocasının ölümü için bile Allah'a şükrettiğidir. Bu insana biraz gülünç görünüyor. Çünkü pek tatsız bir yaşayış sürüyorlardı."

Prens, sırtında kahverengi bir palto, ayağında da, etten yoksun kemikli bacaklarında tuhaf buruşukluklar yapan beyaz bir pantolon bulunan ve bir sıranın üzerinde oturmakta olan orta boylu bir hastayı göstererek:

"Bu kim?" dedi. "Ne acınacak bir yüzü var!"

Bu zat hasır şapkasını çıkardı; şapkanın basıncı ile kızaran hastalıklı yüksek bir alın ve onu çevreleyen seyrek kıvırcık saçlar göründü.

Kiti kızararak:

"Bu, Petrov adlı bir ressamdır," diye karşılık verdi.

Onlar yaklaşırken, sanki mahsus, patika boyunca koşmakta olan çocuğunun peşinden giden Anna Pavlovna'yı göstererek:

"Bu da karısı," diye ekledi.

Prens:

---

* *Pietisme*: XVII. yüzyılın sonlarında kurulan ve kendisini hiçbir dogmatizm ile, dinî törenlerle bağlı görmeyen bir Protestan tarikatı, bir çeşit yalancı sofuluk. *–H. Âli Ediz*

"Ne acınacak bir hâli var. Yüzü de öylesine sevimli ki! Niçin yanına gitmedin? Galiba sana bir şeyler söylemek istiyordu?"

Kiti:

"Öyle ise yanına gidelim," diyerek keskin bir dönüş yaptı ve Petrov'a sordu: "Bugün nasılsınız?"

Petrov, bastonuna dayanarak doğruldu ve ürkek gözlerle prense baktı. Prens:

"Bu benim kızımdır," dedi. "Tanışmamıza müsaade ediniz!"

Ressam, prensin önünde eğildi ve tuhaf bir biçimde parıldayan beyaz dişlerini göstererek gülümsedi. Kiti'ye dönerek:

"Dün sizi bekledik prenses," dedi.

Bunu söylerken de sallandı. Ama bu hareketi, mahsus yaptığı kanısını vermeye çalışarak tekrarladı.

"Ben gelecektim ama Varenka, sizin gitmeyeceğinizi bize haber vermesi için Anna Pavlovna'nın kendisini gönderdiğini söyledi."

Petrov kızararak:

"Nasıl gitmeyecekmişiz," dedi ve hemen öksürmeye başlayarak gözleriyle karısını aradı. Sonra yüksek sesle: "Aneta! Aneta!" diye karısına seslendi. İncecik beyaz boynunda damarları bir ip gibi gerildi.

Anna Pavlovna yaklaştı. Kocası, sinirli ve kısık bir sesle sordu:

"Nasıl oluyor da prensese, gitmeyeceğiz diye haber gönderiyorsun?"

Anna Pavlovna, eski davranışlarına hiç benzemeyen zoraki bir gülümseyişle:

"Günaydın prenses," dedi. Sonra prense dönerek: "Tanıştığımıza çok sevindim," diye ekledi. "Sizi çoktandır bekliyorduk, prens."

Herhâlde sesinin kendisine ihanet edişine, bundan ötürü de sesine istediği tonu veremeyişine büsbütün sinirlenen ressam, daha da öfkeli ve kısık bir sesle tekrarladı: "Nasıl oluyor da gitmeyeceğiz, diye haber gönderiyorsun?"

Kadın, canı sıkılmış bir hâlde:

"Allah Allah! Gitmeyeceğimizi sandım da onun için," diye cevap verdi.

"Nasıl olur, oysaki..."

Bir öksürük nöbeti ile sözü yarıda kaldı ve elini salladı.

Prens, şapkasını çıkardı ve kızı ile oradan uzaklaştı. Derin derin içini çekerek:

"Oh, zavallılar," dedi.

Kiti:

"Evet, baba," dedi. "Hem şunu da bilmelisiniz ki üç tane de çocukları var. Sonra hizmetçileri de yok, gelirleri de yok gibi bir şey. Adam akademiden bir şeyler alıyor."

Kiti, Anna Pavlovna'nın kendisine karşı davranışındaki tuhaf değişikliğin doğurduğu heyecanı boğmak için canlı canlı konuşuyordu. Sonra, içinde, yastıklarla çevrili, grili-mavili bir şeylere sarınmış, şemsiye altında birinin yattığı küçük bir arabayı göstererek:

"İşte Madam Stahl!" dedi.

Bu, Madam Stahl'di. Arkasında, arabasını iten, güçlü kuvvetli, asık suratlı bir Alman uşak bulunuyordu, yanında ise, Kiti'nin adı ile tanıdığı sarışın bir İsveçli kont duruyordu. Hastalardan bazıları, olağanüstü bir şeye bakar gibi bu kadına bakarak arabanın yanından ağır ağır geçiyorlardı.

Prens, ona doğru yürüdü. Kiti, babasının gözlerinde, kendisini şaşırtan o alaycı ışığı hemen fark etti. Babası Madam Stahl'e yaklaştı ve onunla, büyük bir nezaket ve sevimlilikle, şimdi artık çok az kimsenin böylesine güzel konuştuğu bir Fransızca ile konuşmaya başladı. Başından şapkasını çıkarıp bir daha takmayarak:

"Bilmem beni hatırlayacak mısınız?" dedi. "Ama ben, kızıma gösterdiğiniz ilgiye teşekkür etmek için kendimi hatırlatmak zorundayım."

Madam Stahl, Kiti'nin bir hoşnutsuzluk sezdiği gök mavisi gözlerini prense kaldırarak:

"Prens Aleksandr Şçerbatski," dedi. "Çok sevindim. Kızınızı öylesine sevdim ki, anlatamam."

"Yine rahatsız mısınız?"

Madam Stahl:

"Artık alıştım," dedi ve prensi İsveçli Kontla tanıştırdı.

Prens:

"Çok az değişmişsiniz," dedi. "Sizi, görmek şerefinden on bir yıl yoksun kalmıştım."

"Çarmıhı veren Tanrım onu taşımak gücünü de veriyor. Sık sık şaştığım olmuştur: Bu hayat ne diye böyle sürüp gidiyor?"

Ve bacaklarını battaniye ile gerektiği gibi örtmeyen Varenka'ya öfke ile çıkıştı:

"Öbür yandan!"

Prens, gözlerinin içi ile gülerek:

"Herhâlde iyilik etmek için olsa gerek," dedi. Prensin yüzünde, düşüncelerini yansıtan bir ifade inceliği fark eden Madam Stahl:

"Bu konuda yargıda bulunmak bize düşmez," dedi ve genç İsveçliye dönerek ekledi: "Demek o kitabı bana göndereceksiniz, değil mi, azizim Kont? Çok teşekkür ederim."

Prens, yanında durmakta olan Moskovalı albayı görerek:

"Vay!" diye haykırdı ve Madam Stahl'i selamlayarak kızı ile ve onlara katılan Moskovalı albayla oradan uzaklaştı.

Kendisi ile tanışmadığı için Madam Stahl'den şikâyetçi olan Moskovalı albay, alay etmiş olmak için:

"İşte bizim aristokrasi, prens," dedi.

Prens:

"Hiç değişmemiş," diye cevap verdi.

Albay:

"Hastalığından önce, yani yatağa düşmeden önce, onu tanır mıydınız, prens?" diye sordu.

Prens:

"Evet," dedi. "Tam onu tanıdığım sıralarda yatağa düşmüştü."

"Dediklerine göre on yıldan beri yürüyemiyormuş."

"Yürüyemiyor, bir bacağı kısa da ondan. Çok çirkin bir vücut yapısı varmış..."

Kiti:

"Hayır, olamaz babacığım!" diye seslendi.

"Kem diller böyle söylüyor kızım. Senin Varenka da bir hayli azar işitiyor hani. Ah, şu hasta hanımefendiler!"

Kiti ateşli ateşli itiraz etti:

"Ah, hayır babacığım! Varenka ona tapıyor. Sonra, öylesine çok iyilik yapıyor ki... Kime isterseniz sorunuz! Onu ve Aline Stahl'i herkes biliyor."

Prens, dirsekleriyle kızının kolunu sıkarak:

"Olabilir," dedi. "Ama yaptığı iyilikleri, kime sorulursa sorulsun, kimsenin bilmemesi daha iyi olurdu."

Kiti sustu. Ama bu, söyleyecek bir şeyi olmayışından değil, gizli düşüncelerini babasına bile açmak istemeyişindendi. Bununla birlikte ne tuhaftır, babasının görüşlerine boyun eğmemeye, onun, kendi mahremiyetine girmesine izin vermemeye böylesine hazırlanmasına rağmen, ruhunda bütün bir ay taşıdığı Madam Stahl'in o tanrısal yüzü –atılmış olan bir elbisenin hayalimizde yarattığı kişi, o elbisenin orada nasıl bulunduğunu anladığımız zaman hayalimizden nasıl kayboluyorsa– bir daha dönmemecesine kayboldu. Ortada sadece, biçimsiz bir vücudu olduğu için yataktan kalkmayan ve diz battaniyesini, istediği gibi örtmediği için, ağzı var dili yok Varenka'ya zulmeden, topal bir kadın kaldı. Bütün hayal gücüne karşın, artık eski Madam Stahl'i geri getirmek mümkün olmadı.

XXXV

PRENSİN neşesi, evdekilere de, dostlarına da, hatta Şçerbatski'lerin oturduğu evin Alman sahibine bile bulaşmıştı.

Prens, Kiti ile kaplıcalardan dönüp, albayı, Marya Yevgenyevna'yı ve Varenka'yı kahve içmeye davet edince, masa ile koltukların, küçük bahçedeki kestane ağacının altına getirilmesi ve kahvaltı hazırlanmasını emretti. Ev sahibi de, hizmetçi de prensteki neşenin etkisi ile canlandılar. Onlar, prensin cömertliğini biliyorlardı. Yarım saat sonra, yukarıda oturan Hamburglu hasta doktor, kestane ağacının altında toplanmış olan sağlıklı insanlardan kurulu bu neşeli Rus grubunu, pencereden imrenerek seyretmeye koyuldu. Başında leylak rengi kurdelelerle süslü bone bulunan prenses, fincanlarla tereyağlı ekmekleri dağıtarak, yaprakların titrek gölge daireleri altındaki beyaz bir örtü ile örtülü masanın başında oturuyordu. Ma-

sanın üzerinde, kahve güğümü, ekmek, tereyağı, peynir, soğuk av etleri vardı. Masanın öbür ucunda oturan prens, iştahla yemek yiyor, yüksek sesle neşeli neşeli konuşuyordu. Prens, dolaştığı bütün kaplıcalardan satın aldığı şeyleri; çeşitli çantacıkları, oyuncakları, türlü türlü kâğıt keseceklerini yanına yığmıştı. Bunları, hizmetçi Lieschen ile ev sahibi de içlerinde olmak üzere herkese dağıtıyordu. Bu arada ev sahibine, Kiti'yi kaplıcaların değil, onun yaptığı nefis yemeklerin, özellikle kara erik çorbasının iyileştirdiğini söyleyerek gülünç ve kötü Almancasıyla onunla şakalaşıyordu. Prenses, kocasının Rus alışkanlıklarıyla alay ediyordu. Ama kaplıcalara geldiğinden beri böylesine canlı ve neşeli olmamıştı. Albay, her zamanki gibi prensin şakalarına gülümsüyordu. Ama dikkatle etüt ettiğini sandığı Avrupa konusunda, prensesten yanaydı. İyi yürekli Marya Yevgenyevna, prensin söylediği bütün gülünç şeylere katıla katıla gülüyordu. Varenka bile, prensin şakalarının onda uyandırdığı, Kiti'nin de şimdiye kadar onda asla görmediği hafif ama sâri gülüşlerden gevşemişti.

Bütün bunlar Kiti'yi eğlendiriyordu. Ama kızcağız düşünmekten de kendini alamıyordu. Buradaki arkadaşları ve böylesine sevdiği hayatı üzerine babasının ortaya attığı sorunları çözemiyordu. Bu sorunlara bir de bugün böylesine açık seçik ve tatsız bir biçimde ortaya çıkan, Petrov'larla ilişkisindeki değişiklik de eklenmişti. Herkes neşeliydi, ama Kiti neşelenemiyordu, bu da onu daha çok üzüyordu. Şu anda, küçükken, cezalı olarak kendi odasına kapatıldığı ve oradan, ablalarının neşeli gülüşlerini işittiği zamanki duygularına benzer bir duygunun etkisi altında bulunuyordu.

Prenses gülümseyerek ve kocasına bir fincan kahve uzatarak:

"Bu kadar çok şeyi ne diye satın aldın?" dedi.

"Dolaşırken bir dükkâna rastlıyorsun, hemen yolunu kesiyorlar: '*Erlaucht, Excellenz, Durchlaucht!*'* diyerek bir şeyler satın almanı rica ediyorlar. Söz 'Durchlaucht'a gelince akan sular duruyor, böylece bizim on taler de cepten gidiyor." Prenses:

"Desenize, can sıkıntısından," dedi.

---

* Aslında Almanca yazılmıştır. Fransızca; *son Altesse, son Excellence* karşılığıdır. *–H. Âli Ediz*

"Tabii can sıkıntısından. Öylesine bir can sıkıntısı ki, insan ne yapacağını, nereye gideceğini bilemiyor."

Marya Yevgenyevna:

"İnsan nasıl sıkılabilir, prens?" dedi. "Şimdi Almanya'da öylesine çok ilginç şey var ki..."

"Ben bütün bu ilginç şeyleri biliyorum: Kara erik çorbasını biliyorum, sucuklu nohudu biliyorum, hepsini biliyorum."

Albay:

"Hayır, ama prens, ne derseniz deyiniz, onların çok dikkate değer kuruluşları var."

"Dikkate değer olan ne? Hepsi hoşnut, kurumlarından geçilmiyor: Çünkü dünyayı yenmişler. Ben niçin memnun olayım? Ben kimseyi yenmedim ki... Üstelik çizmelerini kendin çıkarıp kapının önüne kendin koyuyorsun! Sabahleyin kalkınca, hemen giyinip salona, kötü bir çay içmeye koşuyorsun! Bizde böyle mi ya! İstediğin zaman uyanır, herhangi bir şey yüzünden homurdanır, sağa sola döner, iyice bir kendine gelirsin, hiç acele etmeden her şeyi iyice bir düşünürsün!"

Albay:

"Ama vakit nakittir sözünü unutuyorsunuz," dedi.

"Bu, zamanına göre değişir! Zaman olur ki, bir ayını 50 kapiğe verirsin; ama yine öyle zaman olur ki yarım saatini hiçbir para ile değişmezsin! Öyle değil mi Katenka? Niye öyle somurtup duruyorsun?"

"Bir şeyim yok."

Varenka'ya dönerek:

"Siz nereye böyle?" dedi. "Biraz daha oturunuz!"

Varenka, yerinden kalkarak yine bir gülme nöbeti içinde:

"Eve gitmem gerekiyor," dedi.

Biraz yatışınca, herkesle vedalaştı ve şapkasını almak üzere eve girdi. Kiti de onun peşinden yürüdü. Şimdi ona, Varenka bile başka türlü görünüyordu. Eskisinden kötü görünmüyordu ama, Kiti'nin onu önceleri tasavvur ettiğinden daha başka türlüydü.

Varenka, şemsiyesini ve çantasını alırken:

"Ne zaman görüşeceğiz?" diye sordu.

Kiti, Varenka'nın düşüncelerini anlamak için:

"Annem Petrov'lara gitmek istiyordu," dedi. "Siz oraya gelmeyecek misiniz?"

Varenka:

"Geleceğim," dedi. "Onlar buradan gitmeye hazırlanıyorlar. Eşyalarını yerleştirmeye yardım edeceğime söz verdim."

"O hâlde ben de gelirim."

"Hayır, siz gelip ne yapacaksınız?"

Kiti, gitmesine engel olmak için Varenka'nın şemsiyesinden tutarak ve gözlerini açarak:

"Niçin? Niçin? Niçin?" dedi. "Hayır, ama durunuz, niçin?"

"Hiç, canım. Babanız geldi, sonra onlar sizden sıkılıyorlar."

"Hayır, Petrov'lara sık sık gitmemi niçin istemiyorsunuz? Bunu bana söyleyiniz! Gitmemi istemiyorsunuz, değil mi? Niçin?"

Varenka sükûnetle:

"Ben böyle bir şey söylemedim," dedi.

"Hayır, rica ederim, söyleyiniz!"

Varenka:

"Her şeyi mi söyleyeyim?"

Kiti:

"Her şeyi, her şeyi!" dedi.

Varenka gülümseyerek:

"Ortada önemli bir şey yok," dedi. "Mesele şu ki Mihail Alekseyeviç (ressamın adı böyleydi) önceleri buradan gitmeye hazırlanırken şimdi gitmek istemiyor."

Sabırsızlanan Kiti, asık bir suratla Varenka'ya bakarak:

"Sonra, sonra?" dedi.

"Sonrası, Anna Pavlovna, nedense, siz burada bulunduğunuz için kocasının buradan ayrılmak istemediğini söyledi. Tabii yakışıksız bir şeydi bu. İşte bu yüzden, yani sizin yüzünüzden aralarında kavga çıktı. Bu hastaların ne kadar sinirli olduğunu bilirsiniz!"

Kiti, gittikçe suratını asarak susuyordu. Varenka ise, gözyaşı ile mi, yoksa sözle mi, pek belli değil ama bir fırtınanın kopmak üzere olduğunu görerek ve Kiti'yi yumuşatmaya, yatıştırmaya çalışarak konuşuyordu:

"Bunun için oraya gitmemeniz daha iyi olur... Tabii anlarsınız... Kızmayınız."

Kiti, Varenka'nın elinden şemsiyesini alarak ve arkadaşının yüzüne bakmayarak acele acele:

"Oh olsun bana, oh olsun!" dedi.

Varenka, arkadaşının çocuksu öfkesine bakarak gülümsemek istedi, ama onun onurunu kırmaktan korkarak vazgeçti:

"Ne demek oh olsun, anlamıyorum?" dedi.

"Oh olsun, çünkü bunların hepsi yapmacıktı. Çünkü bunların hepsi de içten gelme şeyler değil, uydurmaydı. Bilmediğim bir adamla ne diye ilgilendim? Bunun sonucu olarak da bir aile kavgasına sebep oldum, hiç kimsenin benden istemediği bir şeyi yapmış oldum. Çünkü her şey yapmacıktı, yapmacık! Yapmacık!"

Varenka yavaşça:

"Peki, bu yapmacıklara neden başvurdunuz?"

Kiti, elindeki şemsiyeyi açıp kapayarak:

"Ne budalaca, ne iğrenç bir davranış! Bunları yapmama hiçbir sebep yoktu... Hepsi yapmacık!"

"Niçin, ne maksatla?"

"Herkese karşı, kendime karşı, Allah'a karşı daha iyi görünmek için, herkesi aldatmak için. Hayır, bir daha kendimi böyle şeylere kaptırmayacağım! Kötü olacakmışım varsın olsun, ama hiç değilse yalancı olmayacağım, sahtekâr olmayacağım!"

Varenka sitemli sitemli:

"Sahtekâr olan kim?" dedi. "Öyle söylüyorsunuz ki, sanki..."

Ama Kiti bir öfke nöbeti içindeydi. Varenka'nın sözlerini bitirmesine fırsat vermedi:

"Sizden söz etmiyorum," dedi. "Söz konusu olan hiç de siz değilsiniz! Siz kusursuz bir kızsınız! Evet, evet, sizin bir mükemmellik örneği olduğunuzu biliyorum. Ben kötü isem ne yapalım? Ben kötü olmasaydım bunlar olmazdı. Bırak da nasıl isem öyle kalayım, ama ikiyüzlü olmayayım. Anna Pavlovna'dan bana ne? Canları nasıl isterse öyle yaşasınlar, ben de keyfimce yaşayayım. Ben başka türlü olamam. Hem bunların hiçbiri gerçek değil, gerçek değil!"

Varenka şaşırmış bir hâlde:

"Peki, gerçek olmayan ne?" dedi.

"Bunların hiçbiri gerçek değil! Ben ancak hoşuma giden biçimde yaşayabilirim, siz ise prensiplere göre yaşıyorsunuz. Ben sizi düpedüz sevdim, siz ise herhâlde, sadece beni kurtarmak, bana öğretmek için sevdiniz!"

Varenka:

"Haksızsınız," dedi.

"Ama ben başkalarından söz etmiyorum, kendimden söz ediyorum."

Bu sırada annesinin sesi duyuldu:

"Kiti! Buraya gel de babana mercanlarını göster!"

Kiti, arkadaşı ile barışmadan, mağrur bir eda ile masanın üzerinden mercan kutusunu aldı ve annesinin yanına gitti.

Annesi ile babası aynı zamanda sordular:

"Ne var? Niye böyle kızardın?"

Kiti:

"Bir şeyim yok, ben şimdi gelirim," dedi ve hemen gerisin geriye gitti.

'O da burada,' diye düşündü. 'Aman yarabbi, ona ne söyleyeyim! Ben ne yaptım, ben neler söyledim! Onu niye gücendirdim? Ben şimdi ne yapayım? Ona ne söyleyeyim?'

Kiti bunları düşünerek kapının önünde durakladı.

Varenka, başında şapkası, elinde şemsiyesi sandalyede oturuyor, Kiti'nin kırdığı şemsiyenin yayını inceliyordu. Başını kaldırdı. Kiti ona yaklaşarak:

"Varenka, beni affediniz," dedi. "Beni affediniz! Ne söylediğimi hatırlamıyorum. Ben..."

Varenka gülümseyerek:

"Doğrusu sizi üzmek istemedim," dedi.

Barış imzalanmıştı. Ne var ki, babasının gelişi ile Kiti'nin içinde yaşadığı bütün dünya değişmişti. Öğrendiklerinin hiçbirinden vazgeçmemişti, ama olmak istediğini olabilirim sanmakla, kendi kendini aldattığını anladı. Sanki ayılmıştı. Çıkmak istediği yükseklikte övünmeden, yapmacıksız tutunabilmenin bütün güçlüklerini anlamıştı. Bundan başka içinde yaşadığı bu dünyanın acıları-

nın, hastalıklarının, ölmekte olanların bütün ağırlığını da hissetti. Bunları sevmek için harcadığı çaba, ona çok zahmetli göründü. Ve temiz havaya, Rusya'ya, Dolli'nin çocuklarıyla gittiğini mektuplardan öğrendiği Yerguşovo'ya bir an önce kavuşmak isteğini duydu.

Ama Varenka'ya olan sevgisi azalmamıştı. Vedalaşırken, Varenka'dan, Rusya'ya, onlara gelmesini rica etti. Varenka:

"Evlendiğiniz zaman gelirim," dedi.

"Ben hiçbir zaman evlenmeyeceğim."

"Öyleyse ben de hiçbir zaman gelmeyeceğim."

Kiti:

"Öyleyse ben de sırf bunun için evleneceğim. Bak karışmam, söz verdiğinizi unutmayınız!" dedi.

Doktorun tahminleri doğru çıkmıştı. Kiti, evine, Rusya'ya iyileşmiş olarak döndü. Eskisi gibi kaygısız ve neşeli değildi, ama sakindi. Moskova acıları artık onun için bir anı olmaktan başka bir şey değildi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

SERGEY İvanoviç Koznişev, yorulan kafasını dinlendirmek istedi ve her zamanki gibi yabancı ülkelere gideceğine, mayıs sonlarına doğru kardeşinin yanına, köye geldi. Onun inancına göre, en iyi yaşantı, köy yaşantısıydı. Şimdi bu yaşantının tadını çıkarmak için kardeşinin yanına gelmişti. Konstantin Levin, üstelik bu yaz kardeşi Nikolay'ı da beklemediği için, bu gelişe çok sevindi. Ama Konstantin Levin, Sergey İvanoviç'i saydığı ve sevdiği hâlde, köyde, onun yanında bir sıkıntı, bir tutukluk duyardı. Ağabeyinin köye olan tutumunu görmek, onu sıkıyor, hiç hoşuna gitmiyordu. Konstantin Levin için köy, yaşantının kendisi, yani sevinçlerin, acıların, çalışmanın yeriydi. Sergey İvanoviç içinse köy, bir yandan bir dinlenme yeri, öte yandan da, hayat bozukluklarının, memnuniyetle kabul ettiği, yararlı bir panzehriydi. Konstantin Levin'e göre köy, yararlı bir iş alanı olduğu kuşku götürmediği için iyiydi. Sergey İvanoviç'e göre ise köy, hiçbir iş yapılmaması mümkün ve hiçbir iş yapılması gerekmeyen bir yer olduğu için iyiydi. Bunun dışında Sergey İvanoviç'in halka karşı davranışı da Konstantin Levin'i biraz üzüyordu. Sergey İvanoviç halkı sevdiğini ve tanıdığını söyler, sık sık da köylülerle konuşurdu. Bunu da, hiç kırılıp dökülmeden, yapmacıklara sapmadan çok iyi becerirdi. Ve bu konuşmaların her birinden, halkın yararına genel birtakım veriler ve halkı tanıdığına dair birtakım deliller çıkarırdı. Halka karşı böyle bir davranış, Konstantin Levin'in hoşuna gitmiyordu. Konstantin Levin için halk, sadece genel işte emeği geçen başlıca kişiydi. Köylüye olan bütün saygısına ve kendi deyimiyle, herhâlde sütninesinden sütle

birlikte emdiği bir çeşit akrabalık sevgisine rağmen onlarla katıldığı ortaklaşa işlerde, kimi zaman bu adamların gücüne, güzelliğine, adalet duygularına hayran kaldığı hâlde ortaklaşa işte başka nitelikler gerektiğinde, çoğu zaman, onların umursamazlığına, pisliğine, sarhoşluğuna, yalancılığına fena hâlde kızardı. Konstantin Levin'e, halkı sevip sevmediğini sorsalar, buna nasıl bir karşılık vereceğini kesin olarak bilmezdi. Bütün insanlık gibi, halkı da hem seviyor, hem sevmiyordu. Şüphesiz o, iyi bir kişi olarak, insanları, bundan ötürü de halkı, sevmemekten çok, seviyordu. Ama özel bir şey olarak, halkı sevip sevmemek elinde değildi. Çünkü yalnız halkla birlikte yaşamıyor, kendi bütün çıkarları halkın çıkarlarına bağlı olmakla kalmıyor, kendisini de halkın bir parçası sayıyordu. Gerek kendisinde, gerek halkta hiçbir özel nitelik ya da eksiklik görmüyor, kendisini halkın karşısına koyamıyordu. Bundan başka bir patron, bir aracı ve özellikle akıl hocası olarak (mujikler ona inanıyor ve ondan öğüt almak için ta kırk kilometrelik bir yoldan kalkıp geliyorlardı) köylülerle çok yakın ilişkiler kurmuş olmakla birlikte, halk üzerine belirli bir düşüncesi yoktu. Ve halkı bilip bilmediği sorusuna karşılık vermede, halkı sevip sevmediği sorusuna cevap verirken çektiği zorluğu çekerdi. Halkı tanıdığını söylemek, onun için insanları tanıdığını söylemekten farksızdı. O, devamlı olarak her cins insanı, bu arada iyi ve ilgi çekici insanlar olarak saydığı köylüleri gözlüyor, tanıyor ve durmadan onlarda yeni yeni nitelikler görüyor, onlar üzerine olan eski düşüncelerini değiştirerek yeni düşünceler ediniyordu. Sergey İvanoviç tam tersine davranıyordu. Kendisinin sevmediği köy yaşantısının o bölümünü ağabeyi, tam tersine nasıl seviyor ve övüyorsa, halkın da, kendisinin sevmediği taraflarını, tam tersine ağabeyi seviyordu. Onun gibi halkı da, genel olarak insanların karşıtı bir şey gibi tanıyordu. Onun metotlu kafasında, halk hayatının kendisinden, ama daha çok çelişkilerinden kurtarılmış, halk yaşantısının belirli biçimleri açık seçik meydana gelmişti. O, halk üzerine olan görüşlerini ve halka olan sempatik davranışlarını asla değiştirmezdi.

İki kardeşin, halk üzerine görüşlerindeki anlaşmazlıklarda, Sergey İvanoviç daima üstün çıkardı. Çünkü Sergey İvanoviç'in

halk üzerine, halkın karakteri, özellikleri, zevkleri üzerine belirli görüşleri vardı. Oysa Konstantin Levin'in, belirli ve değişmez hiçbir görüşü yoktu. Onun için, bu tartışmalarda Konstantin Levin, her zaman kendi kendisiyle çelişirdi.

Sergey İvanoviç'e göre, küçük kardeşi iyi yürekli, (Fransızca deyimini kullanarak) mert bir insandı. Ama oldukça zeki olmasına rağmen bir anlık izlenimlere kendisini kaptırır, bundan ötürü de çelişik davranışlara düşerdi. Bir ağabey hoşgörüsüyle kimi zaman ona, olayların gerçek anlamını anlatırdı. Ama böylesine kolay yendiği için onunla tartışmaktan bir zevk duymazdı.

Konstantin Levin ise ağabeyine, parlak zekâlı, çok bilgili, kelimenin en yüksek anlamıyla, soylu ve topluma faydalı bir insan gözüyle bakardı. Ama yaşça ilerledikçe, ağabeyini daha yakından tanıdıkça, kendisinin büsbütün yoksun bulunduğu bu toplum yararına çalışma yeteneğinin, belki de bir erdem olmadığını, tam tersine bir eksiklik, iyi, namuslu, soylu isteklerin ve zevklerin eksikliği değil de, yürek denilen hayat gücü eksikliği, hayatın insanların önüne çıkardığı sayısız yollardan birini seçmek, birini arzulamak eksikliği olduğunu, ruhunun derinliklerinde, gittikçe daha sık düşünmeye başladı. Ağabeyini daha iyi tanıdıkça, gerek Sergey İvanoviç'in gerek öteki birçok toplum gönüllüsünün, bu toplum yararına çalışma sevgilerinin, yüreklerinden kopan bir duygu ile gelmediğini, bununla uğraşmanın iyi olduğunu akıl yolu ile buldukları için bununla uğraştıklarını daha iyi fark etmeye başladı. Ağabeyini, toplum yararı ve ruhun ölümsüzlüğü sorunlarının, bir satranç partisinden ya da yeni bir makinenin ince yapısından hiç de fazla ilgilendirmediğini görmesi de, onun bu tahminlerini doğrulamaktaydı.

Bunun dışında Levin'i, ağabeyiyle birlikte köyde bulunmaktan sıkan bir başka şey daha vardı: Levin köyde, özellikle yazın, sürekli olarak çiftlik işleriyle uğraşıyordu. Gerekli olan her şeyi yapmak için de, yazın uzun günleri ona yetmiyordu. Sergey İvanoviç ise dinleniyor, yani eseri üzerinde çalışmıyordu ama onun kafa çalışmalarında şöyle bir alışkanlığı vardı: Aklına gelen düşünceleri güzel özetler hâlinde söylemesini ve bunları dinleyecek birinin bulunmasını severdi. Onun alışılmış ve tabii dinleyicisi ise kardeşiy-

di. Aralarındaki ilişkinin arkadaşça teklifsizliğine rağmen, ağabeyini yalnız bırakmak Levin'e zor geliyordu.

Sergey İvanoviç, güneşte otların üzerine uzanıp yatmayı, güneşlenirken tembel tembel konuşmayı severdi:

"Bu tatlı avarelik ne kadar hoşuma gidiyor, inanamazsın!.. Kafamda hiçbir düşünce yok, kafamın içi bomboş!"

Ama oturup onu dinlemek Konstantin Levin için can sıkıcı bir şeydi. Çünkü kendisi yanlarında olmadıkça, adamlarının gübreyi işlenmemiş tarlalara götüreceklerini, başlarında bulunmazsa, rastgele şuraya buraya serpiştireceklerini, pulluğun bıçaklarını vidalamayıp çıkaracaklarını, sonra da, pulluğun uydurma bir şey olduğunu ve daha bir sürü şeyler iddia edeceklerini biliyordu.

Sergey İvanoviç ona:

"Bu sıcaklarda didindiğin yeter!" diye seslenirdi.

Levin:

"Hayır, bir dakika için büroya uğramam gerek," der ve tarlaya koşardı.

II

HAZİRANIN ilk günlerinde, dadı ve kâhya kadın Agafya Mihaylovna yeni tuzladığı bir kavanoz mantarı bodruma indirirken ayağı kayarak düşmüş ve elinin bileği burkulmuştu. Zemstvo'nun, okulu yeni bitirmiş, genç ve geveze doktorunu getirdiler. Doktor eli muayene etti, burkulma olmadığını söyledi, kompres koydu. Öğle yemeğine kalan doktor, herhâlde ünlü Sergey İvanoviç Koznişev'le konuşmaktan hoşlanmış olacak ki, olaylar üzerine olan aydın görüşlerini göstermek için, Zemstvo'daki işlerinin kötülüğünden yakınarak, ona ilçenin bütün dedikodularını anlattı. Sergey İvanoviç onu dikkatle dinledi, ona sorular sordu ve yeni dinleyicinin verdiği coşku ile konuştukça konuştu. Genç doktorun saygı ile değerlendirdiği isabetli ve önemli birkaç düşünce ileri sürdü. Parlak ve canlı konuşmaların her zaman kendisinde uyandırdığı, kardeşince bilinen, o coşkun ve keyifli hâlini aldı. Doktor gidince Sergey İvanoviç, olta ile derede balık avlamak iste-

ğine kapıldı. Balık avlamayı severdi ve böyle budalaca bir işi sevebildiğinden âdeta göğsü kabarırdı.

Çift sürmek ve otlakları gözden geçirmek zorunda olan Konstantin Levin, ağabeyini iki tekerlekli araba ile götürmeyi teklif etti.

Yaz mevsiminin döndüğü, bu yıl alınacak ürünün artık belli olduğu, gelecek yıl ekimi için hazırlıkların yapıldığı, otların biçilmesi zamanının geldiği günlerdi. Başaklanmış, ama başakları henüz tamamıyla dolmamış, esmer yeşil hafif çavdarlar rüzgârla sallanıyor, sararmış otların sürdüğü geç ekilmiş tarlalarda yeşil yulaflar düzensiz boy atıyor, erken yetişen karabuğdaylar yayılarak toprağı örtüyordu. Hayvan sürülerinin ayaklarıyla âdeta taşlaşmış olan, kara sabanın işlemediği yollarıyla nadasa bırakılmış tarlalar, yarı yarıya sürülmüştü. Tarlalara atılan, kurumaya yüz tutmuş gübre yığınlarının kokuları, şafakta, melisa kokularıyla birbirine karışıyordu. Aşağılarda, ayıklanmış yabani kuzukulağı saplarının öbek öbek karardığı, iyi korunmuş çayırlar, biçilmelerini bekleyerek bir deniz enginliğiyle uzanıyordu.

Yazın bu dönemi, köy işlerinde her yıl tekrarlanan ve her yıl halkın bütün gücünü harekete geçiren hasattan önceki küçük bir dinlenme dönemidir. Bu yıl ürün çok iyi, hava açık, yaz günleri uzun ve sıcaktı, geceler kısa ve yağan çiyden nemliydi.

İki kardeş, çayırlara gelmek için ormandan geçmek zorundaydılar. Sergey İvanoviç, kâh çiçek açmaya hazırlanan sarı tomurcuklarla alacalanmış, gölgeli yanından esmer, ihtiyar ıhlamur ağacını; kâh bir zümrüt gibi parıldayan bu yılki ağaçların genç filizlerini kardeşine göstererek, yaprağa boğulan ormanın güzelliğini durmadan, hayran hayran seyrediyordu. Konstantin Levin, tabiat güzelliğinden söz etmeyi ve bu konuda söylenen sözleri dinlemeyi sevmezdi. Onun inancına göre sözler, gördüğü şeyin güzelliğini bozuyordu. Ağabeyinin sözlerini doğruladı ama elinde olmayarak başka şeyler düşünmeye başladı. Ormanı geçince, bir tepeciğin üzerinde, otların sarardığı, topraklarının basılıp kafes kafes bölündüğü, öbek öbek yığıldığı, kimi yerlerinin de sürülmüş olduğu, dinlendirilmeye bırakılmış bir tarlanın görünüşü bütün dikkatini çekti. Tarlada, dizi hâlinde yük arabaları gidiyordu. Levin arabaları saydı ve ge-

rekli olan her şeyin taşınmakta olduğundan sevinç duydu. Çayırları görünce, düşünceleri otları biçme sorununa takıldı. Kuru ot toplanması sırasında her zaman bir çeşit büyük heyecan duyardı. Çayıra gelince Levin, atı durdurdu.

Otların sık olan alt bölümü hâlâ sabah çiyi ile örtülüydü. Sergey İvanoviç, ayaklarını ıslatmamak için, kardeşinden kendisini, hani balıklarının avlandığı söğüt çalılığına kadar, araba ile çayırdan geçirmesini rica etti. Otları çiğnemek Konstantin Levin'i üzmekle birlikte, arabayı çayıra sürdü. Yüksek otlar, tohumlarını tekerleklerin ıslak parmaklıklarında ve poyrasında bırakarak, arabanın tekerleklerine ve atın ayaklarına yumuşak yumuşak sarılıyordu.

Ağabeyi, çalıların dibine oturarak oltasına çekidüzen verdi. Levin ise atı bir kenara çekip bağladı ve rüzgârın kımıldatmadığı sonsuz, gri yeşil çayır denizine daldı. Tamamıyla olgunlaşan tohumlarıyla ipeği andıran otlar, su baskınlarına uğrayan yerlerde, hemen hemen bele kadar gelmekteydi.

Çayırı enine geçen Konstantin Levin, yola çıktı ve içi arı dolu bir sepeti götürmekte olan gözü şiş bir ihtiyara rastladı.

"Ne o? Yoksa yakaladın mı Fomiç?" diye sordu.

"Ne yakalaması Konstantin Dmitriç! Kendiminkilerini koruyabilsem yeter!.. İşte ikinci seferdir ki kaçırıyorum... Eksik olmasın çocuklar atlarla koşup yetiştiler... Sizde çift sürüyorlarmış, hayvanların koşumlarını çıkardıkları gibi atlayıp geldiler..."

"Ne dersin Fomiç, otları biçmeli mi, yoksa beklemeli mi?"

"Bilmem ki! Bizde Kutsal Petrov Günü'ne kadar beklerler. Siz her zaman daha önce biçersiniz. Allah'a şükür, bu yıl otlar çok iyi. Hayvanlar ferahlayacak!.."

"Ya havalar için ne düşünüyorsun?"

"Bu, Allah'ın işi... Havalar da iyi olabilir."

Levin ağabeyinin yanına geldi. Sergey İvanoviç balık tutamamış ama sıkılmamıştı da. Keyfi pek yerinde görünüyordu. Levin, doktorla yaptığı konuşmadan ateşlenen ağabeyinin yine konuşmaya hevesli olduğunu gördü. Levin ise, tam tersine, ertesi gün tutulacak orakçıların çağrılması ile ilgili emirler vermek ve onu çok

düşündüren otların biçilmesi sorununu çözmek için hemen eve dönmek istiyordu. Ağabeyine:

"Gidelim artık," dedi.

Sergey İvanoviç:

"Acelen ne?" diye karşılık verdi. "Oturalım, ne kadar da ıslanmışsın! Gerçi balık avlayamadım ama keyfim yerinde. Bütün avlanmaların iyi yanı, tabiatla bir ilişki kurmuş olmamızdır. Şu suya bak, çelik gibi!.. Bu çayırlı kıyılar bana her zaman şu ünlü bilmeceyi* hatırlatıyor, bilir misin? Otlar suya demiş ki: Sallanalım, sallanalım."

III

SERGEY İvanoviç:

"Biliyor musun, seni düşünüyorum," dedi. "Doktorun bana anlattığına göre, sizin ilçede çok kötü şeyler oluyormuş. Şu doktor hiç de aptal bir çocuk değil, sana önce de söylemiştim, yine söylüyorum: Toplantılara gitmemekle, Zemstvo işlerinden kaçınmakla yanlış bir iş yapıyorsun!.. Namuslu insanlar uzaklaşırlarsa her şey altüst olur. Verdiğimiz paralar aylığa gidiyor, ortada ne okul, ne sağlık memuru, ne ebe, ne de eczane var."

Levin, yavaşça ve isteksizce karşılık verdi:

"Denedim, ama yapamıyorum! Elden ne gelir!"

"Niçin yapamıyormuşsun? Ne yalan söyleyeyim, anlamıyorum. İlgisizliği, bilgisizliği kabul edemem. Yoksa tembellikten mi?"

Levin:

"Ne o, ne bu, ne de diğeri. Denedim ve hiçbir şey yapamayacağımı gördüm."

---

* Burada söz konusu edilen popüler bir bilmecedir. Bu bilmece çeşitli biçimlerde anlatılır. Sergey İvanoviç'in burada ima ettiği biçimi şöyledir:

Üç kız kardeş varmış;
Bunlardan birincisi demiş ki:
"Koşalım, koşalım!"
İkincisi demiş ki:
"Duralım, duralım!"
Üçüncüsü demiş ki:
"Sallanalım, sallanalım!"

Bu üç kız kardeş sırasıyla şunlardır: Dere, kıyı ve çayır otları. *–H. Âli Ediz*

Ağabeyinin söylediklerini çok az anlıyordu. Derenin ötesinde, sürülmüş tarlalara bakarken siyah bir şey dikkatini çekti. Ama bunun at mı, yoksa ata binmiş kâhyası mı olduğunu pek ayırt edemedi.

"Niçin hiçbir şey yapamıyormuşsun?.. Denedin ve sana göre, başaramadın, buna da boyun eğiyorsun. Bu senin onuruna dokunmuyor mu?"

Ağabeyinin bu sözleriyle damarına basılan Levin:

"Onur, ben bunu anlamıyorum," dedi. "Bak, üniversitedeyken başkalarının integral hesaplarından anladığını, benim ise anlamadığımı söyleselerdi, bunu bir onur meselesi yapardım. Ama burada ilkin insanın, bu çeşit işlerde bir yeteneği bulunduğuna ve özellikle, bütün bu işlerin çok önemli olduğuna inanmış olması gerek."

Kardeşinin hem kendisinin ilgisini çeken bir şeyi önemsememesinden, hem de kendisini âdeta dinlememiş olmasından alınan Sergey İvanoviç:

"Bu önemli değil demek?" dedi.

Levin, gördüğü karaltının kâhyası olduğunu anladı. Herhâlde kâhyası, çift sürme işini paydos ederek köylüleri salıvermiş olacaktı. Köylüler sabanları döndürüp duruyorlardı. 'Acaba işlerini bitirdiler mi?' diye düşündü ve:

"Hayır, bana önemli gibi görünmüyor," diye karşılık verdi. "Beni ilgilendirmiyor, ne yapmamı istiyorsun?"

Güzel ve zeki yüzü somurtkan bir hâl alan ağabeyi:

"Sen yine de beni dinle," dedi. "Her şeyin bir sınırı var. Sıradışı, samimi bir insan olmak, yalan dolan sevmemek çok iyi bir şey... Bütün bunları anlıyorum. Ama bu söylediğin şeyin ya anlamı yoktur ya da çok kötü bir anlamı vardır. Onları sevdiğine inandırdığın bu halkın (Levin, 'Ben hiçbir zaman inandırmadım,' diye düşündü) yardımsız kalıp ölmesini nasıl önemli bulmazsın? Cahil ebeler çocukları öldürüyor, halk bilgisizlik içinde yüzüyor, kaderini rastgele bir sekretere bağlıyor, sen ise, eline bu işlere yardım imkânları verilmişken, yardım etmiyorsun, çünkü sence bu önemli değildir."

Sergey İvanoviç kardeşinin önüne şöyle bir ikilem koydu:

"Ya sen, yapabileceğin şeyleri görmeyecek kadar az gelişmişsin ya da bunu yapmak için rahatından, gururundan, ne bileyim işte neyinden, fedakârlık etmek istemiyorsun!"

Konstantin Levin, kendisine ancak, boyun eğmek ya da toplum işlerine sevgisi olmadığını kabul etmek kaldığını hissetti. Bu onu hem üzdü, hem de kendini hakarete uğramış saydı. Kesin olarak:

"Hem biri, hem ötekisi," dedi. "Ben imkân göremiyorum."

"Nasıl?.. Para iyi bir biçimde kullanılırsa sağlık yardımı yapılamaz mı?"

"Bana öyle geliyor ki yapılamaz. Karların altında biriken vıcık vıcık sularıyla, kar fırtınalarıyla dört bin verst karelik ilçemizin her yanına sağlık yardımında bulunmak imkânını göremiyorum. Hem zaten, genel olarak ben doktorluğa inanmıyorum."

"Ama müsaade et, bunda haksızsın! Sana binlerce örnek gösterebilirim. Ya okullar?.."

"Okullar da ne olacakmış?"

"Sen ne söylüyorsun?.. Öğrenimin yararı üzerine hiç kuşku duyulabilir mi?.. Öğrenim senin için iyi ise herkes için de iyidir."

Konstantin Levin, manen kendisini köşeye sıkıştırılmış hissetti. Bundan ötürü de heyecanlandı ve elinde olmayarak, toplum işlerine olan ilgisizliğinin başlıca nedenini söyleyiverdi.

"Belki de bunların hepsi iyidir; ama, kendilerinden hiçbir zaman yararlanmadığım sağlık merkezlerinin kuruluşuyla, çocuklarımı hiçbir zaman göndermeyecek olduğum, köylülerin de çocuklarını göndermek istemedikleri, gönderilmelerinin gerekli olduğuna henüz kesin olarak kendim de inanmadığım okulların açılışıyla ne diye ilgileneyim?"

İş üzerine olan bu beklenmedik görüş, bir dakika için Sergey İvanoviç'i şaşırttı; ama hemen yeni bir saldırı planı düzenledi.

Bir süre sustu. Bir oltayı sudan çıkardı, attı ve gülümseyerek kardeşine döndü:

"Ama müsaade et..." dedi. "Birincisi, sağlık merkezine muhtaç oldun! Bak işte, Agafya Mihaylovna için Zemstvo'dan doktor getirttin."

"Ama eli yine de sakat kalacak."

"Henüz belli değil... İkincisi, okuma yazma bilen bir mujik, senin için daha yararlı ve değerli bir işçidir."

Konstantin Levin, kesinlikle cevap verdi:

"Hayır, kime istersen sor, okuma yazma bilen bir mujik, işçi olarak çok daha az işe yarar. Yol onarımına gitmez, köprüyü kurar kurmaz tahtalarını çalar."

Sergey İvanoviç, kaşlarını çatarak:

"Böyle olmakla birlikte, söz konusu olan bu değil," dedi. Çelişkilerden, özellikle böyle, hiç durmadan bir konudan ötekine atlamalardan ve aralarında hiç ilintisi olmayan deliller gösterilmesinden hoşlanmazdı. Çünkü insan neye karşılık vereceğini bilemezdi. "Evet, mesele bu değil... Müsaade et. Öğrenimin halkın yararına olduğunu kabul ediyor musun?.."

Levin, istemeyerek:

"Kabul ediyorum," dedi ve hemen, asıl düşündüğünü söylemediğini anladı. Bunu kabul ederse, hiçbir anlamı olmayan saçma sapan şeyler söylediğinin kendisine ispat edilmiş olacağını hissetti. Bunun nasıl ispatlanacağını bilmiyordu. Ama şüphesiz, mantık yolu ile ispatlanacağını biliyordu ve o, bu delilleri bekliyordu.

Deliller, Konstantin Levin'in beklediğinden çok daha basit çıktı.

Sergey İvanoviç:

"Mademki bunun halkın yararına olduğunu kabul ediyorsun," dedi, "namuslu bir insan olarak böyle bir işi sevmemezlik edemezsin, bundan sempatini esirgeyemezsin, bundan ötürü de bu işten kaçınamazsın!"

Konstantin Levin kızararak:

"Ama ben bu işin iyi olduğunu henüz kabul etmiş değilim."

"Nasıl?.. Daha şimdi söyledin..."

"Yani ben onu ne iyi, ne de mümkün olarak kabul ediyorum."

"Çaba göstermeden bilemezsin."

Levin hiç de böyle sanmamakla birlikte:

"Eh, tutalım ki böyle olsun," dedi. "Ama ben yine de, bunun için neden bir çaba harcamam gerektiğini anlamıyorum."

"Nasıl yani?"

Levin:

"Mademki konuşmamızı genişlettik," dedi, "şu hâlde bu konuda neden bir çaba harcamam gerektiğini bana felsefi açıdan açıkla."

Sergey İvanoviç:

"Bununla felsefenin ne ilişkisi var, anlamıyorum," dedi.

Sergey'in bu sözlerinde Levin'e, sanki kendisine felsefeden söz etmek hakkı tanımayan bir ton varmış gibi geldi. Bu da Levin'i sinirlendirdi. Sinirli sinirli konuşmaya başladı:

"Bak, şu ilişkisi var: Benim düşünceme göre bütün davranışlarımızın motoru, yine de kişisel mutluluğumuzdur. Şimdi ben, soylu bir kişi olarak, bu Zemstvo kuruluşlarında, yaşayışıma yararlı olabilecek hiçbir şey göremiyorum. Yollarımız eskisinden daha iyi değil, daha iyi de olamaz. Atlarım beni bu kötü yollardan götürüp duruyor. Doktorlara, sağlık noktalarına ihtiyacım yok; sulh yargıcına da ihtiyacım yok. Ona hiçbir zaman başvurmadım, bundan sonra da vurmayacağım! Okulları gereksiz bulmakla kalmıyorum, sana az önce söylediğim gibi, onları zararlı bile buluyorum. Zemstvo kuruluşları benim için, sadece desyatin başına on sekiz kopek vergi vermek, şehre gitmek, tahtakurulu yataklarda gecelemek, her türlü uygunsuz ve saçma sapan lafı dinlemekten başka bir şey değildir. Onda kendim için hiçbir kişisel çıkar görmüyorum."

Sergey İvanoviç gülümseyerek onun sözünü kesti:

"Müsaade et, kişisel çıkarlarımız bizi köylülerin kurtuluşu için çalışmaya zorlamadı ama biz çalıştık."

Gittikçe sinirlenen Levin, ağabeyinin sözünü keserek:

"Hayır!.." dedi. "Köylülerin kurtuluşu başka bir işti. Orada kişisel çıkarlarımız vardı. Biz, bütün iyi insanları boğmakta olan o boyunduruğu üzerimizden atmak istedik. Ama şehir meclisi üyesi olmak ve oturduğum şehirde kaç lağım temizleyicisine ihtiyaç bulunduğunu, şehirde boruların nasıl döşeneceğini düşünmek, mahkemelerde jüri üyesi olmak, jambon çalan bir mujiği yargılamak, savcının ve avukatın gereksiz saçma sapan sözlerine altı saat katlanmak ve mahkeme başkanının, benim ihtiyar budala Alyoşka'ya: 'Bay sanık, jambon çaldığınız gerçeğini kabul ediyor musunuz efendim?' diye soru soruşunu dinlemek..."

Konstantin Levin, konudan ayrılarak mahkeme başkanı ile budala Alyoşka'yı tasvir etmeye koyuldu. Herhâlde bütün bunların, düşüncelerini desteklemeye bir yararı olacağını sanıyordu.

Ama Sergey İvanoviç omuzlarını kaldırdı.

"Peki, bununla ne demek istiyorsun?.."

"Ben sadece şunu demek istiyorum, bana... kişisel çıkarlarıma dokunan haklar söz konusu olunca, onları her zaman bütün gücümle savunacağım!.. Öğrenciliğimde evimizde arama yapıldığı, jandarmalar mektuplarımızı okudukları zaman, bu haklarımı, öğrenim haklarımı, özgürlük haklarımı bütün gücümle savundum. Çocuklarımın, kardeşlerimin kaderiyle, doğrudan doğruya kendi kaderimle ilişkisi olan askerlik yükümlülüğünü de anlarım; beni ilgilendiren şeyleri görüşmeye, tartışmaya hazırım. Ama Zemstvo'nun kırk bin rublesinin nereye harcanacağına karar vermeyi ya da budala Alyoşka'yı yargılamayı anlamam, bunu yapmak da elimde değil."

Konstantin Levin, sanki sözleri su bendini yıkmış gibi, durmadan konuşuyordu. Sergey İvanoviç gülümsedi.

"Yarın bir davan olursa, eski ağır ceza mahkemesinde yargılanman daha mı hoşuna gider?"

Levin:

"Benim bir davam olmaz, ben hiçbir zaman kimseyi boğazlamam, bu bana gerekmez," dedi ve yine mesele ile hiç ilgisi olmayan başka bir konuya atlayarak sözlerini sürdürdü: "Bizim Zemstvo kuruluşlarımız ve bütün bunlar, Avrupa'da kendi kendine yetişen ormana benzesin diye Hamsin yortusunda* toprağa kakıştırdığımız kayın ağacı fidanlarını andırıyor. Ben bu kayın ağacı fidanlarını candan sulayamam ve onlara bel bağlayamam."

Sergey İvanoviç, bu kayın ağacı fidanlarının nasıl olup da tartışmalarına girdiğine şaştığını belirten bir jestle, sadece omuzlarını kaldırdı. Gerçi, kardeşinin bununla ne demek istediğini hemen anlamıştı.

"Ama müsaade et, böyle konuşmak olmaz," dedi.

Ama Konstantin Levin, kamu yararını umursamakla ilgili kendisinde bulunduğunu bildiği eksiklikten temize çıkmak istiyordu. Konuşmasını sürdürdü:

"Öyle sanıyorum ki, kişisel çıkara dayanmayan hiçbir çalışma sağlam olamaz!.. Bu genel bir gerçektir, bir felsefe gerçeğidir."

---

* Paskalyadan 50 gün sonra gelen bir yortudur. *–H. Âli Ediz*

Bu sözlerini, herkes gibi kendisinin de felsefeden söz etmeye hakkı olduğunu göstermek ister gibi, *felsefe* sözcüğü üzerinde kararlı bir şekilde durarak söylemişti.

Sergey İvanoviç bir kez daha gülümsedi: 'Kendi eğilimlerine bir dayanak bulmak için onun da kendine göre bir felsefesi var,' diye düşündü.

"Lütfen şu felsefeyi bir yana bırak," dedi. "Yüzyıllardır felsefenin başlıca ödevi, özellikle, kişisel çıkarlarla kamu çıkarları arasındaki zorunlu ilişkiyi bulmak olmuştur. Ama bunun konumuzla ilgisi yok. Konumuzla ilgili olan şudur: Sadece senin karşılaştırmanı düzeltmek istiyorum. Kayın ağacı fideleri toprağa kakıştırılmamıştır, bunların kimisi ekilmiş, kimisi de dikilmiştir, buna dikkat etmek gerek. Ancak müesseselerindeki önemli ve anlamlı şeyleri görebilen, bunlara değer veren milletlerin geleceği vardır, ancak bu gibi milletlere tarihsel bir millet denilebilir."

Ve Sergey İvanoviç meseleyi, Konstantin Levin için anlaşılmaz bir alan olan tarih felsefesi alanına getirdi ve ona görüşlerinin bütün haksız yanlarını gösterdi.

"Bunların senin hoşuna gitmeyişine gelince, bağışla beni, bu bizim Rus tembelliğimizin ve derebeyce alışkanlıklarımızın bir sonucudur. Bunun, sende geçici bir yanılma olduğuna ve bir süre sonra geçeceğine inanıyorum."

Konstantin susuyordu. Tam bir yenilgiye uğradığını hissediyordu. Ama bununla birlikte, söylemek istediği şeylerin ağabeyince anlaşılmamış olduğunu da hissediyordu. Yalnız bunun niçin anlaşılmamış olduğunu bilmiyordu: Acaba söylemek istediği şeyleri açık olarak söylemeyi becerememiş miydi?.. Yoksa ağabeyi kendisini anlamak mı istememiş ya da anlayamamış mıydı?.. Ama o bu düşünceler üzerinde derinleşmedi ve ağabeyine karşı çıkmayarak, büsbütün başka bir şeyi, kendi kişisel işini, düşünmeye başladı.

Sergey İvanoviç son oltasını sardı, ağı çözdü ve yola düzüldüler.

IV

AĞABEYİYLE konuştuğu sırada, Levin'in kafasını kurcalayan kişisel iş şuydu: Geçen yıl bir gün, otların biçildiği çayıra gelip kâhyasına kızan Levin, öfkesini yatıştırmak için kendi metoduna başvurmuş, köylünün elinden tırpanı alarak ot biçmeye başlamıştı.

Bu iş öylesine hoşuna gitmişti ki, birkaç kez daha bu ot biçme işini denemişti. Evinin önündeki bütün çayırı kendisi biçmiş ve bu yıl daha baharda kendine bir plan hazırlayarak mujiklerle birlikte günlerce ot biçmeyi kafasına koymuştu. Ağabeyinin gelişinden beri kararsızlık içindeydi: Ot biçmeye gitsin mi, gitmesin mi? Ağabeyini günlerce yalnız başına bırakmaya utanıyordu. Üstelik ağabeyinin bu işten ötürü kendisiyle alay etmesinden de korkuyordu. Ama çayırdan geçerken ot biçme izlenimlerini hatırlayınca, ot biçmeye hemen hemen karar verir gibi oldu. Ağabeyi ile olan sinirli konuşmadan sonra bu niyetini tekrar hatırladı.

'Vücut hareketi yapmam gerek, yoksa huyum büsbütün değişecek,' diye düşündü, ağabeyine ve çevresindekilere karşı ne kadar uygunsuz kaçarsa kaçsın ot biçmeye karar verdi.

Konstantin Levin, akşamdan büroya giderek işler üzerine emirler verdi ve en büyük, en iyi çayırlarından biri olan yabani kartopu çayırını biçmek üzere yarın orakçıların gelmesi için köylere adamlar gönderdi. Utanmamaya çalışarak kâhyasına:

"Sonra, lütfen, şu benim tırpanımı da bileyip yarın getirmesi için Tit'e gönderin," dedi. "Belki ben de ot biçerim."

Kâhya gülümsedi ve:

"Emredersiniz efendim," dedi.

Akşam çay içerlerken, Levin ağabeyine:

"Galiba hava güzelleşti," dedi. "Yarın ot biçmeye başlayacağım."

Sergey İvanoviç:

"Ben bu işi çok severim," dedi.

"Ben de bayılıyorum buna. Benim köylülerle ot biçtiğim olmuştur. Yarın da bütün gün ot biçmek istiyorum."

Sergey İvanoviç başını kaldırdı ve şaşırarak kardeşine baktı.

"Yani nasıl?.. Köylülerle eşit olarak bütün gün mü çalışacaksın?.."

Levin:

"Bu çok keyifli bir şeydir," dedi.

Sergey İvanoviç, hiçbir alayı aklına bile getirmeden:

"Bir beden eğitimi olarak çok güzel bir şey," dedi. "Ama buna dayanabileceğin şüpheli."

"Ben bunu denedim. Önceleri biraz güç geliyor ama sonraları insan alışıyor. Geri kalmayacağımı sanıyorum."

"Bak sen!.. Peki, ama köylüler bu işe ne diyecekler?.. Herhâlde efendileri tuhaflık ediyor diye alay edeceklerdir."

"Hayır, sanmıyorum. Bu öylesine eğlenceli, aynı zamanda öylesine güç bir iş ki, düşünmelerine vakit kalmaz!.."

"Peki, onlarla birlikte öğle yemeğini nasıl yiyeceksin?.. Sana oraya *Château-lafite** ve hindi kızartması göndermek herhâlde hoş kaçmasa gerek."

"Hayır, ben onların dinlenme zamanında eve geleceğim."

Konstantin Levin ertesi sabah her zamankinden daha erken kalktı. Ama çiftlikle ilgili bazı emirler verme zorunluğu, onu biraz geciktirdi. Çayıra geldiği zaman tırpancıların ikinci sırayı biçmekte olduklarını gördü.

Daha tepenin üzerinden, tepenin eteğinde koyu renk sıralarıyla ve tırpancıların çayırı biçmeye ilk başladıkları yerde, sırtlarından çıkarıp attıkları kaftanların meydana getirdiği kümecikleriyle, çayırın biçilmiş olan gölgeli bölümü gözlerinin önüne serildi.

Levin yaklaştıkça birbiri peşinden diziler hâlinde giden ve tırpanlarını birbirinden farklı sallayan kimi kaftanlı, kimi sadece gömlekli köylüler, önünde beliriyorlardı. Bunları kırk kişi olarak saydı.

Bunlar, eski su bentlerinin bulunduğu çayırın düzensiz alt bölümünde ağır ağır ilerliyorlardı. Levin, bunlardan kendi adamları olan bazılarını tanıdı. Sırtında çok uzun beyaz bir gömlek bulunan ve eğilerek tırpanı sallayan ihtiyar Yermil buradaydı. Her sırasını, tırpanını bir sallayışta biçen, Levin'in eski arabacısı Genç Vaska da buradaydı. Çayır biçmede, Levin'in öğretmeni olan ufak tefek,

* Bir çeşit kırmızı şarap. *–H. Âli Ediz*

zayıf mujik Tit de bunların arasındaydı. Hiç eğilmeden, âdeta tırpanıyla oynar gibi, kendi geniş sırasını biçerek önde gidiyordu.

Levin atından indi, hayvanı yolun kenarında bir yere bağlayarak Tit'le buluştu. Tit ona, çalıların arasından çıkardığı ikinci bir tırpan uzattı. Gülümseyerek şapkasını çıkardı. Tırpanı verirken:

"Tırpanınız hazır beyim," dedi. "Ustura gibi tıraş ediyor, kendi kendine biçiyor."

Levin tırpanı aldı ve denemeye başladı. Kendi sırasını bitiren terli ve neşeli orakçılar, birbiri peşinden yola çıkıyor, gülümseyerek efendilerini selamlıyorlardı. Hepsi ona bakıyordu, ama sırtında koyun derisinden yarım gocuk bulunan, uzun boylu, kırışık yüzlü, sakalsız bir ihtiyar yola çıkıp Levin'le konuşmaya başlamadan kimse ağzını açmadı. İhtiyar:

"Bak, bey," dedi, "bir kez işe başlayınca geri kalmak yok!"

Levin tırpancılar arasında zorla tutulmuş gülüşmeler duydu. Sonra, Tit'in arkasında durarak ve başlama zamanını bekleyerek:

"Geri kalmamaya çalışacağım," dedi.

İhtiyar:

"Bak karışmam," diye tekrarladı.

Tit ona yer verdi, Levin de onu izledi. Otlar kısa ve yola yakındı. Çoktandır ot biçmemiş ve kendisine dikilen gözlerden sıkılmış olan Levin, tırpanı güçlü sallamasına rağmen ilk dakikalarda kötü biçiyordu. Arkasından sesler duyuldu. Biri şöyle diyordu:

"Tırpanın sapı iyi takılmamış, tutamağı yüksek, bak nasıl eğiliyor..."

Bir başkası:

"Topuklarına daha sıkı bas," diye öğüt verdi.

İhtiyar:

"Fena değil," dedi. "Pekâlâ, işte, alışır, bak işte, oluyor... Çok geniş biçiyorsun, yorulursun... Patron, olmaz, kendin için çalışıyorsun! Bak, görüyor musun, kenardaki otları uzun bırakmışsın!.. Böyle yapınca, eskiden bunun için bizi döverlerdi."

Otlar gittikçe yumuşaklaşıyordu. Levin söylenenleri dinliyor, ama karşılık vermiyordu. Elden geldiğince iyi biçmeye çalışarak Tit'in arkasından yürüyordu. Böylece yüz adım kadar ilerlediler.

Tit durmadan, en küçük bir yorgunluk belirtisi göstermeden boyuna ilerliyordu. Ama Levin öylesine yorulmuştu ki, sonuna kadar dayanamayacağından korkmaya başladı.

Son gücüyle tırpanı salladığını hissetti ve Tit'ten biraz mola vermesini rica etmeye karar verdi. Ama işte tam bu sırada Tit kendiliğinden durdu. Eğilerek bir tutam ot aldı, tırpanını sildi ve bilemeye koyuldu. Levin doğruldu, derin bir nefes alarak etrafına bakındı. Arkasından bir köylü geliyordu, herhâlde o da yorulmuş olacaktı, çünkü Levin'e varmadan hemen durdu ve tırpanını bilemeye başladı. Tit, hem kendi tırpanını, hem Levin'in tırpanını biledi ve yine çalışmaya koyuldular.

İkinci sefer de birincisi gibi oldu. Tit, durmadan ve yorulmadan adım adım ilerliyordu. Levin de, geri kalmamaya çalışarak onun ardından yürüyor, ama gittikçe yoruluyordu. Öyle bir an geldi ki, artık gücünün büsbütün tükendiğini hissetti. Ama işte tam o anda, Tit duraklıyor ve tırpanını biliyordu.

Böylece birinci sırayı bitirdiler. Bu uzun sıra Levin'e özellikle güç göründü. Ama buna karşılık sıra bitip de Tit tırpanını omzuna attığı ve ağır adımlarla, ökçelerinin biçilmiş tarlada bıraktığı izler üzerinde yürümeye başladığı, Levin de kendi biçtiği yerlerden yürümeye koyulduğu zaman, yüzünden sicim gibi bir ter akmasına ve burnundan damlamasına, sırtının su ile ıslanmış gibi sırsıklam oluşuna rağmen, büyük bir ferahlık duydu. Onu özellikle sevindiren şey, artık buna katlanabileceğini bilmesiydi.

Sevincini gölgelendiren biricik şey, sırasının iyi olmayışıydı. Âdeta bir sicim gibi dümdüz uzanan Tit'in sırasını, dağınık ve hiç de düzgün olmayan kendi sırasıyla karşılaştırarak:

'Kolumdan çok gövdemi sallamam gerekecek,' diye düşündü.

Levin'in sezişine göre Tit, herhâlde beyini sınamak için olsa gerek, özellikle birinci sırayı hızlı biçmişti. Sıra da uzun düşmüştü. Bundan sonraki sıralar daha kolaydı. Ama Levin, mujiklerden geri kalmamak için, yine de bütün gücüyle çalışmak zorundaydı.

Biricik düşüncesi köylülerden geri kalmamak ve elden geldiğince iyi çalışmaktı; bundan başka bir şey istemiyordu. Sadece tırpan şakırtılarını duyuyor, önünde, uzaklaşmakta olan Tit'in dik vücu-

dunu, biçilmekte olan otların çıkıntılı yarım dairesini, ağır ağır, dalgalı dalgalı eğilen otları, tırpanın bıçağı çevresindeki çiçek başlarını, ilerisinde de, dinlenme vadeden sıranın sonunu görüyordu.

Birdenbire, işinin ortasında, ne olduğunu, nereden geldiğini anlamadan, terlemiş sıcak omuzlarında hoş bir serinlik duydu. Tırpanının bilenmesi sırasında göğe baktı. Alçak, ağır bir bulutun uçuştuğunu ve iri damlalar hâlinde yağmur yağdığını gördü. Köylülerden kimisi koşup kaftanlarını giydiler. Bazıları ise, tıpkı Levin gibi, bu hoş serinleme karşısında sadece, sevinçle omuzlarını kaldırdılar.

Daha birçok sıra biçildi. İyi otlu, kötü otlu, uzun ve kısa sıralar birbirini kovaladı, Levin zaman kavramını kaybetmişti. Şu anda vakit geç mi, yoksa erken mi, kesinlikle bilmiyordu. Şimdi onun çalışmasında, kendisine büyük zevkler sağlayan saatler gelip çatmıştı. Çalışmalarının ortasında öyle anlar oluyordu ki, ne yaptığını unutuyor, hafifliyordu. Ve işte bu dakikalarda onun biçtiği sıra, tıpkı Tit'in sırası gibi düzgün ve iyi çıkıyordu. Ama ne yaptığını hatırlayıp da daha iyi yapmak için çaba harcamaya koyulunca, o anda, çalışmanın bütün ağırlığını duyuyor, sıra pek kötü biçiliyordu.

Levin bir sırayı daha bitirip tekrar dönmek istedi. Ama Tit durdu ve ihtiyar köylünün yanına yaklaşarak ona hafifçe bir şeyler söyledi. İkisi de güneşe baktılar. Köylülerin aralıksız olarak en azından dört saat çalıştıklarının ve artık kahvaltı zamanının geldiğinin farkında olmayan Levin: 'Böyle ne konuşup duruyorlar, niye sıralarının başına geçmiyorlar?' diye düşündü.

İhtiyar:

"Bey, kahvaltı etme zamanı geldi," dedi.

"Vakit geldi mi?.. O hâlde kahvaltı edelim."

Levin tırpanını Tit'e verdi ve kaftanlarıyla ekmeklerini almak üzere giden köylülerle birlikte, yağmurun hafifçe ıslattığı biçilmiş uzun çayır sıralarından geçerek atına doğru yürüdü. Ancak burada, hava tahmininde yanıldığını, yağmurun otlarını ıslattığını anladı.

"Otlar bozulacak," dedi.

İhtiyar:

"Bir şeycik olmaz beyim," diye karşılık verdi. "Otları yağmurda biç, güneşli havada topla, demişler."

Levin atını çözdü ve kahve içmek üzere evine yollandı.

Sergey İvanoviç yatağından yeni kalkmıştı. Giyinip yemek odasına gelmeden, Levin kahvesini içip tekrar çayıra döndü.

V

KAHVALTIDAN sonra Levin, eski yerinde değil de, kendisini yanına çağıran şakacı bir ihtiyarla, sonbaharda yeni evlenmiş olan ve ilk defa bu yaz ot biçmeye gelen bir köylü arasındaki sıralardan birinde yer aldı.

İhtiyar, çarpık bacaklarıyla, geniş ve düzgün adımlar atarak dimdik ilerliyordu. Görünüşe göre, elini kolunu sallamaktan daha zor olmayan, düzgün, dikkatli hareketlerle, âdeta dans eder gibi, yüksek sırayı gerisinde bırakıyordu. Sanki kendisi değil de, keskin tırpanı kendiliğinden özlü otları biçiyordu.

Levin'in arkasından genç Mişka geliyordu. Saçları bükülmüş, taze otlarla bağlı olan Mişka'nın sevimli, genç yüzü, harcadığı çabadan dolayı hep hareket hâlindeydi. Ama birisi yüzüne bakınca hemen gülümsüyordu. İşinin zorluğunu kabul etmektense ölüme razı olduğu görülüyordu.

Levin ikisinin arasında gidiyordu. Günün bu en sıcak zamanında çayır biçme ona pek de o kadar zor gelmemişti. Vücudundan akan terler onu serinletiyor, sırtını, başını, dirseklerine kadar sıvalı kollarını yakan güneş, çalışmasında gücünü ve dayanıklılığını arttırıyordu. Kendisine ne yaptığını düşündürmeyen o kendinden geçme hâlleri gittikçe sıklaşıyordu. Bu durumlarda tırpan kendi kendine biçiyordu. Bunlar mutlu dakikalardı. Sıraların dayandığı dereye varılıp da ihtiyarın, ıslak, sık otlarla tırpanını sildiği, çeliğini derenin taze suyunda yıkadığı ve teneke maşrapasını su ile doldurup Levin'e ikram ettiği anlar, daha da sevinçli dakikalardı.

İhtiyar, gözlerini kırparak:

"Buyurun bakalım, bizim sıradan! Nasıl, iyi mi?.." diye sordu.

Gerçekten de Levin, içinde otlar yüzen ve teneke maşrapanın pas tadını veren bu ılık su gibi bir içkiyi ömründe içmemişti. Ve hemen bunun arkasından, el tırpanda, ağır adımlarla yapılan mutlu gezinti başladı. Bu gezinti sırasında akan terler silinebilir, derin derin soluk alınabilir, uzanıp giden tüm tırpancı dizisine, çevrede olup bitenlere, ormana, tarlalara bakılabilirdi.

Levin otları biçtikçe, kendinden geçme anları da gittikçe sıklaşıyordu. Bu anlarında kolları tırpanı sallamıyor, tırpanın kendisi, hayat dolu bir vücudu peşinden sürüklüyor ve iş, üzerinde hiç düşünülmeden, düzgün ve açık, âdeta büyücülükle, kendi kendine oluyordu. Bunlar, en mutlu anlardı.

Ancak, farkında olmayarak yapılan bu hareketi durdurmak ve düşünmek, bir tümseği ya da yabani bir kuzukulağı demetini biçmek gerektiği zaman bir zorluk duyardı. İhtiyar bunu kolayca yapıyordu. Bir tümsekle karşılaşınca, hareketini değiştiriyor, kâh ökçesiyle, kâh tırpanının ucu ile yaptığı kısa vuruşlarla tümseği her iki yanından indiriyordu. Bunu yaparken de, önünde açılan her şeye dikkatle bakıyor, her şeyi görüyordu. Bazen yabani bir meyveyi koparıp yiyor ya da Levin'e ikram ediyor, bazen bir dalı tırpanının ucuyla kaldırıp atıyor, bazen, hemen şimdi, tırpanının altından dişisinin fırlayıp uçtuğu bir bıldırcın yuvasını gözden geçiriyor, bazen de yolda rastladığı bir kara yılanı yakalıyor, çatalla kaldırır gibi tırpanı ile havaya kaldırıyor, Levin'e gösterdikten sonra kaldırıp atıyordu.

Ama gerek Levin'e, gerek arkasındaki genç köylüye hareketlerini değiştirmek çok güç geliyordu. Bunların ikisi de, tekdüze bir hareket tutturduktan sonra, kendilerini çalışmanın coşkunluğuna kaptırıyor, böylece, hem hareketlerini değiştirmek, hem önlerindeki şeyleri görmek ellerinden gelmiyordu.

Levin, vaktin nasıl geçtiğinin farkında değildi. Kendisine, kaç saatten beri ot biçtiği sorulsaydı, yarım saat karşılığını verirdi. Oysa öğle yemeği zamanı gelmişti. Sırayı dönünce ihtiyar, yüksek otların arasında zar zor görülebilen ve çeşitli yönlerden tırpancılara doğru gelmekte olan kız ve oğlan çocuklarına Levin'in dikkatini çekti. Hepsinin ellerinde, kollarını aşağıya doğru geren ekmek çıkınları ve çaputlarla ağızları örtülmüş kvas testileri vardı.

İhtiyar, çocukları göstererek:

"Bak sen, böcekler geliyor," dedi ve elini gözlerine siper ederek güneşe baktı.

İki sırayı daha biçtikten sonra ihtiyar durdu. Kararlılıkla:

"Bey, artık yemek yiyelim," dedi.

Orakçılar, dereye kadar geldikten sonra, biçtikleri sıraların üzerinden geçerek, yemeklerini getiren çocukların oturup kendilerini beklemekte oldukları kaftanlarına doğru yürüdüler. Köylüler –uzaktan gelenler arabaların, yakından gelenler söğüt çalılığının altında– toplandılar.

Levin de onların yanına oturdu. Canı gitmek istemiyordu.

Efendilerinin yanında duydukları bütün utangaçlıkları çoktan uçup gitmişti, öğle yemeğine hazırlanıyorlardı. Gençler dereye girip yıkanıyor, köylülerin kimi sadece yüzünü yıkıyor, kimi de kendisine dinlenme yeri hazırlıyor, yemek çıkınlarını çözüyor, kvas testilerini açıyorlardı. İhtiyar, bir tasın içine ekmek ufaladı. Bunu kaşığının sapıyla ezdi, teneke maşrapadan su koydu, biraz daha ekmek kesip tuzladı, doğuya dönüp dua etmeye başladı. Sonra tasının önünde diz çökerek:

"Ee, bey," dedi. "Bizim çorbadan buyur!.."

Çorba öylesine lezzetliydi ki, Levin evine gitmekten tamamen vazgeçti, ihtiyarla öğle yemeğini yedi ve onunla konuşmaya başladı. Konuşma konusu Levin'in büyük bir ilgi gösterdiği, ihtiyarın ev işleriydi. Levin de ona kendi işlerini ve ihtiyarı ilgilendirebilecek bütün durumları anlattı. Levin bu adama, ağabeyine duyduğu yakınlıktan daha büyük bir yakınlık duyuyor ve elinde olmayarak ona duyduğu sempatiden gülümsüyordu. İhtiyar tekrar kalkıp dua edince ve hemen, oracıkta çalıların gölgesinde, başının altına otlardan bir yastık yaparak yatınca, Levin de aynı şeyi yaptı. Terli yüzünü ve vücudunu gıdıklayan, yapışkan, inatçı sineklere ve böceklere aldırmadan hemen uyudu ve ancak güneş çalılığın öte yanına geçip yüzüne vurduğu zaman uyandı, ihtiyar çoktan uyanmış gençlerin tırpanlarını bileyerek oturuyordu.

Levin etrafına bakındı, çevresini tanıyamadı: Her şey öylesine değişmişti. Geniş bir çayır alanı biçilmiş, kokularıyla, güneşin eğik

akşam ışınları altında özel bir pırıltı ile parlıyordu. Ve dere kıyısındaki biçilmiş çalılar, eskiden görünmeyen, şimdi ise kıvrımlarında bir çelik gibi parlayan dere, kımıldayan, kalkan insanlar, çayırın biçilmemiş yerlerindeki dik ot duvarı, çıplaklaşan çayırın üzerinde kavisler çizen atmaca, bütün bunlar tamamıyla yeniydi. Kendine gelen Levin, ne kadar yerin biçildiğini, daha ne kadar biçilebileceğini hesaplamaya koyuldu.

Kırk kişi ile çok büyük iş yapılmıştı... Angarya* devrinde otuz tırpanın iki günde biçtiği büyük çayır tamamıyla biçilmişti. Biçilmemiş olarak ancak, kısa sıralı köşeler kalmıştı. Ama Levin bugün elden geldiğince çok biçmek istiyordu. Böyle çabuk çekildiği için güneşe içerliyordu. Hiçbir yorgunluk duymuyordu; sadece, hemen ve elden geldiğince çok, daha çok çalışmak istiyordu. İhtiyara dönerek sordu:

"Ne dersin, Mâşka Tepesi'ni** biçebilir miyiz?"

"Allah izin verirse, güneş yüksek değil, çocuklara votka vadetsek mi?"

Akşam kahvaltısında tekrar mola verip tiryakilerin sigaralarını tellendirdikleri sırada, ihtiyar, köylülere "Mâşka Tepesi'ni biçerseniz votka var," diye bildirdi.

"Niye biçmeyecekmişiz!.." diye sesler duyuldu. "Haydi, yürü Tit!.. Çabucak biçeriz!.. Yemeğini gece yersin!.. Haydi yürü!.."

Ve tırpancılar, ekmeklerini yiyip bitirerek yürümeye başladılar.

Tit:

"Dayanın çocuklar!" diye bağırdı ve âdeta koşarak önden yürümeye başladı.

İhtiyar, Tit'in arkasından hızlı hızlı yürüyerek ve kolayca ona yetişerek:

"Yürü, yürü," diye seslendi, "bak seni de biçerim! Kendini koru!"

Gençler de ihtiyarlar da, âdeta birbirleriyle yarışırcasına biçiyorlardı. Ama ne kadar acele ederlerse etsinler otları bozmuyorlar, sıralar düzenlerinden bir şey kaybetmiyordu. Kenarda kalmış bir

* Toprak köleliği zamanı. *–H. Âli Ediz*

** Mari Tepesi anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

köşe, beş dakika içinde biçiliverdi. Son tırpancılar sıralarını bitirirken, öndekiler kaftanlarını sırtlayıp Mâşka Tepesi'nin yolunu tutuyorlardı.

Onlar, teneke maşrapalarını tıkırdatarak Mâşka Tepesi'nin ormanlık çukuruna girerken, güneş artık ağaçların gerisine çekiliyordu. Çukurun dibindeki yumuşak, körpe, aralarında ayı pençesi bulunan, ağaçlık yerlerde sarı mor yapraklı kır çiçeklerinin alacalandırdığı otlar, bele kadar geliyordu.

Enine mi, yoksa boyuna mı biçmek gerektiği konusunda küçük bir danışmadan sonra, ünlü bir tırpancı olan, iri yarı esmer mujik Prohor Yermilin başı çekti. Bir sırayı önde bitirdi, geri döndü ve kenara çekildi. Hepsi de, tepenin eteğinde, çukur boyunca ilerleyerek ve tam ormanın kenarının altında tepeye doğru tırmanarak onun arkasında sıralanmaya başladılar. Güneş ormanın arkasında kayboldu. Daha şimdiden çiy yağmaya başlamıştı. Tırpancılar tepede güneşteydiler, ama beyaz bir buharın yükselmekte olduğu aşağılarda, çukurun karşı yamacında, rutubetli, serin bir gölgelikte yürüyorlardı. İş hızla ilerliyordu.

Kendine özgü sesler çıkararak ve keskin bir koku yayarak biçilen otlar, yüksek diziler hâlinde yığılıyordu. Her yandan, kısa sıralar hâlinde sıkışan orakçılar masat kılıflarını takırdatarak, kâh birbirine çarpan tırpanların şakırtısı, kâh tırpanları bilerken masatların çıkardığı ıslıklar, kâh neşeli bağrışmalar arasında birbirlerini sıkıştırıyorlardı.

Levin hep, genç delikanlı ile ihtiyar köylü arasında yürüyordu. Koyun postundan kısa gocuğunu giymiş olan ihtiyar, yine neşeli, şakacı, davranışlarında özgür ve rahattı. Ormanda, adım başında, sık otlar arasında, tombul kayın ağacı mantarlarına rastlanıyor ve bunlar tırpanlarla biçiliyordu. Ama ihtiyar, mantarlara rastladıkça, her seferinde eğiliyor, bunları koparıyor ve koynuna atarken: "Kocakarıya bir hediye daha," diye söyleniyordu.

Islak ve yumuşak otları biçmek kolay geliyordu ama çukurun sarp yamaçlarını inip çıkmak zor oluyordu. Ama ihtiyar bunu umursamıyordu. Yine eskisi gibi tırpanını sallayarak, ağaç kabuğundan örülmüş kocaman çarıkları içindeki ayaklarının kısa ve

sert adımlarıyla ağır ağır dik yokuşu tırmanıyor, bütün vücudunun titremesine, pantolonunun gömleğinden aşağı düşmesine rağmen, rastladığı hiçbir mantarı kaçırmıyor, bu arada köylülerle ve Levin'le şakalaşmaktan geri kalmıyordu. Levin onun arkasından gidiyor ve tırpansız bile tırmanmanın güç olduğu böylesine sarp ve dik bir yokuşu tırmanırken mutlaka düşeceğini sık sık aklına getiriyordu. Ama tırmanıyor ve gerekenleri yapıyordu. Bir dış gücün onu harekete geçirdiğini hissediyordu.

VI

MÂŞKA Tepesi'ni biçtiler, son sıraları tamamladılar ve kaftanlarını giyip neşeli neşeli evlerinin yolunu tuttular. Levin atına bindi, üzülerek köylülerle vedalaşıp evine yollandı. Tepeden etrafına bakındı. Ama aşağıdan yükselmekte olan sisten, köylüleri göremedi. Yalnız, kaba, neşeli sesler, kahkahalar ve tırpanların birbirine çarpmasından çıkan gürültüler duyuluyordu.

Levin, karmakarışık saçları terden alnına yapışmış, gömleğinin göğsü ve sırtı kararmış, ıslak bir hâlde, neşeli neşeli söylenerek yanına girdiği zaman Sergey İvanoviç çoktan öğle yemeğini yemiş, odasında buzlu limonatasını içiyor ve postadan yeni gelmiş gazete ve dergileri gözden geçiriyordu.

Levin, ağabeyiyle aralarında geçen dünkü tatsız konuşmayı büsbütün unutmuştu:

"Bütün çayırı biçtik," dedi. "Ah, ne kadar, ne kadar iyi, bilemezsin!.. Ya sen nasılsın bakalım?"

Sergey İvanoviç ilk anlarda kardeşine hoşnutsuzca bakarak:

"Aman yarabbi!.. Böyle neye benzemişsin!" dedi. "Kapıyı, kapıyı kapa! Herhâlde bir sürü sinek sokmuşsundur içeri."

Sergey İvanoviç sineklere hiç katlanamazdı. Odasının pencerelerini ancak geceleri açar, kapısını sımsıkı kapalı tutardı.

"Yemin ederim ki bir tane bile girmedi. Soktuysam bile yakalarım. Ne büyük bir tat duydum, inanamazsın!.. Sen gününü nasıl geçirdin?.."

"Çok iyi geçirdim. Sahi, bütün gün ot mu biçtin?.. Öyle sanıyorum ki, kurt gibi acıkmışsındır. Kuzma sana her şeyi hazırladı."

"Hayır, canım yemek istemiyor. Orada yedim. Ama gidip yıkanacağım."

Sergey İvanoviç, başını sallayarak ve kardeşine bakarak:

"Git, git," dedi, "ben şimdi yanına gelirim," ve gülerek ekledi: "Çabuk olsana!.."

Kendisi de, kitaplarını toplayarak gitmeye hazırlandı. O da birdenbire neşelenmişti, kardeşinden ayrılmak istemiyordu. Sordu:

"Yağmurda neredeydin?.."

"Ne yağmuru? Birkaç damla yağdı. Ben şimdi gelirim. Demek sen de gününü iyi geçirdin?.. Çok iyi, çok."

Ve Levin giyinmeye gitti.

Beş dakika sonra iki kardeş yemek odasında buluştular. Gerçi Levin yemeye pek de istekli olmadığını sanıyordu. Masaya da, Kuzma'yı kırmamak için oturmuştu. Ama başlayınca yemek ona çok lezzetli geldi. Sergey İvanoviç gülümseyerek ona bakıyordu.

"Ah, az daha unutuyordum, sana mektup var. Kuzma lütfen aşağıdan getiriver. Ama dikkat et, kapıyı kapa."

Mektup Oblonski'dendi. Levin onu yüksek sesle okudu. Oblonski, Petersburg'dan şunları yazıyordu: "Dolli'den mektup aldım! Yerguşovo'dan yazıyor, işleri iyi gitmiyormuş. Ne olursun lütfen ona gidiver, öğütlerinle ona yardım et, sen her şeyi bilirsin!.. Seni gördüğüne çok sevinecek. Zavallıcık çok yalnız. Kaynanam bütün takım taklavatıyla hâlâ Avrupa'da."

Levin:

"Çok güzel! Ona gideceğim. İyisi mi birlikte gidelim, çok iyi bir kadındır, değil mi?.."

"Herhâlde buradan uzak olmasa gerek?.."

"Otuz, belki de kırk verst kadar. Ama yol çok iyidir, rahat gideriz."

Sergey İvanoviç gülümsemesine devam ederek:

"Seve seve," dedi.

Kardeşinin görünüşü ona neşe veriyordu. Levin'in, tabağın üzerine eğilen tunçlaşmış kırmızı, yanık yüzüne ve boynuna bakarak:

"İştahın pek yerinde!" dedi.

"Çok iyi!.. Bunun, her çeşit budalalığa karşı ne kadar yararlı bir beslenme şekli olduğunu tasavvur edemezsin!.. Tıp bilimini yeni bir terimle zenginleştirmek istiyorum, *Arbeitscur.**"

"Öyle sanıyorum ki senin buna pek ihtiyacın yok!.."

"Evet, ama çeşitli sinir hastaları için gerekli."

"Bunu denemek gerek... Ben otları biçtiğiniz yere kadar gelip seni görmek istiyordum. Ama hava, dayanılamayacak kadar sıcaktı, onun için ormandan öteye gidemedim. Oturup biraz dinlendim, sonra orman boyunca yürüyerek köye geldim. Orada sütninene rastladım. Köylülerin senin üzerine ne düşündükleriyle ilgili olarak ağzını aradım. Anladığıma göre senin bu davranışını uygun bulmuyorlarmış. Sütnine, 'Bu, efendilerin işi değil!' dedi. Genel olarak bana öyle geliyor ki, halkın, onların deyimince, 'efendilerin' yapmaları uygun olan işler üzerine çok kesin olarak belirtilmiş düşünceleri var ve efendilerin, onların düşüncelerinde yer eden bu çerçeveler dışına çıkmalarını uygun görmüyorlar."

"Olabilir, ama bu, ömrümde hiç tatmadığım bir zevkti. Sonra bunun hiçbir kötülüğü de yok. Doğru değil mi? Onların hoşuna gitmiyorsa ne yapayım?.. Bununla birlikte, öyle sanıyorum ki zararı falan da yok, değil mi?"

Sergey İvanoviç sözünü sürdürerek:

"Bana öyle geliyor ki, genel olarak gününden memnunsun."

"Çok memnunum. Bütün çayırı biçtik. Sonra, öyle bir ihtiyarla dost oldum ki... Ne olağanüstü bir insan olduğunu bilemezsin!"

"Geçirdiğin günden memnunsun, çok iyi. Ben de öyle. Birincisi, iki satranç problemi çözdüm, biri çok hoş, piyonla başlıyor. Sana gösteririm. Sonra, dünkü konuşmamızı düşündüm."

Bitirdiği yemeğin rahatlığı içinde, bir gün önce geçen konuşmayı hatırlamak gücünü kesin olarak kendinde bulamayan Levin, mutlu mutlu gözlerini kısarak ve derin bir soluk alarak sordu:

"Ne?.. Dünkü konuşma mı?.."

---

* (Alm.) "İşle tedavi." –*H. Âli Ediz*

"Seni de biraz haklı buluyorum. Aramızdaki uyuşmazlık şuydu: Sen, insanları harekete getiren gücün kişisel çıkarlar olduğu kanısındasın, ben ise, belirli bir kültür düzeyinde olan her insanın hareketinde kamu çıkarının rol oynaması gerektiği inancındayım. Çalışmanın, maddi çıkarlara dayanması gerektiğini söylemekle belki de sen haklısın! Genel olarak senin yaradılışın, Fransızların dediği gibi, fazlasıyla *Primesautière*'dir.* Sana göre insan, ya enerjik, ihtiraslı çalışmalı ya da hiç çalışmamalıdır."

Levin ağabeyini dinliyor ve kesin olarak hiçbir şey anlamıyor, anlamak da istemiyordu. Sadece ağabeyinin kendisine, dinlemediğini belli edecek bir soru sormasından korkuyordu.

"Ya, işte böyle dostum," dedi.

Levin, çocuksu, suçlu bir gülümseyişle karşılık verdi:

"Evet, şüphesiz. Zaten düşüncelerimde direnmiyorum."

Sonra kendi kendine düşündü: 'Acaba onunla neleri tartışmıştık?.. Şüphesiz, ben de haklıyım, o da haklı. Hepsi çok iyi. Büroya gidip talimatlar vermek gerek.'

Gerinerek ve gülümseyerek ayağa kalktı.

Sergey İvanoviç de gülümsedi:

"Dolaşmak istiyorsan birlikte dolaşalım," dedi. "Gidelim, gerekiyorsa büroya da uğrarız."

Levin birdenbire:

"Ah, aman yarabbi!" diye öyle yüksek sesle bağırdı ki, Sergey İvanoviç korktu:

"Ne oldu, ne oluyorsun?.." diye sordu.

Levin alnına vurarak:

"Agafya Mihaylovna'nın eli nasıl oldu?.. Ben onu unuttum."

"Çok daha iyi."

"Çabucak onu bir yoklayayım. Sen daha şapkanı giymeden ben dönerim."

Ve Levin, merdivenlerden inerken, ökçeleriyle kaynana zırıltısını andıran sesler çıkardı.

---

* (Fr.) "Birdenbire karar veren, çok düşünmeden hareket eden, aceleci." –*H. Âli Ediz*

VII

STEPAN Arkadyeviç Oblonski, memur olmayanlarca anlaşılmamasına rağmen, bütün memurlarca bilinen –bu yapılmadıkça memurluk etmenin mümkün olmadığı– en tabii, en gerekli ödevi; kendini bakanlığa hatırlatmak ödevini yerine getirmek için Petersburg'a gelmişti. Bu ödevini yaparken de, hemen hemen evdeki bütün paraları yanına alıp vaktini yarışlarda, yazlıklarda zevk ve neşe içinde geçirdiği bir sırada, Dolli, elden geldiğince masrafları azaltmak için çocuklarıyla köye gitmişti. Bu, Dolli'nin çeyiz olarak getirdiği, hani baharda ormanını sattıkları, Levin'in Pokrovskoye'sinden elli verst uzaklıktaki Yerguşovo köyüydü.

Yerguşovo'daki eski büyük ev çoktan yıkılmış, prens binanın kanadını onartmış ve genişletmişti. Burası, bütün kanatlar gibi, giriş bölümüne ve güneye biraz yanlamasına olmakla birlikte, yirmi yıl önce, Dolli henüz çocukken, geniş ve kullanışlıydı. Ama şimdi bu kanat eskimiş ve harap olmuştu. Daha Stepan Arkadyeviç ormanı satmak için baharda köye geldiği zaman, Dolli kocasından, evi gözden geçirmesini ve gerekli onarımın yapılması için talimatlar vermesini rica etmişti. Bütün suçlu kocalar gibi karısının rahatıyla çok ilgilenen Stepan Arkadyeviç de, evi gözden geçirmiş ve kendi anlayışına göre, gerekli olan her şeyin yapılması için emirler vermişti. Onun anlayışına göre bütün mobilyaların üzerine kreton geçirtmek, perdeler taktırmak, bahçeyi temizletmek, gölün üzerine küçük bir köprü yaptırmak, çiçekler diktirmek gerekiyordu. Ama sonraları Darya Aleksandrovna'yı zora sokan birçok önemli şeyi unutmuştu.

Stepan Arkadyeviç, örnek bir baba ve koca olmak için ne kadar çaba harcarsa harcasın, karısı ve çocukları olduğunu bir türlü hatırına getiremiyordu. Zevkleri, bekâr bir adamın zevkleriydi ve ancak bu zevklerle bağdaşabiliyordu. Moskova'ya dönünce, böbürlene böbürlene karısına, her şeyin hazırlandığını, evin bir şekerleme kutusu hâline getirildiğini bildirdi ve hemen oraya gitmesini öğütledi. Karısının köye gitmesi, her bakımdan Stepan Arkadyeviç'in çok işine geliyordu: Köy hayatı çocukların sağlığına iyi gelecek, masraf azalacak, kendisi daha serbest olacaktı. Darya Aleksandrovna da yaz için köye gitmeyi çocukları için, özellikle kızamıktan sonra bir

türlü kendini toparlayamayan kızı için zorunlu görüyordu. Nihayet onu üzen küçük alçalmalardan, oduncuya, balıkçıya, kunduracıya olan küçük borçlardan kurtulmak için de bu gidiş gerekliydi. Ayrıca, köye gidiş bir başka bakımdan da onun için çekiciydi: Yazın ortalarına doğru Avrupa'dan dönecek olan ve kendisine su banyoları tavsiye edilen kız kardeşi Kiti'yi de kandırıp köye getirmeyi kuruyordu. Kiti, kaplıcadan kendisine gönderdiği mektupta, hiçbir şeyin, ikisi için de çocukluk anılarıyla dolu olan Yerguşovo'da yazı geçirmek kadar hoşuna gitmeyeceğini yazıyordu.

Köy yaşantısının ilk günleri Dolli'ye çok zor geldi. Çocukluğunda köyde yaşamıştı. Onda kalan izlenimlere göre köy, şehrin bütün kötülüklerine karşı bir sığınaktı. Köy yaşantısı incelikten uzaktı (Dolli köyün bu yönüyle kolayca bağdaşıyordu) ama ucuz ve rahattı; her şey boldu, her şey ucuzdu, her şey bulunuyordu. Çocuklar da durumlarından hoşnuttular. Ama şimdi, evin idarecisi olarak köye gelince, bütün bunların hiç de düşündüğü gibi olmadığını gördü.

Geldiklerinin ikinci günü sağanak hâlinde bir yağmur yağdı. Geceleyin koridor ve çocukların odası aktı. Küçüklerin karyolalarını misafir odasına taşımak gerekliliği doğdu. Aşçı yoktu; bakıcısının söylediğine göre dokuz inekten kimi çok semiz, kimisi ilk defa buzağılamış, kimisi yaşlı, kimisinin de memeleri şişti. Bu yüzden çocuklar için bile ne yağ, ne de süt bulunabiliyordu. Yumurta yoktu. Tavuk bulmak da kabil değildi. Kart, damarlı, morarmış horozları kaynatıyor ya da kızartıyorlardı. Tahta silecek köylü kadınları bulmak da mümkün değildi. Hepsi de patates çapalamaya gitmişlerdi. Araba gezintileri de yapılamıyordu. Çünkü atlardan biri huysuzluk ettiği için koşulamıyordu. Banyoya elverişli yer de yoktu. Sürüler dere kıyılarını kirletmişlerdi, üstelik burası yoldan da görünüyordu. Hatta yaya olarak bile gezintilere çıkamıyorlardı. Tahta perdeler kırık olduğu için hayvanlar bahçeye girip duruyorlardı. Boyuna böğüren azgın bir boğa vardı ki, herhâlde, insanlara da saldırıyor olmalıydı. Evin içinde elbise dolabı yoktu. Olanların da ya kapıları kapanmıyor ya da yanlarından geçerken kendi kendine açılıyordu. Çömlek, küp gibi şeyler yoktu. Çamaşır kazanı, hatta oda hizmetçilerinin ütü yapmasına yarayacak ütü tahtası bile yoktu.

Darya Aleksandrovna, dinlenme ve rahatlık yerine, bu korkunç sefaletle karşılaşınca, ilk günlerde kendini umutsuzluğa kaptırdı. Bütün gücüyle çırpınıyor, bir çıkar yol olmadığını görüyor ve gözlerinden hiç eksik olmayan yaşları tutmaya çalışıyordu. Eski bir süvari astsubayı olan, yakışıklı ve saygılı görünüşünden ötürü Stepan Arkadyeviç'in beğenip kapıcılıktan bu mevkiye getirdiği vekilharç, Darya Aleksandrovna'nın dertleriyle hiç ilgilenmiyor, sadece saygılı saygılı, "Bir şey yapmak elde değil efendim, adamlarımız öylesine kötü ki efendim..." demekle yetiniyor ve hiçbir alanda ona yardım etmiyordu.

Durum, içinden çıkılmaz gibi görünüyordu. Ama bütün aile evlerinde olduğu gibi, Oblonski'lerin evinde de Matriyona Filimonovna adlı, dikkati çekmeyen, ama çok önemli ve çok yararlı bir kişi vardı. Bu kadın evin hanımını yatıştırıyor, her şeyin tıkır tıkır yoluna gireceğine (bu onun sözleriydi, Matvey de bu sözleri ondan almıştı) onu inandırıyor, kendisi de acele etmeden, telaşlanmadan uğraşıp duruyordu.

Hemen kâhyanın karısıyla dost oldu. Daha ilk gün onunla ve kocasıyla akasyaların altında çay içti ve onlarla bütün işleri görüştü. Kısa bir süre sonra akasyaların altında Matriyona Filimonovna'nın kulübü kuruldu ve hemen buracıkta, kâhya kadından, muhtardan ve büro sekreterinden kurulu bu kulüpte, hayat zorlukları, yavaş yavaş düzeltilmeye başlandı. Bir hafta sonra, gerçekten de her şey tıkır tıkır yoluna girdi. Dam onarıldı. Muhtarın vaftiz anası olan bir aşçı kadın bulundu, tavuklar satın alındı, inekler süt vermeye başladı, bahçe sırıklarla çevrildi, dülger, bir çamaşır tezgâhı* yaptı, dolaplara çengeller takıldı, böylece bunların kendi kendine açılmaları önlendi. Asker çuhasıyla kaplanan ütü tahtası, koltuğun kenarından komodine uzatıldı ve hizmetçilerin odasından ütü kokuları gelmeye başladı.

Matriyona Filimonovna ütü tahtasını göstererek:

"İşte, görüyorsunuz," dedi, "umutsuzluğa kapılmak için hiçbir sebep yok."

---

* Suyun akması için biraz eğikçe ve oluklu bir tahtadır. Çamaşırlar bunun üzerinde yine ağaçtan yapılmış bir silindir ile çitilenir. Anadolu'da bunun taştan yapılmış olanları vardır ki, bunlara "yunak" denir. *–H. Âli Ediz*

Hatta hasır perde ile çevrili bir kabin bile yapıldı, Lili yıkanmaya başladı.

Böylece, Darya Aleksandrovna'nın beklediğinin tümü olmasa bile, umduğu gibi sakin olmasa bile, hoşlandığı köy yaşantısı gerçekleşmiş oldu. Darya Aleksandrovna altı çocuğuyla sakin olamazdı. Biri hastalanıyor, ikincisi hastalanabilir bir durumda bulunuyor, üçüncüsünün bir şeyleri eksik oluyor, dördüncüsünde huysuzluk göze çarpıyordu. Çok seyrek olarak, kısa süren sakin dönemler oluyordu. Ama didinmeler, tedirginlikler, Darya Aleksandrovna için mümkün olan biricik mutluluklardı. Bunlar olmasaydı, kadıncağız kendisini sevmeyen kocası ile ilgili düşüncelerle baş başa kalacaktı. Ama bir anne için hastalık korkuları, hastalığın kendisi, çocuklarda huysuzluğun doğurduğu üzüntüler ne kadar ağır olursa olsun, çocukların kendileri, küçük sevinçlerle onun bu üzüntülerini dağıtıyordu. Bu sevinçler öylesine küçüktü ki, kumların içinde bulunan altın tozları gibi belirsizdi. Darya Aleksandrovna kötü anlarda yalnız üzüntüyü, yalnız kumu görüyordu. Ama yalnız sevinci, yalnız altın tozlarını gördüğü iyi anlar da oluyordu.

Şimdi, köyün yalnızlığında, bu sevinçleri gittikçe daha sık hissetmeye başladı. Çocuklarına bakarken, bir anne olarak onlara aşırı düşkünlük gösterdiğine inanıyordu. Ama yine de çok güzel çocukları olduğunu, altısının da ayrı ayrı özellikleri bulunduğunu, bu özelliklerin seyrek rastlanır cinsten olduğunu söylemekten kendini alamıyordu. Onlarla mutluluk duyuyor ve göğsü kabarıyordu.

VIII

MAYIS sonlarında, az çok her şeyin yoluna girdiği bir sırada, köydeki düzensizlikler üzerine yazdığı şikâyet mektubuna kocasından bir karşılık aldı. Kocası, her şeyi enine boyuna düşünmediği için ondan özür diliyor ve çıkacak ilk fırsatta gelmeyi vadediyordu. Bu fırsat çıkmadı ve Darya Aleksandrovna, haziranın sonuna kadar bir başına köyde yaşadı.

Sen Piyer Yortusu'ndan önceki perhiz sırasında bir pazar günü Darya Aleksandrovna, kutsal şaraplı ekmek törenine katılmaları

için bütün çocuklarını kiliseye götürdü. Darya Aleksandrovna, kız kardeşiyle, annesiyle, arkadaşlarıyla yaptığı candan ve felsefi konuşmalarda, din konusundaki özgür düşünceleriyle sık sık onları şaşırtırdı. Onun kilise doktrinlerine aldırmayarak sıkı sıkıya inandığı, kendi tuhaf ruh göçü* dini vardı. Ama aile içinde –bir örnek olmak için değil, candan inanarak– bütün kilise buyruklarını harfiyen yerine getirdi. Çocuklarının, yaklaşık olarak bir yıldır kutsal şaraplı ekmek törenine katılmamış olmaları onu çok üzüyordu ve Matriyona Filimonovna'nın candan uygun bulduğu ve beğendiği bu ödevi şimdi, yazın yerine getirmeye karar verdi.

Darya Aleksandrovna, birkaç gün öncesinden çocuklarını nasıl giydireceğini etraflıca düşündü. Elbiseler dikildi, düzeltildi, yıkandı, dikiş yerleri, kırmalar uzatıldı, düğmeler konuldu, kurdeleler hazırlandı. Yalnız, İngiliz mürebbiyenin, dikimini üzerine aldığı Tanya'nın entarisi, Darya Aleksandrovna'nın bir hayli canını sıktı. İngiliz mürebbiye dikerken kıvrımları yerinde yapmamış, koltuk altlarını fazla oymuş, böylece kızcağızın entarisini bozmuştu. Elbise Tanya'nın omuzlarını öylesine sıkıyordu ki, görmek yürekler acısıydı. Bereket versin Matriyona Filimonovna, korsaja ekler koymayı, bunları da bir pelerinle örtmeyi akıl etti. Elbise düzeltildi, ama İngiliz mürebbiye ile de ağız kavgasına yakın bir şeyler oldu. Bununla birlikte, sabahleyin her şey yoluna girmiş bulunuyordu. Köy papazından, sabah duası için beklemesini rica ettikleri süre olan saat dokuza doğru, giyinmiş süslenmiş, sevinçten pırıl pırıl çocuklar, annelerini bekleyerek merdiven başında, arabanın önünde duruyorlardı.

Matriyona Filimonovna'nın çabasıyla, arabaya huysuz Kuzgun yerine kâhyanın kulası koşulmuştu. Tuvaletini tamamlayabilmek için geciken Darya Aleksandrovna, nihayet beyaz muslinden bir elbise ile göründü.

Darya Aleksandrovna özene bezene, heyecanla giyinmiş ve taranmıştı. Eskiden kendisi için, güzel görünmek, hoşa gitmek için giyinirdi; ama sonraları, yaşlandıkça, giyinmek, süslenmek hoşuna gitmemeye başladı; gittikçe nasıl çirkinleştiğini görüyordu. Şimdi,

* "Tenasüh." *–H. Âli Ediz*

yine seve seve, heyecanla giyinip süsleniyordu. Ama şimdi, kendisi için, güzelleşmek için değil, bu güzel çocukların annesi olarak genel izlenimi bozmamak için giyiniyordu. Aynaya son bir defa bakınca, kendinden memnun kaldı. Güzeldi. Ama eskiden balolara gittiği zaman olmak istediği biçimde değil de, şimdi göz önünde bulundurduğu amaca uygun olarak güzeldi.

Kilisede köylülerden, evin adamlarından ve bunların eşlerinden başka kimse yoktu. Darya Aleksandrovna onlarda, kendisinin ve çocuklarının uyandırdığı bir hayranlık gördü ya da gördüğünü sandı. Çocuklar yalnız görünüşleriyle, kılık kıyafetleriyle çok güzel olmakla kalmıyorlardı, güzel davranışlarıyla de sevimliydiler. Gerçi Alyoşa pek de rahat durmuyordu; ikide bir arkasına dönüyor, ceketinin arkadan nasıl göründüğünü görmek istiyordu; ama yine de olağanüstü sevimliydi. Tanya büyük bir kız gibi duruyor, küçüklerle ilgileniyordu. Ama en küçükleri Lili, her şey karşısındaki saf şaşkınlığıyla olağanüstü güzeldi. Hele kendisine kutsal şaraplı ekmek verildikten sonra, papaza dönüp söylediği *Please some more** sözlerine gülümsememek elde değildi.

Kilisedeki törenin etkisinde kalan çocuklar, evlerine dönerken, çok uslu davrandılar.

Evde de her şey iyi gitti. Ama kahvaltıda Grişa ıslık çalmaya başladı ve hepsinden kötüsü, İngiliz mürebbiyenin sözlerine kulak asmadı, bundan ötürü de kendisine pasta verilmedi. Darya Aleksandrovna orada bulunsaydı, böyle bir günde işi cezaya kadar vardırmazdı. Ama İngiliz mürebbiyenin emrini desteklemek gerekiyordu. O da, Grişa'ya pasta verilmemesiyle ilgili mürebbiyenin kararını onayladı. Bu olay, genel sevinci biraz bozdu.

Grişa, Nikolinka'nın da ıslık çaldığını, ama ona ceza vermediklerini, pasta verilmediği için ağlamadığını, –buna pek aldırış etmediğini– kendisine haksızlık edildiği için ağladığını söyleyerek ağlıyordu. Bu, çok üzücü bir durumdu ve Darya Aleksandrovna, İngiliz mürebbiye ile konuşup Grişa'yı affetmesini sağlamaya karar verdi ve mürebbiyeyi görmeye gitti. Ama hemen oracıkta, salondan

* (İng.) "Lütfen biraz daha." –*H. Âli Ediz*

geçerken, yüreğini sevinçle dolduran öylesine bir görüntü ile karşılaştı ki, gözleri yaşla doldu ve suçluyu kendisi bağışladı.

Cezalı, salonda köşe penceresine oturmuştu; yanında, elinde tabakla Tanya duruyordu. Tanya, bebeklerine yemek yedirmek bahanesiyle, kendi pasta porsiyonunu çocuk odasına götürmek için mürebbiyenin iznini rica etmiş ve bunun yerine, pastasını kardeşine getirmişti. Verilen cezanın haksızlığından ötürü ağlamasını sürdüren Grişa, kendisine getirilen pastayı yerken, hıçkırıklar arasında: "Sen de ye, birlikte yiyelim, birlikte..." diye söyleniyordu.

İlkin Grişa'ya olan acıma duygusunun, sonra da kendi iyi yürekliliğinin etkisiyle, Tanya'nın da gözleri yaşarmıştı. Ama geri çevirmeyerek kendi pasta payını yedi.

Çocuklar, annelerini görünce korktular, ama yüzüne bakınca iyi bir şey yaptıklarını anladılar, güldüler. Ağızları pasta dolu olduğu hâlde, gülümseyen dudaklarını elleriyle silmeye başladılar ve sevinçten pırıldayan yüzlerini gözyaşına ve reçele buladılar.

Anneleri, çocukların rubalarını kurtarmaya çalışarak gözlerinde gözyaşları, şefkatli ve mutlu bir gülümseyişle gülerek söylendi:

"Ah, aman yarabbi!.. Yeni beyaz rubalar! Tanya! Grişa!"

Yeni rubalar çıkarıldı. Kızlara sade birer bluz, oğlan çocuklarına eski ceketleri giydirildi. Mantar toplamaya ve banyo yapmaya gitmek için uzun arabanın hazırlanması emredildi. Kâhyanın üzüntüsüne rağmen, yine kula at arabaya koşulacaktı. Çocuk odasından neşeli çığlar yükseldi ve ta banyoya varıncaya kadar dinmedi.

Bir sepet dolusu mantar topladılar. Hatta Lili bir kayın ağacı mantarı buldu. Eskiden Miss Hull mantarı bulur ve ona gösterirdi. Ama şimdi Lili kendisi büyük bir kayın ağacı mantarı buldu ve bu, "Lili kayın ağacı mantarı buldu!" genel çığlığının, neşeli bir çığlığın kopmasına sebep oldu.

Sonra dereye geldiler. Arabayı kayın ağaçlarının altında bıraktılar ve banyoya gittiler. Arabacı Terenti, kuyruklarıyla kendilerini sineklere karşı savunan atları ağaca bağladı ve otları ezerek kayın ağaçlarının gölgesine uzandı, piposunu yaktı. Deredeki banyodan yükselen bitmez tükenmez neşeli çocuk çığlıkları ona kadar geliyordu.

Gerçi çocukların hepsiyle ilgilenmek, onların yaramazlıklarına engel olmak çaba isteyen bir işti; gerçi bütün bu çorapların, külotların, boy boy kunduraların kimin olduğunu hatırlamak, bunları birbirine karıştırmamak, bağlarını, düğmelerini çözmek, bağlamak, iliklemek eziyetli bir işti. Ama yine de, her zaman soğuk suda yıkanmayı seven, bunu çocukları için yararlı sayan Darya Aleksandrovna, çocuklarıyla birlikte yıkanmak kadar hiçbir şeyden böylesine tat almazdı. Çoraplarını giydirirken bütün bu tombul bacakları bir bir ellemek, bu çıplak ve körpe vücutları suya daldırmak, bunların kâh sevinç, kâh korku çığlıklarını işitmek, korku ve sevinçle kocaman açılmış gözlerin parıldadığı bu nefes nefese yüzleri görmek, etrafa su sıçratan bu güzel meleklerini seyretmek onun için dünyanın en büyük zevkiydi.

Artık çocukların yarısının giydirilmiş olduğu sırada sütleğen ve ısırgan toplamaktan dönmekte olan güzel giyinmiş köylü kadınları, banyo yerine yaklaşıp ürkek ürkek durdular. Matriyona Filimonovna, suya düşen bir çarşafla bir gömleği sıkmaya yardım etmesi için bunlardan birine seslendi. Darya Aleksandrovna da onlarla konuşmaya koyuldu. Önceleri elleriyle ağızlarını kapayıp gülen ve meseleyi anlamayan kadınlar, çabucak cesaretlendiler ve konuşmaya başladılar. Çocuklara gösterdikleri ve açığa vurdukları candan ilgi ile de, hemen Darya Aleksandrovna'nın sempatisini kazandılar.

İçlerinden biri Tanüçka'ya bakarak ve başını sallayarak:

"Vış anam," dedi. "Ne kadar güzel... Şeker gibi beyaz... Ama çok zayıf..."

"Hastaydı da ondan."

Bir başkası memedekini göstererek:

"Vış anam, demek bunu da suya soktunuz?.." dedi.

Darya Aleksandrovna, göğsünü kabarta kabarta:

"Yok," dedi. "O daha üç aylık."

"Vışşş!.. Anam!"

"Senin de çocukların var mı?.."

"Dört çocuğum vardı, iki tane kaldı: Biri oğlan, ötekisi kız. Geçen Noel yortusunda sütten kestim."

"Kızınız kaç yaşında?"

"İkisini sürüyor."

"Niye bu kadar uzun süre meme verdin."

"Bizde âdet böyledir: Üç Paskalya süresince emzirilebilir."

Böylece konuşma Darya Aleksandrovna için çok ilgi çekici bir yola döküldü. Doğumları nasıl oluyordu?.. Hastalığı neydi? Kocası neredeydi? Sık sık geliyor muydu? Köylü kadınlarıyla yaptığı bu konuşma Darya Aleksandrovna'yı öylesine ilgilendirmiş, aralarında öylesine ortak şeyler bulmuştu ki, onlardan bir türlü ayrılmak istemiyordu. Hepsinden çok, bu kadınların, çocuklarının çokluğu ve güzelliği karşısında duydukları hayranlık, Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmişti. İngiliz mürebbiyenin sebep olduğu, kendisince anlaşılmayan gülüşmeler, Darya Aleksandrovna'yı güldürdü, İngiliz mürebbiyeyi kızdırdı. Genç köylü kadınlarından biri, giyinmekte herkesten sonraya kalan İngiliz mürebbiyeyi seyre daldı. Mürebbiyenin, üst üste üçüncü etekliği giydiğini görünce, kendini tutamadı: "E be anam! Sarındı, sarmalandı hâlâ doymadı," diye söylendi, buna bütün köylü kadınları kahkahayı bastılar.

IX

BAŞINA eşarp bağlamış olan Darya Aleksandrovna, hepsi yıkanmış, başları ıslak çocuklarıyla çevrili bir hâlde eve yaklaşırken, arabacı:

"Bir bey geliyor," dedi. "Herhâlde Pokrovskoye'nin sahibi olmalı."

Darya Aleksandrovna ileriye baktı, gri şapkası ve gri pardösüsü ile karşıdan gelmekte olan Levin'in bildik yüzünü görünce sevindi. Dolli onu görmekten her zaman sevinç duyardı. Ama şu anda, Levin'in kendisini bütün şan ve şerefiyle görmesinden özel bir sevinç duymuştu. Levin'den daha iyi hiç kimse onun büyüklüğünü anlayamazdı.

Levin onu görünce, hayal ettiği, gelecekteki kendi aile tablolarından biriyle karşı karşıya geliverdi.

"Darya Aleksandrovna," dedi, "siz kuluçka bir tavuğa benziyorsunuz!"

Darya Aleksandrovna, elini ona uzatarak:

"Ah, ne kadar sevindim," dedi.

"Sevindiniz ama bana haber bile göndermediniz. Ağabeyim yanımda. Burada olduğunuzu Stiva'nın mektubundan öğrendim."

"Stiva'dan mı?" dedi.

Levin:

"Evet, buraya geldiğinizi yazıyor ve belki de size herhangi bir yardımda bulunmama izin vereceğinizi düşünüyor," dedi.

Bunları söyler söylemez de, birdenbire utandı, sustu ve ıhlamur sürgünlerini koparıp ısırarak, konuşmadan, arabanın yanında yürümeye başladı. Levin'in utanıp susması, bizzat kocasının yapmak zorunda olduğu bir işte bir yabancının yardımda bulunmasının, Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmeyeceği düşüncesinden ileri gelmişti. Stepan Arkadyeviç'in, kendi aile işlerini başkasına yüklemek davranışı, gerçekten de Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitmemişti. Levin'in de bunu anladığını hemen hissetti. Zaten bu anlayış inceliğinden, bu kibarlığından ötürü Darya Aleksandrovna, Levin'i seviyordu.

"Pek tabii olarak, bunun sadece, beni görmek istediğiniz anlamına geldiğini anladım ve çok sevindim. Şehirli bir ev hanımı olarak burasının size pek yabani geleceğini tahmin ediyorum; bir şeye ihtiyacınız olursa, tamamıyla emrinizdeyim."

Dolli:

"Oh, hayır," dedi. "İlk zamanlar biraz sıkıntılı oldu ama şimdi her şey, ihtiyar dadımın sayesinde yoluna girdi."

Dolli bu sözleri, kendisinden söz edildiğini anlayan ve dostça, neşeli neşeli Levin'e bakmakta olan Matriyona Filimonovna'yı göstererek söylemişti. Dadı, Levin'i tanıyor ve onun küçük hanım için* iyi bir kısmet olduğunu düşünerek işin olmasını istiyordu.

Dolli:

"Buyurunuz oturunuz," dedi. "Biz sıkışırız."

"Hayır, ben yaya yürüyeceğim. Çocuklar, içinizden hanginiz arabaya yetişmek için benimle yarışacak?"

Çocuklar Levin'i çok az tanıyor, onu ne zaman gördüklerini hatırlamıyorlardı. Ama ona karşı, davranışları yapmacık olan büyük-

* Burada söz konusu olan Kiti'dir. *–H. Âli Ediz*

lere çocukların sık sık duydukları, bu yüzden çoğu zaman şiddetle azarlandıkları o tuhaf çekingenlik ve tiksinme duygusunu duymadılar. Ne türlü olursa olsun yapmacık davranışlar, en akıllı, gerçeği görmesini bilen insanları aldatabilir; ama en kıt anlayışlı bir çocuk bile, ne kadar ustaca gizlenmiş olursa olsun, yapmacıkları anlar ve ondan tiksinir. Ne kadar eksiği olursa olsun, Levin'de yapmacığın zerresi bile yoktu. Bunun için çocuklar Levin'e, annelerinin yüzünde ona karşı gördükleri dostluğa eşit bir dostluk gösterdiler. Levin'in çağrısı üzerine çocuklardan iki büyüğü, hemen arabadan atlayarak, onunla birlikte dadılarıyla, Miss Hull ile ya da anneleriyle koşar gibi, rahatça koşmaya başladılar. Lili de ona gitmek isteğini gösterdi, annesi onu, Levin'e verdi. Levin onu omzuna alarak koşmaya başladı. Bu arada çocuğun annesine dönüp, neşeli neşeli gülümseyerek:

"Korkmayınız, korkmayınız, Darya Aleksandrovna," dedi. "Onu düşürmeme ya da bir yerini incitmeme imkân yok."

Onun çevik, güçlü, ihtiyatlı ve dikkatli, çok enerjik davranışlarını gören anne yatıştı, ona bakarak, beğenici bir tonla, neşeli neşeli gülümsedi. Levin burada, köyde, çocuklarla ve ona pek sempatik görünen Darya Aleksandrovna ile o çocuksu neşeli hâlini almıştı. Çocuklarla koşarken onlara nasıl koşulacağını öğretiyor, kötü İngilizcesiyle Miss Hull'u güldürüyor, Darya Aleksandrovna'ya köydeki işlerinden söz ediyordu.

Öğle yemeğinden sonra Darya Aleksandrovna, onunla baş başa balkonda otururken Kiti'den söz açtı:

"Biliyor musunuz," dedi, "Kiti buraya gelecek, yazı benimle geçirecek."

Levin kızararak:

"Sahi mi?" dedi ve lafı değiştirmek için hemen ekledi: "Size iki inek göndereyim, olmaz mı? Eğer utanır da parasını vermekte direnirseniz bana ayda beşer ruble verirsiniz!"

"Hayır, teşekkür ederim, işler yoluna girdi."

"Şu hâlde ineklerinizi bir gözden geçireyim, izin verirseniz, onların nasıl beslenmesi gerektiği üzerine talimatlar vereyim. Bütün iş beslenmededir."

Ve Levin, konuşmayı bir başka konuya sürüklemek için Darya Aleksandrovna'ya, ineğin, besini süt hâline getiren bir makineden başka bir şey olmadığını iddia eden süt ekonomisi teorisini anlatmaya koyuldu.

Levin bunu anlatırken hem Kiti üzerine ayrıntılı bilgi edinmek için şiddetli bir istek duyuyor, hem bundan korkuyordu. O, böylesine güçlükle elde ettiği huzurun bozulacağından korkuyordu.

Darya Aleksandrovna isteksizce cevap verdi:

"Evet, ama böyle olmakla birlikte, bütün bunların peşinden koşmak gerek. Bunu kim yapacak?.."

Şimdi o, evinin işlerini Matriyona Filimonovna'nın çabasıyla öylesine yoluna koymuştu ki, bu konuda hiçbir değişiklik yapmak istemiyordu. Üstelik Levin'in tarım işlerindeki bilgisine de inanmıyordu. Levin'in, ineğin süt yapan bir makine olduğu konusundaki görüşü de ona şüpheli görünüyordu. Onun kanısınca, bu çeşit görüşler, işi bozmaktan başka bir şeye yaramazdı. Matriyona Filimonovna'nın söylediği gibi, Akkız'la Alacakız'a bolca yem ve kepek vermek, aşçının, mutfaktaki yemek artıklarını çamaşırcı kadının ineğine götürmesine engel olmak çok daha basit görünüyordu. Bu, apaçık bir şeydi. Unlu ve otlu besinler üzerine ileri sürülen düşünceler ise ona şüpheli ve karışık görünüyordu. Onun asıl istediği Kiti'den söz etmekti.

X

BAŞ gösteren sessizlikten sonra Dolli:

"Kiti bana gönderdiği mektupta, hiçbir şeyi yalnızlık ve sükûnet kadar istemediğini yazıyor," dedi.

Levin heyecanla sordu:

"Ya sağlığı nasıl, daha iyi mi?.."

"Allah'a şükür, tamamıyla iyileşti. Ben zaten onda bir göğüs hastalığı olduğuna hiçbir zaman inanmamıştım."

Levin:

"Buna çok sevindim," dedi.

Levin bunu söyleyip, sessizce Dolli'ye baktığı zaman, Dolli onun yüzünde dokunaklı, güçsüz bir şeyler görür gibi oldu.

Darya Aleksandrovna, kendi iyi yürekli, biraz da alaycı gülümseyişiyle:

"Kuzum Konstantin Dmitriç," dedi, "siz Kiti'ye niye kızıyorsunuz?"

Levin:

"Ben mi?" dedi. "Ona kızdığım filan yok."

"Hayır, kızıyorsunuz. Moskova'da bulunduğunuz zaman neden bize ya da onlara uğramadınız?.."

Levin, saçlarının dibine kadar kızararak:

"Darya Aleksandrovna," dedi, "bu iyi yürekliliğinizle bunu hissetmeyişinize şaşıyorum doğrusu. Bildiğiniz hâlde nasıl olup da bana acımıyorsunuz?"

"Ben neyi biliyormuşum?.."

"Evlilik teklifinde bulunduğumu ve reddedildiğimi biliyorsunuz," diye söylendi ve bir saniye önce Kiti'ye karşı duyduğu şefkatin yerini, uğradığı hakaretten doğan bir öfke aldı.

"Bildiğimi nereden tahmin ediyorsunuz?.."

"Çünkü bunu herkes biliyor."

"Bu noktada yanılıyorsunuz işte. Tahmin etmekle birlikte ben bunu bilmiyordum."

"Ya!.. Ama işte şimdi biliyorsunuz!"

"Ben sadece bir şeyler olduğunu, Kiti'nin çok acı çektiğini ve bundan kendisine hiçbir zaman söz etmememi rica ettiğini biliyorum. Eğer bunu bana söylemediyse, kimseye de söylememiş demektir. Aranızda neler geçti?.. Söyleyiniz bana..."

"Neler geçtiğini söyledim ya."

"Bu ne zaman oldu?.."

"Size son gelişimde."

Darya Aleksandrovna:

"Biliyor musunuz size ne söyleyeceğim: Kiti'ye çok ama çok acıyorum. Siz sadece gururunuzdan acı çekiyorsunuz..."

Levin:

"Olabilir," dedi, "ama..."

Dolli onun sözünü kesti:

"Ben o zavallıya çok, ama çok acıyorum, ve şimdi her şeyi anlıyorum..."

Levin ayağa kalkarak:

"Beni affediniz, Darya Aleksandrovna," dedi. "Hoşça kalın!.. Allahaısmarladık."

Dolli, onu kolundan tutarak:

"Hayır, durun," dedi. "Durun, oturun!.."

Levin otururken:

"Rica ederim, rica ederim, artık bundan söz etmeyelim," dedi. Bununla birlikte, gömüldüğünü sandığı bir umudun, yeniden yüreğinde canlandığını ve kımıldadığını duydu.

Darya Aleksandrovna, gözleri yaşla dolu olarak:

"Eğer sizi sevmeseydim," dedi, "eğer sizi tanıdığım gibi tanımasaydım..."

Ölü sandığı duyguları gittikçe canlanıyor, ayaklanıyor ve Levin'in yüreğini dolduruyordu.

Darya Aleksandrovna:

"Evet, şimdi artık her şeyi anladım," diye sözlerine devam etti. "Siz bunu anlayamazsınız; hür ve seçmekte özgür olan siz erkekler, kimi sevdiğinizi her zaman açıkça bilirsiniz! Ama bir kadın, bir kız utangaçlığıyla bekleme durumunda olan, siz erkekleri uzaktan gören, söz üzerine kabul eden bir genç kızda, ne söyleyeceğini bilmediğine dair bir duygu vardır, böyle bir duygu olabilir onda."

"Evet, eğer kalbi söylemezse..."

"Hayır, kalbi söyler, ama düşünün bir defa: Siz erkekler bir kızı gözünüze kestiriyorsunuz, onun evine gidiyorsunuz, onunla yakınlık kuruyorsunuz, onu inceliyorsunuz, onu sevip sevmediğinizi anlamak için bekliyorsunuz, sonra sevdiğinize iyice inandıktan sonra ona evlilik teklifinde bulunuyorsunuz!"

"Pek de büsbütün böyle değil ya!.."

"Fark etmez, aşkınız iyice olgunlaşınca ya da, göz koyduğunuz iki kızdan biri ağır basınca, evlilik teklifinde bulunursunuz!.. Ama kıza bir şey sorulmaz. Kendisinin seçmesini isterler, hâlbuki o seçim yapamaz, sadece 'evet' ya da 'hayır' diye cevap verir."

Levin, 'Evet, benimle Vronski arasında bir seçim,' diye düşündü ve ruhunda canlanmakta olan ölü, yüreğini acılarla parçalayarak tekrar öldü.

Levin:

"Darya Aleksandrovna," dedi, "bir ruba ya da ne bileyim bir başka şey böyle seçilir ama aşk değil, üstelik seçim yapıldı... Bir daha tekrarlanamaz."

Darya Aleksandrovna, yalnız kadınların anladığı bir başka duygu ile karşılaştırınca, küçük bulduğu bu duygusundan ötürü Levin'i küçümser gibi:

"Ah, gurur, gurur!" diye söylendi. "Siz Kiti'ye evlilik teklifinde bulunduğunuz zaman o, özellikle o durumda, cevap veremeyeceği bir durumda bulunuyordu. Kararsızlık içindeydi. Sizinle Vronski arasında sallantıda kalmıştı. Vronski'yi her gün görüyordu. Sizi çoktandır görmemişti. Herhâlde biraz daha yaşlı olsaydı... Mesela ben onun yerinde olsaydım, hiçbir duraksama olamazdı. Oldum olası Vronski'den hoşlanmamışımdır, işte böylece de sona erdi."

Levin, Kiti'nin cevabını hatırladı: *Hayır, bu olamaz*...

Soğuk bir eda ile:

"Darya Aleksandrovna," dedi. "Bana gösterdiğiniz güvene büyük bir değer veriyorum; ama öyle sanıyorum ki, aldanıyorsunuz. Ben, haklı ya da haksız olayım, sizin böylesine küçümsediğiniz bu gurur, Katerina Aleksandrovna üzerine herhangi bir şey düşünmemi imkânsız hâle getiriyor, anlıyor musunuz, büsbütün imkânsız bir hâle..."

"Size sadece bir şey daha söyleyeceğim: Kendi çocuklarım kadar sevdiğim bir kız kardeşten söz ettiğimi anlıyorsunuz. Onun sizi sevdiğini iddia etmiyorum. Size sadece şunu söylemek isterim: Onun, o anda verdiği ret cevabı hiçbir şey göstermez!.."

Levin yerinden fırlayarak:

"Anlamıyorum!" dedi. "Bana ne kadar acı verdiğinizi bir bilseniz!.. Bu neye benziyor, biliyor musunuz: Çocuğunu kaybeden bir anneye gelip, çocuğunuz yaşasaydı şöyle olurdu, böyle olurdu, hem yaşayabilirdi, siz de mutlu olurdunuz; ama işte öldü, öldü, öldü... demeye benzer."

Darya Aleksandrovna, Levin'in heyecanına rağmen, üzüntülü bir gülümseyişle:

"Ne kadar gülünçsünüz," dedi. "Ve şimdi gittikçe her şeyi daha iyi anlıyorum," diye düşünceli düşünceli sözlerini sürdürdü: "Demek Kiti buradayken bize gelmeyeceksiniz?"

"Hayır, gelmeyeceğim. Tabii, Katerina Aleksandrovna'dan kaçacak değilim, ama elden geldiğince onu varlığımla rahatsız etmemeye çalışacağım."

Darya Aleksandrovna şefkatle onun yüzüne bakarak:

"Çok, ama çok gülünçsünüz," diye tekrarladı. "Neyse, bu konuda hiçbir şey konuşmamış olalım."

Sonra içeri giren kızına Fransızca olarak:

"Sen niye geldin, Tanya?" dedi.

"Küreğim nerede, anne?"

"Ben sana Fransızca söylüyorum, sen de bana öyle söyle."

Kız Fransızca söylemek istedi ama küreğin Fransızcasını unutmuştu; annesi kulağına fısıldadı, sonra da küreği nerede araması gerekeceğini yine Fransızca olarak ona söyledi. Bu, Levin'in hoşuna gitmedi.

Şimdi ona Darya Aleksandrovna'nın evinde her şey, çocuklarına varıncaya kadar, eskisine göre daha az sevimli göründü.

'Sanki çocuklarıyla ne diye Fransızca konuşuyor,' diye düşündü. 'Bu ne kadar yapmacık, ne kadar tabii olmayan bir şey... Çocuklar da bunu hissediyorlar. Çocuklara Fransızca öğretiliyor, öte yandan da içtenlik unutturuluyor.'

Levin, Darya Aleksandrovna'nın bunun üzerinde belki yirmi sefer düşünüp taşındığını ve samimilikten uzaklaşma pahasına da olsa çocuklarına bu yoldan Fransızca öğretmek zorunda kaldığını bilmeden aklından bunları geçiriyordu.

"Nereye gidiyorsunuz, otursanıza!"

Levin çaya kadar kaldı. Ama bütün neşesi kaçmıştı. Sıkıldığını hissediyordu.

• • •

Levin çaydan sonra, atların koşulmasını emretmek için antreye çıktı. Döndüğü zaman, Darya Aleksandrovna'yı heyecanlı, yüzü karmakarışık, gözleri yaşlı bir hâlde buldu. Levin dışarıda bulunduğu sırada, birdenbire, Darya Aleksandrovna'nın bugünkü bütün mutluluğunu, çocuklarıyla ilgili gururunu yıkan bir olay olmuştu. Grişa ile Tanya bir top yüzünden dövüşmüşlerdi. Çocuk odasından gelen çığlıklar üzerine Darya Aleksandrovna oraya koşmuş ve onları çok korkunç bir hâlde bulmuştu. Tanya Grişa'yı saçlarından yakalamıştı, o da öfkeden karmakarışık bir yüzle ablasını durmadan yumrukluyordu. Darya Aleksandrovna bunu gördüğü zaman kalbinde bir şeyin koptuğunu duydu. Sanki kapkara bir perde bütün hayatını örttü. Varlıklarıyla böylesine övündüğü çocuklarının, sıradan çocuklar olmak şöyle dursun, kaba, yırtıcı eğilimleriyle, kötü eğitim görmüş, kötü yürekli, kötü çocuklar olduğunu düşündü.

Dolli bunun dışında ne bir şey düşünebiliyor, ne de konuşabiliyordu; mutsuzluğunu Levin'e anlatmaktan kendini alamadı.

Levin onun mutsuz olduğunu gördü ve bunun o kadar korkunç bir şey olmadığını, bütün çocukların dövüştüğünü söyleyerek onu avutmaya çalıştı. Ama bunları söylerken de kendi kendine şöyle düşünüyordu: 'Hayır, ben kırılıp dökülmeyeceğim, çocuklarımla Fransızca konuşmayacağım; ama benim çocuklarım böyle olmayacak; sadece çocukları şımartmamak, bozmamak gerek, onlar pekâlâ iyi ve sevimli çocuklar olur. Evet, benim çocuklarım böyle olmayacak.'

Darya Aleksandrovna ile vedalaştı, kadın da kalması için üstelemedi.

XI

TEMMUZ ortalarına doğru, işlerin gidişi ve ot biçimi üzerine bilgi vermek üzere, Pokrovskoye'den yirmi verst uzakta bulunan Levin'in kız kardeşinin köyünün muhtarı geldi. Kız kardeşinin çiftliğinin başlıca gelir kaynağı sulak çayırlardı. Eski yıllarda köylüler çayırın *desyatin*'ini yirmi rubleye kiralıyorlardı. Levin çiftliğin idaresini eline aldığı zaman, çayırları inceledi ve bunların daha fazla

edeceğini anladı, desyatinini yirmi beş rubleye çıkardı. Köylüler bu parayı vermediler. Levin'in tahminine uygun olarak, başka alıcılara da engel oldular. Bunun üzerine Levin kendisi oraya gitti ve çayırların bir bölümünün gündelikçiler, bir bölümünün de kendi adamları tarafından biçilmesini emretti. Köylüler bütün güçleriyle bu yeni tutuma engel olmaya çalıştılar, ama işler görüldü. İlk yıl, çayırların geliri hemen hemen iki kat arttı. Köylüler ikinci ve üçüncü yıl da direndiler, çayırlar aynı yolla biçildi. Bu yıl köylüler, ürünün üçte biri kendilerine verilmek şartıyla bütün çayırların otlarını biçtiler. Şimdi muhtar otların toplandığını, yağmurdan korktuğu için, büro sekreterinin gözetiminde otların bölüşüldüğünü, beyin payına düşen on bir ot yığınının ayrıldığını bildirmeye gelmişti. Levin, büyük çayırdan ne kadar ot biçildiği sorusuna verilen kaçamak cevaptan, kendisine sormadan otları paylaşan muhtarın aceleciliğinden, kısacası muhtarın bütün davranışlarından bu paylaşımda bir bityeniği olduğunu anladı ve gidip işi kontrol etmeye karar verdi.

Öğle yemeğine doğru köye gelen ve atını, kardeşinin sütninesinin kocası olan, dostlarından bir ihtiyarın evine bırakan Levin, biçilen otlar üzerine ayrıntılı bilgi almak için, arı kovanlığında bulunan ihtiyarın yanına gitti. Güzel görünüşlü, geveze bir ihtiyar olan Parmeniç, Levin'i sevinçle karşıladı, bütün arıcılık tesislerini ona gösterdi, arıları ve bu yıl elde ettiği oğullar üzerine ayrıntılı bilgiler verdi... Ama Levin'in, biçilen otlar üzerine sorduğu sorulara, isteksizce ve kaçamak cevaplar veriyordu. Bu durum, Levin'i büsbütün kuşkulandırdı. Çayıra gidip ot yığınlarını gözden geçirdi. Bu yığınlarda ellişer araba ot olamazdı. Köylülerin yalanını meydana çıkarmak için, Levin hemen, ot taşıyan arabalardan birinin getirilerek, ot yığınının ambara kaldırılmasını emretti. Yığından ancak otuz iki araba ot çıkmıştı. Muhtarın, otların çok kabarık olduğunu, zamanla, yığınlarda basıldığını, her şeyin dürüst yapıldığını yeminler ederek söylemesine rağmen Levin, otların kendi emri olmadan bölüşüldüğü, bu yığınları elli araba olarak kabul edemeyeceği yolundaki kendi görüşünde direndi. Uzun tartışmalardan sonra, bu on bir ot yığınının, ellişer arabadan sayılarak köylülere verilmesine, mülk sahibi için yeni bir paylaşım yapılmasına karar

verildi. Görüşmeler, ot yığınlarının paylaşılması, akşam kahvaltısına kadar sürdü. Son otlar paylaşılınca, Levin geri kalan işlere bakmak üzere büro sekreterini bırakarak, sarısalkım dalı ile işaretlenmiş ot yığınlarından birisinin üzerine oturdu ve insanların kaynaştığı çayırı seyre koyuldu.

Önünde, derenin dirsek yaptığı yerde, küçük bir bataklığın ardında, çıngıraklı kahkahalar atarak alaca bulaca bir kadın dizisi kımıldıyor ve açık yeşil sürgünlerin üzerinde, dağılmış kuru otlardan meydana gelen gri kıvrımlı dalgalar, hızla kabarıyordu. Kadınların ardından, ellerinde yabalarla mujikler geliyor ve bu kabaran dalgalardan, geniş, yüksek kabarık kuru ot yığınları büyüyordu. Solda, artık otları toplanmış olan çayırda arabalar gürültülü sesler çıkarıyor, kocaman yabalarla kaldırılan ot yığınları, birbiri ardınca kayboluyor, onların yerinde, ağır ot arabaları peyda oluyordu.

Levin'in yanına oturan ihtiyar:

"Tam da otların kaldırılacağı hava," dedi. "Güzel ot olacak! Ot değil âdeta çay!" Yabalarla istif edilen yığınları göstererek ekledi: "Ördeklere tahıl diye serp!.. Öğle yemeğinden beri yarısından çoğunu kaldırdılar."

Sonra, arabanın karoseri önünde ayakta duran ve dizginleri sallaya sallaya önlerinden geçmekte olan bir delikanlıya seslenerek:

"Bu sonuncu mu?" diye sordu.

Delikanlı, atı durdurdu, gülümseyerek:

"Sonuncu, babacığım," diye cevap verdi, arabanın içinde oturmakta ve gülümsemekte olan neşeli, al yanaklı bir kadına bakarak arabasını sürdü:

Levin:

"Kim bu?.. Oğlun mu?" diye sordu.

İhtiyar tatlı bir gülümseyişle:

"En küçüğü," dedi.

"Ne güzel delikanlı!"

"Fena çocuk değil."

"Evli mi?.."

"Kutsal Filip Yortusu'nda, evleneli üç yıl olacak."

"Çocukları var mı?"

İhtiyar:

"Ne çocuğu!.. Tam bir yıl bir şey anlamadı. Utangaçlık yakasını bırakmadı," dedi ve lafı değiştirmek için tekrarladı: "Ot da ne ot!.. Çaydan farkı yok!.."

Levin, İvan Parmenov ile karısına dikkatle bakıyordu. Bunlar biraz ilerisinde arabalarına ot yüklüyorlardı. İvan Parmenov arabada ayakta duruyor, genç ve güzel karısının, ilkin kucakla, sonra da yaba ile ustaca kendisine verdiği otları alarak dağıtıyor, yerleştiriyor, ayaklarıyla çiğniyordu. Genç kadın rahatlıkla, ustaca ve neşe ile çalışıyordu. Büyük, yatkın otlar birden yabaya gelmiyordu. Kadın, ilkin onları düzeltiyor, yabayı daldırıyor, sonra, esnek, çevik bir hareketle, vücudunun bütün ağırlığıyla abanıyor ve kırmızı bir kemerle bağlı belini eğerek hemen doğruluyor ve beyaz bir gömleğin içindeki dolgun göğsünü ileri vererek usta bir el hareketiyle yabayı tutup, yabanın üzerindeki otları arabanın üzerine, yükseğe kaldırıyordu. İvan, çabucak, herhâlde karısını bütün gereksiz emeklerden kurtarmak için olsa gerek, kollarını alabildiğine açarak kendisine uzatılan ot demetini yakalıyor ve arabaya yerleştiriyordu. Karısı, son otları tırmıkla vererek ensesine dolan çöpleri silkti ve güneşten yanmamış beyaz alnına düşen kırmızı eşarbını düzelterek, yükü bağlamak için arabanın altına girdi. İvan ona, iplerin nasıl bağlanacağını anlatıyordu. Karısının söylediği bir söz üzerine kahkaha ile güldü. İkisinin de yüzünden, güçlü, genç, yeni uyanmış bir aşk okunuyordu.

XII

ARABADAKİ otlar bağlandı. İvan yere atladı ve bakımlı, besili atı dizginlerinden tutarak yürümeye başladı. Karısı, elindeki yabayı arabanın üzerine fırlattı ve kollarını sallayarak, dinç adımlarla, grup hâlinde toplanmış olan köy kadınlarına doğru yürüdü. İvan, yola çıkarak öteki arabaların konvoyuna katıldı. Parlak renkli rubalar giymiş, yabalarını omuzlamış köy kadınları, neşeli, çıngıraklı sesleriyle şakıyarak arabaların arkasından gidiyorlardı. İçlerinden biri, kaba, yabani bir sesle bir şarkı tutturdu

ve nakaratına kadar söyledi. Sonra, aynı şarkıyı, elli kadar inceli, kalınlı kaba, genç ses hep bir ağızdan, baştan söylemeye başladı.

Köy kadınları şarkı söyleyerek Levin'e yaklaşıyordu. Levin, neşe ile gürleyen bir bulutun ona saldırdığını sandı. Bulut yaklaştı, onu, yattığı ot yığınını, öteki yığınları, arabaları, uzak tarlalarla bütün çayırları kapladı. Her şey, bu ıslıklı, bu çığlıklı, bu ahlı ohlu, bu aşırı neşe saçan yabani şarkının melodisi altında kımıldamaya, hareket etmeye başladı. Levin bu sağlıklı neşeye imrendi. Bu hayat sevincinin belirtisine o da katılmak istedi. Ama hiçbir şey yapamıyordu, sadece yatmak, seyretmek ve dinlemek zorundaydı. Kalabalık gözden kaybolup artık şarkıları duyulmaz olunca, Levin'i yalnızlığın, avareliğin, bu köy dünyasına olan düşmanlığın sıkıntılı, acı duygusu sardı.

Onunla otlar için en çok tartışan, kendilerini en çok gücendirdiği ya da onu aldatmak isteyen bu mujiklerden bazıları neşeli neşeli onu selamlamışlardı. Herhâlde ona karşı hiçbir kötülük düşünmüyor, düşünemiyorlardı; ya da bir pişmanlık duymak şöyle dursun, onu aldatmak istediklerini hatırlamıyorlardı bile. Bütün bunlar, neşeli ortaklaşa çalışma denizinde batıp gitmişti. Günü de gücü de veren Tanrı'ydı. Günler ve güçler ise emeğe adanmıştı, mükâfatı da emeğin içindeydi. Emek kimin içindi? Emeğin meyveleri nelerdi?.. Bunlar yabancı ve önemsiz düşüncelerdi.

Levin sık sık bu hayatı zevkle seyretmiş, sık sık bu hayatı yaşayan insanlara imrenmişti. Ama şimdi, özellikle İvan Parmenov'un, genç karısına olan davranışını görmenin etkisi altında, kendisine böylesine acı veren bu boş, yapmacık, bu bencil yaşantısını, bu güzel, temiz, saf, çalışma hayatıyla değiştirmeyi ilk defa olarak açıkça aklından geçirdi.

Yanında, ot yığını üzerinde oturmakta olan ihtiyar Parmenov, çoktan evine gitmişti. Kalabalık tamamıyla dağılmıştı. Bu civarda oturanlar evlerine gitmişlerdi. Uzaktan gelenler ise, akşam yemeği yemek ve çayırda gecelemek için yerleşiyorlardı. Köylülerin gözlerinden uzak kalan Levin, ot yığını üzerinde yatmaya, seyretmeye, dinlemeye ve düşünmeye devam ediyordu. Çayırda gecelemeye kalan köylüler, bütün kısa yaz gecesini, hemen hemen uyumadan ge-

çirdiler. İlkin yemekte neşeli konuşmalar ve kahkahalar duyuldu, sonra bunu, yine şarkılar ve gülüşmeler izledi.

Bütün bu uzun çalışma günü onların üzerinde neşeden başka bir iz bırakmamıştı. Şafaktan önce, her şey sessizliğe gömüldü. Yalnız bataklıkta durmadan bağrışan kurbağaların gece gürültüsünden, sabaha karşı yükselen sesler içinde çayırda soluyan hayvanların seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Kendine gelen Levin ot yığınından kalktı, yıldızlara bakarak gecenin geçtiğini anladı.

Bu kısa gece içinde bütün düşündüklerine, hissettiklerine bir biçim vermeye çalışarak, kendi kendine: 'Ee, ben şimdi ne yapayım?.. Ben bunu nasıl yapayım?' diye düşündü. Uzun uzun düşünüp bütün bu hissettiği şeyler, üç ayrı düşünce dizisine bölünüyordu. Birincisi, bütün eski yaşantısından, yararsız bilgilerinden, kimseye gerekmeyen kafa çalışmalarından vazgeçmekti. Bu vazgeçiş onun için zevkliydi, basit ve kolaydı. Öteki düşünce ve tasarısı ise, şimdi yaşamak istediği hayat olarak ona görünüyordu. Bu yaşantının basitliğini, temizliğini, dürüstlüğünü açıkça duyuyor ve bu yaşantıda yokluğunu böylesine hastalıklı olarak hissettiği sükûn ve mutluluğa kavuşacağını düşünüyor ve buna inanıyordu. Ama üçüncü düşünce dizisi, eski yaşantısından yenisine geçmenin nasıl gerçekleşeceği problemi etrafında dönüyordu. Bu konuda hiçbir açık düşüncesi yoktu. 'Evlenmek?.. Bir işi olmak ve çalışmak zorunluğunu duymak? Pokrovskoye'yi bırakmak?.. Toprak satın almak?.. Belediye Meclisine üye olmak?.. Bir köylü kadınla evlenmek?.. Bunu nasıl yapacağım?' Bunları kendi kendine soruyor ve bir karşılık bulamıyordu. 'Ama ben bütün gece uyumadım, kendime istediğim gibi açık bir cevap veremeyeceğim,' diye düşündü. 'Bunu sonra açıklarım. Yalnız doğru olan biricik şey, bu gecenin benim alın yazımı örmüş olmasıdır. Aile hayatı ile ilgili bütün eski hülyalarım bir saçmalıktan başka bir şey değilmiş, bütün bunlar çok daha basit ve daha iyi.'

Göğün ortasında, tam tepesinde asılı duran ve âdeta sedef kabuğunu andıran tuhaf, beyaz bulut kümeciklerine bakarak, 'Ne kadar güzel!' diye düşündü. 'Bu güzel gecede her şey ne kadar güzel!.. Bu sedef kabuğu ne zaman peyda oldu. Az önce göğe bakmıştım,

iki beyaz çizgiden başka bir şey yoktu. Benim hayat üzerine olan görüşlerim de işte böyle, âdeta farkına varmadan değişiverdi.'

Çayırdan çıktı, geniş yol boyunca köye doğru yürümeye başladı, hafif bir rüzgâr çıktı, ortalık kederli, esmer bir renge boyandı. Genel olarak şafaktan önce gelen, aydınlığın karanlığa kesin zaferini müjdeleyen an gelip çatmıştı.

Levin, soğuktan büzülmüş bir hâlde, yere bakarak hızla yürüyordu. Bir çıngırak sesi duyarak başını kaldırdı. 'Bu ne?.. Bir araba geliyor,' diye düşündü. Kırk adım ilerisinde, karşıdan, kendisinin yürümekte olduğu çimenli büyük yoldan, dört at koşulmuş bir yolcu arabası gelmekteydi. Araba okuna yakın olan atlar, tekerlek izlerinden çıkarak oka yaslanıyor, ama, arabacı yerinde yanlamasına oturmakta olan usta arabacı, oku izlerin doğrultusunda tutuyor, böylece tekerlekler yolun düzgün bölümünden geçiyordu.

Levin sadece bunu fark etti ve arabanın içinde kimlerin bulunabileceğini düşünmeden dalgın dalgın arabaya baktı.

Arabanın içinde, köşede, ihtiyar bir kadın uyukluyor, pencerede ise, herhâlde uykudan yeni uyanmış genç bir kız, iki eliyle beyaz bonesinin kurdelelerini tutuyordu. Işıklı, düşünceli, zarif ve karmaşık yüzü, Levin'e tamamıyla yabancı iç dünyasını yansıtıyordu. Kız, Levin'in başı üzerinden yeni doğmakta olan güneşe bakıyordu.

İşte tam bu anda, artık bu görüntü kaybolurken, tertemiz iki göz Levin'in üzerinde durdu. Genç kız Levin'i tanıdı, yüzü şaşkın bir sevinçle aydınlandı.

Hayır, Levin aldanamazdı. Bu gözler dünyada bir taneydi. Hayatın anlamını ve yaşama zevkini ona tattırmaya yetkili, dünyada ancak bir yaratık vardı. O da Kiti'ydi. Onun, tren istasyonundan Yerguşovo'ya gitmekte olduğunu anladı ve bu uykusuz gecede, Levin'i heyecanlandıran her şey, aldığı bütün kararlar, birden yok oldu. Bir köylü kadınla evlilik hayalini tiksinerek hatırladı. Son zamanlarda ona böylesine acı veren hayat bilmecesinin çözümü ancak; orada, hızla uzaklaşan ve yolun öte yanına geçip giden arabanın içindeydi.

Kiti bir daha bakmadı, tekerleklerin gürültüsü artık işitilmez oldu. Çıngırak sesleri çok hafif duyuluyordu. Köpek havlamaların-

dan, arabanın köyü de geçtiği anlaşıldı. Çevresinde boş tarlalar, önünde köy vardı. Yalnız ve her şeye yabancı, büyük yol boyunca bir başına yürüyen o kaldı.

Bu gecenin bütün düşünce ve duygu dizisini sembolize eden, hayran hayran seyrettiği sedefleri bulmak umuduyla gökyüzüne baktı. Artık orada sedefe benzer hiçbir şey yoktu. Orada, erişilemeyen yükseklikte, esrarlı bir değişim oluyordu. Sedefin izi bile kalmamıştı. Orada, gökyüzünün yarısını kaplayan, gittikçe hep küçülen, küçük küçük beyaz bulutçuklardan meydana gelmiş dümdüz bir halı vardı. Gökyüzü mavileşmiş, aydınlanmıştı ve aynı incelikle, aynı erişmezlikle onun soru dolu bakışlarına karşılık veriyordu.

'Hayır,' diye düşündü, 'bu yalın ve çalışma ile dolu yaşantı ne kadar güzel olursa olsun, ben ona dönemem. Ben Kiti'yi seviyorum.'

XIII

ALEKSEY Aleksandroviç'in en yakınlarından başka hiç kimse, görünüşte bu çok soğukkanlı ve aklı başında adamın, karakterinin genel yapısıyla çelişen, zayıf bir yanı olduğunu bilmezdi. Aleksey Aleksandroviç, çocuk ya da kadın ağlamasını görmeye ve işitmeye katlanamazdı. Gözyaşları onu şaşkına çevirir, düşünce yeteneklerini tamamıyla yitirirdi. Büro şefi ve sekreteri bunu bilir, gelen ricacılara, işlerinin bozulmasını istemiyorlarsa, asla ağlamamalarını öğütler: "Kızar, sonra sizi dinlemez," derlerdi ve gerçekten de, bu durumlarda gözyaşlarının Aleksey Aleksandroviç'in ruhunda yarattığı fırtına ani bir öfke kabarması hâlinde belirir ve genel olarak bu hâllerde Karenin: "Hiçbir şey yapamam, hiçbir şey yapamam, lütfen dışarı çıkınız!" diye bağırırdı.

At yarışlarından dönerlerken Anna ona, Vronski ile olan ilişkisini söyleyip, hemen arkasından da elleriyle yüzünü kapayarak ağlamaya başlayınca, Aleksey Aleksandroviç, karısına fena hâlde kinlenmesine rağmen, gözyaşlarının ruhunda yarattığı şaşkınlıktan kendini kurtaramadı. Bunu bilen ve şu anda duygularını açığa vurmanın duruma hiç de uygun düşmeyeceğini anlayan Aleksey Aleksandroviç, bütün hayat belirtilerini tutmaya, kımıldamamaya

ve karısına bakmamaya çalışmıştı. Bundan ötürüdür ki yüzünde, Anna'yı öylesine şaşırtan o tuhaf ölü görünüşü belirmişti.

Eve geldikleri zaman, karısının arabadan inmesine yardım etti ve kendini tutmaya çalışarak, alışılmış bir nezaketle, hiçbir anlam taşımayan birkaç söz mırıldanıp Anna'yı selamladı ve kararını ertesi gün bildireceğini söyledi.

Karısının, en kötü şüphelerini doğrulayan sözleri, Aleksey Aleksandroviç'in yüreğini fena hâlde acıtmıştı. Bu acı, Anna'nın gözyaşlarının doğurduğu tuhaf ve tamamıyla fiziki bir acıma duygusu ile büsbütün güçlenmişti. Ama arabada yalnız kalınca, bu acıma duygusundan ve son zamanlarda kendisine üzüntü veren şüphe ve kıskançlık acılarından tamamıyla kurtulmuş olduğunu, şaşırarak ve sevinerek hissetti.

Şimdi o, uzun süredir diş ağrısı çeken ve ağrıyan dişini çektirmiş olan bir adamın duygusu içindeydi: Korkunç ağrılardan ve çenesinden, kocaman, âdeta başından büyük bir şeyin koparılıp çıkarıldığı hissinden sonra hasta, birdenbire, kendi mutluluğuna inanmayarak, hayatını böylesine uzun süre zehirleyen, bütün dikkatini kendi üzerine çeken şeyin artık olmadığını fark etmiş, yine yaşayabileceğini, yine düşünebileceğini, yalnız dişiyle ilgilenmeyeceğini anlamıştır. İşte Aleksey Aleksandroviç bu duygular içindeydi. Ağrı tuhaf ve korkunçtu, ama şimdi geçmişti; yine yaşayabileceğini ve yalnız karısını düşünmeyeceğini hissediyordu.

Kendi kendine düşündü: 'Şerefsiz, kalpsiz, dinsiz, düşkün bir kadın! Ona acıyarak kendimi aldatmaya çalışmakla birlikte, ben bunu her zaman biliyor ve görüyordum.' Ve gerçekten de, bunu her zaman gördüğünü sanıyordu. Eskiden kendisine kötü görünmeyen eski yaşantılarını ayrıntılı olarak göz önüne getirdi. Şimdi bu ayrıntılar, karısının her zaman düşük olduğunu açıkça gösteriyordu. 'Hayatımı onunla birleştirmekle yanılmışım, ama benim bu yanılmamda hiçbir kötülük yok, bundan ötürü de ben mutsuz olamam. Suçlu olan ben değilim, odur. Ama o beni ilgilendirmiyor, benim için artık o yoktur.'

Karısının ve karısıyla birlikte hakkındaki duyguları aynı biçimde değişmiş olan oğlunun başına ne gelirse gelsin, artık onu ilgilen-

dirmez olmuştu. Şimdi onu ilgilendiren biricik şey, bu düşüşüyle karısının, kendisine sıçrattığı bu çamurdan, kendisi için en iyi, en uygun, en elverişli, bunun için de en dürüst biçimde nasıl temizleneceği ve kendi çalışkan, namuslu, yararlı yaşamını nasıl sürdüreceği sorunuydu.

Gittikçe daha çok somurtarak kendi kendine düşünüyordu: 'Küçümsenmeye layık bir kadın suç işledi diye ben mutsuz olamam. Ben sadece, onun beni soktuğu ağır durumdan en iyi çıkış yolunu bulmak zorundayım. Bu yolu bulacağım. Ben, bu duruma düşenlerin ne birincisi, ne de sonuncusuyum.' Ve herkesin hafızasında yeniden canlanan Ménêlas'ın *Güzel Hélène*'i* başta olmak üzere tarihsel örneklerden söz etmeyerek, bugünün yüksek sosyetesinde, kocalarını aldatan eşlerin ihanet olayları Aleksey Aleksandroviç'in hayalinde canlandı. 'Daryalov, Poltovski, Prens Karibanov, Kont Poskudin, Dram... evet, böylesine namuslu, böyle çalışkan bir adam olan Dram bile... Semiyonov, Çagin, Sigonin... Bu adamları haksız olarak gülünç bir duruma soktuklarını kabul edelim. Ama ben bu işte asla mutsuzluktan başka bir şey görmedim ve her zaman buna acıdım,' diye düşünüyordu. Oysa bu doğru değildi. Çünkü Aleksey Aleksandroviç, bu çeşit felaketlere hiçbir zaman acımamıştı. Kocalarını aldatan eşlerin örnekleri çoğaldıkça, kendisine verdiği değer de arttı. 'Bu, herkesin başına gelebilen bir felakettir. Şimdi benim de başıma geldi. Bütün mesele bu duruma en iyi biçimde nasıl katlanılacağıdır.' Ve o, kendi durumunda olan insanların izledikleri yolu ayrıntılı olarak incelemeye koyuldu.

'Daryalov düelloda vuruşmuştu...'

Düello düşüncesi gençliğinde Aleksey Aleksandroviç'i, özellikle bedensel korkaklıktan ve bu korkaklığını bilmesinden ötürü çok ilgilendirmişti. O, kendisine çevrilmiş bir tabancayı dehşete kapılmadan düşünemezdi. Hayatında da asla, hiçbir silahı kullanmamıştı. Bu korku, onu gençliğinden beri sık sık düello üzerinde düşünmeye ve hayatını tehlikeye atmak zorunda kalacağı durum-

---

* *Güzel Hélène:* 1864 yılında Offenbach tarafından bestelenmiş ünlü opera eseri. Burada Karenin, Offenbach'ın bu ünlü operasının Moskova ve Petersburg'daki temsilini kastetmektedir. *–H. Âli Ediz*

lara karşı hazırlıklı olmaya zorlamıştı. Ama hayatta başarıya ulaşıp iyi bir mevki edinince, bu korkularını unuttu. Ne var ki alışkanlık duygusu beklenileni yaptı: Kendi korkaklığından korkma duygusu onda şimdi de öylesine güçlüydü ki, Aleksey Aleksandroviç, asla düello etmeyeceğini bildiği hâlde, yine de düello meselesini enine boyuna, uzun uzun düşündü.

'Hiç şüphe yok ki bizim toplumumuz (İngiltere'nin aksine) henüz öylesine yabanidir ki, birçokları –bu birçoklarının arasında Aleksey Aleksandroviç'in görüşlerine çok değer verdiği kişiler de bulunuyordu– düelloya iyi yanlarından bakıyor. Ama bundan ne çıkar? Onu düelloya çağırdığımı varsayalım,' diye düşündü ve düelloya çağırdıktan sonra geçireceği geceyi, ona çevrilen tabancayı kafasında çabucak canlandırdı, irkildi ve bunu hiçbir zaman yapamayacağını anladı... 'Evet, varsayalım ki onu düelloya çağırdım. Yine diyelim ki bana tabanca kullanmayı öğrettiler.' Gözlerini kapayarak düşünmeye devam etti: 'Tetiği çektim, onu öldürdüğüm anlaşıldı.' Bu saçma düşünceleri atmak için başını sallayarak, 'Suçlu bir kadınla ve onun oğlu ile ilişkimi belirtmek için adam öldürmenin ne anlamı var?.. Üstelik karımı ne yapmam gerekeceğine de karar vermek zorunda kalacağım. Ama daha bekleneni, daha su götürmez olanı, benim öldürülmem ya da yaralanmamdır. Benim gibi suçsuz bir adamın kurban edilmesi, öldürülmesi ya da yaralanması, saçma bir şey olmaz mı?.. Dahası var: Benim bu düello çağrım şerefsiz bir davranış da olur. Dostlarımın, düelloya kadar gitmeme, Rusya'ya gerekli olan bir devlet adamı olarak hayatımın tehlikeye girmesine asla izin vermeyeceğini bilmiyor muyum sanki?.. Peki, ne olacak? Olacağı şu: İşin hiçbir zaman tehlikeye kadar gitmeyeceğini bildiğim hâlde, ben, bu düello çağrımla, bir dereceye kadar kendime yalancı bir ün sağlamak isteğinde bulunmuş olacağım. Bu ise, şerefsizliktir, ikiyüzlülüktür, başkalarını ve kendini aldatmaktır. Düello imkânsız bir şey, kimse de bunu benden beklemiyor. Benim biricik amacım, çalışmalarımı engelsizce sürdürebilmek için şöhretimi korumaktır.' Eskiden Aleksey Aleksandroviç'in gözünde büyük bir önem taşıyan devlet işleri, şimdi daha da büyük bir önem kazanmıştı.

Aleksey Aleksandroviç, düşünüp taşınıp düelloyu bir kenara ittikten sonra, bazı kocaların başvurduğu bir başka çıkar yol üzerinde, boşanma üzerinde durdu. Belli başlı bütün boşanma olaylarını aklından geçiren Aleksey Aleksandroviç (bu çeşit olaylar, kendisinin çok iyi bildiği yüksek sosyetede pek çoktu) bunlardan hiçbirinin, kendisinin göz önünde bulundurduğu boşanma amacını gütmediklerini gördü. Bu boşanma olaylarının hepsinde de koca, suçlu karısını bırakmış ya da satmıştı. Suçundan ötürü evlenmeye hakkı olmayan taraf, yeni kocasıyla, kitaba uydurulmuş birtakım ilişkiler kurmuştu. Kendi durumuna gelince, Aleksey Aleksandroviç, kanuna uygun, yani sadece suçlu kadının reddedilmesi biçiminde bir boşanmanın mümkün olmadığını görüyordu. O, içinde bulunduğu çapraşık yaşantı koşullarının, kanunun istediği, kadının suçluluğunu ispata yarayacak kaba delilleri bulmasına imkân vermediğini de görüyordu. Zaten bu deliller olsa bile, içinde bulunduğu yaşantının incelikleri, bunların kullanılmasına izin vermezdi. Çünkü bu delillerin kullanılması, kamuoyunda, karısından çok kendisini düşürmüş olurdu.

Boşanmaya başvurması ancak, düşmanlarının kendisine iftira etmek ve sosyetedeki yüksek durumunu sarsmak için fırsat sayacakları rezil bir dava olmaktan öteye geçmeyecekti. Boşanma ile de başlıca amaç olan, durumun en az üzüntü ile açıklığa kavuşturulmasına erişilmiş olmuyordu. Bundan başka, boşansa, hatta boşanmaya başvursa, karısının, onunla olan ilişkisini keseceği ve âşığıyla birleşeceği aşikârdı. Oysa Aleksey Aleksandroviç'in, Anna'ya karşı duyduğunu sandığı küçümseyici ilgisizliğe rağmen, ruhunun derinliklerinde karısının Vronski ile engelsizce birleşmesini, işlediği suçtan yararlanmasını istemeyen bir duygu vardı. Yalnız bu düşünce onu öylesine sinirlendiriyordu ki, bunu aklına getirir getirmez, iç acısından, tuhaf tuhaf sesler çıkarmaya başladı ve kalkarak arabadaki yerini değiştirdi. Bundan uzun bir süre sonra da, suratı asık bir hâlde, üşümüş kemikli bacaklarını tüylü, yol battaniyesi ile sıkı sıkıya sarmaladı.

Yatıştıktan sonra düşünmeye devam etti: 'Formel boşanmanın dışında, Karibanov'un, Paskudin'in ve şu iyi yürekli Dram'ın

yaptıklarını yapmak, yani düpedüz ayrılmak da olabilir.' Ama bu çarenin de, boşanmada olduğu gibi, rezalete sebep olma sakıncası vardı. En önemlisi, bu da, tıpkı formel boşanma gibi, karısını Vronski'nin kucağına atmaktaydı. Yine yol battaniyesini çekiştirmeye başlayarak yüksek sesle söylendi: "Hayır, bu olamaz, bu olamaz! Ben mutsuz olamam, ama Anna da, Vronski de mutlu olmamalıdırlar."

Durumu bilmediği zamanlar ona acı veren kıskançlık duygusu, karısının itirafıyla, ağrıyan dişi çekilir gibi, hemen o anda geçmişti. Ama bu duygunun yerini bir başka duygu aldı: Karısının sadece muzaffer olmamasını değil, işlediği suçun cezasını çekmesini de istiyordu. O, bu duygusunu itiraf etmiyordu ama kocasının rahatını kaçırdığı ve şerefini ayaklar altına aldığı için, karısının zarar görmesini ruhunun derinliklerinde istiyordu. Düellonun, boşanmanın, ayrılmanın şartlarını tekrar tekrar düşündükten ve bunları reddettikten sonra Aleksey Aleksandroviç, ancak bir kurtuluş yolu olduğuna inandı. Karısını yanında alıkoymak, olup bitenleri herkesten gizlemek ve kendi kendine itiraf etmemekle birlikte karısını cezalandırmak üzere, Vronski ile karısı arasındaki ilişkiye engel olmak için her çareye başvurmak. 'Ona kararımı bildirmeli, ailemizi soktuğu ağır durumu inceledikten sonra, bütün öteki yolların, her iki taraf için de, görünüşte *status quo**'yu korumaktan daha kötü olacağını, kendisinin benim isteklerime boyun eğmesi, yani âşığı ile olan ilişkisini kesmesi şartıyla, *status quo*'yu korumaya razı olacağımı ona söylemeliyim.' Bu kararı aldıktan sonra Aleksey Aleksandroviç'in aklına, bunu destekler nitelikte, çok önemli bir başka düşünce geldi: 'Ancak böyle bir kararla ben, dine uygun davranmış olacağım. Ancak böyle bir kararla suçlu karımı reddetmeyip ona, doğru yolu bulma imkânlarını sağlamış olacağım. Hatta benim için ne kadar ağır olursa olsun, kendi gücümün bir bölümünü de onun doğru yolu bulmasına ve kurtarılmasına vermiş olacağım.'

Gerçi Aleksey Aleksandroviç, karısı üzerinde hiçbir manevi etkisi olamayacağını, bütün bu karısını doğru yola getirme de-

* "Eski durum." *–H. Âli Ediz*

nemelerinden, yalandan başka bir şey çıkmayacağını biliyordu. Üstelik, bu ağır dakikalarında, bir defa bile olsun dinden kılavuzluk istemeyi düşünmemişti. Şimdi kararının bu dinsel uygunluğu, onu çok sevindirdi, biraz da avuttu. Bu çok önemli hayati işte, dine karşı genel soğuma ve ilgisizlik içinde, bayrağını böylesine yükseklerde tuttuğu din kurallarına uygun davranmadığını kimsenin söyleyemeyeceğini düşünmek onu sevindirdi. Aleksey Aleksandroviç, diğer ayrıntıları düşünürken, karısıyla olan ilişkilerinin, neden hemen hemen eskisi gibi kalamayacağını görmedi. Hiç şüphe yok ki o, karısına olan saygısını geri getirmek gücünde değildi. Ama karısı kötü olduğu için, kendisini aldattığı için hayatını zehir etmesi, acı çekmesi için hiçbir sebep yoktu ve olamazdı.

Aleksey Aleksandroviç kendi kendine düşündü: 'Evet, aradan zaman, o her şeyi düzenleyen zaman geçince, eski ilişkimiz de kendi yaşantımın akışında bir düzensizlik duymayacağım ölçüde– yeniden kurulur. Onun mutsuz olması gerek, ama ben suçlu değilim, bunun için de mutsuz olamam.'

XIV

ALEKSEY Aleksandroviç arabasıyla Petersburg'a yaklaşırken, bu kararın üzerinde durmakla kalmamış, karısına yazacağı mektubu bile kafasında tasarlamıştı. Kapıcı odasına girince, bakanlıktan gelen mektup ve kâğıtlara bir göz attı ve bunların çalışma odasına götürülmesini emretti. Kapıcının bir sorusuna karşılık olarak da, keyfinin yerinde olduğunu gösteren bir memnunlukla:

"Hayvanları çözsünler, kimseyi de içeri almasınlar," dedi.

"İçeri almasınlar," sözlerini bastıra bastıra söylemişti.

Aleksey Aleksandroviç çalışma odasında, bir aşağı bir yukarı iki defa dolaştı ve uşağın önceden üzerinde altı mum yakmış olduğu büyük yazı masasının önünde durdu. Parmaklarını çıtlattı ve yazı takımını elleyerek oturdu. Dirseklerini masaya dayadı, başını yana eğdi, bir dakika kadar düşündükten sonra, bir saniye bile duraksamadan yazmaya başladı. Karısına hiçbir hitap kullanmadan

yazıyor, Rusçadakinden daha az soğuk olan Fransızca "siz" kelimesini kullanıyordu.

"Son konuşmamızda, bu konuşmamızla ilgili kararımı size bildirmek niyetinde olduğumu söylemiştim. Her şeyi etraflıca düşündükten sonra, bu vaadimi yerine getirmek amacıyla şimdi size yazıyorum. Kararım şudur: Davranışınız ne olursa olsun, yüksek bir gücün bizi birleştirdiği bağları koparmak hakkını kendimde görmüyorum. Aile, bir kapris, keyfî bir davranış, hatta karı kocadan birinin işlediği suç yüzünden yıkılamaz. Bizim yaşantımız, eskisi gibi sürüp gitmelidir. Bu benim için de, sizin için de, oğlumuz için de gereklidir. Bu mektubun yazılmasını gerektiren konuda pişmanlık duyduğunuza ve duyacağınıza, aramızdaki anlaşmazlığı doğuran nedeni kökünden söküp atmak ve olup bitenleri unutmak için bana yardım edeceğinize inancım tamdır. Yoksa sizi ve oğlunuzu nelerin beklediğini kendiniz de kestirebilirsiniz!.. Görüştüğümüz zaman, bütün bu konular üzerinde daha ayrıntılı konuşacağımızı umuyorum. Yaz mevsimi bitmek üzere olduğuna göre, elden geldiğince çabuk, en geç salıya kadar Petersburg'a dönmenizi rica edeceğim. Taşınmanız için gerekli bütün emirler verilecektir. Bu ricamın yerine getirilmesine büyük önem verdiğimin dikkate alınmasını istirham ederim.

A. Karenin

Not: Harcamalarınız için gerekli olabilecek para, şu mektupla birlikte gönderilmiştir."

Mektubu okudu ve memnun kaldı; özellikle para göndermeyi akıl edişine çok sevindi. Mektupta ne sert bir söz, ne sitem, ne de hoşgörü vardı. En önemlisi mektupta, geri dönüş için bir altın köprü bulunmasıydı. Mektubu katladı, som fildişi bir kâğıt kesecekle ütüleyip para ile birlikte zarfa koydu ve iyi düzenlenmiş yazı takımını kullanmanın kendisinde her zaman uyandırdığı bir memnuniyetle zile bastı:

"Bu mektubu, yarın yazlığa, Anna Arkadyevna'ya götürmesi için kuryeye vereceksin!" dedi ve ayağa kalktı.

"Baş üstüne Ekselans. Çayınızı buraya, çalışma odanıza mı getireyim?"

Aleksey Aleksandroviç, çayının çalışma odasına getirilmesini emretti ve som fildişi kâğıt keseceğiyle oynayarak, önünde bir lamba ile okunmaya başlanmış Fransızca *Eugubine Kitabeleri** adlı kitap bulunan bir koltuğa doğru yürüdü. Koltuğun üst yanında Anna'nın, ünlü bir ressamın ustaca yaptığı, oval portresi, altın yaldızlı bir çerçeve içinde asılı duruyordu. Aleksey Aleksandroviç portreye baktı. Derinliklerine girilemeyen bir çift göz, tıpkı son akşamki açıklama sırasında olduğu gibi, alaycı ve küstah bir bakışla bakıyordu. Ressamın çok güzel yaptığı, başındaki siyah işlemelerin, siyah saçların ve parmağı yüzüklerle örtülü güzel beyaz ellerin görünüşü, Aleksey Aleksandroviç'in üzerinde dayanılamayacak kadar küstah ve meydan okuyucu bir etki yaptı. Bir dakika kadar resme baktıktan sonra öylesine ürperdi ki, dudakları titredi, ağzından "brr..." diye bir ses çıktı, başını çevirdi. Hemen oturup kitabını açtı, okumayı denedi, bundan önce kendisini çok ilgilendirmiş olan *Eugubine Kitabeleri*'ne şimdi aynı ilgiyi duyamadı. Kitaba bakıyor, ama başka şeyler düşünüyordu. Düşündüğü karısı değildi. Onu düşündüren şey, bu sıralarda memurluğunun en ilginç yanını meydana getiren ve kendi işinde son zamanlarda ortaya çıkan bir karışıklıktı. Şimdi o bu karışıklığı her zamankinden daha iyi kavradığını –hayale kapılmadan bunu söyleyebilirdi– ve kafasında, bütün bu işleri çözümleyecek, onu memurluk hayatında yükseltecek, düşmanlarını düşürecek, bundan ötürü de devlete büyük yarar sağlayacak bir ana düşünce doğduğunu hissediyordu. Uşak, çayı koyup odadan çıkınca, Aleksey Aleksandroviç kalktı ve yazı masasının başına geçti. İçinde günlük işlerle ilgili kâğıtlar bulunan çantasını çeke-

* Bu, Michel Bréal'in, "Les Tables Eugibines" üzerine yazdığı Revue des Deux Mondes'un Kasım 1874 sayısında çıkan bir makalesine yapılan göndermedir. 7 tane olan ve dinsel törenlerle ilgili bulunan bu bronz tabletin 5 tanesi Umbrio ve Etrüsk dilinde, 2 tanesi Latincedir. Tabletler, 1444 yılında İtalya'da Gubbio kasabasında bulunmuştur. Bu kasabanın Antik Çağ'daki adı Iguvium, Orta Çağ'daki adı ise Eugubium'du ki, tabletler de Eugubine adını buradan almıştır. *–H. Âli Ediz*

rek, kendinden memnun bir gülümseyişle, kalemlikten bir kurşun kalem çıkardı, karışıklıktan önceki durumla ilgili karmaşık meseleyi okumaya koyuldu. Sivrilmiş her devlet memurunun karakteristik bir yanı vardır. Aleksey Aleksandroviç'in bir devlet adamı olarak başlıca özelliği, yükselmesine sebep olan yalnız ona özgü karakteristik yanı, yüksek onuru, ölçülülüğü, doğruluğu, kendisine güveni kadar, kırtasiyecilikten nefret etmesi, yazışmaları azaltması, işi elden geldiğince bütün çıplaklığıyla kavraması ve tutumluluğuydu. Aleksey Aleksandroviç'in bakanlığına bağlı bulunan ünlü 2 Haziran Komisyonu'nda, Zaraysk ili tarlalarının sulanması işi ortaya atılmıştı. Bu iş, harcamaların lüzumsuzluğuna ve kırtasiyeciliğe parlak bir örnekti. Aleksey Aleksandroviç, bunun doğru olduğunu biliyordu. Zaraysk ili tarlalarının sulanması işine, Aleksey Aleksandroviç'in öncelinin önceli (selefinin selefi) tarafından başlanmıştı. Gerçekten de bu işe, tamamıyla gereksiz olarak pek çok para harcanmıştı ve harcanmaktaydı. Bundan bir sonuç alınamayacağı aşikârdı. Aleksey Aleksandroviç iş başına gelir gelmez, hemen bunu anladı ve işe el koymak istedi. Ama henüz kendisini güvenli hissetmediği ilk zamanlarda, bunun birçoklarının çıkarına dokunduğunu ve akılsızca bir davranış olacağını biliyordu. Sonraları, başka işlere dalarak bunu büsbütün unuttu. Bu iş de, bütün işler gibi, mihaniki olarak kendi kendine yürüdü. (Bu işten birçok kişi yararlanıyordu. Bunların arasında, özellikle çok dürüst, bütün kızları telli sazlar çalan müziksever bir aile de vardı. Aleksey Aleksandroviç bu aileyi tanırdı. Hatta kızlardan birinin evlenmesinde tanık olarak bulunmuştu.) Kendisine düşman bakanlıklardan birinin bu işi ortaya atması, Aleksey Aleksandroviç'in kanısınca, namuslu bir davranış değildi. Çünkü her bakanlıkta, hem de bundan daha kötü, birçok kişi vardı ki, kimse –bilinen bakanlıklar arası nezaket kurallarına uyarak– bunları ortaya atmıyordu. Şimdi, mademki bu eldiven yüzüne fırlatılmıştı, o da cesaretle eldiveni yerden kaldırmış ve Zaraysk ili topraklarının sulama işleriyle uğraşan komisyonun çalışmalarını incelemek ve denetlemek üzere özel bir komisyonun kurulmasını istemişti. Buna karşılık artık bu bayların hiç-

bir davranışını affetmeyecekti. Millî azınlık* işini yoluna koymak üzere özel bir komisyonun kurulmasını da istedi. Millî azınlıkların durumu bir rastlantı ile 2 Haziran Komisyonu'nda ortaya atılmış ve durumun acıklı hâli dolayısıyla, geciktirilmeye tahammülü olmayan bir iş olarak Aleksey Aleksandroviç tarafından büyük bir enerji ile desteklenmişti. Bu iş komitede birkaç bakanlık arasında çekişmelere yol açtı. Aleksey Aleksandroviç'e düşman olan bakanlık, millî azınlıkların parlak bir gelişim içinde olduğunu, durumlarında yapılması düşünülen değişikliğin, bunların gelişimini baltalayabileceğini, bunların hâlinde bir kötülük varsa, bunun, Aleksey Aleksandroviç'in bağlı bulunduğu bakanlığın, kanunun emrettiği tedbirleri almamasından ileri geldiğini iddia etmişti. Şimdi Aleksey Aleksandroviç şu isteklerde bulunmak niyetindeydi: Birincisi, azınlıkların durumunu yerinde incelemek üzere görevlendirilecek yeni bir komisyon kurulması; ikincisi, azınlıkların durumu gerçekten de komisyonun elinde bulunan resmî vesikaların gösterdiği gibi ise, azınlıkların içinde bulundukları bu hazin durumun sebeplerini: a) Politik, b) İdari, c) Ekonomik, ç) Etnografik, d) Maddi ve e) Dinsel bakımlardan incelemek üzere başka bir bilimsel komisyon kurulması; üçüncüsü, Aleksey Aleksandroviç'e düşman bakanlık-

* Karenin'i meşgul eden "millî azınlık" meselesi, Ufa ve Orenburg illerindeki Başkır topraklarıyla ilgili ünlü meseleyi çok andırmaktadır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında Başkırların bu illerde 120 milyon dönüm toprakları vardı ve başka başka illerden oralara gelen birçok insan Başkırların topraklarını kiralayarak bu topraklara yerleşmişti. Arazinin kadastrosu tam olarak çıkarılmadığından, arsalar birbirinden sadece işaret kazıkları ve taşlarla ayrılıyor, bu ise birtakım anlaşmazlıklara, kavgalara yol açıyordu. Bu iki ildeki işgal edilmemiş hazine arazisinden toprak satın alanlarla, yine aynı araziye yerleşmiş olan göçmenler için özel kararnameler çıkarıldı. Bu kararnameler Rus göçmenlerinin sayısını arttırmak amacıyla düzenlenmiş ve uygulamada bölge yetkililerinin de göz yummasıyla öylesine suistimallere yol açmıştı ki, gerek hazine, gerek Başkır topraklarının kişilere bölünmesi sorunu büyük bir rezalet hâlinde ortaya çıkmıştı. Bölge yetkilileri ve bunların hısım akrabası bu arazideki ormanlık ya da başka biçimde değer taşıyan büyük toprak parçalarını çok ucuz fiyata kapatıp, çok yüksek fiyata satmışlardı. Kanunlar çiğnenmiş, savunmasız Başkırlar dolandırılarak ellerinden toprakları alınmıştı.
Bu sistemli sömürü ile ilgili haberler yavaş yavaş ortalığa yayılmış, en sonunda basında da yer almış, İmparatorluk Mülkleri Nazırı P. A. Valuyev'in düşmanları tarafından ona karşı koz olarak kullanılmıştı. Valuyev'in kendisi her ne kadar bu yolsuzluklara karışmamışsa da, mesele ile ilgili soruşturma açmada çok ihmalci davranmıştı. En sonunda Valuyev istifa etmek zorunda kalmış, Orenburg Genel Valisi işinden atılmış, meseleyi ele alacak bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuş ve komisyonun çalışmalarıyla, birçok memur bu işle ilgili olarak mahkemeye verilmişti. *–H. Âli Ediz*

tan, azınlıkların şu anda içinde bulundukları elverişsiz durumdan kurtarılmaları için bakanlığın son on yılda aldığı tedbirler üzerine bilgi istenmesi; dördüncüsü, nihayet, komisyona getirilen 5 Aralık 1863 tarih ve 17015 sayılı, 7 Haziran 1864 tarih ve 18308 sayılı yazılardan anlaşıldığı üzere, bakanlığın neden düpedüz temel kanunun 18. madde ve 36. paragrafının ruhuna aykırı davrandığının sorulması.

Bu düşüncelerin özetini çabuk çabuk yazarken, Aleksey Aleksandroviç'in yüzünü bir canlılık kapladı. Bir sayfa yazdıktan sonra, yerinden kalktı, zili çaldı ve gerekli bazı bilgileri kendisine sağlamak üzere büro şefine bir pusula verdi. Kalkıp odada dolaştıktan sonra, tekrar portreye baktı, kaşlarını çattı ve küçümser bir edayla gülümsedi. Kitabeler üzerine yazılmış kitabı biraz daha okuyup eski ilgiyi duyduktan sonra, saat on birde yatmaya gitti. Yatağında yatarken, karısıyla geçen olayı hatırlayınca, olay kendisine hiç de öyle karanlık görünmedi.

XV

GERÇİ Anna, Vronski kendisine durumun çok ağır olduğunu söyleyerek, her şeyi kocasına anlatmasını aşılamaya çalıştığı zaman, buna öfke ve şiddetle karşı koymuşsa da, durumunun sahteliğini hissediyor ve bunu değiştirmeyi bütün kalbiyle istiyordu.

Yarışlardan dönerken, heyecanlı anında, kocasına her şeyi anlattı. Bu sırada duyduğu acıya rağmen, çok sevinmişti. Kocası onu eve bırakıp döndükten sonra çok memnun olduğunu, şimdi artık her şeyin açıklığa kavuşacağını, hiç değilse yalana dolana, aldatmalara ihtiyaç kalmayacağını kendi kendine tekrarlayıp durdu. Artık durumunun kesin olarak açıklığa kavuşacağını sanıyordu. Bu yeni durumu belki kötüydü, ama hiç değilse belirliydi, açıktı, yalandan uzaktı. Bunu söylemekle kendisine ve kocasına verdiği acının, her şeyin açıklığa kavuşmasıyla karşılanacağını düşünüyordu. O gece Vronski ile görüştü, ama ona, kocasıyla aralarında geçen olaydan hiç söz etmedi. Oysa durumun açıklığa kavuşması için bunu ona anlatması gerekiyordu.

Anna ertesi sabah uyanınca, aklına gelen ilk şey, kocasına söylediği sözler oldu. Bu sözler ona öylesine korkunç göründü ki, şimdi bu tuhaf ve kaba sözleri söylemeye nasıl olup da cesaret ettiğine ve bundan nasıl bir sonuç çıkacağına bir türlü akıl erdiremiyordu. Ama işte bu sözler söylenmişti, Aleksey Aleksandroviç de hiçbir şey söylemeden çekip gitmişti. 'Vronski'yi gördüğüm hâlde ona bir şey söylemedim. Tam giderken onu geri çevirip söylemek istedim ama vazgeçtim, çünkü gelir gelmez niçin söylemediğimi tuhaf bulur diye düşündüm. Söylemek istediğim hâlde ona niçin söylemedim?' Bu soruya karşılık olarak utancın yakıcı kırmızılığı yüzünü kapladı. Anna, kendisini söylemekten alıkoyan şeyin utanma olduğunu anladı. Dün akşam açıklığa kavuşmuş görünen durumu, şimdi birdenbire ona, açıklığa kavuşmak şöyle dursun, içinden çıkılmaz gibi geldi. Eskiden hiç düşünmemiş olduğu itibarsızlıktan korkmaya başladı. Kocasının neler yapacağını düşünürken, en korkunç düşünceler aklına geliyordu. Şimdi neredeyse büro şefinin gelerek onu evden kovmasını, şerefsizliğini bütün dünyaya ilan etmesini bekliyordu. Evden kovdukları zaman nereye gideceğini kendi kendine soruyor ve bir karşılık bulamıyordu.

Vronski'yi düşünürken, artık onun kendisini sevmediğini, ondan bıkmaya başladığını, kendisini ona teklif edemeyeceğini sanıyor, bundan ötürü de ona bir düşmanlık duyuyordu. Kocasına söylediği ve hayalinde durmadan tekrarladığı sözleri herkesin yanında söylediğini, bunları herkesin işittiğini sanıyordu. Birlikte yaşadığı insanların yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu. Hizmetçi çağırmaya, daha da kötüsü, aşağı inip oğlu ve mürebbiyeyi görmeye de cesaret edemiyordu.

Uzun süredir kapıyı dinlemekte olan oda hizmetçisi, en sonunda kendiliğinden içeri girdi. Anna, soru dolu gözlerle kızın gözlerine baktı ve korku ile yüzü kızardı. Hizmetçi, zil çalındığını sandığı için içeri girdiğini söyleyerek özür diledi. Elinde bir rop bir de pusula vardı. Pusula Betsi'dendi. Betsi, pusulasında bir kroket partisi oynamak üzere, bu sabah kendisine Liza Merkalova ile Barones Stolts'un, hayranları Kalujski ve ihtiyar Stremov ile birlikte geleceklerini hatırlatmaktaydı. Betsi pusulasını: "Geliniz, hiç

değilse bir ahlak incelemesi yapmış olursunuz!.. Sizi bekliyorum," diye bitiriyordu.

Anna, pusulayı okudu ve derin derin içini çekti.

Komodinin üzerindeki şişeleri ve fırçaları düzeltmekte olan Annuşka'ya dönerek:

"Hiç, hiçbir şeye ihtiyacım yok," dedi. "Sen git, ben şimdi giyinir, aşağı inerim. Hiç, hiçbir şeye ihtiyaç yok."

Annuşka çıktı, ama Anna giyinmeye başlamadı. Başı öne eğik, kolları sarkmış bir hâlde, aynı durumda oturmaya devam etti. Bazen, bir harekette bulunmak, bir şeyler söylemek istiyormuş gibi, bir ürperti bütün vücudunu dolaşıyor, sonra yine hareketsiz bir hâl alıyordu. Durmadan: "Aman yarabbi!.. Aman yarabbi!" diye tekrarlayıp duruyordu. Ama ne "aman" ne de "yarabbi" sözcükleri onun için bir anlam taşıyordu. İçinde bulunduğu durumda, aldığı terbiye gereğince hiçbir zaman en küçük bir kuşku beslemediği dinden bir yardım istemek düşüncesi, Aleksey Aleksandroviç'ten yardım istemek kadar ona yabancı geliyordu. Dinden yardım görmesinin, ancak, kendisi için hayatın anlamı olan şeylerden vazgeçmesi şartına bağlı olduğunu önceden biliyordu. Sadece acı çekmekle kalmıyordu, şimdiye kadar hiç hissetmediği yeni ruh durumundan korku duymaya da başlıyordu. Bazen yorgun gözlerin eşyayı çift görmesi gibi, ruhunda da her şeyin ikileşmeye başladığını hissediyordu. Kimi zaman, neden korktuğunu, ne istediğini bilmiyordu. Geçmişte olanlardan mı korkuyordu, onları mı istiyordu, yoksa olacakları mı? Asıl istediği neydi, bilmiyordu.

Birdenbire, başının her iki yanında bir ağrı duyarak: "Ah, ben ne yapıyorum!" diye söylendi. Kendine geldiği zaman, iki eliyle şakaklarındaki saçları kavrayarak çekmekte olduğunu fark etti. Hemen fırlayıp dolaşmaya başladı.

Tekrar odaya dönen ve Anna'yı yine aynı durumda bulan oda hizmetçisi:

"Kahveniz hazır efendim," dedi. "Matmazel ile Seryoja sizi bekliyorlar..."

Sabahtan beri ilk defa oğlunun varlığını hatırlayan Anna, birdenbire canlanarak sordu:

"Seryoja mı?.. Ne olmuş Seryoja'ya?.."

Annuşka gülümsedi:

"Bir suç işlemiş galiba."

"Ne gibi bir suç?"

"Şeftalileriniz köşedeki odada duruyordu; işte galiba onlardan birini gizlice yemiş."

Oğlunun hatırlatılması, Anna'yı birdenbire, bulunduğu o içinden çıkılmaz durumdan kurtardı. Son yıllarda benimsediği, çok büyütülmüş olmakla birlikte kısmen samimi, oğlu için yaşayan anne rolünü hatırladı ve içinde bulunduğu durumda, kocasına ve Vronski'ye karşı takınacağı duruma bağlı olmayarak, bir tutamağı olduğunu sevinçle hatırladı. Bu tutamak oğluydu. Nasıl bir duruma düşerse düşsün oğlunu bırakamazdı. Varsın kocası onu lekelesin, kovsundu, varsın Vronski ondan soğusun ve eski başıboş yaşantısına dönsündü (yine onu acı ve sitemle hatırladı) ama o, oğlunu bırakamazdı. Hayatının bir amacı vardı. Oğlu ile olan durumunu korumak, onu kendisinden almamalarını sağlamak için harekete geçmek, çalışmak gerekti. Hatta onu elinden almadan çabuk, elden geldiğince çabuk davranmak gerekiyordu. Oğlunu alıp bir yerlere gitmeliydi. İşte, şimdi onun yapması gereken biricik şey buydu. Yatışması ve bu acıklı durumdan kurtulması gerekiyordu. Doğrudan doğruya oğluna bağlı bir düşünce, hemen şimdi kalkıp onunla bir yerlere gitmek düşüncesi, ona bu yatışmayı sağladı.

Çabucak giyindi, aşağı indi, kararlı adımlarla, her zamanki gibi kahvaltının ve Seryoja ile mürebbiyenin kendisini beklemekte olduğu salona girdi. Tamamıyla beyazlar giymiş olan Seryoja, başı öne eğik, sırtı kamburlaşmış bir hâlde, aynanın altındaki masanın önünde duruyor, kendisini babasına benzeten, Anna'nın bildiği, gergin bir dikkatle bahçeden getirdiği çiçeklerle bir şeyler yapıyordu.

Mürebbiyenin görünüşü özellikle sertti. Seryoja, sık sık yaptığı gibi, çıngıraklı bir sesle "A, annem!" diye bağırdı ve çiçekleri atarak annesiyle selamlaşmak mı, yoksa buketi bitirerek annesine vermek mi gerekeceğini kestiremeyerek, kararsızlık içinde durakladı.

Anna ile selamlaşan mürebbiye, Seryoja'nın suçunu, uzun uzun, ayrıntılarıyla anlatmaya koyuldu. Ama Anna onu dinlemiyordu.

Çıkacağı geziye, mürebbiyeyi de yanında götürüp götürmeyeceğini düşünüyordu. 'Hayır, götürmeyeceğim,' diye karar verdi, 'Oğlumla yalnız gideceğim.'

Nihayet Anna:

"Bu, çok kötü bir şey," dedi ve oğlunu omzundan tutarak, sert değil de, çocuğu şaşırtan ve sevindiren, ürkek bir bakışla ona baktı ve onu öptü. Sonra, şaşkın mürebbiyeye dönerek, "Onu bana bırakın," dedi ve çocuğun elini bırakmadan, hazırlanmış olan kahvaltı masasına oturdu.

Seryoja, şeftali yüzünden başına gelecekleri annesinin yüzünden anlamaya çalışarak:

"Anneciğim!.." diye kekeledi. "Ben... ben."

"Seryoja," dedi Anna, "bu kötü bir şey ama bir daha yapmayacaksın, değil mi?.. Sen beni seviyor musun?.."

Gözlerinin yaşardığını hissetti. Oğlunun hem korku hem sevinç okunan yüzüne bakarak: 'Onu sevmemek elde mi?.. Beni cezalandırmak için babasıyla nasıl birlik olabilir? Bana acımaması mümkün mü?' diye düşündü. Gözyaşları artık yanaklarından aşağı dökülüyordu. Bunları gizlemek için hızla yerinden kalktı, âdeta koşarak terasa çıktı.

Son günlerin fırtınalı yağmurlarından sonra hava soğumuş ve açmıştı. Yağmurla yıkanmış yaprakların arasından sızan güneşe rağmen hava soğuktu.

Anna, hem soğuktan, hem de temiz havada yeni bir güçle kendisini pençesine alan korkudan titredi. Arkasından terasa çıkmış olan Seryoja'ya:

"Haydi, git de Mariette'i bul," dedi ve terasın hasır halısı üzerinde dolaşmaya başladı. 'Gerçekten de beni affetmemeleri, bütün bunların başka türlü olamayacağını anlamamaları mümkün mü?' diye düşündü.

Birden durakladı ve yıkanmış yaprakları soğuk güneş altında canlı canlı parıldayan akçakavak ağaçlarının rüzgârla sallanmakta olan tepelerine baktı. Onların kendisini affetmeyeceklerini, şimdi hiçbir şeyin ve hiç kimsenin, bu gökyüzü gibi, bu yeşillikler gibi, ona acımayacağını anladı. Yine ruhunda bir ikileşme başladığı-

nı hissetti: 'Düşünmemeli, düşünmemeli,' diye aklından geçirdi. 'Bir yerlere kalkıp gitmeli. Ama nereye?.. Ne zaman? Kiminle? Moskova'ya, hem de akşam treniyle... Annuşka ile Seryoja'yı, bir de en gerekli eşyaları yanıma alırım. Ama daha önce ikisine de yazmalıyım.' Hızla eve, kendi çalışma odasına girdi, masa başına geçip kocasına şu mektubu yazdı:

"Bütün bu olup bitenlerden sonra artık yanınızda kalamam, gidiyorum, oğlumu da birlikte götürüyorum. Kanunları bilmediğim için, çocuğun ana babadan kiminle kalması gerektiğini de bilmiyorum. Ama onsuz yaşayamayacağım için onu da yanıma alıyorum. Büyüklük gösterin, onu bana bırakın."

Buraya kadar mektubu çabuk ve tabii yazmıştı. Ama kocasında hiç görmediği büyüklüğü ondan istemek ve mektubu dokunalıklı birkaç sözle bitirmek zorunluğu, onu durdurdu.

'Suçumdan ve pişmanlığımdan söz edemem, çünkü...'

Düşüncelerinde bir bağlantı bulamadığı için yine durdu. Kendi kendine: 'Hayır, hiçbir şey gerekmez,' diye söylendi ve mektubu yırtarak, büyüklükten söz eden yerleri çıkardıktan sonra, bir başkasını yazıp zarfı kapattı.

Öteki mektubu Vronski'ye yazmak zorundaydı. "Kocama her şeyi söyledim," diye başladı ve kendinde ötesini yazmak gücünü bulamayarak uzun bir süre durdu. Bu ona kaba ve kadınlık inceliğine aykırı göründü. 'Hem zaten ona ne yazabilirim?' diye düşündü. Yine bir utanç kızıllığı yüzünü kapladı. Vronski'nin telaşsızlığını hatırladı ve bir kırgınlık duygusu onu, yazdığı cümleyi taşıyan kâğıdı yırtıp parça parça etmeye zorladı. Kendi kendine 'Hiçbir şey yazmamak daha iyi,' diye söylendi ve sümeni kapayarak yukarı çıktı, mürebbiye ile hizmetçilere bugün Moskova'ya gideceğini bildirdi ve eşyalarını yerleştirmeye koyuldu.

XVI

KAPICILAR, bahçıvanlar, uşaklar, eşyaları taşıyarak yazlığın bütün odalarına girip çıkıyordu. Dolaplar ve komodinler açılmıştı. Sicim almak için iki kez bakkala adam koşturuldu. Gazete

kâğıtları yerlerde yuvarlanıyordu. İki sandık, bavullar, bağlanmış yol battaniyeleri kapının önüne indirilmişti. Bir binek arabası ile iki yük arabası merdivenin önünde duruyordu. Hareket hazırlıkları içinde acılarını unutan Anna, odasında, masa başında, kendi yol çantasını yerleştiriyordu. Bu sırada Annuşka, yaklaşmakta olan bir arabanın tıkırtısına dikkatini çekti. Anna pencereden baktı ve kapının zilini çalmakta olan Aleksey Aleksandroviç'in kuryesini gördü.

"Git öğren neymiş bakalım," dedi ve kollarını dizlerinin üzerinde bağlayarak her şeye hazır sakin bir bekleyiş içinde koltuğa oturdu.

Uşak, Aleksey Aleksandroviç'in el yazısıyla yazılmış kalın bir paket getirdi.

"Kurye bunun cevabını götürme emrini almış," dedi.

Anna:

"Pekâlâ," dedi ve uşak çıkar çıkmaz titreyen parmaklarıyla zarfı yırttı. Zarfın içinden, bir bantla sarılı, katlanmamış bir deste banknot düştü. Anna, içinden mektubu ayırarak sonundan okumaya başladı. "Taşınmanız için gerekli bütün emirler verilecektir. Bu ricamın yerine getirilmesine büyük bir önem verdiğimin dikkate alınmasını istirham ederim." Sonra okumasına devam etti. Ötesini okudu, hepsini okudu. Sonra, baştan başlayarak bir kez daha hepsini okudu. Bitirdiği zaman üşüdüğünü ve hiç beklemediği korkunç bir mutsuzluğun saldırısına uğradığını hissetti.

İşi kocasına açtığı için daha sabahleyin pişman olmuş, bu sözlerin söylenmemiş olmasını istemişti. İşte şimdi bu mektup, söylediği sözleri söylenmemiş sayıyor ve isteğini yerine getirmiş oluyordu. Ama gelgelelim bu mektup ona, aklına getirebildiği her şeyden daha korkunç görünmüştü.

'Haklı!.. Haklı!' diye söylendi. 'Tabii o her zaman haklıdır. İyi bir Hristiyan, gönlü yüce bir adam!.. Evet, aşağılık, iğrenç adam. Bunu benden başka kimse anlamıyor ve anlayamaz; ben de bunu anlatamam... Onun, dini bütün, ahlaklı, namuslu, akıllı bir adam olduğunu söylüyorlar. Ama benim gördüklerimi onlar görmüyor... Onun hayatımı tam sekiz yıl nasıl zehirlediğini, bende canlı olan her şeyi nasıl yok ettiğini, benim, aşka ihtiyacı olan canlı bir kadın

olduğumu bir kez olsun aklına getirmediğini bilmiyorlar... Adım başı beni nasıl horladığını ve bundan hoşnutluk duyduğunu bilmiyorlar. Sürüklendiğim hayata bir mazeret bulmaya bütün gücümle çalışmadım mı?.. Kocamı sevmeye, onu sevemeyince oğlumu sevmeye çalışmadım mı?.. Ama artık öyle bir an geldi ki, bundan öte kendimi aldatamayacağımı, canlı olduğumu, Allah beni böyle yarattığı için suçlu olmadığımı, sevmek ve yaşamak ihtiyacında olduğumu anladım. Ya şimdi? Beni öldürseydi ya da onu öldürseydi hepsine katlanırdım, hepsini bağışlardım, ama hayır, o...

Onun böyle davranacağını nasıl da kestiremedim? O, kendi aşağılık karakterine uygun olan şeyi yapacaktır. O, haklılığıyla kalacak, beni, mahvolmuş zavallıyı da, büsbütün mahvedecek...'

Anna, mektuptaki şu sözleri hatırladı: "... Yoksa sizi ve oğlunuzu nelerin beklediğini kendiniz de kestirebilirsiniz!"

'Oğlumu benden alacağı bir korkutmadır. Ve herhâlde, onların budalaca kanunlarına göre de bu mümkündür. Bunu niçin söylediğini ben sanki bilmiyor muyum?.. Oğluma olan sevgime de inanmıyor ya da (her zamanki alaycılığıyla) bu duygumu küçümsüyor. Ama oğlumdan vazgeçmeyeceğimi, vazgeçemeyeceğimi biliyor. Hatta sevdiğim adamla bile olsam, oğlum olmadan hayatın benim için bir anlamı olamayacağını biliyor. Oğlumu bırakır da ondan kaçarsam, kadınların en adisi, en iğrenci olacağımı ve bunu yapacak güçte olmadığımı da biliyor.'

Mektubun bir başka cümlesini hatırladı: "Yaşamımız eskisi gibi sürüp gitmelidir." 'Bu yaşam eskiden de çekilmez bir hâldeydi, son zamanlarda ise daha da korkunç oldu. Peki, şimdi ne olacak? Bütün bunları o da biliyor, nefes almaktan, sevmekten pişmanlık duymayacağımı o da görüyor, istediği şeylerin, yalandan ve aldatmadan başka bir sonuç vermeyeceğini o da pekâlâ anlıyor. Ama ona gerekli olan bana eziyet etmeye devam etmesidir. Ben onu bilirim. Balık suda nasıl yüzerse o da yalan denizinde yüzmekten öyle zevk alır. Ama hayır, ben ona bu zevki tattırmayacağım, beni sarmak istediği yalan ağını parçalayacağım; ne olursa olsun; her şey, yalandan ve aldatmaktan iyidir.

'Ama nasıl yapmalı?.. Allah'ım! Allah'ım! Acaba dünyada benim kadar mutsuz olmuş bir başka kadın var mıdır?'

Yerinden fırlayarak ve gözyaşlarını tutarak:

"Hayır, koparıp atacağım, koparıp atacağım!" diye bağırdı.

Ve kocasına bir başka mektup yazmak için yazı masasına yaklaştı. Ama hiçbir şeyi koparıp atmak, ne kadar yalancı ve şerefsiz olursa olsun, bu eski durumundan kurtulmak gücünde olmadığını ruhunun derinliklerinde hissetti.

Yazı masasının başına geçip oturdu. Ama yazacağı yerde, kollarını masaya dayadı, başını da kollarına yasladı ve çocuklar gibi bütün göğsüyle sarsılarak, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Durumunun açıklığa, aydınlığa kavuşacağı yolundaki hayallerinin sonsuza kadar yıkıldığına ağlıyordu. Her şeyin eskisi gibi kalacağını, hatta eskisinden çok daha kötü olacağını önceden biliyordu. Sosyetedeki durumunun, sabahleyin kendisine böylesine önemsiz görünen bu durumun, kendisi için değerli olduğunu, bunu, kocasını ve oğlunu bırakarak hayatını aşkıyla birleştiren onursuz bir kadının durumuyla değiştirmek gücünde olmadığını, ne kadar çaba harcarsa harcasın, olduğundan daha güçlü olamayacağını hissediyordu. Hiçbir zaman sevmek özgürlüğünü tadamayacak, tersine, her zaman, hayatını birleştiremeyeceği, özgür ve yabancı bir adamla yüz kızartıcı bir ilişki kurmak için kocasını aldatan ve her an suçunun açığa vurulması korkusu altında yaşayan suçlu bir kadın olarak kalacaktı. Bunun böyle olacağını biliyordu. Bununla birlikte, bu öylesine korkunç bir şeydi ki, bunun nasıl sonuçlanacağını tasavvur bile edemiyordu. Ve kendini tutamayarak, cezalandırılmış çocuklar gibi ağlıyordu.

Bir uşağın ayak sesleriyle kendini toparlamak zorunda kaldı. Yüzünü ondan gizleyerek, yazıyormuş gibi yaptı. Uşak:

"Kurye cevap rica ediyor," dedi.

Anna:

"Cevap mı?" dedi. "Ah, evet, biraz beklesin. Ben sizi çağırırım."

'Ben ne yazabilirim?' diye düşündü. 'Bir başıma ben ne karar verebilirim?.. Ben ne biliyorum? Ben ne istiyorum? Ben ne seviyorum?' Yine ruhunda bir ikileşme başladığını hissetti. Yine bu duygudan korktu ve kendisini, kendisiyle ilgili düşüncelerden uzaklaştırabilecek, önüne ilk çıkan, bir şeyler yapmak bahanesine sarıldı: 'Aleksey'i görmek zorundayım. (Kafasında Vronski'ye bu adı tak-

mıştı.) Ne yapmam gerektiğini yalnız o bana söyleyebilir. Betsi'lere giderim, belki onu orada görürüm,' diye düşündü. Oysa daha dün, Prenses Tverskaya'ya gitmeyeceğini Vronski'ye söylediği zaman, onun da, "Öyle ise ben de gitmem," dediğini büsbütün unutmuştu. Masaya yaklaştı ve kocasına şunları yazdı: "Mektubunuzu aldım. A." Zili çalarak, mektubu uşağa verdi.

İçeri giren Annuşka'ya da:

"Gitmiyoruz," dedi.

"Hiç mi gitmeyeceğiz?"

"Hayır, eşyaları yarına kadar çözmeyiniz, araba da beklesin. Ben prensese gideceğim."

"Hangi robunuzu hazırlayayım?"

XVII

PRENSES Tverskaya'nın Anna'yı davet ettiği kroket partisi topluluğunun, iki bayanla bunların iki hayranından kurulu olması gerekiyordu. Bu iki bayan, bilmem neyin taklidinin taklidi olarak *Les sept merveilles du monde** adını taşıyan yeni, seçkin Petersburg topluluğunun başlıca iki temsilcisiydi. Bu bayanların bağlı olduğu topluluk gerçi yüksekti ama Anna'nın devam ettiği topluluğa tamamıyla düşmandı. Bunun dışında, Liza Merkalova'nın hayranı ve Petersburg'un hatırlı kişilerinden biri olan ihtiyar Stremov, memurluk hayatında Aleksey Aleksandroviç'in düşmanıydı. Bütün bu sebeplerden ötürü oraya gitmek istememişti. Prenses Tverskaya'nın pusulasındaki imalar, onun bu gitmemek kararı ile ilgili idi. Şimdi ise Anna, Vronski'yi görmek umuduyla oraya gidiyordu.

Anna, Prenses Tverskaya'nın evine öteki misafirlerden önce geldi.

Anna içeri girerken, Vronski'nin taranmış favorileriyle bir saray adamını andıran uşağı da içeri girmekteydi. Hemen kapıda durdu ve şapkasını çıkararak Anna'ya yol verdi. Anna onu tanıdı ve ancak o zaman Vronski'nin dün, gelemeyeceğini söylediğini hatırladı. Herhâlde bununla ilgili bir pusula göndermiş olacaktı.

* (Fr.) "Dünyanın yedi harikası." *–H. Âli Ediz*

Anna, antrede mantosunu çıkarırken, uşağın saray adamları gibi "r" harfini yutarak "Konttan, prensese" sözleriyle bir mektup verdiğini gördü.

Uşağa, efendisinin nerede olduğunu sormak istedi. Geri dönüp ya Vronski'nin ona gelmesini ya da kendisinin ona gitmesini sağlamak için Vronski'ye bir mektup göndermeyi düşündü. Ama artık, bunlardan ne birincisini, ne ikincisini, ne de üçüncüsünü yapması mümkündü: Gelişini bildiren çıngırak sesleri kulağına çalındı. Prenses Tverskaya'nın uşağı, Anna'nın iç odalara girmesini bekleyerek, yarı yan dönmüş bir hâlde, açık kapının ağzında duruyordu.

Bir başka odadaki ikinci uşak:

"Prenses bahçedeler efendim," dedi. "Gelişinizi şimdi kendisine haber verecekler... Bahçeye gitmek istemez misiniz?"

Evdeki belirsiz, açıklıktan yoksun durum burada da sürüp gidiyordu. Hatta buradaki durum daha da kötüydü. Çünkü hiçbir çareye başvurmak, Vronski'yi görmek mümkün değildi. Burada, bu yabancı ve kendi ruh hâline böylesine aykırı bu topluluk içinde kalmak gerekiyordu. Ama sırtında, kendisine çok yakıştığını bildiği bir tuvalet vardı, yalnız değildi, çevresinde, alışık olduğu o parıltılı ve avare hava vardı. Burada kendisini evde olduğundan çok daha iyi hissedecekti. Burada, ne yapması gerektiği üzerine kafa yormayacaktı. Her şey kendiliğinden olup bitiyordu. Sırtında, zarafeti ile kendisini şaşırtan beyaz tuvaletiyle ona doğru gelmekte olan Betsi ile karşılaşınca, Anna, her zamanki gibi ona gülümsedi.

Prenses Tverskaya'nın yanında Tuşkeviç ile yazı ünlü bir prensesin yanında geçireceğinden ailesini büyük sevinçlere boğan dışarlıklı bir kız akrabası vardı.

Anna'nın durumunda herhâlde bir farklılık olmalıydı. Çünkü Betsi bunu hemen sezdi.

Anna, Vronski'nin mektubunu getirdiğini tahmin ettiği, karşıdan gelen uşağa dikkatle bakarak:

"Gece iyi uyuyamadım," cevabını verdi.

Betsi:

"Geldiğinize ne kadar sevindim," dedi. "Yoruldum, misafirler gelmeden, şimdi bir bardak çay içmek niyetindeyim." Tuşkeviç'e

dönerek, "Çimenlerin biçilmiş olduğu alanda Maşa ile kroket–grund denemesi yapsanız fena olmaz," diye ekledi. Sonra yine gülümseyerek Anna'ya döndü ve şemsiyesini tutmakta olan elini sıktı: "Biz de sizinle çaylarımızı içerken baş başa biraz laflarız, *we'll have a cosy chat** olmaz mı?"

Yaradılışına aykırı olmasına rağmen, şimdi sosyetede yalan söylemeyi kolay ve tabii görmekle kalmayan, hatta bundan hoşlanan Anna:

"Üstelik sizde fazla kalamayacağım için memnuniyetle," dedi. "İhtiyar Vredé'ye gitmek zorundayım. Yüz yıldır onu ziyaret edeceğim diye vadedip duruyorum."

Bir saniye önce aklından bile geçirmediği bu şeyi niçin söylediğini bir türlü açıklayamazdı. Onun bunu söylemesinin biricik sebebi, Vronski gelmeyeceğine göre bir kaçamak yolu hazırlaması ve onu görmeye çalışmasıydı. Ama kendisine gerekli olan birçokları arasında, neden özellikle ihtiyar Fraulein Vredé'nin adını ortaya attığını açıklayamazdı. Bununla birlikte, sonradan anlaşıldığına göre Vronski ile buluşmak için en kurnaz yollara başvuran Anna, bundan iyisini bulamazdı.

Betsi, dikkatle Anna'nın yüzüne bakarak:

"Hayır, sizi asla bırakmam," diye cevap verdi. "Ne yalan söyleyeyim, sizi sevmeseydim bu sözlerinize darılırdım, âdeta bizim topluluğumuzun sizi lekeleyebileceğinden korkuyorsunuz!" Sonra, uşağına seslenirken her zaman yaptığı gibi gözlerini kırpıştırarak, "Lütfen çayımızı küçük misafir odasına getiriniz!" dedi.

Uşağın elinden pusulayı alarak Anna'ya okudu ve Fransızca olarak:

"Aleksey bizi atlattı," dedi. "Gelemeyeceğini yazıyor."

Bunu öylesine tabii, öylesine yalın bir tonla söylemişti ki, hâlinden, Vronski'nin, Anna için kendisiyle kroket partisi oynamaktan başka bir anlamı olabileceğinin hiçbir zaman aklına gelmeyeceği sanılabilirdi.

Anna, Betsi'nin her şeyi bildiğini biliyordu. Ama yanında Vronski'den nasıl söz ettiğini dinlerken, onun hiçbir şey bilmediğine, her zaman, bir an için inanırdı.

* (İng.) "Tatlı tatlı kaynatırız." –*H. Âli Ediz*

Anna, bu kendisini pek az ilgilendiriyormuş gibi bir umursamazlıkla:

"Ah," dedi ve gülümsemeye devam etti: "Sizin topluluğunuz insanı nasıl lekeleyebilirmiş?"

Bu kelime oyunlarının, bu sır saklamaların, bütün kadınlar için olduğu gibi Anna için de büyük bir çekiciliği vardı. Anna'nın hoşuna giden, ne gizlemek zorunluğu, ne de gizlemeyi gerektiren amaçtı. Onun hoşuna giden şey, gizleme eyleminin kendisiydi.

"Ben Papa'dan fazla Katolik olamam," dedi. "Stremov ile Liza Merkalova sosyetenin kaymağının kaymağıdır. Üstelik bunlar herkesin kabul ettiği kişilerdir. Bana gelince, ben de," Anna özellikle *ben* sözcüğü üzerinde vurgu yapmıştı, "hiçbir zaman sert ve kaba sofu olmadım. Benim sadece vaktim yok."

"Hayır, belki de siz Stremov'la karşılaşmak istemiyorsunuz? Bırakın da onlar Aleksey Aleksandroviç'le kozlarını komisyonda paylaşsınlar; bu bizi ilgilendirmez!.. Ne var ki, dünyada onun kadar sevimli, onun kadar kroket oyununa meraklı bir başka insan tanımıyorum. Göreceksiniz zaten! Liza'nın ihtiyar âşığı olarak düştüğü gülünç duruma rağmen, bu gülünç durumdan nasıl ustaca sıyrıldığını bir görmelisiniz!.. Çok sevimli bir adam. Siz Safo Stolts'u tanımıyor musunuz? Son moda bir kadın."

Betsi bu gevezelikleri ederken, Anna, onun neşeli ve zeki bakışlarından, kendi durumunu biraz olsun anladığını ve bir şeyler tasarladığını hissediyordu. Onlar küçük odada bulunuyorlardı. Betsi:

"Aleksey'e bir şeyler yazmam gerek," dedi ve masanın başına geçerek birkaç satır yazdı, zarfa koydu. "Öğle yemeğine gelmesini yazdım. Yemekte, davetlilerden bir bayan kavalyesiz kalıyor. Bakın bakalım, yazdıklarım inandırıcı mı? Affedersiniz, bir dakika için sizi yalnız bırakacağım. Siz lütfen mektubu kapayıp gönderin!" Kapının ağzında da ekledi: "Bazı emirler vermek zorundayım."

Anna, bir dakika bile düşünmeden, elinde Betsi'nin mektubu olduğu hâlde masanın başına geçip oturdu, Betsi'nin yazdıklarını okumadan, mektubun altına şunları yazdı: "Sizi görmek zorundayım. Vredé'nin bahçesine geliniz! Ben saat altıda orada olacağım."

Zarfı kapadı. O sırada dönmüş bulunan Betsi, onun yanında mektubu gönderdi.

Gerçekten de iki kadın, servis masasıyla serin, küçük misafir odasına getirilen çaylarını içerlerken, Prenses Tverskaya'nın, misafirler gelmeden yapılmasını vadettiği *cosy chat*'e* daldılar. Bekledikleri misafirleri çekiştiriyorlardı. Konuşma, Liza Merkalova üzerinde düğümlendi.

Anna:

"Çok sevimli bir kadın," dedi. "Ben onu her zaman cana yakın bulmuşumdur."

"Onu sevmelisiniz. O sizin için deli oluyor. Dün yarışlardan sonra yanıma sokuldu. Sizi bulamadığı için çok üzgündü. Sizin gerçek bir roman kahramanı olduğunuzu söylüyor. Kendisi erkek olsaymış, sizin için bin türlü delilik yapabilirmiş. Stremov ona, şimdi de delilik yapmaktan geri kalmadığını söyledi."

Anna:

"Lütfen bana söyler misiniz, ben hiçbir zaman anlayamadım," dedi ve bir süre sustuktan sonra, sorduğu soruyu laf olsun diye sormadığını, bunun kendisi için gerektiğinden büyük bir önem taşıdığını açıkça belirten bir tonla sözlerini sürdürdü: "Lütfen bana söyler misiniz, onun Mişka diye çağrılan Prens Kalujski ile ne gibi bir ilişkisi var? Ben onlara çok az rastlıyorum. Aralarındaki ilişki nedir?"

Betsi gözleriyle gülümsedi ve dikkatle Anna'ya baktı.

"Yeni bir yol," dedi. "Onların hepsi de bu yolu benimsemişlerdir. Bunlar her şeyi göze almışlardır. Ama her şeyi göze almanın da bir yolu vardır."

"Evet, ama onun Kalujski ile olan ilişkilerinin mahiyeti nedir?"

Betsi birdenbire, çok az görülen neşeli ve engellenemez bir gülüşle gülmeye başladı.

"Siz Prenses Miyagkaya'nın alanına el atıyorsunuz," dedi. "Bu, müthiş çocuğun sorunudur."

Betsi, görünüşe göre kendini tutmak istediği hâlde tutamayarak, seyrek gülen insanların o bulaşıcı gülme sağanağı arasında, gözlerinden yaş gelinceye kadar gülerek sözlerini tamamladı:

* (İng.) "Tatlı sohbet, dedikodu." –*H. Âli Ediz*

"Onlara sormak gerek."

Betsi'nin gülüşü elinde olmayarak kendisine de bulaşan Anna:

"Hayır, siz gülüyorsunuz," dedi. "Ama ben hiçbir zaman anlayamadım. Ben burada kocanın rolünü anlayamıyorum."

"Koca mı?.. Liza Merkalova'nın kocası onun arkadan yol battaniyesini taşır ve her zaman onun emrine hazır bir hâlde bulunur. Bundan ötesini de kimse öğrenmek istemez. Siz de bilirsiniz ki iyi topluluklarda, bazı tuvalet eşyasının ayrıntılarından söz etmezler. Hatta bunun üzerinde düşünmezler bile... Bu da onun gibi..."

Anna, lafı değiştirmek için sordu:

"Rolandaki'nin bayramına gidecek misiniz?"

Betsi:

"Sanmıyorum," dedi ve arkadaşına bakmadan dikkatle, küçük şeffaf bardaklara kokulu çay doldurmaya başladı. Bardağı Anna'nın önüne koyarak bir sigara aldı, gümüş bir ağızlığa geçirerek içmeye başladı.

Çay bardağını eline alarak bu sefer gülmeden:

"Biliyor musunuz," dedi, "ben mutlu bir durumdayım. Sizi anlıyorum, Liza'yı anlıyorum. Liza, çocuk gibi, neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlamayan saf bir yaradılıştadır. Çok gençken anlamıyordu. Şimdi bu anlamamanın kendisine yaraştığını bildiği için, belki de mahsus anlamıyor." Betsi ince bir gülümseyişle sözlerine devam etti. "Ama ne olursa olsun, bu ona yaraşıyor. Biliyor musunuz, bir olaya trajik bir gözle bakmak, bunu bir üzüntü konusu yapmak mümkün olduğu gibi, düz, hatta neşe ile bakmak da mümkündür. Belki de siz olaylara çok trajik bir gözle bakmaya yatkınsınız!"

Anna, ciddi ve düşünceli bir eda ile:

"Başkalarını da kendimi tanıdığım kadar tanımayı öyle isterdim ki," dedi. "Acaba başkalarından kötü müyüm, iyi miyim?.. Öyle sanıyorum ki daha kötüyüm."

Betsi:

"Siz müthiş bir çocuksunuz, müthiş bir çocuk," diye tekrarladı. "İşte, onlar da geliyor."

XVIII

AYAK sesleri, bir erkek sesi, sonra bir kadın sesi ve kahkahalar işitildi. Bunun arkasından, beklenen misafirler içeri girdi: Bunlar Safo Stolts ile yüzü aşırı sağlıktan pırıl pırıl yanan Vaska adlı bir delikanlıydı. Kanlı biftekle, mantarla, Burgonya şarabıyla beslenmenin ona pek yaramış olduğu görülüyordu. Vaska hanımları selamladı, onlara şöyle bir göz attı. Ama bu bir saniyeden fazla sürmedi. Safo'nun arkasında salona girdi. Âdeta yiyecekmiş gibi bakan parlak gözlerini ondan ayırmadan, sanki ona bağlıymış gibi onun peşi sıra yürüyerek salonu geçti. Safo Stolts, kara gözlü bir sarışındı. Yüksek ökçeli ayakkabılarla, küçük, canlı adımlar atarak içeri girdi ve kadınların ellerini, bir erkek edasıyla, kuvvetle sıktı.

Anna, bu yeni şöhrete şimdiye kadar hiç rastlamamıştı. Onun güzelliğine de, aşırılığa kaçan tuvaletine de, cesur davranışlarına da hayran olmuştu. Başında, tatlı altın sarısı kendi saçlarıyla takma saçlardan yapılmış öyle bir saç yığını vardı ki, başına, önü fazla açık, kabarık ve düzgün göğsü kadar bir büyüklük veriyordu. Jestleri öylesine sertti ki, her hareketinde, diz kapaklarının ve bacaklarının biçimi, elbisesinin altından meydana çıkıyordu. Yukarıda böylesine açık, gerisinde ve aşağısında böylesine gizli olan küçük ve düzgün vücudunun arkada, bu dalgalı etek dağının altında nerede bittiğini, insanın elinde olmayarak soracağı geliyordu.

Betsi, onu Anna ile tanıştırmakta acele etti.

Safo, gözlerini kırparak, gülümseyerek ve gerektiğinden çok bir yana atmış olduğu tuvaletinin kuyruğunu birden geriye çekerek hemen anlatmaya koyuldu.

"Biliyor musunuz, az kalsın iki eri çiğniyorduk, Vaska ile arabada geliyorduk... Ah... Evet, siz onunla tanışmıyorsunuz..."

Soyadını söyleyerek delikanlıyı tanıttı ve kızararak, yaptığı yanlışa, yani tanımadığı kişinin yanında onu Vaska diye çağırmasına sesli sesli güldü. Vaska, ikinci defa Anna'yı selamladı, ama hiçbir şey söylemedi. Safo'ya dönüp gülümseyerek:

"Bahsi kaybettiniz," dedi. "Biz daha önce geldik. Haydi, bakalım paraları ödeyiniz!.."

Safo, daha neşeli gülerek:

"Ama şimdi değil."

"Zararı yok, sonra alırım."

"Çok iyi, çok iyi." Sonra birdenbire ev sahibine dönerek: "Ah, evet... Ben ne kadar... Söylemeyi unuttum... Size bir misafir getirdim... İşte kendisi."

Safo'nun getirdiği ve unuttuğu, beklenmeyen genç misafir, öylesine önemli bir misafirdi ki, genç oluşuna rağmen, her iki kadın onu karşılarken ayağa kalktılar.

Bu, Safo'nun yeni hayranıydı. Vaska gibi şimdi o da, Safo'nun peşinden hiç ayrılmıyordu.

Çok geçmeden Prens Kalujski ve Liza Merkalova ile Stremov geldiler. Liza Merkalova, Doğulu, durgun bir yüz ifadesi olan, herkesin erişilmez bulduğu, olağanüstü güzel gözlü, zayıf, esmer bir kadındı.

Anna'nın hemen dikkat edip beğendiği koyu renkli tuvaletinin havası, güzelliğine tamamıyla uygundu. Safo ne kadar sert ve düzenli ise, Liza öylesine yumuşak ve dağınıktı.

Ama Liza, Anna'nın zevkine göre, çok daha çekiciydi. Betsi, Anna'ya, Liza'nın saf bir çocuk pozunda olduğunu söylemişti. Ama Anna, onu gördüğü zaman bunun doğru olmadığını hissetti. Liza gerçekten de saftı; bozulmuştu ama sevimli ve uysal bir kadındı. Gerçi onda da Safo'nun havası vardı; Safo gibi onun peşinde de, dikilmiş gibi ondan hiç ayrılmayan, ona yiyecekmiş gibi bakan, biri yaşlı, öteki genç iki âşık dolaşıyordu. Ama onda, kendisini çevreleyenlerden üstün bir şeyler vardı; onda cam parçaları arasında pırıldayan bir pırlantanın gerçek ışıltısı vardı. Bu ışıltı, onun olağanüstü, gerçekten de erişilmez gözlerinden saçılıyordu. Siyah bir halka ile çevrili bu yorgun, aynı zamanda ihtiraslı gözlerin bakışları, samimiliği ile insanı şaşırtıyordu. Bu gözlere kim bakarsa baksın, onu tamamıyla anladığını sanır, anlayınca da onu sevmemezlik edemezdi. Anna'yı görünce, yüzü sevinçli bir gülümseme ile aydınlandı. Anna'ya yaklaşarak:

"Ah, sizi gördüğüme ne kadar sevindim," dedi. "Dün yarışlarda tam yanınıza gelmek üzereyken gittiniz. Sizi, özellikle dün, öylesi-

ne istiyordum ki...” Ve bütün ruhunu açığa vuruyormuş gibi görünen o bakışıyla, Anna’ya bakarak sözlerini tamamladı: “Ne müthişti, değil mi?”

Anna kızararak:

“Evet, bunun böylesine heyecanlandıracağını hiç sanmıyordum,” dedi.

Bu sırada topluluk, bahçeye gitmek için ayaklandı. Liza, gülümseyerek ve Anna’nın yanına oturarak:

“Ben gitmeyeceğim,” dedi. “Siz de gitmiyorsunuz, değil mi? Bilmem ki, kroket oynamaktan ne anlarlar!..”

Anna:

“Hayır, ama ben seviyorum,” dedi.

“Söylesenize kuzum, sıkılmamak için ne yapıyorsunuz?.. İnsan size bakınca neşeleniyor. Siz yaşıyorsunuz, ben sıkılıyorum.”

Anna:

“Nasıl sıkılıyorsunuz?.. Siz Petersburg’un en neşeli topluluğusunuz!”

“Belki bizim topluluğumuzda olmayanlar daha çok sıkılıyorlardır. Ama ben, biz, hiç eğlenmiyoruz. Tam tersine, müthiş, müthiş sıkılıyoruz.”

Safo bir sigara yakarak iki delikanlı ile bahçeye çıktı. Betsi ile Stremov, çay masası başında kaldılar.

Betsi:

“Nasıl olur da sıkılırsınız,” dedi. “Safo, dün sizde çok eğlendiklerini söylüyor.”

Liza Merkalova:

“Hem de nasıl sıkıldım!” dedi. “Yarışlardan sonra kalkıp topluca bize gittik. Hep aynı kişiler, hep aynı insanlar! Hep aynı şey. Bütün akşamımızı kanepelerde pinekleyerek geçirdik. Eğlence bunun neresinde?..”

Sonra yine Anna’ya dönerek:

“Hayır, ama sıkılmamak için ne yapıyorsunuz?..” dedi. “Sizin, mutlu da olabileceğinizi, mutsuz da olabileceğinizi, ama can sıkıntısı nedir asla bilmediğinizi anlamak için size bir göz atmak yeter. Bunu elde etmek için ne yapıyorsunuz, bana da anlatın.”

Anna, bu yapışkan sorulardan kızararak:

"Hiçbir şey yapmıyorum," dedi.

Stremov da lafa karışarak:

"Bak işte, en iyisi de bu," dedi.

Stremov, elli yaşlarında, saçları yarı yarıya kırlaşmış, genç görünüşlü bir adamdı; çok çirkin, ama değişik ve zeki bir yüzü vardı. Liza Merkalova, karısının yeğeniydi, boş zamanlarını hep Liza'da geçiriyordu. Anna Karenina ile karşılaşınca, memuriyet hayatında Aleksey Aleksandroviç'in düşmanı olması nedeniyle bir sosyete adamı ve zeki bir insan da olduğu için, düşmanının eşi olan Anna'ya özellikle nazik davranmaya çalıştı.

Zeki bir gülümseyişle:

"Hiçbir şey," diye tekrarladı. "Bu en iyi yoldur."

Sonra Liza Merkalova'ya dönerek:

"Bir insanın canının sıkılmaması için canının sıkılacağını düşünmemesi gerekir," dedi. "Bu tıpkı, uykusuzluk çeken bir adamın, uyuyamayacağından korkmaması gerektiği gibidir. İşte Anna Arkadyevna'nın da size söylediği budur."

Anna gülümseyerek:

"Bunu söyleseydim çok sevinirdim," dedi. "Çünkü bu yalnız zekice bir laf olmakla kalmıyor, üstelik de doğru..."

"Hayır, siz bana şunu söyleyin: Niçin uyumak ve sıkılmamak elde değildir?"

"Uyumak için çalışmak gerek, neşelenmek için de yine çalışmak gerek."

"Yapacağım iş kimseye yaramayacak olduktan sonra ne diye çalışayım?.. Mahsus çalışıyor gibi görünmeyi de ben bilmem ve istemem."

Stremov, ona bakmadan:

"Siz yola gelmez bir insansınız," dedi ve tekrar Anna'ya döndü.

Anna ile seyrek karşılaşan Stremov, ona birkaç sıradan konu dışında bir şeyden bahsedemezdi. Ama o, Anna'nın Petersburg'a ne zaman ineceği, Kontes Lidya İvanovna'nın kendisini ne kadar sevdiği gibi konulardaki bu sıradan sözleri, Anna'ya hoş görünme-

yi bütün yüreğiyle arzuladığını gösteren, ona olan saygısını, hatta saygıdan da öte duygularını belirtmek isteyen bir tonla söylemişti.

Tuşkeviç içeri girdi ve bütün topluluğun, kroket oyuncularını beklediğini bildirdi.

Anna'nın gideceğini öğrenen Liza Merkalova:

"Hayır, gitmeyiniz, rica ederim," dedi.

Stremov da ona katılarak:

"Bu topluluktan sonra ihtiyar Vredé'ye gitmek büyük bir çelişkidir," dedi. "Orada siz, onun kötü birtakım dedikodularına konu olacaksınız, burada ise, kötü dedikoduların tam tersi olan başka birtakım duygular uyandıracaksınız!"

Anna, bir an için duraksadı. Bu zeki adamın övücü sözleri, Liza Merkalova'nın kendisine gösterdiği saf ve çocuksu sempati, bütün bu alışık olduğu sosyete havası, bütün bunlar, öylesine kolay, onu bekleyen şeylerse öylesine zordu ki, burada kalıp, o ağır açıklamaları yapma zamanını biraz daha uzaklaştırmak konusunda anlık bir duraksama geçirdi. Ama bir karar almazsa, evde onu neyin beklediğini, hatırlaması bile kendisi için korkunç olan, iki eliyle saçlarını yakaladığı o jesti hatırlayarak vedalaştı ve çıkıp gitti.

XIX

VRONSKİ, sosyetedeki havai gibi görünen yaşantısına rağmen, düzensizlikten nefret eden bir adamdı. Daha gençliğinde, henüz askerî lise öğrencisi olduğu sıralarda, ipin ucunu kaçırarak borç para istediği zaman ret cevabıyla karşılaşınca alçalma duymuş, o zamandan beri de bir daha kendini böyle bir duruma sokmamıştı.

Vronski, işlerini her zaman düzenli olarak yürütebilmek için, duruma göre, daha sık ya da daha seyrek, yılda beş kez bir köşeye çekilir ve bütün işlerini gözden geçirirdi. O buna hesaplaşmak ya da *faire la lessive** derdi.

Yarışların ertesi günü geç kalkan Vronski, tıraş olmadan, yıkanmadan, sırtına bir ceket geçirdi ve masanın üzerine paralarını, hesap pusulalarını, mektuplarını yayarak işe girişti. Petritski, bu

* (Fr.) Burada "temizlemek" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

durumlarda arkadaşının sinirli olduğunu bildiği için, uyanıp da onu yazı masası başında görünce sessizce giyindi ve ona engel olmayarak çıkıp gitti.

Kendisini çevreleyen koşulların bütün karmaşıklığını en küçük ayrıntılarına kadar bilen her insan, elinde olmayarak, bu koşulların karmaşıklığının ve bunların açıklığa kavuşturulması zorunluğunun, kendi kişisel ve tesadüfi bir özelliği olduğunu sanır; başkalarının da, tıpkı kendisi gibi, kendi kişisel koşullarının karmaşıklığı ile çevrili olduklarını bir türlü aklına getirmez. Vronski'ye de bu böyle görünüyordu. O da, kendisinden başka kim olursa olsun, kendi bulunduğu zor şartlar içinde bulunsaydı, çoktan pusulayı şaşırmış olacağını ve kötü davranmak zorunda kalacağını, içten içe göğsü kabararak ve pek de yersiz olmayarak düşünüyordu. Ama Vronski, özellikle şimdi, ipin ucunu kaçırmamak için, durumunu gözden geçirmek ve açıklığa kavuşturmak zorunda olduğunu hissetti.

Vronski, işlerin en kolayı olarak ilkin para meselesini ele aldı. İnce yazısıyla, bir mektup kâğıdına bütün borçlarını yazarak topladı. Borçları on yedi bin birkaç yüz rubleyi buldu. İşi kolaylaştırmak için yüzleri attı. Üzerindeki paralarla banka cüzdanındaki paraları da hesapladı. Bin sekiz yüz ruble parası olduğunu anladı. Oysa yeni yıldan önce eline para geçmesi ihtimali yoktu. Borç listesini gözden geçiren Vronski, borçlarını üçe ayırarak bir başka kâğıda yazdı. Birinci bölümdeki borçlar, hemen ödenmesi gereken ya da istendiği zaman, bir dakika bile geciktirmeden ödeyebilmek için, paraları her ihtimale karşı el altında bulundurması gerekli borçlardı. Bu çeşit borçlar dört bin ruble kadar tutuyordu. Bunun bin beş yüz rublesi at içindi, iki bin beş yüz rublesi de, genç bir arkadaşının, Vronski'nin gözü önünde düzenbaz bir kumarcıya kaptırdığı paranın kefillik borcuydu. Vronski daha o zaman bu parayı vermek istemiş (yanında bu kadar para vardı) ama Veneski ile Yaşvin bu parayı, kumara katılmayan Vronski'nin değil, kendilerinin ödeyeceklerini söyleyerek direnmişlerdi. Bütün bunlar iyiydi, hoştu ama Vronski, bu kirli işte bütün ilgisi sadece sözle, arkadaşı Veneski'ye kefil olmaktan öteye geçmediği hâlde, gerektiği zaman bu parayı hilecinin suratına çarpması için, bu iki bin beş yüz rublenin elinin

altında bulunması gerektiğini biliyordu. Böylece, bu çok önemli birinci bölümdeki borçlara karşılık olmak üzere, dört bin rublesi olması gerekiyordu. İkinci bölümdeki sekiz bin ruble ise, daha az önemli borçlardı. Bunlar başlıca olarak koşu ahırıyla, yulaf ve ot müteahhidiyle, İngiliz seyisle, saraçla ve bunun gibi şeylerle ilgili borçlardı. Büsbütün rahat etmek için bu bölümle ilgili borçlardan da iki bin ruble kadar ödemek gerekiyordu. Mağazalara, otele, terziye olan üçüncü bölüm borçlar üzerinde ise durmaya bile değmezdi. Demek ki, günlük harcamalar için en aşağı altı bin rubleye ihtiyacı vardı, onun ise topu topu bin sekiz yüz ruble parası vardı.

Yılda yüz bin ruble geliri olduğu herkesçe kabul edilen Vronski gibi bir adam için bu borçların bir önemi olmaması gerekirdi. Ama gelgelelim Vronski'nin böyle yüz bin rublelik bir geliri yoktu. Yılda iki yüz bin ruble getiren babadan kalma büyük mallar, kardeşler arasında bölünemez bir hâldeydi. Yığınla borcu bulunan ağabeyi bir Dekabrist'in* kızı olan ve hiç malı bulunmayan Prenses Varya Çirkova ile evlenince, Aleksey Vronski, kendisine sadece yılda yirmi beş bin ruble ayırarak, baba malından kalan bütün geliri ağabeyine bıraktı. Aleksey o zaman ağabeyine, bu paranın evlenene kadar –ki herhâlde bunun hiçbir zaman olacağı yoktu– kendisine yeteceğini söylemişti. En pahalı alaylardan birine komuta eden ve yeni evlenmiş bulunan ağabeyi, bu hediyeyi geri çeviremezdi. Özel malı bulunan annesi de, adı geçen yirmi beş bin rubleden başka, oğlu Aleksey'e, ayrıca yılda yirmi bin ruble vermekte, Aleksey de bunların hepsini harcamaktaydı. Anna ile olan ilişkisinden ve Moskova'dan ayrılışından ötürü oğlu ile bozuşan annesi, artık ona bu parayı göndermez olmuştu. Kırk beş bin rublelik bir yaşama alışan, bu yıl ise eline sadece yirmi beş bin ruble geçen Vronski, bunun sonucu olarak şimdi çok zor bir durumda bulunuyordu. Bu zor durumdan kurtulmak için annesinden para isteyemezdi. Annesinden bir gün önce aldığı son mektuba özellikle çok sinirlenmişti. Annesi bu mektubunda, sosyetede ve meslekteki başarıları için yardıma hazır olduğunu, ama bütün yüksek sosyeteyi rezil eden

* Dekabrist: 1825 yılı Aralık ayında, soylulardan bir grubun Çarlık idaresine ve toprak köleliği düzenine karşı giriştikleri bir ayaklanma hareketine katılan. *–H. Âli Ediz*

yaşantısını sürdürmek için para vermeye niyeti olmadığını ima etmekteydi. Annesinin, kendisini satın alma isteği onu çok derinden yaralamış ve annesinden büsbütün soğutmuştu.

Ama Vronski, ağabeyine verdiği cömertçe sözden cayamazdı. Gerçi şimdi, Anna ile olan ilişkilerinin rastlantılarını, belli belirsiz önceden kestirerek, ağabeyine verdiği sözün düşünmeden verildiğini, bu yüz bin rublelik gelirin, bekâr olan kendisine de gerekebileceğini hissediyordu. Ama verdiği sözden cayması mümkün değildi. Verilenin geri alınamayacağını anlamak için, ağabeyinin karısının, bu sevimli, bu iyi yürekli Varya'nın, her fırsatta ona, cömertliğini unutmadığını, kendisine değer verdiğini söylediğini hatırlamak yeterdi. Verdiği sözden cayması, bir kadını dövmesi, hırsızlık etmesi ya da yalan söylemesi gibi imkânsızdı. Yapılabilen ve yapılması gereken, Vronski'nin de bir an bile duraksamadan yapmaya karar verdiği biricik şey, bir tefeciden on bin ruble borç almak (hiçbir zorluğa uğramadan bunu yapabilirdi), genel olarak masraflarını kısmak ve yarış atlarını satmaktı.

Vronski buna karar verince, birçok sefer yarış atlarını satın almak isteyen Rolandaki'ye bir pusula yazdı. Sonra İngiliz seyis ve tefeciye adam gönderdi ve elindeki paraları borçlarına göre ayırdı. Bu işleri bitirince, annesine soğuk ve sert bir cevap yazdı. Bundan sonra da, mektupluğun içinden Anna'nın üç pusulasını aldı, bir kez daha okudu ve yaktı. Onunla olan dünkü konuşmasını hatırlayarak derin düşüncelere daldı.

XX

VRONSKİ'NİN, yapması ve yapmaması gereken bütün davranışlarını kesin olarak belirleyen kendi davranış kuralları olduğu için, yaşantısı özellikle mutluydu. Bu kurallar, çok dar bir çerçeve içinde kalmakta, ama tam bir kesinlik taşımaktaydı. Vronski, hiçbir zaman bu çerçevenin dışına çıkmaz, yapılması gereken şeyler üzerinde de hiçbir zaman, bir dakika bile duraksamazdı. Bu kurallar kesin olarak, bir kumar hilecisine olan kumar borcunun verilmesini, ama terziye olan borcun verilmemesini gerektiriyor-

du; erkeklere yalan söylenmesini yasaklıyor, ama kadınlara yalan söylenmesine göz yumuyordu. Yine bu kurallara göre, hiç kimse aldatılamaz, ama kocalar aldatılabilirdi; kendisine yapılan hakaret affedilemez, ama başkasına hakaret edilebilirdi. Bütün bu kurallar, akla yakın olmayabilirdi, çirkin olabilirdi, ama bunlar kesindi. Vronski bunları yerine getirirken kendini sakin hissediyor, başı yükseklerde ve dimdik duruyordu. Ne var ki, son zamanlarda, Anna ile olan ilişkisinde Vronski, kendi davranış kurallarının bütün koşullarda işlemediğini, ileride de, bir dayanak bulamadığı bazı kuşku ve zorlukların kendisini beklediğini hissetmeye başladı.

Onun Anna ile ve kocasıyla olan şimdiki durumu, açık ve basitti. Bu durum, kendisine kılavuzluk eden davranış kurallarınca, çok açık ve kesin olarak belirtilmişti.

Ona kalbini vermiş olan Anna, dürüst, namuslu bir kadındı. Vronski de onu seviyordu. Bunun için de Anna, onun gözünde, gerçek karısıymış gibi, hatta ondan da öte saygıya layık bir kadındı. Ona sözle, hatta ima yolu ile hakaret etmek şöyle dursun, bir kadın olarak beklediği saygıda kusur etmektense, elinin kesilmesini yeğ sayardı.

Sosyete ile olan ilişkileri de açıktı. Herkes meseleyi bilebilir, bundan kuşkulanabilirdi, ama kimse bundan söz etmek cesaretini gösterememeliydi. Yoksa bundan söz edeni susturmaya ve sevdiği kadının olmayan şerefine saygı göstermesini zorlamaya hazırdı.

Vronski'nin, kocaya karşı tutumu hepsinden daha açıktı. Anna kendisini sevdiğinden beri Vronski, Anna üzerinde, yalnız kendisinin vazgeçilmez hak sahibi olduğunu kabul etmişti. Koca, sadece, gereksiz ve işe engel olan bir kişiydi. Hiç şüphe yok ki koca acınacak bir durumdaydı. Ama elden ne gelirdi? Kocanın hakkı olan biricik şey, silah temin edilmesini istemekti. Vronski buna daha ilk dakikadan beri hazırdı.

Ama son günlerde, kendisiyle Anna arasında, belirsizliğiyle Vronski'yi korkutan yeni birtakım içsel durumlar ortaya çıktı. Anna daha dün kendisine, gebe olduğunu söylemişti. Vronski bu haberin ve Anna'nın kendisinden beklediği şeylerin, yaşantısında ona kılavuzluk eden davranış kurallarında yer almayan bir şeyler olduğunu hissetti. Gerçekten de gafil avlanmıştı. Anna kendisine

durumunu bildirdiği zaman, ilk ağızda içinden, Anna'nın kocasını bırakmasını istemek geldi. Bunu ona söyledi, ama şimdi, etraflıca düşündükten sonra, bunu söylememiş olsaydı daha iyi davranmış olacağını açıkça gördü. Bununla birlikte, bunu aklından geçirirken bu düşüncesinin kötü bir şey olmasından da korktu.

'Kocasını bırakmasını söylediysem bu, benimle birleşmesi demektir. Ben buna hazır mıyım?.. Param yokken ben onu nasıl götürebilirim?.. Bu işi düzenleyebileceğimi varsayalım... Görevde olduğuma göre onu bir yerlere nasıl götürebilirim? Bunu söylediğime göre buna hazır olmam, yani para bulmam, görevimden istifa etmem gerekir.'

Düşüncelere daldı. İstifa edip etmemek meselesi onu, gizli, yalnız kendisince bilinen, bütün hayatının en gizli olmakla birlikte, neredeyse bir başka önemli tutkusuyla karşı karşıya getirdi.

Yükselme hırsı, çocukluğunun ve gençliğinin en eski hülyasıydı. Kendisine bile itiraf etmediği bu hülya öylesine güçlüydü ki, şimdi bu tutkusu, aşkıyla savaşmaktaydı. Sosyete ve meslek hayatındaki ilk adımları başarılıydı, ama iki yıl önce çok kaba bir yanlışlık yaptı. Bağımsızlığını göstermek ve sivrilmek düşüncesiyle, kendisine teklif edilen bir mevkiyi reddetti. Bunu yapmakla büyük bir değer kazanacağını sandı. Ama aşırı bir cesaret göstermiş olduğu anlaşıldı, onunla ilgilenmediler... Ve ister istemez, kendisini bağımsız bir adam durumuna getirince, sanki kimseye kızmamış, sanki kimse onu gücendirmemiş gibi, keyfî ve neşesi yerindeymiş gibi, sadece onu rahat bırakmalarını isteyerek bu durumu çok akıllıca ve ustaca yürüttü. Aslında, Moskova'ya gittiği geçen yıldan beri neşesini kaybetmiş bulunuyordu, insanın bu her şeyi yapabilen, ama bir şey yapmak istemeyen bağımsız durumunun artık silinmeye başladığını, birçoklarının, onun dürüst ve namuslu bir genç olmaktan başka elinden bir şey gelmediğini düşünmeye başladıklarını hissediyordu. Karenina ile böylesine gürültü koparan ve herkesin dikkatini çeken ilişkisi, ona yeni bir parlaklık verdi ve içini kemirmekte olan ihtiras kurdunu geçici bir süre için yatıştırdı. Ama bir hafta önce bu ihtiras kurdu, yeni bir güçle uyandı. Çocukluk ve askerlik okulu arkadaşı, sınıfta, sporda, yaramazlıkta, hayal ettiği yükselme tutkusunda rakibi olan Serpuhovskoy, o günlerde Orta Asya'dan

dönmüştü. Vronski'nin bağlı bulunduğu çevrenin ve sosyetenin adamı olan, okulu birlikte bitirdikleri Serpuhovskoy, Orta Asya'da iki rütbe birden yükselmiş ve böylesine genç generallere çok seyrek verilen bir de madalya* almıştı.

Petersburg'a gelir gelmez, yeni parlayan bir yıldız olarak ondan söz etmeye başladılar. Vronski'nin yaşıtı ve karavana arkadaşı olan Serpuhovskoy, generaldi ve devlet işlerinin gidişi üzerinde etkisi olabilecek bir yere tayin edilmeyi bekliyordu. Vronski ise, gerçi bağımsızdı, parlaktı, çok güzel bir kadın tarafından sevilmekteydi ama alt yanı, dilediği kadar bağımsız kalmasına izin verilen bir süvari yüzbaşısıydı.

Vronski, kendi kendine: 'Pek tabii olarak Serpuhovskoy'u kıskanmıyorum, kıskanamam da,' diye düşündü. 'Ama onun yükselişi bana gösteriyor ki, benim gibi bir adamın çabuk yükselmesi için zamanını beklemesi yeter. Üç yıl önce o da benim durumumdaydı. İstifa etmekle gemilerimi yakmış olacağım. Askerlikte kalmakla hiçbir şey kaybetmiş olmuyorum. Anna, durumunu değiştirmek istemediğini kendisi söyledi. Kalbimde onun aşkını taşırken Serpuhovskoy'u kıskanamam.' Ağır ağır bıyıklarını burarak masadan kalktı ve odada dolaşmaya başladı. Gözleri farklı bir pırıltı ile parlıyordu. Her şey, az önceki hesaplardan sonrası gibi temiz ve açıktı. Tıraş oldu, soğuk su ile bir banyo yaptı, giyindi ve çıktı.

XXI

PETRİTSKİ:

"Ben de seni almaya geldim," dedi. "Senin temizlik** bugün uzun sürdü. Bari bitti mi?"

Vronski sadece gözleriyle gülümsedi ve işlerini düzene soktuktan sonra, her cesur ve hızlı davranışın bu düzeni bozabileceğinden korkuyormuş gibi, bıyıklarının ucunu yavaşça ve ihtiyatla burarak:

* General Serpuhovskoy'un 1871-1875 yıllarında Hive ve Hokand'ın; *Anna Karenina* romanının yazıldığı 1877 yılında Plevne'nin alınışında önemli rol oynayan General M. D. Skobelev'i (1841-82) hatırlatan yanları vardır. *–H. Âli Ediz*

** Burada söz konusu olan temizlik işi, "hesap görme" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

"Bitti," dedi.

Petritski:

"Sen bu işten sonra daima hamamdan çıkmış gibi oluyorsun," dedi. "Ben Gritsko'dan (alay komutanlarına bu adı takmışlardı) geliyorum, seni bekliyorlar."

Vronski, karşılık vermeden arkadaşına bakıyor ve başka şeyler düşünüyordu. Askerî bandonun çaldığı, ona kadar ulaşan, bildik polka ve vals seslerine kulak kabartarak sordu:

"Mızıka orada mı çalıyor?.. Bu ne bayramı böyle?"

"Serpuhovskoy geldi."

Vronski:

"Ya!.." dedi. "Bilmiyordum."

Gözlerindeki gülümseme büsbütün canlandı. Aşkıyla mutlu olduğuna bir kez karar verdikten ve yükselme tutkusunu aşkına feda ettikten –hiç değilse bu rolü benimsedikten– sonra, artık ne Serpuhovskoy'u kıskanabilir, ne de alaya geldiğinde, ilkin kendisini aramadığı için ona gücenebilirdi.

Serpuhovskoy iyi bir arkadaştı, gelişine sevinmişti.

"Doğrusu, buna çok sevindim."

Alay komutanı Demin, büyük bir çiftlik evinde oturuyordu. Herkes geniş alt kat terasında toplanmıştı. Vronski geldiği zaman avluda gözüne çarpan ilk şey, küçük bir votka fıçısının çevresinde yer alan, yazlık ceketlerini giymiş şarkıcılarla, subayların çevrelediği, sağlıklı, neşeli alay komutanı oldu. Terasın birinci basamağına çıkmış olan Albay, Offenbach'ın bir kadrilini çalmakta olan mızıkayı sesiyle bastırarak, biraz kenarda olan erlere, elleriyle işaretler yaparak birtakım emirler veriyordu. Bir grup erle bir süvari başgediklisi ve birkaç erbaş, Vronski ile birlikte terasa yaklaştılar. Masa başına dönen alay komutanı, elinde kadehle yine terasın merdivenlerine çıktı ve kadehini kaldırarak: "Eski arkadaşımız, yiğit General Prens Serpuhovskoy'un sağlığına, hurra!" diye bağırdı.

Alay komutanının arkasından, elinde kadehle, gülümseyerek Serpuhovskoy çıktı. Doğrudan doğruya önünde durmakta olan ve ikinci askerliğini yapan kırmızı yanaklı, atletik yapılı astsubay başçavuşa seslenerek:

"Sen boyuna gençleşiyorsun, Bondarenko," dedi.

Vronski, Serpuhovskoy'u üç yıldır görmemişti. Serpuhovskoy favoriler bırakarak erkekleşmişti. Ama yine de eskisi gibi gösterişliydi. Güzelliğinden çok yüzünün soyluluğuyla, inceliğiyle ve edasıyla dikkati çekiyordu. Vronski'nin onda gördüğü biricik değişiklik, başarıya ulaşmış ve bu başarısını herkesin kabul ettiğine inanmış insanların yüzünde görülen o sakin ve sürekli pırıltıydı. Vronski bu pırıltıyı biliyordu ve Serpuhovskoy'un yüzünde bunu hemen fark etti.

Serpuhovskoy merdivenlerden inerken Vronski'yi gördü. Bir sevinç gülümsemesi yüzünü aydınlattı. Başıyla bir işaret yaptı, Vronski'yi selamlayarak kadehini kaldırdı. Bu davranışıyla da, dudaklarını uzatarak onu öpmeye hazırlanan başgedikli ile daha önce kadeh tokuşturmak zorunda olduğunu anlatmak istedi.

Alay komutanı:

"İşte nihayet geldin!.." diye bağırdı. "Oysa Yaşvin senin kara düşünceler içinde olduğunu söylemişti."

Serpuhovskoy, atletik yapılı astsubay başçavuşun taze ve ıslak dudaklarından öptü ve mendiliyle ağzını silerek Vronski'ye yaklaştı. Onun elini sıkarak ve bir köşeye çekerek:

"Bilsen ne kadar sevindim," dedi.

Alay komutanı Vronski'yi işaret ederek Yaşvin'e:

"Onlarla meşgul olun!.." diye seslendi ve aşağıya, erlerin yanına indi.

Vronski, Serpuhovskoy'u dikkatle süzerek:

"Dün yarışlara niye gelmedin?.." dedi. "Seni orada göreceğimi umuyordum."

"Geldim ama geç kalmışım," dedi. Sonra özür dileyerek emir subayına döndü: "Adam başına ne kadar düşerse lütfen benim adıma vermelerini emret."

Acele acele çantasından üç tane yüzlük ruble çıkardı, kızardı.

Yaşvin:

"Vronski," diye seslendi. "Bir şeyler mi yersin, yoksa içki mi içersin? Hey, Konta yiyecek bir şeyler getirin!.. Bunu al da iç!.."

Alay komutanının içki ziyafeti geç vakitlere kadar sürdü.

Çok içildi. Serpuhovskoy'u kollarından bacaklarından tutup salladılar, havaya fırlatıp tuttular. Alay komutanını da kollarından bacaklarından tutup salladılar. Sonra alay komutanı, Petritski ile birlikte, şarkıcıların önünde Rus dansları oynadı. Daha sonra biraz gevşeyen alay komutanı, avluda bir sıraya oturarak Yaşvin'e, özellikle süvari saldırılarında Rusya'nın Prusya'ya olan üstünlüğünü anlatmaya koyuldu, içki faslı bir an için yavaşladı. Serpuhovskoy bir aralık, ellerini yıkamak için eve, tuvalete girdi. Orada Vronski'yi buldu. Vronski başını yıkıyordu. Ceketini çıkarıp, kılları uzamış kıpkırmızı ensesini ve başını, musluğun suları altında elleriyle ovuşturup duruyordu. Yıkanmasını bitirince, gidip Serpuhovskoy'un yanına oturdu. Oracıkta, bir divanın üzerinde oturarak, ikisi için de çok ilgi çekici bir konuşmaya daldılar. Serpuhovskoy:

"Seninle ilgili her şeyi karımdan öğreniyordum," dedi. "Onu sık sık gördüğün için çok memnunum."

Vronski gülümseyerek:

"Karın, Varya ile çok iyi anlaşıyor," diye karşılık verdi. "Bunlar, Petersburg'da, kendileriyle görüşmekten zevk duyduğum biricik kadınlardır."

Vronski, konuşmanın nereye varacağını anladığı için gülümsemişti, bu durum onun hoşuna gitmişti. Serpuhovskoy gülümseyerek:

"Biricik mi?" diye sordu.

Vronski, sert bir yüz ifadesi ile bu imayı önleyerek:

"Evet, ben de seninle ilgili haberleri alıyordum," dedi. "Ama eşinin aracılığı ile değil. Başarılarına çok sevindim, ama hiç de şaşmadım. Daha çoğunu bekliyordum."

Serpuhovskoy gülümsedi. Herhâlde kendi üzerine olan bu düşünce hoşuna gitmiş olacaktı, bunu saklamayı da gerekli görmedi.

"Ben tam tersine, açık konuşmak gerekirse, daha azını bekliyordum. Ama memnunum, çok memnunum. Ben yükselme tutkusu olan bir adamım, bu da benim zaafımdır, bunu saklamıyorum."

Vronski:

"Başarıya ulaşmasaydın belki de saklardın," dedi.

Serpuhovskoy, yine gülümseyerek:

"Sanmıyorum," dedi. "Tutkusuz yaşamanın bir değeri olmayacağını iddia etmeyeceğim ama bunsuz hayat pek sıkıcı olurdu. Belki de yanılıyorum, ama bana öyle geliyor ki, bu seçtiğim çalışma alanına uygun bazı yeteneklerim var. Ve iktidar, ne biçim bir iktidar olursa olsun, benim elimde olunca, tanıdıklarımın birçoğuna göre daha etkili olur." Serpuhovskoy, başarısını anlamış olmanın sevinci ile ekledi: "Bunun içindir ki, iktidara yaklaştığım ölçüde sevincim de artar."

Vronski:

"Bu belki senin için öyledir, ama herkes için değil," dedi. "Ben de bir zamanlar böyle düşünüyordum. Ama işte pekâlâ yaşıyor ve sadece yükselme amacı için yaşamayı değersiz buluyorum."

Serpuhovskoy gülerek:

"İşte ona geldik! Ona geldik!" dedi. "Seninle ilgili haberleri aldığımdan, sana yapılan teklifi kabul etmediğinden söze başlamıştım. Tabii ki davranışını uygun buldum. Ama her şeyin bir yolu vardır. Öyle sanıyorum ki davranışın kendisi doğru, ama sen bunu gerektiği gibi yapmadın!"

"Olan olmuştur, yaptığım işlerden hiçbir zaman pişmanlık duymadığımı sen de bilirsin. Üstelik böyle çok iyiyim."

"Çok iyisin, ama geçici bir zaman için. Gelgelelim sen bununla yetinmezsin. Ağabeyine bunu söylemiyorum. O da bizim ev sahibimiz gibi sevimli bir çocuktur. Bak işte!.." "Hurra" seslerine kulak vererek ekledi: "Onun keyfi yerinde, ama sen bununla yetinmezsin!"

"Yetineceğimi söylemiyorum zaten."

"Sonra yalnız bu da değil. Senin gibi insanlar gereklidir."

"Kime?.."

"Kime mi?.. Topluma. Rusya'nın insanlara ihtiyacı var, partiye ihtiyacı var, yoksa hâlimizi köpekler yemez!"

"Yani ne demek istiyorsun?.. Rus komünistlerine karşı Bertenyev'in partisi mi?.."

Serpuhovskoy, böyle budalaca düşünceler ileri sürebileceğinden şüphe edilmesine canı sıkılarak, yüzünü buruşturdu:

"Hayır," dedi, "*Tout ça est une blague*.* Bu her zaman olmuştur, bundan sonra da olacaktır. Ortada komünist diye bir şey yok. Ama entrikacı adamların her zaman, zararlı ve tehlikeli bir parti uydurmaya ihtiyaçları vardır. Bu eski bir oyundur. Hayır, gerekli olanı, senin gibi, benim gibi bağımsız insanların kuracakları bir iktidar partisidir."

"Ama niçin?" Vronski, ellerinde güç bulunan birkaç kişinin adını saydı. "Ama niçin bu adamlar bağımsız değillerdir?"

"Sadece şunun için: Bu adamların maddi bağımsızlıkları yoktur ya da doğuştan olmamıştır. Adları, sanları yoktur. Bizim gibi güneşe yakın doğmamışlardır. Onlar para ile ya da okşama ile satın alınabilir. Tutunabilmek için bir yön seçmek zorundadırlar. Bunlar, kendilerinin de inanmadıkları, kötülük getiren herhangi bir düşünceye ya da yöne doğru giderler. Ve bu yön, beylik bir evle şu kadar aylık sağlamak için bir vasıtadan başka şey değildir. Oyunlarına baktığın zaman *Cela n'est pas plus fin que ça*.** Gerçi onlardan niçin daha kötü olmam gerektiğini görmemekle birlikte, belki de ben onlardan daha budala, daha kötüyüm. Ama benim onlara göre kesin ve önemli bir üstünlüğüm var: Beni satın almak daha güç. Bugün her zamandan çok böyle adamlara ihtiyaç var."

Vronski dikkatle dinliyordu, ama onu, iktidarla savaşmayı düşünen ve bu konuda kendi sempatileri, antipatileri olan Serpuhovskoy'un sözlerinin özünden çok, onun işe olan davranışı, tutumu ilgilendiriyordu. Oysa kendisinin meslek hayatında, yalnız bölüğünün çıkarları söz konusuydu. Vronski aynı zamanda, Serpuhovskoy'un, içinde bulunduğu çevrede eşine pek seyrek rastlanan, su götürmez düşünce, kavrayış nitelikleriyle, zekâsıyla, güzel konuşmasıyla ne kadar güçlü olabileceğini anladı. Ne kadar ayıp olursa olsun, bir kıskançlık duymaktan kendini alamadı.

"Ama işte yine de, buna engel olan büyük bir eksiğim vardır: Kendimde iktidar isteği duymuyorum. Eskiden böyle bir isteğim vardı, ama şimdi geçti."

---

* (Fr.)"Bunların hepsi de saçmadır." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.). Rusça cümle kuruluşuna göre burada: "Hiç de zekice olmadığını göreceksin" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

Serpuhovskoy gülümseyerek:

"Affedersin ama bu doğru değil," dedi.

Vronski:

"Hayır, doğru, doğru!" dedi ve samimi davranmış olmak için "*şimdi*," diye ekledi.

"Evet, *şimdi* doğru, bu ayrı bir iş; ama bu şimdi her zaman sürmeyecek."

Vronski:

"Olabilir," dedi.

Serpuhovskoy, onun düşüncelerini tahmin etmiş gibi sözlerini sürdürdü:

"Sen olabilir, diyorsun, ben de sana, kesin olarak böyledir, diyorum. Ben zaten bunun için seninle konuşmak istiyordum. Sen, gerektiği gibi davrandın. Ben bunu anlıyorum, ama bu düşüncelerinde *direnmek* zorunda değilsin. Ben senden sadece bir *carte blanche** rica ediyorum. Ben seni korumuyorum. Gerçi niçin korumayayım?.. Sen beni az korumadın!.. Aramızdaki arkadaşlığın, bunun çok üstünde olduğunu umuyorum, evet..." Gülümseyerek, bir kadın gibi yumuşak bir edayla, sözlerine devam etti: "Bana *carte blanche* ver, alaydan ayrıl, kimse farkına varmadan ben seni sürüklerim."

Vronski:

"Ama her şeyin eskisi gibi olmasından başka bir şey istemediğimi anlaman gerek!" dedi.

Serpuhovskoy ayağa kalktı ve Vronski'nin önünde dikildi.

"Her şey, eskisi gibi olmalı," dedi. "Bunun ne demek olduğunu anlıyorum. Ama dinle: Seninle yaşıtız, sayıca belki de benden çok kadın tanımışsındır." Serpuhovskoy'un gülümseyişi ve jestleri, onun nazik noktaya dikkatle ve tatlılıkla dokunacağından Vronski'nin korkmaması gerektiğini söylemekteydi. "Ama ben evliyim, inan bana, karısını sevmiş ve karısından başka kadın tanımamış olan bir adam –bunu biri yazmıştı– kadınları, binlerce kadınla ilişki kurmuş bir adamdan çok daha iyi tanır."

Vronski, başını kapıdan uzatarak onları alay komutanının yanına çağıran bir subaya:

---

* (Fr.) "Açık kart, tam yetki." –*H. Âli Ediz*

"Şimdi geliyorum," diye bağırdı.

Şimdi Vronski, onun neler söyleyeceğini sonuna kadar dinlemek ve öğrenmek istiyordu.

"Benim düşüncem şudur: Kadınlar bir adamın çalışmasındaki başlıca engeldir. Hem bir kadını sevmek, hem bir iş başarmak zordur. Engelsiz sevmenin biricik şartı evlenmektir. Bilmem ki, bilmem ki, düşüncelerimi sana nasıl anlatayım..."

Benzetmelerle düşüncelerini anlatmayı seven Serpuhovskoy:

"Dur, dur!.." diye sözlerini sürdürdü. "Sırtında *fardeau** varken, ellerinle bir şey yapabilmek için, ister istemez *fardeau*'nun sırtına bağlı olması gerekir. Bu *fardeau* da evliliktir. Ben bunu evlenince anladım. Ellerim birdenbire boş kalıverdi. Ama evlenmeden bu *fardeau*'yu kucaklayıp taşıyınca, eller öylesine dolu oluyor ki, başka hiçbir şey yapamaz oluyorsun!.. Mazankov'a, Krupov'a bak!.. Kadın yüzünden mevkilerini mahvettiler."

Vronski, adı geçen iki kişinin ilişki kurduğu Fransız kadınla aktrisi hatırlayarak:

"Ama nasıl kadınlar!" dedi.

"Kadının sosyetedeki durumu ne kadar sağlamsa, iş öylesine kötüleşir. Bu artık *fardeau*'yu elle taşımak değil de, bir başkasından çekip koparmaktır."

Vronski önüne bakarak ve Anna'yı düşünerek yavaşça:

"Sen hiç sevmemişsin," diye mırıldandı.

"Olabilir. Ama sana söylediklerimi aklından çıkarma. Bir şey daha: Kadınların hepsi de erkeklerden daha maddecidir. Bizim gözümüzde aşk daha yücedir, kadınlar için ise her zaman *terre-à-terre*'dir.**"

Bu sırada içeri giren uşağa:

"Şimdi, şimdi!" diye bağırdı, ama uşak, onun sandığı gibi, kendilerini çağırmaya gelmemiş, Vronski'ye bir mektup getirmişti.

"Prenses Tverskaya'dan efendim, bir adam getirdi."

Vronski mektubu açtı ve kıpkırmızı kesildi. Serpuhovskoy'a:

"Başım ağrıyor, ben eve gideceğim," dedi.

---

* (Fr.) "Yük." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) Burada "Sıradan" anlamında kullanılmıştır. *–H. Âli Ediz*

"Haydi, öyleyse güle güle. Bana *carte blanche* veriyor musun?"
"Sonra konuşuruz, ben seni Petersburg'da bulurum."

XXII

SAAT beşi geçiyordu. Vronski, hem vaktinde yetişebilmek, hem de herkesin tanıdığı kendi arabasıyla gitmemek için, Yaşvin'in kiralık arabasına bindi, arabacıya da elden geldiğince hızlı sürmesini emretti. Bu dört kişilik eski, kiralık araba genişti. Vronski arabanın bir köşesine oturdu, ayaklarını da öndeki oturulacak yere uzattı, düşünceye daldı.

İşlerini yoluna koyuşuyla ilgili belirsiz düşünceleri, Serpuhovskoy ile dostluğu ve onun, kendisinin gerekli bir kişi olduğuna dair söylediği övücü sözlerin belirsiz olarak hatırlanışı ve en önemlisi, bir randevuya gidiş, bütün bunlar genel bir izlenim hâlinde birleşmiş hayatın sevinçli duygularıydı. Bu duygular öylesine güçlüydü ki, Vronski elinde olmayarak gülümsedi. Ayaklarını ön sıradan indirdi, birbiri üzerine attı. Bunlardan birini eline alarak dünkü düşme sırasında berelenen sert baldırını yokladı. Sonra, geriye doğru kaykılarak, bütün ciğerleriyle birkaç sefer derin derin soluk aldı.

Kendi kendine: "Güzel, çok güzel!" diye söylendi. Eskiden de sık sık kendi vücudunun varlığını sevinçle hissettiği olmuştu, ama şimdiki kadar hiçbir zaman kendini, kendi vücudunu böylesine sevmemişti. Güçlü bacağında bu hafif ağrıyı duymak hoşuna gidiyordu; solunum sırasında göğüs kaslarının kımıldanışını duymak da hoşuna gidiyordu. Anna'nın üzerinde böylesine umutsuzca etki yapan bu güzel ve serin ağustos günü ona, coşturucu bir canlılık veriyor, soğuk su ile yıkanmaktan kızışan yüzünü ve boynunu serinletiyordu. Bıyıklarına sürdüğü briyantinin kokusu, bu temiz havada ona özellikle çok hoş geliyordu. Bu temiz ve serin havada, gün batışının solgun ışığında, arabanın penceresinden gördüğü her şey; batmakta olan güneşin ışınları altında parlayan evlerin damları da, çitlerin keskin kenarları da, yapıların köşeleri de, seyrek rastlanan yayaların ve arabaların siluetleri de, ağaçların ve otların hareketsiz yeşillikleri de, dümdüz sıralar hâlinde uzanan patates evlekleri de,

evlerden, ağaçlardan, çalılardan ve patates evleklerinden yere düşen eğri gölgeler de, kendisi gibi taze, neşeli ve güçlüydü. Her şey, yeni bitmiş ve vernik sürülmüş güzel bir tablo kadar göz alıcıydı.

Vronski, pencereden başını uzattı, cebinden çıkardığı üç rublelik bir banknotu, başını geriye çevirmiş olan arabacının eline sıkıştırarak:

"Daha hızlı, daha hızlı!" diye bağırdı.

Arabacı eliyle, fenerin yanında bir şeylere dokundu. Kamçı havada ıslık çaldı ve araba düzgün şose üzerinde hızla ilerlemeye başladı.

Vronski iki pencere arasındaki kemikten zil düğmesine bakarak ve Anna'yı, son defa gördüğü biçimde gözleri önüne getirerek: 'Bu mutluluktan başka bana hiç, ama hiçbir şey gerekli değil,' diye düşündü. 'Gittikçe onu daha çok seviyorum. İşte, Vredé'nin beylik yazlık evinin bahçesi... Acaba beni burada nerede bekliyor?.. Nerede? Nasıl?.. Niçin burada randevu verdi ve niçin Betsi'nin mektubunda yazdı?'

Vronski bunu ancak şimdi düşündü. Ama artık düşünmeye vakit yoktu. Bahçenin yoluna gelmeden arabayı durdurdu. Arabanın kapısını açarak atladı ve eve giden yol boyunca yürümeye başladı. Yolda kimsecikler yoktu... Ama sağa bakınca Anna'yı gördü. Yüzü bir tülle örtülüydü. Ama Vronski, sevinçli bir bakışla, başını dik tutarak ve omuzlarını eğerek yalnız Anna'ya özgü yürüyüşünden onu tanımakta gecikmedi. Ve hemen, sanki vücudundan bir elektrik akımı geçer gibi oldu. Bacaklarının esnek hareketinden, solurken ciğerlerinin hareketine kadar, yeni bir güçle kendini hissetti ve sanki bir şey dudaklarını gıdıkladı.

Anna, Vronski'nin yanına yaklaşınca kuvvetle elini sıktı:

"Seni çağırdım diye bana kızmıyorsun ya?" dedi. "Seni görmek zorundaydım."

Vronski'nin, tülün altından gördüğü Anna'nın dudaklarının ciddi ve sert kıvrıntısı, hemen onun ruh hâlini değiştirdi.

"Sana kızmak mı?.. Ama sen buraya nasıl geldin, kiminle geldin?"

Kolunu, Vronski'nin kolu üzerine koyarak:

"Önemli değil," dedi. "Gidelim, seninle konuşacaklarım var."

Vronski, bir şeyler olduğunu ve bu buluşmalarının mutlu geçmeyeceğini anladı. Anna'nın yanında onun iradesinin lafı olamazdı: Anna'nın telaşının nedenini bilmeden, aynı telaşın kendisine de bulaştığını hissetti. Dirseğiyle Anna'nın kolunu sıkarak ve düşüncelerini yüzünden okumaya çalışarak:

"Ne var?.. Ne oldu?.." diye sordu.

Anna, kendini toplamaya çalışarak, konuşmadan birkaç adım yürüdü. Sonra birdenbire durdu. Derin derin soluyarak, hızla konuşmaya başladı:

"Aleksey Aleksandroviç'le eve dönerken, ona her şeyi anlattığımı dün sana söylemedim. Karısı olamayacağımı... her şeyi, her şeyi ona söyledim."

Vronski, bu davranışıyla, Anna'nın durumunun ağırlığını hafifletmek ister gibi, elinde olmayarak, bütün vücuduyla ona doğru eğilmiş, dinliyordu. Ama Anna bunları söyler söylemez, birdenbire doğruldu, yüzü gururlu ve ciddi bir ifade aldı.

"Evet, evet," dedi. "Bu daha iyi olmuş, bin defa daha iyi. Bunun sana ne kadar ağır geldiğini anlıyorum."

Ama Anna onun söylediklerini dinlemiyor, yüzünün ifadesinden düşüncelerini okumaya çalışıyordu. Anna, Vronski'nin yüz ifadesinin, aklına gelen ilk düşünceyle, şimdi artık düellonun kaçınılmaz bir ihtimal olduğu düşüncesi ile ilgili olduğunu bilemezdi. Bir düello düşüncesi Anna'nın aklına hiçbir zaman gelmemişti. Bunun için Vronski'nin yüzündeki bu geçici sertlik ifadesini başka türlü yorumlamıştı.

Kocasının mektubunu alınca, her şeyin eskisi gibi kalacağını, durumunu feda etmek, çocuğunu bırakmak ve âşığıyla birleşmek gücünü kendinde bulamayacağını ruhunun ta derinliklerinde hissetmişti. Prenses Tverskaya'nın evinde geçirdiği saatler, onun bu inancını büsbütün güçlendirdi. Ama bu buluşma yine de onun için çok önemliydi. Bu buluşmanın durumlarını değiştireceğini ve onu kurtaracağını umuyordu. Eğer o, bu haberi alınca, kesin olarak heyecanla, bir an bile duraksamadan ona, her şeyi bırak ve benimle gel... deseydi, Anna, oğlunu bırakarak onunla giderdi. Ama bu

haber Vronski'nin üzerinde, Anna'nın beklediği etkiyi yapmadı: Vronski, sanki onuruna dokunulmuş gibi bir eda takındı.

Anna, sinirli sinirli:

"Bana hiç de ağır gelmedi," dedi. "Bu kendi kendine oldu... Ve işte..." Eldiveninden kocasının mektubunu çıkardı.

Vronski:

"Anlıyorum, anlıyorum," diye onun sözünü kesti ve mektubu alarak, okumadan Anna'yı yatıştırmaya çalıştı:

"İstediğim, dilediğim biricik şey bu durumu kesip atmak ve bütün hayatımı senin mutluluğuna vermektir."

Anna:

"Bana bunu niçin söylüyorsun?" dedi. "Hiç bundan şüphe edebilir miyim? Eğer şüphe etseydim..."

Vronski, kendilerine doğru gelmekte olan iki kadını göstererek, birdenbire:

"Bu gelenler kim? Belki de bizi tanıyorlar," dedi ve Anna'yı da birlikte çekerek, acele yan yollardan birine saptı.

Anna:

"Ah, hiç de umurumda değil," dedi. Dudakları titredi.

Vronski, Anna'nın gözlerinin, tülün altından kendisine tuhaf bir kinle bakmakta olduğu izlenimine kapıldı. Anna sözlerini sürdürerek:

"Sana söylüyorum, mesele bu değil... Bu konuda hiçbir kuşkum olamaz. Bak kocam ne yazıyor. Oku bir defa..."

Anna tekrar durdu.

Vronski mektubu okurken, Anna'nın kocasıyla ilişkilerini kestiğine dair verdiği haberin ilk dakikalarında olduğu gibi, yine elinde olmayarak, hakarete uğramış bir koca ile olan durumunun doğurduğu o tabii izlenimlere kendini kaptırdı. Mektubu elinde tuttuğu şu anda, bu gece ya da yarın kendisine gelecek olan düello çağrısını, düello sahnesini, elinde olmayarak gözlerinde canlandırdı: Yüzünde şimdiki gibi soğuk ve gururlu bir ifade olduğu hâlde havaya ateş edecek ve hakarete uğramış kocanın kendisine ateş etmesini bekleyecekti. Hemen şu anda, bu sabah kendisinin düşündüğü, az önce de Serpuhovskoy'un kendisine söylediği şu düşünce aklından geçti;

bağlanmamak hepsinden iyi... Bu düşünceyi Anna'ya söyleyemeyeceğini biliyordu.

Mektubu okuduktan sonra gözlerini Anna'ya kaldırdı, bakışlarında kesinlik yoktu. Anna hemen, Vronski'nin bu konu üzerinde kendi kendine düşünmüş olduğunu anladı. Şimdi ne söylerse söylesin, düşündüklerinin hepsini söylemeyeceğini biliyordu. Böylece son umutlarında da yanılmış olduğunu anladı. Bu, onun beklediği değildi.

Titrek bir sesle:

"Ne biçim bir adam olduğunu görüyorsun," dedi. "O..."

Vronski onun sözünü keserek:

"Beni affet, ben buna seviniyorum," dedi.

Sonra, sözlerini açıklamasına izin vermesini bakışlarıyla rica ederek ekledi:

"Allah rızası için, sözlerimi bitirmeme izin ver! Seviniyorum çünkü bu durumun, onun sandığı gibi kalmasına imkân yoktur, asla imkân yoktur."

Anna, gözyaşlarını tutarak:

"Niçin kalamazmış?" dedi. Vronski'nin söyleyeceklerine artık hiçbir değer vermediği apaçıktı. Alın yazısının örülmüş olduğunu hissediyordu.

Vronski, kendi kanısınca, kaçınılmaz olan düellodan sonra bunun sürüp gidemeyeceğini söylemek istedi, ama başka şey söyledi.

"Bu böyle sürüp gidemez. Artık onu bırakacağını umuyorum. Öyle umuyorum ki..." Vronski şaşırdı ve kızardı. "Hayatımızı kurmaya ve bu konu üzerinde düşünmeye bana izin vereceğini umuyorum. Yarın..."

Anna, onun, sözlerini bitirmesine fırsat vermedi.

"Ya oğlum?.." diye bağırdı. "Ne yazdığını görüyorsun?.. Oğlumu bırakmam gerekiyor, ben bunu yapamam, yapmak da istemem."

"Ama Allah aşkına hangisi daha iyi?.. Oğlunu bırakmak mı, yoksa bu alçaltıcı durumu sürdürüp gitmek mi?.."

"Kimin için alçaltıcı durum?"

"Herkes için, hepsinden çok da senin için."

"Alçaltıcı diyorsun... Bunu söyleme. Bu kelimenin benim için bir anlamı yoktur."

Anna bunları titrek bir sesle söylemişti. Vronski'nin şimdi yalan söylemesini istemiyordu. Ona, yalnız onun aşkı kalmıştı, o da onu sevmek istiyordu.

"Seni sevdiğim günden beri benim için her şeyin değiştiğini anlaman gerek," diye sözlerini sürdürdü. "Benim için yalnız ve yalnız senin aşkın var. Bu aşk benim ise, kendimi öylesine yükseklerde, öylesine güçlü duyarım ki, hiçbir şey benim için küçültücü olamaz. Ben kendi durumumdan gurur duyuyorum. Çünkü... Çünkü..."

Anna, niçin gurur duyduğunu söyleyemedi. Utanç ve umutsuzluk gözyaşları sesini boğmuştu. Durakladı ve hıçkırmaya başladı.

Vronski de, boğazına doğru bir şeyin yükseldiğini, burnunu tırmaladığını ve hayatında ilk defa olarak ağlamak üzere olduğunu hissetti. Ona, özellikle böylesine dokunan şeyin ne olduğunu söyleyemezdi. Anna'ya acıyordu, ona yardım etmek gücünde olmadığını da hissediyordu. Bununla birlikte onun mutsuzluğuna kendisinin sebep olduğunu, kötü bir şey yaptığını da biliyordu.

Yavaşça:

"Boşanmanız mümkün değil mi acaba?" dedi.

Anna, cevap vermeyerek başını salladı.

"Böyle olmakla birlikte, acaba, oğlunuzu yanınıza alarak onu bırakamaz mısınız?"

Anna, kuru bir sesle:

"Evet, ama bütün bunlar ona bağlı," dedi. "Şimdi onun yanına gitmek zorundayım."

Önsezisi onu aldatmamıştı: Her şey eskisi gibi kalıyordu.

"Salı günü Petersburg'da olacağım, her şeyi kararlaştırırız."

Anna:

"Olur," dedi. "Artık bundan söz etmeyelim."

Anna'nın geri gönderdiği ve Vredé'nin bahçesinin parmaklığı önüne gelmesini tembih ettiği arabası gelmişti. Anna, Vronski ile vedalaştı ve evine gitti.

XXIII

PAZARTESİ günü, 2 Haziran Komisyonu'nun her zamanki toplantısı vardı. Aleksey Aleksandroviç toplantı salonuna girdi, her zamanki gibi komisyon üyeleri ve komisyon başkanıyla selamlaştı, yerine oturdu ve ellerini, hazırlanıp önüne konulmuş olan kâğıtların üzerine koydu. Bu kâğıtların arasında hem kendisine gerekli olan bilgiler, hem de yapmayı tasarladığı konuşmanın özeti vardı. Gerçi onun bilgiye ihtiyacı yoktu. Çünkü her şey hatırındaydı, söyleyeceklerini aklında bir defa daha tekrarlamayı gerekli görmüyordu. Zamanı gelince ve özellikle ilgisizmiş gibi bir eda takınmaya çalışan hasmının yüzünü karşısında görünce, sözlerin, şimdi hazırlayabileceğinden çok daha iyi bir şekilde ağzından kendiliğinden dökülеceğini biliyordu. Yapacağı konuşmanın özü öylesine önemliydi ki, her kelimesinin bir anlamı olacağını hissediyordu. Bununla birlikte, raporun okunmasını dinlerken, en masum, en saf halini takındı. Hiç kimse, önündeki beyaz kâğıdın iki kenarını uzun parmaklarıyla hafif hafif elleyen bu damarları şiş, beyaz ellere, biraz yana eğilmiş bu yorgun görünüşlü başa bakarak, şimdi bunun ağzından çıkacak sözlerin korkunç bir fırtına yaratacağını, komisyon üyelerini, birbirlerinin sözlerini keserek bağırıp çağırmaya, komisyon başkanını da, düzeni korumak isteğinde bulunmaya zorlayacağını düşünmemişti. Raporun okunması bittiği zaman, Aleksey Aleksandroviç, ince ve zayıf sesiyle, azınlıklar statüsü konusunda bazı kişisel görüşlerini belirtmek istediğini bildirdi. Bütün dikkatler ona çevrildi. Aleksey Aleksandroviç öksürdü, rakibine değil de, konuşmalarında her zaman yaptığı gibi, rastgele karşısında oturmakta olan ve komisyonda hiçbir zaman, hiçbir görüşü bulunmayan, kendi hâlinde bir ihtiyarcığa bakarak, görüşlerini açıklamaya başladı. İş, asıl ve can alıcı kanuna geldiği zaman, Aleksey Aleksandroviç'in düşmanı ayağa fırladı ve itiraz etmeye başladı. Komisyon üyesi olan ve iyice iğnelenen Stremov da kendini haklı göstermeye çalıştı. Genel olarak toplantı çok gürültülü oldu. Ama Aleksey Aleksandroviç büyük bir başarı sağladı, yaptığı teklif kabul edildi. Üç yeni komisyon kuruldu. Ertesi gün de, Petersburg'un belli çevrelerinde bu toplantıdan başka bir şey

konuşulmadı. Aleksey Aleksandroviç'in başarısı, kendi beklediğinden de büyük oldu.

Aleksey Aleksandroviç, ertesi salı sabahı uykudan uyanınca, büyük bir sevinçle dünkü zaferini hatırladı ve büro şefi, kendisine yaranmak için komisyon toplantısındaki olaylarla ilgili kulağına çalınan söylentiden söz edince, ilgisizmiş gibi görünmek istemesine rağmen, gülümsemekten kendini alamadı.

Büro şefiyle işe dalmış olan Aleksey Aleksandroviç, bugünün günlerden, Anna Karenina'nın dönmesi için ısrar ettiği, salı olduğunu büsbütün unutmuştu. Bir hizmetçi içeri girip de karısının geldiğini haber verdiği zaman, hem şaşırmış, hem bu olay kendisi için tatsız bir sürpriz olmuştu.

Anna, Petersburg'a sabahleyin erkenden geldi. Çektiği telgraf üzerine kendisine bir araba gönderilmişti. Bundan ötürü Aleksey Aleksandroviç'in onun geleceğini bilmesi gerekirdi. Ama Anna geldiği zaman, çıkıp onu karşılamadı. Anna, geldiğini kocasına haber vermelerini söyledi, dairesine çıktı ve onun gelişini bekleyerek eşyalarını yerleştirmeye koyuldu. Ama aradan bir saat geçmesine rağmen kocası görünmedi. Anna, bazı emirler vermek bahanesiyle yemek odasına çıktı. Kocası buraya gelir ümidiyle, mahsus, yüksek sesle konuştu. Ama kocası, çalışma odasının kapısına kadar gelerek büro şefini geçirdiği hâlde dışarı çıkmadı. Anna, alışıldığı üzere, kocasının yakında işine gideceğini biliyordu. Aralarındaki durumun açıklığa kavuşması için, işe gitmeden önce kocasını görmek istiyordu.

Salonu geçti, kararlı adımlarla kocasının çalışma odasına doğru yürüdü. Çalışma odasına girdiği zaman, kocası sırtında üniforması, herhâlde çıkmaya hazır bir hâlde, dirseklerini küçük bir masaya dayamış oturuyor, üzgün üzgün önüne bakıyordu. Anna kocasını, kocası onu görmeden önce gördü ve kendisini düşündüğünü anladı.

Aleksey Aleksandroviç karısını görünce kalkmak istedi, vazgeçti, kızardı (Anna onun bu hâlini şimdiye kadar hiç görmemişti), hızla yerinden kalktı ve karısının gözlerine değil de, daha yukarılara, alnına, saçlarına bakarak ona doğru yürüdü. Yanına gelince elinden tuttu ve oturmasını rica etti. Kendisi de Anna'nın yanına otururken:

"Geldiğinize çok sevindim," dedi.

Herhâlde karısına bir şeyler söylemek istiyordu, ama kekeleyerek sustu. Birkaç sefer söze başlamak istediyse de durakladı.

Anna bu görüşmeye hazırlanırken, kocasını küçümsemeye ve suçlamaya karar verdiği hâlde, ne söyleyeceğini bilemiyor, ona acıyordu. Böylece susmaları bir hayli uzun sürdü.

Nihayet Aleksey Aleksandroviç:

"Seryoja iyi mi?.." diye sordu ve karşılık beklemeden, "Bugün öğle yemeğini evde yemeyeceğim," diye ekledi. "Hemen şimdi dışarı gitmem gerek."

Anna:

"Ben Moskova'ya gitmek istiyordum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

"Hayır, gelmekle çok, çok iyi ettiniz," dedi ve yine sustu.

Anna, kocasının söze başlamak gücünde olmadığını görünce, ona bakarak ve kocasının, saçlarına takılan ısrarlı bakışları karşısında gözlerini indirmeyerek:

"Aleksey Aleksandroviç," dedi, "ben suçlu bir kadınım, ben kötü bir kadınım, ama nasıldıysam yine öyleyim, size geçen sefer söylediğim gibiyim. Hiçbir şeyi değiştiremeyeceğimi size söylemeye geldim."

Aleksey Aleksandroviç, doğrudan doğruya Anna'nın gözlerinin içine hınçla bakarak, birdenbire kesin bir eda ile:

"Bunu size sormadım," dedi. "Zaten böyle olacağını tahmin ediyordum."

Herhâlde öfkenin etkisiyle olsa gerek, yine bütün yeteneklerini elde etmişti. Sert ve incecik bir sesle sözlerine devam etti:

"O zaman size söylediğim ve yazdığım gibi, şimdi de tekrarlıyorum: Ben, bunu bilmek zorunda değilim, bunu bilmezlikten geliyorum. Bütün kadınlar böyle hoş bir haberi kocalarına yetiştirmek için acele etmekte sizin kadar iyi değillerdir." Aleksey Aleksandroviç özellikle "hoş" sözcüğü üzerinde vurgu yapmıştı. "Herkes bunu bilmediği, adım lekelenmediği sürece ben bunu bilmezlikten geleceğim. İşte sadece bunun için size önceden haber veriyorum: Aramızdaki ilişki her zaman nasıldıysa öyle kalmak zorundadır.

Ancak şerefinize *gölge düşürecek* olursanız, ben de şerefimi korumak için tedbir almak zorunda kalacağım...”

Anna, kocasına korka korka bakarak, ürkek bir sesle:

“Ama ilişkimiz eskisi gibi kalamaz,” dedi.

Yine onun ölçülü davranışlarını görünce, keskin, çocuksu ve alaycı sesini işitince, kocasına karşı duyduğu tiksinti, az önce kendisinde uyanan acıma duygusunu yok etti. Anna ondan sadece korkuyordu. Ama ne olursa olsun durumunu açıklığa kavuşturmak istiyordu.

“Sizin karınız olamam, ne zaman ben...” diye söze başlayacak oldu.

Aleksey Aleksandroviç kötü ve soğuk bir gülüşle onun sözünü kesti:

“Seçtiğiniz yaşama biçimi, herhâlde, anlayışınız üzerinde de etki yapmış olacak. Ben, onu da bunu da eş sayıyor veya küçümsüyorum... Geçmişinize saygı besliyor, sözlerimi yorumlayışınızdan uzak kaldığım bugünkü hâlinizi de küçümsüyorum.”

Anna içini çekti ve başını önüne eğdi. Aleksey Aleksandroviç, gittikçe ateşlenerek sözlerine devam etti.

“Zaten, kocasına onu aldattığını açıkça söyleyecek kadar serbest olan ve bunda ayıplanacak hiçbir şey görmeyen sizin gibi bir kadının, kocasına karşı karılık ödevini yapmaktan utanç duymasını bir türlü anlamıyorum doğrusu.”

“Aleksey Aleksandroviç! Benden ne istiyorsunuz?..”

“Bu adamı burada görmek istemiyorum, *başkalarının* ya da *hizmetçilerimizin* sizi suçlamalarına imkân *vermeyecek* bir biçimde davranmanızı istiyorum. Onu görmemenizi istiyorum. Yanılmıyorsam, bu pek fazla bir şey değil. Buna karşılık, ödevlerini yerine getirmediğiniz hâlde, namuslu bir kadının haklarından yararlanmış olacaksınız!.. İşte, size söyleyeceklerimin hepsi bu kadardır. Şimdi ben gitmek zorundayım. Öğle yemeğini evde yemeyeceğim.”

Ayağa kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Anna da kalktı. Aleksey Aleksandroviç, hiçbir şey söylemeden karısını selamladı ve dışarı çıkması için ona yol verdi.

XXIV

LEVİN'İN kuru ot yığını üzerinde geçirdiği gece, onun hesabına boşa gitmemişti: İdare ettiği çiftlik işleri ona tiksinti vermiş, onun için bütün çekiciliğini kaybetmişti. Ürünün çok iyi olmasına rağmen, hiçbir zaman bu yılki kadar çok başarısızlık, kendisiyle köylüler arasında böylesine düşmanca ilişkiler olmamıştı ya da ona öyle gelmişti. Bu başarısızlıkların ve düşmanlıkların sebebini şimdi çok iyi anlamış bulunuyordu. Çayır biçmede duyduğu güzellik, köylülerle yakınlaşmasını sağlamıştı. Köylülere, onların yaşantısına duyduğu imrenme, bu gece artık bir hayal olmaktan çıkarak bir niyet haline gelen o yaşantıya girme isteği ve bu isteği gerçekleştirmenin ayrıntıları üzerinde uzun uzun düşünmeler... Bütün bunlar, çiftlik işleri üzerine görüşlerini öylesine değiştirmişti ki, artık çiftlik işlerini asla eskisi kadar ilgi çekici bulamıyor, bütün bu işlerin temeli olan işçilerle ilişkilerinin tatsızlığını görmezlikten gelemiyordu. Pava gibi, cinsleri iyileştirilmiş ineklerden meydana getirilmiş inek sürüsü, baştan başa gübrelenmiş, pulluklarla sürülmüş topraklar, çubuklarla çevrilmiş, birbirine eşit büyüklükte dokuz tarla, gübre ile derin sürülmüş doksan hektar toprak, tohum ekme makineleri vs. Bunları yalnız kendisi yapsaydı ya da kendisine sempatisi olan arkadaşlarıyla birlikte yapsaydı, bütün bunlar çok güzel şeylerdi. Ama o, idare etmekte olduğu bu işletmenin (köy ekonomisi ile ilgili olarak yazmakta olduğu ve bu ekonomide en önemli faktörün işçi olduğunu ileri sürdüğü eser üzerindeki çalışmaların bu konuda ona çok yardımı dokunmuştu) kendisi ile işçileri arasında şiddetli bir savaştan başka bir şey olmadığını şimdi çok açık görüyordu. Bu savaşta bir yanda, kendi yanında, her şey en iyi kabul edilen örnek bir düzen üzerine kurmak için harcanan bitmez tükenmez bir çaba, karşı yanda ise, alışılagelen düzene bağlılık vardı. Kendisinin büyük bir çaba harcadığı, karşı tarafın ise hiçbir çaba harcamadığı, hatta bir iddia taşımadığı bu savaşta, işletmenin hiçbir şey kazanmadığını ve en iyi araçların, en iyi sürülerin ve toprakların boşuna ziyan olduğunu görüyordu. En önemlisi, bu işe harcanmış olan enerji boşa gitmekle kalmıyor, işletmesinin

kendisi için anlamı meydana çıktıktan sonra, harcadığı enerjinin amacının da yakışıksız olduğunu duymazlık edemiyordu. Aslında bu savaşın niteliği neydi? Levin, her kuruşu üzerinde duruyordu; başka türlü de edemezdi. Çünkü ipleri gevşettiği an, işçilerinin parasını veremeyecek bir duruma düşerdi. İşçileri ise sadece rahat ve keyiflerince, yani alıştıkları gibi çalışmak düzenini savunuyorlardı. Levin'in çıkarı, her işçinin elden geldiğince fazla çalışmasında, dalga geçmemesinde, tınaz makinesini, harman makinesini, atla çekilen tırmığı kırmamasında, yaptığı işi etraflıca düşünmesindeydi. İşçi ise, elden geldiğince dinlenerek, rahat ve en önemlisi kaygısızca, umursamazlık içinde, düşünmeden çalışmak isteğindeydi. Bu yaz Levin, adım başı bunu görmüştü. Bir gün işçilerini, otların ve pelin otlarının kapladığı kötü topraklardaki, tohumluğa elverişli olmayan yoncaları biçmeye gönderiyordu. İşçiler, kâhyanın böyle emir verdiğini ileri sürerek, tohumluk için ayrılan en iyi yoncaları biçiyor ve bundan çok güzel kuru ot elde edileceğini söyleyerek onu avutmaya kalkışıyorlardı. Ama Levin bu işin, bu topraklardaki yoncaların daha kolay biçilmesinden ileri geldiğini biliyordu. Bir başka gün kalkıp onlara bir ot kurutma makinesi gönderiyordu. Hemen daha ilk anda bunu kırıyorlardı. Çünkü tepesinde dönüp duran pervanelerin altında, arabacı yerinde oturmak mujiğin hoşuna gitmiyordu. Sonra da Levin'e dönüp: "Tatlı canınızı sıkmayınız bey, kadınlar bu işi daha iyi becerir," diyorlardı. Bıçağı indirmeyi akıl etmedikleri için pullukları işe yaramaz buluyor, hem beygiri, hem kendilerini yoruyor, toprağı da berbat ediyorlardı. Üstelik Levin'den de sakin olmasını rica ediyorlardı. İşçilerden hiçbiri gece bekçisi olmak istemediği için, atların buğday tarlasına girmesine sebep olmuşlardı. Bunu yapmamaları emredildiği hâlde, işçiler ağılda gece nöbeti tutuyorlardı. Bütün gün çalışıp yorulan Vanka, nöbetinde uyuyakalmış, kendisinin suçlu olduğuna yeminler ederek: "Artık siz bilirsiniz," deyip işin içinden çıkmıştı. Su içirmeden yonca tarlasına saldıkları için en iyi üç dananın telef olmasına sebep olmuşlar ve yoncadan çatladıklarına bir türlü inanmak istememişlerdi. Avuntu olarak da, komşunun yüz on iki baş hayvanının üç gün içinde ölüp gittiğini anlatmışlardı. Bütün bunlar Levin'e ya

da onun çiftliğine bir kötülük olsun diye yapılmıyordu. Tam tersine Levin, işçilerinin kendisini sevdiğini, alçakgönüllü bir bey (bu onların en büyük övgüsüydü) olarak saydıklarını biliyordu. Bütün bunlar, işçilerin neşeli, kaygısızca çalışma isteklerinden doğuyordu. Onun çıkarları işçilere yabancı ve anlaşılmaz gelmekle kalmıyor, ama onların haklı çıkarlarıyla kaçınılmaz olarak çelişiyordu. Levin çoktandır işletmesine olan tutumundan bir hoşnutsuzluk duyuyordu. Kayığının su aldığını görüyor ama belki de mahsus, kendini kandırmak için, su alan deliği aramıyor ve bulmuyordu. Ama artık şimdi kendini daha fazla aldatamazdı. İdare ettiği çiftliği ilgi çekici bulmamakla kalmıyor, onu iğrenç de buluyordu. Artık bundan böyle bu işle uğraşamazdı.

Üstelik, görmek istediği hâlde göremediği Kiti Sçerbatskaya'nın kendisinden otuz verst ötede bulunuşu da buna ekleniyordu. Levin, Darya Aleksandrovna Oblonskaya'yı ziyaret ettiği zaman, Dolli, Levin'in Kiti'ye yaptığı evlilik teklifini tekrarlaması için onu evine davet etmiş, Kiti'nin bu sefer bu teklifi kabul edeceğini ona çıtlatmıştı. Levin, Kiti'yi gördüğü zaman, onu sevmekten vazgeçmemiş olduğunu anladı. Ama Kiti'nin orada olduğunu bile bile, Oblonski'lere gidemezdi. Levin'in Kiti'ye evlilik teklifinde bulunması, onun da bunu reddetmiş olması, aralarına aşılmaz bir engel koymuştu. Levin kendi kendine: 'İstediği kişinin karısı olamadığı için –sadece bu sebepten ötürü– ben ona karım olmasını teklif edemem,' diye düşünüyor ve bu düşünce onda kıza karşı bir soğukluk ve düşmanca duygular yaratıyordu. 'Bir sitem duygusu beslemeden onunla konuşmak, kızmadan ona bakmak gücünde değilim ve bu yüzden kız, gerektiği üzere, daha çok benden nefret etmeye başlayacaktır. Darya Aleksandrovna'nın bana söylediği şeylerden sonra, şimdi kalkıp onlara nasıl gidebilirim? Hem, onun bana söylediklerini bildiğimi belli etmemem elde mi? Ben, yüce gönüllükle, onu bağışlamaya, onu affetmeye gideceğim!.. Ben, affeden, onun aşkına layık görünen bir insan pozunda karşısına çıkacağım!.. Darya Aleksandrovna bana bunu ne diye söyledi? Bir rastlantı ile onu görebilirdim, o zaman her şey kendi kendine olup biterdi. Ama şimdi bu mümkün değil, hayır mümkün değil!'

Darya Aleksandrovna bir gün ona bir mektup göndererek, Kiti için bir kadın eyeri rica etti. Dolli mektubunda: "Sizde böyle bir eyer olduğunu söylediler, bunu kendinizin getireceğini umarım," diyordu.

Artık bu kadarına da katlanamazdı. Akıllı, ince bir kadın, kız kardeşini nasıl böyle alçaltabilirdi. Oturup belki de on mektup yazdı, ama hepsini yırtıp attı, eyeri de hiçbir cevap yazmadan gönderdi. Geleceğini yazamazdı, çünkü gidemezdi. Bir engel yüzünden ya da bir başka yere gideceği için gelemeyeceğini de yazamazdı, çünkü bu daha da kötüydü. Eyeri hiçbir cevap yazmadan gönderdi ve çok ayıp ettiği düşüncesiyle, hemen ertesi gün, bıkkınlık getirdiği çiftliğinin idaresini kâhyasına bırakarak, uzak ilçelerden birinde bulunan dostu Sviyajski'ye gitti. Dostunun bulunduğu yerin çevresinde çok güzel çulluk bataklıkları vardı. Dostu, geçenlerde kendisine yazdığı mektupta, eski vaadini hatırlatarak gelmesini rica ediyordu.

Surovski ilçesinde bulunan çulluk bataklıkları, çoktandır Levin'in iştahını kabartıyordu. Ama Levin, oraya gidişini çiftlik işleri yüzünden, boyuna erteliyordu. Şimdi ise hem Şçerbatski'lerin komşuluğundan, hem de, en önemlisi, çiftlik işlerinden kaçmaktan ve bütün acılarında onun için en büyük avuntu kaynağı olan ava gidiyor olmaktan, özellikle büyük bir sevinç duyuyordu.

XXV

SUROVSKİ ilçesine ne tren, ne de posta arabası gidiyordu. Levin kendi hayvanlarının koşulu olduğu bir tarantasla yola çıktı. Yarı yolda, hayvanlarına yem vermek için zengin bir köylünün evinde mola verdi. Dazlak kafalı, yanaklarına rastlayan yerleri ağarmış, geniş, kızıl sakallı, dinç görünüşlü ihtiyar köylü, avlu kapısını açtı, arabaya yol vermek için kapı pervazına yaslandı. Köylü, arabacıya, yanık kütüklerin bulunduğu büyük, temiz, derli toplu avludaki çardağın altında yer gösterdikten sonra Levin'den odaya girmesini rica etti. Temiz giyimli genç bir köylü karısı, çıplak ayaklarında lastikler, yere eğilmiş, yeni antrenin tahtalarını siliyordu. Kadın, Levin'in arkasından içeri giren köpekten korkup bir

çığlık attı. Ama köpeğin ısırmadığını görünce, kendi korkaklığına gülmeye başladı. Kadın, kolu sıvalı eliyle, Levin'e odanın kapısını gösterdikten sonra, yine iki büklüm olarak güzel yüzünü sakladı ve tahtaları silmeye devam etti. Bu arada misafire:

"Semaveri hazırlayayım mı?" diye sordu.

"Evet, lütfen."

Bir Hollanda sobasının bulunduğu oda büyüktü ve bir bölme ile ikiye ayrılmıştı. Kutsal resimlerin altında, renkli resimlerle süslü bir masa, kanepe ve iki sandalye vardı. Kapının yanında, içi kap kacak dolu küçük bir dolap bulunuyordu. Panjurlar kapalıydı, sinek de azdı. Oda öylesine temizdi ki Levin, yol boyunca bataklıklara girip çıkan Laska'nın ortalığı kirletmemesi için, onu kapının önünde bir köşeye oturttu. Levin, odayı gözden geçirdikten sonra arka avluya çıktı. Ayaklarında lastik bulunan güzel ve genç köylü karısı, omzundaki sırığa asılı boş kovaları sallayarak, kuyudan su almak için önünden koşup gitti. İhtiyar köylü, neşeli neşeli kadına söylendi:

"Daha çabuk, daha çabuk!.."

Sonra Levin'e yaklaştı, sahanlığın korkuluğuna dirseklerini dayayarak tatlı gevezeliğe başladı:

"Efendimiz, herhâlde Nikolay İvanoviç Sviyajski'ye gidiyorsunuzdur?.. O da ara sıra bize uğrar."

İhtiyarın, Sviyajski ile kurduğu dostluk üzerine anlattıklarının ortasında kapı yine gıcırdadı, sapanlarıyla, tırmıklarıyla tarladan dönmekte olan işçiler, avludan içeri girdi. Sapanlara ve tırmıklara koşulan atlar besili ve iriydi. İşçiler herhâlde ailedendi; ikisi gençti, arkalarında basma gömlekler, başlarında kasket vardı. Öteki ikisi ise gündelikçiydi, ev dokuması kendir gömlek giymişlerdi. Bunlardan biri ihtiyar, öteki gençti. Sahanlıktan ayrılan ihtiyar, hayvanlara yanaştı ve koşumlarını çıkarmaya koyuldu.

Levin:

"Nereyi sürdünüz?" diye sordu.

"Patates tarlasını. Küçücük bir toprak parçasını kiraladık... Hey, Fedot, beygiri salıverme, yalağın yanına bırak, bir başkasını koşarız."

Herhâlde ihtiyarın oğlu olması gereken, boyca daha uzun, gürbüz delikanlı:

"Baba, saban demirini almalarını emretmiştim, getirdiler mi?" diye sordu.

Koşumları değirmi bir hâle getirerek atan ihtiyar:

"Kızağın içinde," diye cevap verdi. "Onlar yemek yiyinceye kadar sen onu bir yoluna koy!"

Güzel köylü kadını, omuzlarını aşağı çeken su dolu kovalarla sofaya girdi. Genç, güzel, orta yaşlı, ihtiyar, çirkin, çocuklu, çocuksuz bazı başka köylü kadınları da bir yerlerden ortaya çıktı.

Semaver sesler çıkarmaya başladı. Hayvanlarını çözmüş olan işçiler ve aile halkı öğle yemeğine gitti. Arabasından yiyeceğini getiren Levin, ihtiyarı birlikte çay içmeye çağırdı.

Bu daveti memnunlukla karşıladığı apaçık olan ihtiyar:

"Şimdi içtik, ama işte, haydi, size arkadaşlık ederim," dedi.

Çay içerlerken Levin, ihtiyarın işlerinin bütün hikâyesini öğrendi. İhtiyar on yıl önce, çiftlik sahibi bir kadından yüz yirmi desyatin toprak kiralamış, geçen yıl da bu toprağı satın almıştı. Bu arada komşu bir çiftlik sahibinden üç yüz desyatin toprak daha kiralamış, bu toprağın küçük bir bölümünü, en kötü parçasını kiraya veriyor, kırk desyatinlik bir bölümünü de, kendi ailesiyle ve iki ırgatla, tarla olarak ekip biçiyormuş. İhtiyar, işlerinin iyi gitmediğinden yakınıyordu. Ama Levin, ihtiyarın sadece söz gelişi yakındığını, işlerinin iyi gittiğini anlamıştı. Eğer işleri kötü gitseydi desyatini yüz beş rubleden toprak satın almaz, üç oğlu ile yeğenini evlendirmez, yangınlardan sonra iki sefer, birbirinden güzel evler yapmazdı. İhtiyarın yakınmasına rağmen, hâli vaktinin yerinde oluşundan, oğullarından, yeğenlerinden, gelinlerinden, atlarından, ineklerinden ve özellikle böyle bir işletmeye sahip oluşundan, haklı olarak gurur duyduğu görülüyordu. Levin ihtiyarla yaptığı konuşmadan, onun teknik yeniliklere karşı olmadığını anladı. İhtiyar, özellikle pek çok patates ekmişti. Levin, ihtiyarın patateslerinin çoktan çiçek açtığını, hatta etlenmeye bile başladığını geçerken görmüştü. Oysa kendi patatesleri yeni yeni çiçek açıyordu. Patates tarlasını da, bir derebeyinden aldığı pullukla sürmüştü. İhtiyar buğday da ekiyor-

du. Levin'in gördüğü küçük bir ayrıntı, onu çok şaşırtmıştı: İhtiyar, verimini arttırmak ve güçlendirmek için çavdarı seyrekleştiriyor, yolduğu çavdarları atlarına yediriyordu. Bu çok güzel besinin ziyan olduğunu gören Levin birçok sefer bunu toplamak istemiş, ama hiçbir zaman yapamamıştı. İhtiyar ise, bunu yapmayı başarmıştı ve bu besini öve öve göklere çıkarıyordu.

"Kadınların işi ne?.." dedi. "Kucak kucak yola çıkarıyorlar, araba da gelip alıyor."

Levin ihtiyara bir bardak çay uzatarak:

"Biz çiftlik sahipleri, işçilerle işlerimizi hiç de iyi yürütemiyoruz," dedi.

İhtiyar, kendisine uzatılan çayı alarak:

"Sağ ol!" dedi. Ama daha önce kendisinin dişleyip bıraktığı bir topak şekeri işaret ederek şekeri geri çevirirken, sözlerini sürdürdü: "İşçilerle işlerin başarıldığı nerede görülmüştür? Onlarla iş yapmak yıkımdır. İşte mesela Sviyajski'yi alalım. Onun toprağını hepimiz biliriz, lokum gibidir. Ama iyi bir ürün aldığı görülmemiştir. Hep ilgisizlik."

"Ama sen işçilerini çok iyi idare ediyorsun işte?.."

"Bizimkisi köylü işidir. Her işi kendimiz yaparız. İşçi kötü çalışıyorsa, hemen kapı dışarı eder, kendi gücümüzle kendi işimizi görürüz."

İçeri giren lastikli köylü kadını:

"Baba," dedi, "Finogen katran istiyor."

İhtiyar kalkarak:

"Ya, böyle efendimiz," dedi ve uzun uzun istavroz çıkardı, Levin'e teşekkür ederek dışarı çıktı.

Levin, arabacısını çağırmak için köylülerin oturduğu odaya girince, bu ailenin bütün erkeklerini masa başında gördü. Kadınlar ayakta iş görüyorlardı. İhtiyarın oğlu olan genç ve gürbüz delikanlı, ağzı dolu olarak gülünç bir şeyler anlatıyor, herkes, özellikle tasa çorba doldurmakta olan ayakları lastikli kadın, bu sözlere kahkaha ile gülüyordu.

Bu köylü evinin Levin üzerinde iyi bir izlenim bırakmasında, ayağı lastikli bu köylü kadının güzel yüzünün çok etkisi bulundu-

ğu kuvvetli bir ihtimaldir. Bu izlenim öylesine güçlüydü ki Levin, bunun etkisinden hiçbir zaman kurtulamadı. Âdeta bu izlenime özel bir dikkat harcaması gerekiyormuş gibi, ihtiyarın evinden Sviyajski'ye gidinceye kadar bütün yol boyunca hep bu evi hatırladı.

XXVI

SVİYAJSKİ kendi ilçesinin başkanıydı. Levin'den beş yaş büyük olup çoktandır evliydi. Levin'e çok sempatik gelen genç baldızı da onunla birlikte oturuyordu. Levin, Sviyajski ile karısının bu kızı kendisine vermeyi çok istediklerini biliyordu. Evlilik çağında bulunan delikanlılar bunu nasıl her zaman biliyorlarsa, o da hiçbir zaman, hiç kimseye söylemek cesaretini göstermemekle birlikte, kesin olarak bunu biliyordu. Evlenmek istemesine ve bu çok cici kızın, bütün belirtilere göre, çok iyi bir eş olacağını düşünmesine rağmen, Kiti Şçerbatskaya'ya âşık olmasa bile bu kızla evlenmenin, onun için havada uçmak kadar imkânsız olduğunu da biliyordu. Bunu bilmesi, Sviyajski'ye gitmekten duymayı umduğu sevinci de zehirlemekteydi.

Levin, Sviyajski'den kendisini avlanmaya çağıran bir mektup alınca, hemen bunu düşündü. Ama buna rağmen, Sviyasjki'nin kendisi ile ilgili niyetleri hiçbir temele dayanmayan kuru bir tahminden başka bir şey olmadığından, ne olursa olsun oraya gitmeye karar verdi. Bunun dışında en gizli duygularını denemeyi, bu kıza karşı olan durumunu tekrar değerlendirmeyi de istiyordu. Sviyajski'lerin ev hayatı çok hoştu; Levin için her zaman enteresan olan Sviyajski'nin kendisi de, Levin'in bildiği yerel idare adamlarının en iyi örneklerinden biriydi.

Sviyajski, Levin'in her zaman şaştığı adamlardan biriydi. Hiçbir zaman bağımsız olmamakla birlikte çok tutarlı olan düşünceleri kendi yönünde akıp giderken; çok belirli ve kesin olan yaşantısı da, bir başına ve çoğu zaman düşünceleriyle tam bir çelişki hâlinde tamamıyla bağımsız olarak akıp gidiyordu. Sviyajski çok liberal bir kişiydi. Soyluluğu küçümser, soylulardan çoğunu, korkaklıklarından ötürü kendilerini belli etmeyen, toprak köleliği düzeninin taraftarı sayardı. Rusya'yı, Osmanlı İmparatorluğu gibi mahvolmuş bir ülke,

Rus hükümetini de, davranışları ciddi bir eleştiriye bile değmeyen kötü bir hükümet sayardı. Bununla birlikte, kendisi soyluların örnek başkanıydı ve bu görevini gereğince yapar, sokağa çıkarken her zaman önü kokartlı ve kırmızı kenarlı şapka giyerdi. Ona göre insan ancak, kendisinin ilk fırsatta gidip kaldığı Avrupa'da yaşayabilirdi. Ama bu onun Rusya'da çok karmaşık ve kusursuz bir işletme sahibi olmasına, büyük bir ilgiyle her şeyi izlemesine ve bütün olup bitenleri bilmesine hiç de engel olmazdı. Rus mujiğini maymundan insana geçiş aşamasında sayar, bununla birlikte Zemstvo seçimlerinde, herkesten önce ve seve seve mujiklerin elini sıkar ve onların görüşlerini dinlerdi. Ne şeytana, ne de Allah'a inanırdı, ama din adamlarının yaşama şartlarının iyileştirilmesi ve köy ruhani dairelerinin azaltılması sorunlarıyla çok yakından ilgilenir, özellikle kilisenin kendi köy sınırları içinde kalmasına çok çalışırdı.

Kadın meselesinde, kadınların katıksız özgürlüğünü savunan, özellikle kadınlara çalışma hakkı tanıyan aşırı akımlardan yanaydı. Ama kendi ev hayatında öyle bir asayiş sürüyordu ki, herkes bunların çocuksuz, dırıltısız, düzenli aile yaşamlarını zevkle seyrediyordu. Sviyajski kendi karısına öyle bir yaşayış düzeni kurmuştu ki kadın, kocasıyla ortak yaşantılarında, vakitlerini nasıl daha iyi ve daha neşeli geçirebileceklerini düzenlemekten başka hiçbir şey yapmıyor ve yapamıyordu.

Eğer Levin'in insanları en iyi yanlarından görme özelliği olmasaydı, Sviyajski'nin karakteri onun için bir zorluk, bir mesele teşkil etmez, kendi kendine, 'Budala ya da alçak adam,' deyip işin içinden çıkardı. Ama ona *budala* diyemezdi. Çünkü Sviyajski, hiç şüphe yok ki, yalnız çok akıllı bir adam olmakla kalmıyordu, aynı zamanda çok bilgili bir adamdı ve bu bilgisini, olağanüstü denecek kadar sade bir biçimde taşıyordu. Onun bilmediği hiçbir konu yoktu. Ama o bilgisini ancak bunu göstermek için bir zorunluluk duyduğu zaman gösterirdi. Sviyajski'nin alçak olduğunu söylemek Levin için daha da zordu. Çünkü Sviyajski, kendisini çevreleyenlerin büyük değer verdikleri işi, neşe ve canlılıkla, sürekli olarak yapan, kuşkusuzca namuslu, iyi yürekli, akıllı bir adamdı. Ve herhâlde, hiçbir zaman bilerek kötü bir şey yapmaz, yapamazdı.

Levin boşuna onu anlamaya çalışır ama anlamazdı. Her zaman ona ve onun hayatına canlı bir bilmece gibi bakardı. İlişkileri dostçaydı. Bunun için Levin, Sviyajski'yi anlamaya çalışmak, onun hayat üzerine olan temel görüşlerini kavramak hakkını kendinde görüyordu. Ama bu her zaman boş bir çaba olarak kaldı. Levin, Sviyajski'nin, kapıları herkese açık olan ruhunun bekleme odasından daha ötelere sokulmak denemesinde bulunduğu her seferinde, Sviyajski'nin hafifçe şaşırdığını görürdü. Bu anlarda bakışlarında, âdeta Levin'in onu yakalayacağından korkmuş gibi güç fark edilir bir korku belirir ve o, babacan, neşeli bir davranışla karşı koyardı.

Şimdi işinde hayal kırıklığına uğradıktan sonra, Sviyajski'yi ziyaret etmek, Levin'in özellikle hoşuna gitmişti. Bu mutlu, kendilerinden, bütün güvercinlerinden, onların düzenli yuvalarından böylesine memnun insanların görünüşlerinin kendi üzerinde neşeli bir etki yapması bir yana, yaşantısından böylesine hoşnutsuzluk duyan Levin, şimdi Sviyasjki'nin hayatında ona açıklık, belirlilik ve neşe veren sırrını öğrenmek de istiyordu. Bundan başka Levin Sviyajski'de, komşu derebeylerini göreceğini de biliyordu. Onlarla, nedense bayağı sayılmaya alışılmış olduğunu bildiği, ama şimdi kendisinin biricik önemli konu olarak gördüğü ürün, işçi kiralama ve buna benzer ekonomik konular üzerine konuşmak, onların konuştuklarını dinlemek onu çok ilgilendiriyordu. Levin aklından şunları geçiriyordu: 'Bu belki de toprak köleliği düzeninde önemli değildi ya da İngiltere'de önemli değildir. Her iki durumda da koşullar kesin olarak belirtilmiştir. Ama şimdi, her şeyin altüst olduğu ve her şeyin yeniden bir biçim almakta olduğu bizde, bu koşulların nasıl yerleşeceği, Rusya'nın biricik önemli sorunudur.'

Av partisi, Levin'in tahmin ettiğinden de kötü geçti. Bataklık kurumuştu. Çulluk hemen hemen yok gibiydi. Bütün gün taban tepmiş, ancak üç tane vurabilmişti. Ama buna karşılık avdan, her zamanki gibi, iyi bir iştahla, çok iyi bir ruh hâli ile ve her güçlü beden hareketinden sonra her zaman duyduğu bir zihin açıklığı ile dönmüştü. Avda hiçbir şey düşünmediğini sandığı anlarda, zaman zaman yine ailesiyle birlikte ihtiyar köylüyü hatırlıyor, bu izlenim,

yalnız kendisine dikkat edilmesini değil, bununla bağlı bir şeylerin çözümlenmesini de istiyordu.

Akşamleyin, çay masası başında, bir vasilik işiyle ilgili olarak gelmiş bulunan iki büyük çiftlik sahibinin katıldığı, Levin'in de beklemekte olduğu, çok dikkate değer bir konuşma kapısı açıldı.

Levin, çay masası başında, Sviyajski'nin karısının yanına oturmuştu. Gerek onunla, gerek karşısına oturmuş olan, kadının kız kardeşiyle konuşmak zorundaydı. Sviyajski'nin karısı, çukurcuklarla ve gülücüklerle pırıldayan değirmi yüzlü, orta boylu, sarışın bir kadındı. Levin, kocasının kişiliğinde saklı olan, kendisi için çok önemli bilmeceyi, karısının ağzını arayarak çözmeye çalıştı. Ama Levin, tam bir düşünce özgürlüğüne sahip değildi, çünkü ona acı verecek kadar zor bir durumda bulunuyordu. Levin'in kendisine acı verecek kadar zor bir durumda bulunması, karşısında oturmakta olan genç kızın sırtında, özellikle Levin için giymiş olduğu izlenimini veren trapez biçimi çok açık yakalı özel bir rop bulunmasından ileri geliyordu. Bu dört köşe dekolte, göğsün çok beyaz olmasına rağmen ya da özellikle çok beyaz olmasından ötürü, Levin'in düşüncelerini tamamıyla felce uğratıyordu. Bu dekoltenin kendisi için yapıldığını, herhâlde yanlış olarak düşünen Levin, buna bakmaya hakkı olmadığını sanıyor ve bakmamaya çalışıyordu. O sadece, bu dekoltenin yapılmış olmasından kendisini suçlu hissediyordu. Levin birilerini aldattığını, bir şeyler açıklamak gerektiğini sanıyor, ama bunu açıklamak asla elinde olmadığı için durmadan kızarıyor, sıkılıyor ve kendini güç bir durumda hissediyordu. Levin'in bu sıkılganlığı güzel baldıza da bulaşıyordu. Ama bunun farkında değilmiş gibi görünen Sviyajski'nin karısı, mahsus, kız kardeşini de bu konuşmaya sürüklüyordu. Kadın, daha önce başlamış olduğu konuşmasını sürdürüyordu:

"Bütün Rus sorunlarının kocamı ilgilendiremeyeceğini söylüyorsunuz!.. Tam tersine, kocam Avrupa'da bulunmaktan mutluluk duyar, ama bu mutluluğu hiçbir zaman buradaki mutluluğunun yerini tutamaz. Burada kendini, kendi ortamında hisseder. Bir yığın işi var, ama o, her biriyle ilgilenebilecek nitelikte olan bir adamdır. Sahi, okulumuzu gördünüz mü?.."

"Gördüm... Şu, sarmaşıkla sarılı küçük ev değil mi?.."

Kız kardeşini göstererek:

"Evet," dedi. "Bu Nastya'nın eseridir."

Levin, dekolteden öteye bakmaya çalışarak, ama o yanda nereye bakarsa baksın, dekolteyi göreceğini hissederek:

"Siz kendiniz mi okutuyorsunuz?.." diye sordu.

"Evet, kendim okutuyordum, şimdi de okutuyorum, ama çok iyi bir kadın öğretmenimiz de var, beden eğitimi dersini de biz koydurduk."

Levin, nezaketsizlik ettiğini hissetmekle birlikte, bu konuşmayı daha fazla sürdürmek gücünde olmadığını anladı, kızararak ayağa kalktı:

"Hayır, teşekkür ederim, artık çay içmeyeceğim," dedi. "Çok dikkate değer bir konuşma kulağıma çalındı," diye ekledi ve ev sahibinin, iki toprak sahibi misafiriyle birlikte oturmakta olduğu masanın öteki ucuna gitti.

Sviyajski, yanlamasına oturmuştu. Masaya dayadığı eliyle çay bardağını döndürüp duruyordu. Öteki eliyle de, bir yumruk hâline getirdiği sakalını âdeta kokluyormuş gibi, burnuna doğru kaldırıp indiriyordu. Siyah, parlak gözleriyle dosdoğru, kır bıyıklı, hırslı toprak sahibine bakıyordu; herhâlde onun sözlerini eğlenceli bulmuş olacaktı. Toprak sahibi halktan yakınıyordu. Levin, Sviyajski'nin toprak sahibinin şikâyetlerine, onun sözlerinin bütün anlamını çürütmeye elverişli bir karşılık verebilecek durumda olduğunu, ama mevkii gereğince bu karşılığı veremediğini ve toprak sahibinin gülünç sözlerini hoşgörü ile dinlediğini açıkça görüyordu.

Kır bıyıklı büyük toprak sahibi, herhâlde, toprak köleliği düzeninin kaşarlanmış taraftarı, köyde doğup büyümüş, tarım işlerine tutkun bir kişi olmalıydı. Levin bunu onun elbiselerinden, herhâlde giymeye pek de alışık olmadığı modası geçmiş, yıpranmış redingotundan, çatık kaşlarının örttüğü zeki gözlerinden, düzgün Rusçasından, herhâlde uzun bir alışkanlığın sonucu olan emredici tonundan, yüzük parmağındaki eski nikâh yüzüğüyle süslü, iri, güzel, yanık ellerinin canlı jestlerinden anlamıştı.

XXVII

BÜYÜK toprak sahibi ihtiyar, zeki yüzünü aydınlatan tatlı bir gülümseyişle:

"Çok emek harcayarak meydana getirdiğim şeyleri bırakmaya acımasam, her şeye bir yuf borusu çeker, her şeyi satıp savar, Nikolay İvanoviç gibi *Güzel Hélène*'yı dinlemeye giderdim."

Nikolay İvanoviç Sviyajski:

"Ama işte bırakmıyorsunuz," dedi. "Demek ki çıkarınız var!"

"Biricik çıkarım kendi yaptığım evimde oturmaktır. Sonra bir de, halkın akıllanacağını, bilinçleneceğini umuyorum. Yoksa bu sarhoşluk, bu zevk ve eğlence düşkünlüğü bir felaket... Her şeyi aralarında bölüşmüşler, ne at kalmış, ne inek... Açlıktan ölür, ama siz onu gündelikçi olarak kiralayınız, her şeyinizi berbat etmek için elinden geleni ardına koymaz, üstelik de, sizi sulh yargıcına sürükler."

Sviyajski:

"Bunun için siz de sulh yargıcına şikâyet ediniz," dedi.

"Ben mi şikâyet edeceğim?.. Dünyada etmem. Öyle dedikodu ederler ki, şikâyet ettiğine de, edeceğine de adamı pişman ederler... Fabrikada olanı biliyorsunuzdur, tutulan işçiler avans almışlar, sonra da bir daha fabrikanın yanına uğramamışlar... Sulh yargıcı ne yapsa beğenirsiniz?.. Onları beraat ettirmiş. Yalnız bucak mahkemeleriyle muhtarlar onların hakkından gelir. Eskiden olduğu gibi basarlar sopayı. Bu olmayınca, çek kuyruğundan!"

Büyük toprak sahibinin Sviyajski'ye takıldığı besbelliydi. Ama Sviyajski kızmak şöyle dursun, görünüşe göre bununla eğleniyordu.

Gülümseyerek:

"Ama ben, Levin," öteki büyük toprak sahibini göstererek, "o, bu yola başvurmadan pekâlâ işlerimizi idare ediyoruz, işte!"

Kır bıyıklı toprak sahibi:

"Evet, Mihayil Petroviç işlerini yürütüyor ama sorun bakalım nasıl? Bu sanki rasyonel bir işletme mi?.."

"Rasyonel" kelimesini söylemekle çalım satmak istediği besbelliydi. Adı geçen Mihayil Petroviç:

"Allah'a şükür benim işletmem çok basittir," dedi. "Bütün işim, sonbaharda, vergi zamanı, paranın hazır olmasına bağlı... Mujik

gelir, babacığım ne olursun beni kurtar, diye yalvarır, ne yaparsın, hepsi de komşularım, insan acıyor. Çıkarıp vergilerinin üçte biri tutarındaki birinci taksitlerini veriyorum. Ama verirken de: 'Çocuklar,' diyorum, 'bu iyiliğimi unutmayın, bak ben size yardım ettim, sırası gelince, çift sürmek, tohum ekmek, ot biçmek gibi işlerde siz de bana yardım edersiniz!.. Şu kadar toprağı şu kadardan hesabıyla üç aşağı, beş yukarı anlaşırız.' Ne yalan söyleyeyim, içlerinden vicdansızlar da çıkmıyor değil..."

Çoktandır bu ataerkil yolları bilen Levin, Sviyajski ile bakıştıktan sonra Mihayil Petroviç'in sözünü kesti ve kır bıyıklı toprak sahibine dönerek:

"Peki, siz ne düşünüyorsunuz?.." diye sordu. "Sizce tarım işletmesini nasıl idare etmelidir?"

"Mihayil Petroviç'in yaptığı gibi yapmalı: Ya yarıcılıkla işletmeli ya da köylülere kiraya vermeli. Bu yapılabilir, ama böyle yapmakla da ülkenin zenginliği yok edilir. Benim topraklarım, toprak köleliği zamanında ve iyi tarım koşulları altında bire dokuz verirdi; yarıcılıkta ise ancak bire üç veriyor, özgürlük Rusya'yı mahvetti."

Sviyajski, gülümseyen gözlerle Levin'e baktı, hatta ona, belli belirsiz alaycı bir işaret yaptı. Ama Levin, kır bıyıklı toprak sahibinin sözlerini hiç de gülünç bulmuyordu. O bu sözleri, Sviyajski'yi anladığından çok daha iyi anlıyordu. Hatta kır bıyıklı toprak sahibinin, özgürlüğün Rusya'yı niçin mahvettiğini göstermek için daha sonra söylediği sözlerden birçoğu Levin'e çok doğru, yeni ve çürütülmez göründü. Kır bıyıklı toprak sahibinin, çok az rastlanan bir olay olarak, kendi öz düşüncelerini söylediği belliydi. Bunlar, kafasını herhangi bir şeyle meşgul etmek için ortaya atılmış, boş, avare düşünceler değildi. Bu düşünceler, köyünde, kabuğuna çekilerek, her şeyi enine boyuna düşündüğü sıralarda doğmuş bulunuyordu.

Toprak sahibi, herhâlde bilgiden yoksun olmadığını göstermek isteğiyle olsa gerek:

"Mesele şu ki," diye sözlerini sürdürdü, "bütün ilerlemeler sadece güce dayanılarak yapılır. Büyük Petro'nun, Katerina'nın, Aleksandr'ın reformlarını alınız. Avrupa tarihini alınız! Özellikle tarım alanındaki bütün ilerlemeler hep böyle olmuştur. Mesela

patates, bu bile ülkemize güçle sokulmuştur. Toprak her zaman kara sabanla mı sürülüyordu?.. Herhâlde onu da, Rusya prensliklerle idare edilirken, güce dayanarak sokmuşlardır. Toprak köleliği devrinde biz toprak sahipleri, tarım işlerimizi bütün yenilikleri benimseyerek yürütüyorduk. Harman makinelerini, kalbur makinelerini, gübre taşıma işini ve bütün tarım araçlarını, gücümüzü kullanarak uyguluyorduk. Köylüler, önceleri bunların kullanılmasına karşı direndi. Ama sonra sonra onlar da bizi taklit etti. Şimdi, toprak köleliği düzeninin kaldırılışından sonra, elimizden bütün güçleri aldılar. Böylece yüksek bir düzeye çıkarılan tarım işlerimiz, en bayağı, en ilkel duruma düşmek zorundadır. Benim görüşüm bu."

Sviyajski:

"Peki, ama neden?" dedi. "İşletmeniz rasyonel olduğuna göre, işlerinizi, gündelikçi işçi kullanarak pekâlâ yürütebilirsiniz!"

"Elimizde güç yok. Size sorabilir miyim; kiminle, ne ile bu işi yürüteceğim?.."

Levin: 'İşte, her işletmenin başlıca elemanı olan iş gücü,' diye düşündü.

"İşçilerle yürüteceksiniz!"

"İşçiler iyi çalışmak, iyi araçlarla çalışmak istemiyorlar... Hayvanlara gerektiğinden çok su veriyor, güzel koşum takımlarını parçalıyor, çemberli tekerleği değiştirip içkiye veriyor, harman makinesini kırmak için çarkların arasına çomak sokuyorlar. Kendi isteğine uygun olmayan her şey onu tiksindirir, bundan ötürü de bütün ekonomik düzeyimiz düşmüş bulunuyor... Toprak ihmal edilmiş, her yanını pelin otları bürümüş ya da köylüye dağıtılmıştır. Böylece eskiden milyonlarca birim tahıl elde edilen yerlerde bugün bu sayı yüzbinlere düştü. Millî zenginlik azaldı. Bütün bunları hesaplı olarak yapsalar..."

Ve o, bu aksaklıkların ortadan kaldırılmış olacağı kendi kurtuluş planını anlatmaya koyuldu.

Levin'i bu ilgilendirmiyordu. Ama karşısındaki konuşmasını bitirince, Levin, onun ilk söylediklerine döndü ve gerçek düşüncelerini söyletmek umuduyla, Sviyajski'ye seslenerek:

"Ekonomik düzeyin düştüğü ve işçilerle olan bugünkü ilişkilerimizin, tarım işlerimizi rasyonel bir biçimde idare etmeye elvermediği tamamıyla doğrudur," dedi. Sviyajski, bu sefer ciddi olarak karşı çıktı:

"Ben bu düşüncede değilim," dedi. "Ben sadece, tarım işlerimizi idare etmesini bilmediğimiz ve tam tersine, toprak köleliği düzeninde üretim düzeyinin yüksek olmak şöyle dursun, çok düşük olduğu kanısındayım. Ne makinelerimiz, ne verimli hayvanlarımız, ne de gerçek bir idaremiz var. Hatta hesap tutmasını bile bilmiyoruz. Bir toprak sahibine sorun bakalım, kendisine neyin yararlı olduğunu, neyin olmadığını bilmeyecektir."

Toprak sahibi alaycı bir eda ile:

"İtalyan Muhasebe Usulü," dedi. "İstediğiniz kadar hesap tutun, her şeyi bozacaklar ve kâr edemeyeceksiniz!.."

"Niçin bozsunlar?.. Sizin Rus işi külüstür harman makinesini bozarlar, ama benim buhar makinemi bozmazlar... Yürütmek için kuyruğundan çekilmesi gereken, adı neydi bakalım, şu bizim kurada Rus beygirlerinin belini kırarlar ama bir *Percheron** ya da bir Rus kadanası alın bakın belini kırabilirler mi? Hepsi bunun gibi. Ekonomimizi yükseltmemiz gerekiyor."

"Ama işte bunun için olanak gerek, Nikolay İvanoviç!.. Size göre hava hoş ama benim gibi bir oğlunu üniversitede, küçüklerini lisede okutan biri, *Percheron* cinsi atı nasıl satın alabilir?"

"Bunun için bankalar var."

"Elde kalan son kırıntıları da açık arttırma ile sattırmak için mi? Hayır, sağ olun!"

Levin:

"Ekonomimizi yükseltmek gerektiği ve bunun mümkün olduğu yolundaki görüşlerinize katılmıyorum," dedi. "Ben bununla uğraşıyorum, imkânlarım da var, ama hiçbir şey yapamadım. Bankaların kime yararlı olduğunu bilmiyorum, Ben kendi işletmemde nereye para yatırdıysam ziyan ettim! Hayvan sürüsünden ziyan ettim, makinelerden ziyan ettim."

---

* Bir çeşit Fransız kadanası. *–H. Âli Ediz*

Bir sevinç duygusu ile gülmekten kendini alamayan kır saçlı toprak sahibi:

"Bak işte bu doğru!" dedi.

Levin sözlerini sürdürerek:

"Hem ben yalnız değilim," dedi. "Rasyonel metotlarla topraklarını işleten bütün toprak sahiplerini örnek olarak gösterebilirim. Çok seyrek olan birkaçını bir yana bırakırsak, hepsi de zarar etmektedirler. Ee, siz söyleyiniz bakalım, sizin işiniz kâr getiriyor mu?.."

Sviyajski'ye bakarak bu soruyu soran Levin, hemen onun bakışlarında, onun ruhunun bekleme odasından daha ötelere gitmeye davrandığı her seferinde gördüğü o geçici korkuyu fark etti.

Üstelik Levin'in Sviyajski'ye yönelttiği bu soru namusluca da değildi. Çünkü çay içerlerken, az önce Sviyajski'nin karısı, bu yaz Moskova'dan hesap uzmanı bir Alman getirttiklerini, bu Alman'ın 500 rubleye hesaplarını incelediğini ve işletmenin yılda üç bin küsur ruble zarar ettiğini bulduğunu söylemişti. Kadın, üç bin rubleden sonrasını kesin olarak hatırlamıyordu ama galiba Alman, bir kapike varıncaya kadar bütün zararı hesaplamıştı.

Toprak sahibi, Sviyajski'nin işletmesinin kârı söz konusu olunca gülümsedi. Herhâlde, komşusu başkanın ne kadar kâr ettiğini biliyor olmalıydı.

Sviyajski:

"Belki de kâr etmiyor," diye karşılık verdi. "Ama bu sadece, ya benim kötü bir işletmeci olduğumu ya da sermayemi, gelirimi arttırmaya kullandığımı gösterir."

Levin korku ile:

"Ah, gelir!.." diye bağırdı. "Gelir, iş gücü ile toprağın daha iyi bir hâle getirildiği Avrupa'da belki vardır. Ama bizde toprak iş gücü ile daha kötü bir hâle geliyor, yani; bizde toprak ekilir ama gelir yoktur."

"Ne demek gelir yoktur?.. Bu kanundur."

"Biz kanunun dışındayız: Gelirin bizim için hiçbir anlamı yoktur. Tam tersine, her şeyi karıştırır. Hayır, siz bana şunu söyleyin, gelir üzerine olan öğrenim nasıl oluyor da..."

Sviyajski:

"Yoğurt ister misiniz?.." dedi. Sonra karısına dönerek, "Maşa," diye ekledi, "bize yoğurt ya da ahududu gönderiver. Bu yıl ahududu çok, ama çok uzun sürdü."

Ve Sviyajski, herhâlde konuşmanın bittiğine inanmış olarak, çok keyifli bir hâlde yerinden kalktı ve uzaklaştı. Oysa Levin, konuşmanın henüz daha yeni başladığını sanmıştı.

Sviyajski yerinden kalkınca Levin, bütün zorluğun işçilerimizin özelliklerini, alışkanlıklarını bilmek istemeyişimizden ileri geldiğini anlatmaya çalışarak, konuşmasına toprak sahibi ile devam etti. Ama toprak sahibi, orijinal ve kabuğuna çekilmiş bütün insanlar gibi, başkasının düşüncelerini anlamakta zorluk çekiyor ve kendi düşüncelerine sımsıkı bağlı kalıyordu. O, Rus köylüsünün domuz olduğu ve domuzluk etmeyi sevdiği görüşü üzerinde direniyordu. Ona göre Rus köylüsünü domuzluk etmekten alıkoymak için bir otorite gerekti. Böyle bir otorite ise yoktu. Sopa gerekti, biz ise öylesine liberal olduk ki, bin yıllık sopayı birdenbire birtakım avukatlarla, hapishanelerle değiştirdik. Bunun sonucu olarak, işe yaramaz, kokmuş Rus mujiğinin karnını güzel çorbalarla doyuruyor, yatacak yerini de metreküp hava ile hesaplıyoruz...

Tartışma konusuna dönme çabası içinde olan Levin:

"İşin verimli olabilmesini sağlayacak, iş gücü ile bir ilişki bulmanın mümkün olamayacağını neden düşünüyorsunuz?"

Toprak sahibi:

"Rus halkıyla bu hiçbir zaman olamaz!" dedi. "Çünkü otorite yok."

Yoğurdunu yedikten ve bir sigara tellendirdikten sonra, tartışanların yanına tekrar dönen Sviyajski:

"Yeni koşullar nasıl bulunabilir?.." dedi. "İş gücü ile mümkün olabilen bütün ilişkiler belirtilmiş ve incelenmiştir. Barbarlığın artığı olan zincirleme kefaletli ilkel köy cemaatleri kendi kendine dağılıyor, toprak köleliği düzeni kaldırıldı, geriye serbest iş gücü kalıyor. Bunun da biçimleri belli ve hazırdır, bunları almak gerek. Irgat, gündelikçi, yarıcı; siz bu kadroların dışına çıkamazsınız!"

"Ama Avrupa bu biçimlerden hoşnut değil."

"Hoşnut değil ve yenilerini arıyor. Herhâlde bulacaktır da..."

Levin:

"Ben de zaten bundan söz ediyorum," dedi. "Biz de kendi yönümüzden niçin aramayalım?.."

"Çünkü bu, tıpkı demiryolu yapmak için yeni birtakım metotlar bulmaya benzer. Bu metotlarsa hazırdır, bulunmuştur."

Levin:

"Peki ama," dedi, "ya bu metotlar bize uygun değilse, ya saçma sapan şeylerse?.."

Levin yine, Sviyajski'nin gözlerinde bir korku anlamı fark etti.

"Bu şu demektir: Avrupa da kim oluyormuş, biz onun, aradığını bulduk bile. Bütün bunları ben biliyorum, ama özür dilerim, siz Avrupa'da işçi sorunuyla ilgili neler yapıldığını biliyor musunuz?.."

"Hayır, çok az biliyorum."

"Şimdi bu konu ile Avrupa'da en parlak zekâlar ilgileniyor. Bir yandan Schulze-Delitzsch Okulu, öte yandan işçi sorunu üzerine yazılmış, en liberal, Lassalle eğilimli yığınla kitap... Mülhausen kuruluşu... Artık bu bir gerçek, herhâlde biliyorsunuzdur."

"Biraz bilgim var ama, belli belirsiz."

"Hayır, mahsus böyle söylüyorsunuz!.. Siz herhâlde bütün bunları en aşağı benim kadar biliyorsunuz!.. Pek tabii ki ben bir sosyoloji profesörü değilim, ama bu konu beni biraz ilgilendirdi. Sizi de ilgilendiriyorsa, biraz meşgul olmanızı tavsiye ederim."

"Peki, nasıl bir sonuca vardılar?.."

"Affedersiniz..."

Toprak sahipleri ayağa kalkmışlardı. Sviyajski misafirlerini geçirmeye gitti, bu davranışıyla da, Levin'in, ruhunun bekleme odasının ötesinde neler olup bittiğine göz atmak gibi pek de hoş olmayan alışkanlığını gerçekleştirmesine bir kez daha engel oldu.

XXVIII

LEVİN, kadınlarla geçirdiği o akşam, ölesiye sıkıldı. Şimdi, işlerinden duyduğu hoşnutsuzluğun, kendi durumuyla ilgili kişisel bir dert olmayıp, bütün Rusya ile ilgili genel bir olay olduğu;

işçilerle –buraya gelirken rastladığı ihtiyar mujiğin çalıştığı gibi–, onları çalıştıracak bir sistem kurmasının bir hayal olmayıp çözülmesi gerekli bir ödev olduğu düşüncesi, eskiden hiç başına gelmemiş bir biçimde onu heyecanlandırıyordu. Bu ödevi çözebileceğini ve bunu ele almak zorunda olduğunu sanıyordu.

Levin, kadınlarla vedalaştıktan ve beylik ormandaki çok enteresan toprak çöküntüsünü birlikte, atlarla gidip görmek için yarın da bütün gün kalmaya söz verdikten sonra, Sviyajski'nin kendisine teklif ettiği işçi sorunu ile ilgili kitapları almak üzere, yatmadan önce ev sahibinin çalışma odasına girdi. Sviyajski'nin çalışma odası, kitap dolu etajerlerle çevrilmiş, iki masanın bulunduğu büyük bir salondu. Masalardan odanın ortasında duranı büyüktü, yazı masası işini görüyordu. Ötekisi ise yuvarlaktı, üzerinde, lambanın çevresinde, yıldız biçimi yerleştirilmiş, çeşitli dillerde en yeni tarihli gazete ve dergiler vardı. Yazı masasının yanındaki bir etajerin üstünde, altın yaldızlı etiketlerle işaretlenmiş, çeşitli işlerle ilgili dosyalar bulunuyordu.

Sviyajski, kitapları buldu ve bir sallanır koltuğa oturdu. Sonra, yuvarlak masanın başında, dergileri karıştırmakta olan Levin'e dönerek:

"Orada neye bakıyorsunuz?" dedi ve Levin'in elinde tutmakta olduğu dergiyi işaret ederek, neşeli bir canlılıkla ekledi: "Ah, evet, orada çok enteresan bir makale var. Meğer Polonya'nın paylaşılmasının baş suçlusu hiç de Frederic değilmiş!.."

Ve o, kendine özgü bir açıklıkla kısaca, bu yeni, çok önemli ve dikkate değer buluşları anlattı. Levin'in kafasını şu anda, her şeyden çok ekonomik işler ilgilendirdiği hâlde, ev sahibini dinlerken kendi kendine şunları soruyordu: 'Bu adamın ruhunda neler var?.. Ve, Polonya'nın paylaşılması onu neden, neden böylesine çok ilgilendiriyor?..' Sviyajski sözlerini bitirince Levin, elinde olmayarak sordu: "Ee, ne olmuş yani?" Olan hiçbir şey yoktu. Dikkate değer olan biricik şey "meğer"den öteye geçmiyordu... Ama Sviyajski, bunun kendisini niçin ilgilendirdiğini anlatmadı ve anlatmak gerekliliğini duymadı.

Levin içini çekerek:

"Evet, ama şu öfkeli toprak sahibi beni çok ilgilendirdi," dedi. "Akıllı bir adam ve birçok doğru şey söyledi."

Sviyajski:

"Ah, yok efendim!.." dedi. "Bütün ötekiler gibi o da azılı ve gizli bir toprak kölecisidir."

"Siz de onların başkanısınız..."

Sviyajski gülerek:

"Evet, ama sadece onları başka yöne sürüklemek için," dedi.

"Aklımı kurcalayan bakın nedir: İşimizin, yani rasyonel ekonominin yürümediği, buna karşılık, şu sessiz toprak sahibinin uyguladığı faizci ekonominin ya da ilkel ekonominin yürüdüğü yolundaki görüşlerinde adam haklı... Bu işte suçlu olan kim?.."

"Tabii ki biz kendimiz. Sonra, rasyonel ekonominin yürümediği iddiası da doğru değil. Vasilçikov'da pekâlâ yürüyor işte..."

"Fabrika..."

"Ama ben, sizi şaşırtan şeyin ne olduğunu bilmiyorum. Halk, gerek maddi, gerek manevi, öylesine düşük bir gelişim düzeyinde bulunuyor ki, ona yabancı olan her şeye karşı koymak zorundadır. Avrupa'da rasyonel ekonominin yürümesi, halkın kültür düzeyine bağlıdır. Demek ki bizde halkı eğitmek gerek. Hepsi bu kadar."

"Peki, halkı nasıl eğiteceksin?.."

"Halkı eğitmek için üç şey gereklidir: Okul, okul, yine okul."

"Ama siz kendiniz halkın çok düşük bir maddi gelişim düzeyinde olduğunu söylediniz. Okulun bu işte nasıl bir yardımı olabilir?.."

"Biliyor musunuz, bu sözlerinizle bana, bir hastaya verilen öğütlerle ilgili fıkrayı hatırlatıyorsunuz: 'Bir müshil alsanız fena olmaz.' 'Aldık: Daha kötü oldu'. 'Bir de sülük yapıştırın.' 'Onu da denedik: Daha kötü oldu.' 'O hâlde, Allah'a dua etmekten başka yapılacak bir şey kalmıyor.' 'Onu da yaptık: Daha kötü oldu.' Bizim durumumuz da buna benziyor: Ben ekonomi politik diyorum, siz, daha kötü oldu, diyorsunuz! Ben, sosyalizm diyorum, siz daha kötü oldu, diyorsunuz. Eğitim diyorum, daha kötü diyorsunuz!"

"Okulların nasıl bir yardımı olabilir?.."

"Halkta başka birtakım ihtiyaçlar doğurur."

Levin, ateşli ateşli karşı koydu:

"İşte ben bunu hiçbir zaman anlamadım. Okullar halkın maddi durumunu nasıl iyileştirebilirmiş?.. Siz diyorsunuz ki, okullar, eğitim, halkta yeni birtakım ihtiyaçlar doğurur. Daha kötü ya, çünkü bunları doyuracak bir güçte değildir. Toplama, çıkarma ve ilmihal* bilgisinin onun maddi durumunu iyileştirmekte nasıl bir yardımı olabileceğini hiçbir zaman anlayamadım. Önceki akşam, kucağında bebeğiyle bir köylü kadına rastladım. Nereye gittiğini sordum. Bana: 'Ebeye gittim,' dedi. 'Çocuk, ağlama hastalığına tutuldu. İyi etsin diye ona götürdüm.' Ebenin, ağlamayı nasıl iyi ettiğini sordum. Çocuğu tünekteki tavukların yanına oturttu ve bir şeyler mırıldandı."

Sviyajski, neşeli neşeli gülümseyerek:

"İyi ya işte, kendiniz söylüyorsunuz!.. Kadının, ağlama hastalığını iyileştirmek üzere çocuğunu tüneğe götürmemesi için gerekli olan şey..."

Levin canı sıkılarak:

"Ah, hayır!" diye Sviyajski'nin sözünü kesti. "Bu iyileştirme yolu, benim için sadece halkı okulla iyileştirme düşüncesinin bir benzeridir. Halk fakir ve cahildir. Biz bunu, tıpkı kadının ağlama hastalığını görmesi gibi görüyoruz. Çünkü çocuk ağlayıp durmaktadır. Ama tünekteki tavukların ağlama hastalığına niçin bir yardımları dokunacağı nasıl anlaşılmıyorsa, okulların da bu kötülüğe –fukaralığa ve okumamışlığa– niçin yardımları dokunacağı da öylesine anlaşılmamaktadır. Kimin nesi eksikse ona o konuda yardım etmelidir."

"Siz bu noktada, hiç değilse sevmediğiniz Spencer'la birleşmektesiniz! O da, öğrenimin, alfabe ve aritmetik okumakla değil, refah seviyesinin yükselişiyle, konforla (ve onun deyimiyle) sık sık yıkanmakla elde edileceğini söylüyor."

"Spencer'la birleştiğime çok memnunum ya da tam tersine, hiç memnun değilim. Yalnız ben bunu çoktandır biliyorum. Maddi durumumuzu düzeltmeye yardım edecek olan okullar değil, halkın daha zengin, daha konforlu olacağı bir ekonomik düzendir. O zaman okullar da olur."

"Bununla birlikte bugün bütün Avrupa'da okullar mecburidir."

---

* İlmihal: Din kurallarını öğreten kitap. *–H. Âli Ediz*

Levin:

"Nasıl oluyor da bu konuda siz, Spencer'la bir düşüncede oluyorsunuz?" diye sordu.

Ama Sviyajski'nin gözlerinde bir korku pırıltısı dolaştı. Gülümsedi:

"Hayır, ama şu ağlama hastalığı hikâyesi olağanüstü!.. Sahi, siz onu kendiniz mi dinlediniz?"

Levin bu adamın yaşantısı ile düşünceleri arasındaki ilintiyi bir türlü bulamayacağını anladı. Herhâlde, düşünceleri kendisini neye götürürse götürsün onun için farksız olmalıydı. Ona gerekli olan sadece düşünce süreciydi. Düşünce süreci onu çıkmaz bir sokağa sürüklediği zaman hiç hoşuna gitmiyor olmalıydı. Onun sevmediği sadece buydu ve konuşmayı, hoş, neşeli bir konuya sürükleyerek bundan kaçınırdı.

Bütün dış izlenim ve düşüncelere âdeta temel oluşturan yarı yoldaki ihtiyar mujiğin izlenimlerinden başlayarak, bugünün bütün izlenim ve düşünceleri, Levin'in üzerinde çok güçlü bir etki yaptı. Kafasında sadece toplum önünde kullanılmak üzere düşünceler bulunduran ve herhâlde, Levin için gizli, başka birtakım düşünceleri bulunan, bununla birlikte adı Lejyon olan kalabalıkla birlikte, başkalarına kılavuzluk eden bu sevimli Sviyajski; hayatın zorladığı düşüncelerinde tamamıyla haklı, ama bütün bir sınıfa, hem de Rusya'nın en iyi sınıfına karşı beslediği öfkede haksız olan bu öfkeli büyük toprak sahibi; kendi çalışmalarından duyduğu kişisel hoşnutsuzluk ve bütün bunlara bir çare bulacağına dair içinde uyanan belirsiz umudu, ruhundaki bütün bu izlenimleri, bir çeşit heyecan ve huzursuz bir bekleyiş hâlinde birleştiriyordu.

Kendisine ayrılan odada yalnız kalan ve kol ya da bacaklarının her hareketinde birdenbire kendisini hoplatan somyanın üzerindeki yatakta yatmakta olan Levin, uzun süre uyumadı. Sviyajski ile yaptığı konuşmalardan hiçbirisi, Sviyajski'nin birçok akıllıca laf etmiş olmasına rağmen, Levin'i ilgilendirmemişti. Ama toprak sahibinin ileri sürdüğü delillerin incelenmesi gerekiyordu. Levin, elinde olmayarak onun bütün sözlerini hatırladı ve ona verdiği cevapları hayalinde düzeltti.

‘Evet, ben ona demeliydim ki, siz, mujikler bütün yeniliklerden nefret ettiği için ekonomimiz yürümüyor, diyorsunuz!.. Ama, ekonomimiz bu yenilikler olmadan da yürümeseydi, o zaman siz haklı olurdunuz!.. Ne var ki, ekonomimiz yürüyor, hem de, yoldaki ihtiyar köylüde olduğu gibi, yalnız, işçilerin alışkanlıklarına uygun olarak çalıştıkları yerlerde yürüyor. Sizin ve bizim ekonomiden duyduğumuz ortaklaşa hoşnutsuzluk, işçilerin değil, bizim suçlu olduğumuzu gösteriyor. Biz yıllardan beri, iş gücünün özelliklerini dikkate almadan, kendi metotlarımızı, kendi Avrupa metotlarımızı uyguluyoruz. Kullanmakta olduğumuz iş gücünü ideal bir iş gücü olarak değil de, içgüdüsü ile birlikte Rus mujiği olarak kabul etmeyi deneyelim ve ekonomimizi de bu görüşe uygun olarak kuralım. Ona demeliydim ki: İşletmenizi, şu ihtiyar toprak sahibi gibi işlettiğinizi, işçilerinizi, işin başarısı ile ilgilendirecek yolları; yenilikte de, işçilerin kabul edeceği aynı ortalamayı bulduğunuzu düşünelim. O zaman siz, toprağın verimini tüketmeden gelirinizi eskisine göre iki, hatta üç kat arttırmış olursunuz!.. Bunu iki eşit parçaya bölünüz, yarısını çalışanlara veriniz. Gerek sizin, gerek çalışanların payına düşecek olan bölüm, eskisinden çok olacaktır. Bunu yapmak için de ekonomik düzeyi indirmek ve işçileri ekonominin başarısı ile ilişkilendirmek gerekmektedir. Bunu nasıl gerçekleştirmelidir?.. Artık burası işin ayrıntısıdır. Ama bu, hiç şüphesiz olabilir.’

Bu düşünce Levin’i çok heyecanlandırdı. Düşüncelerini uygulamanın ayrıntıları üzerinde durarak, gecenin yarısını uykusuz geçirdi. Burada bir gün daha kalmayı tasarlamıştı. Ama şimdi, sabah erkenden evine dönmeye karar verdi. Bundan başka, şu, göğsü açık entarili baldız da, Levin’de, kötü bir davranıştan sonra duyulan utanmaya ve vicdan azabına benzer bir duygu uyandırmaktaydı. En önemlisi, gecikmeden hemen gitmek zorundaydı: Yeni esaslara göre ekebilmek için, yeni tasarısını kış ekiminden önce köylülere teklif etmek gerekiyordu. Eski işletme düzenini büsbütün değiştirmeye karar vermişti.

XXIX

LEVİN'İN planının gerçekleştirilmesi, ortaya birçok zorluk çıkarmıştı. Ama o, gücü yettiği kadar çaba harcadı ve istediğini değilse de –bu işin çalışmaya değer olduğuna inanmakta kendini aldatmadan– harcadığı çabaları haklı çıkaracak kadarını elde etti. Zorlukların başlıcalarından biri, işlerin yürür hâlde olması ve her şeyi durdurup her şeye yeniden başlamanın imkânsızlığıydı; makine çalışır hâldeyken değişiklik yapmak gerekiyordu.

Eve gelir gelmez, hemen daha o akşam, vekilharcına planlarını anlatınca, vekilharç, Levin'in sözlerinin, şimdiye kadar bütün yapılanların saçma ve yararsız olduğunu belirten bölümünü, göze çarpan bir memnunlukla doğru buldu. Vekilharç, kendisinin de bunu çoktan söylediğini, ama sözlerini dinlemek istemediklerini bildirdi. Levin'in bütün işletmeye, işçilerle birlikte ortak olarak katılma teklifine gelince, vekilharç, bunu sadece büyük bir üzüntü ile karşıladı, belli başlı hiçbir düşünce ileri sürmedi ve hemen yarın, geri kalan çavdar demetlerini taşımak ve tarlaların ikinci sefer sürülmesi için adam göndermek gerekliliğini söyledi. Böylece Levin, şimdi bundan söz etmenin sırası olmadığını anladı.

Aynı konu üzerinde mujiklerle konuşan ve onlara topraklarını yeni şartlarla vermeyi teklif eden Levin, yine zorlukla karşılaştı: Köylüler günlük işlerine öylesine dalmışlardı ki, işletmenin kârını zararını düşünmeye vakitleri yoktu.

Saf bir mujik olan sığırtmaç İvan, Levin'in, hayvan sürüsünün kârına ailesiyle birlikte ortak olmak teklifini tamamıyla anlamış göründü ve bu fikre büyük bir yakınlık duydu. Ama Levin, ileride elde edilecek kârları kulağına sokmaya çalışırken, İvan'ın yüzünde, söylenenlerin hepsini dinlemeyeceğinden ötürü bir telaş ve esef ifadesi belirdi ve hemen kendisine, ertelenmesi elde olmayan birtakım işler buldu: Ya bölmeden otları çekmek için yabaya sarıldı, ya su getirmeye koştu ya da gübreleri temizlemeye koyuldu.

Bir başka zorluk da, toprak sahibinin, köylüleri elden geldiğince sömürmek isteğinden başka bir amaç beslemeyeceği üzerine köylülerde yerleşmiş bulunan o değişmez inançtı. Onlar, toprak sahibi

kendilerine ne söylerse söylesin, onun gerçek amacının kendilerine söylenmeyen düşüncelerinde saklı olduğuna kesin olarak inanmışlardı. Kendileri de, düşüncelerini söylerken birçok laf ederler, ama gerçek amaçlarının ne olduğunu asla söylemezlerdi. Bundan başka (Levin öfkeli toprak sahibinin haklı olduğunu hissediyordu) köylüler, yaptıkları ön anlaşmaların ilk ve değişmez şartı olarak, yeni bir ekonomik metot uygulamaya ve yeni araçlar kullanmaya zorlanmamalarını ileri sürerlerdi. Onlar pullukla toprağın daha iyi sürüldüğünü, traktörle daha başarılı çalışıldığını kabul ediyorlardı. Ama birincisini de ikincisini de kullanmamak için binlerce sebep buluyorlardı. Levin işletmesinin düzeyini indirmek gerektiğine inanmakla birlikte, yararlılığı böylesine belli olan yeniliklerden vazgeçmeye acıyordu. Ama bütün bu güçlüklere rağmen isteğine ulaştı ve sonbaharda işler yörüngesine oturdu ya da, hiç değilse ona öyle geldi.

Levin ilkin, bütün çiftliğini, olduğu gibi, yeni ortaklık esaslarına göre köylülere, ırgatlara, vekilharca vermeyi düşündü. Ama kısa bir süre sonra bunun mümkün olmadığına ikna oldu ve çiftliğini bölmeye karar verdi. Sürüleri, bahçeyi, sebze bahçelerini, çayırları, birkaç parçaya bölünmüş tarlaları, ayrı maddeler hâlinde ele almak gerekiyordu. Levin'e göre işi herkesten iyi anlamış bulunan sığırtmaç saf İvan, daha çok kendi ev halkının katıldığı bir *artel* kurdu ve sürünün ortağı oldu. Sekiz yıldır sürülmeden nadasa bırakılmış uzak bir tarla, akıllı dülger Fiyodor Rezunov'un yardımıyla, yeni ortaklık esaslarına göre altı mujik ailesince alındı. Mujik Şurayev de aynı esaslara göre bütün sebze bahçelerini kiraladı. Çiftliğin öteki bölümleri eskisi gibi kaldı, ama bu üç bölüm yeni düzenin başlangıcıydı ve Levin'in bütün zamanını alıyordu.

Gerçi ağıl ve ahırlarda işler hâlâ eskisinden iyi değildi. İvan, ineklerin soğukta daha az yeme ihtiyacı olduğunu, sütten kaymağın daha kolay toplandığını iddia ederek, ineklerin sıcak yerlerde barınmalarına ve tereyağının kremadan çıkarılmasına şiddetle karşı koyuyordu. Eskiden olduğu gibi kendisine aylık verilmesini istiyor, aldığı paraların aylık olmayıp, ilerideki kârına mahsuben avans olduğunu hiç dikkate almıyordu.

Gerçi Fiyodor Rezunov ve ortakları, zamanın darlığını ileri sürerek, kararlaştırıldığı üzere ekim ayından önce tarlaları ikinci defa sürmemişlerdi. Gerçi, bu ortaklığın mujikleri bu işi yeni esaslar üzerine görmek için anlaştıkları hâlde, bu toprağa ortak gözüyle değil de yarıcı gözü ile bakmaktaydılar. Gerek bu ortaklığın üyeleri olan mujikler, gerek Rezunov, birçok sefer Levin'e: "Bu toprak için para alsaydın, hem sen rahat ederdin, hem biz daha serbest davranırdık," demişlerdi. Bundan başka yine mujikler, bu toprak üzerinde yapmaya söz verdikleri ağıl ile ekin demetlerini kurutma ambarını yapmayı çeşitli bahanelerle ertelemişler, kışa kadar geciktirmişlerdi.

Gerçi Şurayev kiraladığı sebze bahçelerini, küçük parseller hâlinde köylülere kiraya vermek istemişti. Herhâlde kendisine kiraya verilen bu bahçelerin kiralanma şartlarını büsbütün ters anlamış, hem de göründüğü kadarıyla, bilerek ters anlamıştı.

Gerçi Levin, mujiklerle yaptığı konuşmalarda sık sık yeni sistemin iyiliklerini onlara anlatırken, köylülerin sadece onun sesinin ahengini dinlediklerini, o ne söylerse söylesin, onun sözlerine kanmamaya kesin olarak kararlı olduklarını hissediyordu. Özellikle bunu, köylülerin en akıllısı olan Rezunov'la konuşurken hissediyordu. Rezunov'un gözlerinde fark ettiği ışık oyunu ona, hem kendisiyle alay edildiğini, hem de: "Aldanacak biri varsa herhâlde o ben, Rezunov olmayacağım," diyen kesin bir inancı açıkça gösteriyordu.

Ama bütün bunlara rağmen Levin, işin yürüdüğünü sanıyordu; sıkı bir muhasebe yürüterek ve sisteminde direnerek, ileride bu sistemin üstünlüğünü onlara gösterecek, o zaman işler kendi kendine yürüyecekti.

Kendi idaresinde kalan işlerle birlikte bu işler ve kitabıyla ilgili çalışmaları onun bütün yaz günlerini öylesine almıştı ki, hemen hemen hiç ava gitmedi. Oblonski'lerin Moskova'ya döndüklerini, eyeri geri getiren adamlarından ağustos sonlarına doğru öğrendi. Darya Aleksandrovna'nın mektubuna cevap vermemekle –yüzü kızarmadan hatırlayamayacağı bu kaba davranışıyla– bütün gemilerini yaktığını, bir daha onlara hiç gitmeyeceğini hissetti. Vedalaşmadan gittiği için Sviyajski'lere karşı da aynı biçimde davranmıştı. Ne var ki onlara da bir daha hiç gitmeyecekti. Ama şimdi bu, onun

pek de umurunda değildi. Hayatta hiçbir şey, işletmesinin bu yeni düzeni kadar, onu böylesine ilgilendirmemişti. Sviyajski'nin verdiği kitapları, onda olmayanları da getirterek, tekrar tekrar okudu. Bu konuda yazılmış ekonomi politik ve sosyalist kitapları da okudu. Ama tahmin ettiği gibi, kendi işiyle ilgili hiçbir şey bulamadı. Ekonomi politik kitaplarında –mesela, her an kendisini ilgilendiren sorunları bulmak umuduyla, büyük bir hararetle ilk okuduğu Stuart Mill'in kitabında olduğu gibi– Avrupa ekonomisinin durumundan çıkarılmış kanunlar buldu. Ama o, Rusya'ya uygulanamayan bu kanunların neden genel bir karakter taşımak zorunda olduğunu bir türlü anlamıyordu. Sosyalist eserlerde de aynı şeyi görüyordu: Bunlar ya, kendisinin daha öğrencilik yıllarında ilgi gösterdiği harikulade güzel ama uygulanması mümkün olmayan fantezilerdi ya da Avrupa ekonomisine getirilmiş birtakım düzeltmelerdi ki, Rus tarım ekonomisinin bununla ortak hiçbir yanı yoktu. Ekonomi politik, Avrupa zenginliğinin gelişimini yöneten kanunların, kuşkuya yer vermeyen genel kanunlar olduğunu söylüyordu. Sosyalist görüş ise, bu kanunlara göre bir gelişimin dünyayı mahva götürdüğünü iddia ediyordu. Ama bunlardan ilki de diğeri gibi, Levin'in, bütün Rus mujiklerinin ve toprak ağalarının, milyonlarca el emeğini ve bir o kadar desyatin toprağı, genel refah için, nasıl daha verimli bir hâle getirmeleri gerektiği sorusuna cevap vermek şöyle dursun, en küçük bir imada bile bulunmuyordu.

Bir defa bu işe giriştikten sonra, kendi çalışma konusuyla ilgili her şeyi, büyük bir dikkatle, tekrar tekrar okudu ve bu işi yerinde incelemek üzere sonbaharda Avrupa'ya gitmeye karar verdi. Çeşitli meselelerde sık sık başına gelenlerin bu meselede de başına gelmesini istemiyordu. Öyle durumlar olmuştu ki, tam karşısındakinin düşüncelerini kavrayıp kendi düşüncelerini açıklamaya koyulduğu bir sırada, birdenbire ona sormuşlardı: "Peki, ya Kauffmann, ya Jones, ya Dubois, ya Michelli? Bunları okumadınız mı?.. Bunları okuyunuz: Bunlar bu meseleyi iyice etüt etmişlerdir."

Kauffmann ile Michelli'nin ona söyleyecek hiçbir şeyleri olmadığını şimdi artık açıkça görüyordu. O ne istediğini biliyordu. Rusya'nın çok güzel toprakları, çok iyi işçileri olduğunu, bazen

yoldaki ihtiyar mujikte olduğu gibi, işçilerin ve toprağın yüksek randıman verdiğini; buna karşılık çoğu zaman, Avrupa usulünce sermaye yatırıldığı hâllerde, düşük randıman alındığını görüyordu. Bu ise sadece, işçilerin kendilerine özgü bir metotla çalışmak istemelerinden ve ancak, bu metotla iyi çalıştıklarından, yeniliklere karşı koymalarının bir rastlantı olmayıp kökü halkın ruhunda olan sürekli bir alışkanlıktan ileri gelmekteydi.

Levin şöyle düşünüyordu: Geniş boş topraklara yerleşmek, bu toprakları işlemek eğiliminde olan Rus halkı, bütün bu topraklar işgal edilmediği sürece; bilinçli olarak, bu iş için gerekli metotları kullanmaktan yanaydı. Hem bu metotlar, sanıldığı gibi hiç de öyle kötü değildi. İşte Levin, kitabında nazari olarak, çiftliğinde de iş üzerinde bunu ispatlamak istiyordu.

XXX

EYLÜL sonlarına doğru, artele verilmiş olan topraklar üzerinde bir ahır yapmak için kereste getirildi, ineklerden elde edilen yağ satıldı, kâr da paylaşıldı. Pratikte işletmenin işleri iyi gidiyordu; ya da hiç değilse Levin'e öyle geliyordu. Nazari olarak ise bütün işi açıklamak ve Levin'in kuruntusuna göre, değil yalnız ekonomi politikte bir devrim yapması, bu bilim dalını büsbütün yok etmesi ve yeni bir bilimin –halkın toprakla ilişkileri biliminin– temelini kurmasını umduğu eserini bitirmek için Avrupa'ya gitmek ve bu alanda oralarda yapılanları yerinde incelemek, orada yapılanların, yapılması gereken şeyler olmadığı üzerine inandırıcı deliller bulmak gerekiyordu. Levin, paraları alıp Avrupa'ya gitmek için sadece buğdayların yerine verilmesini bekliyordu. Ama tarlada kalmış olan tahılı ve patatesleri toplamaya imkân vermeyen yağmurlar başladı ve bütün işleri, hatta buğdayların teslimatını bile durdurdu. Yollar çamurdan geçilmez bir hâl aldı, taşan sular iki değirmeni alıp götürdü. Hava gittikçe kötüleşmekteydi.

30 Eylül günü, güneş kendini sabahtan gösterdi. Havanın düzeleceğini uman Levin, yol hazırlığına koyuldu. Buğdayları çuvallara doldurmalarını emretti.

Paraları almak için vekilharcını tüccara gönderdi, kendisi de, yola çıkmadan önce son emirlerini vermek üzere, işletmesini gözden geçirmeye gitti.

Levin, bütün işlerini görüp, kâh deri ceketinin yakasından ensesine, kâh çizmelerinin koncundan içeri giren sulardan sırılsıklam, ama keyfi yerinde ve dinç bir hâlde, akşama evine döndü. Akşama doğru hava büsbütün kötüleşmişti. Sert kar taneleri, kulaklarını ve başını silkeleyip duran sırılsıklam hayvanı öylesine kamçılıyordu ki, hayvan yan yan yürümek zorunda kalıyordu. Ama başını başlıkla örtmüş olan Levin'in keyfi yerindeydi. Neşeli neşeli çevresini gözden geçiriyor; kâh araba tekerleklerinin izlerinde akıp giden bulanık sulara, kâh çıplaklaşmış budakların üzerinde asılı duran su damlacıklarına, kâh köprünün tahtaları üzerinde erimeden duran kar tanelerinin meydana getirdiği beyaz lekelere, kâh artık çıplaklaşmış kara ağacın çevresinde sık bir tabaka hâlinde yığılı duran sulu, hâlâ etli karaağaç yapraklarına bakıyordu. Onu çevreleyen tabiatın kapkara görünüşüne rağmen Levin kendisini büyük bir coşkunluk içinde duyuyordu. Uzak köylerden birindeki köylülerle yaptığı konuşmalar, onların yeni koşullara alışmaya başladıklarını göstermişti. Kurulanmak için evine girdiği ihtiyar bir bekçi, herhâlde Levin'in planını beğenmiş olacak ki, kendiliğinden, sığır satın alma ortaklığına girmeyi teklif etti.

Levin: 'Israrla hedefe doğru yürümek gerek,' diye düşünüyordu. 'O zaman amacıma erişirim. Harcayacağım emek, çekeceğim zahmetler boşa gitmeyecek. Çünkü bu benim kişisel işim değildir, burada söz konusu olan genel refahtır. Bütün ekonomi ve en önemlisi, halkın bütün durumu büsbütün değişmek zorundadır. Fukaralık yerine genel refah ve hoşnutluk; düşmanlık yerine dirlik ve çıkar dayanışması... Tek kelime ile kansız bir ihtilal, ama çok büyük bir ihtilal... İlkin bizim ilçenin küçük bir bölgesinde, sonra ilde, Rusya'da ve bütün dünyada kopacak bir ihtilal... Çünkü haklı bir düşüncenin meyve vermemesi mümkün değildir. Evet, bu, uğrunda çalışmaya değer bir amaçtır. Ve benim de, hani şu siyah kravatla baloya gelen ve evlilik teklifi Kiti Şçerbatskaya tarafından reddedilen, kendi zavallılığını, acıklı hâlini bilen Kostya Levin olmam

hiçbir şey göstermez. Eminim ki Franklin de, bütün zayıf yanlarını kendi gözünde canlandırırken, kendini aynı biçimde değersiz hissetmiş, kendine, aynı biçimde güvensizlik duymuştur. Bunun hiç önemi yok. Herhâlde onun da sırlarını emanet ettiği bir Agafya Mihaylovna'sı vardı.'

Levin, kafasında bu düşüncelerle, ortalık kararıktan sonra evine geldi.

Tüccara giden vekilharç döndü ve buğday parasının bir bölümünü getirdi. Bekçi ile anlaşma yapıldı. Vekilharç gelirken, buğdayların her yerde, hâlâ tarlalarda durduğunu öğrendi. Böylece kendilerinin henüz kaldırılmamış 160 tınaz buğdayı, başkalarınınkine göre pek önemsiz kalmaktaydı.

Levin yemeğini yedikten sonra, her zamanki gibi, elinde kitapla koltuğa gömüldü. Kitabını okurken, yazdığı kitapla ilgili olarak yapacağı Avrupa gezisini düşünmeye devam etti. Şimdi, işlerinin bütün önemi, açıkça gözlerinin önünde canlanıyor ve düşüncelerinin niteliğini yansıtan bütün cümleler kafasında düzene giriyordu. 'Bunları yazmak gerek,' diye düşündü. 'Bu, önceleri gereksiz saydığım kısa bir giriş olmalıdır.' Yazı masasına gitmek için ayağa kalktı. Ayakları dibinde yatmakta olan Laska da, gerinerek ayağa kalktı ve nereye gidiyoruz der gibi, sahibinin yüzüne bakmaya başladı. Ama yazmaya vakit bulamadı. Çünkü emir almak için postabaşılar gelmişti. Levin onlarla birlikte sofaya çıktı.

Yarınki işlerle ilgili emirleri verdikten ve onunla işleri olan mujikleri kabul ettikten sonra Levin çalışma odasına gitti ve çalışmaya koyuldu. Laska masanın altına girip yattı. Agafya Mihaylovna da, elinde çorap örgüsüyle kendi yerine oturdu.

Levin, bir süre yazı yazdıktan sonra, birdenbire, olağanüstü bir canlılıkla Kiti'yi, evlilik teklifini reddedişini ve onunla son karşılaşmasını hatırladı. Ayağa kalktı ve odanın içinde dolaşmaya başladı.

Agafya Mihaylovna:

"Sıkılmanız gereksiz," dedi. "Ne diye evde oturuyorsunuz?.. Biraz ilçelere gitseniz keyfiniz yerine gelir."

"Öbür gün zaten gideceğim, Agafya Mihaylovna. Yalnız, işleri bitirmem gerek."

"Ne işiniz var canım!.. Mujiklerinizi az mı mükâfatlandırdınız!.. Herkesin ağzında: Sizin bey bu yüzden Çar'ın lütfuna uğrayacak, diyorlar... Doğrusu şaşılacak şey. Mujikler için ne diye bu kadar didiniyorsunuz?.."

"Ben mujikler için didinmiyorum, kendim için çalışıyorum."

Agafya Mihaylovna, Levin'in ekonomik planlarının bütün ayrıntılarını biliyordu. Levin sık sık, kendi düşüncelerini bütün incelikleriyle ona anlatır, onunla tartışır, onun düşüncelerini kabul etmezdi. Ama bu sefer Agafya Mihaylovna, Levin'in söylediklerini büsbütün başka türlü anladı. İçini çekerek:

"Bilinen şey, insan en çok kendi ruhunu düşünmek zorundadır. Mesela Parfen Denisiç (Agafya Mihaylovna geçenlerde ölen uşaklardan birini söz konusu ediyordu) cahildi mahildi ama Allah hepimize onun gibi bir ölüm nasip etsin!"

Levin:

"Ben ondan söz etmiyorum," dedi. "Ben kendi çıkarım için çalıştığımı söylüyorum. Mujiklerin iyi çalışması benim çıkarımadır."

"Mujik tembel ise, ne yapsanız o yine bildiğini okuyacaktır. Vicdanlı ise çalışır, vicdansızsa, ne yapsanız boşuna!.."

"Ama siz kendiniz söylüyorsunuz, İvan şimdi ineklere daha iyi bakıyormuş."

Agafya Mihaylovna, herhâlde rastgele değil de, kesin bir düşünce zincirinin sonucu olarak şu karşılığı verdi:

"Benim bildiğim biricik şey, evlenmenizin gerekli olduğudur, işte bu kadar!"

Agafya Mihaylovna'nın, az önce kendisinin düşündüğü bir meseleyi hatırlatması, Levin'in canını sıktı. Kaşlarını çattı, ona hiç cevap vermeden oturdu ve bu işin önemi üzerine düşündüklerini kendi kendine tekrarlayarak yine çalışmaya başladı. Yalnız ara sıra, sessizliğin içinde, Agafya Mihaylovna'nın şişlerinin çıkardığı seslere kulak kabartıyor ve hatırlamak istemediği şeyleri hatırlayarak yine kaşlarını çatıyordu.

Saat dokuza doğru çıngırak sesleri ve çamurda ilerleyen bir arabanın boğuk gürültüsü duyuldu.

Agafya Mihaylovna yerinden kalkarak ve kapıya doğru yürüyerek:

"İşte size misafirler geldi," dedi. "Artık canınız sıkılmaz."

Levin ona yetişip önüne geçti. Çalışması bir türlü ilerlemiyordu. Kim olursa olsun, bir misafirin gelişi onu sevindirmişti.

XXXI

MERDİVENİN yarısına kadar inen Levin, holden gelen bildik bir öksürük sesi duydu. Ama kendi ayak sesleri açıkça duymasına engel olduğu için yanılmış olduğunu umdu. Sonra, uzun boylu, kemikleri çıkmış, bildik bir siluetle karşılaştı, artık herhâlde yanılmasına imkân yoktu. Ama yine de hâlâ yanılmış olduğunu, kürkünü çıkarmakta ve öksürmekte olan bu adamın kardeşi Nikolay olmadığını umdu.

Levin kardeşini severdi, ama onunla birlikte yaşamak her zaman bir işkenceydi. Hele şimdi, kendisine musallat olan düşüncenin ve Agafya Mihaylovna'nın sözlerinin etkisiyle altüst olduğu şu karışık anında, kardeşiyle yapacağı görüşme ona özellikle ağır görünüyordu. İçinde bulunduğu bu ruh bunalımında, kendisini avutacağını umduğu neşeli, sağlıklı, yabancı bir misafir yerine, içini dışını bilen, en samimi duygularını açığa vurmaya, onu söyletmeye zorlayacak olan kardeşiyle konuşmak zorunda kalacaktı. Levin ise bunu hiç istemiyordu.

Levin, bu çirkin duygularından ötürü kendi kendine kızarak hole koştu. Kardeşini yakından görür görmez, hayal kırıklığı duygusu hemen kayboldu ve yerini acıma aldı. Kardeşi Nikolay, zayıflığı ile hasta hâli ile zaten eskiden de korkunçtu. Şimdi ise daha da zayıflamış, daha da kötüleşmişti. Âdeta bir deri bir kemik kalmıştı.

Nikolay, uzun zayıf boynunu oynatarak ve atkısını çıkarmaya çalışarak holde duruyor, tuhaf, acıklı bir şekilde gülümsüyordu. Levin, bu uslu, bu uysal gülümseyişi görünce, boğazının sıkıldığını hissetti.

Nikolay, gözlerini bir saniye bile kardeşinden ayırmadan, boğuk bir sesle:

"İşte sana geldim, çoktandır gelmek istiyordum ama sağlığım hiç elvermedi," dedi. Ve kocaman, zayıf avucuyla sakalını sıvazlayarak sözlerini tamamladı: "Şimdi daha iyiyim."

Levin:

"Evet, evet!" diye cevap verdi.

Kardeşiyle öpüşürken, onun vücudunun kuruluğunu dudaklarıyla hissettiği ve tuhaf bir pırıltı ile yanan kocaman gözlerini yakından gördüğü zaman daha büyük korkuya kapıldı.

Bundan birkaç hafta önce Konstantin Levin, kardeşine yazdığı bir mektupta, aralarında paylaşılmamış olarak kalan küçük bir parselin satışından onun payına iki bin ruble kadar bir para düştüğünü bildirmişti.

Nikolay, işte şimdi bu parayı almaya ve en önemlisi, biraz baba ocağında kalmaya, eski yiğitler gibi, bundan sonraki çalışmalarına gerekli olan gücü toplamak için topraklara yüz sürmeye geldiğini söyledi. Belinin daha çok bükülmüş olmasına, boyuna göre, insanı şaşırtacak derecedeki zayıflığına rağmen, hareketleri, her zamanki gibi hızlı ve sertti. Levin onu çalışma odasına götürdü.

Nikolay, eskiden hiç de böyle davranmadığı hâlde özene bezene giyindi, düz ve seyrek saçlarını taradı, gülümseyerek yukarı çıktı.

Nikolay, Levin'in çocukluğunda onu sık sık gördüğü çok nazik ve çok neşeli bir ruh hâli içindeydi. Sergey İvanoviç'ten bile garezsizce söz etti. Agafya Mihaylovna'yı görünce onunla şakalaştı, ona eski hizmetçileri bir bir sordu. Parfen Denisiç'in ölüm haberi, onu fazla üzdü. Yüzünde bir korku ifadesi belirdi, ama hemen kendini topladı.

"Zaten ihtiyardı," dedi ve konuşma konusunu değiştirdi. "Sende bir iki ay kalacağım, ondan sonra ver elini Moskova. Biliyor musun, Miyagkov bana bir iş için söz verdi, yakında çalışmaya başlayacağım. Şimdi hayatımı büsbütün başka türlü düzenleyeceğim. Biliyor musun, o kadını başımdan attım."

"Marya Nikolayevna'yı mı?.. Nasıl, niçin?"

"Kötü bir kadındı, birçok can sıkıcı şey yaptı."

Ama bu can sıkıcı şeylerin ne olduğunu anlatmadı. Marya Nikolayevna'yı, çayı demsiz yaptığı için, en önemlisi, kendisine bir hasta olarak baktığı için kovduğunu söyleyemezdi.

Nikolay, sözlerine devam ederek:

"Sonra, genel olarak yaşayışımı büsbütün değiştireceğim," dedi. "Şüphesiz herkes gibi ben de budalalıklar ettim. Mal meselesine gelince, bu en sonraki iş... Ona hiç de acımıyorum... Yeter ki sağlığım yerinde olsun, sağlığım da Allah'a şükür, düzeldi."

Levin onu dinliyor, ona verilecek bir karşılık arıyor, ama bulamıyordu. Nikolay da aynı şeyi hissetmiş olsa gerekti. Kardeşine, işleri üzerine sorular sormaya başladı. Levin, kendinden söz etmekten memnundu, çünkü kendinden açıkça söz edebilirdi. Kardeşine, planlarını ve çalışmalarını anlattı.

Nikolay onu dinliyordu, ama bu konu ile ilgilenmediği belliydi.

Bu iki insan birbirine öylesine yakın, öylesine bağlıydı ki, küçücük bir davranış, bir ses tonu, ikisine de, sözle söylenebilen şeylerden çok daha fazlasını söyleyebilirdi.

Şimdi, bunların ikisinin de kafasında, bütün öteki düşünceleri arka plana iten, ortak bir düşünce vardı: Nikolay'ın hastalığı ve yakın ölümü. Ama ikisi de bundan söz etmek cesaretini gösteremiyor, ne söylerlerse söylesinler kafalarında yer eden o düşünceyi açıklayamıyor, bütün söyledikleri bundan ötürü yalandan öteye geçmiyordu. Levin hiçbir zaman akşam faslının bitip yatma zamanının gelişine böylesine sevinmemişti. Hiçbir zaman, hiçbir yabancı ile konuşmasında, hiçbir resmî ziyarette, bu akşamki kadar tabiiliğini kaybetmemiş, böylesine ikiyüzlü davranmamıştı. Tabiiliğini kaybettiğini anlaması ve bundan pişmanlık duyması onu büsbütün tabiilikten uzaklaştırıyordu. Ölmekte olan sevgili kardeşi için ağlamak isteğini duyarken, onun nasıl yaşayacağı üzerine açılan konuşmayı dinlemek ve söylediklerini desteklemek zorundaydı.

Ev rutubetli ve yalnız bir oda ısıtılmış olduğu için, Levin kardeşini bir paravananın arkasına, kendi yatak odasına yatırdı.

Kardeşi yattı –uyudu veya uyumadı– ama bir hasta olarak yatağında dönüp durdu, öksürdü, balgamını söktüremediği zamanlar bir şeyler mırıldandı. Bazen, zorlukla soluduğu zamanlar: "Oh Allah'ım!" diye söylendi. Bazen de, terden bunaldığı zamanlar, can sıkıntısı ile: "Ay kör şeytan!" dediği duyuldu. Levin, kardeşini dinleyerek uzun süre uyuyamadı. Kafasında çeşitli düşünceler uçuşup

duruyordu. Ama bu düşüncelerin hepsi de bir noktaya, ölüme gelip dayanıyordu.

Her şeyin kaçınılmaz sonucu olan ölüm, ilk defa olarak, karşı konulmaz gücüyle gözleri önünde canlandı. Hemen şuracıkta, yanı başında, yarı uyur yarı uyanık bir hâlde inleyen ve alışkanlıkla, ayırt etmeden, kâh Allah'ı, kâh şeytanı çağıran bu sevgili varlıktaki ölüm, eskiden kendisine göründüğü gibi hiç uzak değildi. Ölüm, aynı zamanda, kendi içindeydi, o bunu hissediyordu. Şimdi değilse yarın, yarın değilse otuz yıl sonra onunla karşılaşmayacak mıydı? Zamanın ne önemi vardı! Bu kaçınılmaz ölüm neydi, bunu bilmemekle, bunun üzerinde hiçbir zaman düşünmemiş olmakla kalmıyor, bunun üzerinde düşünmesini bilmiyor ve düşünmekten korkuyordu.

'Çalışıyorum, bir şeyler yapmak istiyorum, oysa her şeyin biteceğini, ölümü unutmuş bulunuyorum.'

Karanlıkta, karyolasında kıvrılmış bir hâlde, kollarını dizlerine dolayarak ve yoğunlaşan düşüncelerinden soluğunu tutarak düşünüyordu. Ama düşündükçe bunun kesin olarak böyle olduğunu, gerçekten de hayatta küçücük bir durumu unuttuğunu, gözünden kaçırdığını apaçık anladı: Ölüm gelip her şey bitecekti. Şu hâlde herhangi bir işe başlamanın ne değeri vardı? Buna bir çare de yoktu. Evet, bu korkunç bir şeydi, ama böyleydi.

Umutsuzlukla, kendi kendine: 'Evet ama şimdi ben hâlâ yaşıyorum, şimdi ben ne yapayım, ne yapayım?' diye söylendi. Mumu yaktı, yavaşça kalktı. Aynaya doğru gitti, yüzünü, saçlarını incelemeye koyuldu. Evet, şakaklarında aklar vardı. Ağzını açtı. Azı dişleri çürümeye yüz tutmuştu. Pazılarını sıvadı. Gücü yerindeydi ama arta kalan ciğerleriyle soluyan Nikolay'ın da sapasağlam bir vücudu vardı. Birdenbire çocukken, nasıl birlikte yattıklarını ve birbirlerine yastık atmak ve katıla katıla gülmek için Fiyodor Bogdaniç'in kapıdan çıkmasını nasıl beklediklerini hatırladı. Öylesine gülerlerdi ki, köpürüp taşan bu hayat neşesini Fiyodor Bogdaniç'ten duydukları korku bile durduramazdı. 'Şimdi ise bu çökmüş boş göğüs... ve ne olacağımı bilmeyen ben...'

Kardeşinin sesiyle kendine geldi.

"K-ha! k-ha! hay kör şeytan! Kuzum sen ne dolaşıp duruyorsun, niye uyumuyorsun?"

"Bilmem işte, uykum kaçtı."

"Ben iyi uyudum. Şimdi artık terlemiyorum da... Bak, yokla gömleğimi, terlememişim, değil mi?"

Levin kardeşinin gömleğini yokladı, paravanın dışına çıktı, mumu söndürdü, ama uzun bir süre daha uyuyamadı. Tam, nasıl yaşaması gerektiği problemini biraz olsun çözümlediği bir sırada, karşısına çözümlenmesi imkânsız yeni bir problem, ölüm problemi çıkmıştı.

'İşte o ölüyor. Baharda ölecek işte, ona nasıl yardım etmeli? Ben ona ne söyleyebilirim? Bunun üzerine ne biliyorum? Ölümün varlığını bile unutmuşum.'

XXXII

LEVİN çoktandır şunu fark etmişti: Aşırı uysallıklarıyla, kibarlıklarıyla bizi sıkan kişiler, çok kısa bir zaman sonra huysuzluklarıyla, hırçınlıklarıyla çekilmez bir hâl alırlar. Aynı durumun kardeşinde de ortaya çıkacağını hissediyordu. Gerçekten de, kardeşinin yumuşak başlılığı uzun sürmedi. Hemen ertesi günden başlayarak Nikolay, her şeye sinirlenmeye, sistemli olarak kardeşine çatmaya, en duygulu yerlerinden onu hırpalamaya başladı.

Levin kendisini suçlu hissediyor ve bu durumu düzeltemiyordu. Eğer karşılıklı olarak ikiyüzlülük etmeseydiler de candan dedikleri bir konuşma yapsaydılar, yani yalnız ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini birbirlerine söyleseydiler, o zaman sadece birbirlerinin gözleri içine bakar ve Konstantin sadece: "Sen öleceksin, sen öleceksin!" der, Nikolay da yalnız: "Öleceğimi biliyorum; ama korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum!" diye karşılık verirdi. Eğer yalnız candan konuşsaydılar bundan başka hiçbir şey söylemeyeceklerdi. Ama böyle yaşanmazdı. Bunun için de Konstantin Levin, ömrü boyunca yapmaya çalışıp da beceremediği ve gözlemlerine göre birçoklarının çok iyi becerdikleri, onsuz yaşanamayan bir şeyi yapmayı, düşünmediklerini söylemeyi denedi ve boyuna yalan söy-

lediğini, kardeşinin de bu yalanları yakaladığını ve buna sinirlendiğini hissetti.

Geldiğinin üçüncü günü Nikolay, kardeşinden, ekonomik planını bir daha anlatmasını istedi ve bunu yermekle kalmadı, mahsus, komünizmle de karıştırdı.

"Sen sadece yabancı bir düşünceyi almış ve onu bozmuşsun, şimdi de uygulanması mümkün olmayan yerlere uygulamak istiyorsun!"

"Ama bu ideolojinin benim görüşlerimle hiçbir ilgisi olmadığını sana söylüyorum. Onlar, mülkiyet hakkının meşruluğunu, sermayeyi, miras hakkını reddediyorlar, ben ise bu başlıca *stimulant*'ı* (Levin, bu çeşit yabancı sözcükler kullanmaktan hiç hoşlanmazdı. Ama eserine sarıldığından beri, elinde olmayarak, sık sık, yabancı sözcükler kullanmaya başlamıştı) inkâr etmeyerek, sadece iş gücünü düzene sokmak istiyorum."

"Mesele burada ya işte, sen yabancı bir düşünceyi almış, onun bütün güçlü yanlarını kesip atmışsın! Şimdi de bunun yeni bir şey olduğuna inandırmak istiyorsun!"

"Ama benim düşüncelerimin hiçbir ilgisi yok ki onunla..."

Nikolay Levin, gözleri kinli bir bakışla pırıldayarak ve alaycı bir eda ile gülümseyerek:

"Hiç değilse o doktrinde, nasıl diyeyim, geometrik bir güzellik, bir açıklık, bir kesinlik var," dedi. "Belki bu bir hayaldir, ama bütün geçmişi bir *tabula rasa*** yapabileceğimizi varsayalım: Mülkiyet yok, aile yok, tabii emek de yeni bir düzene girer. Ama sende buna benzer hiçbir şey yok."

"Sen niçin karıştırıyorsun?.. Ben hiçbir zaman komünist olmadım ki..."

"Ben oldum ve komünizmi vakitsiz bulmakla birlikte Hristiyanlığın ilk devirleri gibi, akla uygun ve geleceği olan bir doktrin olarak kabul ediyorum."

"Ben iş gücüne sadece natüralist bir gözle bakılması, yani onun incelenmesi, özelliklerinin bilinmesi gerektiğini düşünüyorum."

---

* (Fr.) "Dürtücü güç." *–H. Âli Ediz*

** (Lat.) Burada "silip süpürmek" anlamında kullanılmıştır. *–H. Âli Ediz*

"Tamamıyla faydasız. Bu güç, gelişme derecesine göre kendi kendine belli bir çalışma biçimi buluyor. Her yerde köleler, sonra *metayer*'ler* vardı, bizde de yarıcılar, kiralama, ırgatlık var, sen ne arayıp duruyorsun?.."

Levin bu sözler üzerine birdenbire ateşlendi. Çünkü ruhunun derinliklerinde, bunun doğru olduğuyla ilgili bir korku vardı. Belki gerçekten de komünizm ile belli çalışma biçimleri arasında bir denge kurmak istiyordu. Bunun mümkün olabilmesi çok şüpheliydi. Ateşli ateşli:

"Ben kendim için de, işçiler için de verimli çalışma vasıtaları arıyorum," diye cevap verdi. "Ben o biçim düzenlemek istiyorum ki..."

"Sen hiçbir şey düzenlemek istemiyorsun; sen sadece ömrün boyunca yaptığın gibi, orijinallik etmek, mujikleri düpedüz değil de birtakım prensiplerle sömürdüğünü göstermek istiyorsun."

Levin, sol yanak kaslarının tutulmaz bir biçimde seğirmekte olduğunu hissederek:

"Mademki böyle düşünüyorsun, bırakalım bu konuyu!" dedi.

"Senin inancın yoktur, hiçbir zaman da olmamıştır; senin için önemli olan sadece gururunun okşanmasıdır."

"Çok iyi öyleyse, beni rahat bırak!"

"Merak etme, bırakıyorum!.. Hem bunu çoktan yapmam gerekirdi, cehenneme kadar yolun var! Geldiğime çok pişman oldum."

Sonradan Levin, kardeşini yatıştırmak için ne kadar çaba harcadıysa da Nikolay hiçbir şey dinlemek istemedi ve ayrılmalarının çok daha iyi olacağını söyledi. Levin, hayatın Nikolay için, düpedüz çekilmez bir hâl aldığını anladı.

Levin tekrar kardeşinin yanına gelip, kendisine hakarette bulunduysa affetmesini, pek de tabii olmayan bir dille rica ettiği zaman, Nikolay, artık kesin olarak gitmeye hazırlanmıştı.

Nikolay gülümseyerek:

"Oh, oh, şimdi de yüce kalplilik!.." dedi. "Eğer haklı olmak ihtiyacındaysan sana bu zevki tattırabilirim. Sen haklısın; ama ben yine de gidiyorum!"

---

* "Yarıcılar." –*H. Âli Ediz*

Nikolay, tam gideceği sırada, kardeşiyle öpüştü ve birdenbire ciddi, tuhaf bir bakışla ona bakarak, titrek bir sesle:

"Kostya," dedi. "Yine de beni kötülükle anma!.."

Candan söylenmiş biricik sözlerdi bunlar. Levin bu sözlerin: "Çok kötü bir hâlde olduğumu görüyorsun, biliyorsun! Belki de bu son görüşmemizdir" manasına geldiğini anladı ve gözleri yaşla doldu. Kardeşini bir kez daha öptü, ama ona hiçbir şey söyleyemedi, söylemesini beceremedi.

Kardeşinin gidişinden iki gün sonra, Levin de Avrupa'ya hareket etti. Trende, Kiti'nin kuzeni Şçerbatski'ye rastladı ve kederli hâli ile onu pek şaşırttı.

Şçerbatski:

"Nen var böyle?" diye sordu.

"Ne olacak, hiç, dünyanın tadı kalmamış."

"Dünyanın mı tadı kalmamış? Mulhous'e gideceğine benimle birlikte Paris'e gel. O zaman neşeyi görürsün!"

"Benim için artık her şey bitmiştir. Ölme zamanım geldi."

Şçerbatski gülerek:

"Demek böyle ha!.." dedi. "Ben ise yaşamaya yeni hazırlanıyorum."

"Kısa bir süre önce ben de böyle düşünüyordum, ama artık yakında öleceğimi biliyorum."

Levin, bu son zamanlardaki gerçek düşüncelerini söylüyordu. O her şeyde sadece ölümü ya da ona yaklaştığını görüyordu.* Ama giriştiği işler onu meşgul ediyordu. Ölüm kapıyı çalıncaya kadar, şu ya da bu biçimde yaşamak gerekti. Ona göre her şeyi bir karanlık örtmüştü. Ama özellikle bu karanlığın bir sonucu olarak, bu karanlıkta onun biricik kılavuzunun, işi olduğunu hissediyordu ve o, olanca gücüyle bu işe sarılmış, ona tutunmuştu.

---

* Bu ve bundan sonraki bölümlerde Levin yeni ve çözülmez bir problemle, ölüm problemiyle karşılaşmaktadır. Bu, tıpkı, Tolstoy'un 1860'da ağabeyiyle birlikte Hyrerès'e giderken karşılaştığı probleme benzemektedir. Bununla birlikte, bu romandaki, Levin'in kardeşinin ölümü tasviri, daha çok Tolstoy'un üçüncü kardeşi Dimitri'nin –1856'da veremden ölmüş ve bu Tolstoy'u en büyük ağabeyinin daha sonraki ölümü kadar etkilemiştir– ölümünden alınmıştır. *–H. Âli Ediz*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

KARI koca Karenin'ler, bir evde yaşamayı sürdürüyor, her gün karşılaşıyor, ama birbirlerine büsbütün yabancı kalıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç hizmetçilerin dedikodularına meydan vermemek için karısını her gün görmeyi bir kural hâline getirmişti; ama evinde öğle yemeği yemekten kaçınıyordu. Vronski, Aleksey Aleksandroviç'in evine hiç gelmiyordu, ama Anna onu dışarıda görüyor, kocası da bunu biliyordu.

Durum, üçü için de acı vericiydi. Bunlardan hiçbiri, bu hâlin değişeceğini ummasaydı, bunun sadece geçici bir dert olduğuna inanmasaydı, bu durumda bir gün bile yaşamak gücünü kendinde bulamazdı. Aleksey Aleksandroviç, her şey gibi, bu tutkunun da geçeceğini, herkesin bunu unutacağını, adının lekelenmeden kalacağını umuyordu. Bu durumun yaratıcısı olan ve herkesten çok acı çeken Anna, bütün bunların çok yakında çözüleceğine ve bir aydınlığa kavuşacağına umut bağlamak şöyle dursun, kesin olarak inandığı için bu hâle katlanıyordu. Anna, bu durumun hangi olayla çözüleceğini kesin olarak bilmiyordu. Ama şimdi bunun, nedense çok yakında olacağına kesin olarak inanıyordu. Elinde olmayarak Anna'ya boyun eğen Vronski de, bütün güçlükleri açıklığa çıkarması gereken, kendisine bağlı olmayan bir şeyler bekliyordu.

Kış ortalarına doğru Vronski, çok sıkıntılı bir hafta geçirdi. Petersburg'a gelen yabancı bir prensin emrine verildi, ona Petersburg'un görülmeye değer yerlerini göstermekle görevlendirildi. Vronski gösterişli bir adamdı. Üstelik kibarlık ve incelik sanatını da biliyordu. Bu çeşit adamlarla düşüp kalkma alışkanlığı da

vardı. Zaten prensin emrine verilişinin nedeni de buydu. Ama bu görev ona çok ağır göründü. Prens, Rusya'da falan veya filan şeyi görüp görmediği üzerine ülkesinde sorulacak soruları karşılıksız bırakmamak için hiçbir şey kaçırmak istemiyordu. Zaten kendisi de, elden geldiğince Rus eğlencelerinden yararlanmak istiyordu. Vronski, her iki alanda da ona kılavuzluk etmek zorundaydı. Sabahları görülmeye değer yerleri görmeye gidiyor, akşamları da millî eğlencelere katılıyorlardı. Prens, prensler arasında bile olağanüstü denilecek kadar sağlıklı bir insandı. Spor ve iyi vücut bakımı sayesinde öylesine güçlenmişti ki, aşırı zevk düşkünü olmasına rağmen, kocaman, yeşil, pırıl pırıl bir Hollanda hıyarı gibi taze kalmıştı. Çok seyahat etmişti. Ona göre, şimdiki ulaşım kolaylığının en iyi yanlarından biri, ulusal zevk ve eğlencelere katılmak imkânlarını sağlamasındaydı. İspanya'da bulunmuş, orada serenatlar söylemiş, mandolin çalan bir İspanyol kadını ile yakınlık kurmuştu. İsviçre'de *Gemze** vurmuş, İngiltere'de sırtında kırmızı frak, atla çitlerden atlamış, tutuştuğu bir bahis üzerine iki yüz sülün vurmuştu. Türkiye'de bir hareme girmiş, Hindistan'da fil üzerinde geziler yapmıştı. Şimdi de Rusya'da, bütün özel Rus zevklerini tatmak istiyordu.

Prensin yanında bir çeşit baş mihmandar olarak bulunan Vronski, çeşitli kişiler tarafından prense teklif edilen bütün Rus eğlencelerini toparlamakta büyük bir zorluk çekiyordu. Bu eğlenceler arasında rahvan atlar da, Rus gözlemeleri de, ayı avları da, çingeneler de, kadehlerin kırıldığı Rus içki âlemleri de vardı. Prens, şaşılacak bir kolaylıkla Rus ruhunu benimsedi: Kadeh ve tabak kırdı, bir çingene kadını kucağına oturttu. Sonra da, âdeta, daha başka bir şey var mı, yoksa bütün Rus ruhu bu kadar mı, der gibi bir eda takındı.

Doğrusunu isterseniz, bütün Rus eğlenceleri içinde hepsinden çok onun hoşuna gideni Fransız aktrisleri, bir balerin ve beyaz mühürlü şampanyaydı. Vronski prenslere alışkındı. Ama son zamanlarda kendisi değiştiği için mi, yoksa bu prensle büyük bir yakınlık kurduğundan mı nedir, bu bir hafta ona çok ağır gelmişti. Vronski,

* Almanca "dağ keçisi" anlamına gelen bu sözcük, kitabın aslında, Rus harfleriyle "Gemze" olarak italik harflerle yazılmıştır. *–H. Âli Ediz*

tehlikeli bir deliye bakmakla görevlendirilen ve deliden korkan, bununla birlikte, deli ile yakınlığı yüzünden kendi aklı için de korkan bir insanın duygularına benzeyen bir duygunun etkisi altında, bütün bir hafta kaldı. Onuruna dokundurmamak için, sert, resmî saygı tonunu bir saniye bile gevşetmemek zorunluğunu sürekli olarak duydu. Prense Rus zevklerini tattırmak için paralandıklarını şaşarak gördüğü kişilere karşı prensin davranışları küçümseyiciydi. Vronski, prensin incelemek istediği Rus kadınları üzerine olan yargılarını duydukça, birçok sefer öfkesinden kıpkırmızı kesildi. Prensin, Vronski'nin hoşuna gitmeyişinin başlıca nedeni, elinde olmayarak, onun kişiliğinde kendini görmesiydi. Vronski'nin bu aynada gördüğü kişi, hiç de gururunu okşayıcı bir tip değildi. Bu, çok budala, çok kendine güvenir, çok sağlıklı, vücutça çok temiz bir kişiydi, işte hepsi bu kadar. Prens centilmendi, bu bir gerçekti, Vronski bunu inkâr edemezdi. Kendinden büyüklerle, dalkavukluğa kaçmadan akran gibi konuşur, kendi durumundakilere, tabii ve sade davranır, kendinden küçüklere karşı ise, küçümseyici iyiliksever bir insan hâli takınırdı. Vronski'nin kendisi de böyleydi ve bunu büyük bir erdem sayardı. Ama kendisi prense göre küçük olduğu için, prensin kendisine karşı küçümseyici, iyiliksever bir hâl takınması onu sinirlendiriyordu.

'Ne öküz herif!.. Ben nasıl onun gibi olabilirim?' diye düşündü.

Ama ne olursa olsun, yedinci gün, prens Moskova'ya hareketinden önce ona teşekkür edip kendisiyle vedalaşınca, Vronski bu uygunsuz durumdan ve bu tatsız aynadan kurtulduğu için bir mutluluk duydu. Prens onunla, bütün gece süren, Rus cesaretinin örnekleriyle dolu, bir ayı avı partisinden döndükleri sırada, garda vedalaşmıştı.

II

VRONSKİ eve dönünce, Anna'dan gelmiş bir pusula buldu. Anna pusulasında şunları yazıyordu: "Hasta ve mutsuzum. Dışarı çıkamıyorum. Ama artık sizi görmeden de edemiyorum. Akşama geliniz. Aleksey Aleksandroviç saat yedide toplantıya gi-

diyor, saat ona kadar orada olacak." Vronski, kocasının, eve gelmesini yasaklamasına rağmen, Anna'nın kendisini doğrudan doğruya evine çağırmasını biraz tuhaf buldu. Bir an düşündükten sonra gitmeye karar verdi.

Vronski bu kış albay olmuştu. Alaydan ayrılmış, bir başına yaşıyordu. Kahvaltı ettikten sonra hemen bir kanepeye uzandı. Son günlerde gördüğü çok çirkin sahnelerin anıları, beş dakika içinde, Anna üzerine ve son ayı avında önemli rol oynayan ayı bastırıcı mujik üzerine olan düşünceleriyle birbirine karıştı, bağlandı. Ve Vronski uyudu. Korkudan tir tir titreyerek karanlıkta uyandı ve acele mumu yaktı: 'Ne var?.. Ne oluyor?.. Rüyamda böyle korkunç ne gördüm?.. Evet, evet... Galiba, şu ayı avındaki ufak tefek, sakalı karmakarışık, pis, bastırıcı mujik, eğilmiş bir şeyler yapıyordu. Birdenbire Fransızca tuhaf birtakım sözcükler söylemeye başladı. Evet, rüyamda başka bir şey görmedim,' diye düşündü. 'Ama bunda böyle, korkuya kapılacak ne var?' Çabucak, yine mujiği ve onun söylediği anlaşılmaz Fransızca sözcükleri hatırladı. Sırtında soğuk bir dehşet ürpertisi dolaştı. 'Ne saçma şey!' diye düşündü ve saatine baktı.

Saat sekiz buçuk olmuştu. Uşağını çağırdı, çabucak giyindi ve rüyasını büsbütün unutmuş, sadece geç kaldığına üzgün bir hâlde, kapının önündeki merdivenlere çıktı. Karenin'lerin merdivenlerine yaklaşırken saatine baktı: dokuza on vardı. Demirkırı iki atın koşulu olduğu daracık, yüksek bir kupa arabası kapının önünde duruyordu. Anna'nın arabasını tanıdı: 'Bana geliyor, bu daha iyi olurdu... Bu eve gelmek hoşuma gitmiyor. Ama ne çıkar... Saklanamam ya!' diye düşündü ve çocukluğundan beri edindiği hiçbir şeyden utanmamaya alışkın bir adam edasıyla kızaktan indi ve kapıya yaklaştı. Kapı açıldı, kolunda yol battaniyesi olduğu hâlde kapıcı çıktı ve arabayı çağırdı. Ayrıntılara dikkat etmek alışkanlığı olmayan Vronski, yine de, şu anda kapıcının kendisine dikilen bakışlarındaki şaşkınlığı fark etti. Vronski tam kapıda, Aleksey Aleksandroviç ile hemen hemen burun buruna geldi. Bir havagazı lambası, siyah şapkanın altında, solgun, çok zayıflamış bir yüzü ve paltonun kürklü yakası arasında pırıldayan beyaz bir kravatı aydınlattı. Aleksey Aleksandroviç Karenin'in hareketsiz, donuk

gözleri Vronski'nin yüzüne dikildi. Vronski başıyla onu selamladı. Aleksey Aleksandroviç dudaklarını kısarak elini şapkasına götürdü ve geçip gitti. Vronski onun, arkasına bakmadan nasıl arabaya oturduğunu, arabanın penceresinden yol battaniyesini ve dürbünü alıp kaybolduğunu gördü. Vronski, hole girdi. Kaşları çatılmıştı, gözleri öfkeli ve gururlu bir ışıkla parlıyordu.

'Ne durum!' diye düşündü. 'Eğer savaşsaydı, şerefini savunsaydı, ben de harekete geçebilir, duygularımı açığa vurabilirdim. Ama bu zaaf ya da alçaklık... Beni, aldatan bir adam durumuna koyuyor... Ben ise böyle olmak istemiyorum ve olmayacağım.'

Vredé'nin bahçesinde, Anna ile yaptığı konuşmadan beri Vronski'nin düşünceleri çok değişmişti. Kendini büsbütün Vronski'ye veren ve önceden her şeye boyun eğerek ondan sadece alın yazısının örülmesini bekleyen Anna'nın zaaflarına, elinde olmayarak boyun eğen Vronski, Anna ile olan bu ilişkisinin, o zamanlar sandığı gibi sona erebileceğini düşünmekten çoktan vazgeçmişti. Yükselme hırsı ile ilgili tasarıları, yine arka plana itilmişti. Vronski, her şeyin belirli olduğu çalışma çevresinden dışarı çıktığını hissederek, kendini bütünüyle duygularına verdi ve bu duygular, her geçen gün onu biraz daha Anna'ya bağladı.

Daha holde, Anna'nın uzaklaşan ayak seslerini duydu. Anna'nın kendisini beklemekte olduğunu, kulak kabarttığını, şimdi de salona dönmekte olduğunu anladı.

Anna, Vronski' yi görünce:

"Hayır!" diye bağırdı ve sesinin ilk çınlayışında gözleri yaşla doldu. "Hayır, bu böyle sürüp giderse, o şey, çok, çok daha önce olacak!.." "Ne var dostum?"

"Ne mi var?.. Seni bekliyorum, acı çekiyorum. Bir saat iki saat... Hayır, kavga etmeyeceğim! Seninle kavga edemem. Herhâlde gelemedin değil mi?.. Hayır, kavga etmeyeceğim!.."

İki elini de Vronski'nin omuzlarına koydu ve ona, derin, hayran, aynı zamanda soran bakışlarla uzun uzun baktı. Onu görmediği zamanlar için yüzünü doya doya seyretti. Her buluşmalarında olduğu gibi (gerçekte olamayan, ölçülemeyecek kadar iyi olan) hayalinde yaşattığı Vronski ile gerçekteki Vronski'yi birleştiriyordu.

III

LAMBANIN altındaki masanın başına geçip oturdukları zaman Anna:

"Ona rastladın mı?" diye sordu. "Geç kalmış olmanın cezası bu!.."

"Evet, ama bu nasıl oldu?.. Toplantıda olması gerekmiyor muydu?.."

"Toplantıya gitti ve döndü, yine bir yere gitti. Ama bu bir şey değil. Bundan söz etme. Sen neredeydin?.. Hep prensle miydin?.."

Anna, Vronski'nin hayatının bütün ayrıntılarını biliyordu. Vronski bütün gece uyumadığını ve uyuyakaldığını söylemek istedi ama Anna'nın heyecanlı ve mutlu yüzüne bakarak bunu söylemekten utandı. Gidip, prensin işi üzerine rapor vermek zorunda kaldığını söyledi.

"Ee, artık bitti değil mi?.. Prens gitti."

"Çok şükür bitti. Bunun benim için ne çekilmez bir şey olduğunu tasavvur edemezsin."

Anna, kaşlarını çatıp masanın üzerinde durmakta olan örgüyü eline aldı, Vronski'nin yüzüne bakmadan içinden şişini çıkarmaya koyularak:

"Niçin?" dedi. "Bu, sizin gibi bütün gençlerin her zamanki yaşantısı değil mi sanki!.."

Vronski, Anna'nın yüz ifadesindeki değişikliğe şaşarak ve bunun anlamını öğrenmeye çalışarak:

"Ben bu yaşantıyı çoktan bıraktım," dedi ve sık, beyaz dişlerini meydana çıkaran bir gülümseyişle ekledi: "Ne yalan söyleyeyim, ben bu hafta bu yaşantıya bakarken, aynada kendimi görür gibi oldum ve bu hiç de hoşuma gitmedi."

Anna örgüsünü elinde tutuyor ama örmüyordu. Vronski'yi tuhaf, ışıltılı ve dostça olmayan bir bakışla süzüyordu.

"Bu sabah Liza bana uğradı," dedi. "(Kontes Lidya İvanovna'ya rağmen henüz bana gelmekten korkmuyorlar...) Sizin Atina gecesini anlattı. Ne iğrenç şey!.."

"Şimdi ben size anlatacaktım..."

Anna onun sözünü keserek:

"Bu, şu eskiden tanıdığın Therese değil mi?"

"Size anlatacaktım ben..."

"Siz erkekler ne iğrençsiniz!.. Bir kadının bunu unutamayacağını nasıl oluyor da düşünemiyorsunuz!.." Anna, gittikçe öfkesi kabararak konuşuyor, böylelikle sinirliliğinin nedenlerini de açığa vurmuş oluyordu. "Özellikle senin yaşantını bilemeyen bir kadın... Ben ne biliyorum? Ben ne bilebilirim?.. Senin bana söyleyeceklerini... Senin bana doğruyu söylediğini ben nereden bileyim?.."

"Anna! Bana hakaret ediyorsun... Yoksa bana inanmıyor musun?.. Sana açmadığım bir düşüncem bile olmadığını sana söylemedim mi?.."

Anna, görünüşe göre, kıskançlık düşüncelerini uzaklaştırmaya çalışarak:

"Evet, evet," dedi. "Ama ne kadar acı çektiğimi bir bilsen!.. Sana inanıyorum, inanıyorum. Bana ne diyordun?.."

Ama Vronski, ne söylemek istediğini birden hatırlayamadı. Anna'nın gittikçe sıklaşan bu kıskançlık bunalımları onu korkutuyor ve bu kıskançlığın, kendisine olan sevgiden ileri geldiğini bilmesine rağmen, ne kadar gizlemeye çalışırsa çalışsın, onu Anna'dan soğutuyordu. Anna'nın aşkının bir mutluluk olduğunu kaç sefer kendi kendine söylemişti. İşte Anna da kendisini, aşkın hayattaki bütün nimetlerden üstün olduğunu kabul eden bir kadının sevebileceği bir aşkla seviyordu. O ise, Anna'nın peşinden Moskova'dan giderken duyduğu mutluluktan çok uzaktı. Vronski o zamanlar kendisini mutsuz sayıyordu, mutluluk gelecekteydi. Şimdi ise en güzel mutluluğun artık geride kaldığını hissediyordu. Artık Anna, hiç de Vronski'nin kendisini ilk gördüğü zamanlardaki Anna değildi. Hem huyca, hem görünüşçe kötülemişti. Her yanı irileşmiş, yüzünde de, artistten söz ederken olduğu gibi yüzünü bozan, hain bir ifade belirmişti. Vronski, kopardığı ve soldurduğu çiçeğe bakan bir insan gibi Anna'ya bakıyor, koparma ve mahvetme nedeni olan güzelliğini güçlükle seçebiliyordu. Ama yine de, aşkının daha güçlü olduğu sıralarda, bu aşkı yüreğinden koparıp atmayı şiddetle isteseydi, bunu yapabileceğini hissettiği hâlde, şim-

di, Anna'ya bir sevgi beslemediğini sandığı şu anda onunla olan ilişkisinin koparılamayacağını biliyordu.

Anna:

"Ee, prens üzerine bana neler anlatmak istiyordun bakalım?.." dedi. "Ben artık şeytanı kovdum." Aralarında, kıskançlığa şeytan adını takmışlardı. "Evet, prens üzerine bir şeyler anlatmaya başlamıştın? Prensle birlikte olmak sana niçin böylesine ağır geldi?.."

Vronski, düşüncelerini toparlamaya çalışarak:

"Ah, ne çekilmez bir adam!" dedi. "Kendisiyle yakınlık kurmaktan hiç de kazançlı çıkılmaz. Onu anlatmak gerekirse, hayvan panayırlarında birincilik ödülünü kazanan bakımlı, besili bir hayvan, denilebilir; ne eksik ne fazla!"

Vronski, canı sıkılmış bir hâlde anlatıyor, Anna ilgiyle dinliyordu:

"Hayır, ama nasıl olur?" diye itiraz etti. "Ne de olsa, çok şey görmüş, kültürlü bir adam?.."

"Bu bambaşka bir kültür, onların kültürü. Onlar, hayvanca zevkler dışında kalan her şeyi nasıl küçümserlerse, o da galiba, kültürü küçümsemek hakkını elde etmek için kültür edinmiş olsa gerek."

Anna:

"Zaten siz hepiniz bu hayvanca zevkleri sevmiyor musunuz?" dedi.

Vronski, yine, Anna'nın gözlerinde kendisinden kaçınan dertli bir bakış fark etti. Gülümseyerek:

"Niye onu böyle savunuyorsun?.." dedi.

"Savunduğum falan yok. Benim için hepsi bir. Ama öyle sanıyorum ki, sen kendin de bu zevklerden hoşlanmasaydın, bunu reddedebilirdin. Ne var ki, Therese'i Havva anamız kılığında seyretmek senin de hoşuna gidiyor."

Vronski, Anna'nın masanın üzerine koyduğu elini alıp öperek:

"Yine şeytan göründü!" dedi.

"Evet, ama işte elimde değil! Seni beklerken ne kadar acı çektiğimi bilemezsin!.. Öyle sanıyorum ki ben kıskanç değilim. Ben kıskanç değilim; sen burada, yanımdayken sana inanıyorum. Ama benden uzak, bir başına o bilmediğim hayatını sürerken..."

Anna, kendini Vronski'den çekti. Nihayet, şişi örgüden çıkardı ve lamba ışığı altında pırıldayan beyaz yünden düğümler, işaret parmağının yardımıyla, birbiri ardınca hızla sıralanmaya, işlemeli yen içindeki bilek, sinirli sinirli, çabuk çabuk dönmeye başladı.

Birdenbire, tabii sayılmayacak bir tonla sordu:

"Ee, anlat bakalım Aleksey Aleksandroviç'e nerede rastladın?"

"Kapıda burun buruna geldik."

"Sana şöyle selam verdi, değil mi?"

Anna, yüzünü uzattı ve gözlerini kapayarak çabucak yüz ifadesini değiştirdi ve Vronski, birdenbire onun güzel yüzünde, Aleksey Aleksandroviç'in kendisine selam verirken takındığı yüz ifadesini tanımakta gecikmedi ve gülümsedi. Anna ise, kendisinin başlıca güzelliklerinden biri olan o sevimli ve çıngıraklı gülüşüyle güldü.

Vronski:

"Ben onu asla anlamıyorum," dedi. "Yazlıkta ona yaptığın açıklamadan sonra seninle ilişkisini kesseydi, beni düelloya çağırsaydı... anlardım. Ama ben bunu anlamıyorum: Bu duruma nasıl katlanabiliyor?.. Acı çektiği besbelli..."

Anna, alaycı bir gülümseyişle:

"O mu acı çekiyor?.. O tamamıyla mutlu," dedi.

"Her şey böylesine tatlıya bağlanabileceğine göre, ne diye hepimiz acı çekiyoruz?.."

"Onun acı falan çektiği yok. Ben onu, onun iliklerine kadar işlemiş yalancılığını bilmiyor muyum sanki?.. Biraz duygusu olan bir insan, onun benimle yaşadığı gibi yaşayabilir mi? O hiçbir şey anlamıyor, hiçbir şey hissetmiyor. Duygulu bir insan suçlu karısıyla bir çatı altında yaşayabilir mi?.. Onunla konuşabilir mi? Onunla senli benli konuşabilir mi?"

Anna yine, elinde olmayarak onun taklidini yaptı: "Sen *Ma chère** Anna, sen!"

"O bir erkek değil, o bir insan değil, bir kukladır! Kimse bilmez ama ben bilirim. Oh, onun yerinde ben olsaydım, benim gibi bir kadını çoktan öldürür, parça parça ederdim. Yoksa kalkıp da: 'Sen, *Ma chère* Anna,' demezdim. O bir insan değil, bakanlık makine-

* (Fr.) "Dostum" anlamına gelir. –*H. Âli Ediz*

sidir. Senin karın olduğumu, kendisinin bir yabancı, gereksiz bir adam olduğunu anlamıyor. Artık söz etmeyelim, bırakalım bunu!"

Vronski onu yatıştırmaya çalışarak:

"Sen haksızsın, dostum, haksızsın," dedi. "Ama önemi yok, ondan söz etmeyelim. Neler yaptığını anlat bana bakalım? Nen var?.. Hastalığın neydi, doktor ne dedi?.."

Anna alaycı bir neşe ile ona bakıyordu. Kocasının daha başka gülünç ve çirkin yanlarını bulduğu ve anlatmak için sırasını beklediği belliydi.

Ama Vronski konuşmasına devam etti:

"Bunun bir hastalık olmadığını, senin durumundan ileri geldiğini tahmin ediyorum. Bu ne zaman olacak?.."

Anna'nın gözlerindeki alaycı pırıltı söndü. Ama bir başka gülümseme –Vronski'nin bilmediği bir şeyi bilme ve sessiz bir tasa– onun eski yüz ifadesinin yerini aldı.

"Yakında, yakında. Durumumuzun çok kötü olduğunu, bunu çözmek gerektiğini söyledin. Bu durumun bana ne kadar acı verdiğini, seni serbestçe ve istediğim gibi sevebilmek için neler verebileceğimi bir bilsen! O zaman kıskançlığımla ne kendimi, ne de seni üzerdim. Hem bu yakında olacak, ama bizim düşündüğümüz gibi değil."

Ve bunun nasıl olacağı düşüncesi karşısında, kendini öylesine acınacak bir durumda gördü ki, gözlerinden yaşlar boşandı, sözlerini sürdüremedi. Beyazlığıyla ve yüzüklerle lamba ışığı altında pırıldayan elini Vronski'nin kolu üzerine koydu.

"Bu, bizim düşündüğümüz gibi olmayacak. Bunu sana söylemek istemiyordum, ama sen beni zorladın! Yakında, yakında her şey çözülecek ve biz hepimiz, rahata kavuşacağız. Artık acı çekmeyeceğiz."

Vronski, Anna'nın ne demek istediğini anladığı hâlde:

"Anlamıyorum," dedi.

"Bana, 'Ne zaman?' diye sordun. Ben de sana, 'Yakında,' diyorum. Ama ben bunu göremeyeceğim. Hayır, sözümü kesme!" Ve Anna çabuk çabuk konuşmaya başladı. "Ben bunu biliyorum, kesin olarak biliyorum. Ben öleceğim, öleceğime, kendimi ve sizi kurtaracağıma seviniyorum."

Gözlerinden yaşlar boşandı. Vronski, hiçbir temele dayanmadığını bildiği, ama önüne geçemediği heyecanını gizlemeye çalışarak onun eline doğru eğildi ve öpmeye başladı.

Anna, güçlü bir hareketle onun elini sıkarak:

"İşte böyle, böylesi daha iyi," dedi. "Bize bir bu kaldı yapacak."

Vronski toparlandı ve başını kaldırdı.

"Neler saçmalıyorsun kuzum?.. Ne saçma sapan şeyler söylüyorsun!"

"Hayır, bu bir gerçek."

"Ne, gerçek olan ne?.."

"Ben öleceğim. Rüyamda gördüm."

Vronski:

"Rüyanda mı?" diye tekrarladı ve birdenbire rüyasında gördüğü kendi mujiğini hatırladı.

Anna:

"Evet, rüyamda," dedi. "Bu rüyayı göreli çok oluyor. Rüyamda, bana gerekli olan bir şey almak, bir şey öğrenmek için koşa koşa yatak odama giriyorum. Bunun rüyada nasıl olduğunu bilirsin!" Anna korkudan gözleri kocaman kocaman açılmış bir hâlde rüyasını anlatıyordu: "Yatak odasının köşesinde bir şey duruyordu."

"Ah, ne saçma şey!.. Buna inanılır mı hiç..."

Ama Anna, sözlerinin kesilmesine izin vermedi. Anlattığı şey, kendisi için çok önemliydi.

"Köşede duran bu şey dönüverdi. Ve ben bunun, sakalı karmakarışık ufak tefek, korkunç bir mujik olduğunu gördüm. Kaçmak istedim, ama o bir çuvalın üstüne eğilerek, orada elleriyle bir şeyler karıştırmaya başladı."

Anna, çuvalda bir şeyler karıştıran mujiğin taklidini yaptı, yüzünde korku okunuyordu. Vronski de, kendi rüyasını hatırlayarak ruhunu kaplayan aynı korkuyu hissetti.

"Mujik çuvalı karıştırıyor, öte yandan da, çabuk çabuk hem de 'r'leri yutarak, peltek bir dille Fransızca konuşuyordu: '*Il faut le battre le fer, le broyer, le pétrir...*'* Ben korkudan uyanmak istedim,

* (Fr.) "Demiri dövmeli, ezmeli, yoğurmalı..." anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

uyandım... Ama rüyada uyandım. Bunun ne demek olduğunu kendi kendime sormaya başladım. Korney bana: 'Doğururken, doğururken öleceksin. Anacığım,' dedi, 'doğururken...' Ben de uyandım."

Vronski:

"Ne saçma, ne saçma şey!" diye söylendi. Ama sesinde hiçbir inandırıcılık olmadığını kendisi de hissetti.

Anna:

"Ama artık konuşmayalım," dedi. "Zile bas, çay getirteceğim... Bekle biraz, şimdi ben..."

Birden durakladı. Yüz ifadesi bir anda değişmişti. Korku ve heyecanın yerini, birdenbire, sakin, ciddi ve şefkatli bir dikkat almıştı. Vronski bu değişikliğin ne demeye geldiğini anlayamamıştı. Anna karnında yeni bir hayatın kımıldadığını duymuştu.

IV

ALEKSEY Aleksandroviç, evinin kapısında Vronski ile karşılaştıktan sonra, önceden tasarladığı üzere İtalyan operasına gitti. Oyunun iki perdesini seyretti. Kendisine gerekli olan herkesi gördü. Eve dönünce portmantoyu dikkatle gözden geçirdi. Asker kaputu olmadığını gördükten sonra, her zamanki gibi kendi odasına çıktı. Ama her zaman yaptığının tam tersine, gidip yatmadı, sabahın üçüne kadar odasında bir aşağı bir yukarı dolaştı. Yakışıksız davranan, ileri sürdüğü biricik şarta, âşığını eve kabul etmemek şartına boyun eğmeyen karısına karşı duyduğu öfke, bütün huzurunu kaçırmıştı. Karısı, isteklerini yerine getirmemişti, o da onu cezalandırmak, tehdidini yerine getirmek, boşanma isteğinde bulunmak ve oğlunu kendisinden almak zorundaydı. Bu işle ilgili bütün zorlukları biliyordu, ama o, bunu yapacağını söylemişti. Şimdi de tehdidini yerine getirmek zorundaydı. Kontes Lidya İvanovna, içinde bulunduğu durumdan en iyi çıkış yolunun bu olduğunu kendisine çıtlatmıştı. Son zamanlardaki boşanma uygulamaları, bu işi öylesine kusursuz bir hâle getirmişti ki, Aleksey Aleksandroviç, formalite güçlüklerinin üstesinden gelmek imkânlarını görüyordu. Üstelik felaket de bir başına gelmiyordu. Millî azınlıkların

yerleştirilmesi, Zaraysk ili topraklarının sulanması işi, iş hayatında Aleksey Aleksandroviç'in başına öyle dertler açmıştı ki, kendisi bu son zamanlarda sürekli bir sinirlilik havası içinde bulunuyordu.

Bütün gece uyumadı, öfkesi gittikçe artarak sabahleyin son haddini buldu. Çabucak giyindi. Âdeta elinde, ağzına kadar dolu bir öfke kadehi taşıyordu, onu dökmekten, öfkesiyle birlikte, karısıyla konuşmak için gerekli olan enerjiyi de kaybetmekten korkuyormuş gibi, Anna'nın kalktığını öğrenir öğrenmez, hemen onun yanına girdi.

Kocasını çok iyi tanıdığını sanan Anna, onun odaya girdiği zamanki görünüşüne şaşakaldı. Aleksey Aleksandroviç'in kaşları çatıktı; gözlerini karısından kaçırarak dertli dertli önüne bakıyordu, ağzı küçümser bir eda ile sımsıkı kapanmıştı. Yürüyüşünde, davranışlarında, sesinin tonunda, karısının şimdiye kadar onda hiç görmediği bir kararlılık ve kesinlik vardı. Odaya girdi ve Anna ile selamlaşmadan doğru yazı masasına gitti, anahtarları alarak masanın gözünü açtı.

Anna:

"Ne istiyorsunuz?" diye bağırdı.

Aleksey Aleksandroviç:

"Âşığınızın mektuplarını," diye karşılık verdi.

Anna, masanın gözünü kapayarak:

"Onlar burada değil," dedi.

Karenin, karısının bu davranışından tahminlerinin doğruluğunu anladı ve Anna'nın kolunu kabaca iterek, onun en önemli kâğıtlarını sakladığını bildiği portföyü hızla kaptı. Anna, portföyü onun elinden çekmek istedi ama kocası onu itti.

"Oturunuz! Sizinle konuşmam gerekiyor." Portföyü koltuğu altına sıkıştırmış, dirseğiyle öylesine bastırmıştı ki, omzu yukarı kalkmıştı.

Anna ona, şaşkın ve ürkek gözlerle, ses çıkarmadan bakıyordu.

"Âşığınızı eve almanıza izin vermeyeceğimi size söylemiştim."

"Şey için... Onu görmem gerekiyordu."

Anna, akla yakın bir sebep bulamadığı için sustu.

"Bir kadının, âşığını neden görmesi gerektiğinin ayrıntılarına girmiyorum."

Anna kızararak:

"Ben yalnız şunu istiyordum," dedi.

Kocasının bu kabalığı onu sinirlendirmiş ve cesaretlendirmişti.

"Beni aşağılamanın sizin için ne kadar kolay olduğunu hissetmemeniz mümkün mü acaba?" diye ekledi.

"Namuslu bir adamı, namuslu bir kadını aşağılamak söz konusu olabilir. Ama bir hırsıza hırsız demek, sadece *La constatation d'un fait*'den* başka bir şey değildir."

Anna:

"Karakterinizin bu yeni çizgisini, gaddarlığınızı henüz tanımamıştım," dedi.

"Karısına şerefli adını verip sadece dış görünüşü kurtarmak şartına bağlı olarak onu tamamıyla serbest bırakmış olan bir adamın davranışlarına siz gaddarlık diyorsunuz. Gaddarlık bu mu?.."

Anna, bir öfke sağanağı içinde:

"Bu gaddarlıktan da kötüdür, bilmek istiyorsanız bu alçaklıktır," diye bağırdı ve yerinden kalkarak gitmeye davrandı.

Aleksey Aleksandroviç, şimdi normalden bir ton daha yükselmiş olan incecik cırlak sesiyle:

"Hayır!" diye bağırdı ve kocaman parmaklarıyla Anna'nın kolundan öylesine şiddetle tuttu ki, Anna'nın kolunda, kocasının sıktığı bileziğinin kırmızı izi kaldı. Karısını zorla yerine oturtarak sözlerini sürdürdü:

"Alçaklık mı?.. Eğer bu kelimeyi kullanmak istiyorsanız, alçaklık, âşığı için kocasını, oğlunu bırakmak ve kocasının ekmeğini yemeğe devam etmek demektir."

Anna başını eğdi. Dün âşığına, kendisinin (yani Vronski'nin) kocası, kocasının ise gereksiz bir kişi olduğuna dair söylediği sözleri kocasına söylememekle kalmadı, bunu aklından bile geçirmedi. Kocasının söylediği sözlerin tamamıyla haklı olduğunu hissetti ve hafif bir sesle, sadece şunları söyledi:

"Durumumu, benim onu anladığımdan daha kötü tasvir edemezsiniz; ama bütün bunları ne diye söylüyorsunuz?"

---

* (Fr.) "Bir gerçeği tesbit etmek." –*H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç, yine aynı öfke ile sözlerine devam etti:

"Bütün bunları niçin mi söylüyorum? Niçin mi? Dış görünüşü kurtarmak konusundaki isteklerimi yerine getirmediğinize göre, bu duruma son verecek çarelere başvuracağımı bilmeniz için söylüyorum."

Anna:

"Yakında, yakında bu kendiliğinden bitecek," dedi ve şimdi istediği ölümün yakınlığı düşüncesiyle, yine gözlerinden yaşlar boşandı.

"Bu durum, âşığınızla birlikte düşündüğünüzden daha çabuk sona erecek, size gerekli olan, hayvanca zevklerinizi doyurmaktır."

"Aleksey Aleksandroviç, yere düşen bir kişiye vurmak, bunun kibarlığa sığmayışı bir yana, dürüst bir davranış da değildir."

"Evet, siz yalnız kendinizi düşünüyorsunuz. Ama bir zamanlar kocanız olan bir insanın acıları sizi hiç ilgilendirmiyor. Onun hayatının altüst olmasının, onun ac... ac... acı... çekmesinin sizin için hiçbir önemi yok."

Aleksey Aleksandroviç öylesine çabuk konuşuyordu ki, şaşırdı ve bu sözcüğü bir türlü söyleyemedi. En sonunda *acı çekmesi* biçiminde söyledi. Bu durum Anna'ya gülünç göründü ve hemen, böyle bir anda bir şeyi gülünç bulabildiği için utandı. Ve ilk defa olarak, bir an için onu anladı, kendini onun yerine koydu ve kocasına acıdı. Ama, ne söyleyebilir ya da ne yapabilirdi?.. Başını önüne eğdi ve sustu. Aleksey Aleksandroviç de bir süre sustu. Sonra, daha az cırlak, soğuk bir sesle rastgele seçilmiş, özel hiçbir önemi olmayan kelimeler üstünde durarak konuşmaya başladı:

"Size şunu söylemeye geldim," dedi.

Anna kocasına baktı, az önce *acı çekmesi* sözlerini şaşırdığı zaman yüzünün aldığı hâli hatırlayarak, 'Hayır, bana öyle gelmiş,' diye düşündü. 'Hayır, bu bulanık gözlerle, bu kendine güvenen bu sakin görünüşle bir şeyler hissetmesi mümkün mü?'

Anna:

"Ben hiçbir şey değiştiremem," diye fısıldadı.

"Yarın Moskova'ya gideceğimi ve bir daha bu eve dönmeyeceğimi size bildirmeye geldim. Kararlarımı, boşanma işini kendisine vereceğim avukatımdan öğrenirsiniz."

Aleksey Aleksandroviç, oğlu ile ilgili söyleyeceklerini güçlükle hatırlayarak:

"Oğlum, kız kardeşimin yanına gidecektir," dedi.

Anna, göz ucuyla kocasına bakarak:

"Seryoja'yı, bana acı çektirmek için alıyorsunuz," dedi. "Siz onu sevmiyorsunuz! Seryoja'yı bırakın!"

"Evet, oğluma olan sevgimi bile yitirdim. Çünkü size olan nefretim onunla bağlanıyor. Ama ben, yine de onu alacağım. Allahaısmarladık!"

Gitmek istedi, ama bu sefer Anna onu tuttu.

"Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'yı bana bırakın," diye bir daha fısıldadı. "Başka söyleyecek hiçbir şeyim yok. Seryoja'yı ben... yakında doğum yapacağım, onu bırakın!"

Aleksey Aleksandroviç kızardı, kolunu karısının elinden kurtararak hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı.

V

ALEKSEY Aleksandroviç içeri girdiği zaman, Petersburg'lu ünlü avukatın bekleme odası doluydu. Biri ihtiyar, biri genç, öteki de tüccar karısı olmak üzere üç kadın; biri parmağı yüzüklü bir Alman banker, ötekisi sakallı bir tüccar, üçüncüsü, sırtında üniforma, boynunda haç bulunan öfkeli bir memur, herhâlde çoktandır bekleyip duruyorlardı. Avukatın iki kâtibi kalemlerini cızırdatarak masalarda yazı yazıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç'in pek meraklı olduğu yazı takımları olağanüstü güzeldi. Kendisi bunu görmezlik edemezdi. Kâtiplerden biri yerinden kalkmadan, gözlerini kırparak öfkeli öfkeli sordu:

"Ne istiyorsunuz?"

"Avukatla görüşmek istiyorum."

Kâtip, bekleyenleri kalemiyle göstererek, sert bir eda ile:

"Avukatın işi var," dedi ve yazısına devam etti.

Aleksey Aleksandroviç:

"Acaba biraz vakit bulamaz mı?" dedi.

"Onun boş zamanı yoktur, her zaman işi vardır. Lütfen bekleyiniz!.."

Aleksey Aleksandroviç, kimliğini açıklamanın zorunluluğunu duyarak ağırbaşlı bir eda ile:

"Zahmet olmazsa kartımı kendisine verir misiniz?" dedi.

Kâtip kartı aldı. Ve herhâlde içindekileri beğenmeyerek, kapıya doğru yürüdü.

Aleksey Aleksandroviç, prensip olarak mahkemelerin açık görülmesinden yanaydı. Ama onun bildiği yüksek devlet hizmeti ilişkileri yüzünden, bunun Rusya'da uygulanışının bazı ayrıntılarını pek de beğenmiyordu ve bu ayrıntıları, yüksek otoritelerin kararlarını yerebildiği ölçüde yeriyordu. Bütün hayatı idari çalışmalarla geçmişti. Bunun için bir şeyi beğenmediği zaman, bu beğenmeyişini, her şeyde, kaçınılması elde olmayan bir yanlışlık olabileceği ve bunun düzeltilmesi mümkün olduğu düşüncesiyle yumuşatıyordu. Yeni adalet müesseselerinde avukatlığın kuruluş şartlarını beğenmiyordu. Ne var ki, şu ana kadar avukatlık bir işi olmamıştı. Onun için bu müesseseyi beğenmeyişi sadece nazariyede kalmaktaydı. Şimdi ise bu beğenmeyişi, avukatın bekleme odasında edindiği tatsız izlenimle daha da güçlenmişti. Avukat kâtibi:

"Şimdi çıkacaklar efendim," dedi.

Gerçekten de iki dakika sonra kapıda, avukatla konsültasyona gelmiş olan uzun boylu yaşlı bir yargıçla avukat göründü.

Avukat, ufak tefek, tıknaz, dazlak kafalı, kara-kırmızımtırak sakallı, açık renk gür kaşlı, çıkık alınlı bir adamdı. Kravatından ve çifte saat zincirinden rugan pabuçlarına kadar, bir güvey gibi giyinmişti. Yüzü zeki ve mujikçeydi. Giyinişi züppece ve zevksizdi. Avukat, Aleksey Aleksandroviç'e dönerek:

"Buyurunuz efendim," dedi ve asık bir yüzle Karenin'e yol vererek kapıyı kapadı.

Sonra, üzerinde kâğıtlar bulunan yazı masasının yanındaki koltuğu göstererek:

"Oturmaz mısınız?" dedi.

Kendisi de beyaz tüylerle örtülü, küt parmaklı küçük ellerini ovuşturarak masa başındaki koltuğuna geçip oturdu ve başını yana

eğdi. Ama tam bu pozu aldığı sırada, masanın üzerinde bir güve uçtu. Avukat, kendisinden beklenmeyen bir çeviklikle kollarını açtı, uçan böceği yakaladı, sonra yine eski durumunu aldı.

Avukatın davranışını gözleriyle, şaşarak izleyen Aleksey Aleksandroviç:

"İşimi anlatmadan önce, sizinle görüşeceğim meselenin tamamıyla gizli kalması gerektiğini belirtmek zorundayım," dedi.

Belli belirsiz bir gülümseme, avukatın kırmızımtırak, sarkık bıyıklarını araladı.

"Bana emanet edilen sırları saklamasını bilmeseydim, avukat olmazdım," dedi. "Ama sizi inandırmamı istiyorsanız..."

Aleksey Aleksandroviç, avukatın yüzüne baktı ve gri renkli zeki gözlerin, her şeyi biliyormuşçasına güldüğünü gördü.

Aleksey Aleksandroviç Karenin:

"Adımı biliyor musunuz?.." diye sordu.

Avukat, saygı ile eğilerek:

"Sizi ve her Rus gibi," bu sırada yine bir güve yakaladı, "sizin yararlı çalışmalarınızı biliyorum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç heyecanını yenerek içini çekti. Ama bir defa karar verdikten sonra, cırlak sesiyle, ürkmeden, kekelemeden ve bazı kelimelerin üzerine basarak sözlerini sürdürdü:

"Aldatılmak mutsuzluğuna uğramış bir kocayım," dedi. "Karımla olan ilişkilerimi, kanun yolu ile kesmek, yani, oğlumun annesine kalmaması şartıyla boşanmak istiyorum."

Avukatın gri gözleri gülmemeye çalışıyordu, ama bu gözler, gizlenmesi elde olmayan bir sevinçten zıp zıp zıplıyordu. Ve Aleksey Aleksandroviç bu gözlerde, yalnız yeni bir iş almakta olan adamın sevincini değil, karısının gözlerinde gördüğü zafer ve heyecana, o uğursuz pırıltıya benzer bir pırıltı görüyordu.

"Boşanma işini sağlamak için benim yardımımı istiyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, özellikle. Ama ilginizi kötüye kullanmak cesaretinde bulunacağımı size hatırlatmak isterim. Ben yalnız, önceden size danışmaya geldim. Evet, ben boşanmak istiyorum. Ama benim için önemli olan, bu boşanmayı sağlayacak olan formalitedir. Formali-

teler ilkelerime uymazsa, kanuni yollardan vazgeçmem çok mümkündür."

Avukat:

"Oh, bu her zaman böyledir," dedi, "bu her zaman size bağlıdır."

Gizleyemediği neşeli görünüşüyle müşterisinin onuruna dokunabileceğini hissettiği için gözlerini Aleksey Aleksandroviç'in ayaklarına dikti. Burnunun dibinde uçmakta olan güveye baktı, elini kaldırdı, ama Aleksey Aleksandroviç'in durumuna saygı gösterdiği için, yakalamadı.

Aleksey Aleksandroviç sözlerine devam ederek:

"Gerçi bu konudaki kanunlarımızı genel çizgileriyle biliyorum. Ama benim öğrenmek istediğim, genel olarak bu çeşit işlerin hayatta nasıl uygulandığıdır."

Avukat, biraz da memnunlukla müşterisinin konuşma tonuna girerek, gözlerini kaldırmadan karşılık verdi:

"İsteğinizin yerine getirilmesini sağlayacak yolları anlatmamı istiyorsunuz," dedi.

Ve Aleksey Aleksandroviç'in olumlu anlamda başını sallaması üzerine, ara sıra kaçamak olarak Aleksey Aleksandroviç'in kırmızı lekelerle örtülen yüzüne bakıp sözlerine devam etti:

"Bildiğiniz üzere, kanunlarımıza göre," bu sözü söylerken, 'kanunlarımız'ı beğenmediğini belirten bir eda takınmıştı, "bizde boşanma şu koşullar altında olabilir."

Bu sırada kapıdan başını uzatan kâtibine "Bekle!" diye seslendi. Ama yine de kalkarak ona bir şeyler söyledi.

"Evet, bizde boşanma şu koşullar altında olabilir: Eşlerden birinin vücutça kusurlu olması." Kıllı, kısacık parmağını bükerek devam etti. "Yine eşlerden birinin haber vermeden beş yıl ortadan kaybolması, sonra da zina. (Avukat bu sözü, göze çarpan bir memnunlukla söylemişti.) Yan bölümler de vardır. (Avukat kalın parmaklarını bükmeye devam ediyordu. Oysa alayla yan bölümün birlikte sınıflandırılamayacağı meydandaydı.) Karı veya kocanın zina işlemesi."

Avukat, bütün parmaklarını kullandığına göre, hepsini açarak sözlerine devam etti:

"Bu, işin nazari yanıdır. Yanılmıyorsam siz, işin pratik yönünü öğrenmek için bana başvurmak lütfunda bulunmuştunuz. Bunun için, misallere dayanarak size arz etmek isterim ki, bütün boşanma olayları şuna dökülüyor: Anladığıma göre vücutça bir kusur yok, değil mi? Habersizce ortadan kaybolma da öyle?"

Aleksey Aleksandroviç evet anlamında başını salladı.

"Evet, şuna dökülüyor: Karı kocadan birinin zina işlemesi ve iki tarafın rızasıyla bunun bir suçüstü olayıyla ispatlanması... Böyle bir anlaşma yoksa ilk hatıra gelen şey, suçlu tarafın rızası dışında bir suçüstü olayının düzenlenmesidir. Uygulamada bu son duruma çok seyrek rastlanır."

Avukat bunları söyledikten sonra Aleksey Aleksandroviç'e bir göz attı ve sustu. Hâlinde, şu veya bu tabancanın üstünlüklerini anlattıktan sonra, müşterisinin kararını bekleyen bir silah satıcısının edası vardı. Ama Aleksey Aleksandroviç hiçbir şey söylemediği için avukat sözlerine devam etti:

"Bana göre en normali, en basiti ve en akla yakın geleni, iki tarafın rızasıyla yapılan zinadır. Kültürsüz bir insanla bu biçim konuşmazdım tabii. Ama bizim bunu konuşabileceğimizi umuyorum."

Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç öylesine şaşırmıştı ki, iki tarafın rızasıyla yapılacak zinanın ne kadar akla yakın bir şey olduğunu birdenbire anlayamadı ve bakışlarıyla şaşkınlığını açığa vurdu. Ama avukat hemen onun yardımına koştu:

"Artık bundan sonra bu insanlar bir arada yaşayamazlar, bu bir gerçek. Karı koca bu konuda anlaşırsa, ayrıntıların ve formalitelerin hiç önemi yoktur. Üstelik en basit ve en güvenilir yoldur."

Aleksey Aleksandroviç bu sefer tamamıyla anladı. Ama onun, bu çareye başvurulmasına engel olan dinsel birtakım prensipleri vardı:

"Bu olayda bu çare, meselenin dışında kalmaktadır," dedi. "Bu olayda ancak bir şey yapılabilir: Elimde bulunan mektuplarla zinayı ispatlamak."

Mektuplar söz konusu olunca avukat, dudaklarını büzdü, acıyan ve küçümseyen ince bir ses çıkardı.

"Bu çeşit işlere dinsel makamların baktığını unutmamalısınız," dedi. "Muhterem pederler, bu işlere, en küçük ayrıntılarına kadar pek meraklıdırlar."

Avukat, muhterem pederlerin zevklerine sempatisini gösteren bir gülümseyişle sözlerine devam etti: "Hiç şüphe yok ki mektuplar, az çok işi doğrular. Ne var ki işin, dolaysız delillerle, yani tanıklarla ispat edilmesi gerekiyor. İşinizi bana vermek şerefini benden esirgemezseniz, başvuracağım çarelerin seçimini de bana bırakınız! Sonuç almak isteyen çarelerine de katlanır."

Birdenbire sapsarı kesilen Aleksey Aleksandroviç:

"Öyleyse..." diye söze başladı. Ama bu sırada avukat yerinden kalktı. Yine kapıya giderek konuşmalarını kesen kâtibine:

"Burasının ucuzcu dükkânı olmadığını o kadına söyleyin," dedi ve Aleksey Aleksandroviç'in yanına döndü. Koltuğuna otururken ustaca, bir güve daha yakaladı. Suratını asarak: 'Bu yaz bizim mobilyalar hapı yutacak,' diye düşündü. Sonra Aleksey Aleksandroviç'e dönerek:

"Evet, diyordunuz ki..."

Aleksey Aleksandroviç yerinden kalkarak masaya dayandı:

"Kararımı yazılı olarak size bildiririm," dedi. Biraz sustuktan sonra: "Sözlerinizden, boşanmanın kesin olarak mümkün olduğu sonucunu çıkarıyorum," diye ekledi. "Şartlarınızın ne olduğunu bana bildirmenizi de rica ederim."

Avukat, Aleksey Aleksandroviç'in sorusuna cevap vermeyerek:

"Bana tam bir hareket serbestliği verirseniz her şey mümkündür," dedi.

Avukat, gözleri ve rugan kunduraları pırıl pırıl yanarak kapıya yaklaşırken sordu:

"Sizden ne zaman haber alabilirim?.."

"Bir hafta sonra. Bu işle ilgili davayı kabul edip etmediğinizi ve şartlarınızı bana bildirmek lütfunda bulunmanızı rica ederim."

"Çok güzel efendim..."

Avukat saygı ile eğildi, müşterisini kapıdan uğurladı. Yalnız kalınca, kendini sevinçli duygularına kaptırdı. Öylesine neşelenmişti ki, prensiplerine aykırı olmasına rağmen, pazarlık eden bir

hanımefendiye fiyatta indirim yaptı. Ve güve avlamaktan vazgeçerek gelecek kış mobilyalarını, Sigonin'de olduğu gibi, kadife ile kaplatmak gerektiğine karar verdi.

VI

ALEKSEY Aleksandroviç, komisyonun 17 Ağustos tarihli toplantısında parlak bir başarı kazanmış, ama bu başarı onun hesabına can sıkıcı sonuçlar doğurmuştu. Millî azınlıkların yaşantısını, her bakımdan incelemek üzere kurulan yeni komisyon, Aleksey Aleksandroviç'i şaşırtan, görülmemiş bir hız ve enerji ile kurulmuş, inceleme yerine gönderilmişti. Üç ay sonra rapor sunuldu. Millî azınlıkların yaşantısı, politik, idari, ekonomik, etnografik, maddi ve dinsel bakımlardan incelenmişti. Her soruya çok ayrıntılı cevaplar verilmiş ve bu cevaplar, her zaman yanlışlara kapılan insan düşüncesinin eseri değil de idari çalışmaların bir ürünü olduğu için, hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde belirtilmişti. Bütün cevaplar, Bucak İdare Amirlerinin ve Köy Ruhani Meclislerinin raporlarından ilham alarak İlçe İdare Amirlerinin ve Ruhani Meclislerin düzenledikleri raporlardan yararlanan valilerin ve başpiskoposların raporlarına dayanan resmî bilgilerin sonuçlarıydı. Bunun için bu cevaplardan kuşkulanmaya imkân yoktu. Bütün sorunlar, idare organları kolaylık göstermeden çözülmeyen ve yüzyıllar boyunca çözülmelerine imkân olmayan, mesela, "Niçin kötü ürün yılları oluyor? Halk neden dinsel inançlarına bağlı kalıyor?" gibi sorunlar, açık ve kesin bir biçimde çözülmüştü. Ve cevaplar, Aleksey Aleksandroviç'in düşüncelerine tıpatıp uyuyordu. Ama son toplantıda fena hâlde damarına basılmış olan Stremov, rapor gelince Aleksey Aleksandroviç'in hiç beklemediği bir taktiğe başvurdu. Peşinden daha başka komisyon üyelerini de sürükleyen Stremov, birdenbire Aleksey Aleksandroviç'e katıldı ve yürürlüğe konan, Karenin'in teklif ettiği tedbirleri ateşli ateşli savunmakla kalmadı, aynı anlamda daha başka aşırı tedbirler de teklif etti. Temelinde Karenin'in düşünceleri yatan bu aşırı tedbirler kabul olundu. İşte o zaman Stremov'un taktiği meydana çıktı. Aşırı bir hâle

getirilmiş olan bu tedbirler öylesine budalaca şeylerdi ki, aynı anda hem devlet adamları, hem kamuoyu, hem akıllı kadınlar ve gazeteler, herkes, herkes, hem tedbirlere, hem de bu tedbirlerin babası sayılan Aleksey Aleksandroviç'e karşı hoşnutsuzluğunu ileri sürerek bu tedbirlere saldırdı. Stremov ise, körü körüne Karenin'in planı peşinden giden, şimdi de yapılan işlere şaşan ve kızan bir insan edası takınarak kenara çekildi. Aleksey Aleksandroviç, sağlığının gittikçe bozulmasına, aile durumunun kötüleşmesine rağmen teslim olmadı. Komisyon ikiye bölündü. Başlarında Stremov bulunan bazı üyeler, Aleksey Aleksandroviç'in başkanlık ettiği teftiş komisyonunun raporuna inandıklarını söyleyerek hatalarını mazur gösteriyor ve bu komisyon raporunun baştanbaşa saçma ve değerden yoksun bir kâğıttan başka bir şey olmadığını ileri sürüyorlardı. Resmî kâğıtlara karşı bu biçim ihtilalci bir davranışta tehlike gören Aleksey Aleksandroviç ve onu izleyen kimi komisyon üyeleri, teftiş komisyonunun ileri sürdüğü verileri desteklemeye devam ettiler. Bunun sonucu olarak yüksek çevrelerin, hatta toplumun kafası karmakarışık oldu. Bütün bunlar herkesi olağanüstü ilgilendirdiği hâlde, azınlıklar gerçekten de sefalet çekiyor, kırılıyor mu, yoksa gelişiyor mu, kimse anlayamaz hâle geldi. Bunun sonucu olarak, biraz da karısının ihaneti yüzünden uğradığı küçümsemeden, Aleksey Aleksandroviç'in durumu çok sarsıldı. Ve bu durumunda Aleksey Aleksandroviç önemli bir karar aldı. Komisyon üyelerinin şaşkın bakışları arasında, gidip yerinde incelemek üzere işin kendisine izin verilmesini rica ettiğini bildirdi. Gerekli izni aldıktan sonra da, uzak illere hareket etti.

Aleksey Aleksandroviç'in yolculuğu, hele gideceği yere kadar, on iki posta beygiri için kendisine verilen yolluğu tam hareketinden önce, bir yazı ile resmen geri çevirmesi büyük gürültülere yol açtı.

Betsi bu konuda Prenses Miyagkaya'ya:

"Doğrusu ben bu davranışı çok soylu buldum," dedi. "Şimdi ülkemizin her yanında demiryolu bulunduğunu herkes bilirken, posta beygirleri için para vermenin anlamı var mı?"

Prenses Miyagkaya aynı düşüncede değildi. Hatta Prenses Betsi Tverskaya'nın düşünceleri onu sinirlendirmişti bile...

"Bilmem ne kadar milyonunuz varken, size söylemesi kolay... Ben ise, kocamın yazları teftişe gidişine pek seviniyorum. Böyle bir gezi yapması onun hem hoşuna gidiyor, hem sağlığı için çok iyi. Ben de bu yaz gezilerinin yolluğu ile araba ve arabacı masrafımızı çıkarmayı alışkanlık hâline getirdim."

Aleksey Aleksandroviç uzak illere giderken üç gün Moskova'da kaldı. Geldiğinin ertesi günü genel valiyi ziyarete gitti. Her zaman kira arabalarıyla özel arabaların biriktiği Gazetni Sokağı'nın dört yol ağzında, birdenbire adının çağrıldığını duydu. Biri, öyle bağırıyor, öyle neşeli neşeli ona sesleniyordu ki, bakmamazlık edemedi. Yaya kaldırımın köşesinde, modaya uygun kısa palto giymiş, yine modaya uygun alçak şapkasını yana eğmiş, pembe dudakları arasından beyaz dişleri gözükecek biçimde gülümseyen, neşeli genç, pırıl pırıl Stepan Arkadyeviç duruyordu. Israrla, avaz avaz ona bağırıyor, durmasını söylüyordu. Stepan Arkadyeviç bir eliyle, köşede durmakta olan arabanın penceresini tutmuştu. Arabanın penceresinden kadife şapkalı bir kadın ve iki çocuk başlarını uzatmışlardı. Kadın gülümsüyor ve Aleksey Aleksandroviç'e elini sallıyordu. Bu Dolli ile çocuklarıydı.

Aleksey Aleksandroviç Moskova'da kimseyi görmek istemiyordu, hele karısının ağabeyini, hiç istemiyordu. Şapkasıyla onları selamladı ve geçip gitmek istedi. Ama Stepan Arkadyeviç arabacıya durmasını söyledi ve karların içinde koşarak onun yanına geldi. Başını arabanın penceresinden uzatarak:

"Gelişini haber vermemen ne ayıp, ne ayıp!" dedi. "Geleli çok mu oldu? Dün Düsso Oteline gitmiştim. Tahtada 'Karenin' adını gördüm. Bunun sen olduğun aklıma bile gelmedi, yoksa uğrardım. Bilsen ne kadar sevindim seni gördüğüme!" Karları silkmek için ayaklarını birbirine vurarak devam etti. "Gelişini haber vermemen ne ayıp!"

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir eda ile:

"Vaktim yoktu, çok işim var," dedi.

"Haydi, karımın yanına gidelim, seni görmeyi çok istiyor."

Aleksey Aleksandroviç üşüyen bacaklarını sarmaladığı yol battaniyesini açtı, arabadan inerek ve karların üzerinde yürüyerek Darya Aleksandrovna'nın yanına gitti.

Dolli gülümsedi:

"Hiç olur mu böyle Aleksey Aleksandroviç, niye bizi çiğneyip geçiyorsunuz?"

Aleksey Aleksandroviç:

"Çok işim vardı, sizi gördüğüme çok sevindim," dedi. Ama sesinin tonunda canının sıkıldığını belli eden bir eda vardı: "Sağlığınız nasıl?"

"Ee, sevimli Anna nasıl?"

Aleksey Aleksandroviç bir şeyler mırıldandı ve gitmek istedi. Ama Stepan Arkadyeviç onu durdurdu:

"Bakın yarın ne yapalım," dedi. "Dolli onu öğle yemeğine çağır! Ona Moskova aydınlarını tanıtmak için Koznişev'le Pestsov'u da çağırırız."

Dolli:

"Tamam, lütfen yarın gelin," dedi. "Sizi beşte, altıda bekleriz. Ee, benim sevgili Anna ne yapıyor?.. Epey oluyor görüşmeyeli..."

Aleksey Aleksandroviç somurtarak:

"İyidir," diye mırıldandı. "Çok memnun oldum," diye ekledi ve arabasına doğru yürüdü.

Dolli:

"Geleceksiniz değil mi?" diye bağırdı.

Aleksey Aleksandroviç, arabanın gürültüsünden Dolli'nin işitemediği bir şeyler söyledi.

Stepan Arkadyeviç arkasından bağırdı:

"Ben yarın uğrarım."

Aleksey Aleksandroviç arabaya girip, kimseyi görmeyecek ve kimse tarafından görülmeyecek biçimde oturdu.

Stepan Arkadyeviç karısına:

"Ne tuhaf adam!" dedi ve saatine bakıp eliyle yüzünün önünde, karısına ve çocuklarına sevgi belirtisi taşıyan bir davranışta bulunarak yaya kaldırımında cakalı cakalı yürümeye başladı.

Dolli kıpkırmızı kesilerek:

"Stiva! Stiva!" diye bağırdı.

Stepan Arkadyeviç döndü.

"Grişa ile Tanya'ya palto almam gerek," dedi. "Bana para ver!"

Stepan Arkadyeviç:

"Aldırma, benim vereceğimi söylersin," dedi ve oradan geçmekte olan bir tanıdığını başıyla selamlayarak gözden kayboldu.

VII

ERTESİ gün pazardı. Stepan Arkadyeviç, bale provasında bulunmak üzere Bolşoy Tiyatrosuna gitti ve onun himayesiyle dansöz olarak tiyatroya girmiş olan güzel dansöz Maşa Çibisova'ya, bir gün önce vadetmiş olduğu mercan gerdanlığı verdi. Bu arada, tiyatronun kulis arası loşluğunda, kızın sevinçten pırıl pırıl yanan güzel yanaklarından öpmeyi de başardı. Stepan Arkadyeviç'in, mercan gerdanlığı vermekten başka, baleden sonra bir randevu için de kızla sözleşmesi gerekiyordu. Balenin başında bulunmasının mümkün olmadığını kıza anlatarak, son perdede gelmeye ve kendisini alıp akşam yemeğine götürmeye söz verdi.

Tiyatrodan sonra, Ohotniy pazarına gitti, öğle yemeği için balıkları ve kuşkonmazı bizzat kendisi seçti, saat on ikide de Düsso Oteline gitti. İyi bir rastlantı olarak, görmesi gereken üç kişi de aynı otelde kalıyordu. Bunlardan biri, yurt dışından yeni dönmüş olan Levin; ötekisi, bu yüksek mevkiye henüz atanmış bulunan, şu anda da Moskova'yı denetlemekte olan kendi amiri; üçüncüsü de, kendisini, ne olursa olsun öğle yemeğine götürmesi gereken eniştesi Karenin'di.

Stepan Arkadyeviç Oblonski, iyi yiyip içmesini severdi. Fakat bundan da çok sevdiği şey, gösterişsiz, ama gerek yiyecek, gerek içecek, gerekse seçilecek misafirler bakımından ince zevkle düzenlenmiş yemekler vermekti. Bugünkü öğle yemeğinin programı çok hoşuna gitti: Canlı canlı tatlısu hani balığı, kuşkonmaz ve *La pièce de résistance** olarak da harikulade güzel, yalnız bir rozbif ve bunlara uygun şaraplar bulunacaktı. Bunlar yiyecek ve içeceklerdi. Davetliler arasında Kiti ile Levin de vardı. Bunu maskelemek için de bir kuzini ile genç Şçerbatski'yi çağırmıştı. Davetliler arasında *la pièce de résistance* olarak Sergey İvanoviç Koznişev ile Aleksey

* (Fr.) "Ana yemek." –*H. Âli Ediz*

Aleksandroviç Karenin bulunacaktı. Sergey İvanoviç Moskovalı ve filozof; Aleksey Aleksandroviç Petersburglu ve politikacıydı. Ayrıca Koznişev ile Karenin'in yanına bir garnitür ve bir salça olarak da heyecanlı ve tuhaf bir kişi olan Pestsov'u çağıracaktı. Bu, liberal, geveze, müzisyen, tarihçi, elli yaşlarında bir delikanlıydı. Bunun görevi, Koznişev ile Karenin'i kızdırmak ve kışkırtmak olacaktı.

Satılan ormanın ikinci taksidi tüccardan alınmış ve henüz harcanmamıştı. Dolli bu son zamanlarda çok sevimli ve çok iyiydi. Bu yemek verme düşüncesi, her bakımdan Stepan Arkadyeviç'i sevindirmişti. Neşesi pek yerindeydi. İki tatsız olay keyfini biraz kaçırmıştı ama olayların ikisi de Stepan Arkadyeviç'in ruhunu heyecanlandıran neşe denizinde kaybolup gitmişti. Bu iki olaydan birincisi şuydu: Dün sokakta rastladıkları Aleksey Aleksandroviç'in, kendilerine karşı soğuk ve sert davrandığını fark etmişti. Gerek Aleksey Aleksandroviç'in bu yüz ifadesini, gerek kendilerine uğramayışını ve Moskova'ya geldiğini haber vermeyişini, Anna ile Vronski üzerine çıkarılan dedikodularla birleştirince Stepan Arkadyeviç, karı koca Karenin'lerin aralarının iyi olmadığı sonucuna vardı.

Tatsız olaylardan biri buydu. İkinci tatsız olay da, yeni şefin, bütün yeni şefler gibi, sabahları altıda kalkan, beygir gibi çalışan, yanında çalışanlardan da aynı şeyi ve söz dinler olmalarını isteyen korkunç bir adam şöhretini taşımasıydı. Bundan başka bu yeni şef, davranışlarında "ayı" şöhretini taşımakta ve söylentilere göre, bundan önceki şefin ve şu ana kadar da Stepan Arkadyeviç'in savundukları politik görüşün tam tersi bir politik görüşü savunmaktaydı. Dün Stepan Arkadyeviç işine resmî üniforma ile gitmişti. Yeni şef kendisine çok nazik davranmış ve onunla dostça konuşmuştu. Bunun için Stepan Arkadyeviç şimdi onu resmî olmayarak ziyaret etmeyi bir borç sayıyordu. Yeni şefin kendisini dostça karşılamayacağı düşüncesi, bir başka tatsız durumdu. Ama Stepan Arkadyeviç içgüdüsüyle her şeyin çok iyi geçeceğini hissediyordu. Otele girerken: 'Bütün insanlar, bütün kişiler bizim gibi günahkâr. Ne diye öfkelenelim, ne diye kavga edelim?' diye düşündü.

Şapkasını yana eğmiş bir hâlde koridorda yürürken, tanıdığı uşaklardan birine:

"Merhaba Vasili," diye seslendi. "Ne o favori mi bıraktın? Levin yedi numarada kalıyor, öyle mi? Lütfen beni götürüver. Sonra, Kont Aniçkin'in (Bu yeni şefti.) beni kabul edip etmeyeceğini de öğreniver!.."

Uşak gülümseyerek cevap verdi:

"Emredersiniz efendim. Çoktandır bize şeref vermediniz."

"Dün gelmiştim ama öteki kapıdan. Yedi numara burası mı?"

Stepan Arkadyeviç içeri girdiği zaman Levin, Tverli bir mujikle odanın ortasında, taze bir ayı postunu arşınla ölçüyordu.*

Stepan Arkadyeviç:

"Vurdunuz ha!" diye bağırdı. "Güzel bir parça! Dişi ayı mı?.. Merhaba Arhip!"

Köylünün elini sıktı, şapkasını ve paltosunu çıkarmadan bir sandalyeye ilişti.

Levin arkadaşının şapkasını başından alarak:

"Paltonu çıkar da otur biraz," dedi.

Stepan Arkadyeviç:

"Vaktim yok, şöyle bir dakika için uğradım," diye karşılık verdi ve paltosunun düğmelerini çözdü. Ama sonra paltosunu çıkardı, avcılıktan ve özel birtakım konulardan söz ederek bir saat kadar oturdu.

Köylü dışarı çıkınca:

"Ee, anlat, bakalım, yurt dışında ne yaptın?.. Nerelere gittin?"

"Almanya'ya, Prusya'ya, Fransa'ya ve İngiltere'ye gittim. Ama başkentlere uğramadım, sanayi şehirlerini dolaştım ve birçok yeni şey gördüm. Gittiğime de çok memnunum."**

"İşçilerin durumunu düzeltmekle ilgili düşüncelerini biliyorum."

"Hiç de değil: Rusya'da işçi sorunu diye bir şey olamaz. Rusya'da işçi halkın toprakla ilişkisi sorunu vardır. Bu mesele orada da var,

---

* Tolstoy, 1858'de ilk Avrupa gezisinden döndükten sonra, ayı avına çıkmış ve ölümden zor kurtulmuştu. Kendisini öldürmek isteyen ayıyı ertesi gün vurmuş, doldurtmuş ve Yasnaya Polyana'da saklamıştır. Bu olaya dayanarak yazdığı *Ayı Avı* adlı hikâyesi, *Yirmi üç Hikâye* adlı kitabında yer almıştır. *–H. Âli Ediz*

** Tolstoy, pedagojik incelemelerde bulunmak üzere 1860-1861 yıllarında ikinci defa Avrupa'ya gitmişti. *–H. Âli Ediz*

ne var ki, bu orada bozulmuş olanın onarılması biçimindedir, bizde ise...”

Stepan Arkadyeviç, Levin’i dikkatle dinliyordu.

“Evet, evet!.. Belki de haklısın... Ama ben moralinin iyi olduğuna çok sevindim. Hem ayı avlarına gidiyorsun, hem çalışıyorsun, hem avunuyorsun. Oysa Şçerbatski, sana rastladığı zaman, seni çok üzgün gördüğünü, boyuna ölümden söz ettiğini söyledi bana.”

Levin:

“Doğrusunu istersen, ölümü düşünmekten vazgeçmiş değilim.* Gerçekten de ölmek gerek, gerisi fasa fiso!.. Sana açıkça şunu söyleyeyim: Düşüncelerime ve çalışmalarıma büyük bir değer veriyorum. Ama aslına bakarsan, bütün dünyamız, minnacık bir gezegenin üzerinde kabuk bağlamış bir küften başka bir şey değil ki... Biz de kalkmış, düşünce ve iş alanında büyük şeylerimiz olabileceğini düşünüyoruz. Oysa bütün bunlar kum zerresinden başka bir şey değil.”

“Ama kardeş, bütün bunlar dünya kadar eski düşünceler!..”

“Eski ama biliyor musun, bunları açıkça anladığın zaman, her şey değerini kaybeder. Bugün değilse yarın öleceğini ve hiçbir şey kalmayacağını anladığın zaman her şey önemini kaybeder. Ve çok önemli saydığım düşüncelerim, bunlar yerine getirilse bile, bir ayıyı avlamak kadar önemsiz görünür. İnsan, yalnız ve yalnız ölümü düşünmemek için avunmakla, işle avunarak ömrünü geçiriyor.”

Stepan Arkadyeviç, Levin’i dinlerken kibarca ve tatlı tatlı gülümsüyordu:

“Şüphesiz!.. İşte sen de benim düşüncelerime geldin. Hayatta zevk peşinde koştuğum için bana saldırdığını hatırlıyor musun?.. Ey ahlakçı, böylesine sert olma!”

---

* Levin’in, insan hayatının bütün çabalarını ve başarılarını hiçe indirdiği, insan, ölümü cepheden karşılamadıkça, ölümün anlamına varmadıkça, hayatın hiçbir değer taşımayacağı yolundaki düşünceleri, Tolstoy’un, kardeşinin ölümünden sonraki hayat anlayışında önemli bir yer tutan düşüncenin tıpkısıdır. Bu, Tolstoy’un ölümden korktuğu anlamına gelmez! Tam tersine, o her zaman ölümü korkusuzca cepheden karşılamış ve en sonunda da seve seve kabul etmiştir. Ne var ki, Tolstoy, başka birçok insanın düşüncesizce yaptığı gibi ölümü küçümsememiş, onu her zaman göz önünde tutarak ve ölümün verdiği derslerden bilinçli olarak ibret alarak yaşamıştır. *–H. Âli Ediz*

"Hayır, yine de hayatta iyi olan şu ki..." Levin şaşırdı. "Doğrusunu istersen bilmiyorum. Bildiğim biricik şey yakında öleceğimizdir."

"Niçin yakında?.."

"Bilir misin, insan ölümü düşündükçe hayattan daha az tat duyar, ama daha sakin yaşar."

"Tam tersine, kalan günlerini daha eğlenceli geçirir." Stepan Arkadyeviç, belki onuncu seferdir ayağa kalkarak: "Neyse, gitmem gerek," dedi.

Levin onu tutarak:

"Olmaz, biraz daha kal!" dedi. "Tekrar ne zaman görüşeceğiz?.. Ben yarın gidiyorum."

"Bendeki de ne kafa!.. Ben bunun için gelmiştim. Ne olursa olsun, bugün bana öğle yemeğine geleceksin!.. Ağabeyin, enişte m Karenin de bizde olacaklar..."

Levin:

"O burada mı?.." dedi ve Kiti'yi sormak istedi. Kış başlangıcında, Petersburg'da bir diplomat karısı olan ablasının yanında olduğunu duymuştu. Dönüp dönmediğini bilmiyordu. Ama soruşturmaktan vazgeçti. 'İster olsun ister olmasın, önemi yok!' diye düşündü.

"Geleceksin, değil mi?.."

"Elbette, geleceğim."

"Saat beşte, redingotla..."

Stepan Arkadyeviç kalktı ve yeni şefine gitmek için aşağı indi. İçgüdüsü onu aldatmamıştı. Yeni korkunç şef meğer çok nazik bir insanmış. Stepan Arkadyeviç onunla kahvaltı etti, öylesine lafa daldı ki, Aleksey Aleksandroviç'e, ancak üçü geçe gidebildi.

VIII

ALEKSEY Aleksandroviç, kiliseden, sabah duasından döndükten sonra, bütün sabahını odasında geçirdi. Bu salı, yapılması gereken iki işi vardı; ilki, şu anda Moskova'da bulunan ve Petersburg'a gitmekte olan azınlık temsilcilerini kabul etmek ve uğurlamak, sonra da, avukatına söz verdiği mektubu yazmak. Azınlık temsilcilerinin, Aleksey Aleksandroviç'in teklifi ile çağırıl-

malarına rağmen, birçok elverişsiz, hatta tehlikeli yanı vardı. Aleksey Aleksandroviç onları Moskova'da bulduğuna çok sevinmişti. Bu azınlık temsilcilerini meydana getiren üyelerin kendi rolleri ve ödevleri üzerine en küçük bir bilgileri yoktu. Bunlar, rollerinin, hükümetin yardımını rica ederek, ihtiyaçlarını ve şimdiki gerçek durumu anlatmaktan ibaret olduğuna saflıkla inanıyor, bazı istek ve demeçleriyle muhalif partiyi desteklediklerini, böylece kendi davalarını baltaladıklarını asla anlamıyorlardı. Aleksey Aleksandroviç onlarla uzun uzun uğraştı, kendilerine, bağlı kalmaları gereken bir program hazırladı. Onları savdıktan sonra da, bu temsilcilerin izlemesi gereken yol üzerine Petersburg'a mektuplar yazdı. Bu işte başyardımcısı, Kontes Lidya İvanovna olmak zorundaydı. Kontes, temsilciler işinde uzmandı. Temsilcilerin rolünü büyütmekte, onlara gereken yönü göstermekte hiç kimse onun kadar usta değildi. Aleksey Aleksandroviç bu işleri yoluna koyduktan sonra avukata mektup yazdı. En küçük bir tereddüde kapılmadan, ona tam bir hareket serbestliği verdi. Mektubun içine, karısından aldığı portföyün içinde bulunan, Vronski'nin Anna'ya yazdığı üç pusulayı da koydu.

Aleksey Aleksandroviç, bir daha ailesine dönmemek üzere evinden ayrıldığı, avukata gidip "hiç değilse bir kişiye" tasarısından söz ettiği, özellikle bu dirimlik işini resmî iş hâline getirdiği andan itibaren, gün geçtikçe tasarısına biraz daha alıştı ve bunun gerçekleşme imkânlarını şimdi açıkça görmeye başladı.

Stepan Arkadyeviç'in yüksek sesle konuşmasını duyduğu zaman, avukata yazdığı mektubun zarfını kapıyordu. Stepan Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in uşağıyla tartışıyor ve geldiğini efendisine bildirmesi için direniyordu.

Aleksey Aleksandroviç: 'Fark etmez,' diye düşündü. 'Hatta daha iyi: Şimdi ben ona kız kardeşine karşı olan durumumu açıklar, yemeğe niçin gelemeyeceğimi anlatırım.'

Kâğıtlarını toplayıp bir dosyaya koyarken, yüksek sesle:

"İçeri al!" diye bağırdı.

Stepan Arkadyeviç'in sesi, kendisini içeri sokmayan uşağa:

"Yalan söylediğini görüyorsun ya, odasındaymış," diye cevap verdi ve yürürken paltosunu çıkararak odadan içeri girdi. Neşeli neşeli:

"Seni bulduğuma çok sevindim," diye söze başladı. "Öyle umuyorum ki..."

Aleksey Aleksandroviç misafirini ayakta karşılayarak, oturması için ona da yer göstermeyerek soğuk bir eda ile:

"Size gelemeyeceğim," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, karısını boşamaya karar verdikten sonra, karısının kardeşine karşı takınmayı uygun gördüğü soğuk davranışı hemen uygulamayı düşünmüştü. Ama Stepan Arkadyeviç'in ruhunun kıyılarından taşan iyi yüreklilik denizini hiç hesaba katmamıştı.

Stepan Arkadyeviç, temiz, parlak gözlerini kocaman kocaman açtı... Şaşkın bir eda ile Fransızca olarak:

"Niçin gelemezmişsin?" dedi. "Ne demek istiyorsun?.. Hayır, olmaz, söz vermiştin. Biz hepimiz sana güveniyoruz."

"Size gelemeyeceğimi söylemek istiyorum. Çünkü aramızdaki aile bağlarının kesilmesi gerekiyor."

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Nasıl?.." dedi. "Yani ne oluyor? Niçin?"

"Çünkü kız kardeşinize, yani karıma karşı boşanma davası açıyorum. Yapmak zorundaydım..."

Ama Aleksey Aleksandroviç, sözlerini bitirmeye daha fırsat bulamadan, Stepan Arkadyeviç, hiç de onun beklemediği bir davranışta bulundu. Bir ah çekerek koltuklardan birine çöktü:

"Hayır, Aleksey Aleksandroviç, sen ne söylüyorsun!" diye bağırdı, yüzünde acı bir ifade belirdi.

"Bu böyle işte."

"Özür dilerim ama ben buna inanamam, hayır inanamam..."

Aleksey Aleksandroviç sözlerinin umduğu etkiyi yapmadığını, açıklamada bulunmak zorunda olduğunu ve açıklamaları ne olursa olsun, kayınbiraderine karşı olan durumunun aynı kalacağını hissederek oturdu:

"Evet," dedi. "Boşanmayı istemek gibi ağır bir zorunlulukla karşı karşıya bırakıldım."

"Aleksey Aleksandroviç, sana yalnız bir şey söyleyeceğim: Seni olgun, dürüst bir insan olarak biliyorum... Anna'yı da –özür dilerim, onun hakkındaki düşüncelerimi değiştiremem– çok iyi, olağanüstü bir kadın olarak biliyorum. Bunun içindir ki –yine özür dilerim– buna inanamam. İşin içinde bir anlaşmazlık var."

"Bu sadece bir anlaşmazlık olsaydı..."

Stepan Arkadyeviç onun sözünü keserek:

"Beni bağışla," dedi. "Ben anlıyorum. Evet, tabii... Yalnız, acele etmemelisin. Acele etmemek gerek... Acele etmemek..."

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir eda ile:

"Ben acele etmedim. Ama böyle bir işte kimseye akıl danışılmaz. Ben kesin olarak karar verdim."

Stepan Arkadyeviç derin derin içini çekerek:

"Bu korkunç bir şey," dedi. "Bak ben ne yapardım Aleksey Aleksandroviç, sana yalvarırım, sen de bunu yap!.. Anladığıma göre henüz davayı açmış değilsin!.. Davayı açmadan önce bir defa da karımla görüş, onunla bir konuş. O, Anna'yı bir kardeş gibi sever, seni de sever. Olağanüstü bir kadındır. Allah aşkına onunla bir konuş. Sana yalvarırım, bu dostluğu benden esirgeme!.."

Aleksey Aleksandroviç düşünceye daldı. Stepan Arkadyeviç, onun sessizliğini bozmadan, acıyarak ona bakıyordu.

"Onu görmeye gideceksin, değil mi?.."

"Bilmiyorum. Bu yüzden size uğramamıştım. Aramızdaki ilişkilerin değişmesi gerektiğine inanıyorum..."

"Neden ama?.. Ben bir sebep görmüyorum. Aile ilişkilerimizden başka biraz da olsa bana –benim sana her zaman beslediğim gerçek saygıya ve dostluk duygularına benzer– dostluk duyguları beslediğini düşünmeme izin ver." Stepan Arkadyeviç, Karenin'in elini sıkarak sözlerine devam etti: "Senin kötü tahminlerin haklı olsa bile, şu ya da bu yanı yargılamak sorumluluğunu hiçbir zaman üzerime almam. Ve aramızdaki ilişkinin bozulması için de sebep görmüyorum. Şimdi ricamı yerine getir, karımı görmeye git."

Aleksey Aleksandroviç soğuk bir eda ile:

"Ama biz bu işe ayrı ayrı açılardan bakıyoruz," dedi. "Neyse, artık bunun üzerinde konuşmayalım."

"Hayır, ama bugün niçin gelmeyesin?.. Niçin gelip bir öğle yemeği yemeyesin?.. Karım seni bekliyor. Lütfen gel. Ve en önemlisi karımla konuş. O eşsiz bir kadındır. Allah aşkına, önünde diz çökerek sana yalvarıyorum."

Aleksey Aleksandroviç içini çekerek:

"Mademki bu kadar istiyorsunuz, gelirim," dedi.

Ve konuşma konusunu değiştirme isteğiyle, her ikisini ilgilendiren bir konu üzerine, henüz yaşlı olmamasına rağmen, birdenbire böylesine yüksek bir yere getirilen, Stepan Arkadyeviç'in yeni şefi üzerine bir soru sordu.

Aleksey Aleksandroviç, Kont Aniçkin'i eskiden de sevmezdi, her zaman birçok meselede aralarında görüş ayrılıkları çıkardı. Hele şimdi, memurluk hayatında yenilgiye uğramış bir memurun, yüksek bir yere atanmış bir memura karşı duyması olağan sayılan bir nefret duygusu beslemekten kendini alamıyordu.

Kin dolu alaycı bir gülümseyişle:

"Ee, onu gördün değil mi?" diye sordu.

"Görmez olur muyum, dünkü oturuma geldi, işinin ehli ve çok çalışkan bir adam olarak görünüyor."

Aleksey Aleksandroviç:

"Evet, ama," dedi, "onun bu çalışkanlığı hangi şeye yönelmiş bulunuyor?.. İş yapmaya mı, yoksa yapılanları bozmaya mı?.. Devletimizin bütün mutsuzluğu bu kırtasiyeci idareden geliyor. Senin yeni şefin de bu kırtasiyeciliğin en parlak temsilcisidir."

Stepan Arkadyeviç:

"Doğrusunu istersen onun ne gibi kusurları olduğunu bilmiyorum," diye cevap verdi. "Tuttuğu yolu da bilmiyorum. Bildiğim biricik şey, onun çok iyi bir insan olduğudur. Şimdi ondaydım, doğrusu çok iyi çocuk. Birlikte kahvaltı ettik, ben de ona, hani bilirsin, şarap ve portakalla yapılan şu içkinin nasıl yapılacağını öğrettim. Çok serinletici bir içki. Bunu bilmemesi çok şaşılacak bir şey... Çok hoşuna gitti. Hayır, doğrusu çok tatlı bir çocuk."

Stepan Arkadyeviç saatine baktı.

"Eyvah, saat dördü geçiyor," dedi. "Oysa ben daha Dolgovuşin'e gideceğim. İşte böyle, lütfen gel öğle yemeğine. Gelmezsen, karımla benim ne kadar üzüleceğimizi bilemezsin!.."

Aleksey Aleksandroviç kayınbiraderini, karşıladığından çok farklı bir biçimde uğurladı. Mahzun mahzun:

"Söz verdim, gelirim," dedi.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Bu davranışına değer veriyor, pişman olmayacağını da umut ediyorum," dedi.

Giderayak paltosunu giyerek, eliyle uşağın başına dokundu ve gülerek çıkıp gitti.

Kapıya dönerek bir daha seslendi:

"Saat beşte, lütfen redingotla!"

IX

Ev sahibi geldiği zaman saat beşi geçiyordu, misafirlerin bir kısmı da gelmişti. Stepan Arkadyeviç kapının ağzında kendilerine yetiştiği Sergey İvanoviç Koznişev ve Pestsov'la birlikte içeri girdi. Oblonski'ye göre bunlar, Moskovalı aydınların başlıca iki temsilcisiydi. Bunların ikisi de, gerek karakter, gerek zekâ bakımdan herkesin saygısını kazanmış kişilerdi. Onlar, karşılıklı olarak birbirlerine de saygı gösteriyorlardı. Ama aralarında, hemen hemen her konuda derin bir uyuşmazlık vardı. Ne var ki, bu uyuşmazlık bunların birbirine karşıt eğilimlerde oluşlarından değildi. Tam tersine, aynı karargâhın adamı oluşlarındandı (düşmanları onları bir adam olarak görüyorlardı). Oysa bu karargâhtakiler arasında ince birtakım görüş farkları vardı. Bağdaşmaya en elverişsiz şey yarı soyut konulardaki düşünce ayrılıkları olduğuna göre, bunlar hiçbir zaman görüş birliğine varmamakla kalmamışlar, uzun süreden beri, kızmadan birbirlerinin düzeltilmez yanılgılarıyla alay etmeye alışmışlardı.

Stepan Arkadyeviç onlara yetiştiği zaman onlar, havadan söz ederek kapıdan içeri giriyorlardı. Gelmiş bulunan Oblonski'nin kayınpederi Prens Aleksandr Dimitriyeviç Şçerbatski, genç Şçerbatski, Turovtsin, Kiti ve Karenin misafir salonunda oturuyorlardı.

Stepan Arkadyeviç Oblonski, misafir salonunda işlerin onsuz kötü gittiğini hemen gördü. Yabanlık gri ipekli robunu giymiş olan

Darya Aleksandrovna, herhâlde, hem bir başlarına, çocuk odasında yemeklerini yemek zorunda olan çocuklarıyla uğraştığı, hem de, kocası henüz gelmediği için, onsuz bütün misafirleri birbirine kaynaştırmayı beceremediği için, onsuz bütün misafirleri birbirine kaynaştırmayı beceremediği için. Misafirlerin hepsi de, herhâlde buraya niçin geldiklerine şaşırmış gibi, susmamak için bir şeyler geveleyerek, (İhtiyar prensin deyimiyle) misafirliğe gitmiş papaz karıları gibi oturuyorlardı. İyi huylu Turovtsin, herhâlde kendini yabancı bir çevrede hissetmiş olacaktı. Stepan Arkadyeviç'i karşıladığı kalın dudaklarının gülümseyişiyle, sanki şunları söylemek istiyordu: "Kardeş, beni şu akıllı kişiler arasına hapsettin! Bir iki kadeh içip *Château des fleurs*'e gitseydik, bak işte ben bundan anlarım!" İhtiyar prens, pırıldayan gözleriyle yandan Karenin'i süzerek, konuşmadan oturuyordu. Stepan Arkadyeviç, onun, mersin balığına çağrılır gibi şerefine misafir çağrılan bu devlet adamını karakterize edecek bir kelime bulmuş olduğunu anladı. Kiti, Konstantin Levin içeri girerken kızarmamak için bütün gücünü toplayarak kapıya bakıyordu. Karenin'le tanıştırılmamış olan genç Şçerbatski, bunu hiç umursamıyormuş gibi bir eda takınmaya çalışıyordu. Karenin, kadınlı öğle yemeği için, Petersburg alışkanlığıyla, frak giymiş ve beyaz kravat takmıştı. Stepan Arkadyeviç, onun yüz ifadesinden, verdiği sözü tutmuş olmak için buraya geldiğini, bu toplulukta bulunmakla ağır bir görevi yerine getirdiğini anladı. Stepan Arkadyeviç gelmeden önce, bütün misafirleri donduran buz gibi havanın baş sorumlusu Karenin'di.

Stepan Arkadyeviç misafir salonuna girince bütün gecikmelerinin ve evden ayrılışlarının her zamanki bahanesi olan ünlü prens tarafından alıkonduğunu söyleyerek özür diledi. Bir dakikada herkesi birbiriyle tanıştırdı ve Aleksey Aleksandroviç'le Sergey Koznişev'i bir araya getirerek, Pestsov'la birlikte dört elle sarıldıkları, Polonya'nın Ruslaştırılması konusunu önlerine atıverdi. Turovtsin'in omzuna vurarak kulağına gülünç bir şey fısıldadı ve onu, karısıyla prensin yanına oturttu. Sonra Kiti'ye, bugün çok güzel olduğunu söyledi, Şçerbatski'yi Karenin'le tanıştırdı. Bu topluluk hamurunu bir dakika içinde öylesine yoğurdu ki, misafir salonu hemen neşeli bir hâl aldı, sesler, canlı canlı yükselmeye

başladı. Bir tek Konstantin Levin gelmemişti. Ama bu biraz da iyi olmuştu. Çünkü Stepan Arkadyeviç yemek salonuna girince, Porto şarabıyla Kseres şarabının *Leve*'den* değil de *Depret*'den alınmış olduğunu büyük bir dehşetle gördü. Ve arabacının hemen, çabucak *Leve*'ye koşturulmasını emretti, yine misafir salonuna yöneldi.

Yemek salonunda Konstantin Levin'le burun buruna geldi.

"Geç kalmadım ya?.."

Stepan Arkadyeviç, Levin'in koluna girerek:

"Sen geç kalmamazlık edebilir misin hiç?" dedi. Levin elinde olmadan kızardı. Eldiveni ile şapkasındaki karları temizleyerek sordu:

"İçerisi kalabalık mı?.. Kimler var?"

"Hep bizimkiler. Kiti de burada. Gidelim de seni Karenin'le tanıştırayım."

Stepan Arkadyeviç, liberal görüşlü bir insan olmasına rağmen, Karenin'le tanışmanın hoşa giden bir şey olduğunu biliyordu. Bunun için de en iyi dostlarına bu zevki tattırıyordu. Ama şu anda Levin, bu tanışıklığın zevkini duyacak hâlde değildi. Kiti'yi, büyük yolda gördüğü dakikayı hesaba katmazsak, Vronski ile karşılaştığı o unutulmaz geceden beri görmemişti. Onu şimdi burada göreceğini, bütün ruhuyla sezmişti. Ama duygularının etkisi altında kalmamak için bunu bilmediğine kendini inandırmaya çalışmıştı. Şimdi ise, onun burada olduğunu duyunca, birdenbire hem öylesine sevindi, hem öylesine korktu ki, soluğu kesildi ve söylemek istediğini söyleyemedi.

'Acaba şimdi nasıl?' diye aklından geçirdi. 'Nasıl şimdi? Eskiden olduğu gibi mi?.. Yoksa arabada gördüğüm gibi mi?.. Ya Darya Aleksandrovna'nın söyledikleri doğru ise?.. Ama niçin olmasın?'

Büyük bir zorlukla ağzından:

"Lütfen beni Karenin'le tanıştırınız!" sözleri döküldü ve umutsuzca kararlı adımlarla misafir salonuna girdi ve Kiti'yi gördü.

---

* Leve ile Depret, şarap ve alkollü içkiler satan, Moskova'nın iki ünlü mağazasıydı. Sahipleri Fransızdı. Bunlar, kendi bağlarından elde ettikleri şarapları satıyorlardı. Bu mağazalar 1917 ihtilâline kadar varlıklarını korudular. *–H. Âli Ediz*

Kiti ne eskisi gibiydi, ne de arabada gördüğü gibi. Bu, bambaşka bir Kiti'ydi. Korkunç, ürkek, utangaç bir hâli vardı; bu onu daha da güzelleştirmişti. Levin salondan içeri girdiği an Kiti onu görmüştü. O, Levin'i bekliyordu. Onu görür görmez sevindi ve bu sevincinden öylesine utandı ki, bir an geldi, bu, özellikle Levin'in Dolli'ye doğru ilerleyip ona bir defa daha baktığı andı. Levin, Kiti ve her şeyi gören Dolli, Kiti'nin buna dayanamayarak neredeyse ağlamaya başlayacağını sandılar. Kiti kızardı, sarardı, yine kızardı. Dudakları hafifçe titreyerek ve onun yaklaşmasını bekleyerek, âdeta donakaldı.

Levin ona yaklaştı, önünde eğildi ve hiçbir şey söylemeden elini uzattı.

Kiti'nin, dudaklarının hafif titremesi, gözlerini kaplayan ıslaklık ve buna eklenen pırıltı olmasaydı: "Görüşmeyeli ne kadar da çok oldu!" dediği zamanki gülümseyişine, hemen hemen sakin denebilirdi.

Kiti, kendisine uzanan eli, soğuk eliyle ve umutsuz bir kararlılıkla sıktı.

Levin, mutluluktan pırıl pırıl yanan bir gülümseyişle:

"Siz beni görmediniz ama ben sizi gördüm," dedi. "Tren istasyonundan Yerguşovo'ya giderken gördüm."

Kiti, şaşırarak:

"Ne zaman?" diye sordu.

Levin, bütün benliğini kaplayan mutluluktan âdeta tıkanarak:

"Araba ile Yerguşovo'ya giderken," dedi ve aklından şunları geçirdi: 'Masum olmayan bir düşünceyi bu dokunaklı yaratıkla ne cesaretle birleştirebilirim? Darya Aleksandrovna'nın söyledikleri galiba doğru.'

Stepan Arkadyeviç onu kolundan tutup Karenin'e götürdü. Her ikisinin adını söyleyerek:

"İzin verirseniz sizi tanıştırayım," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, Levin'in elini sıkarak soğuk bir eda ile:

"Tekrar görüştüğümüze çok sevindim," dedi.

Stepan Arkadyeviç şaşırarak:

"Yoksa tanışıyor muydunuz?.." diye sordu.

Levin gülümseyerek:

"Üç saatimizi bir vagonda geçirdik," dedi. "Ve tıpkı maskeli bir balodan çıkar gibi, büyük bir merak içinde –hiç değilse ben– birbirimizden ayrıldık."

Stepan Arkadyeviç:

"Ya, öyle mi?" dedi ve yemek salonunu göstererek, "Rica ederim, buyurunuz," diye ekledi.

Erkekler yemek salonuna çıktılar ve üzerinde altı çeşit votka, gümüş kaşıklı ve kaşıksız bir o kadar çeşitli peynir, havyar, tuzlu balık, çeşitli konserveler ve dilimler hâlinde kesilmiş tabak tabak Fransız ekmeği bulunan masaya yaklaştılar.

Erkekler, kokulu votkaların ve mezelerin çevresinde duruyorlardı. Sergey İvanoviç Koznişev'le, Karenin ve Pestsov arasındaki, Polonya'nın Ruslaştırılması konulu konuşma, öğle yemeğinin beklenişi sırasında hızını kaybetmişti.

En soyut ve ağırbaşlı tartışmaları sona erdirmek için, hiç beklenmedik bir sırada ortaya ince bir espri atmasını ve bununla tartışanların heyecanını yatıştırmasını herkesten iyi bilen Sergey İvanoviç Koznişev, şimdi de aynı şeyi yaptı.

Aleksey Aleksandroviç Karenin, Polonya'nın Ruslaştırılması işinin, ancak, Rus idare araçlarının ortaya atacağı yüksek prensiplerle mümkün olabileceğini ileri sürüyordu.

Pestsov ise bir milletin bir başka milleti benimsemesinin, ancak nüfus yoğunluğu ile olabileceğini iddia ediyordu.

Koznişev, belli sınırlar içinde her iki tarafa da hak verdi. Misafir salonundan çıkarlarken de, konuşmayı sonuçlandırmak için gülümseyerek:

"Bundan ötürü, millî azınlıkları Ruslaştırmak için biricik yol elden geldiğince çok çocuk yapmaktır," dedi. "Kardeşimle ben bu konuda herkesten kötü davranıyoruz. Siz evli baylar, özellikle siz Stepan Arkadyeviç, tamamıyla bir yurtsever gibi davranıyorsunuz!"

Sonra tatlı tatlı gülümseyerek ve ev sahibine küçücük bir kadeh uzatarak:

"Kaç çocuğunuz var?" diye sordu.

Herkes, hele Stepan Arkadyeviç hepsinden neşeli güldü.

Stepan Arkadyeviç, ağzına attığı peyniri çiğneyerek ve Koznişev'in uzattığı kadehe özel cinsten bir votka doldurarak:

"Evet, işte bu en iyi çaredir," dedi.

Konuşma gerçekten de şaka ile sona erdi.

Stepan Arkadyeviç:

"Bu peynir fena değil," dedi. "Emreder misiniz?"

Sonra, Levin'e dönerek ve sol eliyle adalelerini yoklayarak:

"Yoksa yine jimnastik mi yapıyorsun?" diye sordu.

Levin gülümsedi, kolunu kastı. Stepan Arkadyeviç'in parmakları altında, yuvarlak bir peynir gibi, ceketinin ince kumaşını şişiren çelikten bir tepecik yükseldi.

"Ne pazu!.. *Samson*'un* ta kendisi!"

Avlanma üzerine çok belirsiz düşünceleri olan Aleksey Aleksandroviç, peynir sürerek ve bir örümcek ağı kadar incecik bir ekmek içini delerek:

"Öyle sanıyorum ki," dedi, "ayı avlamak için insanın çok güçlü olması gerek."

Levin gülümsedi.

"Hiç de öyle değil, tam tersine, bir çocuk bile bir ayıyı öldürebilir," dedi ve evin sahibi bayanla meze masasına yaklaşmakta olan hanımların önünde hafifçe eğilerek bir kenara çekildi.

Kiti, bir türlü boyun eğmeyen ve boyuna kayan bir mantarı, çatalıyla boşuna yakalamaya çalışarak ve arasından beyaz elinin göründüğü dantelleri sallayarak:

"Bana söylediklerine göre bir ayı vurmuşsunuz?" dedi. O çok güzel başını Levin'den yana yarım döndürerek ve gülümseyerek ekledi: "Sahi, sizin oralarda ayı var mı?.."

Kiti'nin söylediği bu sözlerde, görünüşte, hiçbir fevkaladelik yoktu. Ama Kiti, bunları söylerken, bunların çıkardığı her seste, kızın dudaklarının, gözlerinin, ellerinin her hareketinde, Levin için sözle anlatılmaz, ne büyük bir anlam vardı. Bu sözlerde hem af dileyiş, hem ona inanış, hem okşayış, tatlı, ürkek bir okşayış, hem

---

* Samson: Eski ahit'te sözü edilen, olağanüstü güçlere sahip savaşçı kahraman. Tolstoy'un kendisi de bekârlığında jimnastiğe çok meraklı, aynı zamanda çok kuvvetliydi. *–H. Âli Ediz*

söz veriş, hem umut, hem de, onu mutluluktan sarhoş eden, inanmamazlık edemediği bir aşk vardı.

"Hayır. Tver iline gitmiştik. Oradan dönerken, vagonda enişte-nizle, daha doğrusu, eniştenizin eniştesiyle karşılaştım." Gülümseyerek, "Bu, gülünç bir karşılaşma oldu," dedi.

Ve neşeli, eğlendirici bir eda ile bütün geceyi uykusuz geçirdikten sonra, sırtında gocuk, Aleksey Aleksandroviç'in kompartımanına nasıl girdiğini anlatmaya koyuldu.

"Kondüktör, atasözünün tersine, kılığımdan ötürü* beni kompartmandan atmak istedi. Ben de yüksek üslupla konuşmaya başladım. Siz de," adını unuttuğu Karenin'e dönerek, "önceleri, gocuğumdan ötürü beni kovmak istediniz, ama sonra bana arka çıktınız, bunun için size teşekkür ederim."

Aleksey Aleksandroviç, parmaklarının ucunu mendiliyle silerek:

"Genel olarak yolcuların yer seçme hakları hiç de belirli değildir," dedi.

Levin babacan bir gülümseyişle:

"Sizin de bu konuda kararsızlık içinde olduğunuzu görünce, gocuğumu unutturmak için hemen, bilgince bir konuşma kapısı açmakta acele ettim," dedi.

Ev sahibi bayanla konuşmasına devam ederken, bir kulağı ile kardeşini dinleyen Sergey İvanoviç Koznişev, yan gözle ona baktı; 'Bugün ne oldu ona böyle?.. Bu muzaffer edanın anlamı ne?' diye düşündü. Levin'in kendisini kanatlanmış hissettiğini bilmiyordu. Levin, Kiti'nin kendisini dinlediğini, kendisini dinlemekten hoşlandığını biliyordu. Onu ilgilendiren yalnız ve yalnız buydu. Yalnız bu oda değil, bütün yeryüzünde ona göre, kendi gözünde böylesine büyük bir anlam ve önem kazanan, yalnız kendisi ve Kiti vardı. Levin kendisini baş döndürücü bir yükseklikte hissediyor, bütün bu iyi yürekli, sevimli Karenin'ler, Oblonski'ler ve bütün dünya, uzaklarda, aşağılarda bir yerde bulunuyordu.

Stepan Arkadyeviç, hiç sezdirmeden, onlardan yana hiç bakmadan, sanki oturacak başka bir yer kalmamış gibi yaparak, Levin'le Kiti'yi yan yana oturttu. Levin'e:

---

* Tolstoy da (Levin gibi) daha bekârlık zamanında bile giyim kuşam konusunda geleneklere aldırış etmezdi. *–H. Âli Ediz*

"Canım, sen de şuraya oturuver, işte," dedi.

Öğle yemeği, Stepan Arkadyeviç'in pek meraklı olduğu servis takımı kadar güzeldi. *Marie-Louis* çorbası çok iyi düşünülmüştü. Çorbanın yanında ağızda eriyen küçücük börekler büsbütün kusursuzdu.

Beyaz kravatlı iki uşak ve Matvey, yemek ve şarapla ilgili görevlerini, sezdirmeden, sessizce, başarılı olarak yapmışlardı. Öğle yemeği, maddi bakımdan olduğu kadar manevi bakımdan da başarılı geçmişti. Kimi genel, kimi özel geçen konuşmalar hiç kesilmemişti. Yemeğin sonuna doğru ise öylesine canlanmıştı ki, erkekler konuşmalarına devam ederek sofradan kalktılar. Aleksey Aleksandroviç bile canlanmıştı.

X

PESTSOV, sonuna kadar tartışmayı severdi. Sergey İvanoviç'in sözleri onu tatmin etmemişti. Üstelik kendi görüşlerinin haksızlığını da hissetmişti.

Çorba içilirken, Aleksey Aleksandroviç'e dönerek:

"Ben hiçbir zaman bir başına nüfus yoğunluğunu düşünmedim," dedi. "Ama bu yoğunluğu, prensiplerle değil, bazı esaslarla birleşmiş olarak dikkate aldım."

Aleksey Aleksandroviç, ağır ağır ve durgun bir eda ile karşılık verdi:

"Bana kalırsa ikisi de bir kapıya çıkar. Benim düşünceme göre, ancak daha çok gelişmiş olan bir millet bir başka millet üzerinde etki yapabilir... Daha çok gelişmiş olan ve daha çok..."

Her zaman konuşmakta acele eden ve her zaman sözlerine âdeta bütün benliğini katan Pestsov, kalın sesiyle onun sözünü keserek:

"Ama asıl mesele burada ya," dedi. "Çok gelişmişlikten ne anlıyoruz?.. İngiliz, Fransız, Alman gibi milletlerden hangisi yüksek bir gelişim düzeyinde bulunuyor?.. Bunlardan hangisi ötekini millîleştirecek?.. Ren bölgesinin Fransızlaştığını görüyoruz, oysa Almanlar Fransızlardan hiç de aşağı değiller. Burada bir başka kanun var!.."

Aleksey Aleksandroviç, hafifçe kaşlarını kaldırarak:

"Bana kalırsa gerçek kültür her zaman ağır basar," dedi.

Pestsov:

"Bu gerçek kültürün belirtileri nelerdir?" dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

"Bu belirtilerin bilindiğini sanıyorum," dedi.

Sergev İvanoviç ince bir gülümseme ile lafa karıştı:

"Bunlar tamamıyla biliniyor mu?.. Şimdi, gerçek kültürün ancak katışıksız bir klasik kültür olabileceği kabul edilmektedir. Ama biz, bundan yana olanlarla buna karşı olanlar arasında şiddetli tartışmalar yapıldığını görüyoruz. Karşı karargâhın, kendinden yana çok güçlü delilleri olduğunu da inkâr edemeyiz.*

Stepan Arkadyeviç:

"Sergey İvanoviç," dedi, "siz klasiksiniz, kırmızı şarap emreder misiniz?.."

Sergey İvanoviç, kadehini uzatarak, bir çocuğa gülümser gibi hoşgörüyle gülümsedi:

"Şu ya da bu öğrenimle (kültürle) ilgili kişisel görüşlerimi açıklamıyorum," dedi. "Ben sadece her iki tarafın da güçlü delilleri olduğunu söylüyorum."

Sonra Aleksey Aleksandroviç'e dönerek sözlerini sürdürdü:

"Ben klasik bir öğrenim yaptım. Ama bu tartışmada yerimi belirtemem. Klasik bilimlere, modern bilimler önünde niçin bir üstünlük tanındığını gösteren açık deliller göremiyorum."

Pestsov:

"Tabii bilimlerin bunca pedagojik, ilerletici etkileri var," dedi. "Hiç değilse astronomiyi alınız, botaniği alınız. Onun genel kanunlar sistemiyle birlikte zoolojiyi alınız!.."

---

* Bu roman yazıldığı sıralarda, klasik eğitimin mi, yoksa bilimsel öğrenimin mi daha yararlı olduğu, üzerinde en çok durulan meselelerin başında geliyordu. 1871 yılında, Millî Eğitim Bakanı, Rus toplumunun büyük bir kısmının, hatta Devlet Konsilinin çoğunluğunun muhalefetine rağmen, klasik öğrenimi kuvvetle destekleyen bir kararname çıkartmıştı. Bu kararnameye göre, *Cimnasyum*'da (Lise) okunan derslerin esasını klasik diller meydana getiriyordu. Katkov ve Leontyev adlı Moskovalı iki siyasi yazarın da kışkırtmasıyla, Bakan, klasik öğrenimi, o sıralarda öğrenciler arasında yaygın olan nihilizmin etkilerini giderici bir ilaç diye kabul ediyor ve tabii bilimler üzerindeki çalışmalara, serbest düşünce tarzıyla materyalizme götüren bir eğilim gözüyle bakıyordu. *–H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç:

"Düşüncelerinize tamamıyla katılamam," diye karşılık verdi. "Bana öyle geliyor ki, dillerin biçimlerini inceleme sürecinin kendisi, özellikle manevi gelişimimiz üzerinde olumlu bir etki yapar. Bunun dışında, klasik yazarların büyük ölçüde, ahlakça etkide bulunduklarını inkâr edemeyiz. Oysa bir mutsuzluk olarak, tabii bilimler, zamanımızın yarasını meydana getiren zararlı ve yalancı doktrinlerle birleşmektedir."

Sergey İvanoviç bir şeyler söylemek istedi. Ama Pestsov, bas sesiyle onun sözünü kesti. Ateşli ateşli bu görüşün haksızlığını anlatmaya koyuldu. Sergey İvanoviç, herhâlde karşısındakileri mat edeceğine emin bir sükûnetle söz sırasını bekledi.

Söz sırası kendisine geldiği zaman, ince bir gülümseyişle Aleksey Aleksandroviç Karenin'e dönerek:

"Ama," dedi, "şu ve bu bilimlerin bütün fayda ve zararlarını tamamıyla ölçmenin zor bir iş olduğunu kabul etmemek elde değildir ve klasik öğrenimin, şimdi sizin söylediğiniz ahlak üstünlükleri, *Disons le mot*,* anti-nihilist etkisi olmasaydı, bunlardan hangisini yeğ saymamız gerekeceği sorunu, böylesine çabuk ve kesin olarak çözülmezdi."

"Hiç şüphesiz."

Sergey İvanoviç ince gülüşüyle sözlerini sürdürdü:

"Bu anti-nihilist etki üstünlüğü klasik bilimlerden yana olmasaydı, biz daha çok düşünür, her iki tarafın delillerini tartar, her iki eğilime de geniş bir alan verirdik. Ama şimdi biz bu klasik öğrenim (kültür) haplarında, şifalı bir anti-nihilist güç bulunduğunu biliyor ve korkmadan bu hapları müşterilerimize teklif ediyoruz."

Sergey İvanoviç sözlerini ince bir alayla bitirdi:

"Ya bu hapların şifalı bir gücü yoksa?.."

Sergey İvanoviç'in haplarına herkes güldü. Hele, konuşulanları dinlerken, sadece gülünç bir söz söylenmesini bekleyen, nihayet bu emeline erişen Turovtsin neşeli neşeli, kahkaha ile güldü.

---

* (Fr.) Burada "Açıkça söyleyelim" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç, Pestsov'u çağırmış olmakla hiç de yanlış bir iş yapmamıştı. Pestsov'un bulunduğu yerde bilgince konuşmalara bir dakika için bile ara verilemezdi. Sergey İvanoviç, konuşmayı bir espri ile bitirir bitirmez Pestsov hemen yeni bir konuşma kapısı açtı.

"Hükümetin böyle bir amacı olduğuna insanın inanası gelmiyor," dedi. "Hükümet alınan tedbirlerin yapacağı etkiye ilgisiz davranmakla, herhâlde kamuoyunun etkisinde kalmış bulunuyor. Mesela kadınların öğrenimi sorunu zararlı sayılması gerekirken, hükümet kadınlar için kurslar ve üniversiteler açıyor."

Böylece konuşma hemen, kadınların öğrenimi sorununa sıçramış oldu. Aleksey Aleksandroviç, kadınların öğrenim yapmasının, genel olarak kadınların özgürlüğü sorunu ile karıştığını, bunun için de zararlı sayılabileceğini ileri sürdü.

Pestsov:

"Tam tersine, ben bu iki sorunun sımsıkı birbirine bağlı olduğu kanısındayım," dedi. "Bu bir kısırdöngüdür. Kadınlar öğrenim yapmadıkları için medeni haklardan yoksundurlar. Öğrenim yapamamaları ise, medeni hak yoksunluğundan ileri gelmektedir. Unutulmamalıdır ki, kadınların esirliği öylesine büyük ve eskidir ki, onları bizden ayıran o uçurumu, çoğu zaman anlamak istemiyoruz."

Sergey İvanoviç, Pestsov'un sözlerini bitirmesini bekleyerek:

"Siz haklardan söz ettiniz," dedi. "Jüri üyesi, belediye meclisi üyesi, yerel idareler meclisi başkanı, memur, parlamento üyesi olmak hakkı..."

"Şüphesiz..."

"Kadınlar, seyrek bir ayrıcalık olarak bu yerlere gelebilseler bile, bana öyle geliyor ki siz 'haklar' deyimini pek de yerinde kullanmadınız! Buna ödev demek daha doğru olur. Herhangi bir jüri üyeliği, belediye meclisi üyeliği, telgraf memurluğu görevini yaparken bir ödev yaptığımızı herkes kabul eder. Bunun için, kadınların ödev istediklerini söylemek daha doğru olur. Bu da tamamıyla kanuna uygundur. Kadınların bu, erkeklerin genel emeğine yardım etme isteklerine, olsa olsa ancak yakınlık duyulabilir."

Aleksey Aleksandroviç:

"Tamamıyla doğru," diye tasdik etti. "Bence bütün mesele, sadece, onların bu ödevlerini yapmaya yetenekli olup olmamalarındadır."

Stepan Arkadyeviç:

"Öğrenim onlar arasında yaygın bir hâl aldığı zaman, herhâlde büyük bir yetenek göstereceklerdir. Görmüyor muyuz..."

Çoktandır konuşulanlara kulak veren ve küçücük alaylı gözleri pırıl pırıl yanan prens:

"Ya şu atasözü? Kızlarımın yanında söyleyebilirim: Saçı uzun..."

Pestsov, öfkeli öfkeli:

"Kölelikten kurtulmadan önce zenciler için de böyle düşünüyorlardı," dedi.

Sergey İvanoviç:

"Biz erkeklerin, ne yazık, genel olarak bu ödevlerden kaçtığını görürken, kadınların yeni ödevler aramalarını sadece tuhaf buluyorum," dedi.

Pestsov:

"Ödevler haklarla bağlıdır; iktidar, para, şeref... İşte kadınların istediği bunlardır."

İhtiyar prens:

"Bu tıpkı, benim sütnine olmak hakkını istememe ve bu işi yapan kadınlara para verildiği hâlde bana verilmek istenmeyişine kızmama benzer," dedi.

Turovtsin bir kahkaha attı, Sergey İvanoviç bunu kendisinin söylememiş olmasına üzüldü. Hatta Aleksey Aleksandroviç bile gülümsedi.

Pestsov:

"Evet, ama erkek emziremez, oysa kadın..."

Kızlarının önünde serbest konuşmakta bir sakınca görmeyen ihtiyar prens:

"Hayır ama bir İngiliz erkeği gemide çocuğunu emzirmişti," dedi.

Sergey İvanoviç:

"Şu hâlde, kadın memurların sayısı da bu İngiliz erkeğinin sayısı kadar olur," dedi.

Başından beri göz önünde tuttuğu Çibisova'yı hatırlayarak Pestsov'a yakınlık duyan ve onu destekleyen Stepan Arkadyeviç:

"Peki, ama ailesi olmayan bir kız ne yapsın?.." diye savundu.

Darya Aleksandrovna, Stepan Arkadyeviç'in hangi kızı kastettiğini herhâlde tahmin etmiş olacak ki, birdenbire konuşmaya katıldı ve sinirli sinirli:

"Bu genç kızın hayatını iyice inceleyecek olursanız," dedi, "bu kızın, bir kadın işi bulabileceği kendi ailesini ya da kız kardeşinin ailesini bıraktığını göreceksiniz!.."

Pestsov, kalın sesiyle karşı çıktı:

"Ama biz, bir prensibi, bir ülküyü savunuyoruz," dedi. "Kadın bağımsız olmak, kültürlü olmak hakkını istiyor. Ama bunun imkânsız olduğu bilinci ile rahatsız oluyor, eziliyor."*

İhtiyar prens yine:

"Ben de bakımevine sütnine olarak alınmadığım için rahatsız oluyor ve eziliyorum," dedi.

Bu sözler Turovtsin'i çok neşelendirdi, gülme sağanağı arasında bir kuşkonmazın kalın ucunu salçanın içine düşürdü.

XI

KİTİ ile Levin'den başka herkes genel konuşmaya katılmıştı. Yemeğin başında, bir milletin bir başka millet üzerindeki etkisinden söz edilirken, Levin'in bu konuda söyleyecek şeyleri olduğu elinde olmayarak aklına geliyordu. Ama eskiden onun için çok önemli olan bu düşünceler, rüyadaymış gibi kafasından geçiyor ve şimdi onu zerrece ilgilendirmiyordu. Hatta kimseye gerekmeyen konular üzerinde ne diye böylesine çene yordukları tuhafına bile gidiyordu. Bunların konuştukları kadın hakları ve kadınların öğrenimi gibi sorunların, ilk bakışta Kiti'yi de ilgilendirmesi gerekiyordu. Yurt dışındaki dostu Varenka'yı, onun ağır bağımlılık durumunu hatırladığı zaman, bu konuyu kaç sefer düşünmüştü!.. Kendisini; kocaya varmayacak olursa, kendi durumunun ne olacağını

* Tolstoy'un kendisi de kadınların yüksek öğrenim yapmalarına karşıydı. Onun kanısına göre, gerçek kadın, iyi bir eş, iyi bir anne olan kadındır. *–H. Âli Ediz*

kaç sefer düşünmüştü. Ablasıyla bu konuda kaç sefer tartışmıştı! Ama şimdi, bu onu hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Onlar Levin'le kendi aralarında konuşuyorlardı. Bu konuşma değil, onları her an birbirine daha çok bağlayan ve ikisinde de, gittikçe yaklaşmakta olan bu bilinmeyenin karşısında korkulu bir sevinç duygusu uyandıran bir çeşit esrarlı ilişkiydi. İlkin Kiti'nin, geçen yıl kendisini arabada nasıl görebildiğini sorması üzerine, Levin, ot biçmekten dönerken büyük yolda ona nasıl rastladığını anlattı:

"Sabahın çok erken saatleriydi. Siz herhâlde uykudan yeni uyanmıştınız. Anneniz köşesinde uyuyordu. Çok güzel bir sabahtı. Hem gidiyor, hem düşünüyordum: Bu dört atlı araba ile gelenler kimdi acaba? Çıngıraklı, güzel bir dört atlıydı. Derken, önümden siz geçtiniz! Pencere kenarında işte şöyle oturmuş, iki elinizle şapkanızın bağlarından tutmuştunuz! Derin derin bir şeyler düşünüyordunuz." Gülümseyerek: "O zamanlar ne düşündüğünüzü bilmeyi çok isterdim. Herhâlde önemli bir şeydi?"

Kiti, 'Acaba saçım başım dağınık mıydı?' diye düşündü. Ama bu ayrıntıların, Levin'in hatırasında uyandırdığı hayran gülümseyişi görünce tam tersine, o gün uyandırdığı izlenimlerin çok iyi olduğunu hissetti. Kızararak sevinçle gülümsedi:

"Doğrusu hatırlamıyorum," diye karşılık verdi.

Turovtsin'in ıslak gözlerini ve sarsılan vücudunu hayranlıkla seyreden Levin:

"Şu Turovtsin ne de güzel gülüyor," dedi.

Kiti:

"Kendisini çoktan beri mi tanıyorsunuz?" diye sordu.

"Onu tanımayan var mı ki!.."

"Görüyorum ki, onun kötü bir kişi olduğunu sanıyorsunuz?.."

"Kötü değil de değersiz bir kişi..."

Kiti:

"Hiç de doğru değil!" dedi. "Ve hemen bu düşüncenizden vazgeçin!.. Ben de bir zamanlar onun hakkında çok kötü düşünüyordum. Ama o, çok, çok sevimli ve şaşılacak kadar iyi yürekli bir insandır. Altın gibi bir yüreği var."

"Onun yüreğini nasıl öğrenebildiniz?.."

"Biz onunla dostuz... Onu çok iyi tanırım. Geçen kış... Sizin bize gelişinizden hemen sonra," Kiti, bu sözleri suçlu, aynı zamanda saf bir gülümseyişle söylemişti, "Dolli'nin çocuklarının hepsi de kızıla tutulmuşlardı, işte o sıralarda Turovtsin de ona uğrayıvermiş." Kiti fısıltı ile sözlerine devam ederek, "İnanır mısınız," dedi, "Dolli'ye öylesine acımış, öylesine acımış ki, ona yardım etmek için orada kalmış. Evet, tam üç hafta onlarda kaldı ve bir dadı gibi çocuklara baktı."

Sonra ablasına doğru eğilerek:

"Konstantin Dmitriç'e, çocuklar kızıl olduğu zaman Turovtsin'in gösterdiği ilgiden söz ettim," dedi.

Dolli, kendisinden söz edildiğini anlayan Turovtsin'e bakarak ve ona tatlı tatlı gülümseyerek:

"Evet, olağanüstü, eşsiz bir insan," dedi.

Levin, bir defa daha Turovtsin'e baktı ve şimdiye kadar nasıl olup da, bu adamın bütün eşsizliklerini görmediğine şaştı. Ve şimdi hissettiklerini içtenlikle dile getirerek neşeli neşeli:

"Affedersiniz, affedersiniz," dedi. "Bundan böyle asla kimse için kötü düşünmeyeceğim!"

XII

KADIN hakları üzerine yapılan konuşmanın, evlilikte hak eşitsizliği gibi, kadınların yanında konuşulması sakıncalı olan yanları da vardı. Öğle yemeğinde Pestsov, birkaç sefer bu konulara değinmiş, ama Sergey İvanoviç'le Stepan Arkadyeviç, her seferinde onu ihtiyatla bu konulardan uzaklaştırmışlardı.

Yemek masasından kalkılıp da bayanlar dışarı çıkınca, Pestsov onların peşinden gitmeyerek Aleksey Aleksandroviç'e eşitsizliğin başlıca nedenlerini anlatmaya koyuldu. Onun düşüncesine göre karı koca arasındaki eşitsizlik, kadın ya da kocanın ihaneti hâlinde, bunların gerek kanun, gerek kamuoyu tarafından eşitsizce cezalandırılmalarındaydı...

Stepan Arkadyeviç hemen Aleksey Aleksandroviç'e yaklaşarak bir sigara ikram etti.

Aleksey Aleksandroviç, sakin bir eda ile:

"Hayır, içmiyorum," dedi. Ve böyle bir konuşmadan korkmadığını göstermek ister gibi, mahsus, soğuk bir gülümseme ile Pestsov'a döndü:

"Böyle bir görüşün temelini meselenin kendisinde aramak gerek," dedi ve misafir salonuna geçmek istedi.

Ama tam bu sırada Turovtsin, ansızın lafa karıştı. İçtiği şampanyanın etkisiyle canlanan ve çoktandır onu sıkan sessizliği bozmak için fırsat kollayan Turovtsin, Aleksey Aleksandroviç'e dönerek:

"Vasya Priyaçnikov olayını duydunuz mu?" dedi. "Hani şu Vasya Priyaçnikov canım!.."

Turovtsin, ıslak ve kırmızı dudaklarının babacan gülümseyişiyle, bu sözleri özellikle evin baş misafiri olan Aleksey Aleksandroviç'e bakarak söylemişti:

"Bana bu sabah anlattılar, Tver'de, Kvitski ile düello yaparak onu öldürmüş."

Her zaman insana öyle gelir; sanki mahsus oluyormuş gibi, özellikle, hep, ağrıyan yerimizi bir yerlere çarparız. Tıpkı bunun gibi, şimdi de Stepan Arkadyeviç, kötü bir rastlantı olarak, konuşmaların her an, hep Aleksey Aleksandroviç'in ağrıyan yerine dokunduğunu hissediyordu. Eniştesini yine uzaklaştırmak istedi. Ama Aleksey Aleksandroviç merakla sordu:

"Priyaçnikov niçin dövüşmüş?"

"Karısı yüzünden. Erkekçe davranmış! Düelloya çağırmış ve öldürmüş!"

Aleksey Aleksandroviç ilgisizce:

"Ya!.." dedi ve kaşlarını kaldırarak misafir salonuna yürüdü.

Misafir salonuna geçilen odada onu karşılayan Dolli, ürkek bir gülümseyişle:

"Geldiğinize ne kadar sevindim," dedi. "Sizinle konuşmam gerek. Şuraya oturalım."

Aleksey Aleksandroviç, kalkık kaşlarının kendisine verdiği yine aynı ilgisiz görünüşle Darya Aleksandrovna'nın yanına oturdu. Yapmacık bir gülümseyişle:

"Halbuki ben de sizden özür dilemek ve hemen izninizi rica etmek istiyordum. Yarın hareket etmek zorundayım."

Darya Aleksandrovna, Anna'nın suçsuzluğuna kesin olarak inanıyordu. Suçsuz arkadaşını böylesine bir rahatlıkla mahvetmeyi tasarlayan bu soğuk, bu duygusuz adama karşı duyduğu öfkeden sarardığını, dudaklarının titrediğini hissetti.

Darya Aleksandrovna, müthiş bir kararlılıkla onun gözlerinin içine bakarak:

"Size Anna'yı sordum, bana cevap vermediniz," dedi. "Anna'nın durumu ne?"

Aleksey Aleksandroviç, Dolli'nin yüzüne bakmadan:

"İyi olduğunu sanıyorum, Darya Aleksandrovna," dedi.

"Aleksey Aleksandroviç, özür dilerim, hakkım yok gerçi... Ama ben Anna'yı kardeşim gibi severim, onu sayarım. Rica ederim, yalvarırım size, bana söyleyin, onunla aranızda ne geçti?.. Onun suçu ne?.."

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çattı ve hemen hemen gözlerini kapayarak başını önüne eğdi. Dolli'nin gözlerine bakmayarak:

"Anna Arkadyevna ile olan eski ilişkilerimi neden değiştirmek zorunda kaldığımı herhâlde kocanız size anlatmıştır," dedi. Ve bu sırada oradan geçmekte olan Şçerbatski'yi hoşnutsuz bir bakışla süzdü.

Dolli, önündeki kemikli ellerini sıkarak enerjik bir jestle:

"Hayır, inanmıyorum, inanmıyorum, ben buna inanamam," dedi. Ve hızla ayağa kalkarak elini Aleksey Aleksandroviç'in kolu üzerine koydu: "Bizi burada rahatsız ediyorlar, lütfen şuraya gidelim."

Dolli'nin heyecanı Aleksey Aleksandroviç'i etkilemişti. Ayağa kalktı. Uysal uysal onun peşinden yürüyerek çocukların çalışma odasına girdi. Yer yer çakı ile kesilmiş muşamba örtülü bir masanın başına geçip oturdular.

Dolli, Aleksey Aleksandroviç'in, kendisinden kaçan bakışlarını yakalamaya çalışarak:

"İnanmıyorum, ben buna inanmıyorum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, *gerçek* sözü üzerinde durarak:

"Gerçeklere inanmamak olmaz, Darya Aleksandrovna," dedi.

Darya Aleksandrovna:

"Peki, ama Anna ne yapmış?" dedi. "Evet, ne yapmış o?.."

"Ödevlerini yerine getirmedi ve kocasını aldattı. İşte yaptığı şey."

Darya Aleksandrovna elleriyle şakaklarını elleyerek ve gözlerini kapayarak:

"Hayır, hayır, bu olamaz!" dedi. "Yanılıyorsunuz!"

Aleksey Aleksandroviç, gerek Dolli'ye, gerek kendisine, inançlarının kesinliğini göstermek için, sadece dudaklarıyla soğuk soğuk gülümsedi. Ama bu ateşli savunma, inançlarını sarsmakla birlikte yarasını deşmişti. Büyük bir canlılıkla konuşmaya başladı:

"Karısı bunu kendi ağzıyla kocasına söylerse, yanılmak çok zordur, sanırım. Sekiz yıllık hayatının ve oğlunun bir yanlışlık olduğunu, hayatına yeniden başlamak istediğini gelip kendisi bildirdi."

Aleksey Aleksandroviç bu sözleri öfkeli öfkeli ve burnundan soluyarak söylemişti.

"Anna ve kötülük! Ben bu iki kavramı birleştiremem, buna inanamam."

Aleksey Aleksandroviç, bu sefer doğrudan doğruya Dolli'nin heyecanlı, iyilik taşan yüzüne bakarak ve elinde olmadan dilinin çözüldüğünü hissederek:

"Darya Aleksandrovna! Hâlâ şüphe edebilmek için çok şeyler verirdim," dedi. "Şüphe ettiğim zamanlar çok acı çekiyordum, ama şimdikinden daha iyi durumdaydım. Şüphe ettiğim zamanlar yine de bir umut ışığı görüyordum. Ama şimdi umut da kalmadı. Ama ben yine her şeyden şüphe ediyorum. Her şeyden öylesine şüphe ediyorum ki, oğlumdan nefret ediyorum, kimi zaman onun benim oğlum olduğuna da inanmıyorum. Çok mutsuzum ben."

Bunu söylemesi gerekmezdi. Aleksey Aleksandroviç, Dolli'nin yüzüne bakar bakmaz, kadın bunu anladı. Ona acıdı ve arkadaşının suçsuzluğu üzerine beslediği inanç sarsıldı.

"Ah! Bu korkunç bir şey, çok korkunç! Boşanmaya karar verdiğiniz doğru mu?"

"Son çareye başvurdum. Benim için yapılacak başka bir şey kalmamıştı."

Dolli, gözlerinde yaşlar olduğu hâlde:

"Yapılacak başka bir şey kalmamıştı... Yapılacak başka bir şey kalmamıştı," diye söylendi. "Hayır, yapılacak bir şey kalmamıştı, değil!" dedi.

"Mesele burada ya, bu çeşit felaketlerin en korkunç yanı, bütün öteki felaketlerde –kaybetmede, ölümde– olduğu gibi acıyı içine atamaman, bir şeyler yapmak, hareket etmek zorunluluğunda olmandır. Girdiğin alçaltıcı durumdan çıkmak zorundasın. Üç kişi bir arada yaşanmaz ki..."

Dolli:

"Sizi anlıyorum, sizi çok iyi anlıyorum," dedi. Ve başını eğdi.

Kendi hâlini, kendi aile acılarını düşünerek bir an için sustu. Sonra birdenbire, enerjik bir jestle başını kaldırdı, elleriyle yalvarır gibi bir hareket yaparak:

"Ama biraz bekleyin!.. Siz Hristiyan'sınız. Onu düşünün!.. Onu bırakırsanız onun hâli ne olur?"

Aleksey Aleksandroviç:

"Düşündüm, Darya Aleksandrovna, hem de çok düşündüm," dedi.

Yüzü, kırmızı lekeler hâlinde kıpkırmızı oldu. Bulanık gözlerle Dolli'ye bakıyordu. Dolli şimdi ona bütün yüreğiyle acıyordu.

Karenin sözlerine devam ederek:

"Yüz karamı kendi ağzıyla bana anlattığı zaman ben bunu yaptım," dedi. "Düzeltmesi imkânını ona verdim, onu kurtarmaya çalıştım. Peki, ne oldu?" Öfkesi kabararak sözlerine devam etti: "Benim en küçük isteğimi, hiç değilse dış görünüşü kurtarmak isteğimi yerine getirmedi. İnsan, mahvolmak istemeyen bir kişiyi kurtarabilir. Ama kurtuluşunu mahvolmada gören böylesine bozulmuş, böylesine baştan çıkmış bir kişiye ne yapılabilir?"

Darya Aleksandrovna:

"Her şey ama boşama değil!" diye cevap verdi.

"Her şeyden ne anlıyorsunuz?"

"Hayır, bu korkunç bir şey... Kimsenin karısı olamayacak, mahvolacak!"

Aleksey Aleksandroviç, kaşlarını ve omuzlarını kaldırarak:

"Ben ne yapabilirim?.." dedi. Karısının son suçunu hatırlaması, onu öylesine sinirlendirmişti ki, konuşmalarının başındaki soğuk tavrını tekrar takındı. Ayağa kalkarak: "Gösterdiğiniz yakınlığa çok teşekkür ederim, ama ben şimdi gitmek zorundayım," diye ekledi.

"Hayır, durunuz! Onu mahvetmemelisiniz. Durunuz, size kendimden söz edeceğim. Kocaya vardım, kocam beni aldatıyordu; öfke ve kıskançlık duygularıyla her şeyi bırakıp gitmek istiyordum, ben bunu kendim istiyordum. Ama aklımı başıma topladım; kim yaptı bunu?.. Anna beni kurtardı. İşte yaşıyorum. Çocuklarım büyüyor, kocam yuvasına dönüyor ve haksızlığını anlıyor, gittikçe düzeliyor, iyileşiyor, ben de yaşıyorum... Ben affettim, siz de affetmelisiniz!.."

Aleksey Aleksandroviç dinliyor, ama Dolli'nin sözleri artık onu etkilemiyordu. Karısını boşamaya karar verdiği gün duyduğu bütün öfke yine ruhunda kabarmıştı. Şöyle bir silkindi, yüksek ve ıslık çalar gibi bir sesle:

"Affedemem, affetmek de istemem," dedi. "Bunu haksızlık sayarım. Ben bu kadın için her şeyi yaptım, ama o hepsini, kendisinin yoğrulmuş olduğu çamura buladı. Ben kötü yürekli bir insan değilim, hiçbir zaman kimseden nefret etmedim. Ama bana yaptığı kötülüklerden ötürü ondan öylesine nefret ediyorum ki, onu affedemiyorum bile."

Aleksey Aleksandroviç, bu sözleri, sesinde öfke gözyaşları titreşen bir tonla söylemişti.

Darya Aleksandrovna, utangaç bir eda ile mırıldandı:

"Sizden nefret edenleri seviniz!"

Aleksey Aleksandroviç küçümser bir eda ile gülümsedi. Bunu çok eskiden biliyordu ama bu, içinde bulunduğu duruma uygulanamazdı.

"Sizden nefret edenleri seviniz, ama nefret ettiğiniz kişileri de sevemezsiniz! Elde değil! Canınızı sıktığım için özür dilerim, herkesin derdi kendine yeter!"

Ve kendini toparlayan Aleksey Aleksandroviç, sakin bir eda ile vedalaştı ve çıkıp gitti.

XIII

YEMEKTEN kalktıkları zaman Levin, Kiti'nin arkasından misafir salonuna gitmek istemişti. Ama ona kur yaptığı açık seçik göze çarptığı için, bu davranışın kızın hoşuna gitmeyeceğinden korktu. Genel konuşmaya katılarak erkek topluluğunda kaldı. Kiti'ye bakmadan, onun davranışlarını, onun bakışlarını, misafir salonunda bulunduğu yeri hissediyordu.

Her zaman bütün insanlar hakkında iyi şeyler düşüneceği ve herkesi seveceği konusunda Kiti'ye verdiği sözü hemen şimdi ve en küçük bir çaba harcamadan yerine getirdi. Konuşma, Pestsov'un kolektif bir başlangıç adını verdiği ve bir çeşit özel başlangıç olarak saydığı köy cemaat teşkilatına gelmişti. Levin, ne Pestsov'un düşüncelerine katılıyor, ne de Rus cemaat teşkilatının önemini kendine göre hem kabul eden, hem etmeyen ağabeyinin düşüncelerini paylaşıyordu. O, bu konuşmaya, sadece onları uzlaştırmak ve itirazları yumuşatmak için katılıyordu. Kendi söyledikleri Levin'i hiç ilgilendirmiyordu, onların söyledikleri ise daha da az ilgilendiriyordu. Onun istediği biricik şey, herkesin iyi, mutlu olmasıydı. Şimdi o, kendisi için bir şeyin önemli olduğunu biliyordu. O bir şey, önceleri orada, misafir salonundaydı. Sonraları yerinden kalkmış ve şimdi kapıda durmuştu. O, başını çevirmeden, bir bakışın ve bir gülümsemenin kendi üzerinde durduğunu hissetti. Artık başını çevirmemezlik edemezdi. Kiti, Şçerbatski ile kapıda durmuş ona bakıyordu.

Levin ona doğru yürüyerek:

"Piyanoya gideceğinizi sandım," dedi. "Köyde özlemini çektiğim biricik şey bu müziktir."

Kiti:

"Hayır," dedi. "Sadece sizi çağırmak için gelmiştik." Ve bir armağanla onu mükâfatlandırır gibi gülümseyerek, "Geldiğinize teşekkür ederim," diye ekledi. "Bilmem ki şu tartışmadan ne anlarlar?.. Hiçbir zaman biri ötekini inandırmaz ki..."

Levin:

"Evet, doğru," dedi. "Çoğu zaman, sadece karşındakinin, özellikle neyi ispatlamak istediğini bir türlü anlayamadığın için, oturup ateşli ateşli tartışırsın!"

Levin, en akıllı kişiler arasında geçen tartışmalarda bile, büyük çabalardan, büyük ölçüde mantık ve kelime oyunlarından sonra, tartışanların, birbirlerine ispatlamak için uzun süre yırtındıkları şeylerin, çoktan, daha tartışmanın başında onlar tarafından bilindiğini, ama ikisinin de başka başka şeyleri sevdiklerini ve tartışmada alt olmamak için sevdikleri şeyleri söylemek istemediklerini çok görmüştü. Levin, kimi zaman tartışma sırasında, karşısındakinin sevdiği şeyin ne olduğunu anladığını, birdenbire kendisinde de aynı şeye bir sempati uyandığını ve karşısındaki ile anlaşıverdiğini, ileri sürdüğü bütün delillerin, gereksiz bir şey gibi, ortadan siliniverdiğini birçok sefer fark etmişti.

Kimi zaman da bunun tam tersi olduğunu, deliller icat ederek savunduğu şeyin, sevdiği şey olduğunu söyleyiverdiğini, bunu iyice içtenlikle anlatabildiyse, karşısındakinin tartışmadan vazgeçerek, ileri sürdüğü düşünceleri kabul ettiğini de birçok sefer görmüştü. İşte Levin'in anlatmak istediği şey buydu.*

Kiti'nin alnı kırıştı, söylenenleri anlamaya çalışıyordu. Ama tam Levin açıklamaya başladığı sırada, o artık anlamış bulunuyordu.

"Anlıyorum," dedi. "Niçin tartıştığını, neyi sevdiğini öğrenmek gerek o zaman..."

Onun çok kötü anlattığı düşünceleri Kiti tamamıyla kavramış ve çok açık belirtmişti. Pestsov'un ve ağabeyinin, çok sözlü tartışmalarından en karmaşık düşüncelerin, hemen hemen sözsüz, bu kısa ve açık anlatılışına geçişi onu öylesine büyülemişti ki, Levin sevinçle gülümsedi.

Şçerbatski yanlarından uzaklaştı. Kiti de kurulmuş olan oyun masasının başına geçip oturdu. Eline tebeşiri alarak, yeni yeşil kumaş üzerine irili ufaklı daireler çizmeye başladı.

Kadınların özgürlüğü ve çalışmalarıyla ilgili, öğle yemeğindeki konuşmaya yeniden başladılar. Levin, kocaya varmamış bir kızın, her zaman bir ailede bir kadın işi bulacağını ileri süren Darya Aleksandrovna'nın görüşünü paylaşıyordu. Levin, hiçbir ailenin yardımcısız yapamayacağını, zengin ya da fakir, her ailenin paralı

---

* Tolstoy'un *Sanat Nedir?* adlı eserinde geliştirdiği düşünceyi burada, çekirdek hâlinde görüyoruz. *–H. Âli Ediz*

veya akraba, bir dadısı olduğunu ya da olması gerektiğini söyleyerek bu görüşü destekledi.

Kiti, kızararak ama bununla birlikte kendi dürüst gözlerini daha büyük bir cesaretle ona dikerek:

"Hayır," dedi. "Kız öyle bir duruma sokulmuş olabilir ki, küçülmeden..."

Levin, onun bu üstü kapalı sözlerinden ne demek istediğini anladı.

"Oh! Evet!.." dedi. "Evet, evet, evet, siz haklısınız!.."

Ve o ancak, Kiti'nin yüreğinde gördüğü bu çocukluk ve alçalma korkusu sayesinde, Pestsov'un, öğle yemeğinde kadınların özgürlüğü üzerine söylediği şeylerin hepsini anladı, Kiti'ye olan aşkı yüzünden de bu korku ve alçalmayı hissetti ve hemen kendi delillerinden vazgeçti.

Aralarında bir sessizlik oldu. Kiti, durmadan tebeşirle masanın örtüsüne çizgiler çiziyordu. Gözleri yumuşak bir pırıltı ile yanıyordu. Levin, kızın ruh hâline uyarak, bütün benliğinde, gittikçe güçlenen bir mutluluk duyuyordu.

Kiti:

"Ah, bütün masayı çizdim," dedi ve tebeşiri bırakarak kalkacakmış gibi bir hareket yaptı.

Levin korku ile: 'Onsuz bir başıma nasıl kalabilirim?' diye düşündü. Tebeşiri eline aldı. Masanın yanına oturarak:

"Durunuz," dedi. "Çoktandır size bir şey sormak istiyordum."

Levin, doğrudan doğruya kızın tatlı ama ürkmüş gözlerine bakıyordu.

"Buyurunuz, sorunuz."

Levin:

"İşte," dedi ve şu baş harfleri yazdı: "b b o c v z b h z o a g y o z i o." Bu harfler şu anlama geliyordu: "Bana: 'Bu olamaz!' cevabını verdiğiniz zaman bu, hiçbir zaman olamaz anlamına mı gelmişti, yoksa o zaman için mi olamaz?"

Kiti'nin bu karışık cümleyi anlamasına hiç ihtimal yoktu; ama Levin ona, bütün hayatının bunu anlamasına bağlı olduğunu belirten bir bakışla baktı.

Kiti ona bir göz attı. Sonra elini çatık alnına götürdü. Bakışlarıyla 'Yoksa bu benim düşündüğüm şey mi?' demek ister gibi ara sıra Levin'e bakıyordu.

Kızararak:

"Anladım," dedi.

Levin, "*hiçbir zaman*" anlamına gelen h z harflerini göstererek:

"Bu harflerin anlamı ne?" diye sordu.

Kiti:

"Bu harfler *hiçbir zaman* anlamına gelir, ama bu doğru değil!" dedi.

Levin, yazdıklarını çabucak sildi ve tebeşiri Kiti'ye verdi. O da şunları yazdı: "O z b t c v."

Dolli bu iki insanı görünce, Aleksey Aleksandroviç'le konuşmasından duyduğu acı büsbütün yatıştı. Kiti, elinde tebeşir, mutlu ve ürkek bir gülümseyişle yukarıya, Levin'e bakıyordu. Levin de güzel vücuduyla masaya eğilmiş, ateşli gözlerle kâh masaya, kâh Kiti'ye bakıyordu. Birdenbire yüzü aydınlandı: Anlamıştı. Kiti'nin yazdıklarının anlamı şuydu: "O zaman başka türlü cevap veremezdim."

Sorgu dolu ürkek bakışlarla genç kıza baktı:

'Yalnız o zaman mı?..'

Kızın gülümsemesi:

'Evet!' diye cevap verdi.

Levin:

"Ya şim... ya şimdi?" diye sordu.

"Şu hâlde okuyun. Olmasını istediğim şeyi yazacağım. Hem de çok istediğim şeyi.."

Kiti, şu baş harfleri yazdı: "O u v b b." Bu harfler şu anlama gelmekteydi: "Olanları unutabilmenizi ve beni bağışlamanızı..."

Levin sinirli ve titreyen parmaklarıyla tebeşiri yakaladı, yazarken kızararak şu cümlenin ilk harflerini yazdı: "Benim unutacağım ve bağışlayacağım hiçbir şey yok. Çünkü sizi, hiçbir zaman sevmekten vazgeçmiş değilim!". Kiti, yüzünde kaybolmayan bir gülümseme ile ona baktı. Fısıltı ile:

"Anladım," dedi.

Levin oturup upuzun bir cümle yazdı. Kiti hepsini anladı ve ona 'Böyle mi?' diye sormadan tebeşiri eline aldı ve hemen cevap verdi.

Levin, Kiti'nin yazdıklarını uzun bir süre anlamadı, sık sık kızın gözlerine baktı. Mutluluktan şuuru kararmış, kafası işlemez olmuştu. Kızın söylemek istediği kelimeleri bir türlü yerine koyamıyordu. Ama Kiti'nin mutluluktan pırıl pırıl yanan çok güzel gözlerinden, bilmesi gerekli olan her şeyi anladı. Ve üç harf yazdı. Ama yazısını daha tamamlamadan, Kiti gözleriyle onun el hareketlerini izleyerek yazdıklarını okudu ve kendisi tamamladı. Karşılık olarak: 'Evet,' diye yazdı.

İhtiyar prens onlara yaklaşarak:

"Ne o, *secretaire*'lik* mi oynuyorsunuz?" dedi. "Eh, tiyatroya yetişmek istiyorsan, gidelim artık."

Levin kalktı, Kiti'yi kapıya kadar geçirdi.

Konuşmalarında her şey söylenmişti. Kiti'nin onu sevdiği, Levin'in yarın sabah geleceğinin babasıyla annesine duyurulacağı söylenmişti.**

XIV

KİTİ gidip de Levin yalnız kalınca, onsuz öylesine büyük bir rahatsızlık duydu, onu tekrar göreceği ve hayatını sonsuz olarak birleştireceği ertesi sabaha bir an önce erişebilmek için öylesine büyük bir sabırsızlık hissetti ki, Kiti'siz geçecek bu on dört saatten, ölümden korkar gibi korktu. Yalnız kalmamak ve vakit öldürmek için, birileriyle olmak ve konuşmak zorundaydı. Stepan Arkadyeviç, konuşmaya en elverişli kişi olabilirdi. Ne var ki söylediğine göre o bu akşam bir partiye gidiyordu. Ama gerçekte ise baleye gidecekti. Levin ona ancak, mutlu olduğunu, onu sevdiğini ve kendisi için yaptıklarını asla asla unutmayacağını söyleyebildi.

---

* (Fr.) "Kâtiplik." *–H. Âli Ediz*

** Bu sahne tamamıyla Tolstoy'un kendi hayatından alınmadır. Bu iş Tolstoy'un gerçek hayatında böyle olmuş. Tolstoy karısına, Yasnaya Polyana'ya pek de uzak olmayan, karısının büyükbabasının evinde evlilik teklifinde bulunmuştu. Aradaki biricik fark, Levin'in teklifini Moskova'da, Tolstoy'un ise köyde yapmış olmasıdır. *–H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç'in bakışı ve gülümseyişi, bu duyguları gerektiği gibi anladığını Levin'e gösterdi.

Stepan Arkadyeviç, Levin'in elini duygulu duygulu sıkarak:

"Ee, artık ölmek zamanı değil, değil mi?" dedi.

Levin:

"Hayır," dedi.

Darya Aleksandrovna, onunla vedalaşırken, bir tebrik havası içinde:

"Kiti ile tekrar buluştuğunuza ne kadar sevindim," dedi. "Eski dostluklara değer vermek gerek."

Darya Aleksandrovna'nın bu sözleri Levin'in hoşuna gitmedi. Dolli, bütün bunların ne kadar yüksek ve onun erişemeyeceği şeyler olduğunu anlayamazdı. Bundan söz etmek cesaretini göstermemeliydi.

Levin onlarla vedalaştı, ama yalnız kalmamak için ağabeyinin peşine takıldı:

"Sen nereye gidiyorsun?.."

"Bir toplantıya."

"Ben de seninle gelsem olur mu?"

Sergey İvanoviç gülümseyerek:

"Neden olmasın?.. Gel," dedi. "Bugün sana ne oldu?"

Levin:

"Bana mı?" dedi. "Mutluyum bugün." Ve gitmekte oldukları arabanın camını indirerek ekledi: "Sana bir zararı yok ya?.. Havasızlıktan boğuluyorum. Bugün mutluyum. Sen niçin hiç evlenmedin?.."

Sergey İvanoviç gülümsedi:

"Çok sevindim, iyi bir kıza benziyor..." diyecek oldu.

Levin, iki eliyle ağabeyinin kürkünün yakasından yakalayarak ve yakasıyla yüzünü örterek:

"Söyleme!.. Söyleme!.. Hiçbir şey söyleme!" diye bağırdı.

"İyi bir kıza benziyor," sözleri, öylesine basit, öylesine adi, onun duygularına öylesine aykırı sözlerdi ki...

Sergey İvanoviç, hiç de alışık olmadığı hâlde neşeli neşeli güldü.

"Hiç değilse çok sevindiğimi söyleyebilirim," dedi.

Levin:

"Bu yarın olur, yarın, başka hiçbir şey istemez!.. Hiç, hiç, sessizlik!"* dedi ve kürkünün yakasıyla ağabeyinin yüzünü bir defa daha örterek ekledi: "Seni çok seviyorum!.. Ben de toplantıda bulunabilir miyim?.."

"Pek tabi, bulunabilirsin!.."

Levin hep gülümseyerek:

"Bugün ne konuşulacak?.." diye sordu.

Toplantıya geldiler. Levin, sekreterin, herhâlde kendisinin de anlamadığı tutanağı nasıl kekeleyerek okuduğunu dinledi. Ama yüzünden, sekreterin nazik, sevimli, iyi bir kişi olduğunu anladı. Bu, onun, tutanağı okurken şaşırmasından ve utanç duymasından belli oluyordu. Sonra konuşmalar başladı. Birtakım ödeneklerin kesilmesi ve birtakım boruların döşenmesi konusu üzerinde tartışıyorlardı. Sergey İvanoviç iki üyeyi fena hâlde hırpaladı ve muzaffer bir eda ile uzun uzun konuştu. Bir başka üye de, bir kâğıda bir şeyler not ederek önce ürkek konuştu, sonra açılarak ona çok sert, ama nazik bir karşılık verdi. Sonra Sviyajski de (o da buradaydı) güzel ve soylu bir şeyler söyledi. Levin onları dinledi ve bu kesilen ödeneğin ya da boruların hiç, hiçbir şeyin gerçek olmadığını, bunların hiç de öfkelenmediklerini, hepsinin iyi ve sevimli kişiler olduğunu, aralarında her şeyin çok iyi ve nazik geçtiğini anladı. Kimseye karışmıyorlardı, hepsinin keyfi yerindeydi. Levin'in en hoşuna giden şey, şimdi onların hepsinin içini dışını görmesi, eskiden farkına varmadığı küçücük belirtilerden, her birinin ruhunu okuması ve hepsinin çok iyi kişiler olduğunu açıkça anlamasıydı. Şimdi hepsi de, özellikle Levin'i çok seviyorlardı. Bu onların, hatta kendisini tanımayanların bile, kendisiyle konuşmalarından, ona sevgi ve şefkatle bakmalarından belliydi.

Sergey İvanoviç:

"Ee, nasıl, hoşuna gitti mi?" diye sordu.

"Çok... Bunun bu kadar ilgi çekici olacağını hiç tahmin etmemiştim. Çok güzel, çok hoş!"

---

* Bu cümle, Gogol'ün *Bir Delinin Hatıra Defteri* adlı eserinden alınmıştır. *–H. Âli Ediz*

Sviyajski, Levin'in yanına gelerek onu evine çay içmeye çağırdı. Levin, Sviyajski'yi eskiden niçin beğenmediğini, ondan ne istediğini bir türlü anlayamadı ve hatırlayamadı. Sviyajski, akıllı ve çok iyi yürekli bir kişiydi.

Levin:

"Seve seve," dedi ve karısıyla baldızının hatırını sordu.

Hayalinde, Sviyajski'nin baldızı üzerine olan düşünceleriyle evlilik arasında bir ilinti olduğundan, tuhaf bir düşünce çağrışımıyla, mutluluğunu Sviyajski'nin karısıyla baldızından başka hiç kimseye bu kadar iyi anlatamayacağı kanısına kapıldı ve onların evine gideceğine çok sevindi.

Sviyajski, ona, köydeki işleri üzerine sorular sordu ve her zamanki gibi, Avrupa'da henüz bulunmamış bir şeyin Rusya'da bulunmasının imkânsızlığını ileri sürdü. Şimdi bu onu hiç de kızdırmadı. Tam tersine, Sviyajski'nin haklı ve bütün bu işlerin önemsiz olduğunu hissetti. Sviyajski'nin, ne büyük bir incelik ve yumuşaklıkla kendi haklılığını söylemekten kaçındığını gördü. Sviyajski'nin karısıyla baldızı, özellikle çok sevimliydiler. Levin'in inancına göre onlar her şeyi biliyor, kendisine sempati duyuyor, ama sadece nezaketlerinden ötürü hiçbir şey söylemiyorlardı. Levin, çeşitli konulardan söz açarak, ama yalnız ruhunu dolduran duyguları düşünerek orada bir saat, iki saat, üç saat oturdu. Onları fena hâlde bıktırdığını, uyuma zamanlarının çoktan geldiğini hiç fark etmedi. Sviyajski esneyerek ve dostunun hâline şaşarak onu antreye kadar geçirdi. Saat biri geçiyordu. Levin otele döndü ve bu sabırsız hâliyle bir başına geri kalan on saati nasıl geçireceğini düşününce korktu. Uyumamış olan nöbetçi uşak mumları yaktı ve gitmeye davrandı. Ama Levin onu alıkoydu. Önceleri hiç dikkatini çekmemiş olan Yegor adlı bu uşak, meğer çok akıllı, iyi, en önemlisi çok iyi yürekli bir kişiymiş.

"Ee, Yegor, uyumamak zor bir iş, değil mi?"

"Elden ne gelir!.. Bizim işimiz böyle. Evlerde iş daha kolay, ama buna karşılık burada kazanç daha çok."

Anlaşıldığına göre Yegor aile babasıymış. Üç oğlan çocuğu ile terzilik eden bir de kızı varmış. Kızını, bir saraç dükkânında tezgâhtarlık eden biriyle evlendirecekmiş.

Levin bununla ilgili olarak Yegor'a, kendi düşüncelerini bildirdi; evlilikte en önemli şey aşktı; aşk olunca insan her zaman mutlu olur, çünkü mutluluk insanın kendi içindeydi.

Yegor, Levin'in söylediklerini sonuna kadar dikkatle dinledi ve herhâlde hepsini anladı. Ama bu sözleri doğrulamak için, Levin'in hiç beklemediği şeyler söyledi: İyi efendilerin yanında çalıştığı zaman, daima bu efendilerden hoşnut kalmıştı. Şimdi de, Fransız olmasına rağmen, efendisinden çok hoşnuttu.

Levin: 'Şaşılacak kadar iyi adam,' diye düşündü.

"Ya sen Yegor, evlendiğin zaman karını seviyor muydun?"

Yegor:

"Sevmez olur muyum?" diye karşılık verdi.

Ve Levin, Yegor'un da heyecanlanmış olduğunu ve en gizli duygularını söylemeye niyetlendiğini gördü.

Esnemek insandan insana nasıl bulaşırsa, Levin'in heyecanı da Yegor'a bulaşmış olacak ki, gözleri parlayarak:

"Benim de çok dikkate değer bir hayatım var, çocukluğumdan beri..." diye söze başladı.

Ama tam bu sırada bir zil çalındı. Yegor gitti, Levin yalnız kaldı. Öğle yemeğinde hemen hemen hiçbir şey yememişti. Sviyajski'lerde de çayı ve akşam yemeğini reddetmişti. Şimdi akşam yemeğini düşünecek hâlde değildi. Dün gece uyumamıştı. Ama uykuyu düşünecek hâlde de değildi. Odası serindi, ama o sıcaktan bunalıyordu. Her iki vasistası da açtı ve bunun tam karşısına gelen masanın üzerine oturdu. Karla örtülü damların ötesinde, zincir oymalı bir haç, onun yukarısında da, ilk plandaki sarımtırak parlak yıldızıyla oğlak burcunun üçgeni görünüyordu. Levin, kâh haça, kâh yıldıza bakıyor, düzenli olarak odasına giren taze, soğuk havayı içine çekiyor ve rüyada gibi, hayalinde canlanan yüzleri ve anıları izliyordu. Saat dörde doğru koridorda ayak sesleri duydu, kapısını araladı. Tanıdığı kumarcı Miyaskin kulüpten dönüyordu. Suratı asık, üzüntülü bir hâlde öksürerek yürüyordu.

Levin: 'Zavallı mutsuz adam,' diye düşündü. Gözleri sevgi ve acıma duygusuyla dolu dolu oldu. Onunla konuşmak, onu avutmak istedi. Ama yalnız gömlekle olduğunu hatırlayarak vazgeçti. Soğuk

hava banyosu yapmak, bu sessiz, ama onun için büyük bir anlamı olan o muhteşem haçı, gökte yükselen sarı parlak yıldızı seyretmek için yine pencerenin karşısına geçip oturdu. Saat yediye doğru tahta siliciler gürültü etmeye başladı. Bir kilisenin sabah çanları çaldı. Levin, üşümeye başladığını hissetti. Vasistası kapadı, yıkandı, giyindi ve sokağa çıktı.

XV

SOKAKLAR henüz tenhaydı. Levin, Şçerbatski'lerin evine gitti. Ana kapı kapalı, herkes uykudaydı. Geri döndü, yine odasına çıktı, bir kahve ısmarladı. Gündüzcü garson, Yegor değil, kahvesini getirdi. Levin onunla da bir konuşma kapısı açmak istedi. Ama garsonu çağırdılar, o da gitti. Kahvesini içip ağzına bir lokma çörek atmayı denedi. Ama ağzı, çöreği ne yapacağını bir türlü bilemedi. Levin çöreği ağzından çıkardı, paltosunu giydi, yine dolaşmaya çıktı. İkinci sefer Şçerbatski'lerin kapısı önünde geldiği zaman saat dokuzu geçiyordu. Ev halkı yeni kalkmıştı. Aşçı erzak almaya gidiyordu. En aşağı iki saat daha vakit geçirmesi gerekiyordu.

Levin, bütün gece ve bu sabah büsbütün kendinde olmayarak yaşadı ve kendini tamamıyla maddi hayat koşullarının dışına çıkmış hissetti. Bütün gün hiçbir şey yememiş, iki gece uyumamıştı. Birkaç saatini soyunmuş olarak soğukta geçirmişti. Ama kendisini her zamandan daha dinç, daha sağlıklı duymakla kalmamış, aynı zamanda büsbütün vücuduna bağlı olmayarak da hissetmişti: Kasları çaba harcamadan hareket ediyor ve her şeyi yapabilecek güçte olduğunu hissediyordu. Gerekirse havada uçabileceğine ya da evin köşesini geriye itebileceğine inancı vardı. Geri kalan zamanını durmadan saatine bakarak ve çevresini seyrederek sokaklarda geçirdi.

O sabah gördüklerini, ondan sonra bir daha hiç görmedi. Özellikle okula giden çocuklar, damlardan kalkarak kaldırımlara konan mavimtırak güvercinler, görünmeyen bir elin sergilediği, una bulanmış kurabiyeler onu pek duygulandırdı. Bu kurabiyeler, güvercinler ve iki okul öğrencisi, sanki bir başka dünyanın yaratıklarıydı. Bütün bunlar bir anda olmuştu. Çocuklardan biri güvercine

doğru koşmuş ve gülümseyerek Levin'e bakmıştı. Güvercin, kanatlarını çırpmış, havada titreşen kar tozları arasında, güneşte pırıldayarak havalanmıştı. Bir pencereden taze ekmek kokusu yayılmış ve kurabiyeler sıralanmıştı. Bütün bunlar, öylesine olağanüstü şeylerdi ki, Levin güldü ve sevincinden ağladı. Gazetniy Sokağında ve Kislovka'da büyük bir tur attıktan sonra yine otele döndü. Önüne saatini koyarak oturdu ve on iki olmasını bekledi. Bitişik odada makinelerden, aldatmadan söz ediyorlar ve uykudan yeni kalkmış insanların sabah öksürüğüyle öksürüyorlardı. Saat akrebinin on ikiye yaklaştığını herhâlde bilmiyorlardı. Akrep on ikinin üzerine geldi. Levin kapının önüne çıktı. Arabacılar, anlaşılan her şeyi biliyorlardı. Neşeli bir yüzle etrafını çevirdiler. Aralarında tartışarak hizmetine koştular. Levin, ötekilerini güçlendirmemeye çalışarak ve onların arabasına da bineceğine söz vererek içlerinden birini seçti ve Şçerbatski'lerin evine götürmesini söyledi. Arabacı, kaftanından dışarı çıkan ve kırmızı, güçlü ensesini saran beyaz gömleğinin yakasıyla çok hoştu. Bu arabacının kızağı yüksek ve konforluydu. Levin, bundan önce böyle bir kızağa binmek fırsatını hiç bulamamıştı. At da iyiydi, koşmaya çabalamasına rağmen bir türlü yerinden kımıldamıyordu. Arabacı Şçerbatski'lerin evini biliyordu. Müşterisine özel bir saygı göstererek kollarını göğsünde bağladı ve "hop!" diyerek atı Şçerbatski'lerin kapısı önünde durdurdu. Şçerbatski'lerin kapıcısı herhâlde her şeyi biliyordu. Bu, gözlerinin gülümseyişinden ve: "Konstantin Dmitriç, çoktandır bize gelmemiştiniz!" deyişinden belliydi.

Kapıcı her şeyi bildiğinden başka, herhâlde çok sevinçliydi ve bu sevincini saklamak için de çaba harcıyordu. Levin onun yaşlılığını belli eden sevimli gözlerine bakınca, kendi mutluluğunun yeni bir belirtisini fark etti.

"Kalktılar mı?.."

"Buyurunuz efendim."

Levin dönüp şapkasını almak isteyince, gülümseyerek:

"Burada bırakın efendim," dedi.

Bunun da bir anlamı vardı herhâlde. Bir uşak:

"Kime haber vermemi emrediyorsunuz?.." diye sordu.

Pek şık olan bu uşak; hem genç, hem de yeni olmasına rağmen, iyi yürekli ve çok iyi bir insandı. O da her şeyi anlıyordu...

Levin:

"Prensese, prense, genç prensese," diye cevap verdi. Levin'in ilk gördüğü insan *Mademoiselle Linon*'du.* Salondan geçiyordu. Bukleleri ve yüzü pırıl pırıldı. Levin, tam onunla konuşmaya başladığı sırada, birdenbire, kapının ardından bir elbise hışırtısı duyuldu. *Mademoiselle Linon*, Levin'in gözlerinden silindi, sevinçli bir korku, mutluluğunun yakınlığı korkusu onu sardı. *Mademoiselle Linon*, acele onu bırakarak salonun bir başka kapısına yöneldi. Linon çıkar çıkmaz, parkelerde çabuk çabuk yürüyen birinin, çevik, hafif ayak sesleri duyuldu. Mutluluğu, hayatı, kendisinden daha iyi olan kendisinin yarısı, böylesine uzun bir süreden beri aradığı ve beklediği insan, çabuk çabuk kendisine yaklaştı. O yürümüyor, görünmeyen bir güç, onu Levin'e getiriyordu.

Levin yalnız onun –kendi yüreğini de dolduran aşkın o sevinciyle ürkmüş– ışıklı, dürüst gözlerini görüyordu. Bu ışıklı gözler, ışıklarıyla âdeta gözlerini kamaştırarak ona yaklaşıyor, yaklaşıyordu. Kiti, vücuduyla ona değerek yanı başında durdu. Ellerini kaldırarak Levin'in omuzlarına koydu.

Kiti, yapabileceği her şeyi yapmış, ona koşmuş, korku ve sevinçle dopdolu, kendini tamamıyla ona vermişti. Levin onu kucakladı, dudaklarını, öpücüğünü bekleyen onun dudaklarıyla sımsıkı birleştirdi. Kiti de bütün gece uyumamış, bu sabah hep onu beklemişti. Annesiyle babası bu işi tamamıyla uygun görmüşler ve kızlarının mutluluğuyla mutlu olmuşlardı. Kiti onu bekliyordu. Levin'in ve kendisinin mutluluk haberini ilk defa o vermek istemişti. Onu bir başına karşılamaya hazırlanmış ve bu düşüncesinden hem sevinmiş, hem korkmuş, hem utanmış, ne yapacağını bilemez bir hâle gelmişti. Onun ayak seslerini ve sesini duymuş, *Mademoiselle Linon* gidinceye kadar kapının arkasında beklemişti. Nasıl, niçin olduğunu düşünmeden ve kendi kendine sormadan ona yaklaşmış ve yaptıklarını yapmıştı.

---

* Aslında Fransızca yazılmıştır. *–H. Âli Ediz*

Levin'in elinden tutarak:

"Haydi, annemin yanına gidelim," dedi.

Levin uzun süre hiçbir şey söyleyemedi. Bu, söyleyeceği sözle duygularının yüceliğini bozma korkusundan çok, söz söylemek isteyişinin her seferinde, söz yerine mutluluk gözyaşlarının boşanmak üzere olduğunu hissetmesindendi. Kiti'nin elini alarak öptü. En sonunda, boğuk bir sesle:

"Acaba bu doğru mu?" dedi. "Senin beni sevdiğine inanamıyorum!"

Kiti onun bu "sen"li seslenişine ve üzerinde gezdirdiği ürkek bakışına gülümsemişti. Ağır ağır ve önemli bir eda ile:

"Evet," dedi. "Öylesine mutluyum ki!.."

Ve Levin'in elini bırakmadan misafir odasına girdi. Prenses onları görünce sık sık solumaya başladı. Sonra hemen ağlamaya, arkasından da gülmeye koyuldu ve Levin'in hiç beklemediği çevik adımlarla ona doğru koştu, başını kucaklayarak onu öptü ve gözyaşlarıyla yanaklarını ıslattı.

"Demek artık her şey oldu bitti! Çok sevinçliyim. Onu sev. Sevinçliyim... Kiti!.."

İhtiyar prens, ilgisizmiş gibi görünmeye çalışarak:

"İşi çabuk yoluna koydunuz!.." dedi.

Ama Levin, kendisine seslendiği zaman, ihtiyar prensin gözlerinin ıslak olduğunu fark etti. Levin'i kolundan tutarak ve kendisine doğru çekerek:

"Ben çoktandır, her zaman bunu bekliyordum," dedi. "Ben daha bu havai kızın aklına esip de..."

Kiti:

"Babacığım!.." diye bağırdı ve eliyle babasının ağzını kapadı.

"Peki, peki, bir şey söylemeyeceğim!.." dedi. "Çok, çok... mut... Ah, ben ne kadar da budalayım..."

Kiti'yi kucakladı, yüzünü, elini, sonra yine yüzünü öptü ve istavroz çıkararak onu kutsadı.

Levin, Kiti'nin, babasının tombul elini nasıl uzun uzun ve şefkatle öptüğünü görünce, eskiden kendisine yabancı olan bu adama, ihtiyar prense karşı içinde yepyeni bir sevgi duygusu uyandı.

XVI

PRENSES koltuğunda konuşmadan oturuyor ve gülümsüyordu. Prens onun yanına oturdu. Kiti, elini bırakmadan babasının koltuğunun yanında, ayakta duruyordu. Herkes susuyordu.

İlk defa olarak prenses her şeyin adını sözle söyledi. Bütün düşünce ve duyguları, gerçek hayat sorunlarına çekti. İlk anda bu herkese tuhaf, aynı zamanda acı geldi.

"Peki, ne zaman?.. İlkin duasını yapmak, sonra ilan etmek gerek. Ya düğün ne zaman?.. Sen nasıl düşünüyorsun Aleksandr?"

İhtiyar prens, Levin'i göstererek:

"Bu işle asıl ilgili olan işte!.." dedi.

Levin kızararak:

"Ne zaman mı?.." dedi. "Yarın. Bana sorarsanız, şimdi duasını yapar yarın da evleniriz."

"Deliliği bırakalım *mon cher!*"

"O hâlde bir hafta sonra."

"O sahiden aklını kaçırmış."

"Hayır, ama neden?"

Levin'in bu aceleciliği karşısında neşeyle gülümseyen Kiti'nin annesi:

"Ama insaf et," dedi. "Ya çeyiz?.."

Levin korku ile: 'Çeyiz ve bütün bunlar olacak mı yani?' diye düşündü. 'Bununla birlikte çeyiz, kutsama, falan filan benim mutluluğumu bozabilir mi?.. Hayır, hiçbiri bozamaz!' Kiti'ye baktı ve bu çeyiz işinin onu hiç mi hiç incitmediğini gördü. 'Demek ki gerekliymiş!' diye düşündü ve özür dileyerek:

"Doğrusunu isterseniz ben bunlardan hiç anlamam," dedi. "Ben yalnız kendi isteğimi söyledim."

"Neyse, biz bunları düşünürüz. Şimdi kutsama törenini yapar ve ilan ederiz. Bu, böyle."

Prenses kocasına yaklaştı, onu öptü ve gitmek istedi. Ama prens onu bırakmadı. Karısını kucakladı, gülümseyerek, genç bir âşık gibi onu birkaç sefer öptü. İhtiyarlar herhâlde bir an için şaşırmışlardı: Kendileri mi yeniden âşık olmuştu, yoksa yalnız kızları

mı, bunu iyice bilmiyorlardı. Prensle prenses dışarı çıkınca, Levin nişanlısına yaklaştı ve elinden tuttu. Artık kendine gelmişti, konuşabilirdi. Nişanlısına çok şey söylemesi gerekiyordu. Ama onun söylediği şeyler, hiç de söylemesi gerekli olan şeyler değildi.

"Bunun böyle olacağını nasıl da biliyordum!" dedi. "Hiç umutlanmıyordum, ama bütün ruhumla buna her zaman inanıyordum. Alın yazımın böyle örülmüş olduğuna inanıyorum."

"Ya ben?.. Hatta o zaman..."

Kiti durakladı, temiz, duru gözleriyle kararlı kararlı ona bakarak sözlerine devam etti:

"Hatta o zaman, ben mutluluğumu kendimden uzaklaştırdığım zaman bile... Ben her zaman yalnız sizi sevdim, ben o zaman kapılmıştım. Söylemek zorundayım... Bunu unutabilir misiniz?"

"Belki de böylesi daha iyi oldu. Benim birçok şeyimi affetmelisiniz... Size şunu söyleyeyim ki..."

Bu, onun Kiti'ye söylemeye karar verdiklerinden biriydi. Levin, daha ilk gününden Kiti'ye iki şey söylemeye karar vermişti. Onun kadar temiz olmadığını, ikincisi, dinsiz olduğunu... Bu acı bir şeydi ama ötekini de bunu da kıza söylemek zorunda olduğuna inanıyordu.

"Hayır, şimdi değil, sonra," dedi.

Kiti:

"Peki, sonra olsun," dedi. "Ama herhâlde söylemelisiniz. Ben hiçbir şeyden korkmuyorum. Ben her şeyi bilmeliyim. Şimdilik bu bitti."

Levin:

"Nasılsam beni öyle kabul etmeniz anlamında bitti," dedi. "Benden yüz çevirmeyeceksiniz, değil mi?"

"Hayır, hayır."

Konuşmaları, nazik ama yapmacık bir gülümseyişle çok sevgili öğrencisini tebrike gelen *Mademoiselle Linon*'un içeri girişiyle kesildi. Daha o dışarı çıkmadan uşaklar ve hizmetçiler tebriğe geldiler. Bunların peşinden akrabalar geldi. Ve evlenişlerinden bir gün sonraya kadar sürüp giden o mutlu karışıklık başladı. Bu Levin için güç, can sıkıcı bir durumdu, ama mutluluk gerilimi gittikçe yükse-

liyordu. Kendisinden, bilmediği birçok şey istendiğini hissediyordu. O da, kendisine söylenen her şeyi yapıyor ve bütün bunlar ona mutluluk veriyordu. Nişanlılığının, başkalarının nişanlılığına hiç de benzemeyeceğini, alışılmış nişanlılık koşullarının kendi mutluluğunu bozacağını sanıyordu. Ama o, başkalarının yaptığını yaptığı hâlde, mutluluğu azalmak şöyle dursun, artmış ve gittikçe eşine rastlanmayan ve rastlanmayacak özel bir hâl almıştı.

Mademoiselle Linon:

"Şimdi artık şekerleme yiyeceğiz!" demiş, Levin hemen şekerleme almaya koşmuştu.

Sviyajski:

"Doğrusu çok sevindim," demiş. "Çiçekleri Fomin'den almanızı tavsiye ederim," deyince de Levin:

"Almak gerek mi?" diye cevap vermiş ve Fomin'e koşmuştu.

Kardeşi, birçok harcamada bulunmak, hediyeler almak zorunda kalacağı için borç para alması gerektiğini ileri sürmüştü.

Levin:

"Hediye almak da gerek mi?" diye sormuş ve Fulda'ya koşmuştu.

Şekercide de, Fomin'de de, Fulda'da da kendisini beklediklerini, onu görmekten sevinç duyduklarını, bugünlerde kendileriyle karşılaşmak fırsatını bulduğu herkes gibi, bunların da onun mutluluğunu kutladıklarını görmüştü. Olağanüstü olan, yalnız herkesin onu sevmesi değildi; eskiden sempatik olmayan, soğuk, ilgisiz kişilerin bile ona hayranlık duyarak, her şeyde ona boyun eğmeleri, duygularına saygı ve sempati göstermeleri, nişanlısı kusursuzdan da öte bir varlık olduğu için kendisini dünyanın en mutlu insanı saydığına dair olan görüşlerini paylaşmalarıydı. Kiti de aynı şeyi duyuyordu. Kontes Nordstan, Kiti'ye, daha parlak bir evlilik dilediğini çıtlatmak cesaretini gösterdiği zaman, Kiti, öylesine öfkelenmiş ve dünyada Levin'den daha iyi bir kişi olamayacağını öylesine inandırıcı bir dille anlatmıştı ki, kontes bunu kabul etmek zorunda kalmış, Kiti ile birlikte rastladığı zaman, Levin'e hayran hayran gülümsemekten kendini alamamıştı.

Levin'in Kiti'ye söz verdiği açıklamalar, o günlerin üzüntülü olaylarından biriydi. Levin, ihtiyar prense danıştı. Onun izniyle,

kendisine acı veren şeylerin yazılı olduğu hatıra defterini Kiti'ye verdi. Zaten Levin o zaman, gelecekteki nişanlısını dikkate alarak bu hatıra defterini yazmıştı. İki şey ona üzüntü veriyordu: Bunlardan biri, hayatının temiz geçmeyişi, ikincisi ise dinsizliğiydi. Kiti'nin dinsel inançları sağlamdı. Dinin gerçeklerinden asla şüphesi yoktu. Ama Levin'in bu dış dinsizliği Kiti'yi hiç de ilgilendirmedi. Kiti aşk yolu ile onun bütün ruhunu biliyordu. Onun ruhunda da istediği şeyi görüyordu. Ruhun hangi durumuna dinsizlik denildiğinin onun için hiç önemi yoktu. Ama Levin'in öteki itirafı Kiti'yi acı acı ağlamak zorunda bıraktı.*

Levin ona kendi hatıra defterini ancak şiddetli bir iç savaştan sonra vermişti. Onunla kendisi arasında gizli kapaklı bir şey olamayacağını, olmaması gerektiğini biliyordu. Bundan ötürü böyle yapması gerekeceğine karar verdi. Ama bunun, Kiti üzerinde nasıl etki yapacağını hiç dikkate almamış, kendini onun yerine koymamıştı. Ancak o gece, tiyatro öncesi, Şçerbatski'lere gelip Kiti'nin odasına girdiği ve onun, kendisinin sebep olduğu o onarılması imkânsız acıdan ileri gelen ağlamaklı, acınacak sevimli yüzünü gördüğü zaman, kendi utanç verici geçmişini, Kiti'nin o tertemiz ruhundan ayıran derin uçurumu anlamış ve yaptığından korkmuştu.

Kiti, önünde, masanın üzerinde duran defterleri iterek:

"Alınız, bu korkunç defterleri alınız!" diye bağırmıştı. "Onları bana ne diye verdiniz!.." Levin'in umutsuzca yüzüne bakıp acıyarak, "Hayır, yine daha iyi oldu," diye eklemişti. "Ama bu korkunç bir şey, korkunç!.."

---

* Levin'in bekârlık günlerine ait güncesini Kiti'ye göstermesi, Kiti'nin de bunları okuyup ağlaması ve geri verip, Levin'i hemen affetmesi olayı, Tolstoy'un karısıyla evlenmeden önce aralarında geçen olaya tıpatıp uymaktadır. Tolstoy'un utanç ve pişmanlık duyması, aynı zamanda nişanın bozulması tehlikesini bile göze alarak gösterdiği kararlı, açık yüreklilik de romanda aynen tasvir edilmiştir. Romanda bulunmayan olgu ise, çok sonraları –Tolstoy'un hikâye yazmaya devam etmek suretiyle ailenin geçimini sağlayacak parayı kazanmak istemeyişi üzerine karısının fena hâlde sinirlenmesinden sonra– Tolstoy'un karısının kendi tuttuğu güncede, kocasının vaktiyle tuttuğu, bekârlık günlerine ait günceyi göstermiş olmasına değinmesi ve bundan ötürü Tolstoy'a acı acı sitemde bulunuşudur. Oysa Tolstoy karısına günceyi tamamıyla bir vazife duygusuyla göstermiş, karısı da onu hemen affetmişti. Tolstoy'un karısının bu olayla ilgili sitemleri, olayın üzerinden kırk yıl geçtikten sonra ve Tolstoy'a yönelttiği suçlamaların artık kendi gözünde bile bir önemi kalmadığı bir zamanda ortaya çıkmaktadır. *–H. Âli Ediz*

Levin başını önüne eğmiş, susmuştu. Hiçbir şey söyleyecek hâlde değildi.

"Beni affetmeyecek misiniz?.."

"Hayır, sizi affettim, ama bu korkunç bir şey!.."

Bununla birlikte Levin'in mutluluğu öylesine büyüktü ki, bu itiraf mutluluğunu bozmamış, sadece ona yeni bir çeşni katmıştı. Kiti onu affetmişti; ama o günden beri kendisini Kiti'ye daha az layık görmüş, onun önünde moralman daha çok eğilmiş, hak etmediği mutluluğuna daha büyük bir değer vermişti.

XVII

ALEKSEY Aleksandroviç, yemekte ve yemekten sonra yapılan konuşmaların izlenimlerini, elinde olmayarak hafızasında canlandıra canlandıra oteldeki yalnız odasına dönüyordu. Darya Aleksandrovna'nın affetmekle ilgili sözleri canını sıkmaktan başka bir şeye yaramamıştı. Hristiyanlık kurallarının kendi durumuna uygulanması ya da uygulanmaması, üstünkörü konuşulamayacak kadar çetin bir meseleydi. Zaten Aleksey Aleksandroviç bu meseleyi çoktan olumsuz olarak çözmüştü. O gün söylenen bütün sözlerden hafızasına en çok işleyeni, iyi yürekli Turovtsin budalasının söylediği şu sözler olmuştu: *Erkekçe davranmış; düelloya çağırmış ve öldürmüş*! Nezaketlerinden ötürü bu duygularını belli etmemekle birlikte, herhâlde herkes bu davranışı beğenmiş olacaktı.

Aleksey Aleksandroviç, kendi kendine: 'Zaten bu mesele bitmiş, bunun üzerinde düşünmenin yeri yok,' diye söylendi. Sadece yapacağı geziyi ve denetleme işlerini düşünerek odasına girdi ve arkasından gelmekte olan kapıcıya uşağının nerede olduğunu sordu. Kapıcı, uşağın az önce dışarı çıkmış olduğunu söyledi. Aleksey Aleksandroviç çay getirmelerini emretti, masanın başına geçip oturdu ve *Frum*'u* eline alarak gezisinde izleyeceği yolu incelemeye koyuldu.

---

* *Frum*: Yazarının adını taşıyan *Rusya Kılavuzu* adlı eser. *–H. Âli Ediz*

Gittiği yerden dönmüş olan uşak içeri girerek:

"Size iki telgraf var," dedi. "Özür dilerim efendimiz, az önce dışarı çıkmıştım."

Aleksey Aleksandroviç telgrafları alarak açtı. Birinci telgraf, Karenin'in gönlünden geçirdiği yere, Stremov'un tayin edilmiş olduğunu bildiriyordu. Aleksey Aleksandroviç telgrafı attı ve kıpkırmızı kesilerek odanın içinde dolaşmaya başladı. Kendi kendine '*Quos vult perdere demantat*'* diye söylendi. Karenin, *Quos* sözünden, Stremov'un tayinini sağlamış olanları kastetmekteydi. Onun canını sıkan şey, kendisinin bu yere tayin edilmemiş, açıkça atlatılmış olması değildi. Ama onun anlayamadığı, şaştığı şey, nasıl olup da bu geveze, bu palavracı Stremov'un herkesten daha az bu yere layık olduğunu görmemiş olmalarıydı. Bu tayinle, kendilerini, *prestige*'lerini** mahvettiklerini nasıl oluyor da görmüyorlardı.

İkinci telgrafı açarken, sinirli sinirli: "Herhâlde bu da bu çeşit bir şey," diye söylendi. Telgraf, karısındandı. Mavi kalemle yazılan "Anna" imzası, ilk gözüne çarpan şey oldu. "Ölüyorum, gelmen için rica ediyor, yalvarıyorum. Affedersen daha kolay ölürüm," diyordu. Küçümser bir eda ile gülümsedi ve telgrafı attı. Bunun bir kurnazlık, bir aldatmaca olduğuna, ilk ağızda en küçük bir kuşkusu yoktu.

'Onun yapmayacağı hiçbir dalavere yoktur. Doğurması gerek... Belki de bu, doğum hastalığıdır. Ama, maksatları ne?.. Çocuğu tanımamı sağlamak, beni lekelemek ve boşanmanın önüne geçmek,' diye düşündü, 'Ama telgrafta şöyle bir şey yazıyor: Ölüyorum...' Telgrafı bir daha okudu. Ve birdenbire, söylenen şeyin açık anlamı onu şaşırttı. 'Ya bu doğru ise?' diye düşündü. 'Ya, acı çektiği ve ölümün yakınlığını hissettiği şu dakikada samimi olarak pişmanlık duyduğu bir gerçekse, ben de bunu bir dalavere sayarak gitmezlik edersem?.. O

---

* Rusça metinlerde bu Latince cümle, bu biçimde, eksik olarak yazılmış, anlamı da: "Allah kimi mahvetmek isterse onun aklını alır" biçiminde verilmiştir. Oysa bu cümlenin doğrusu şöyledir:
Quos vult Juppiter perdere demantat prius.
Bunun anlamı da şöyledir: "Jüpiter mahvetmek istediklerinin ilkin aklını alır". Tolstoy'un bu Latince cümlenin doğrusunu bilmemesinin imkânı yoktur. Herhâlde bunu, belirli bir maksatla böyle vermiş olması gerekir. *–H. Âli Ediz*

** Aslında Fransızca yazılmıştır. *–H. Âli Ediz*

zaman bu, yalnız gaddarca bir davranış olmakla, herkes beni suçlamakla kalmaz, üstelik benim hesabıma bir budalalık da olur.'

Uşağına:

"Piyotr," diye seslendi. "Bir araba çevir. Petersburg'a gidiyorum."

Aleksey Aleksandroviç, Petersburg'a gitmeye ve karısını görmeye karar verdi. Eğer hastalığı uydurma ise, işi sessizce geçiştirecek ve dönecekti. Yok eğer, gerçekten de hasta ve ölüm döşeğinde ise, ölmeden önce kendisini görmek istiyorsa, sağ bulduğu takdirde onu affedecekti. Yok, çok geç kalmışsa, o zaman da ona olan son ödevini yerine getirecekti.

Bütün yol boyunca artık ne yapacağını düşünmedi.

Aleksey Aleksandroviç, trende geçirilmiş bir gecenin yarattığı yorgunluk ve pislik duygusuyla, Petersburg'un sabah sisleri arasında, araba ile tenha Nevski'den* geçiyor ve kendisini nelerin beklediğini düşünmeden önüne bakıyordu. Bunu düşünemezdi, çünkü nelerin olacağını göz önüne getirirken, karısının ölümüyle, içinde bulunduğu bütün zorlukların bir anda ortadan kalkacağı düşüncesini bir türlü kafasından atamıyordu. Ekmekçiler, kapalı dükkânlar, gece arabacıları, kapıcılar, tretuvarları süpüren temizlik işçileri gözleri önünden kayıp geçiyor ve o, kendisini nelerin beklediği –istemeye cesaret edemediği ama yine de istediği şeyin– düşüncesini boğmaya çalışarak bunları seyrediyordu. Kapısının önüne geldi. Kapısının önünde bir kira arabası ile arabacısı uyumakta olan bir araba duruyordu. Aleksey Aleksandroviç antreye girerken, âdeta beyninin en uzak köşesinden çekip çıkardığı şu kararı benimsedi: "Eğer beni aldattıysa, sessiz bir küçümseyişle geri döneceğim; yok, doğru ise, o zaman da dış görünüşü kurtaracak biçimde davranacağım."

Kapıcı, daha Aleksey Aleksandroviç zili çalmadan kapıyı açmıştı. Kapıcı Petrov'un, bir başka adıyla Kapitoniç'in sırtındaki eski ceketle, ayağındaki terliklerle, kravatsız hâliyle, tuhaf bir görünüşü vardı.

"Hanımefendi nasıl?"

"Dün sağlıkla doğurdu, efendim."

---

* Nevski Prospekt: Petersburg'un en büyük caddelerinden birinin adı. *–H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç durdu ve sapsarı kesildi. Karısının ölümünü ne büyük bir istekle arzuladığını şimdi açıkça anladı.

"Ya sağlığı nasıl?"

Korney, sabahlık önlüğü ile merdivenlerden koşup geldi:

"Çok kötü," diye cevap verdi. "Dün bir konsültasyon yapıldı, şimdi de doktorlar burada."

Aleksey Aleksandroviç:

"Eşyalarımı al," dedi ve hâlâ ölüm umudunun büsbütün kaybolmadığını belirten haber üzerine, biraz hafifleyerek hole girdi.

Portmantoda bir subay kaputu vardı. Aleksey Aleksandroviç bunu fark etti ve sordu:

"Kim var burada?"

"Doktor, ebe ve Kont Vronski."

Aleksey Aleksandroviç iç odalara girdi.

Misafir odasında kimseler yoktu. Aleksey Aleksandroviç'in çıkardığı gürültü üzerine, Anna'nın odasından, başında mor kurdeleli bonesiyle ebe çıktı. Aleksey Aleksandroviç'e doğru yürüdü. Yakın bir ölümün verdiği laubalilikle onu elinden tutarak yatak odasına götürdü:

"Allah'a şükür geldiniz," dedi. "Sizi hiç dilinden düşürmüyor."

Yatak odasından doktorun emreden sesi duyuldu:

"Çabuk buzu getirin!.."

Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın çalışma odasına girdi. Orada, Anna'nın masasına yan dönmüş bir hâlde, alçak bir sandalyede Vronski oturuyordu. Elleriyle yüzünü kapamış ağlıyordu. Doktorun bağırması üzerine yerinden fırladı, ellerini yüzünden çekti ve Aleksey Aleksandroviç'i gördü. Anna'nın kocasını görünce, öylesine şaşırdı ki, âdeta kaybolmak ister gibi başını omuzları arasına çekerek yine yerine oturdu. Ama kendini zorlayarak, ayağa kalktı ve:

"Anna ölüyor," dedi. "Doktorlar umut olmadığını söylediler. Tamamıyla sizin emrinizdeyim, ama burada kalmama izin veriniz... Bununla birlikte siz nasıl emrederseniz... Ben..."

Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin gözyaşlarını görünce, başkalarının acı çektiğini gördüğü zaman kapıldığı o ruh sarsıntısına kapılmaktan kendini alamadı. Başını çevirdi. Söylediklerini sonu-

na kadar dinlemeden acele kapıya doğru yürüdü. Yatak odasından, bir şeyler söylemekte olan Anna'nın sesi geliyordu. Anna'nın sesi, neşeli, canlı, ses tonu çok netti. Aleksey Aleksandroviç yatak odasına girdi ve yatağa yaklaştı. Anna, yüzü ona dönük olarak yatıyordu. Kızarmış yanakları alev alev yanıyor, gözleri parlıyordu. Gömleğinin yenlerinden çıkan küçücük beyaz elleri, yorganının köşesiyle, onu kıvırarak oynuyordu. Yalnız sağlıklı ve zinde görünmekle kalmıyor, ama keyfinin de çok yerinde olduğu izlenimini veriyordu. Çabuk çabuk, çınlayan bir sesle; ses tonu çok yerinde ve duyarak konuşuyordu.

"Çünkü Aleksey, ben Aleksey Aleksandroviç'ten söz ediyorum. (İkisinin de Aleksey oluşu tuhaf ve korkunç bir alın yazısı değil mi?) Aleksey beni kırmazdı, ben unuturdum, o da bağışlardı... Peki, ama niye gelmiyor? O çok iyi bir adamdır, ne kadar iyi olduğunu kendisi de bilmiyor. Ah... Aman yarabbi, ne kadar da içim sıkılıyor! Bana çabuk su verin!.. Ama bu ona, küçük kızıma zararlıdır. Eh, öyleyse onu bir sütnineye verin! Ben buna razıyım, hatta böylesi daha iyi. O gelecek, kızı görürse üzülecektir. Verin kızı."

Ebe, Anna'nın dikkatini Aleksey Aleksandroviç'in üzerine çekmeye çalışarak:

"Anna Arkadyevna," dedi, "o geldi, işte kendisi!.."

Anna, kocasını görmeyerek sözlerine devam etti:

"Ah, ne saçma şey! Verin onu bana, kızımı versenize!.. O hâlâ gelmedi. Onu tanımadığınız için beni affetmeyeceğini söylüyorsunuz. Onu kimse tanımadı. Onu tanıyan bir ben varım, beni sıkan da bu oldu. Onun gözlerini tanımak gerek, Seryoja'nın da gözleri tıpkı onun gözlerine benziyor. Bundan ötürü bu gözleri görmeye katlanıyorum. Seryoja'nın öğle yemeğini verdiniz mi? Zaten herkesin unutacağını biliyorum. Ama o unutmazdı. Seryoja'yı köşedeki odaya geçirmek gerek, *Mariette* de onun yanında yatsın!"

Birdenbire büzüldü, sustu. Bir tokadın inmesini bekliyormuş gibi, kendisini korumak istiyormuş gibi, korku ile kolunu yüzüne doğru kaldırdı. Kocasını görmüştü.

"Hayır, hayır," diye konuşmaya başladı, "ben ondan korkmuyorum, ben ölümden korkuyorum. Aleksey, buraya gel. Acele ediyo-

rum, çünkü vaktim yok, birazdan öleceğim. Şimdi neredeyse ateşim çıkar, ben de hiçbir şey anlamaz olurum. Şimdi anlıyorum, her şeyi anlıyor ve her şeyi görüyorum."

Aleksey Aleksandroviç'in buruşuk yüzü, çok acı çeken bir insanın yüz ifadesini aldı. Karısının elinden tuttu ve bir şeyler söylemek istedi, ama bir türlü başaramadı. Alt dudağı titriyordu, ama o hâlâ kendisini saran heyecanla savaşıyor, yalnız ara sıra karısına bir göz atıyordu. Ve ona her baktıkça, ömründe hiç görmediği sevgi ve hayranlık dolu bir şefkatle kendisine bakmakta olan karısının gözlerini görüyordu.

"Bekle, sen bilmiyorsun... Durunuz, durunuz..." Âdeta düşüncelerini toplamak istiyormuş gibi durdu. "Evet, evet, evet. Bak, sana ne söylemek istiyorum. Bana şaşma. Ben hep bildiğin gibiyim... Ama içimde bir başka kadın var ki, ben ondan korkuyorum. Onu seven bu kadındır. Senden nefret etmek istedim, ama eskiden olan Anna'yı unutamadım. O kadın ben değilim. Şimdi ben gerçek Anna'yım, baştan başa oyum. Şimdi ben ölüyorum, öleceğimi biliyorum, sor ona. Şimdi, kollarımın, bacaklarımın, parmaklarımın üzerinde kilolarca ağırlık duyuyorum. Parmaklarım nah şöyle, kocaman kocaman! Ama bunların hepsi de yakında sona erecek. Bana gerekli olan bir şey var: Beni affet, beni büsbütün affet! Ben çok kötü bir kadınım, ama dadım bana, o kutsal çilekeş kadının –adı neydi onun?– benden kötü olduğunu söyledi. Ben Roma'ya gideceğim, orası bir çöldür, o zaman kimseyi rahatsız etmemiş olacağım... Yalnız yanıma Seryoja ile küçük kızımı alacağım... Hayır, sen affedemezsin!.. Biliyorum, bu affedilmez! Hayır, hayır, sen git, sen çok iyi bir adamsın!.." Ateş gibi yanan bir eliyle onun elinden tutuyor, öteki eliyle de onu itiyordu.

Aleksey Aleksandroviç'in tedirginliği gittikçe artarak öyle bir dereceye geldi ki, artık onunla savaşmaktan vazgeçti. Ve ansızın, tedirginlik saydığı bu şeyin, tam tersine, ona şimdiye kadar hiç görmediği bir mutluluk veren, yepyeni bir ruh sükûnu olduğunu birdenbire hissetti. Ömrü boyunca uygulamak istediği o Hristiyanlık kanunlarının ona, düşmanlarını bağışlamasını ve sevmesini emrettiğini düşünmemişti. Ama sevinçli bir duygu, düşmanlarını

sevmesi ve bağışlaması duygusu, şimdi onun ruhunu doldurmuştu. Diz çökmüş ve başını, gömleğinin içinden bile ateşiyle onu yakan Anna'nın kollarının büklüm yerine dayamış olan Aleksey Aleksandroviç, bir çocuk gibi hıçkırıyordu. Anna, onun dazlaklaşmış başını koluyla sardı, biraz ona doğru yaklaştı ve gözlerini meydan okuyan bir gururla yukarıya kaldırdı.

"İşte o, biliyordum! Şimdi artık hepinize allahaısmarladık, allahaısmarladık!.. İşte yine geldiler, niye geldiler, niye gitmiyorlar?.. Şu kürkleri üstümden kaldırın!"

Doktor, Anna'nın ellerini indirdi. Yavaşça onu yastığa yatırdı, omuzlarına kadar örttü. Anna, hiç karşı koymadan arka üstü yattı ve pırıl pırıl yanan gözleriyle önüne bakmaya başladı.

"Bir şeyi aklından çıkarma, bana gerekli olan yalnız beni affetmendi. Başka bir şey istemiyorum." Sonra, kapıdaki Vronski'ye seslenerek konuşmaya başladı: "O niçin gelmiyor?.. Yaklaş, yaklaş! Ona elini ver."

Vronski karyolanın yanına kadar geldi, Anna'yı görünce, yine elleriyle yüzünü kapadı.

Anna:

"Aç yüzünü," dedi. "Ona bak. O bir evliyadır." Sonra öfkeli öfkeli sözlerine devam etti: "Şu yüzünü açsana canım, aç şu yüzünü! Aleksey Aleksandroviç, aç şunun yüzünü! Onu görmek istiyorum."

Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin ellerinden tutup, acıdan ve utançtan korkunç bir hâle gelen yüzünden ayırdı.

"Ver elini ona, affet onu."

Aleksey Aleksandroviç, gözlerinden akmakta olan yaşları tutmadan elini Vronski'ye uzattı. Anna:

"Şükür Allah'ıma, şükür Allah'ıma," dedi. "Şimdi artık her şey hazır. Yalnız biraz bacaklarımı uzatmam gerek... Ha şöyle, çok güzel!.." Duvardaki duvar kâğıtlarını göstererek: "Şu çiçekler ne kadar da zevksiz yapılmış, hiç de menekşeye benzemiyor. Hiç de menekşeye benzemiyor. Oh Allah'ım! Allah'ım. Bu ne zaman bitecek? Doktor, bana morfin verin!.. Bana morfin versenize. Oh Allah'ım, Allah'ım!"

Ve yatakta çırpınmaya başladı.

• • •

Aile doktoru ve diğer doktorlar, bunun bir lohusa humması olduğunu, yüzde doksan dokuz ölümle sonuçlandığını, kurtulma şansının yüzde bir olduğunu söylüyorlardı. Anna bütün gününü, ateşler içinde, sayıklayarak, kendini bilmez bir hâlde geçirdi. Gece yarısına doğru hasta, büsbütün kendini kaybetti. Nabız hemen hemen durmuştu. Ölüm her an beklenmekteydi.

Vronski evine gitti. Ama sabahleyin, durumu öğrenmek üzere yine geldi. Onunla holde karşılaşan Aleksey Aleksandroviç:

"Burada kalınız. Belki sizi görmek ister," dedi ve bizzat kendisi onu, karısının odasına götürdü.

Sabaha doğru yine heyecanlar, çırpınmalar, düşünce ve söz kasırgaları başladı. Sonra yine Anna kendini kaybetti. Üçüncü gün de aynı şeyler oldu, doktorlar bir umut ışığının belirdiğini söylediler. O gün Aleksey Aleksandroviç, Vronski'nin bulunduğu odaya girdi, kapıyı kapayarak karşısına geçip oturdu.

Vronski, kozlarını paylaşma zamanının yaklaşmakta olduğunu hissederek:

"Aleksey Aleksandroviç," dedi, "ben konuşacak ve söylenenleri anlayacak durumda değilim. Beni bağışlayınız!.. Acınız ne kadar büyük olursa olsun, inanın ki, benim acım bundan da korkunçtur."

Vronski kalkmak istedi. Ama Aleksey Aleksandroviç onun elinden tutarak:

"Beni dinlemenizi rica ederim," dedi. "Bunu yapmanız gerek. Benimle ilgili düşüncelerinizde yanılmamanız için, bana kılavuzluk eden, bundan sonra da edecek olan duygularımı size anlatmak zorundayım. Boşanmaya karar verdiğimi, hatta bu işe giriştiğimi biliyorsunuz. Bu işe başlarken, kararsızlık içinde olduğumu, acı çektiğimi sizden saklayacak değilim. Sizden ve ondan öç almak amacını güttüğümü de inkâr edecek değilim. Onun telgrafını aldığım zaman yine bu duygularla buraya geldim. Hatta daha da ileri giderek, onun ölümünü bile istedim. Ama..." Bir an sustu, duygularını Vronski'ye açıp açmamakta bir duraksama geçirmişti: "Ama onu gördüm ve affettim. Affetme mutluluğu bana ödevimin ne ol-

duğunu gösterdi. Onu büsbütün affettim. Öteki yanağımı da uzatmak istiyorum; benden kaftanımı istedikleri zaman, gömleğimi de vermek istiyorum. Allah'ımdan istediğim biricik şey, affetme mutluluğunu benden esirgememesidir."

Gözleri yaşla dolmuştu. Durgun ve aydınlık bakışları Vronski'yi şaşırtmıştı.

"İşte benim durumum," diye sözlerine devam etti. "Beni çamurlara bulayabilir, el âlemin maskarası hâline getirebilirsiniz, ama ben onu bırakmayacağım, size de asla sitemli bir söz söylemeyeceğim! Ödevim açıkça çizilmiştir. Onunla olmak zorundayım ve onunla kalacağım. Sizi görmek isterse bunu size bildireceğim. Ama şimdi, buradan uzaklaşmanızın daha iyi olacağını sanıyorum."

Ayağa kalktı, hıçkırıklar sözünü kesmişti. Vronski de kalktı. İki büklüm, doğrulmamış bir hâlde, göz ucuyla Aleksey Aleksandroviç'e bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç'in duygularını anlamıyordu. Ama bu duyguların çok yüksek, hatta kendi görüşündeki bir adamın akıl erdiremeyeceği şeyler olduğunu hissediyordu.

XVIII

VRONSKİ, Aleksey Aleksandroviç'le konuşmasından sonra, Karenin'lerin evi önündeki taş merdivenlere çıktı. Nerede olduğunu, nereye gitmesi gerektiğini zorlukla hatırlamaya çalışarak bir an durdu. Utandırılmış, alçaltılmış, suçlu durumuna düşürülmüş olduğunu ve bu durumdan temizlenmek imkânından yoksun bir hâle getirildiğini hissediyordu. Şu ana kadar böylesine gururla ve kolayca izlediği yoldan bir kenara atılıverdiğini görüyordu. Bu kadar sağlam görünen bütün hayat prensiplerinin ve alışkanlıklarının, uydurma ve uygulanamaz şeyler olduğu birdenbire meydana çıkmıştı. Şimdiye kadar acınacak bir yaratık, mutluluğunun rastgele, biraz da gülünç bir engeli olarak görünen bu aldatılmış koca, birdenbire, Anna'nın kendisi tarafından, aşırı saygı uyandıran bir mevkiye çağrılmış ve yükseltilmişti. Ve bu koca, bu mevkide kötü yürekli, ikiyüzlü, gülünç bir adam olarak değil de, iyi yürekli, sade ve büyüklük aşılayan bir kişi olarak görünüyordu. Vronski'nin

bunu hissetmemesi elde değildi. Rolleri birdenbire değişivermişti. Vronski onun büyüklüğünü ve kendi alçaklığını, onun haklılığını kendi haksızlığını hissediyordu. Kocanın acısında da yüce kalpli, kendisinin ise yalanında küçük ve bayağı olduğunu duyuyordu. Ama haksız olarak küçümsediği bu adamın karşısında hissettiği bu alçalma, duyduğu acının ancak bir parçasıydı. Şimdi kendisini anlatılamayacak kadar mutsuz hissediyordu. Çünkü son zamanlarda, Anna'ya olan azaldığını sandığı tutkusu, şimdi, onu büsbütün kaybettiğini bildiği şu anda, her zamankinden daha çok güçlenmişti. Hastalığı sırasında Anna'yı, Anna'nın ruhunu çok iyi tanıdı. Ve şu ana kadar onu hiçbir zaman sevmemiş olduğunu sandı. Şimdi ise, onu tanıdıktan, sevmesi gerektiği gibi sevdikten sonra, onun önünde küçülmüş ve onda utanılacak bir hatıra bırakıp, onu büsbütün kaybetmişti. Hele hepsinden müthişi, utançtan kıpkırmızı olmuş yüzünden, Aleksey Aleksandroviç'in ellerini tutup çektiği o gülünç, o utanç verici durumdu. Karenin'lerin kapısı önündeki merdivenlerde şaşkın bir hâlde duruyor, ne yapacağını bilmiyordu.

Kapıcı:

"Bir araba emreder misiniz?" diye sordu.

"Evet, çağırın bir araba."

Üç uykusuz geceden sonra evine dönen Vronski, soyunmadan, kollarını kavuşturup başını kollarına yaslayarak, yüzükoyun, bir divana uzandı. Başı ağırlaşmıştı. Hayaller, hatıralar ve çok tuhaf düşünceler büyük bir hızla ve açıklıkla birbirini kovalıyordu. Kâh hastaya vermek için kaşığa koyarken taşırıp döktüğü ilacı, kâh ebenin beyaz ellerini, kâh Aleksey Aleksandroviç'in, karyolanın önünde, yerdeki tuhaf hâlini görüyordu.

Sağlıklı bir insanın, eğer yorulmuşsa ve uyumak istiyorsa, hemen uyuyabileceği sakin inancıyla, kendi kendine: 'Uyumalı!.. Unutmalı!' diye söylendi. Ve gerçekten de, aynı anda düşünceleri bulanmaya ve kendinden geçme uçurumuna yuvarlanmaya başladı. Tam bilinçsiz yaşam denizinin dalgaları başını örtmeye başladığı zaman, birdenbire –âdeta şiddetli bir elektrik çarpmasına uğramış gibi– öylesine irkildi ki, bütün vücuduyla divanın yayları üzerinde sıçradı. Ve ellerine dayanarak korku ile dizleri üstünde doğruldu.

Sanki hiç uyumamış gibi gözleri kocaman kocaman açılmıştı. Az önce başında duyduğu ağırlık, vücudundaki gevşeklik birdenbire kaybolmuştu.

Aleksey Aleksandroviç'in, "Beni çamurlara bulayabilirsiniz!" sözlerini duydu, onu karşısında gördü. Yüksek ateşten alev alev yanan yanaklarıyla, pırıl pırıl ışıldayan gözleriyle Anna'nın yüzünü gördü. Anna, şefkat ve sevgi ile ona değil de, Aleksey Aleksandroviç'e bakıyordu. Aleksey Aleksandroviç, onun ellerini yüzünden çektiği zamanki –ona öyle gelmişti– kendi aptal ve gülünç yüzünü gördü. Yine bacaklarını uzattı, ilk durumdaki gibi kendini divana attı ve gözlerini kapadı.

Kendi kendine, 'Uyumalı! Uyumalı!' diye tekrarladı: Ama kapalı gözleriyle Anna'nın yüzünü daha açık olarak, koşulardan önceki o unutulmaz akşamda gördüğü hâliyle gördü.

"Artık bu yok ve olmayacak, Anna bunu hatırasından silmek istiyor. Bense, bunsuz yaşayamam. Nasıl etsek de barışsak, nasıl etsek de barışsak?"

Vronski bu sözleri yüksek sesle söylemiş ve şuursuz olarak bunları tekrarlamaya başlamıştı. Bu sözlerin tekrarı, kafasına üşüştüklerini hissettiği yeni hayallerin ve anıların ortaya çıkmasına engel oluyordu. Ama bu sözlerin tekrarı, hayallerin çıkışını ancak kısa bir süre için engelliyordu. Yine birbiri peşinden, akıl almayacak bir hızla, en iyi anların hatıraları ve bunlarla birlikte son günlerin alçalışı gözleri önünde canlanmaya başlıyordu. Anna'nın sesi: "Çek ellerini," diyordu. O da ellerini çekiyor ve utanmış, budala yüz ifadesini hissediyordu.

En küçük bir umut olmadığını hissetmekle birlikte, uyumaya çalışarak yatıyor ve herhangi bir düşüncenin rastgele sözlerini, fısıltı hâlinde durmadan tekrarlıyordu. Bununla da, yeni hayallerin meydana gelmesine engel olmak istiyordu. Kulak kabarttı, tuhaf, çılgın bir fısıltı ile durmadan tekrarladığı şu sözleri duydu: "Değerini bilmedin, yararlanmasını bilmedin; değerini bilmedin, yararlanmasını bilmedin."

Kendi kendine: 'Bu da nesi? Yoksa çıldırıyor muyum?..' diye söylendi. 'Belki de. İnsanlar niçin deliriyor, niçin canlarına kıyı-

yor?..' diye kendi sorusuna karşılık verdi ve gözlerini açınca, başucunda, ağabeyinin karısı Varya'nın yaptığı işlemeli yastığı şaşarak gördü. Yastığın püskülünü elledi ve Varya'yı, onu son defa ne zaman gördüğünü hatırlamayı denedi. Ama konu dışında bir şey düşünmek çok acı vericiydi. 'Hayır, uyumak gerek!' Yastığı çekti ve başını ona dayadı. Ama gözlerini kapalı tutmak için bir çaba harcaması gerekiyordu. Fırlayıp oturdu. Kendi kendine: 'Bu artık benim için bitmiştir,' diye söylendi. 'Ne yapacağımı enine boyuna düşünmem gerek. Yapılacak ne kaldı?' Anna'ya olan aşkı dışındaki hayatını çabucak aklından geçirdi.

'Mevki hırsı? Serpuhovskoy? Yüksek sosyete? Saray?' Hiçbir şey üzerinde duramıyordu. Bütün bunların eskiden bir anlamı vardı, şimdi yoktu. Divandan kalktı, ceketini çıkardı, kemerini gevşetti, daha serbest soluk almak için kıllı göğsünü açarak odanın içinde dolaşmaya başladı. "İnsanlar böyle delirir," diye tekrarladı, "ve kendi canlarına böyle kıyarlar... Küçülmemek için," diye ekledi.

Kapıya doğru gitti ve kapadı. Bakışları mıhlanmış, dişleri kenetlenmiş bir hâlde masaya yaklaştı. Tabancayı aldı, gözden geçirdi. Silindirin içinde mermi bulunan gözünü ateşleme durumuna getirdi. Ve düşünceye daldı. İki dakika kadar, başı eğik, elinde tabanca, derin düşüncelere dalmış bir hâlde kımıldamadan durdu. Sanki düşüncelerinin mantıklı, sürekli, açık seyri onu kaçınılmaz bir sonuca getirmiş gibi, kendi kendine 'şüphesiz,' diye söylendi. Gerçekte ise, onun için inandırıcı olan 'şüphesiz' sadece, bu bir saat içinde, belki onlarca defadır dönüp durduğu aynı anılar ve hayaller dairesinin tekrarının bir sonucuydu. Bunlar, sonsuz olarak yitirilmiş mutluluğun hep aynı hatıralarıydı. Bunlar, gelecekteki hayatının anlamsızlığını, aynı göz önüne getirmelerdi, kendi küçülüşünü anlama da hep aynıydı. Bu göz önüne getirmelerin ve duyguların sürekliliği de hep aynıydı.

Düşünceleri üçüncü seferdir yine aynı anılar ve düşünceler kısırdöngüsüne yöneldiği zaman "şüphesiz," diye tekrarladı, tabancasını göğsünün sol yanına dayadı ve elinin sinirli bir hareketiyle onu bütün avucuyla sımsıkı kavrayarak tetiği çekti. Patlama sesini duymadı ama göğsüne inen şiddetli bir darbe onu yere yıktı.

Masanın kenarına tutunmak istedi, tabancayı düşürdü, sallandı, şaşkın şaşkın etrafına bakınarak yere oturdu. Aşağıdan, masanın eğri bacaklarına, kâğıt sepetine, kaplan postuna bakınca odasını tanıyamadı. Misafir salonundan gelen hizmetçisinin gıcırtılı, acele ayak sesleri, onu, kendini toparlamaya zorladı. Biraz çaba harcadı ve yerde olduğunu fark etti. Kaplan derisi üzerinde ve elinde kan görünce, kendini vurduğunu anladı.

Eliyle tabancasını araştırarak, "Ne sersemlik! Rastlamadı!" diye söylendi. Tabanca yanı başındaydı. O ise daha uzakta arıyordu. Tabancayı aramaya devam ederek öbür yöne uzandı ve dengesini korumak gücünü kendinde bulamayarak kana bulanmış bir hâlde yere düştü.

Tanıdıklarına birçok sefer, sinirlerinin zayıf oluşundan söz eden, favorili, nazik uşak, efendisinin yerde yattığını görünce öylesine korktu ki, onu kanlar içinde bırakarak yardım aramaya koştu. Bir saat sonra ağabeyinin karısı Varya, dört bir yana haber göndererek buldurduğu üç doktorla aynı zamanda geldi. Onların yardımıyla yaralıyı yatağına yatırdı. Kendisi de ona bakmak için yanında kaldı.

XIX

ALEKSEY Aleksandroviç'in hatası, karısıyla görüşmeye hazırlanırken Anna'nın pişmanlığının samimi olacağı, kendisinin de onu affedeceği, Anna'nın ise ölmeyeceği ihtimallerini hiç düşünmemiş olmasındaydı: Bu hata, onun Moskova'dan dönüşünden iki hafta sonra bütün gücüyle kendini gösterdi. Ama onun işlediği hata, yalnız bu ihtimali dikkate almamış olmasında değildi. Aynı zamanda onun, ölüm hâlindeki karısıyla yaptığı görüşme gününe kadar kendi kalbini tanımamış olmasından ileri geliyordu. Hasta karısının başucunda, ömründe ilk defa olarak, başkalarının çektiği acılara karşı bir acıma duygusuna kapılmıştı. Oysa o zamana kadar bu çeşit duyguları, utanç verici, zararlı bir zayıflık olarak saymıştı. Anna'ya duyduğu acıma, onun ölümünü istemiş olmaktan duyduğu pişmanlık ve en önemlisi, karısını affetmiş olmanın onda uyandır-

dığı sevinç, birdenbire, kendi acılarını dindirmekle kalmamış, aynı zamanda ona, bundan önce asla hissetmediği bir ruh sükûnu da sağlamıştı. Ve o, kendisi için acı kaynağı olan şeylerin, manevi bir sevinç kaynağı hâline geldiğini, mahkûm ettiği, azarladığı, nefret ettiği zaman ona çözülmez gibi görünen şeylerin, affettiği, sevdiği zaman, açık ve basit bir hâle geldiğini birdenbire hissetmişti.

Karısını affetmişti, çektiği acılardan ve duyduğu pişmanlıktan ötürü ona acıyordu. Vronski'yi affetmişti, ona acıyordu. Özellikle son umutsuz davranışı ile ilgili haberler üzerine ona acımıştı. Oğluna da, bundan önce acıdığından çok acıyor, onunla çok az ilgilendiği için, şimdi kendine sitem ediyordu. Yeni doğan küçük kıza ise, bir çeşit özel duygu, acı değil de, bir şefkat besliyordu. Kendi kızı olmayan ve annesinin hastalığı sırasında tamamıyla ihmal edilmiş olan bu yeni doğan çelimsiz yaratıkla, önceleri yalnız bir acıma duygusuyla ilgilenmişti. İlgi göstermeseydi ölmesi kaçınılmaz olan bu kızı nasıl sevdiğinin kendisi de farkında değildi. Günde birkaç sefer çocukların dairesine uğruyor, orada uzun uzun kalıyordu. Önceleri ondan ürken sütnine ile dadı, sonraları ona alışır olmuşlardı. Aleksey Aleksandroviç, kimi zaman, uyumakta olan bebeğin, tüylü, buruşuk, kırmızımtırak sarı minnacık yüzünü yarım saat sessizce seyreder, çatık alnının, parmakları bükülü yumuk ellerinin hareketlerini, ellerinin tersiyle gözlerini ve burnunun dip tarafını ovuşturmasını izlerdi. Aleksey Aleksandroviç özellikle bu dakikalarında kendisini büsbütün rahat, kendi kendisiyle uyumlu hisseder, kendi durumunda tabii olmayan, değiştirilmesi gereken hiçbir şey görmezdi.

Ama zaman geçtikçe, şimdi kendisi için ne kadar tabii olursa olsun, bu durumda kalmasına izin vermeyeceklerini gittikçe daha açık görüyordu. Ruhuna kılavuzluk eden yüksek manevi güçten başka, hayatına kılavuzluk eden kaba, öbürü kadar ya da ondan daha güçlü bir başka gücün bulunduğunu, bu gücün dilediği ruh sükûnunu kendisine vermeyeceğini hissediyordu. Herkesin kendisine soru dolu bir şaşkınlıkla baktığını, onu anlamadıklarını, ondan bir şeyler beklediklerini anlıyordu. Özellikle, karısıyla ilişkilerinin tabii ve sürekli olmadığını da hissediyordu.

Ölüme yakınlığın kendisinde uyandırdığı bu yumuşama geçtikten sonra, Aleksey Aleksandroviç, Anna'nın ondan korktuğunu, varlığından sıkıldığını, gözlerinin içine bakamadığını fark etmeye başladı. Sanki kocasına bir şeyler söylemek istiyor, ama söylemeye cesaret edemiyor, sanki aralarındaki ilişkinin böyle sürüp gidemeyeceğini sezinliyor da ondan bir şeyler bekliyor gibi bir hâli vardı.

Şubat sonlarına doğru, Anna adını taktıkları, Anna'nın yeni doğan kızı hastalandı. Aleksey Aleksandroviç sabahleyin çocuk dairesine uğramış, doktor getirilmesini emrettikten sonra bakanlığa gitmişti. İşlerini bitirince, üçten sonra evine dönmüştü. Antreye girince, sırtında ayı postundan bir pelerin bulunan, şeritli, çok yakışıklı bir uşak gördü. Uşağın kolunda, Amerikan köpeği derisinden, kolsuz beyaz bir kürk vardı. Aleksey Aleksandroviç,

"Kim var burada?" diye sordu.

Uşak, Aleksey Aleksandroviç'e gülümsüyormuş gibi gelen bir eda ile:

"Prenses Yelizaveta Fiyodorovna Tverskaya," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, bütün bu ağır dönem süresince, sosyete ahbaplarının, özellikle kadınların, kendisine ve karısına özel bir ilgi gösterdiklerini fark etmişti. Bütün bu tanıdıklarında, geçenlerde avukatın, şimdi de uşağın gözlerinde fark ettiği, zorlukla gizlenebilen bir sevinç vardı. Hepsi de sanki büyük bir sevinç içindeydiler. Hepsinin, sanki birini evlendiriyorlarmış gibi bir hâli vardı. Ona rastladıkları zaman, zor gizlenebilen bir sevinçle Anna'nın sağlığını soruyorlardı.

Prenses Tverskaya'nın varlığı, gerek onunla bağlı hatıralar, gerek genel olarak Aleksey Aleksandroviç'in onu sevmemesi yüzünden, hiç de hoşuna gitmedi. Doğru çocuk dairesine girdi. Birinci çocuk odasında, masaya abanmış, ayaklarını da sandalyeye dayamış olan Seryoja, neşeli neşeli bir şeyler mırıldanarak resim yapıyordu. Anna'nın hastalığı sırasında Fransız mürebbiyenin yerini alan İngiliz mürebbiye, şişle dantel örerek çocuğun yanı başında oturmaktaydı. Karenin içeri girince acele ayağa kalkarak onu selamladı ve Seryoja'yı dürttü.

Aleksey Aleksandroviç eliyle oğlunun saçlarını okşadı. Karısının sağlığı üzerine mürebbiyenin sorduğu soruya cevap verdi ve doktorun *baby*'nin sağlığı için ne dediğini sordu.

"Doktor, tehlikeli hiçbir şey olmadığını söyledi ve banyo tavsiye etti, efendim."

Aleksey Aleksandroviç, bitişik odadan gelen çocuk ağlamasına kulak kabartarak:

"Ama çocuğun hâlâ acısı var," dedi.

İngiliz mürebbiye kesin olarak:

"Öyle sanıyorum ki sütnine işe yaramıyor, efendim," dedi.

Aleksey Aleksandroviç duraklayarak:

"Böyle sanmanıza sebep ne?.." diye sordu.

"Kontes Pol'da da böyle olmuştu, efendim. Çocuğu tedaviye kalkıştılar, meğer çocuk düpedüz açmış; sütninenin sütü yokmuş, efendim."

Aleksey Aleksandroviç düşünceye daldı. Birkaç saniye durduktan sonra öteki odaya girdi. Bebek, başını geri atarak sütninenin kucağında kıvranıp duruyordu. Ne sütninenin verdiği kocaman memeyi almak istiyor, ne de üzerine eğilmiş olan sütnine ile dadının ikizli "sus sus!"larına rağmen, ağlamasını kesiyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

"Hâlâ bir iyileşme yok mu?" dedi.

Dadı fısıltı ile:

"Hiç keyfi yok efendim," dedi.

"Miss Edward, belki sütninenin sütü yoktur, diyor..."

"Ben de öyle sanıyorum, Aleksey Aleksandroviç."

"Peki, ne diye söylemiyorsunuz?"

Dadı hoşnutsuzlukla:

"Kime söyleyeyim?" dedi. "Anna Arkadyevna hâlâ hasta."

Dadı, evin emektar hizmetçilerindendi. Onun bu basit sözlerinde, Aleksey Aleksandroviç kendi durumuna yapılmış bir ima sezdi.

Çocuk, katılarak ve hırıldayarak daha da çok ağlıyordu. Dadı, elini sallayarak çocuğa yaklaştı, onu sütninenin kucağından aldı, sallayarak odanın içinde dolaştırmaya başladı.

Aleksey Aleksandroviç:

"Sütnineyi muayene etmesi için doktora rica etmeli," dedi.

Görünüşte sağlıklı, şık giyimli sütnine, yerini kaybedeceğinden korkarak bir şeyler homurdandı ve kocaman göğüslerini kapayıp, sütünden şüphe edilmesini küçümser bir eda ile gülümsedi.

Aleksey Aleksandroviç, bu gülümsemede de, kendi durumuna yöneltilmiş bir alay sezdi.

Dadı, dolaşmasına devam ederek çocuğu yatıştırmaya çalışırken:

"Mutsuz yavrucak!" diye söylendi.

Aleksey Aleksandroviç bir sandalyeye oturdu, bir aşağı bir yukarı dolaşmakta olan dadıyı, üzgün ve kederli bir yüzle seyre koyuldu.

Nihayet dadı, yatışan çocuğu küçük, derin karyolasına yatırıp yastığını düzelttikten sonra yanından uzaklaşınca, Aleksey Aleksandroviç yerinden kalktı. Zorlukla parmaklarının ucuna basarak çocuğun yanına geldi. Bir dakika kadar, aynı üzgün yüzle, sessizce çocuğu seyretti. Sonra birdenbire, alnını kırıştıran bir gülümseme yüzünü aydınlattı ve aynı sessizlikle odadan çıktı.

Yemek odasında zili çaldı, gelen uşağa, yine doktoru çağırmalarını emretti. Karısının bu güzel bebekle ilgilenmeyişine canı sıkıldı. Bunun etkisiyle, ne karısının yanına gitmek, ne de Prenses Betsi'yi görmek için bir istek duydu. Ama karısı, her günkü gibi ona uğramayışına şaşabilirdi. Bunun için kendisini zorlayarak yatak odasına doğru yöneldi. Yumuşak halı üzerinde yürüyerek kapıya yaklaşırken, işitmesini istemediği hâlde, elinde olmayarak şu konuşmayı duydu.

Betsi:

"Eğer buradan gitmeseydi, sizin ve onun istemeyişlerinizi anlayışla karşılardım," diyordu. "Ama kocanızın bütün bunların üstünde olması gerek."

Anna'nın heyecanlı sesi:

"Ben kocam için değil kendim için istemiyorum," diye karşılık verdi. "Bundan söz etmeyiniz!.."

"Evet, ama sizin için kendini vuran bir adamla vedalaşmamak edemezsiniz!.."

"İşte asıl bunun için istemiyorum ya."

Aleksey Aleksandroviç, korkmuş ve suç işlemiş bir insan görünüşüyle durakladı. Kimse farkına varmadan geriye dönmek istedi. Ama bunun soylu bir davranış olmayacağını düşünerek vazgeçti. Öksürerek yatak odasına doğru yürüdü. Sesler kesildi, o da yatak odasına girdi.

Anna, sırtında gri bir sabahlık olduğu hâlde, yuvarlak başında kısa kesilmiş, sık bir fırça gibi çıkan siyah saçlarıyla, bir kanepenin üzerinde oturuyordu. Kocasını görünce, her zaman olduğu gibi, yüzünün canlılığı birdenbire kayboldu. Başını eğdi ve kaygılı kaygılı Betsi'ye baktı. Son modaya uygun olarak giyinmiş olan Betsi'nin başındaki şapka, bir lambanın üzerindeki küçük bir abajur gibi tepesinde asılı duruyordu. Sırtında, önden korsajını, arkadan etekliğini süsleyen keskin diyagonal çizgili mavimtırak bir rop vardı. Anna'nın yanında oturmakta olan Betsi uzun ve yassı vücudunu dimdik tutuyordu, başı hafifçe yana eğikti.

Aleksey Aleksandroviç'i alaycı bir gülümseyişle karşıladı. Şaşırmış gibi:

"Oo," dedi. "Evde oluşunuza çok sevindim. Hiçbir yerlere gitmiyorsunuz. Anna'nın hastalığından beri sizi hiç görmedim. Harcadığınız bütün çabaları duydum. Doğrusu eşsiz bir kocasınız!.."

Betsi bu sözleri, karısına olan davranışından ötürü, âdeta onu iyi yüreklilik madalyasıyla mükâfatlandırıyormuş gibi, önemli ve şefkatli bir eda ile söylemişti.

Aleksey Aleksandroviç onu soğuk bir eda ile selamladı ve karısının elini öperek sağlığını sordu.

Anna, onunla göz göze gelmekten kaçınarak:

"Sanıyorum ki daha iyiyim," dedi.

"Yüzünüzün rengine bakılırsa, sanki ateşiniz varmış gibi görünüyor."

Aleksey Aleksandroviç "ateşiniz" kelimesi üzerinde dura dura söylemişti bu sözleri.

Betsi:

"Karınızla fazla gevezelik ettik," dedi. "Egoistçe davrandığımı biliyorum. Gideyim artık."

Betsi kalktı, ama birdenbire kıpkırmızı kesilen Anna, hemen onu kolundan yakalayarak:

"Hayır, lütfen biraz daha kalın," dedi. "Size şunu söylemek zorundayım ki..."

Aleksey Aleksandroviç'e döndü, alnı ile boynunu bir kızıllık kaplamıştı.

"Hayır, size söylüyorum," dedi. "Sizden gizli hiçbir şeyim olamaz ve olmasını da istemem."

Aleksey Aleksandroviç parmaklarını çıtlattı ve başını eğdi.

"Betsi, Kont Vronski'nin Taşkent'e gitmeden önce, bize gelip vedalaşmak istediğini söyledi." Kocasına bakmıyor, kendisine ne kadar ağır gelirse gelsin, hepsini söylemekte acele ettiği anlaşılıyordu. "Ben, kendisini kabul edemeyeceğimi söyledim."

Betsi, onun sözlerini düzelterek:

"Güzelim, siz bunun Aleksey Aleksandroviç'e bağlı bir şey olduğunu söylemiştiniz," dedi.

"Ama hayır, onu kabul edemem, hem bundan bir şey..."

Anna birdenbire durakladı. Soru dolu gözlerle kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç karısına bakmıyordu. Anna sözlerine devam ederek:

"Bir kelime ile istemiyorum," dedi.

Aleksey Aleksandroviç yaklaştı ve karısının elini tutmak istedi.

Anna'nın ilk davranışı, elini, kendi elini aramakta olan kocasının kocaman şiş damarlı, ıslak elinden çekmek oldu. Ama herhâlde, kendini zorlayarak onun elini sıktı.

Aleksey Aleksandroviç:

"Bana olan güveninize çok teşekkür ederim, ama..." diye söze başladı ve Prenses Tverskaya'ya bakarak sustu.

Aleksey Aleksandroviç, bir başınayken kolayca ve açıkça çözebileceği şeyleri Prenses Tverskaya'nın yanında konuşamayacağını, şaşırarak ve canı sıkılarak hissetti. Çünkü Prenses Tverskaya ona, sosyetenin gözünde hayatına kılavuzluk etmesi gereken, kendini sevgi ve af duygularına vermeye engel olan kaba gücün bir temsilcisi olarak görünmekteydi.

Betsi kalkarak:

"Allahaısmarladık güzelim," dedi. Anna'yı öptü ve çıktı. Aleksey Aleksandroviç onu geçirdi.

Küçük misafir odasında duraklayan ve Aleksey Aleksandroviç'in elini bir defa daha kuvvetle sıkan Betsi:

"Aleksey Aleksandroviç!" dedi. "Sizi gerçekten yüce kalpli bir insan olarak tanıyorum. Ben yabancı bir insanım, ama Anna'yı öylesine seviyor, sizi de öylesine sayıyorum ki, bir öğütte bulunmaktan kendimi alamayacağım: Vronski'yi kabul ediniz. Aleksey Vronski namus ve şerefin ta kendisidir, Taşkent'e gidiyor."

"Gösterdiğiniz yakınlığa ve öğütlere çok teşekkür ederim, prenses. Ama karımın birisini kabul edip edemeyeceği sorunu kendisinin karar vereceği bir iştir."

Aleksey Aleksandroviç bu sözleri, alıştığı üzere, kaşlarını kaldırarak, durumuna uygun bir soylulukla söylemişti. Ama arkasından hemen, ne söylerse söylesin, durumunda bir soyluluk olamayacağını düşündü. Ve bunu, bu cümleyi söyledikten sonra, Betsi'nin kendisine çevrilen bakışlarında okuduğu, tutulmuş, hain ve alaycı gülümsemede gördü.

XX

ALEKSEY Aleksandroviç salonda Betsi'yi selamlayarak karısının yanına döndü. Anna yatmıştı, ama kocasının ayak seslerini duyunca, çabucak eski durumunu aldı ve ürkek ürkek kocasına baktı. Aleksey Aleksandroviç karısının ağlamış olduğunu gördü.

"Bana olan güvenine çok teşekkür ederim," dedi ve Anna'nın yanına oturdu.

Aleksey Aleksandroviç, Betsi'nin yanında Fransızca olarak söylemiş olduğu cümleyi, kısaca, Rusça olarak tekrarlamıştı. Anna ile Rusça konuştuğu ve ona "sen" diye seslendiği zaman bu "sen" sözcüğü Anna'yı fena hâlde sinirlendiriyordu.

Aleksey Aleksandroviç:

"Verdiğin karar için de çok teşekkür ederim," dedi. "Buradan gittiğine göre, Kont Vronski'nin bize gelmesinde, senin gibi ben de hiçbir gereklilik görmüyorum. Bununla birlikte..."

Anna, bir türlü tutamadığı bir sinirlilikle, birdenbire onun sözünü keserek:

"Ben de bunu söyledim zaten, tekrarlamanın ne anlamı var?" dedi.

Anna: 'Sevdiği kadınla, yoluna hayatını feda etmek ve kendisini mahvetmek istediği kadınla, onsuz yaşayamayan kadınla vedalaşmak isteyen bir adamın, gelmesi için hiçbir gereklilik yokmuş!' diye düşündü. Dudaklarını kıstı ve parlak gözlerini, kocasının deminden beri ağır ağır ovuşturmakta olduğu şiş damarlı ellerine dikti. Daha sakin bir eda ile:

"Artık bundan hiç söz etmeyelim," dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

"Bu mesele üzerine karar vermekte seni serbest bıraktım... Ve büyük bir memnunlukla görüyorum ki..." diye söze başladıysa da, böyle ağır konuşmasından sinirlenen, bu arada, onun söyleyeceklerini önceden bilen Anna, onun sözlerini tamamladı:

"...İsteklerim sizin isteklerinizle birleşiyor."

Aleksey Aleksandroviç:

"Evet," diye doğruladı. "Prenses Tverskaya'nın böyle karmaşık aile işlerine karışması çok yakışıksız düşüyor, özellikle onun..."

Anna, çabuk çabuk:

"Onun üzerine söylenenlerin hiçbirine inanmıyorum," dedi. "Onun beni candan sevdiğini biliyorum."

Aleksey Aleksandroviç içini çekti ve sustu. Anna, sinirli sinirli, sabahlığının püsküllerıyle oynuyor, ara sıra kocasına, kendi kendisini azarladığı hâlde bir türlü önüne geçemediği fiziksel nefretin verdiği acılı bir duygu ile bakıyordu. Onun şimdi istediği biricik şey, bu adamın insana ağırlık veren vücudundan kurtulmaktı.

Aleksey Aleksandroviç:

"Şimdi doktor çağırttım," dedi.

"Ben iyiyim. Doktoru ne yapayım?.."

"Hayır, bebek durmadan ağlıyor. Söylediklerine göre sütninenin sütü azmış."

"Bu kadar yalvardığım hâlde ne diye çocuğu emzirmeme izin vermedin? Ne olursa olsun (Aleksey Aleksandroviç bu "Ne olursa olsun"un ne anlama geldiğini anlamıştı), o bir çocuktur, onu öldürürler..." Anna zili çalıp çocuğu getirmelerini emretti. "Çocuğu emzirmek istedim, izin vermediler, şimdi ise beni suçluyorlar."

"Ben suçlamıyorum."

"Hayır, siz suçluyorsunuz! Aman yarabbi!.. Ben ne diye ölmedim!" ve hıçkırmaya başladı: "Beni affet, sinirliyim." Toparlanarak, "Ben haksızım! Ne olursun, git buradan..."

Aleksey Aleksandroviç, karısının odasından çıkarken, kendi kendine, kesin olarak: "Hayır, bu böyle sürüp gidemez!" diye söylendi.

Yüksek sosyetenin gözünde kendi durumunu sürdürmenin imkânsızlığı, karısının ondan nefret edişi, onun ruh durumuna büsbütün aykırı olarak hayatına kılavuzluk eden ve kendi isteklerinin yerine getirilmesini, karısıyla olan ilişkilerinin değiştirilmesini isteyen o esrarlı kaba gücün egemenliği, hiçbir zaman böylesine açık bir biçimde ona görünmemişti.

Bütün yüksek sosyetenin ve karısının bir şeyler istediğini açıkça görüyor, ama özellikle ne istediklerini anlamıyordu. Bu yüzden ruhunda, sükûnunu bozan ve kahramanca davranışlarının değerini küçülten bir öfke duygusunun kabardığını hissediyordu. Vronski ile olan ilişkisini kesmesinin Anna için daha iyi olacağını düşünüyordu. Ama herkes, bunun imkânsız olduğunu görüyorsa, yalnız, çocukları şerefsiz bir duruma düşürmemek, onlardan yoksun olmamak ve kendi durumunu değiştirmemek için, bu ilişkinin yeniden kurulmasına bile göz yumabilirdi. Bu ne kadar kötü olursa olsun, Anna'yı çaresiz ve şerefsiz bir duruma, kendisini de bütün sevdiği şeylerden yoksun bir hâle getirecek olan ayrılmaktan yine de iyiydi. Ama Aleksey Aleksandroviç kendisini güçsüz hissediyordu. Herkesin kendisine karşı olduğunu ve şimdi ona böylesine tabii ve iyi görünen şeyleri yaymasına izin vermeyeceklerini, tam tersine, onu kötü, ama kendilerince gerekli gördükleri şeyleri yapmaya zorlayacaklarını önceden biliyordu.

XXI

BETSİ daha salondan çıkmaya vakit bulmadan, kapıda Stepan Arkadyeviç ile karşılaştı. Oblonski, taze istiridye satın aldığı Yeliseyev'den geliyordu.

"Ooo!.. Prenses! Ne iyi bir rastlantı!" diye söze başladı. "Ben de size uğramıştım."

Betsi gülümseyerek ve eldivenlerini giyerek:

"Bir dakikalık bir karşılaşma," dedi. "Çünkü ben gidiyorum."

"Durunuz, eldivenlerinizi giymekte acele etmeyiniz, prenses! İzin veriniz de elinizi öpeyim. Eski geleneklerimizden hiçbirinin, bu el öpme kadar moda oluşuna sevinmedim." Betsi'nin elini öptü. "Ne zaman görüşeceğiz?.."

Betsi gülümseyerek:

"Siz buna layık değilsiniz," diye karşılık verdi. Stepan Arkadyeviç, yüzünde manalı bir ifadeyle:

"Hayır, çok layığım," dedi. "Çünkü ben çok ciddi bir adam oldum. Yalnız kendi aile işlerimi değil, başkalarının aile işlerini de yoluna koyuyorum."

Betsi, hemen, onun Anna'dan söz ettiğini anlayarak:

"Ah, buna çok sevindim," dedi.

Ve salona dönerek bir köşeye çekildiler. Betsi, manalı bir fısıltı ile:

"Bu adam onu öldürecek," dedi. "Bu olmaz, hayır olmaz..."

Stepan Arkadyeviç, yüzünde ciddi ve samimi bir acıma duygusuyla başını sallayarak:

"Böyle düşündüğünüze çok sevindim," dedi. "Ben bunun için Petersburg'a geldim."

Betsi:

"Bütün şehir bundan söz ediyor," dedi. "Dayanılacak bir durum değil. Kadın her gün biraz daha eriyor. Anna'nın, duygularıyla oynanmasına izin vermeyen kadınlardan biri olduğunu anlamıyor, iki şeyden birini yapması gerek: Ya enerjik davranarak onu alıp götürecek ya da boşayacak. Bu durum Anna'yı boğuyor."

Oblonski içini çekerek:

"Evet, evet... Şüphesiz... Zaten ben bunun için geldim. Yani, büsbütün bunun için değil ya... Beni mabeyinci yaptılar, teşekkür etmem gerekiyordu. Ama başlıcası, bu işi yoluna koymaktır."

Betsi:

"Allah yardımcınız olsun!" dedi.

Prenses Betsi'yi antreye kadar geçiren Stepan Arkadyeviç, Betsi'nin elini, eldiveninin üst yanından, tam nabzının attığı yerden bir kez daha öptü ve ona öyle yakışıksız, saçma sapan şeyler söyledi ki, Betsi, buna kızmak mı, yoksa gülmek mi gerekeceğini kestiremedi. Oblonski, Anna'nın yanına çıktı. Kız kardeşini ağlar hâlde buldu.

Stepan Arkadyeviç, içinde bulunduğu neşe saçan ruh hâline rağmen, hemen, pek tabii bir biçimde, kız kardeşinin hâline uygun düşen duygulu, şairane, içli bir ruh hâline geçiverdi. Anna'nın sağlığını, bu sabah vaktini nasıl geçirdiğini sordu.

Anna:

"Çok, çok kötü," dedi. "Günüm de, sabahım da, geçmiş ve gelecek günlerim de, hepsi, hepsi kötü..."

"Bana öyle geliyor ki, kendini kara düşüncelere kaptırıyorsun! Biraz silkinmek, biraz hayata bakmak gerek... Bunun zor olduğunu biliyorum, ama..."

Anna birdenbire:

"Kadınların, kötülükleri yüzünden bile erkekleri sevdiğini duymuştum," diye başladı. "Ama ben ondan, erdemleri yüzünden tiksiniyorum. Ben onunla yaşayamam. Onun fiziksel görünüşü bile üzerimde etki yapıyor, beni çileden çıkarıyor. Ben onunla yaşayamam, hayır, yaşayamam. Peki, ben ne yapayım?.. Eskiden de mutsuzdum, bundan daha mutsuz olunamayacağını sanırdım. Ama şimdi içinde bulunduğum bu korkunç durumu aklıma bile getiremezdim. İnanır mısın, onun iyi bir insan olduğunu, eşsiz bir insan olduğunu, onun tırnağı bile olamayacağımı bildiğim hâlde yine de ondan tiksiniyorum. İyi yürekliliğinden ötürü ondan tiksiniyorum. Benim için yapılacak biricik şey..."

Anna, ölmektir, diyecekti ama Stepan Arkadyeviç, sözünü bitirmesine fırsat vermedi:

"Sen hasta ve sinirlisin," dedi. "İnan ki her şeyi çok büyütüyorsun. Ortada öyle korkulacak bir şey yok."

Ve Stepan Arkadyeviç gülümsedi. Stepan Arkadyeviç'in yerinde kim olursa olsun, böyle bir umutsuzluk karşısında kendinde gülümsemek gücünü bulamazdı. (Gülümsemek kaba bir davranış olurdu.) Ama onun gülümseyişinde öylesine çok iyilik ve âdeta kadınca denilebilecek öylesine bir şefkat vardı ki, onun bu gülümsemesi, tahkir edici değil, yumuşatıcı, yatıştırıcı bir etki yapmaktaydı. Onun sakin, yatıştırıcı sözleri ve gülümsemeleri, âdeta bademyağı gibi yumuşatan bir yatıştırıcı etkisi yapıyordu. Ve Anna bunu çabucak anladı.

"Hayır, Stiva," dedi. "Ben mahvolmuşum, mahvolmuşum! Hatta mahvolmadan da öte bir hâle düşmüşüm. Ben daha mahvolmadım, her şeyin bittiğini söyleyemem, tam tersine, bitmediğini hissediyorum. Ben, kopması gereken gergin bir tel gibiyim. Ne var ki, henüz daha bitmedi... Ama çok korkunç bitecek."

"Aldırma, tel yavaş yavaş gevşetilebilir. İçinden çıkılamayacak hiçbir durum yoktur."

"Düşündüm, taşındım, biricik çıkar yol olarak..."

Stepan Arkadyeviç, onun korkmuş bakışlarından, bu biricik çıkar yolun ölüm olduğunu yine anladı ve sözünü bitirmesine fırsat vermedi.

"Hiç de değil," dedi. "Müsaade et. Sen kendi durumunu benim gibi göremezsin. Düşüncelerimi açıkça söylememe izin ver." Yine, kendi yumuşak gülümseyişiyle, ihtiyatla gülümsedi. "Başından başlayacağım: Kendinden yirmi yaş büyük bir adamla evlendin. Sevmeden ya da, sevgi nedir bilmeden evlendin. Diyelim ki bu bir hataydı."

Anna:

"Korkunç bir hata!" dedi.

"Ama tekrar ediyorum: Bu bir oldubittiydi. Sonra, kocandan başkasını sevmek mutsuzluğuna uğradığını kabul edelim. Bu bir mutsuzluktu; ama bu da bir oldubittiydi. Kocan bunu öğrendi ve affetti." Her cümleden sonra duruyor, Anna'nın itiraz etmesini bekliyordu, ama Anna hiç karşılık vermiyordu. "Evet, bu böyle. Şimdi mesele şurada: Kocanla yaşamayı sürdürebilecek misin? Bunu istiyor musun? O bunu istiyor mu?.."

"Ben hiç, ama hiçbir şey bilmiyorum."

"Ama sen kendin o adama katlanamayacağını söyledin."

"Hayır, söylemedim. İnkâr ediyorum. Ben hiçbir şey bilmiyor, hiçbir şey anlamıyorum.

"Peki, ama müsaade et..."

"Sen anlayamazsın... Baş aşağı, bir uçuruma doğru uçtuğumu hissediyorum. Ama ben kurtulmamalıyım, kurtulamam da."

"Aldırma, bir şey serer, seni tutarız. Seni anlıyorum, istediklerini, duygularını söylemeyi üzerine alamadığını anlıyorum."

"Ben hiç, hiçbir şey istemiyorum. İstediğim biricik şey bütün bunların bitmesidir."

"Ama o bunları görüyor ve biliyor. Onun bu yüzden senden daha az acı çektiğini mi sanıyorsun?.. Sen acı çekiyorsun, o acı çekiyor, peki, bunun sonu ne olacak? Bence, ancak boşanma bütün bunları çözebilir..."

Stepan Arkadyeviç, biraz da zorlukla açıklayabildiği ana düşüncesini söyledikten sonra, anlamlı bir bakışla Anna'ya baktı.

Anna hiç karşılık vermedi ve kısa saçlı başını olumsuz anlamda salladı. Ama Stepan Arkadyeviç, birdenbire, eski güzelliğiyle parlayan yüzünün ifadesinden, onun bu çözüm yolunu, yalnız imkânsız bir mutluluk olarak saydığı için istemediğini anladı.

Stepan Arkadyeviç, artık cesaretle gülümseyerek:

"Sizlere çok acıyorum," dedi. "Bu işi çözebilirsem kendimi öylesine mutlu hissedeceğim ki... Bana hiç, hiçbir şey söyleme!.. Allah'tan bütün dileğim, duyduğum gibi konuşabilmek gücünü bana vermesidir. Şimdi onun yanına gidiyorum."

Anna, pırıldayan düşünceli gözleriyle ona baktı ve hiçbir şey söylemedi.

XXII

STEPAN Arkadyeviç, Aleksey Aleksandroviç'in odasına, başkanı olduğu mahkemenin başkanlık koltuğuna otururken takındığı, kurumluca bir yüzle girdi. Aleksey Aleksandroviç, kolları arkasında, odasında dolaşıyor, Stepan Arkadyeviç'in karısıyla konuştuğu aynı meseleyi düşünüyordu.

Enişte sini görünce, birdenbire alışık olmadığı bir sıkılganlık duygusuna kendini kaptıran Stepan Arkadyeviç:

"Seni rahatsız etmiyorum ya?" dedi. Ve bu sıkılganlığını gizlemek için yeni satın aldığı, yeni bir biçimde açılan sigara tabakasını çıkardı, derisini kokladı ve içinden bir sigara aldı.

Aleksey Aleksandroviç, isteksizce:

"Hayır," dedi. "Bir şey mi istiyorsun?"

Hiç alışık olmadığı bir ürkekliğe kapıldığını hisseden Stepan Arkadyeviç:

"Evet, sizinle görüşmek... Şey, sizinle konuşmak zorundayım," dedi.

Bu duygu, öylesine beklenmedik ve öylesine tuhaftı ki, Stepan Arkadyeviç bunun, yapmak niyetinde olduğu şeyin kötülüğünü kendisine hatırlatan vicdanının sesi olduğuna inanmak istemedi. Bir çaba harcayarak üzerine çöken ürkekliği bir yana attı, kızararak:

"Kız kardeşimi sevdiğime, sana da saygı ile bağlı olduğuma herhâlde inanıyorsundur sanırım."

Aleksey Aleksandroviç durdu ve hiç cevap vermedi. Ama ondaki, her şeye boyun eğmiş, işi oluruna bırakmış bir insanı gösteren yüz ifadesi, Stepan Arkadyeviç'i şaşırttı:

"Kız kardeşimden ve onunla olan karşılıklı ilişkilerinizden söz etmek, yani bu mesele üzerine sizinle konuşmak istiyordum."

Stepan Arkadyeviç, alışık olmadığı o utangaçlıktan doğma ürkekliği hâlâ üstünden atamamıştı.

Aleksey Aleksandroviç mahzun mahzun gülümsedi. Kayınbiraderine baktı. Karşılık vermeden masaya yaklaştı, oradan, yazılmaya başlanmış bir mektup aldı ve ona uzattı. Mektubu verirken de:

"Durmadan aynı şeyleri ben de düşünüyorum," dedi. "Düşüncelerimi yazılı olarak daha iyi söyleyeceğimi ve varlığımla onu sinirlendirdiğimi dikkate aldığım için ona bu mektubu yazmaya başladım."

Stepan Arkadyeviç mektubu aldı, enişte sinin ona dikilen donuk gözlerine akıl erdiremediği bir şaşkınlıkla baktı ve okumaya başladı:

"Vücudumun sizi rahatsız ettiğini biliyorum. Buna inanmak benim için ne kadar acı olsa da, bunun böyle olduğunu ve başka

türlü olamayacağını görüyorum. Sizi suçlamıyorum. Hastalığınız sırasında sizi görünce, aramızda olup biten her şeyi unutmaya ve yeni bir hayata başlamaya bütün kalbimle karar verdiğime Tanrı şahidimdir. Yaptığıma pişman değilim, hiçbir zaman da pişman olmayacağım. İstediğim biricik şey sizin mutluluğunuzdu, ruhunuzun huzura kavuşmasıydı. Ama bunu elde edemediğimi şimdi görüyorum. Size gerçek mutluluğu, ruh sükûnunu verecek şeyin ne olduğunu siz bana söyleyin! Size ve doğrucu duygularınıza tamamıyla boyun eğiyorum..."

Stepan Arkadyeviç mektubu geri verdi ve ne söyleyeceğini bilemeyerek enişte sine aynı şaşkın bakışlarla bakmakta devam etti. Bu sessizlik ikisi için de öylesine bir sıkıntı yaratmıştı ki, Stepan Arkadyeviç, hiç konuşmadan, gözlerini Karenin'in yüzüne dikmiş bakarken, dudaklarında hastalıklı bir titreme dolaşıyordu.

Aleksey Aleksandroviç, başka yana dönerek:

"İşte ona söylemek istediğim buydu," dedi.

Hıçkırıklar boğazında düğümlendiği için karşılık vermek gücünü kendinde bulamayan Stepan Arkadyeviç:

"Evet, evet..." demekle yetindi ve en sonunda: "Evet, evet, sizi anlıyorum," sözleri ağzından döküldü.

Aleksey Aleksandroviç:

"Anna'nın ne istediğini bilmek istiyorum," dedi.

Stepan Arkadyeviç kendini toparlayarak:

"Kendi durumunu kendisinin de anlamadığından korkuyorum," dedi. "O kendisine yargıçlık edemez. O ezilmiş bir hâldedir. Özellikle gösterdiğin yüce gönüllülük karşısında büsbütün ezilmiş bir hâldedir. Mektubunu okursa, hiçbir şey söylemek gücünü kendinde bulamayacak, başını biraz daha eğmekten başka bir şey yapamayacaktır."

"Peki, bu durum karşısında ne yapmalı?.. Nasıl açıklamalı? Onun isteklerini nasıl öğrenmeli?.."

"Düşüncelerimi söylememe izin verirsen, bu duruma son vermek için zorunlu gördüğün kesin çareleri göstermek sana düşüyor, diyeceğim."

Aleksey Aleksandroviç onun sözünü keserek:

"Demek ki sence bu duruma bir son vermek gerekiyor?" dedi ve elleriyle gözleri önünde hiç de alışık olmadığı bir hareket yaparak ekledi: "Peki ama nasıl? Ben hiçbir çıkar yol görmüyorum."

Stepan Arkadyeviç kalkarak ve canlanarak:

"Çıkar yolu olmayan hiçbir durum yoktur," dedi. "Bu işi koparıp kesmek istediğin zamanlar oldu. Eğer, şimdi aranızda ortaklaşa bir mutluluğun kurulamayacağına inanıyorsan..."

"Herkesin kendine göre bir mutluluk anlayışı vardır. Tutalım ki ben her şeye razıyım, ben hiçbir şey istemiyorum. Peki, içinde bulunduğumuz durumdan nasıl çıkacağız?"

Stepan Arkadyeviç'in yüzünde, Anna ile konuşurken beliren o yumuşatıcı, şefkatli, badem yağı gülümsemesi belirdi. Bu iyi yürekli gülümseme öylesine inandırıcıydı ki, kendi zaafını hisseden ve ona boyun eğen Aleksey Aleksandroviç, elinde olmayarak Stepan Arkadyeviç'in söyleyeceklerine inanmaya hazır bir hâle geldi.

Stepan Arkadyeviç:

"Eğer benim düşüncelerimi öğrenmek istiyorsan," diye başladı, "Anna hiçbir zaman bunu söylemeyecektir. Ama mümkün olan biricik şey, onun isteyebileceği biricik şey, ilişkileri kesmek ve bununla bağlı olan bütün hatıraları ortadan kaldırmaktır. Bence, içinde bulunduğunuz durumda yeni ilişkilerinizi belirtmek gerekir. Bu ilişkiler de ancak iki tarafın özgür oluşuyla kurulabilir..."

Aleksey Aleksandroviç nefretle onun sözünü keserek:

"Boşanmak," dedi.

Stepan Arkadyeviç kızararak:

"Evet, öyle sanıyorum ki, boşanmak," diye tekrarladı. "Sizin durumunuzda bulunan karı kocalar için en akıllıca çıkar yol budur. Karı koca, birlikte yaşamanın kendileri için mümkün olmadığı sonucuna vardılarsa ne yapmalı?.. Bu, her zaman olağan bir şeydir."

Aleksey Aleksandroviç derin derin içini çekti ve gözlerini kapadı.

Stepan Arkadyeviç, sıkılganlığını gittikçe bir yana atarak sözlerini sürdürdü:

"Burada dikkate alınacak bir nokta var: Karı kocadan biri yeni bir evlilik istiyor mu?.. İstiyorsa, o zaman iş çok kolaylaşıyor, demektir."

Heyecandan yüzü karmakarışık bir hâl alan Aleksey Aleksandroviç, kendi kendine bir şeyler mırıldandı ve hiç karşılık vermedi. Stepan Arkadyeviç için çok basit görünen bütün bunları, Aleksey Aleksandroviç, binlerce defa düşünmüştü. Ve bütün bunlar onun için yalnız basit olmamakla kalmıyor, aynı zamanda tamamıyla imkânsız da görünüyordu. Artık bütün ayrıntılarıyla bildiği boşanma işi, şimdi ona imkânsız görünüyordu. Çünkü kişisel soyluluk duygusu ve dine olan saygısı, uydurma bir zina suçunu kabul etmesine imkân vermediği gibi, affettiği ve sevdiği karısının suçluluğunun ispatlanmasına ve şerefsiz bir duruma düşürülmesine büsbütün imkân vermiyordu. Boşanmak ona, başka, daha önemli sebepler yüzünden de imkânsız görünüyordu.

Boşanırsa oğlu ne olacaktı?.. Onu annesiyle bırakmak mümkün değildi. Boşanmış annenin, meşru olmayan bir yuvası olacaktı. Bu yuvanın içinde üvey oğulun durumu ve eğitimi herhâlde parlak olmayacaktı. Oğlunu yanında alıkoysa?.. Bunun, kendi payına öç almak olacağını biliyordu, o ise bunu istemiyordu. Bütün bunlardan başka, bu boşanma işinin Aleksey Aleksandroviç için büsbütün imkânsız görünmesinin başlıca sebebi, boşanmaya razı olmakla Anna'yı mahvedeceği korkusuydu. Darya Aleksandrovna, Moskova'da kendisine, boşanmaya karar vermekle yalnız kendisini düşündüğünü, bu davranışıyla Anna'yı ebedî olarak mahvedeceğini hiç aklına getirmediğini söylemiş ve bu sözleriyle içine bir ateş düşürmüştü. Aleksey Aleksandroviç, bu sözleri, Anna'yı affedişiyle çocuklara gösterdiği yakınlıkla bağlayarak şimdi bunları kendi anlayışına göre yorumlamaktaydı. Boşanmaya razı olmak, Anna'ya özgürlüğünü tanımak, onun anlayışına göre, hayatla olan son bağlarını, sevdiği çocukları koparıp atmak, Anna'yı da, iyilik yolundaki son dayanağından yoksun kılmak, onu mahva sürüklemek demekti. Boşanmış bir kadın hâline gelince Anna'nın, Vronski ile hayatını birleştireceğini ve bu birleşmenin meşru olmayacağını, suç sayılacağını biliyordu. Çünkü

kilise kanunlarına göre, koca sağ olduğu sürece kanuna uygun bir nikâh yapılamazdı.

Aleksey Aleksandroviç: 'Anna onunla hayatını birleştirecek, bir iki yıl sonra da ya o Anna'yı bırakacak ya da Anna yeni bir ilişki kuracaktır,' diye düşünüyordu. 'Ben de meşru olmayan bir boşanmaya razı olmakla, onun mahvının sorumlusu hâline gelmiş olacağım.' O, bütün bunları belki yüzlerce sefer düşünmüş ve boşanma işinin, kayınbiraderinin sandığı gibi, çok basit olmak şöyle dursun, tamamıyla imkânsız olduğu kanısına varmıştı. Stepan Arkadyeviç'in bir sözüne bile inanmıyordu. Onun her sözünü çürütecek binlerce delili vardı. Ama bununla birlikte bu sözleri dinliyor ve kayınbiraderinin bu sözlerle, hayatına kılavuzluk eden, boyun eğmek zorunda olduğu o kudretli kaba gücü dile getirdiğini hissediyordu.

"Bütün mesele nasıl ve hangi koşullar altında boşanmaya razı olacağınızdır. O hiçbir şey istemiyor, istemek cesaretini gösteremiyor, her şeyi senin büyüklüğüne bırakıyor."

Aleksey Aleksandroviç, kocanın, suçu üzerine aldığı o boşanma ayrıntılarını hatırlayıp, utancından, Vronski'nin elleriyle, yüzünü kapadığı jestle yüzünü kapayarak:

'Allah'ım! Allah'ım! Niçin?' diye düşündü.

"Heyecanlısın, bunu anlıyorum. Ama iyice düşünecek olursan..."

Aleksey Aleksandroviç: 'Sağ yanağına vurana sol yanağını çevir, kaftanını alana gömleğini ver,' diye düşündü. Cırlak bir sesle:

"Evet, evet," diye bağırdı. "Ayıbı üzerime alıyorum, hatta oğlumu bile veriyorum... Ama... ama... bunu bıraksak daha iyi olmaz mı? Sen bilirsin, nasıl istersen öyle yap!.."

Ve kayınbiraderinin kendisini göremeyeceği biçimde öte yana dönerek, pencere önünde bir sandalyeye oturdu. İçi acı ve utançla doluydu. Ama bu acı ve utançla birlikte, gösterdiği yüksek uysallık karşısında bir sevinç duymuş ve duygulanmıştı.

Stepan Arkadyeviç de duygulanmıştı. Bir süre sustu. Sonra:

"Aleksey Aleksandroviç, inan bana, Anna, senin bu yüksek kalpliliğine değer verecektir," dedi ve: "Herhâlde Tanrı'nın iradesi böyle olmalı," diye ekledi.

Ama bunu söyler söylemez, bunun budalaca bir laf olduğunu hissetti ve bu budalalığına gülümsememek için kendini zor tuttu.

Aleksey Aleksandroviç karşılık olarak bir şeyler söylemek istedi ama gözyaşları onu durdurdu.

Stepan Arkadyeviç:

"Bu kaçınılmaz bir mutsuzluktur," dedi. "Bunu kabul etmek gerek. Ben bu mutsuzluğu, bir oldubitti olarak kabul ediyor, Anna'ya ve sana yardım etmeye çalışıyorum."

Stepan Arkadyeviç enistesinin odasından çıktığı zaman çok içlenmişti. Ama bu hâl onun bu işi başarı ile sonuçlandırdığı için sevinmesine engel olmadı. Çünkü Aleksey Aleksandroviç'in sözünden caymayacağına kesin olarak inanıyordu. Bu sevincine ayrıca bir başka düşünce eklenmekteydi: Bu iş olup bittikten sonra, karısına ve yakınlarına şöyle bir soru soracaktı: "Benimle Kral arasında nasıl bir fark vardır?.. Kral *denetim** yapar, bundan kimse yararlanmaz. Ama ben *denetim* yaptım, üç kişiyi sevindirdim... Ya da: Benimle Kral arasında nasıl bir benzerlik vardır? Kral..." Gülümseyerek, "Neyse, daha iyi bir şey bulurum," diye söylendi.

XXIII

KURŞUN, kalbine rastlamamakla birlikte, Vronski'nin yarası tehlikeliydi. Birkaç gün ölüm kalım savaşı verdi. İlk defa konuşmak gücünü kendinde bulduğu zaman, yalnız ağabeyinin karısı Varya odasında bulunuyordu.

Vronski ona sert sert bakarak:

"Varya," dedi, "ben istemeyerek kendimi vurdum, senden çok rica ederim, bundan hiç söz etme, herkese de böyle söyle... Çünkü bu çok budalaca bir iş!"

Varya, onun söylediklerine karşılık vermeden Vronski'ye doğru eğildi ve sevinçli bir gülümseme ile ona baktı. Vronski'nin bakışları ışıklı, ateşsiz ama sertti.

---

* Stepan Arkadyeviç burada bir kelime oyunu yapmaktadır; Rusçada "ayırma, boşatma" anlamına gelen *Razvod* sözcüğü, aynı zamanda "denetim" anlamına da gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Varya:

"Şükür Allah'a," dedi. "Ağrın falan yok ya?.."

Vronski, göğsünü işaret ederek:

"Burası biraz acıyor," dedi.

"Bırak da sargılarını değiştireyim."

Yengesi pansumanını yaptığı sürece, Vronski, geniş elmacık kemiklerini sıkarak onu seyretti. Varya işini bitirince:

"Ben sayıklamıyorum," dedi. "Ne yaparsan yap, lütfen, isteyerek kendimi vurduğum söylentilerini önlemeye çalış!"

Varya:

"Zaten kimsenin bir şey söylediği yok!.." dedi. Sonra, sorgu dolu bir gülümseyişle: "Yalnız, umarım ki bundan böyle istemeyerek kendini vurmazsın," diye ekledi.

"Herhâlde vurmam. Ama keşke..." diye söylendi ve dertli dertli gülümsedi.

Varya'yı böylesine korkutan bu sözlere ve bu gülümseyişe rağmen, iltihabı geçtikten ve iyileşmeye yüz tuttuktan sonra, Vronski, acılarının bir bölümünden büsbütün kurtulmuş olduğunu hissetti. Bu davranışıyla, eskiden duymakta olduğu utanç ve alçalmayı sanki yıkamış gibi oldu. Şimdi Aleksey Aleksandroviç'i sükûnetle düşünebiliyordu. Onun bütün yüce kalpliliğini kabul ediyor ve artık kendisini küçülmüş hissetmiyordu. Bundan başka yaşayışı yine eski düzenine girmişti. Utanmadan insanların yüzüne bakmak imkânını görebiliyor, alışkanlıklarına bağlı kalarak yaşayabiliyordu. Bu duygusuyla durmadan savaşmasına rağmen, kalbinden koparıp atamadığı biricik şey, Anna'yı ebedî olarak kaybetmekten duyduğu, umutsuzluğa kadar varan yerinmeydi. Şimdi, kocasının gözünde suçunu affettirdikten sonra, Anna'dan vazgeçmek ve ileride de, pişmanlık duymuş Anna ile kocası arasına asla girmemek zorunda olduğuna, içinden kesin olarak karar vermişti. Ama onun aşkını kaybetme acısını yüreğinden söküp atamıyor, onunla birlikte geçirdiği ve o zamanlar çok az değer verdiği, şimdi ise bütün güzelliğiyle peşini bırakmayan o mutlu anları hatırasından bir türlü silemiyordu.

Serpuhovskoy ona Taşkent'te bir görev icat etti. Vronski de en küçük bir duraksama göstermeden bu teklifi kabul etti. Ama gitme zamanı yaklaştıkça, bir zorunluluk olarak saydığı bu fedakârlık ona gittikçe daha ağır gelmeye başladı.

Yarası iyileşmişti, Taşkent'e gitmek hazırlıkları içinde artık sokağa çıkıyordu.

'Onu bir defa göreyim, ondan sonra isterse gömüleyim, öleyim,' diye düşünüyordu. Veda ziyaretlerini yaparken bu düşüncesini Betsi'ye de söyledi. Betsi, böyle bir elçilik göreviyle Anna'ya gitti ve ondan olumsuz bir karşılık aldı.

Vronski bu haberi alınca: 'Daha iyi oldu,' diye düşündü. 'Bu zaaf son gücümü de kırabilirdi.'

Ertesi gün sabahleyin Betsi, Vronski'ye geldi ve Oblonski'nin olumlu bir haber getirdiğini bildirdi:

Aleksandroviç, Anna'yı boşamaya karar vermişti; bunun için artık Vronski, Anna'yı gidip görebilirdi.

Vronski, hatta Betsi'yi geçirmeyi bile bir yana bırakarak, verdiği bütün kararları unutarak, Anna'yı ne zaman görebileceğini, kocasının nerede olduğunu bile sormadan hemen Karenin'lere gitti. Hiç kimseyi ve hiçbir şeyi görmeden koşarak merdivenleri çıktı. Koşmaktan kendisini zorlukla alıkoyarak, hızlı adımlarla Anna'nın odasına girdi. Odada birinin bulunup bulunmadığını düşünmeden ve fark etmeden onu kucakladı, yüzünü, ellerini, boynunu öpücüklere boğdu.

Anna bu buluşmaya kendini hazırlamış, ona ne söyleyeceğini düşünmüştü. Ama bu tasarladıklarından hiçbirini ona söylemeye fırsat bulamadı: Vronski'nin ihtirası onu da sarmıştı. Onu yatıştırmak istedi, kendisini yatıştırmak istedi, ama artık geç kalmıştı. Vronski'nin duyguları ona da geçmişti. Dudakları öylesine titriyordu ki, uzun bir süre hiçbir şey söyleyemedi.

En sonunda, onun elini göğsüne bastırarak:

"Beni elde ettin, artık seninim," dedi.

"Böyle olması gerekirdi. Yaşadığımız sürece bunun böyle olması gerek. Şimdi artık bunu biliyorum."

Anna, gittikçe daha çok sararak ve Vronski'nin başını kucaklayarak:

"Bu doğru," dedi. "Ama bütün bu olup bitenlerden sonra, yine de bunda korkunç bir şey var."

Vronski başını kaldırarak sağlam dişlerini gösteren bir gülümseyişle:

"Bunların hepsi geçecek, hepsi," dedi. "Öylesine mutlu olacağız ki!.. Aşkımız güçlenebilseydi, içinde korkunç şeyler olduğu için güçlenirdi."

Anna, ona bir gülümseyişle cevap vermekten kendini alamadı. Bu cevap onun sözlerine değil, sevdalı gözlerineydi. Sonra Vronski'nin ellerini aldı, bunlarla soğuk yanaklarını, kısa saçlarını okşadı.

"Bu kısacık saçlarınla seni tanıyamıyorum. Öylesine güzelleşmişsin ki!.. Tıpkı bir oğlan çocuğu gibi... Ama ne kadar da sarardın!"

Anna gülümseyerek:

"Evet, hâlâ çok zayıfım," dedi. Yine dudakları titremeye başladı.

"İtalya'ya gideriz, orada kendini toplarsın."

Yakından Vronski'nin gözlerinin içine bakarak sordu:

"Karı koca gibi, yapayalnız, seninle bir aile olarak... Gerçekten de bu olabilir mi?"

"Benim asıl şaştığım, bunun bir zamanlar nasıl başka türlü olabildiğidir."

Anna, dalgın dalgın, Vronski'nin yüzünden öteye baktı:

"Stiva onun her şeye razı olduğunu söylüyor. Ne var ki ben onun yüce kalpliliğini kabul edemem. Ben boşanmak istemiyorum, artık benim için hepsi bir... Yalnız Seryoja için nasıl bir karar vereceğini bilmiyorum."

Vronski, buluşmalarının bu anında, Anna'nın oğlunu ve boşanmayı nasıl düşünebildiğini bir türlü anlayamadı. Artık bunların önemi mi vardı? Anna'nın dikkatini kendi üzerine çekmeye çalışarak ve onun elini kendi avuçları içinde evirip çevirerek:

"Bunlardan söz etme, bunları düşünme!" dedi.

Ama Anna yine de onun yüzüne bakmıyordu.

"Ah, sanki niye ölmedim," dedi. "Ne kadar iyi olurdu!.."

Hıçkırmadan gözlerinden boşalan gözyaşları, her iki yanağından akmaya başladı. Ama Vronski'yi üzmemek için gülümsemeye çalıştı.

Vronski'nin eski anlayışına göre şerefli ve tehlikeli Taşkent görevini reddetmek ayıptı ve olmayacak bir şeydi. Ama şimdi, bir dakika bile duraksamadan bu görevi reddetti. Ve bu davranışının yüksek makamlarca olumsuz karşılandığını görünce, hemen istifasını verdi.

Bir ay sonra Aleksey Aleksandroviç oğlu ile evinde yalnız kaldı. Anna da, boşanmadan, boşanmayı kesinlikle reddederek, Vronski ile yabancı ülkelere gitti.

BİRİNCİ CİLDİN SONU

yordam
edebiyat

Savaş ve Barış (4 cilt) • *Tolstoy*
Türkçesi: Mete Ergin

✲

Suç ve Ceza • *Dostoyevski*
Türkçesi: Hasan Âli Ediz

✲

Seçme Öyküler (2 cilt) • *Çehov*
Türkçesi: Hasan Âli Ediz

✲

Ana • *Maksim Gorki*
Türkçesi: Zaven Biberyan

✲

Suçlu Kim? • *Aleksandr Herzen*
Türkçesi: Mazlum Beyhan

✲

1902 Doğumlular • *Ernst Glaeser*
Türkçesi: Öner Ünalan

✲

Fırtına Çocukları • *Nikolay Ostrovski*
Türkçesi: Özdemir İnce

✲

Fesat • *Paul Nizan*
Türkçesi: Özdemir İnce

✲

Duman • *İ. S. Turgenyev*
Türkçesi: Hasan Âli Ediz

✲

Çimento • *Fyodor Gladkov*
Türkçesi: Erdoğan Tokatlı

✲

Atsineği • *Ethel L. Voynich*
Türkçesi: A. Ceren Altunkanat

✲

Miguel Angel Asturias kitapları

Sayın Başkan • Türkçesi: Zeyyat Selimoğlu

Guatemala Efsaneleri • Türkçesi: T. Alangu - A. C. Büker

Kasırga • Türkçesi: Leylâ Gürsel

Yeşil Papa • Türkçesi: Cemal Süreya

Gözleri Açık Gidenler • Türkçesi: Erdoğan Tokatlı

Guatemala'da Hafta Tatili • Türkçesi: Leylâ Gürsel